Φ. 135
BLE 320

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΟΝΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ

ΕΠΙΤΟΜΗ ΛΟΓΙΚΗΣ

ξυγγραφεῖσα

ΙΩΑΝΝΗ ΔΟΥΚΙΤΕ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΩ ΒΑΤΑΤΖΗ

Περίπε τὸ ασλβ ἔτος τὸ Σωτήριον. Κατὰ δὲ τὸ αχε ἐν Αὐγέσῃ τῶν Βινδελικῶν τυπωθεῖσα.

Ἤδη δὲ

Τύποις Δεύτερον ἐκδοθεῖσα, μετὰ τῆς ἐπιτόμε αὐτῆ ΦΥΣΙΚΗΣ. Ἐφεξῆς δὲ, ὅ, τε περὶ ΣΩΜΑΤΟΣ τῆ αὐτῆ καὶ περὶ ΨΥΧΗΣ ἐκλέθειται Λόγος. Μεθ' ἃς ὁ περὶ τῆς αὐτῆς Ὑποθέσεως τῆς ΨΥΧΗΣ, ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ τε τῆ Μηδείας, καὶ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ τῆ Σχολαρίε. καὶ Τελευταῖον, ὅ, τε περὶ ΠΙΣΤΕΩΣ καὶ ΑΡΕΤΗΣ καὶ ΑΣΚΗΣΕΩΣ τῆ αὐτῆ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ, Προηγεμένης τέτων τῆς καθολικωτέρας αὐτῆ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ἐκ δέδοται δὲ Φιλοτίμῳ πᾶντα Δαπάνῃ, τῆ Χριςιανικωτάτε ἐν Πραγματευταῖς

ΚΥΡΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΙΤΟΥ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗ ΝΙΚΟΥ.

Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας.
Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τῆ Βρειτκόπφ.
Ἔτει ᾳψπδ.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΔΙΚΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΛΟΓΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ

Εἰσαγωγικῆς Ἐπιτομῆς

Βιβλίον Πρῶτον,

Περὶ Λογικῆς.

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ 10029

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Ὅρου· Σελίδι. 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Διαιρέσεως. 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Πείρας, Ἐμπειρίας, Τέχνης· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν Δυνάμεων τῆς Ψυχῆς. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τίνες εἰσὶν οἱ τῆς Φιλοσοφίας Ὁρισμοί. 18

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ Ἐπινοίας. 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Περὶ Αἱρέσεως· Τίς ἡ κατὰ Φιλοσοφίαν Αἵρεσις. 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τίς ἡ τῆς Φιλοσοφίας Διαίρεσις. 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Συνωνύμων, Ἑτερωνύμων, Ὁμωνύμωντε, καὶ Πολυωνύμων, καὶ Παρωνύμων. 27

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν πέντε Φωνῶν. 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Γένους, καὶ Εἴδους· ἐν ᾧ καὶ περὶ Σχέσεως. 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Γενῶν καὶ Εἰδῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ Ἀτόμων. 40

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Διαφορᾶς καὶ Συμβεβηκότος. 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Ἰδίου· ἐν ᾧ καὶ περὶ Κοινοῦ. 49

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ Κατηγοριῶν. 52

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ἔτι περὶ Κατηγοριῶν. 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚ'.

Περὶ τῶν Κατηγορεμένων· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἔντινι. 61

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ Ἑνὸς, ταὐτοῦ, καὶ Ἑτέρου· ἐν ᾧ καὶ περὶ Ὑποστάσεως. 65

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ Προτέρου, καὶ Ὑστέρου, καὶ Ἅμα. 68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ Οὐσίας. 71

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἔτι περὶ Οὐσίας. 75

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ Ποσοῦ· ἐν ᾧ καὶ περὶ Κινήσεως. 81

ΚΕΦΑ-

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Ποιᾶ, καὶ Ποιότητος. 88

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τῶν Πρός τι. 94

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ τᾶ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν, καὶ Ἔχειν. 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τῶν Ἀντικειμένων. 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚϚ'.

Περὶ Ὀνόματος, καὶ Ῥήματος. 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ Λόγᾳ, καὶ Προτάσεων. 116

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς Προτάσεσι θεωρεμένων Ὑλῶν, καὶ περὶ Προσδιορισμῶν. 122

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Ἀπροσδιορίστων Προτάσεων. 129

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ Καταφάσεως, καὶ Ἀποφάσεως. 132

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ Συλλογισμᾶ, καὶ Ἀντιστροφῆς. 138

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ τῶν τριῶν Σχημάτων. 145

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Περὶ τᾶ Πρώτᾳ Σχήματος. 148

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ τᾶ Δευτέρᾳ Σχήματος, καὶ Τρίτᾳ. 152

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ τῆς τῶ Δευτέρω καὶ Τρίτω Σχήματος Ἀναγωγῆς εἰς τὸ Πρῶτον Σχῆμα, καὶ περὶ τῆς εἰς Ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς. 159

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ'.

Περὶ τῶν Ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν. 166

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν Σοφισμάτων. 170

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς λέξεως Σοφισμάτων. 173

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Περὶ Ἐλέγχω, καὶ ὅτι πάντες οἱ Παραλογισμοὶ εἰς τὴν τῶ Ἐλέγχω Ἄγνοιαν ἀνάγονται. 178

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Περὶ Προτάσεων καὶ Συλλογισμῶν. 181

Τέλος τῶ Κεφαλαιώδες Πίνακος.

Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐν τῷ τέλει τῆς Παρόδου Ἐπιτομῆς εὑρηνται ἡμαρτημένοι ἀραβικοὶ Ἀριθμοὶ ἐν τῷ τῶν Ὑποθέσεων Πίνακι οἵδε· εἰς τὸ, Ἀποδεικτικὴ Ἐπιστήμη, ἐν τῷ Α'. 247. ἀντὶ 147. καὶ εἰς τὸ, διὰ τί τέλειον τὸ πρῶτον Σχῆμα· ἐν τῷ Σ'. 1. 60. ἀντὶ 160.

Ἔτι καὶ Συλλαβὴ ἡμαρτημένη εὑρηται μὴ ἐν τοῖς σφάλμασι προσεθεῖσα· τετ' ἔστι πρὸς χειμερινὸν, ἀντὶ πρὸς τὸν χειμερινόν. Σελίδι 166. στίχῳ κη.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ

ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἐπειδήπερ ἡ Λογικὴ Ἐπιστήμη πρὸς τὴν ἱερὰν Γραφὴν, καὶ πάντας τοὺς τῆς ἀληθείας λόγους ἐκ ὀλίγου φέρει τὸ χρήσιμον· δέον ἐκρίναμεν τοῖς τῶ λόγω Φοιτηταῖς τῶ ὄντος καὶ τῆς ἀληθείας Μύσαις, μικρούς τινας ἐν ταύτῃ τῇ Λογικῇ λιπεῖν ἡμετέρους ὑπομνηματισμούς· οὓς αἰτησαμένῳ Βασιλεῖ, νέοι ἔτι ὄντες καὶ πρὸς Φιλοσοφίαν εἰσαγωγικοὶ καὶ ἀνεπιστήμονες (ὁποῖοι καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐκ τῆς συντρόφου ῥαθυμίας καὶ ὑπαρίας διεμείναμεν.) ἐκδεδώκαμεν, ἔτω προοιμιασάμενοι.

Βασιλείας καὶ Φιλοσοφίας πολὺ τὸ συγγενές τε καὶ ὁμοιότροπον. Καὶ γὰρ ἄμφω τὸ μεγαλεῖον τῆς Θεαρχίας ἐξεικονίζουσι, καὶ τὸν ἴσον προτίθενται σκοπὸν ἑαυταῖς· ἡ μὲν, τῶν Ἀξιῶν ὑπερέχουσα, καὶ ταῖς Ἀρχαῖς ἐπιτάττουσα· ἡδὲ, τῶν Τεχνῶν ἐξάρχουσα καὶ τῶν Ἐπιστημῶν. καὶ νομοθετοῦσα ταύταις ἁπάσαις, καὶ καλεμένη διὰ ταῦτα Τέχνη τεχνῶν, καὶ Ἐπιστήμη ἐπιστημῶν· ὥσπερ ἡ Βασιλεία τῶν ἀξιῶν ἀξία, καὶ ὑπεροχὴ τῶν ὑπεροχῶν. Βασιλείας ἓν καὶ Φιλοσοφίας συνελθούσῶν, τέλειον τὸ κατ' εἰκόνα θείαν χαρακτηρίζεται, καὶ ἀνενδεὲς, ὡς ἐξὸν Ἀνθρώπῳ, τὸ ἀρχικὸν ἀποδείκνυται· κἀντεῦθεν Εὐζωία καὶ Εὐπραγία τοῖς ἀρχομένοις πολλή· καθώς πού καί τις μέγας Φιλόσοφος ἐγνωμάτευσεν ἄριστα, τό τε τὰς ὑπηκόους εὖ ἔχειν ἀποφηνάμε-

νος, ὅτε βασιλεύει Φιλόσοφος, ἢ φιλοσοφεῖ βασιλεύς. Καὶ ἵν' εἰπω συντόμως τὸ πᾶν, ἐκ ἄλλοτί ἐστι τὸ βασιλεύειν ἐπιστημονικῶς, ἢ τῆς πρακτικῆς Φιλοσοφίας αὐτὸ τὸ ἀκρότατον. ἐν αὐτῷ γὰρ ἅπαν τὸ Νομοθετικόν τε καὶ Δικαστικόν. Εἰ δὲ τοῦτο, μετὰ τοῦ Θεωρητικοῦ τε καὶ Λογικοῦ, καὶ ἐν Πράγμασι καὶ Δόγμασι βασιλικῶς ἐπιστατήσει ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὸ Προνοητικὸν καὶ Διακυβερνητικὸν, καὶ ὅλως τὸ Παιδευτικὸν ἐνδείξεται παντα-χῇ, καὶ Θεός τις ἄλλος ἐπὶ γῆς εὑρεθήσεται, μετὰ τῆς τῶν ὄντων γνώσεως ἀκωλύτως τῶν καταδεεστέρων ἐπιμελέμενος.

Ταῦτ' ἔν ὁ ἐμὸς Αὐτοκράτωρ εἰδὼς, ὅτι πολλὴν περὶ τὴν Φιλοσοφίαν εἰσάγει σπουδὴν, τοῖς Φυσικοῖς πλεονεκτήμασι τὴν περὶ τὰ κάλλιστα μελέτην ἐπισυνάπτων· ἐξ ὧν ὁμοῦ πέφυκεν ἐντελῶς κατορθοῦσθαι πᾶν ἔργον τίμιον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡμᾶς τοὺς μικροὺς μικράν τινα καὶ πρόχειρον αὐτῷ συνεισενεγκεῖν τοῦ σπουδάσματος ἐκέλευσεν ὁρμήν, ἀποπληροῦντες τὴν κέλευσιν, τὰς ὑποτεταγμένας εἰσαγωγὰς ἐν Φιλοσοφίᾳ κατ' ἐπιτομὴν συνετάξαμεν ὀλίγας ὑπομνηματισμάς. Ὅθεν εἴτις τῶν Ἐπισημόνων τὸ παρὸν ἐπέρχοιτο Συνταγμάτιον, μὴ πρὸς τὸ τῆς ὑπομνηματίσεως ἀμεθόδευτον, καὶ τὸ τῶν ἐπισασιῶν ἀκατευσόχητον ἀφορῶν, ὀργιζέσθω. καὶ γὰρ ὃ δέδοται, τοῦτο καὶ εἴρηται, καὶ ὡς δέδοται. Ὃ δὲ ἡ σύνοικος ἀμέλεια καὶ ἡ ἀκαθαρσία φθάσασα κέκωλύκασιν ἡμᾶς, ἐκ τῆς πλατοδότιδος Φιλοσοφίας εἰσφερέτω παρ' ἑαυτοῦ ὁ ἠξιωμένος λαβεῖν, τῆς τε ἀνεπιστημοσύνης συγγινωσκέτω ἡμῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Ὅρου.

Ὅρος λέγεται μὲν καὶ τὸ Ὁροθέσιον· λέγονται δὲ καὶ ἡ Ἀρχὴ τοῦ πράγματος καὶ τὸ Τέλος αὐτό. Οὕτω γὰρ πᾶν τὸ πεπερασμένον, ὁρισμένον καλεῖται, καθὸ πεπέρασται. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινό-

σημαινόμενον καὶ Ἀριστοτέλης Ὅρον ἐκάλεσεν, εἰς ὃν ἀναλυέται ἡ Πρότασις· οἷον ἔστω πρότασις, Βασιλεὺς Φιλοσοφεῖ. Ὅροι τῆς προτάσεως ταύτης εἰσὶ, τὸ Βασιλεὺς, καὶ τὸ Φιλοσοφεῖ· εἰς ταῦτα γὰρ ἀναλυέται ἡ πρότασις, ὥσπερ εἰς τελευταῖα πέρατα, καὶ ἐκ ἔστι δυνατὸν περαιτέρω προελθεῖν τὴν ἀνάλυσιν· ὥσπερ γὰρ Ἀρχαὶ ταῦτα τῆς ἐν προτάσει Συνθέσεως, ἕτω καὶ Τέλη τυγχάνει τῆς Ἀναλύσεως. Καὶ ἡ Ἀρχὴ δὲ καὶ τὸ Τέλος, πέρατα λέγονται· Πέρας γάρ ἐστι τὸ κατάντημα. Ὅθεν τοῖς μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τέλος ἰοῦσι, τὸ τέλος πέρας εὑρίσκεται· τοῖς δ' ἐκ τῶ τέλους πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἡ ἀρχή. Καὶ ἄμφω δὲ τὰ πέρατα διὰ τὸ κατ' αὐτὰ ὡρίσθαι τὸ πρᾶγμα, ὅροι κατονομάζονται. Λέγεται Ὅρος, καὶ Στάσις ῥητορικὴ, καὶ Κεφάλαιον τῇ ϛάσει ὁμωνυμῶν, καὶ Δογμάτων περίληψις, καὶ πᾶς Λόγος κεφαλαιώδης καὶ εὐσύνοπτος, Ὅρος καλεῖται. Τάττεται δὲ ὁ Ὅρος καὶ τὸ Ὁρίζειν, καὶ ἐπὶ ἀσφαλείας καὶ βεβαιώσεως. Ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα λέγεται Ὅρος καὶ ὁ Ὁρισμὸς ὁ ἐκ γένους καὶ συσατικῶν διαφορῶν, ἢ τῶν ἀναλογόντων αὐτοῖς συγκείμενος Λόγος, καὶ σημαίνων ἀσίαν πράγματος ἐν ὀλίγῳ· περὶ ἃ νῦν πρόκειται λέγειν ἡμᾶς. Σημαίνει μὲν γὰρ καὶ τὸ ὄνομα, πράγματος ἀσίαν, ἀλλὰ σκιωδῶς· ὁ δὲ Ὁρισμὸς, φανερῶς· ὃν καὶ ἀποδίδοασιν ἕτως. Ὅρος ἐσί λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς Φύσεως τῶ ὑποκειμένῳ πράγματος. τὸ μὲν ἓν Λόγος, ὡς γένος εἴληπται. τὸ δὲ, Σύντομος, καὶ τὸ, Δηλωτικὸς τῆς Φύσεως τῶ ὑποκειμένῳ πράγματος, ὡς διαφοραὶ συσατικαί. Λόγος τοίνυν εἴρηται ὁ Ὁρισμὸς πρὸς ἀντιδιασολὴν τῶ ὀνόματος. Ὅτι τὸ μὲν Ὄνομα κἂν ὁπωσῶν σημαίνῃ Φύσιν πράγματος καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἓν ἐκ μιᾶς συνέσηκε λέξεως· ὁ δὲ Λόγος, ἐκ δύω λέξεων τὸ ἐλάχισον. Σύντομος δὲ, διά τε τὰς ἄλλας μακρὰς, καὶ τὰς διεξοδικῶς περὶ Φύσεως πραγμάτων διαλαμβάνοντας. Ἐπεὶ δέ εἰσι λόγοι σύντομοι, καὶ ἐκ εἰσὶν οἱ τοιῶτοι ὁρισμοὶ, Φύσιν πράγματος μὴ δηλοῦντες, οἷα καὶ τὰ ἀποφθέγματα· τὸ, Γνῶθι σαυτὸν· τὸ, Μηδὲν ἄγαν,

καὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο προσετέθη τὸ δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος.

Ἀρετὴ δὲ τοῦ Ὁρισμοῦ ἐστι, τὸ ἀντιστρέφειν πρὸς τὸ ὁρισ-
τὸν, οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι τὸν Ἄνθρωπον ὁρίζονται
Ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. καὶ Ζῷον 5
μὲν λέγουσιν αὐτὸν χωρίζοντες Ἀπό τε τῶν Ἀψύχων, καὶ
ἀπὸ τῶν Φυτῶν καὶ τῶν Ζωοφύτων. Ἐπεὶ δὲ τὸ ζῷον
Γένος ἐστὶ τῶν λογικῶν ζώων τε καὶ ἀλόγων, διὰ τοῦτο
προστιθέασι καὶ τὸ Λογικὸν, διιστῶντες τὸν Ἄνθρωπον
τῶν ἀλόγων ζώων. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς Ἀγγέλους ζῷα λέ- 10
γουσι λογικὰ, πρὸς δὲ καὶ τὰ Οὐράνια σώματα, ζῷα
λογικὰ τερατεύονται, διὰ τοῦτο προστιθέασι καὶ τὸ Θνη-
τὸν, ἀπὸ τῶν εἰρημένων τὸν Ἄνθρωπον διασέλλοντες.
Ἀλλὰ καὶ Νύμφας μακραίωνας εἶναι μυθεύονται ζῷα
λογικὰ καὶ μακρόβια (ὅμως μέντοι θνητὰ) ἐκ φύσεως, 15
ἀλλ' οὐκ ἐκ μαθήσεως, γινώσκοντα τοὺς τεχνικούς τε λό-
γους καὶ τοὺς ἐπιστημονικούς. Τούτων οὖν ἀφιστῶντες τὸν
Ἄνθρωπον, προστιθέασι τῷ ὅρῳ αὐτοῦ, καὶ τὸ Νοῦ καὶ
Ἐπιστήμης δεκτικόν. Ἔστιν οὖν ὅτος ὁ Ὅρος ἐκ γένους μὲν,
τοῦ ζῴου· ἐκ δὲ συστατικῶν Διαφορῶν, τοῦτε λογικοῦ καὶ 20
τοῦ θνητοῦ. Καὶ τὸ νοῦ τε καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν Ἴδιον ὂν
τοῦ ἀνθρώπου, συστατικῇ ἔοικε διαφορᾷ, διὰ τὸ ἐσιωδῶς
προσεῖναι αὐτῷ. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐσιώδη Ἴδια· ἅτινες Διαφορὰς μονοειδεῖς ὀνομάζουσιν. Ἀντιστρέφει τοίνυν ὁ δηλωθεὶς Ὁρισμὸς πρὸς τὸ ὁρισόν. καὶ γὰρ εἴτι ἄνθρω- 25
πος, τοῦτο ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· καὶ εἴτι ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τοῦτο ἄνθρωπός ἐστιν. Ἀρετὴ μὲν οὖν [τοῦ] Ὁρισμοῦ, τὸ ἀντιστρέφειν πρὸς τὸ ὁρισόν. Κακία δὲ, τὸ μὴ ἀντιστρέφειν. 30

Γίνεται δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν, Ἢ διὰ προθήκην λέξεων, Ἢ δι' ἀφαίρεσιν. Καὶ ὁ μὲν τῶν λέξεων πλεονασμὸς, ἔλλειψιν τῶν πραγμάτων ἐργάζεται· ἡ δὲ ἔλλειψις τῶν λέξεων, τῶν πραγμάτων πλεονασμόν· καὶ ἕτως ἀμφοτέρωθεν, ἔκτε τοῦ πλεονασμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως, ἀτελὴς 35
ὁ Ὅρος ἐστίν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὁρισμοῦ

πλεονά-

πλεονάσας τις ταῖς λέξεσιν ἐρεῖ, Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητὸν, νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικὸν, ἔλλειψιν τῶν πραγμάτων ἐποίησεν· ὁ πάντας γὰρ τὸς ἀνθρώπους τῷ ὅρῳ ἐμπεριέλαβεν, ἀλλὰ μόνους τὸς γραμματικούς. Καὶ εἴτι μὲν ζῷον λογικὸν θνητὸν νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικὸν, τοῦτο καὶ ἄνθρωπος. ὁ μὴν δὲ καὶ ἀντιστρέφει· ὁδὲ γὰρ εἴτι ἄνθρωπος, τοῦτο ζῷον λογικὸν θνητὸν νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικόν. Εἰ δέ γε πάλιν ἐλλείψας ταῖς λέξεσιν εἴποι τις, Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητὸν, ἐπλεόνασε κατὰ τὸν ἑλληνικὸν ὕθλον τοῖς πράγμασι· καὶ ὡς γὰρ ἔτος Νύμφας εἰσάγει μακραίωνας, τοῖς ἀνθρώποις συμπεριέλαβε. Καὶ εἴτι μὲν Ἄνθρωπος, τοῦτο ζῷον λογικὸν θνητὸν· ἐκ εἴτι δὲ Ζῷον λογικὸν θνητὸν, τοῦτο ἤδη καὶ ἄνθρωπος.

Ἰσέον δὲ ὅτι ἐκείνη ἡ προσθήκη τὴν τοῦ Ὅρου κωλύει ἀντιστροφὴν, ἡ προσιθεῖσα αὐτῷ, ἃ μὴ θεωρῶνται ἐν πᾶσι τοῖς ὁρισοῖς. Ἐπεί τοί γε καὶ ἡ τῶν ἰδίων, καὶ τῶν ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀτόμοις θεωρεμένων συμβεβηκότων προσθήκη, τὴν ἀντιστροφὴν ὁ κωλύει· περιττολογίαν δὲ μόνην ἐμποιεῖ· καὶ ἐντεῦθεν τὴν συντομίαν τοῦ Ὅρου περιαιρεῖ. Καὶ γὰρ εἴτις τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὅρῳ τὸ γελαστικὸν προσθήσει, καὶ τὸ ὀρθοπεριπατητικὸν, ὁ παραβλάψει τὴν ἀντιστροφὴν ὁδαμῶς. Εἴτι γὰρ ζῷον λογικὸν θνητὸν νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικὸν ὀρθοπεριπατητικὸν, τοῦτο Ἄνθρωπος· καὶ εἴτι Ἄνθρωπος, τοῦτο ζῷον λογικὸν θνητὸν νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικὸν ὀρθοπεριπατητικόν. Παραλαμβάνονται δὲ τὰ Ἴδια καὶ τὰ ἀχώρισα Συμβεβηκότα εἰς τὸς ὑπογραφικὸς ὁρισμούς.

Διαφέρει δὲ ὁ κυρίως Ὁρισμὸς τοῦ ὑπογραφικοῦ ὁρισμοῦ. Ὅτι ὁ μὲν κυρίως ὁρισμὸς, ἐκ γένους σύγκειται καὶ διαφορῶν τῶν ὅλων οὐσιωδῶν· ὁ δὲ ὑπογραφικὸς, ἐκ γένους καὶ διαφορῶν· τινῶν μὲν οὐσιωδῶν· τινῶν δὲ ἐπουσιωδῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὑπογραφικὸς ὁρισμὸς λέγεται, ὅτι κατά τι μὲν κοινωνεῖ τῷ ὁρισμῷ· κατά τι δὲ τῇ ὑπογραφῇ. Καὶ γὰρ ἡ Ὑπογραφὴ ἔκ τε Γένους καὶ Ἰδίων καὶ Συμβεβηκότων

των ἀχωρίστων συνίσταται· ὡς ὅταν εἴποι τις, Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον γελαστικὸν, ὀρθόπεριπατητικὸν, πλατυώνυχον, χερσὶ χρώμενον. Συνέστη γὰρ ἡ τοιαύτη ὑπογραφὴ ἐκ γένους τῦ ζώε, καὶ διαφορῶν ἐπεσιωδῶν, τῦτε γελαστικῦ, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον, καὶ τῶν ἄλλων, ἅπερ εἰσὶ συμβεβηκότα ἀχώριστα. Ἔχει δέ τι χρήσιμον ἡ Ὑπογραφὴ, ὅταν ἐκ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἐσιώδεις διαφοράς.

Χρήσιμος δὲ καὶ ὁ ὑπογραφικὸς Ὁρισμὸς, ὅταν ἔχῃ μὲν τὸ πρᾶγμα ἐσιώδεις διαφοράς· ἐ μὴν δὲ ἀρκέσας εἰς τὸ ἀνελλιπῶς παραστῆσαι αὐτὸ· ὡς ἐπὶ τῦ Ὄρε τῦ Ἵππε· λέγομεν γάρ, Ἵππος ἐστὶ ζῶον ἄλογον· καὶ τὸ μὲν Ἄλογον, ἐσιώδης διαφορά ἐστιν· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ὅλων ζώων χωρίσαι τὸν ἵππον ἐ δύναται, προστιθέαμεν καὶ τὸ Ἴδιον, ὅπερ ἐστὶ, τὸ χρεμετιστικόν. Τινὲς δὲ διὰ σαφήνειαν πλείονα, καὶ τὸ τετράπεν, ὅπερ ἐστὶν ἀχώριστον συμβεβηκὸς, προστιθέασιν, ἕτω λέγοντες· Ἵππος ἐστὶ ζῶον ἄλογον τετράπεν χρεμετιστικόν. Οὐ πάντοτε δὲ ὁ ὑπογραφικὸς Ὁρισμὸς πᾶσι χρῆται τοῖς ἐσιώδεσι, καὶ ἔκτοτε τοῖς ἐπεσιώδεσιν, ἀλλὰ καὶ μιᾷ μόνῃ πολλάκις ἀρκέμενος ἐσιώδει διαφορᾷ, τὸ λοιπὸν ἐξ ἐπεσιωδῶν συμπληροῖ. Διαφορῶν δὲ ἐσῶν ἐσιωδῶν ἀρκεσῶν εἰς τὸν ὁρισμὸν, τὸ παραλαμβάνειν ἐπεσιώδεις, ἀτεχνίας ἐστίν. Ὡσαύτως καὶ τὸ δι' Ὑπογραφῆς δεικνύειν, τὸ πεφυκὸς δειχθῆναι δι' Ὁρισμῦ· πλὴν εἰ μή πως πρὸς ἀτελεῖς τὸν λόγον ποιέμενός τις, ἃ δύναται τὸ πρᾶγμα σαφῶς αὐτοῖς ἐκ τῶν ἐσιωδῶν καὶ μόνων παραστῆσαι διαφορῶν· τότε γὰρ καὶ διαφοραῖς ἐπεσιώδεις διὰ τὲς πρὸς ἓς ὁ λόγος εἰς διασάφησιν πλείονα παραλήψεται.

Λαμβάνονται οἱ Ὁρισμοὶ καὶ ἐξ Ὕλης καὶ [ἐξ] Εἴδες· οἷον, Ἀνδριάς ἐστιν ἐκ Χαλκῦ πεποιημένος, Ἀνδρὸς εἶδος ἐμφαίνων. Ὕλη μὲν ἔν ἐστιν ὁ χαλκὸς καὶ ἀναλογεῖ τῷ γένει· τὸ δὲ ἀνδρὸς εἶδος ἐμφαίνων, Εἶδός ὄν, ταῖς διαφοραῖς ἀναλογεῖ ταῖς συσατικαῖς. Λαμβάνονται καὶ ἐξ Ὑποκειμένε καὶ Τέλες. Ὑποκείμενον μὲν ἔν ἐστὶ, περὶ ὃ τὸ ὁρισὸν καταγίνεται· Τέλος δὲ, ἃ ζοχάζεται· οἷον, Ἰατρικὴ ἐστὶ τέχνη περὶ τὰ ἀνθρώπεια σώματα καταγινομένη,

νομένη, ὑγιείας περιποιητική. Ὑποκείμενα γὰρ τῇ ἰατρικῇ, τὰ ἀνθρώπεια σώματα· τέλος δὲ, τὸ περιποιεῖσθαι αὐτοῖς τὴν ὑγιείαν, καὶ ἢ παρεῖσαν διαφυλάττειν, ἢ ἀπεῖσαν ἀναλαλεῖσθαι. Λαμβάνονται καὶ ἐξ Ὑποκειμένε μόνε καὶ ἐκ Τέλες μόνε, ὅταν ἐκ θατέρε τέτων δυνατὸν ᾖ δηλεῖσθαι τὸ πρᾶγμα. Ἐξ Ὑποκειμένε μόνε Ὁρισμὸς, ὡς ὅτε λέγεται τις, Ὑαλεργικὴ ἐσὶ τέχνη καταγινομένη περὶ τὴν ὕαλον· ἐκ δὲ τῆ Τέλες μόνε, ὡς τὸ, Μαγειρικὴ ἐσὶ τέχνη ἐδεσμάτων κατασκευαστική. Θεωρῆνται δὲ καὶ ἐν τοῖς τοιέτοις ἅπασιν ὁρισμοῖς τὰ γένεσιν ἀναλογένται καὶ διαφοραῖς (ταῖς) συστατικαῖς· ὥσπερ καὶ τοῖς προσεχῶς εἰρημένοις, ἡ τέχνη μὲν ὡς γένος ἐσίν· ὡς διαφορὰ δὲ συστατικὴ, τὰ λοιπά.

Τὴν κλῆσιν δ' ἔχον οἱ Ὁρισμοὶ ἐκ μεταφορᾶς τῶν τῆς Γῆς Ὁροθεσίων· ὡς γὰρ δι' ἐκείνων χωρίζεται τὰ χωρία ἀπ' ἀλλήλων, ἕτω καὶ διὰ τῶν ὁρισμῶν τὰ πράγματα ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεται. Λέγονται δὲ καὶ ὁρισμοὶ καὶ ὅροι, διάτε τὸ περιορίζειν καὶ περικλείειν, καὶ ἕτω διαχωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὁρισά, καὶ διὰ τὸ εὐόρατα καὶ εὐσύνοπλα καὶ σαφῆ ποιεῖν τὰ πράγματα. Δηλῶσι μὲν γὰρ καὶ τὰ Ὀνόματα, Φύσεις πραγμάτων, ὡς ἔφημεν. Διὸ καί τινες, ὅρες συνεσαλμένες ταῦτα κεκλήκασιν, ὡσπερεῖν ὀνόματα ἐξηπλωμένα, τὲς ὁρισμές. Πλὴν ὅ δηλῶσι τὰ Ὀνόματα, σκοτεινῶς τε καὶ ἀσαφῶς καὶ ἀδιακρίτως δηλεῖν πεφύκασιν· οἱ δὲ Ὅροι καθαρῶς καὶ σαφῶς καὶ διακεκριμένως, διὰ τὸ χρῆθαι διαφοραῖς καὶ ταύταις ἐσιώδεσι, τετέσιν, ἐσίας καὶ Φύσεις πραγμάτων δυναμένοις ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίζειν.

Ἡ δὲ Ὑπογραφὴ ταύτης τῆς κλήσεως ἔτυχε διὰ τὸ ἐοικέναι σκιαγραφίᾳ. Τελείᾳ μὲν γὰρ γραφῇ ὁ Ὅρος ἔοικε, δηλῶν αὐτὴν τὴν Φύσιν τὲ πράγματος· ἡ δ' Ὑπογραφὴ σκιαγραφίαν μιμεῖταί τινα· τὰ γὰρ περὶ τὴν Φύσιν τὲ πράγματος διαλαμβάνεσα, δίδωσιν ἐκ τέτων εἰκάζειν τὸ πρᾶγμα. Ὁ δὲ ὑπογραφικὸς ὁρισμὸς ἔτε σκιαγραφίᾳ ἔοικεν, ἔτ' αὖ ἐντελογραφίᾳ, ἀλλὰ μεσότητί τινι· προσεγγίζει δὲ μᾶλλον, ἔτε τῷ ὁρισμῷ, ἔτε

τῇ ὑπογραφῇ, κατὰ τὰς ἀσιώδεις ἢ ἐπασιώδεις διαφορὰς, ἐξ ὧν ὁμῦ καὶ συνέστηκεν.

Ἰσέον δ' ὅτι καὶ τὸ Ἴδιον ἐν τοῖς Ὁρισμοῖς τε καὶ ταῖς Ὑπογραφαῖς λόγον ἔχει διαφορᾶς· ἀσιώδες μὲν, τὸ καθαρῶς ἀσιῶδες· (ὃ καὶ διαφορὰν μονοειδῆ καλοῦσιν, ὡς εἴπομεν, ὡς μὴ κατὰ πλειόνων εἰδῶν λεγόμενον.) οἷον ἐν ἀνθρώπῳ, τὸ νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ἐπασιώδες δὲ διαφορᾶς λόγον ἔχει τὸ λοιπὸν Ἴδιον· οἷον ἐν Ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικὸν, ἐν Ἵππῳ τὸ χρεμετιστικὸν, καὶ ἐν Κυνὶ τὸ ὑλακτικόν. Ὅπερ Ἴδιον κἂν ἐπασιῶδες εἴη, πλὴν ἀλλὰ Συμβεβηκότος παντὸς προτιμώτερον, ὅσῳ καὶ εἶδος ὅλον χαρακτηρίζειν δύναται πλέον, ἢ ἅπαν συμβεβηκός.

ὁ Ὅρος
- Ἢ ἐκ Γένους καὶ συστατικῆς Διαφορᾶς·
- Ἢ ἐξ Ὕλης καὶ Εἴδους·
- Ἢ ἐξ Ὑποκειμένου καὶ τῦ Τέλους·
- Ἢ ἐξ Ὑποκειμένου μόνου·
- Ἢ ἐκ Τέλους μόνου λαμβάνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Β'.

Περὶ Διαιρέσεως.

Πᾶν Πρᾶγμα ἢ Διαιρετόν ἐστιν, ἢ Ἀδιαίρετον. Τὸ δὲ διαιρετὸν, ἢ Καθ' αὑτὸ διαιρεῖται, ἢ κατὰ Συμβεβηκός. Καὶ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ διαιρούμενον, ἢ ὡς Πρᾶγμα διαιρεῖται, ἢ ὡς Φωνή. Καὶ εἰ μὲν ὡς πρᾶγμα, γίνεται ἀπὸ Γένους εἰς εἴδη Διαίρεσις, καὶ ἀπὸ Εἴδους εἰς ἄτομα, καὶ ἀπὸ Ὅλων εἰς μέρη, καὶ Ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν· ταῦτα γὰρ ὡς πράγματα διαιρῶνται. Εἰ δὲ ὡς Φωνὴ, γίνεται ἡ Διαίρεσις ἀπὸ ὁμωνύμου Φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα. Τὸ μὲν ἓν καθ' αὑτὸ διαιρούμενον, τοιαύτην ἐπιδέχεται τὴν διαίρεσιν. Τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ ὡς ἀπὸ Οὐσίας εἰς συμβεβηκότα ἔχει τὴν διαίρεσιν, ἢ ὡς ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς οὐσίας, ἢ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα. ταῦτα γὰρ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς εἰσιν.

Ἐντεῦ-

Ἐντεῦθεν τοίνυν φαίνονται τρόποι διαιρετικοὶ ὀκτώ· Ὁ ἀπὸ Γένους εἰς εἴδη· οἷον, τὸ Ζῷον διαιρεῖται εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον· Ὁ ἀπὸ Εἴδους εἰς ἄτομα· οἷον, ὁ Ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς Πέτρον καὶ Παῦλον, καὶ τὰς λοιπὰς κατὰ μέρος ἀνθρώπους. Ὁ ἀπὸ Ὅλων εἰς μέρη, ὁμοιομερῆτε καὶ ἀνομοιομερῆ. Καὶ Ὁμοιομερῆ μὲν λέγονται, τὰ δεχόμενα καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὅρον τοῦ ὅλου τε καὶ ἀλλήλων· ὡς ὅταν τέμωμεν τὴν Σάρκα εἰς πολλὰς σάρκας· καὶ γὰρ ἕκαστον τῶν μερῶν σὰρξ λέγεται, καὶ τὸν ὁρισμὸν τῆς σαρκὸς ἐπιδέχεται· αἷμα γάρ ἐστι πεπηγὸς ἐκ φύσεως. Ἀνομοιομερῆ δέ εἰσι, τὰ μήτε ὀνόματος μήτε ὁρισμοῦ κοινωνοῦντα, ἢ τῷ ὅλῳ, ἢ ἀλλήλοις· ὡς ὅταν διέλωμεν τὸν Πέτρον εἰς κεφαλὴν χεῖρας καὶ πόδας· ἰδὲν γὰρ ἐκ τούτων, ἔτε τὸ ὄνομα, ἔτε τὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχεται τοῦ ὅλου ἢ τῶν λοιπῶν μερῶν. Ὁ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν· Ἀφ' ἑνὸς μέν, ὡς ἀπὸ τῆς Ἰατρικῆς, ἰατρικὸν βιβλίον, ἰατρικὸν ἐργαλεῖον· ταῦτα γὰρ ἀφ' ἑνός εἰσιν, ἐπείπερ ἀπὸ μιᾶς τῆς ἰατρικῆς ὠνομάθησαν. Πρὸς ἕν δὲ, ὡς ὑγιεινὸν Φάρμακον, ὑγιεινὸν βρῶμα· πρὸς ἓν γὰρ βλέπουσι τὴν ὑγίειαν. Ὁ ἀπὸ ὁμωνύμου Φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα, ἔτε ὅλα ἔτε μέρη. Ὅλα μὲν, ὡς ὅταν ἡ Κύων Φωνὴ διαιρῆται εἴς τε τὸν Ἀστρῷον κύνα, τὸν Χερσαῖον καὶ τὸν Θαλάσσιον· ταῦτα γὰρ ὅλα εἰσί. Μέρη δὲ, ὡς ὅταν τὸ τῆς γλώττης ὄνομα φέρηται κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὑποδήματος, τὸ ἄκρον τοῦ αὐλοῦ, καὶ τὸ γευστικὸν μόριον τῶν ζώων· ἅτινα μέρη εἰσὶ καὶ ἔχ ὅλα. Ὁ ἀπὸ Οὐσίας εἰς συμβεβηκότα· ὡς ὅταν εἴπωμεν, τῶν Ἀνθρώπων οἱ μέν εἰσι λευκοί· οἱ δὲ μέλανες. Ὁ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς οὐσίας· ὡς τῶν Λευκῶν, τὰ μὲν ἔμψυχα· τὰ δὲ ἄψυχα. Ὁ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα· οἷον, τῶν Λευκῶν, τὰ μὲν θερμὰ, τὰ δὲ ψυχρὰ· θερμὰ μέν, ὡς ἐπὶ τῆς Ἀσβέστου· ψυχρὰ δὲ ὡς ἐπὶ τῆς Χιόνος.

Ἰστέον δ' ὅτι κυρίως διαιρετικοὶ τρόποι τρεῖς εἰσιν· ὁ ἀπὸ Γένους εἰς εἴδη, ὁ ἀπὸ Ὅλων εἰς μέρη, καὶ ὁ ἀπὸ ὁμωνύμου Φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα· οἱ δὲ ἄλ-

λοι τρόποι καταχρησικώτερον διαιρετικοὶ ὀνομάζονται. Ἀπὸ γὰρ Εἰδῶν εἰς ἄτομα διαίρεσις ἐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπαριθμησις· ἄπειρα γὰρ ὄντα τὰ ἄτομα διαιρέσει καθυποβληθῆναι ἐ δύνανται. Ἀλλ' ἐδὲ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς ἐσίας γίνεται διαίρεσις· ὁ γὰρ λέγων, ὅτι τῶν Λευκῶν τὰ μὲν ἔμψυχα, τὰ δὲ ἄψυχα, ὡς ἀπὸ σωμάτων ἐπιδεδεγμένων λευκότητα ποιεῖται τὴν διαίρεσιν, ἄτινα ἐσίαι εἰσίν· ἐδὲ γὰρ δύναται τὸ συμβεβηκὸς εἰς ἐσίας διαιρεθῆναι· ὅτι τὸ διαιρέμενον ὡς πρᾶγμα, εἰς ὅμοια θέλει διαιρεῖσθαι, ἐ μὴν εἰς ἀνόμοια. Οὔτε δὲ ἀπὸ Οὐσίας εἰς συμβεβηκότα γίνεται διαίρεσις· τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι τῶν Ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσι λευκοὶ, οἱ δὲ μέλανες, ἐκ ἔστι διαίρεσις ἀπὸ ἐσίας εἰς συμβεβηκότα, ἀλλὰ ἀπὸ ἐσίας εἰς ἐσίας πάλιν ἐχέσας συμβεβηκότα· εἰς ἀνθρώπες γὰρ μέλανας καὶ λευκὲς ἐγένετο ἡ διαίρεσις, οἵτινες ἐσίαι εἰσίν. Ἀλλ' ἐδ' ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα γίνεται διαίρεσις. Ἡ γὰρ ἀπὸ Γένες εἰς εἴδη ἐστὶν ἡ τοιαύτη διαίρεσις· ὡς ὅταν εἰς λευκὸν καὶ μέλαν διαιρήσω τὸ Χρῶμα· Γένος γάρ ἐστι τὸ χρῶμα τῦ λευκῦ καὶ τῦ μέλανος· Ἡ ἀπὸ Οὐσίας εἰς ἐσίας· τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι τῶν λευκῶν τὰ μὲν εἰσι θερμὰ, τὰ δὲ ψυχρὰ, ἐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ὅτι τῶν σωμάτων τῶν ἐπιδεδεγμένων λευκότητα, τὰ μὲν ἔχει θερμότητα, τὰ δὲ ψυχρότητα. καὶ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ λευκότης, ἥτις ἐστὶ συμβεβηκὸς, ἔτε θερμή ἐστιν, ἔτε ψυχρά· ἐπεὶ ἐκ ἔστι τι συμβεβηκὸς ἑτέρῳ συμβεβηκότι πρὸς ὕπαρξιν ὑποκείμενον· μόνη δὲ ἡ ἐσία πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσι πρὸς τὸ εἶναι ταῦτα ὑπόκειται. Οὔτε δὲ ἐν τοῖς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν θεωρεῖται διαίρεσις, ἀλλ' ἀπαρίθμησις· ἀόριστα γὰρ καὶ ταῦτα καὶ ἀπερίληπτα, ὥσπερ δὴ καὶ τὰ ἄτομα· δύναται γὰρ εἰπεῖν τις, ἰατρικὸν βιβλίον, καὶ ἰατρικὸν σκεῦος, ἰατρικὸν ἔμπλαστρον, καὶ ἄλλα μυρία· ὡσαύτως ὑγιεινὸν οἶνον, ὑγιεινὴν δίαιταν, ὑγιεινὸν ἀέρα καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἰσέον δὲ, ὅτι Διαίρεσις, Ἐπιδιαίρεσις, Ὑποδιαίρεσις, κατὰ τὰτο διαφέρουσιν ἀλλήλων, καθότι ἡ μὲν Διαίρεσις πρώτως τέμνει τὸ πρᾶγμα· ἡ δὲ Ἐπιδιαίρεσις, κατὰ

δευτέραν

δευτέραν ἐπιβολὴν τέμνει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα· ἡ δέγε Ὑποδιαίρεσις ἐν τῶν τμημάτων παραλαβοῦσα, τέμνει αὐτό· οἷον, ὁ Ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς Ἄρσεν καὶ Θῆλυ· τοῦτο Διαίρεσις. Καὶ πάλιν ὁ Ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς Ψυχὴν καὶ Σῶμα· τοῦτο Ἐπιδιαίρεσις· ἥτις τότε μόνον ὀφείλει γίνεσθαι, ὅτε καθ' ἕκαστον τῶν τμημάτων τῆς πρώτης διαιρέσεως, τὰ τῆς δευτέρας διαιρέσεως, εἴτουν ἐπιδιαιρέσεως θεωρῆνται τμήματα. Ἰδοὺ γὰρ ἐν τῷ ἄρρενι καὶ ἐν τῷ θήλει θεωρεῖται ψυχὴ καὶ σῶμα. Ὅταν δὲ εἴπων ὅτι ἡ οὐσία διαιρεῖται εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, εἶπω πάλιν, ὅτι τὸ σῶμα διαιρεῖται εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, ἐποίησα Ὑποδιαίρεσιν. Λέγονται δὲ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τμηθέντα, Εἴδη Ἀντιδιαιρέμενα, ὡς ἀντίθεσίν τινα πρὸς ἄλληλα Φέροντα, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἶεν καὶ ἑνός· οἷον τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον ἐκ τῆς οὐσίας διαιρεθέντα, καὶ μετέχοντα τῆς οὐσίας ἐπίσης, ἀντίκεινται θάτερον θατέρῳ κατὰ τὰς οὐσιώδεις διαφοράς· τὸ μὲν γὰρ τριχῇ διαστατὸν· τὸ δὲ τοῦ τριχῇ διαστατὸν εἶναι πόρρω καθέστηκε· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Λέγοιντο δ' ἂν Ἀντιδιαιρέμενα, καὶ ὡς ὁμοτίμως μετέχοντα τοῦ γένους, ἐξ οὗ διήρηνται, καὶ ὡς ἂν εἴποιτις ὄντα ἰσοδιαιρέμενα, καὶ ἀντὶ θατέρου θάτερον κατὰ τὸ ἰσοδιαίρετον λογιζόμενα· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἐκ ἔστι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μετέχον τοῦ γένους. Οὔτε γὰρ τὸ σῶμα τυγχάνει οὐσία μᾶλλον τοῦ ἀσωμάτου, οὔτε τὸ ἀσώματον οὐσία μᾶλλον τοῦ σώματος· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Οὔτε δὲ τὸ Φύσει Πρότερον ἐν τοῖς ἀντιδιαιρεμένοις εὑρίσκεται· κατὰ γὰρ πάντας τοὺς τρόπους τῶν διαιρέσεων ἄπεστιν ἐκ τῶν τμημάτων τό, τε μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ τὸ Φύσει πρότερον, πλὴν τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν. Φύσει δὲ Πρότερον λέγεται τὸ συναναιροῦν καὶ μὴ συναναιρούμενον· καὶ συνεισφερόμενον καὶ μὴ συνεισφέρον· οἷον τὸ Ζῶον Φύσει πρότερον τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἀναιρουμένου, συναναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον· ζῶον γὰρ μὴ ὄντος, οὐδὲ ἄνθρωπος ἔσται· συνεισφερόμενον δὲ, τὸ συνεισφέρει· ἐπεὶ συνεισφέρεται μὲν τῷ ἀνθρώπῳ· (ἀνθρώπου γὰρ ὄντος, καὶ ζῶόν ἐστιν ἐξ ἀνάγκης.) τὸ συνεισφέ-

νεισφέρει δὲ τὸν ἄνθρωπον· Ζῴε γὰρ ὄντος ἐκ ἦδη καὶ ἄνθρωπος ἔσαι, ἀλλ' Ἵππος τυχὸν, ἢ Βῦς, ἢ Κύων, ἢ ἄλλο τί ζῷον. Φύσει γᾶν πρότερόν ἐσι τὸ Γένος τῦ εἴδες, καὶ τὸ Εἶδος τῶν ἀτόμων. Ἐν δὲ τοῖς εἴδεσιν, ἢ τοῖς ἀτόμοις ἐθεωρεῖτα τὸ φύσει πρότερον· ἐ γὰρ τὸ λογικὸν, φύσει πρότερον τῦ ἀλόγε· (ἐπεὶ ἐδὲ συναναιρεῖ, ἐδὲ συνεισφέρεται.) ἐδὲ πάλιν ὁ Πέτρος φύσει πρότερος τῦ Παύλε· Ἀλλ' ἐδὲ μᾶλλον ζῷον ὑπάρχει τὸ λογικὸν, τὸ δὲ ἄλογον ἧτλον· ἐδὲ ὁ Πέτρος μᾶλλον ἄνθρωπος, καὶ ἧττον ὁ Παῦλος· Φάρμακον δὲ ἄλλε φαρμάκε ὑγιεινότερον, καὶ Βιβλίον ἄλλε βιβλίε ἰατρικώτερον.

Πᾶν τὸ Διαιρέμενον.
- Ἢ Καθ' αὐτὸ, καὶ τῦτο.
- Ἢ κατὰ Συμβεβηκὸς ὅπερ.
  - Ἢ ὡς Πρᾶγμα· ὃ
    - Ἢ ἀπὸ Γένες εἰς εἴδη·
    - Ἢ ἀπὸ Εἴδες εἰς ἄτομα·
    - Ἢ ἀπὸ Ὅλων εἰς μέρη·
    - Ἢ Ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν διαιρεῖται.
  - Ἢ ὡς Φωνὴ, καὶ ἐσὶν ἀπὸ ὁμωνύμε φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα ἡ διαίρεσις.
  - Ἢ ἀπὸ Ουσίας εἰς συμβεβηκότα διαιρεῖται·
  - Ἢ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς ἐσίας·
  - Ἢ ἀπὸ Συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Πείρας, Ἐμπειρίας, Τέχνης, καὶ Ἐπισήμης· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν Δυνάμεων τῆς Ψυχῆς.

Ἡ Γνῶσις, ἢ ἄνευ Λόγε ἐσὶν, ἢ μετὰ Λόγε· καὶ ἢ Μερικὴ ἐσὶν, ἢ Καθ' ὅλε. Ἡ μὲν ἓν ἄνευ λόγε Γνῶσις ἡ Μερικὴ, ποιεῖ τὴν Πεῖραν· καὶ ἔσιν ἡ Πεῖρα, ἑνὸς πράγματος ἄλογος γνῶσις· οἷον, ὅταν τις ἓν μόνον γινώσκῃ βοήθημα, καὶ τέτῳ χρῶτο, τὴν αἰτίαν ἀγνοῶν, καθ' ἣν ὠφελεῖ τὸ τοιῦτον βοήθημα. Ἡ δὲ ἄνευ λόγε Γνῶσις ἡ Καθ' ὅλε, ποιεῖ τὴν Ἐμπειρίαν· καὶ ἔσιν Ἐμπειρία ἡ τῶν καθ' ὅλε γνῶσις ἄλογος· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐμπειρικῶν Ἰατρῶν· ἔτοι γὰρ πολλὰ μὲν γινώσκεσι βοηθήματα· τὴν αἰτίαν δὲ τῆς βοηθείας αὐτῶν ἐ γινώσκεσιν. Ἐμπειρία τοίνυν ἐσὶ μνήμη καὶ τήρησις ἄλογος τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων·

ὀφθέντων· ὁ γὰρ ἐμπειρικὸς Ἰατρὸς ἐν μνήμῃ κατέχων καὶ διατηρῶν τὰ πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντα ἰάματα, κέχρηται τούτοις, τὸν λόγον τῆς ἰάσεως ἐκ εἰδώς. Ἡ δὲ μετὰ λόγε Μερικὴ Γνῶσις, Τέχνης ἢ Ἐπιστήμης μέρος ποιεῖ· Τέχνης μὲν, εἰ τὸ ὑποκείμενον τρεπτόν· Ἐπιστήμης δὲ, εἰ τὸ ὑποκείμενον ἄτρεπτον. Ἡ δὲ Καθόλε μετὰ λόγε Γνῶσις, τελείαν Τέχνην ἢ τελείαν Ἐπιστήμην ποιεῖ· Τέχνην μὲν, εἴπερ ἔχει τὰ ὑποκείμενα τρεπτά τε καὶ ἀλλοιωτά· εἰ δ' ἄτρεπτα καὶ ἀναλλοίωτα, Ἐπιστήμην. Τέχνη γὰρ καὶ Ἐπιστήμη κατὰ τὰ ὑποκείμενα διαφέρουσιν.

Ἔστι μὲν οὖν ἡ Τέχνη γνῶσις τῶν καθόλε μετὰ λόγε, τρεπτὰ τὰ ὑποκείμενα ἔχουσα· ἢ πάλιν, Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων, πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. Σύστημα μὲν οὖν ἐκ καταλήψεων, τουτέστιν, ἄθροισμα ἐξ ἐ φευρέσεων, εἴρηται πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς πείρας ὑπαρχούσης γνώσεως μερικῆς· ἐγγεγυμνασμένων δὲ, ἤτοι δεδοκιμασμένων, διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἀδόκιμον ἅπασαν τριβήν. Τὸ δὲ, πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ προσέθεται, διὰ τὰς Ματαιοτεχνίας καὶ Κακοτεχνίας· αἵτινες οὐδὲ τέχναι εἰσίν. Ἡ γὰρ Ματαιοτεχνία, ἔτε ὠφέλειαν ἔτε βλάβην εἰσφέρει τῷ βίῳ· ὡς ἡ Νευροβατικὴ, καὶ ἡ Κοντοπαικτική. Ἡ δέ γε Κακοτεχνία, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν καὶ βλάπτει τὸν βίον· ὡς ἡ Γοητική. Τέχνη πάλιν ἐστὶν, ἕξις ὁδῷ βαδίζουσα μετὰ φαντασίας, πρόσκειται δὲ τὸ μετὰ φαντασίας διὰ τὴν φύσιν. Ἕξις γάρ τις ἐστὶ καὶ ἡ Φύσις, διὰ τὸ τὴν ἕξιν ἀπὸ τε ἔχω λέγεσθαι· ὡς ἔχουσα τὸ εἶναι ἐν οἷς ἐστιν· οἷον ἐν Ζώῳ, ἐν Φυτῷ, ἐν Λίθῳ καὶ τοῖς λοιποῖς. Βαδίζει δὲ καὶ ὁδῷ, τουτέστι κατὰ τάξιν προέρχεται, καὶ πάντα κατὰ λόγον ποιεῖ· ἀλλ' ἐ μετὰ φαντασίας, ὥσπερ ἡ τέχνη· ἐδὲ γὰρ προδιατυποῖ ἐν ἑαυτῇ ἃ βάλεται κατασκευάσαι· ἄλογος γάρ ἐστιν· ἀλλ' ὁ τεχνίτης κεχρημένος τῷ λόγῳ, ἡνίκα τι βάλεται ποιῆσαι, πρότερον διατυποῖ τὸ τοιοῦτον ἐν ἑαυτῷ, καὶ εἶθ' ἕτως ἀποτελεῖ.

Ἐπιστήμη

Ἐπιστήμη δέ ἐστιν ἡ τῶν καθόλου ἁπλαῖσος γνῶσις καὶ ἀμετακίνητος· ἁπλαίσως γὰρ γινώσκει τὰ γινωσκόμενα, διὰ τὸ αὐτῶν ἀῤῥευξόντε καὶ ἀναλλοίωτον· ἐδὲ γὰρ ἐξετάζει τῶν ἐπὶ μέρες κράσεων τὰς ἰδιότητας, ὥσπερ ἡ Ἰατρικὴ, ἀλλὰ περὶ τὸ καθόλου Ἀνθρώπε διαλαμβάνει, καὶ τὸ καθόλου Ἵππε, καὶ τῶν ὁμοίων· ἄτινα ἀεὶ ὡσαύτως ἔχεσιν. Ἡ δὲ Τέχνη περὶ τὰ ῥευσὰ, καὶ τὰ μὴ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καταγίνεται· τὰ γὰρ ὑποκείμενα ταύτῃ ῥευσά εἰσι καὶ ἀλλοιωτά· καθὼς τῇ Ἰατρικῇ τὰ ἀνθρώπεια σώματα. Ὅθεν καὶ τὸ Ἰατρὸ ἔσιν ὅτε, δόντος τινὶ καθάρσιον ἐν καιρῷ δέοντι, ἄφνης δὲ τραπέντος τηνικαῦτα τὸ κατασήματος, κἀντεῦθεν ἀλλοιωθέντος τὸ ὑποκειμένε, βλάβη καὶ ἐκ ὠφέλεια τῷ καθαρσίῳ ἐπηκολέθησε· καὶ γέγονεν ἡ ἀποτυχία τῆς ἰάσεως, ἐ παρὰ τὸν λόγον τῆς τέχνης, ἀλλὰ παρὰ τὸ τρεπλὸν τὸ ὑποκειμένε καὶ ἀλλοιωτόν. Τῶτο δὲ τὸ ἄσατον τῶν ὑποκειμένων, καὶ ἐπὶ πασῶν θεωρῆται τεχνῶν. Ὅθεν ἡ τὰ ὑποκείμενα ἔχσα σάσιμα, Ἐπιστήμη ὠνόμασαι, διὰ τὸ ἐπὶ σάσιν καὶ ὅρον τῶν πραγμάτων ἄγειν ἡμᾶς· τῆς ἀορισίας καὶ μεταβολῆς τῶν ἐπὶ μέρες ἀπάγεσα. Ἡ γὰρ Ἐπιστήμη περὶ τὰ καθόλου καὶ ἀμετάπλωτα καταγίνεται.

Δεῖ δὲ καὶ τῶτο γινώσκειν, ὅτι τῶν ψυχικῶν Δυνάμεων, αἱ μέν εἰσι Φυτικαὶ· αἱ δὲ Ζωτικαὶ καὶ ὀρεκτικαὶ· αἱ δὲ Γνωσικαί. Καὶ Φυτικαὶ μέν εἰσιν, ἥτε Θρεπλικὴ καὶ Αὐξητικὴ καὶ Γεννητική. Ζωτικαὶ δὲ καὶ ὀρεκλικαὶ Βέλησις, Προαίρεσις, Θυμὸς καὶ Ἐπιθυμία. Καὶ ἡ μὲν Βέλησις, δυναμίς ἐσι λογική· ἄλογοι δὲ δυνάμεις, ἡ Ἐπιθυμία καὶ ὁ Θυμός. Ἡ δὲ προαίρεσις ἐπαμφοτερίζει. Ἡ μὲν γὰρ Βέλησις αὐτῆς καθ' αὐτήν ἐσι τῆς λογικῆς ψυχῆς, καὶ πρὸς μόνον τὸ ἀγαθὸν ἀποτείνεται· ἡ δὲ Προαίρεσις τῆς συμπεπλεγμένης ἐσὶ τῇ ἀλόγῳ· καὶ ποτὲ μὲν, πρὸς τὸ λόγε γίνεται· ποτὲ δὲ, πρὸς τῆς ἀλογίας, καὶ αἱρεῖται τόδε πρὸ τῦδε· διὸ καὶ προαίρεσις λέγεται. Γνωσικαὶ δὲ τῆς ψυχῆς δυνάμεις εἰσὶ, Νῦς, Διάνοια, Δόξα, Φαντασία καὶ Αἴθησις. Καὶ Λογικαὶ μὲν τῦτον, νῦς καὶ διάνοια·

διάνοια· Ἄλογοι δὲ, φαντασία καὶ αἴθησις. Ἡ δὲ δόξα ἐπαμφοτερίζει· γίνεται γὰρ καὶ μετὰ λόγε, καὶ ἄνευ λόγε. Καὶ ἄνευ λόγε μὲν, ὅταν χωρὶς αἰτίας δοξάζῃ τὰ πράγματα. Μετὰ λόγε δὲ, ὅταν ἐξ αἰτίας εὐλόγε τινὸς εἰς τὸ δοξάσαι προάγηται· οἷον, δοξάζει τις τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι, μὴ ἔκ τινος αἰτίας εἰς τῦτο ἐλθών· ἰδὲ ἄλογος ἡ δόξα. Δοξάζει πάλιν ἄλλος τὴν αὐτὴν ψυχὴν ὑπάρχειν ἀθάνατον, ἀλλ' ἐκ τῦ εἶναι αὐτὴν αὐτοκίνητον, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, αὐτενέργητον· τὸ δὲ αὐτοκίνητον, ἀεικίνητον· τὸ δὲ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· ἰδὲ μετὰ λόγε δόξα· ἥτις ἐστὶ τὸ συμπέρασμα τῶν προτάσεων. Αἴθησις δέ ἐστιν, ἡ τῦ παρόντος μερικὴ γνῶσις· τῦ παρόντος γὰρ ἀντιλαμβάνεται ἡ αἴθησις· οἷον ἡ Ὅρασις, εἰ μὴ ὄψεταί τι, ἃ δύναται γνῶναι αὐτό· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Φαντασία δέ ἐστιν, ἡ τῦ ἀπόντος μερικὴ γνῶσις· ὡς ὅταν χθὲς ἰδὼν ἄνθρωπον, σήμερον φανταθῶ αὐτὸν, ἤγεν ἀναπολήσω τὸν τοιῦτον. Νῦν δὲ παθητικὸν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν Φαντασίαν ὠνόμασε· Νῦν μὲν, ὡς ἔνδον ἐν ἑαυτῇ τὸ γνωσὸν ἔχεσαν, καὶ ταύτῃ διαφέρεσαν τῆς αἰθήσεως· ὅτι ἅπερ ἡ αἴθησις ἔξω κείμενα γινώσκει, δεομένη πάντως τῆς ἐκείνων παρεσίας πρὸς τὸ ἐνεργῆσαι περὶ αὐτὰ, τέτων ἡ φαντασία τὰς τύπας διὰ τῶν αἰθήσεων ἀπομαξαμένη, ἔχει ἐν ἑαυτῇ, καὶ δύναται προβάλλειν, μὴ δεομένη τῶν ἔξω κειμένων· δι' ὃ καὶν τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖ τὸ φανταστικὸν, ἀνενεργήτων μενσῶν τῶν αἰθήσεων. Νῦν μὲν ἓν διὰ ταῦτα τὴν Φαντασίαν ἐκάλεσεν ὁ Φιλόσοφος. Παθητικὸν δὲ, δι' ὅτι μετὰ μερισμῦ γινώσκει [τὰ πράγματα] καὶ διαιρέσεως ἐκ τῶν αἰθήσεων ἀρχομένη τε καὶ συνισαμένη, καὶ τῇ χρονίῳ διαλυομένη πολλάκις ἀπεσίᾳ τῶν αἰθητῶν. Ἐπεὶ ἓν οὐδὲν τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων χωρὶς φαντασίας ἰχύομεν νοεῖν, ἐκ ἀπαθὴς δὲ καθέστηκεν αὕτη, διαλύσει δὲ ὑπόκειται, καθὼς ἔφημεν, καὶ φθορᾷ, διὰ τῦτο τῆς Φαντασίας φθειρομένης, τὴν τῶν ἐγνωσμένων πάχομεν λήθην· ἐπεὶ συμπεπλεγμένην τῇ Φαντασίᾳ τὴν νόησιν ἔχομεν· ὅθεν καὶ τὰ νοήματα, παθήματα λέγεται τῆς ψυχῆς,

ψυχῆς, ἐχ ὅτι πάσχει ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἀλλ' ὅτι χωρὶς τε παθητικε νε, τετέσι, τῆς φαντασίας, ἐδὲν πέφυκε τῶν ἐν τῷ κόσμῳ νοεῖν. Διάνοια δέ ἐσι γνωστικὴ τῶν καθόλε μετὰ λόγε Δύναμις, ἐκ ἀθρόως ἀλλὰ διά τινος μεθόδε καταλαμβάνεσα τὸ γνωστόν. Καλεῖται δὲ ἡ Διάνοια, καὶ δυνάμει Νῆς, διὰ τὸ συνεπαίρεθαι τῷ ἐνεργείᾳ νῷ, τετέσι, διὰ συλλογισμε ἀνάγεθαι πρὸς ἅπερ ἁπλαῖς ἐπιβολαῖς ὁ ἐνεργείᾳ νοεῖ νῆς. Ἡ διάνοια τοίνυν ὁ δυνάμει νῆς, συνεργεῖ πρὸς τὸ δέον, καὶ βοηθεῖ καὶ ταῖς ὀρεκτικαῖς δύναμεσι τῆς ψυχῆς, καὶ πρὸς τὸ λελογισμένον ἀλόγες ἔσας αὐτὰς ὁδηγεῖ· συνεπαίρεται δὲ καὶ τῷ ἐνεργείᾳ νῷ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄντων ἀναγομένη γνῶσιν, ὡς εἴρηται· διὸ γῆν ἐκ τε ἀτελῆς ἐπὶ τὸ τέλειον πρόεισιν, ἦγεν ἐκ τε δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ· διὰ τῆτο καὶ ἡ ταύτης ἐνέργεια, εἴτεν ἡ Νοήσις, πάθος λέγεται πρὸς διάκρισιν τῆς ἐνεργείας τε νε, τε αὐτοτελῆς καλεμένε καὶ ἐνεργείᾳ νε, ὡς τῇ ἐσίᾳ σύνδρομον τὴν ἐνέργειαν ἔχοντος, ἀμιγῆτε τε δυνάμει καὶ διὰ τῆτο παντελῶς ἀπαθῆ.

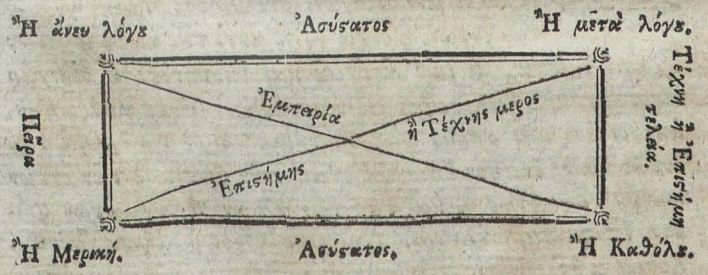
Διαφέρει δὲ ἡ διάνοια τῆς μετὰ λόγε Δόξης· ὅτι ἡ μὲν μετὰ λόγε Δόξα, συμπέρασμά ἐσιν, ὡς εἴρηται, τῶν προτάσεων· ἡ δὲ Διάνοια, λαμβάνεσα τὰς προτάσεις ὁμολογεμένας κατασκευάζει τὸ ζητέμενον· λαμβάνεσα γὰρ ὁμολογέμενον, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητός ἐσι, καὶ ὅτι τὸ αὐτοκίνητον, ἀεικίνητον, καὶ ὅτι τὸ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· κατασκευάζει ἐν τεύθεν ἀθάνατον τὴν ψυχήν· καὶ ἅτως ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, ἡ μετὰ λόγε δόξα συμπεραίνει, ὅτι ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀθάνατος. Ὁ δὲ Νῆς ἁπλῇ προσβολῇ τετέσιν εὐθέως, ἀχρόνως, κρεῖττον ἢ κατὰ ἀπόδειξιν πάντα τὰ ὑποπίπτοντα αὐτῷ γινώσκει, τὰ νοητὰ δηλαδή. Ἦν δὴ γνῶσιν ἐκεῖνοι ἔχεσιν ἀκραιφνῆτε καὶ ἀμιγῆ, οἵτινες διὰ Πράξεως καὶ Θεωρίας εἰς ἄκρον καθάρσεως καὶ ἐπισήμης ἀφίκοντο.

Τέτων ἅτως ἐχόντων, ἐκ μὲν τῆς Αἰσθήσεως ἐγείρεται ἡ Πεῖρα· καὶ γὰρ αὕτη μερική ἐσι γνῶσις καὶ ἄλογος. Ἡ δὲ ἐμπειρία, ἔκτε τῆς ἄνευ λόγε δόξης ἔρχεται, καὶ ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ φαντασίας ὁμῦ. καὶ ὅτε μὲν ἐκ τῆς αἰσθή-

αἰσθήσεως καὶ τῆς φαντασίας, Αὐτοψία καλεῖται· καὶ γὰρ αὐτόπτης γενόμενος τῶν βοηθημάτων, ὁ ἐμπειρικὸς Ἰατρὸς, καὶ βασανίσας αὐτὰ διὰ τῆς αἰσθήσεως, καὶ συναγαγὼν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς φαντασίας, τὰς ἐνεργείας αὐτῶν χρῆται κατὰ καιρὸς ἑνὶ ἑκάστῳ πρὸς τὰς ἰάσεις. Ὁπότε δ' ἐκ τῆς ἀλόγε δόξης ἡ ἐμπειρία ὁρμᾷ, τότε καλεῖται Ἱστορία· ὡς ὅταν τις νομίσῃ τὰς Φύσεις τῶνδε τῶν βοηθημάτων τοιασδέ τινας εἶναι μὴ πειραθεὶς αὐτὸς, ἀλλ' ἀπ' ἄλλων ἀκέσας καὶ ἔτω δοξάσας. Ἐκ δὲ τῆς μετὰ λόγε δόξης καὶ τῆς διανοίας ἡ Τέχνη ἀνίσταται· καὶ γὰρ καὶ αὕτη ταύταις ὁμοίως τὰ καθόλε μετὰ λόγε γινώσκει. Ἡ δὲ Ἐπιστήμη γεννᾶται ἔκ τε τῆς διανοίας καὶ τῦ νῦ. καὶ τὰς μὲν δεομένας ἀποδείξεων ἀρχὰς, οἷον ὅτι τὸ σημεῖον ἀμερὲς καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τῆς διανοίας λαμβάνει· τὰς δ' ὁμολογεμένας καὶ ἀνενδεεῖς ἀποδείξεων, οἷον, ὅτι ὁ θεὸς ἀγαθὸς, καὶ τὰ ὅμοια, ἐκ τῦ νῦ. Διαφέρει γᾶν καὶ κατὰ τᾶτο τέχνη ἐπιστήμης· ὅτι ἡ μὲν Τέχνη ἔκ τε τῆς μετὰ λόγε δόξης καὶ τῆς διανοίας ἐγείρεται· ἡ δὲ Ἐπιστήμη ἐκ τῆς διανοίας καὶ τῦ νῦ.

Ἡ Γνῶσις
- Ἡ ἄνευ λόγε
  - Ἡ Μερική.
  - Ἡ Καθόλε.
- Ἡ μετὰ λόγε
  - Ἡ Μερική.
  - Ἡ Καθόλε.

Ἡ Γνῶσις

ΚΕΦΑΛΙΟΝ. Δ'.

Τίνες οἱ τῆς Φιλοσοφίας Ὁρισμοί.

Πολλοὶ τῆς Φιλοσοφίας ἐκτέθεινται Ὁρισμοὶ· ἓξ δὲ εἰσι τῶν ἄλλων οἱ κρείττες καὶ ἀσφαλέστεροι. Καὶ Πρῶτος μὲν ὁ λέγων, ὅτι Φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστὶν, ἀντὶ τῦ, καθὸ φύσεως ἔχουσιν ἕκαστα, ἃ μὴν ἀριθμῷ καὶ ἰδιότητος· ἃ δὲ γὰρ προτίθεται ὁ Φιλόσοφος εἰδέναι τὰς ἐπὶ μέρες ἀνθρώπες, ὁπόσοι εἰσὶ καὶ ὁποῖοι τὰς ἰδιότητας· ἃ δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ὄντων καθ' ἕκαστον ἐπισκέπτεται· τὴν φύσιν δὲ τῶν ὄντων κοινῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς τῶν ἄλλων πραγμάτων φύσεις ἐπίσασθαι βέλεται. Δεύτερος Ὅρος ὁ λέγων, ὅτι Φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις θείοντε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἐπεὶ γὰρ τὰ ὄντα ἢ φθαρτά εἰσιν, ἢ ἄφθαρτα· τιμιώτερα δὲ τῶν μὲν ἀφθάρτων, τὰ θεῖα· τῶν δὲ φθαρτῶν, τὰ

τὰ ἀνθρώπινα· ἐκ τῶν τιμιωτέρων μερῶν τὰ πάντα ἐδήλωσε, καὶ γνῶσιν καὶ αὐτὸς τῶν ὄντων τὴν Φιλοσοφίαν ἐκάλεσε. Τρίτος Ὅρος ὁ λέγων, ὅτι Φιλοσοφία ἐστὶ μελέτη θανάτου, δηλονότι τῇ προαιρετικῇ· ἐδὲ γὰρ βέλτιον ὁ Φιλόσοφος περὶ τῆς αἱρέσεως αὐτῇ μελετᾷν· ἔστω γὰρ ἂν τὸ δημιουργικὸς ἀνατρέποι νόμος· εἴγε ὁ μὲν Δημιουργὸς συνέδησε τῷ σώματι τὴν ψυχήν· ὁ δὲ, βέλτιον τὸν τοιοῦτον ἀναλύειν δεσμὸν, παρὰ τὴν τοῦ συνδήσαντος κέλευσιν. Ἀλλ' ἐπεὶ διττή ἐστιν ἡ Ζωὴ· (καὶ γὰρ ἡ μὲν Φυσικὴ, ἡ δὲ Προαιρετική. Καὶ Φυσικὴ μὲν, ἡ συνάφεια τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· καθ' ἣν ὑπὸ τῆς προνοίας ἐτάχθημεν ζῆν· καθ' ἣν τὸ σῶμα δεσμεῖ τὴν ψυχήν· Προαιρετικὴ δὲ [ζωὴ,] ἡ πρὸς τὸ σῶμα συμπάθεια, καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἀσχολία· καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ἑαυτὴν δεσμεῖ καὶ προσπαλαίει τῷ σώματι.) διττὸς γινώσκεται καὶ ὁ θάνατος, Φυσικὸς, καὶ Προαιρετικός. Καὶ Φυσικὸς μέν ἐστι θάνατος, ὁ τοῦ σώματος διαχωρισμὸς ἀπὸ τῆς ψυχῆς· καθ' ὃν ἅπας ἄνθρωπος τελευτᾷ· Προαιρετικὸς δὲ Θάνατος, ἡ κατ' ἀρετὴν ὑπάρχει ζωὴ· καθ' ἣν ὁ ἀληθὴς Φιλόσοφος χωρίζει καὶ πρὸ τοῦ Φυσικοῦ θανάτου τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ σώματος, νέκρωσιν ἀπεργαζόμενος τῶν παθῶν· [καὶ] διὰ τῆς τοιαύτης νεκρώσεως, τῷ ἀπαθεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοιούμενος. Ἔστι δὲ καὶ κοινότερον περὶ τῆς τοῦ Θανάτου μελέτης εἰπεῖν· ὅτι περ ὁ τὴν ἐν τεῦθεν ἐκδημίαν ἐν νῷ φέρων διὰ παντὸς, καὶ μελέτημα ταύτης τιθέμενος ἔμμονον, πάντων Φιλοσοφήσει τῶν σωματικῶν τὴν ἀπαλλαγὴν, καὶ ὅσα τὴν ψυχὴν βελτιοῖ κατορθώσας παιδεύσει, καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ συμπολιτευομένην καὶ συνέκδημον κτήσεται, τῶν ἐπικήρων ἀναλαξάμενος τὰ αἰώνια· Τέταρτος Ὅρος ἐστὶν, ὁ λέγων ὅτι Φιλοσοφία ἐστὶν ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Θεὸς διττὰς ἔχει τὰς Ἐνεργείας· τὰς μὲν Γνωσικὰς τῶν ὄντων, καθ' ἃς πάντα γινώσκει καὶ πρὸ γενέσεως αὐτῶν· τὰς δὲ Προνοητικὰς τῶν κατα-

δεεστέρων, καθ' ἃς προνοεῖται τοῦ κόσμου παντὸς· ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Φιλόσοφος, τῶν ὄντων σπεύδει πάντων εἶναι θεωρητὴς,

ρητὴς, καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἐπίσασθαι· προνοεῖται δὲ καὶ τῶν καταδεεςέρων· διὰ μὲν τῆς Θεωρητικῆς, τὰ Δόγματα διδάσκων τῆς Ἀληθείας· διὰ δὲ τῆς Πρακτικῆς, Ἤθη ῥυθμίζων καὶ νομοθετῶν τὰ δέοντα, καὶ δικάζων, καὶ παντοίαν ἄλλην ποιέμενος ἐπιμέλειαν τῦ συνοίσοντος· εἰκότως ἡ Φιλοσοφία διὰ ταῦτα Θεῷ ὑπάρχει ὁμοίωσις· Πρόσκειται δὲ τὸ, κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ, καλῶς· ἐπεὶ τῶν Γνώσεων καὶ τῶν Προνοιῶν πάμπολυ τὸ διάφορον. Ὧν γὰρ αἱ Οὐσίαι διάφοροι καὶ καθ' ὅσον, τέτων καὶ αἱ Τελειότητες κατὰ τοσῦτον διάφοροι. Τίς δὲ σύγκρισις Φύσεως πάμπαν τρεπτῆς καὶ ῥευσῆς, πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην Οὐσίαν καὶ παντάπασιν ἐξῃρημένην ἀπάσης φθορᾶς καὶ τροπῆς τὴν πᾶντα νῶν μὴ μόνον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικὸν ἐς ἀπειράκις ἄπειρον ὑπερβαίνεσαν; Πέμπλος Ὁρισμὸς, ὁ τὴν Φιλοσοφίαν τέχνην τεχνῶν, καὶ ἐπισήμην ἐπισημῶν ὁριζόμενος· ἐπεὶ πᾶσαν Τέχναι καὶ Ἐπισῆμαι παρὰ τῆς Φιλοσοφίας λαμβάνεσι τὰς ἀρχάς, εἴγε τῶν ὅλων αὕτη τὰς φύσεις ἐπίσαται. Ἕκτος καὶ τελευταῖός ἐσιν Ὁρισμὸς, ὁ τὴν Φιλοσοφίαν εἶναι λέγων φιλίαν σοφίας, τετέσιν, ἀγάπην Θεῦ. αὐτὸς γάρ ἐσιν ἡ Αὐτοσοφία· καὶ ὁ φιλῶν αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν διὰ Θεωρίας καὶ Πράξεως αὐτῷ συνών, ἐκεῖνος ἂν κυρίως κληθείη Φιλόσοφος. Ὁ μὲν δὴ πρῶτος τῶν εἰρημένων ὁρισμῶν καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ ἕκτος, εἰς Πυθαγόραν τὸν σάμιον ἀναφέρονται· ὁ τρίτος δὲ καὶ ὁ τέταρτος εἰς τὸν Πλάτωνα· ὁ δέγε πέμπλος εἰς τὸν Ἀριστοτέλην.

Ὁρισμοὶ Φιλοσοφίας.

- Φιλοσοφία ἐσὶ γνῶσις τῶν ὄντων ᾗ ὄντα ἐσί.
- Φιλοσοφία ἐσὶ Γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων.
- Φιλοσοφία ἐσὶ μελέτη Θανάτε.
- Φιλοσοφία ἐσὶν ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ.
- Φιλοσοφία ἐσὶ Τέχνη τεχνῶν καὶ Ἐπισήμη ἐπισημῶν.
- Φιλοσοφία ἐσὶ φιλία σοφίας.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ Ἐπινοίας.

Διτὴ λέγεται ἡ Ἐπίνοια· ἡ μὲν, οἷον Ἐπέννοιά τις ἔσα καὶ ἐπενθύμησις τὰ ἐκ τῆς φύσεως συνημμένα διαχωρίζουσα, καὶ ἰδιοσυστάτως ἐπινοοῦσα ἑκάτερον· οἷον ἅμα ψυχὴ καὶ σῶμα δεδημιούργηνται, καὶ ἓν ἐξ ἀμφοτέρων ὁ ἄνθρωπος γέγονεν. Ἀλλ' ἡ Ἐπίνοια διαιρεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ πρότης ἀπ' ἀλλήλων αὐτῶν διακρίσεως, καὶ τὴν ψυχὴν χωρὶς τοῦ σώματος ἐπινοεῖ, καὶ τὸ σῶμα χωρὶς τῆς ψυχῆς· διὰ τὸ, τὴν μὲν, ἀθάνατον εἶναι οὐσίαν καὶ ζωῆς αἰτίαν τῷ σώματι· τὸ δὲ, θνητῆς φύσεως· ἐξ αὐτοῦ τὸ ζῆν ἔχον, καὶ ὅσα ἄλλα πρόσεισιν ἑκατέροις διάφορα. Πάλιν, ὁμοῦ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Χρῶμα πεφύκασιν εἶναι· καὶ ἐκ ἔστι σῶμα χρώματος χωρισθῆναι, ἔτε χρῶμα τοῦ ὑποκειμένου σώματος ἄμοιρον· ἀλλ' ἐξ ἀλλήλων ταῦτα [ἡ] Ἐπίνοια διαχωρίζουσα, τὸ κεχρωσμένον φύσει σῶμα συνίσησιν ἐν ἑαυτῇ μεμονωμένον καὶ ἐσερημένον τοῦ χρώματος, καὶ τὸ χρῶμα πάλιν ἰδίᾳ διῃρημένον τοῦ σώματος. Καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτως καὶ κυρίως Ἐπίνοια.

Ἡ δὲ λοιπὴ, Ψιλὴ Ἐπίνοια ὀνομάζεται· ἥτις διανοίας ὑπάρχει ἀνάπλασμα. Τὰ γὰρ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντα, ὡς ὄντα λογίζεται, πλεωτὸν ἄνθρωπον συνισῶσα, καὶ σκύμνος Λεόντων ἕλκοντας Ἄρετρον, καὶ Πλοῖον ἐναέριον, καὶ ἕτερα παραπλήσια· καὶ ἐκ τῶν ὅλων δὲ μέρη τινὰ λαμβάνουσα καὶ συντιθεῖσα μετ' ἀλλήλων ὑφισᾷ τὰ πάντη ἀνύπαρκτα· τοιοῦτον ὁ Ἱπποκένταυρος, εἶτεν Ἱππάνθρωπος, τῶν ὄντων ἑδὲν, ἀλλ' ἢ μόνον ψιλὸν ἐπινόημα.

Διαφέρει δὲ τῆς Φαντασίας ἡ ψιλὴ Ἐπίνοια. ὅτι ἡ μὲν Φαντασία τῶν ὄντων ἐστὶν ἀναπόλησις· ὅταν τις τὸ ὁραθὲν ἀναπολῇ καὶ φαντάζηται· ἡ δὲ ψιλὴ Ἐπίνοια, τῶν μηδαμῶς ὄντων ἐστὶ διατύπωσις, γένεσιν ἔχουσα τὴν ἐνθύμησιν· τὴν δὲ λήθην, τελείαν φθοράν.

ἡ Ἐπίνοια· Ἡ μὲν, Ἐπέννοιά τις ἐστι, τὰ ἐκ φύσεως συνημμένα διαχωρίζουσα, καὶ ἰδιοσυστάτως ἐπινοοῦσα ἑκάτερον, ὡς τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἥτις λέγεται κυρίως Ἐπίνοια. Ἡ δὲ, ψιλὴ Ἐπίνοια, τὰ μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντα συνιστῶσα, οἷον, πλοῖον ἐναέριον, ἢ τραγέλαφον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε'.

Περὶ Αἱρέσεων.

Ἡ κατὰ Φιλοσοφίαν Αἵρεσίς ἐστιν Ἀνδρῶν ἀσκούντων Δόξα, πρὸς ἑαυτὰς μὲν συμφωνέντων· πρὸς ἑτέρους δὲ διαφωνέντων. Ἀνδρῶν εἴρηται καὶ οὐχὶ ἀνδρὸς, ἐπειδὴ ἡ τε ἑνὸς ἀνδρὸς δόξα αἵρεσιν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ Θέσιν. Θέσις γάρ ἐστι παράδοξος ὑπόληψις [καὶ] ἑνὸς τῶν κατα Φιλοσοφίαν γνωρίμων· ὡς ἡ τε Ἡρακλείτε, ὅτι Πάντα κινεῖται· καὶ ἡ τε Παρμενίδε, ὅτι Ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον· καὶ ἡ τε Ἀντισθένες, ὅτι Οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. Πολλοὶ τοιγαροῦν εἰσιν οἱ συνιστῶντες τὴν αἵρεσιν· ἀλλὰ καὶ ἀσκοῦσι, τετέσιν, ἀξιόλογοί τε καὶ ἐπισήμονες· οἱ γὰρ εἰκαῖοι καὶ ἀγελαῖοι, αἵρεσιν ἐν Φιλοσοφίᾳ πῶς ποιήσονται; Χαρακτηρίζει δὲ τὴν αἵρεσιν, συμφωνία μετὰ διαφωνίας· οἱ γὰρ καὶ πρὸς ἑαυτὰς συμφωνοῦντες καὶ πρὸς τὰς ἄλλας, αἵρεσιν οὐ ποιοῦσι· τὸ γὰρ Παρὰ πάντων ὁμολογούμενον, κοινὴ ἔννοιά ἐστιν· οἷον, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαθὸς, καὶ ὁ Ἥλιος φωτιστικός.

Ὠνομάσθησαν δὲ αἱ κατὰ Φιλοσοφίαν αἱρέσεις κατὰ τρόπους ἕπλά. Ἡ γὰρ ἀπ' αὐτε τε Αἱρεσιάρχε, ὡς οἱ Πλατωνικοὶ καὶ Ἀριστοτελικοὶ· Ἡ ἀπὸ τῆς Πατρίδος τε Αἱρεσιάρχε· ὡς οἱ Κυρηναϊκοὶ, διὰ τὸν κυρηναῖον Ἀρίστιππον, καὶ οἱ Μεγαρικοὶ, δι' Εὐκλείδην τὸν μεγαρέα. Ἡ ἀπὸ τε τόπε, ἐν ᾧ τὰς συνουσίας ἐποιοῦντο· ὡς οἱ Στωϊκοὶ, διὰ τὴν ἐν Ἀτλικῇ ποικίλην Στοάν· Ἡ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Φιλοσοφεῖν Ἐπικρίσεως, ὡς οἱ Ἐφεκτικοὶ· (ἔτοι γὰρ ἀκαταληψίαν δοξάζοντες, ἐπεῖχον τὰς λύσεις τῶν προτάσεων.) Ἡ ἀπὸ τε τρόπε τῆς ζωῆς, ὥσπερ οἱ Κυνικοὶ, ζῶντες ἀδιαφόρως δίκην Κυνῶν, τά τε δόγματα τῆς Φιλοσοφίας

λοσοφίας φερεβέντες, καὶ ὑπερμαχβέντες αὐτῶν διὰ τῶν ἀποδείξεων, καὶ τὰς φίλσς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων, ἤγεν τὰς πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν ἐπιτηδείσς ἐκ τῶν ἀνεπιτηδείων πρὸς αὐτὸ διακρίνοντες· καὶ τὰς μὲν, εὐμενῶς δεχόμενοι· τὰς δὲ, μετὰ παῤῥησίας ἐλέγχοντες, καὶ τῇ *Ὁμακοΐᾳ, μακρὰν ἐκδιώκοντες· Ἢ ἀπὸ τῆ τέλσς, ὥσπερ οἱ ἡδονικοὶ, τέλος τῆς Φιλοσοφίας λέγοντες εἶναι τὴν ἡδονὴν, τὴν ἐκ γνώσεως καὶ ἀπαθείας καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀναγωγῆς, τὸ πρῶτον τῶν ἐφετῶν. Ἢ ἀπό τινος συμβεβηκότος, ὡς οἱ Περιπατητικοὶ, κληθέντες ἕτω διὰ τὸ τὰς συνεσίας ποιεῖσθαι κατὰ περίπατον· ὡς ἂν ἅμα τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα γυμνάζοιτο.

Αἱ κατὰ Φιλοσοφίαν Αἱρέσεις ωνομάσθησαν.

Ἢ ἀπὸ τῆ Αἱρεσιάρχε, ὡς οἱ Πλατωνικοί.
Ἢ ἀπὸ τῆς Πατρίδος τῆ Αἱρεσιάρχε, ὡς οἱ Κυρηναϊκοὶ, διὰ τὸν κυρηναῖον Ἀρίσιππον.
Ἢ ἀπὸ τῆ Τόπε, ὡς οἱ Στωϊκοί.
Ἢ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ φιλοσοφεῖν Ἐπικρίσεων, ὡς οἱ Ἐφεκτικοί.
Ἢ ἀπὸ τῆ τρόπε τῆς ζωῆς, ὡς οἱ Κυνικοί.
Ἢ ἀπὸ τῆ τέλσς, ὡς οἱ Ἡδονικοί.
Ἢ ἀπό τινος συμβεβηκότος, ὡς οἱ Περιπατητικοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τίς ἡ τῆς Φιλοσοφίας Διαίρεσις.

Ἡ Φιλοσοφία διαιρεῖται εἰς τὸ Θεωρητικὸν καὶ τὸ Πρακτικόν. Καὶ διὰ μὲν τῆ Θεωρητικῆ, γινώσκει τὰ Ὄντα· διὰ δὲ τῆ Πρακτικῆ, τὰ Ἤθη κοσμεῖ. Τῆ μὲν ἓν Θεωρητικῆ τέλος ἐστὶ τὸ ἀληθὲς· τῆ Πρακτικῆ δὲ, τὸ Ἀγαθόν. Ἀλλ' ἐπείπερ ἀναγκαῖόν ἐστι διακρίνεσθαι τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τῆ ψεύδες, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τῆ κακῆ· ὥστε τὰ μὲν, ἑλέσθαι ἡμᾶς, τὰ δὲ, φυγεῖν καὶ μὴ τοῖς ἐναντίοις περιπίπτειν δι' ἄγνοιαν, πρὸς τὴν τοιαύτην διάκρισιν ἐξεῦρεν ἡ Φιλοσοφία [τὴν] ἀπόδειξιν Ὄργανον ἐπιτηδειότατον· ὅπερ ἐστὶ τὸ Λογικόν· ἤγεν περὶ ὃ καταγίνεται ἡ λογικὴ

* τατίσι, τῆ κοινῆ ἀκροατηρίᾳ.

πραγματείαι· καὶ ἔστι τὸ Λογικὸν, Φιλοσοφίας ἐργαλεῖον χρειωδέστατον, ὑπ' αὐτῆς κατεσκευασμένον· ὥσπερ ὑπὸ Χαλκευτικῆς ὁ Ἄκμων, καὶ ἡ Σφῦρα καὶ τὸ Ξυλάβιον ὄργανα ὑπάρχοντα ταύτης δὴ τῆς χαλκευτικῆς.

Τὸ θεωρητικὸν τῆς Φιλοσοφίας διαιρεῖται, εἰς τὸ Φυσιολογικὸν, τὸ Μαθηματικὸν καὶ τὸ Θεολογικόν. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία τὸ θεωρητικὸν, ἐπεὶ καὶ τὰ ὄντα περὶ ἃ τὸ θεωρητικὸν καταγίνεται, τριτλά· Ἢ γὰρ τῆς ὕλης ἀχώριστα παντελῶς καὶ τῇ ὑποστάσει καὶ τῇ ἐπινοίᾳ, οἷόπερ τὰ Φυσικὰ σώματα· Ἢ [παντελῶς] τῆς ὕλης χωριστὰ καὶ τῇ ὑποστάσει καὶ τῇ ἐπινοίᾳ, οἷα τὰ ὑπὲρ Φύσιν [τε] καὶ ἀσώματα· Ἢ κατά τι μὲν ἀχώριστα τῆς ὕλης· κατά τι δὲ χωριστά· κατὰ μὲν τὴν ὑπόστασιν ἔνυλα ὄντα· κατὰ δὲ τὴν ἐπίνοιαν ἄϋλα· ὥσπερ οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σχήματα. Οὐδὲ γὰρ ὁ δέκα τυχὸν Ἀριθμὸς, ἢ τὸ Τρίγωνον ἄνευ Ὕλης ὑποστῆναι δύναται· ἀλλ' ἢ ἐν ξύλοις, ἢ ἐν λίθοις, ἢ ἔν τισιν ἄλλοις ὑλικοῖς τὴν ὕπαρξιν ἔχουσιν· ὁ μὲν Ἀριθμὸς, κατὰ Διορισμὸν· τὸ δὲ Σχῆμα, κατὰ Συνέχειαν. Τῇ μέν τοι ἐπινοίᾳ δύνανται τῆς ὕλης χωρίζεσθαι. καὶ γὰρ ἡνίκα τις Φαντάζεται καὶ ἀναπολεῖ τὰς ἀριθμὰς αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς, ἢ τὰ σχήματα, καθὼς ὁ Κηρὸς ἀναματτόμενος τὴν Σφραγίδα, ἑδέντι τῷ σφραγισηρίῳ ἀφαιρεῖται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἔτος ἑδέντι τῆς ὕλης λαμβάνει τότε, μόνα δὲ τὰ σχήματα καὶ τὰς ἀριθμὰς ἀΰλως ἐν τῇ διανοίᾳ διατυποῖ. Ἐπεὶ γᾶν τῷ θεωρητικῷ πάντα τὰ ὄντα πρὸς γνῶσιν ὑπόκειται, τὰ δὲ ὄντα τριτλά· τότε χάριν καὶ τὸ Θεωρητικὸν εἰς τρία διαιρεῖται. Καὶ τὸ μὲν Φυσιολογικὸν περὶ τὰ πάντη ἔνυλα καταγίνεται· τὸ δὲ Θεολογικὸν, περὶ τὰ πάντη ἄϋλα· τὸ δέγε Μαθηματικὸν, περὶ τὰ μετέχοντα καὶ ὕλης καὶ ἀϋλίας. Καὶ Πρῶτον μέν ἐστι πρὸς ἡμᾶς τὸ Φυσιολογικὸν, ὡς πλησιάζον τοῖς ἐνύλοις ἡμῖν· Δεύτερον, τὸ Μαθηματικὸν, οἷόν τις σύνδεσμος ὑπάρχων ὕλης καὶ ἀϋλίας· τρίτον καὶ τελευταῖον τὸ Θεολογικὸν, ἀμέτοχον ὂν τῆς ὕλης παντάπασι.

Τὸ μέν ἓν Φυσιολογικὸν, ὡς περὶ τὰ Φυσικὰ καταγινόμενον καὶ Φθαρτὰ, διὰ τᾶδ' ἔτως ἀνόμασαν· τὸ δὲ

Θεολο-

Θεολογικὸν, ὡς περὶ τὰ θεῖα καὶ ἄφθαρτα, κέκληται Θεολογικόν. Ἐπεὶ δὲ διὰ τῆ Μαθηματικῆ ἐξ ἄλλων ἄλλα μανθανόμεν, καὶ ἀπὸ τῶν αἰθητῶν τὰ ὑπὲρ αἴθησιν διδασκόμεθα, καὶ οἱονεί τινι γεφύρᾳ καὶ κλίμακι χρώμενοι τέτω, πρὸς τὴν αὐλίαν ἐκ τῆς ὕλης δι' αὐτῆ μεταβαίνομεν, καὶ ἀπὸ τῶν χθαμαλῶν καὶ γηΐνων πρὸς θεωρίαν ὑψηλὴν μετατιθέμεθα καὶ ἐράνιον, διὰ τῆτο μαθηματικὸν αὐτὸ προσηγόρευται. Μάθησις γάρ ἐστι τῶν μὴ ἐγνωσμένων κατάληψις, καὶ οἷον ἐξ ἀγνωσίας εἰς γνῶσιν μετάθεσις.

Τῆτο τὸ μαθηματικὸν διαιρῆται εἰς Ἀριθμητικὴν, Μεσικὴν, Γεωμετρίαν καὶ Ἀστρονομίαν· καὶ γὰρ περὶ Ποσὸν καταγίνεται. Τῆ δὲ Ποσῆ τὸ μὲν, ἐστὶ Συνεχὲς· τὸ δὲ, Διωρισμένον. Καὶ Συνεχὲς μέν ἐστι, ᾧ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οἷον, ἡ Γραμμή· καὶ γὰρ πάντα τὰ μέρη αὐτῆς συνημμένα ἐστὶν ἀλλήλοις, μὴ παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ σημείων διειργόμενα τὴν συνάφειαν· τὸ γὰρ Σημεῖον, ὃ πέρας ἐστὶ τῆ ἡμίσεος μέρες τυχὸν τῆς γραμμῆς, ἀρχὴ τῆ λοιπῆ ἡμίσεος μέρες ταύτης καθέστηκε. Διωρισμένον δὲ ποσόν ἐστι, ᾧ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον ἐ συνάπτει· οἷον, ὁ Ἀριθμός· ἐ γὰρ τῆ ἐξ τυχὸν τὸ ἥμισυ μέρος ἤτοι τὰ τρία, κοινὸν ὅρον ἔχει τινὰ μετὰ τῆ λοιπῆ ἡμίσεος ἤτοι τῶν ἄλλων τριῶν, πρὸς ὃν ὅρον ταῦτα δὴ τὰ μέρη συναφθῆναι ἄν, ἀλλὰ ταῖς μοναΐσιν ἀπ' ἀλλήλων ἅπαντα μέρη παντὸς ἀριθμῆ διακέκρινται. Τῆ μὲν ἓν Διωρισμένῃ Ποσῆ, τὸ μέν ἐστι Καθ' αὑτὸ· οἷον, τὸ Ἄρτιον, τὸ Περιττὸν, τὸ Τέλειον, καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ, πρός ἕτερον ἔχον πρὸς ἄλλοτι· οἷον, Διπλάσιον, Ἥμισυ, Μεῖζον, Ἔλαττον, Ἐπίτριτον, Ἡμιόλιον, καὶ τὰ ὅμοια. Τῆ δὲ συνεχῆς ποσῆ, τὸ μέν ἐστιν ἐν μονῇ καὶ στάσει· τοῦ' ἐν κινήσει καὶ περιφορᾷ. Ἡ τοίνυν Ἀριθμητικὴ καταγίνεται περὶ ποσὸν διωρισμένον καθ' ἑαυτὸ· ἡ δὲ Μεσικὴ, περὶ ποσὸν διωρισμένον ἐν πρός τι· καὶ ἔστιν ἡ μὲν Ἀριθμητικὴ, γνῶσις ποσῆ διωρισμένε καθ' αὑτὸ· ἡ δὲ Μεσικὴ, γνῶσις ποσῆ διωρισμένε ἐν πρός τι. Ἡ Γεωμετρία καταγίνεται περὶ ποσὸν συνεχὲς ἀκίνητον, οἷόν ἐστι Γῆ· καὶ

ἔσιν ἡ Γεωμετρία, γνῶσις ποσ̃ συνεχ̃ς ἀκινήτ. Ἡ δὲ Ἀστρονομία περὶ ποσὸν συνεχὲς ἀεικίνητον, ὁποῖον ὁ Οὐρανός· καὶ ἔσιν ἡ Ἀστρονομία, γνῶσις ποσ̃ συνεχ̃ς ἀεικινήτ. Ταῦτα μὲν περὶ τ̃ τ̃ς Φιλοσοφίας Θεωρητικ̃. Τὸ δὲ πρακτικὸν διαιρ̃ται, εἰς Ἠθικὸν, Οἰκονομικὸν, καὶ Πολιτικόν. καὶ Ἠθικὸς μέν ἐσι Φιλόσοφος, ὁ τὰ ἑαυτ̃ ἤθη καὶ ἄλλ ῥυθμίζειν δυνάμενος· Οἰκονομικὸς δὲ, ὁ καὶ οἶκον ὅλον ἐκπαιδεύειν καλ̃ς ἐπισάμενος· ὁ δέ γε πόλιν ἢ καὶ πόλεις διεξάγων καὶ διακυβερνῶν ἀρίσως, Πολιτικός. Κατορθ̃ται δὲ τὸ πᾶν Πρακτικὸν διά τε τ̃ Νομοθετικ̃ καὶ Δικαστικ̃. Καὶ γὰρ νομοθετε῀ ὁ Πρακτικὸς Φιλόσοφος, καὶ πόλει, καὶ οἴκῳ, καὶ μαθητ῀, καὶ ἑαυτῷ τὰ συνοίσοντα. Ὡσαύτως δὲ καὶ δικάζει· τὰς μὲν καλ̃ς πράτ̃οντας τ̃ν ἀγομένων ἐπαινῶν καὶ τιμ̃ν, καὶ τ̃ν προσηκόσ̃ ἀμοιβ̃ν ἀξι̃ν· τὰς δὲ κακ̃ς, ἐλέγχων καὶ φαυλίζων καὶ τιμωρέμενος. Γίνεται δὲ καὶ ἑαυτ̃ δικαστὴς ὁ Φιλόσοφος, καὶ τέρπεται μὲν, πράτ̃ων τὰ ἀγαθὰ καὶ ταῖς ἀρεταῖς ἐνηδύνεται· παραβαίνων δέ τι τ̃ν δεόντων, πενθε῀, καὶ ἑαυτὸν ἐπιπλήτ̃ει, καὶ διόρθωσιν τ̃ν ἐσφαλμένων ἐργάζεται.

Ὥσπερ τοίνυν τ̃ Σώματος τελείωσίς ἐσιν ἡ Ἰατρικὴ· ἕτω δὴ τ̃ς Ψυχ̃ς ἡ Φιλοσοφία τελείωσις, ἰατρικὴ γινωσκομένη ψυχ̃ς. Ἐπεὶ δὲ τ̃ς Ψυχ̃ς, τὸ μέν ἐσιν Ὀρεκτικὸν, τὸ δὲ Γνωσικὸν· καὶ τὸ μὲν Ἄλογον, τὸ δὲ Λογικὸν· καὶ τ̃ γνωσικ̃ τε καὶ λογικ̃, τὸ μὲν συνεργ̃ν τ̃ ὀρεκτικ῀, οἷος ὁ δυνάμει νο῀ς, ἡ διάνοια· τὸ δὲ χωριστὸν καὶ ἐξηρημένον παντάπασιν, οἷος ὁ κατ' ἐνέργειαν νο῀ς· ὅσον μὲν τ̃ς Φιλοσοφίας τελειωτικόν ἐσι τ̃ ὀρεκτικ̃ τ̃ς ψυχ̃ς, καὶ αὐτ̃ δὴ τ̃ δυνάμει νο῀, τ̃ συνεργ̃ντος τ῀ ὀρεκτικ῀, τ̃το Πρακτικὸν ὀνομάζεται, περὶ πρᾶξιν ἠχολημένον, καὶ τέλος ἔχον τὴν αἵρεσιν καὶ ἐπίτευξιν τ̃ ἀγαθ̃· ὅσον δὲ τ̃ γνωσικ̃ τελειωτικὸν, τέλος ἔχον τὴν ἀλήθειαν, τ̃το λέγεται κοινῶς Θεωρητικόν. Ἀλλ' ὅσον μὲν τ̃ν γνῶσιν τ̃ δυνάμει τ̃ τελειοῖ, τ̃ν μετ' αἰσθήσεως καὶ Φαντασίας περὶ τὰ ἔνυλα εἴδη καὶ ἀχώρισα τ̃ς ὕλης καταγινομένην, τ̃το καλ̃ται Φυσιολογικὸν, ὅτι περὶ

ταῦτα

ταῦτα ἡ Φύσις καὶ ἐν τούτοις ἐστίν. Ὅσον δὲ τὴν τῆ ἐνεργείᾳ νῆ καθαρὰν ἐνέργειαν τελειοῖ, καὶ τὴν τῆ δυνάμει νῆ τὴν συνεπαιρομένην τῷ ἐνεργείᾳ νῷ· εἰ μὲν περὶ τὰ πάντῃ χωρισὰ τῆς ὕλης ἡ γνῶσίς ἐστι, τὸ τοιῦτον Θεολογικὸν καλεῖται, καὶ πρώτη Φιλοσοφία, καὶ μετὰ τὰ Φυσικά, ὡς ἐπέκεινα τεταγμένον τῶν Φυσικῶν. Εἰ δὲ περὶ τὰ πῆ μὲν χωρισὰ τῆς ὕλης εἴδη, πῆ δὲ ἀχώρισα, τὸ τοιῦτον Μαθηματικὸν ὀνομάζεται καὶ περὶ ψυχῆς. Ἥτε γὰρ μαθηματικὴ οὐσία, μέση [τίς] πως ἔστιν ὕλης καὶ αὐλίας· τῷ μὲν καθόλε τὸ χωριστὸν ἔχουσα τῆς ὕλης, τῷ δὲ διαιρετῷ καὶ διακεκριμένῳ, τὸ ἀχώριστον. Καὶ ἡ Ψυχὴ ὁμοίως· κατὰ μὲν τὰς αἰσθήσεις καὶ φαντασίας, καὶ τὸν δυνάμει νῦν, ἀχώριστος τῆς ὕλης ἐστὶ· κατὰ δὲ τὸν ἐνεργείᾳ νῦν, ὅς ἐστι τῆς ψυχῆς τὸ ἀκρότατόν τε καὶ καθαρώτατον, παντάπασιν ἡ ψυχὴ τῆς ὕλης κεχώρισται.

Ἡ Φιλοσοφία διαιρεῖται. Εἰς Θεωρητικόν. ἓξ ἄδη, καὶ Πρακτικόν. ἓξ ἄδη,

Θεωρητικόν. Φυσιολογικόν, Μαθηματικόν· ἓξ ἄδη, καὶ Θεολογικόν.

Μαθηματικόν. Γεωμετρία. Ἀστρονομία. Ἀριθμητική. Μουσική.

Πρακτικόν. Ἠθικόν. Οἰκονομικόν. Πολιτικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Συνωνύμων, Ἑτερωνύμων, καὶ Ἑτέρων, Ὁμωνύμων τε καὶ Πολυωνύμων, καὶ Παρωνύμων.

Ἕκαστον τῶν Ὄντων ἐν κόσμῳ, καὶ Ἕντί ἐστι, καὶ Πολλά· οἷον, ὁ Ἄνθρωπος, καὶ Ἕν [τί] ἐστι καθὸ ἄνθρωπος· καὶ Πολλά, καθὸ ζῷον, καὶ λογικόν, καὶ θνητόν, καὶ νῆ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. Ἐπεὶ ἓν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν κόσμῳ, καὶ ἕν τί ἐστι καὶ πολλά· ὡς μὲν Ἕν, δηλῆται ὑπὸ τῆ ὀνόματος· ὡς δὲ Πολλά, δηλῆται ὑπὸ τῆ ὁρισμῆ, ἢ τῆς ὑπογραφῆς. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἓν ὢν καὶ πολλά, ὡς μὲν Ἕν ὑπὸ τῆς Ἄνθρωπος δηλῆται φωνῆς, ἥτις ἁπλῆν ἐστιν ὄνομα· ὡς δὲ Πολλά, ὑπὸ τῆ ὅρε τῆ λέγοντος, ζῷον λογικὸν θνητόν,

τον, νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ὃς δὴ Ὅρος, λόγος ὑπάρχει τῶν ὧν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἕκαστον ἐπεξιών.

Ἔστωσαν ἓν δύο τινὰ Πράγματα ἢ καὶ πλείω, καὶ ταῦτα Ἢ καὶ κατὰ τὸ Ὄνομα καὶ κατὰ τὸν Λόγον κοινωνείτωσαν ἀλλήλοις· Ἢ καὶ κατ' ἄμφω διαφερέτωσαν· Ἢ [καὶ] κατὰ μὲν τὸ Ὄνομα κοινωνείτωσαν, κατὰ δὲ τὸν Λόγον διαφερέτωσαν· Ἢ τὸ ἀνάπαλιν, κατὰ μὲν τὸν Λόγον κοινωνείτωσαν, κατὰ δὲ τὸ Ὄνομα διαφερέτωσαν, ὡς εἶναι τέσσαρας τὰς διαφοράς.

Εἰ μὲν ἓν καὶ κατ' ἄμφω κοινωνῆσι, κατὰ τὸ Ὄνομά φημι, καὶ [κατὰ] τὸν Λόγον, καλῆται Συννώνυμα, ὡσανεὶ μεταδιδόντα ἀλλήλοις σὺν τῷ ὀνόματι καὶ τῦ λόγε. Συνώνυμα γάρ εἰσιν, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τὄνομα λόγος τῆς ὐσίας ὁ αὐτὸς, οἷον Ζῶον, ὅ, τε Ἄνθρωπος καὶ ὁ Βῦς κατὰ τὸ ζῶον ὄνομα συνώνυμα ὄντα· καὶ γάρ ἄμφω καὶ ζῶα προσαγορέυονται, καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχονται λόγον, καθὸ ζῶα· ἔστι γάρ ἑκάτερον, Οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητικὴ, μεταβατική.

Εἰ δὲ κατὰ τὸ Ὄνομα, καὶ κατὰ τὸν Λόγον διαφέρουσιν, εἰ μὲν ἔχουσιν ἓν ὑποκείμενον, λέγονται Ἑτερώνυμα, ὥσπερ Ἀνάβασις καὶ Κατάβασις· ἔχουσι γάρ ἓν ὑποκείμενον τὴν Κλίμακα· ὁμοίως καὶ Σπέρμα καὶ Καρπὸς· θεωρῦνται γάρ περὶ τὸν αὐτὸν σῖτον, ὃς πρὸς μὲν τὸ εἶναι καὶ ἀπηρτῖσθαι λέγεται καρπὸς· πρὸς δὲ τὸ μέλλειν καὶ πεφυκέναι, λέγεται σπέρμα.

Εἰ δὲ διάφορα ἔχουσι τὰ ὑποκείμενα, λέγονται Ἕτερα· οἷον, Ἄνθρωπος καὶ Ἵππος, ἃ καθὸ ζῶα, (κατὰ τῦτο γάρ Συνώνυμά εἰσιν) ἀλλὰ καθὸ ἄνθρωπος καὶ ἵππος. Διάφορα γάρ ἔχουσι καὶ τὰ ὀνόματα· διαφόρες δὲ καὶ τὰς κατὰ τὰ ὀνόματα λόγες. ὁ μὲν γάρ Ἄνθρωπος ἢ ἄνθρωπος, ζῶόν ἐστι λογικὸν θνητὸν νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ὁ δὲ Ἵππος, ἢ ἵππος ζῶον ἄλογον τετράπεν χρεμετιστικόν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑποκείμενα διάφορα· Ἄλλη γάρ ἡ ὐσία τῦ ἀνθρώπε, καὶ ἄλλη ἡ ὐσία τῦ ἵππε. Λέγεται δὲ Ἑτερώνυμα μὲν, ὧν τό, τε Ὄνομα ἕτερον, καὶ ὁ κατὰ τὄνομα λόγος τῆς ὐσίας ἕτερος, ἓν ἐχόντων τὸ

ὑποκείμε-

ὑποκείμενον. Ἕτερα δὲ, ὧν τό, τε Ὄνομα ἕτερον, καὶ ὁ κατὰ τὄνομα λόγος τῆς ὐσίας ἕτερος, διάφορα ἐχόντων τὰ ὑποκείμενα.

Εἰ δὲ κατὰ μὲν τὸ Ὄνομα κοινωνῶσι, κατὰ δὲ τὸν Λόγον διαφέρωσι, καλῶνται Ὁμώνυμα. Ὁμώνυμα γάρ εἰσιν, ὧν Ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τὄνομα Λόγος τῆς ὐσίας ἕτερος· ὥσπερ οἱ δύω Αἴαντες. Ἔστι γὰρ ἓν μὲν ὄνομα κοινὸν ἔχεσι τὸ Αἴας· τὸν δὲ κατὰ τὸ αἴας λόγον, ὐ τὸν αὐτόν· ὁ μὲν γάρ ἐστιν αἴας ὁ τῦ Τελαμῶνος Υἱὸς, ὁ ἐκ Σαλαμῖνος, ὁ μονομαχήσας τῷ Ἕκτορι· ὁ δὲ αἴας ὁ τῦ Οἰλέως Υἱὸς, ὁ τὰς πόδας ταχὺς, καὶ ἔτι ἕτερον ἔχει. Πρόσκειται δὲ κατὰ τὄνομα καλῶς πανταχῦ· κατ' ἄλλο γάρ τι τὰ ὁμώνυμα, συνώνυμα εὑρεθήσονται· καὶ τὰ συνώνυμα, ὁμώνυμα· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ἰδὲ γὰρ, καὶ οἱ δύω Αἴαντες, καθὸ μὲν αἴαντες Ὁμώνυμοί εἰσι· καθὸ δὲ ἄνθρωποι, πάντως Συνώνυμοι. Ὁ δὲ λόγος ἐν τύτοις ἅπασι κατά τε τῦ ὁρισμῦ καὶ τῆς ὑπογραφῆς εἴρηται. Τὸ δὲ τῆς ὐσίας ὄνομα τὸ ἁπλῶς εἶναι δηλοῖ. οἱ γὰρ δύω Αἴαντες, καθό εἰσιν αἴας ἑκάτεροι, κατὰ τῦτο τὸν λόγον ἔχεσιν ἕτερον· κατὰ δὲ τὴν Φύσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτόν.

Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι τὸ Ὄνομα οἱ Φιλόσοφοι καὶ κατὰ πάσης Φωνῆς σημαντικῆς ἐκλαμβάνεσιν. Εἰ τῦτο, τοίνυν καὶ ῥήματα ὁμώνυμα ἔσονται, οἷον τὸ ἐρῶ. ἔστι γὰρ τὸ λέξω, καὶ τὸ ἐρωτικῶς ἔχω. καὶ ἐφ' ἑτέρων δὲ τῦ λόγε μερῶν ὁμωνυμίαν εὑρήσει τις. Τρία δὲ δεῖ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων ζητεῖν· Εἴ ἔστι τῶν ὁμωνύμων τὸ περὶ ὃ ὁ λόγος. Καὶ κατὰ πόσων σημαινομένων τὸ τοιῦτον ὄνομα φέρεται· Καὶ περὶ ποίε τῶν σημαινομένων ὁ λόγος ἐστίν.

Εἰ δὲ κατὰ μὲν τὸν Λόγον κοινωνῶσι τὰ πράγματα, κατὰ δὲ τὸ Ὄνομα διαφέρωσι, Πολυώνυμα λέγονται, ἦγεν ὅταν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα πολλοῖς καλῆται ὀνόμασιν, οἷον Φάσγανον, Σπάθη, Ξίφος, Ἄορ· ἕνα γὰρ λόγον ἐπιδέχονται ταῦτα πάντα· Σίδηρος γὰρ ἀμφήκης εἰσίν. Ἔστι δὲ ὁ τῶν πολυωνύμων Λόγος, πλεῖσα ὀνόματα καθ' ἑνὸς λεγόμενα πράγματος.

Εἰσὶ

Εἰσὶ δὲ καί τινα μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων καὶ τῶν συνωνύμων, κοινωνοῦντα καὶ διαφέροντα τῷ τε ὀνόματι καὶ τῷ κατὰ τὸ νόημα λόγῳ· πλησιάζουσι δὲ ταῦτα μᾶλλον τοῖς συνωνύμοις· πλείονα γὰρ ἔχουσι τὴν κοινωνίαν, ἢ τὴν διαφοράν, ἅπερ καλοῦνται Παρώνυμα, ὡς ἀπό τινων παρωνομασμένα· οἷον, ἀπὸ τῆς Γραμματικῆς, ὁ Γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς Μουσικῆς ὁ Μουσικός· καὶ γὰρ τῷ ὀνόματι κοινωνοῦσι καὶ διαφέρουσι, μὴ τὴν αὐτὴν κατάληξιν ἔχοντα τὸ ὀνόματος· καὶ τῷ κατὰ τὸ νόημα λόγῳ κοινωνοῦσι πάλιν καὶ διαφέρουσιν· ἡ μὲν γὰρ Γραμματικὴ καὶ ἡ Μουσικὴ γνώσεις εἰσίν· ὁ δὲ Γραμματικὸς καὶ ὁ Μουσικὸς οὐσίαι, ἐν αἷς αἱ γνώσεις. Ἡ γραμματικὴ δὲ Γυνὴ, καὶ ἡ μουσικὴ Γυνὴ, οὐκ εἰσὶ παρώνυμα, ἀλλ' ὁμώνυμα. Χρὴ γὰρ ἐπὶ μὲν τῶν Παρωνύμων ἐξ ἀνάγκης παρηλλάχθαι τὴν κατάληξιν τοῦ ὀνόματος· ἐπὶ δὲ τῶν Ὁμωνύμων σώζεσθαι κατὰ πάντα τὸ ὄνομα ἀπαράλλακτον· μὴ μόνον κατὰ τὴν Κατάληξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ Πνεῦμα, καὶ κατὰ τὸν Τόνον καὶ κατὰ τὴν Πτῶσιν, καὶ κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ κατὰ τὸν Ἀριθμὸν, καὶ κατὰ τὸ Γένος, καὶ κατὰ τὸ τοῦ λόγου Μέρος, καὶ κατὰ τὴν Συνήθειαν. τὸ γὰρ Οἷος, δασυνόμενον μὲν δηλοῖ τὸ, ὁποῖος· ψιλούμενον δὲ, τὸ μόνος· καὶ ἡ τοῦ πνεύματος διαφορὰ χωρίζει τῶν ὁμωνύμων αὐτό. Ἀλλ' ἴδε τὸ ἄργος, καὶ τὸ ἀργὸς ὁμώνυμά εἰσι διὰ τὴν τοῦ Τόνου διαφοράν. τὸ μὲν γὰρ Ἄργος παροξυτόνως, δηλοῖ τὸν Ἄργον ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Ἑρμῆς καὶ ἄλλων ὀνόματα· τὸ δὲ Ἀργὸς ὀξυτόνως, δηλοῖ τὸν βραδὺν καὶ λευκόν. Τὸ Ἐλάτης διαφέρον κατὰ τὴν Πτῶσιν, οὐκ ἔστιν ὁμώνυμον· ὅτε γὰρ τὸν ἐλάτην δηλοῖ τὸν Ἡνίοχον, εὐθεῖά ἐστιν. ὅτε δὲ τὴν ἐλάτην τὸ Δένδρον, γενικὴ· ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸ Γένος ἐστὶν ἡ διαφορά. Τὸ Καινὸν καὶ Κενὸν κατὰ τὴν Γραφὴν διαφέρον, οὐκ ἔστιν ὁμώνυμον. ψιλούμενον γὰρ, σημαίνει τὸ μάταιον καὶ τὸ κοῦφον· διφθογγιζόμενον δὲ, τὸ νέον καὶ τὸ παράδοξον. Τὸ Εἶπον, ἐπεὶ διαφέρει τῷ Ἀριθμῷ, καὶ ἑνικῶς μὲν, δηλοῖ τὸ, εἶπον ἐγώ· πληθυντικῶς δὲ, τὸ, εἶπον ἕτεροι. διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ὁμώνυμον. Τὸ Φάρος, ὅτι

διαφέρει

διαφέρει κατὰ τὸ Γένος, ἐκ ἔστιν ὁμώνυμον· Ἀρσενικῶς μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ Κτίσμα δηλοῖ· Θηλυκῶς δὲ, τὴν Πόλιν· Οὐ δετέρως δὲ, τὸ Ἱμάτιον. Τὸ Ἔχεις, μέρει λόγε διαφέρει· καὶ ὅτε μὲν Ὄνομα ἐστὶ, γένος Ὄφεων σημαίνει πληθυντικῶς· ὅτε δὲ Ῥῆμα, ἐπὶ δευτέρε προσώπε τὸ κέκλησαι· διὸ καὶ τῆς ὁμωνυμίας ἐξέπεσε. Τὸ Ἅρμα, σωηθεία μὲν ἑλληνικῇ τατλόμενον ἐπὶ τῷ ἱππικῷ ζεύγες· ἐπὶ τῶν ὅπλων δὲ τῷ ῥωμαίων ἔθει Φερόμενον, τῶν ὁμωνύμων ἀπηλλοτρίωται. τοσαῦτα περὶ τῶν ὁμωνύμων.

Τὰ δὲ Παρώνυμα ὑπογράφσιν ἅτως· Παρώνυμά εἰσιν, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πλώσει, τὴν κατὰ τὄνομα προσηγορίαν ἔχει. οἷον, ἀπὸ τῆς Γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνδρείας, ὁ ἀνδρεῖος. ἐν ταύτῃ τῇ τῶν παρωνύμων ὑπογραφῇ, πλῶσις καλεῖται πέρας τῆς λέξεως. Τεσσάρων δὲ τινων χρεία, ἵνα γίνωνται τὰ παρώνυμα· κοινωνίας καὶ διαφορᾶς Ὀνόματος, καὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς Πράγματος. Ὅθεν τὸ Ἕλενος καὶ Ἑλένη, παρώνυμα ἐκ εἰσί· κοινωνίαν μὲν γὰρ καὶ διαφορὰν ὀνόματος ἔχσι· πράγματος δὲ κοινωνίαν ἐκ ἔχσιν· ὁ μὲν γὰρ Ἕλενος ὁ ἐκ Τρόιας ὁ Πριαμίδης, ὁ μαντικὸς, ἕτερος· ἄλλη δὲ πάλιν ἡ Ἑλένη ἡ λακαινα, ἡ τῆς Λήδας ἐκ Τυνδάρεω παῖς, ἡ μυρίων συμφορῶν Φρυξὶν αἰτία καὶ Ἀχαιοῖς· καὶ ἐχ ὡς ἐξ ἐπισήμης ὁ ἐπισήμων, ἐκ τῆς Ἑλένης ὁ Ἕλενος. Ἀλλ' ἐδὲ τὸ Παρθενικὴ καὶ Παρθένος, παρώνυμα· Πράγματος γὰρ ἐν τέτοις ἐκ ἔστι διαφορά. ταυτὸ γὰρ αἱ λέξεις καὶ ἄμφω σημαίνσι. Παρθένος δ' ἡμῖν ἐκ τῆ παρὰ Θεῷ εἶναι, τετέσι, πλησίον θεῦ, διὰ τὴν ἁγνείαν ἠτυμολόγηται· εἴγε τὸ ὅλον παρθένος εἴη, καὶ τῆς ψυχῆς παρθενευέσης μετὰ τῆ σώματος· ἔτε δὲ τὸ Ἀρετὴ καὶ Σπεδαῖος παρώνυμα· καὶ γὰρ ἄπεσιν ἐκ τέτων ἡ κοινωνία τῆ Ὀνόματος· ἔτ' αὖ μεσικὴ Γυνὴ, καὶ μεσικὴ Ἐπισήμη παρώνυμα, διὰ τὸ μὴ κεκτῆθαί τινα διαφορὰν τῆ Ὀνόματος.

Διαφέρσι δὲ τὰ Παρώνυμα τῶν Ἀφ' ἑνὸς· ὅτι τὰ μὲν Παρώνυμα περιέχσι τὰ ἀφ' ὧν παρωνομάθησαν· ὡς ὁ γραμματικὸς τὴν Γραμματικὴν, καὶ ὁ δίκαιος τὴν Δικαιο-

Δικαιοσύνην· τὰ δὲ Ἀφ' ἑνός, ἐκ ἔτι· ἐδὲ γὰρ περιέχει τὸ ἰατρικὸν ἐργαλεῖον τὴν Ἰατρικήν, ἐδὲ τὸ γραμματικὸν βιβλίον τὴν Γραμματικήν· ἐπεὶ τὸ μὲν ἂν ἰάτρευεν ἐξ ἑαυτε, τὸ δ' ἔγραφε καὶ ἀνεγίνωσκε.

Τῶν ὄντων ἕκαστον
- Ἢ καὶ κατὰ τοὔνομα καὶ κατὰ τὸν Λόγον κοινωνεῖσι· καὶ εἰσὶ Συνώνυμα, οἷον ζῷον, ὅ, τε Ἄνθρωπος, καὶ ὁ Βες, κατὰ τὸ ζῷον ὄνομα.
- Ἢ καὶ κατὰ τοὔνομα, καὶ κατὰ τὸν Λόγον διαφέρεσι· καὶ ταῦτα.
  - Ἢ ἓν ἔχεσιν ὑποκείμενον, καὶ εἰσὶν Ἑτερώνυμα, ὡς Ἀνάβασις καὶ Κατάβασις.
  - Ἢ διάφορα, καὶ εἰσὶν Ἕτερα, ὡς Ἄνθρωπος καὶ Ἵππος, καθὸ ἄνθρωπος καὶ ἵππος.
- Ἢ κατὰ μὲν τὸ Ὄνομα κοινωνεῖσι, κατὰ δὲ τὸν Λόγον διαφέρεσι, καὶ εἰσὶν Ὁμώνυμα· ὡς οἱ δύο Αἴαντες κατὰ τὸ αἴας ὄνομα.
- Ἢ κατὰ μὲν τὸν Λόγον κοινωνεῖσι, κατὰ δὲ τὸ Ὄνομα διαφέρεσι, καὶ εἰσὶ Πολυώνυμα, Ἄορ, Ξίφος, Μάχαιρα.
- Ἢ κοινωνεῖσι καὶ διαφέρεσι, καὶ κατὰ τοὔνομα, καὶ κατὰ τὸν κατὰ τὄνομα Λόγον, καὶ εἰσὶ Παρώνυμα ὡς Γραμματικὸς καὶ Γραμματική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν πέντε Φωνῶν.

Ἡ Φωνὴ ἢ Ἔναρθρός ἐσιν, ἢ Ἄναρθος. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀνάρθρε φωνῆς, ἐπείπερ ἐκ ἐγγράμματος αὕτη, λόγος ἐδείς. Ἡ δ' ἔναρθρος φωνὴ καὶ ἐγγράμματος, ἢ Σημαντικὴ ἐσιν, ἢ Ἄσημος. Ἄσημος μὲν ἓν ἐσιν, ἡ μὴ δηλέσά τι πρᾶγμα. Τοιαύτην ἄσημον ἔφασάν τινες εἶναι, τὸ Βλίτυρι, καὶ τὸ Σκινδαψός· ἥτις φωνὴ καὶ ἀκατηγόρητος λέγεται, ὡς μὴ κατά τινος πράγματος ἀγορευομένη, τοῦτ' ἔσι, λεγομένη. Σημαντικὴ δὲ καὶ κατηγορικὴ φωνή ἐσιν, ἡ σημαίνεσα πρᾶγμα· οἷον, ζῷον, ἄνθρωπος, λίθος· ἥτις λέγεται, καὶ ἁπλῶς κατηγορική· ὡς ἀγορευομένη καὶ λεγομένη κατὰ πράγματος ὁπωσεν. Αὕτη [τοίνυν] ἡ ἁπλῶς κατηγορικὴ λεγομένη [φωνὴ] ἢ Μερική ἐσιν, ἢ Καθόλε.

Καὶ

Καὶ μερικὴ μὲν, ἡ ἐπὶ τῶν ἀτόμων παραλαμβανομένη· περὶ ὧν ὁ διαλαμβάνουσιν οἱ Φιλόσοφοι, διὰ τὸ ἄπειρα ὑπάρχειν αὐτά.

Ἡ δὲ ἁπλῶς κατηγορικὴ καθόλου φωνὴ, Ἢ ἐσιωδῶς κατηγορεῖται, ὧν κατηγορεῖται Ἢ ἐπεσιωδῶς. Καὶ εἰ μὲν ἐσιωδῶς κατηγορεῖται, Ἢ πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόζει, Ἢ μιᾷ. Καὶ εἰ μὲν πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόζει, Ἢ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται καὶ ποιεῖ τὸ Γένος, Ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ποιεῖ τὴν Διαφοράν. Εἰ δὲ μιᾷ Φύσει ἁρμόζει, Ἢ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, καὶ ποιεῖ τὸ Εἶδος· Ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ποιεῖ τὸ ἐσιωδες Ἴδιον. καὶ ἔτω μὲν ἡ ἐσιωδῶς κατηγορεμένη καθόλου φωνή.

Ἡ δ' ἐπεσιωδῶς κατηγορεμένη, Ἢ μιᾷ Φύσει ἁρμόζει καὶ αὕτη, Ἢ πολλαῖς. Καὶ εἰ μὲν μιᾷ (φύσει) ἁρμόζει, ποιεῖ τὸ ἐπεσιᾶδες Ἴδιον· δῆλον δ' ὅτι καὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται· ἐπὶ γὰρ τῶν ἐπεσιωδῶν, ἐδεμίαν χώραν ἔχει τὸ τί ἐστιν. Εἰ δὲ πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόζει, ποιεῖ τὸ Συμβεβηκός. Καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται, ποιεῖ τὸ ἀχώρισον συμβεβηκός. Εἰ δ' ἐν τῷ πῶς ἔχον ἐστὶ, ποιεῖ τὸ χωριστὸν συμβηκός.

Συνάγονται τοίνυν ἐντεῦθεν καθόλου φωναὶ κατηγορικαὶ ἁπλῶς, ἤτοι σημαντικαὶ, πέντε· Γένος, Διαφορὰ, Εἶδος, Ἴδιον, καὶ Συμβεβηκός. καὶ περὶ τούτων παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις ὁ λόγος. Τὸ μὲν ἓν Γένος προτερεύει τῆς Διαφορᾶς, ὅτι περιεκτικόν ἐστι τῶν διαφορῶν· τὸ γὰρ ζῷον γένος ὄν, περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον. Ἡ Διαφορὰ δὲ προτερεύει τῷ Εἴδει· ἐπεὶ καθολικωτέρα τῷ εἴδει ἐστί· καὶ γὰρ τὸ λογικὸν καθολικώτερόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ· φέρεται γὰρ ἐ κατὰ τῷ Ἀνθρώπῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῷ Ἀγγέλῳ. Τὸ δὲ Εἶδος, προτερεύει τῷ Ἰδίῳ· ἐπειδὴ τὸ μὲν Εἶδος, μόνον ἐσιῶδές ἐστι· τὸ δὲ Ἴδιον καὶ ἐπεσιῶδες· τὰ ἐσιώδη δὲ τῶν ἐπεσιωδῶν τιμιώτερα· ταῦτα γὰρ παρόντα μὲν σώζεσι τὸ εἶδος· ἀπόντα δὲ φθείρεσιν αὐτό· τὰ δὲ ἐπεσιώδη, ἔτε παρόντα σώζεσιν, ἔτε ἀπόντα φθείρεσι. Καὶ

ἄλλως δὲ, δεῖ πρότερον εἶναι τὸ εἶδος καὶ ὕστως ἔχειν τὸ ἴδιον εἴδεσιν ἄλλοις ἀμέθεκτον. Τὸ δὲ Ἴδιον προτερεύει τῦ Συμβεβηκότος· ἐπειδὴ τὸ μὲν Συμβεβηκὸς μόνον ἐπεσιῶδές ἐστι· τὸ δὲ Ἴδιον καὶ ἀσιῶδες καὶ ἐπεσιῶδες. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐπεσιῶδες Ἴδιον, τιμιώτερόν ἐστι τῦ Συμβεβηκότος. Τὸ μὲν γὰρ ψυχικήτις ἐστὶ δύναμις ἐντὸς θεωρεμένη, καὶ τὸ εἶδος χαρακτηρίζουσα· μόνῳ γὰρ ὑπάρχει τῷ εἴδει καὶ παντὶ καὶ ἀεί· ὅθεν καὶ ἀντιστρέφει. καὶ γάρ ἐστι Ἄνθρωπος, Γελαστικόν· καὶ ἔστι Γελαστικόν, Ἄνθρωπος. Τὸ δὲ Συμβεβηκὸς, ἐκτός ἐστι περὶ τὸ σῶμα, καὶ πρὸς αὐτὴν μᾶλλον τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀδὲ μόνῳ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἵνα διαχωρίσῃ αὐτὸ τῶν ἄλλων εἰδῶν. καὶ γὰρ λευκὸς μὲν ὁ Κύκνος ἐστὶν, ἀ μὴν δὲ καὶ ἀντιστρέφει· ἐπείπερ ἐκ ἔστι λευκὸν, τῦτο ἤδη καὶ Κύκνος· πολλὰ γὰρ παρὰ τὸν κύκνον πλησιάζῳα κατείδομεν λευκὰ, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀιγιαλοῖς· Ἀλλὰ καὶ ἡ Χιὼν, καὶ ἡ Τίτανος, καὶ ἄλλα πολλὰ λευκὰ ὄντα, ἐκ εἰσὶ Κύκνοι. καὶ κατὰ τῦτον ἓν τὸν λόγον εἰκότως καὶ τὸ ἐπεσιῶδες Ἴδιον προτέτακται τῦ Συμβεβηκότος· τὸ δὲ συμβεβηκὸς τὴν ἐσχάτην εἴληχε τάξιν.

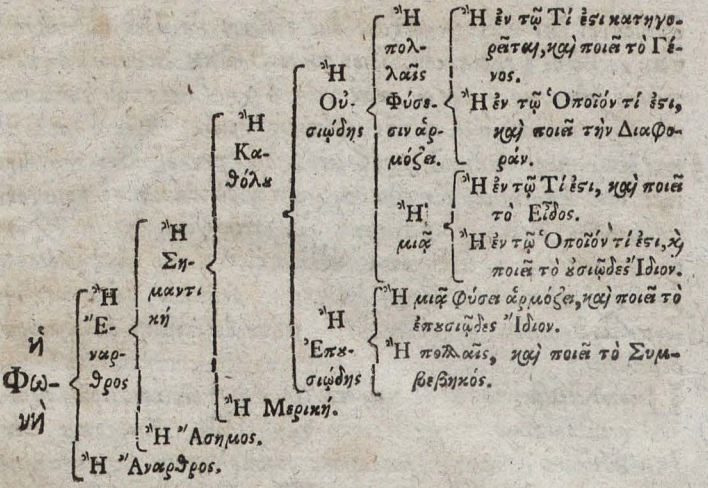
Τὸ μὲν ἓν Γένος, ἡ Διαφορὰ καὶ τὸ Εἶδος, ἀσιώδη πάντοτέ εἰσι· τὸ δὲ Συμβεβηκὸς, ἐπεσιῶδες ἀεί. τὸ δέ γε Ἴδιον ἐπαμφοτερίζει· καὶ τὰ πολλὰ μὲν ἐπεσιῶδές ἐστιν· εὑρίσκεται δέπε καὶ ἀσιῶδες· οἷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ἀ γάρ ἐστι τῦτο διαφορά· κατὰ πλειόνων γὰρ εἰδῶν, ἀ καθ' ἑνὸς ἡ διαφορά· τὸ δὲ νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἰδίως μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· μόνος γὰρ ὁ ἄνθρωπος δέχεται τὸν θύραθεν νῶν τὸν ἐκ τῆς μαθήσεως, καὶ μόνος τὰς ἐπιστήμας διδάσκεται. Λέγεται δὲ ἀσιῶδες [καὶ] τὸ τοιῦτον ἴδιον, ὅτι καὶ παρὸν σώζει τὸ εἶδος· ὁ γὰρ ἄνθρωπος, τῦτο ὅλον ἐστὶ ζῷον λογικὸν θνητὸν νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· καὶ ἀπὸν φθείρει· εἰ μὴ γὰρ ὑπάρχει νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἐκ ἔστιν ἄνθρωπος. Ἐπεὶ γῦν τὸ, νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν καὶ παρὸν σώζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸν φθείρει· λέγεται δὲ καὶ καθ' ἑνὸς εἴδος μόνῳ τῷ ἀνθρωπείῳ, καὶ ἐν τῷ

ὁποῖον

ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται, διὰ ταῦτα ἐσιῶδες ἴδιον εἴρηται. Τὸ δὲ Γελαστικὸν, ἴδιον τῷ ἀνθρώπῳ ἐπεσιῶδές ἐστι· παρὸν μὲν γὰρ ἐ σώζει· καὶ γὰρ ἐ χρήζομεν τῷ γελαστικῷ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Φύσεως ἡμῶν· τῷ δὲ γε νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικῷ χρήζομεν, διὰ τὴν ἔξωθεν γνῶστιν καὶ τὰς ἐπιστήμας ὡς εἴρηται· ἀπὸν δὲ πάλιν τὸ τοιοῦτον ἐπεσιῶδες ἴδιον, ἐ φθείρει· δύναται γὰρ καὶ μὴ ἔχων τὸ γελαστικὸν ὁ ἄνθρωπος ἐδὲν ἧττον εἶναι ἄνθρωπος· μὴ ἔχων δὲ καὶ τὸ νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἐ δύναται εἶναι ἄνθρωπος, μήτε γνῶσιν, μήτε ἐπιστήμην δυνάμενος δέξασθαι.

Παραλαμβάνονται δὲ καὶ τὰ Ἴδια ἐν τοῖς ὁρισμοῖς, χαρακτηριστικὰ τυγχάνοντα τῶν εἰδῶν. Καὶ ὅπερ μέν ἐστιν ἐσιῶδες ἴδιον, τῷ ἐπεσιῶδες προκρίνεται. (χαρακτηρίζειν γὰρ μᾶλλον δύναται.) καὶ εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦτο παραλαμβάνεται· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· λέγομεν γὰρ, Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητὸν, νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν· καὶ ἃ λέγομεν γελαστικόν. Ὅπερ δὲ ἐσιῶδες ἴδιον ἐχ εὑρίσκεται, τὸ ἐπεσιῶδες εἰσάγεται, ὡς ἐπὶ τοῦ ἵππου· λέγομεν γὰρ, ἵππος ἐστὶ ζῶον ἄλογον τετράπουν χρεμετιστικόν. καί ἐστι τὸ χρεμετιστικὸν, ἴδιον ἐπεσιῶδες τοῦ ἵππου.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζώοις, ἐπεσιῶδες μόνον τὸ ἴδιον. ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ τῆς ἀλόγου μετέχει Φύσεως καὶ ζωῆς, καὶ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἐξαίρετον ἔχει παρὰ πάντα τὰ ζῷα, διὰ τοῦτο διττὸν φέρει τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γελαστικὸν, ὡς κοινωνῶν τοῖς ἀλόγοις· τὸ δὲ νῷ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ὡς νοερός τε καὶ λογικὸς, καὶ τοῖς Ἀγγέλοις τρόπον τινὰ συναπτόμενος, καὶ Ἄγγελος ὢν μετὰ σώματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ι'.

Περὶ Γένες καὶ Εἴδες, ἐν ᾧ καὶ περὶ Σχέσεως.

Τὰ σημαινόμενα τῦ Γένες ὑπάρχει διάφορα. Γένος γὰρ λέγεται, καὶ ἡ ἑκάστε τῆς γενέσεως ἀρχὴ· εἴτε ἀπὸ τῦ Τεκόντος, εἴτε ἀπὸ τῆς Πατρίδος. Ἀπὸ μὲν τῦ τεκόντος, ὡς ὅταν εἴπωμεν, τὸν Ἰσδαν ἐκ τῦ Ἰσραὴλ ἔχειν τὸ γένος, ἢ ἐκ τῦ Ἀβραάμ. Ἀπὸ δὲ τῆς πατρίδος, ὡς ὅταν λέγωμεν τὸν Παῦλον ταρσέα εἶναι τὸ γένος. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ γένος ἦτεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ἰσραὴλ· ἐν ταῦθα δὲ πάλιν γένος καὶ ἀρχὴ γενέσεως, ἡ Ταρσός. Διτλὴ τοίνυν ἡ τῆς γενέσεως Ἀρχὴ, Φυσικήτε καὶ τοπική. Φυσικὴ μὲν, ἡ ἐκ τῦ τεκόντος· τοπικὴ δὲ, ἡ ἐκ τῆς πατρίδος. Λέγεται Γένος καὶ αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καθὸ σχέσεως ἔχεσι πρόςτε τὴν πρώτην ἀρχὴν, καὶ πρὸς ἀλλήλες αὐτές· ὡς ὅταν λέγωμεν τὸ γένος τῶν Ἰσδαίων· καὶ γὰρ οἱ Ἰσδαῖοι σχέσιν ἔχεσι καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς γενέσεως, ἦγεν τὸν Ἰσδαν, ἐξ ἧ κατάγονται, καὶ πρὸς ἀλλήλες τὴν τῆς συγγενείαν. Ἐκλήθησαν δὲ πρώτως καὶ κυρίως οἱ Ἰσδαῖοι,

οἱ

οἱ ἐκ τῦ Ἰούδα, κατὰ ἀποτομὴν τῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων κεκλημένων γενῶν, ἦγεν τῶν Λευϊτῶν, τῶν Βενιαμιτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν Φυλῶν· ὕστερον δὲ καὶ τὸ ἅπαν γένος τῶν Ἑβραίων Ἰουδαῖοι κατωνομάθησαν, διὰ τὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐπίσημον καὶ βασιλικόν. Ἄλλως δὲ λέγεται γένος, ὦ ὑποτάσσεται τὸ εἶδος, καθ' ὁμοιότητα τῶν εἰρημένων ἴσως γενῶν· Ἀρχήτε γάρ ἐσι τὸ τοιῦτον γένος τῶν ὑφ' ἑαυτὸ, καὶ περιέχει καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ὑπ' αὐτό. Τριχῶς ἓν τῦ γένες λεγομένε, περὶ τῦ τρίτε τοῖς Φιλοσόφοις ὁ λόγος, ὃ καὶ ὑπογράφοντες λέγεσι. Γένος ἐσὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ Εἴδει, ἐν τῷ τί ἐσι κατηγορέμενον.

Καὶ τὸ Εἶδος δὲ, ἐχέν τι δηλοῖ· λέγεται γὰρ τὸ εἶδος καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάσε μορφῆς, καθ' ὃ λέγομεν εὐειδεῖς ἀνθρώπες καὶ δυσειδεῖς· οἷον, ὁ μὲν Νηρεὺς εὐειδὴς· ὁ Θερσίτης δὲ δυσειδής, καὶ τὸ εἶδος τῦ Ἀνδριάντος τοιόν δε. Λέγεται εἶδος, καὶ τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος, καὶ ἃ κατηγορεῖται τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐσι· περὶ τέτε τοῖς Φιλοσόφοις ὁ λόγος. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος ἀποδιδόντες, τῦ εἴδες ἐμνήθημεν, εἰπόντες· Γένος ἐσὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐσι κατηγορέμενον· καὶ τὸ εἶδος ὑπογράφοντες, καὶ περὶ τῦ γένες διαλαμβάναμεν· Εἴδος ἐσι λέγοντες, τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος, καὶ ἃ κατηγορεῖται τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐσι.

Χρὴ γινώσκειν, ὅτι καθάπερ ἐν τῷ περὶ τῦ Πατρὸς λόγῳ καὶ ὁ Υἱὸς συνεισάγεται, καὶ ὁ Πατὴρ πάλιν ἐν τῷ περὶ τῦ Υἱῦ. Πατὴρ γάρ ἐσιν ὁ ἔχων Υἱόν· καὶ Υἱὸς, ὁ ἔχων Πατέρα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν τῷ περὶ γένες λόγῳ, καὶ τὸ εἶδος εἰσφέρεται, καὶ ἐν τῷ περὶ εἴδες τὸ γένος· τὸ γὰρ Γένος, Εἴδες ἐσὶ γένος· καὶ τὸ Εἶδος, Γένες ἐσὶν Εἶδος. Σχέσιν γὰρ ἔχεσι πρὸς ἄλληλα Φυσικήν.

Λέγεται δὲ ἡ σχέσις τετραχῶς· Ἡ κατὰ Τέχνην, ὥσπερ Διδασκάλε καὶ Μαθητῦ· Ἡ κατὰ Τύχην, ὡς Δεσπότε καὶ Δέλε· Ἡ κατὰ Προαίρεσιν, ὡς Φίλε πρὸς Φίλον· Ἡ κατὰ Φύσιν, ὡς Πατρὸς καὶ Υἱῦ, καὶ Γένες καὶ Εἴδες. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ Αἴτιός ἐσι τῦ υἱῦ, ὁ δὲ υἱὸς

αὐτιατὸς· ἔτω καὶ τὰ Γένη τῶν οἰκείων εἰδῶν Αἴτια εἰσὶ· τὰ δὲ Εἴδη, αἰτιατά.

Ὥσπερ δὲ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἦγεν ὁ Ἀδάμ, Πατὴρ μὲν λέγεται, διότι ἔχεν υἱὲς· Υἱὸς δὲ ἐ λέγεται πατέρα μὴ χὼν· ὁ δὲ Ἄβελ, Υἱὸς μὲν λέγεται, διότι γεγέννηται παρὰ πατρὸς τῦ Ἀδάμ· ἐ λέγεται δὲ πατὴρ, ἐπείπερ υἱὸν ἐκ ἐγέννησεν· ὁ δέ γε Σὴθ, καὶ πατὴρ λέγεται, καὶ υἱὸς· Πατὴρ μὲν, ὡς γεννήσας υἱὸν τὸν Ἐνως· Υἱὸς δὲ, ὡς γεννηθεὶς ἐκ τῦ πατρὸς τῦ Ἀδάμ· ἔτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν ἐσιν εὑρεῖν. Εἰσὶ γάρ τινα γένη πρώτισα καὶ ἀνώτατα, μὴ ἔχοντα ἐπάνω αὐτῶν ἕτερον γένος· ταῦτα καλῦνται γενικώτατα γένη. Γενικώτατον γὰρ γένος ἐσὶν, ὃ γένος ὂν, ἐκ ἔσιν εἶδος, καὶ ὑπὲρ ὃ ἐκ ἂν εἴη ἄλλο τι ἐπαναβεβηκὸς γένος. Εἰσὶ δὲ καί τινα εἴδη ἔσχατα καὶ κατώτατα, μὴ ἔχοντα ἕτερα εἴδη ἐξ αὐτῶν διαιρέμενα· ταῦτα ὀνομάζεται εἰδικώτατα εἴδη. Εἰδικώτατον γὰρ εἶδός ἐσιν, ὅπερ εἶδος ὂν, ἐκ ἔσι γένος, καὶ ὃ εἶδος ὂν, ἐκ ἂν διελοίμεθα εἰς εἴδη ἔτι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐσι κατηγορέμενον. Εἰσὶ δὲ ἄλλα μέσα τῶν ἄκρων, εἴδη καὶ γένη τὰ αὐτά. Εἴδη μὲν τῶν πρὸ αὐτῶν, Γένη δὲ τῶν μετ' αὐτά. Λέγεται δὲ ταῦτα τὰ μέσα, Γένη ὑπάλληλα· ἐχ ὅτι ἕκασον ἐφ' ἑκασον φέρεται καὶ τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ γένος καὶ εἶδός ἐσιν, ἀλλ' ὅτι γένος ὑπ' ἄλλο γένος τελεῖ, κἀκεῖνο ὑφ' ἕτερον, καὶ ἔχσιν ἄλληλα κοινὸν τὸ ὑποκεῖσθαι ὡς εἴδη καὶ γένη ὄντα· οἷον, ἡ Οὐσία, πρώτισόν ἐσι Γένος καὶ γενικώτατον. Ὑπὸ τὴν ἐσίαν τὸ Σῶμα· (διαιρεῖται γὰρ ἡ ἐσία εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον.) Ὑπὸ τὸ σῶμα, τὸ Ἔμψυχον σῶμα· Ὑπ' αὐτὸ πάλιν τὸ Αἰσθητικόν· Ὑφ' ὃ τὸ Ζῷον· Ὑπὸ τὸ Ζῷον δὲ, τὸ λογικὸν ζῷον ὁ Ἄνθρωπος· Ὑφ' ὃ ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ μέρος ἄνθρωποι· οἵτινες ὀνομάζονται πάντες Ἄτομα. Ἡ μὲν ἓν Οὐσία, Γένος ἐσὶν ὡς εἴρηται γενικώτατον, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἕτερον γένος ταύτης ἐπαναβεβηκὸς· ὁ δὲ Ἄνθρωπος Εἶδός ἐσιν εἰδικώτατον, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἕτερον εἶδος ὑποβεβηκὸς· Τὸ δὲ μέσον τῆς ἐσίας καὶ τῦ ἀνθρώπε,

ϑρώπε, καὶ γένη καὶ εἴδη εἰσὶ τὰ αὐτά· τῶν μετ' αὐτὰ γένη, τῶν πρὸ αὐτῶν εἴδη. Τὸ γὰρ Σῶμα, τῆς μὲν ὐσίας Εἶδος· τῦ δὲ ἐμψύχε σώματος, Γένος· (ἔχει γὰρ τὸ ἁπλῶς σῶμα, τεταγμένον ὑφ' ἑαυτὸ τὸ ἔμψυχον σῶμα.) Τῦτο δὴ τὸ Ἔμψυχον, Εἶδος μέν ἐςι τῦ σώματος· Γένος δὲ, τῦ αἰσθητικῦ· Τὸ αἰσθητικὸν, Εἶδος μὲν τῦ ἐμψύχε· Γένος δὲ τῦ ζώε· Τὸ ζῷον, Εἶδος μὲν τῦ αἰσθητικῦ· Γένος δὲ τῦ λογικῦ· Τὸ δὲ λογικὸν ζῷον ὁ Ἄνθρωπος, Εἶδος μὲν τῦ ζώε, ἐκέτι δὲ Γένος τῦ Πέτρε, καὶ τῦ Παύλε, καὶ τῶν λοιπῶν ἀτόμων, ἀλλ' εἴδος ἐςι καὶ αὐτῶν. Τῦ μὲν ἓν ζώε, εἶδος λέγεται, διότι περιέχεται ὑπ' αὐτῦ· τῶν δὲ ἀτόμων εἶδος, ὅτι περιέχει αὐτά. Εἰ γὰρ ἦν γένος τῶν ἀτόμων ὁ ἄνθρωπος, εἴδη ἂν ὑπῆρχοι τὰ ἄτομα· πᾶν γὰρ γένος, εἰς εἴδη διαιρεῖται· τὰ δὲ εἴδη τεμνόμενα, μεταδιδόασι τοῖς ἐξ αὐτῶν, καὶ τῦ ὀνόματος καὶ τῦ ὁρισμῦ· ὥςε καὶ ὁ Πέτρος εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα τεμνόμενος μεταδίδε ἂν τοῖς ἐξ αὐτῦ καὶ τῦ ὀνόματος καὶ τῦ ὁρισμῦ· καὶ ἦν ἄτως ἡ τῦ πέτρε ψυχὴ, Πέτρος· καὶ τὸ σῶμα πάλιν Πέτρος· καὶ τὸν τῦ πέτρε ὅρον, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν τῦ ἀνθρώπε, πάρα μέρος ἐκληρῶντο ἀμφότεροι· νῦν δὲ τῦτο ὐκ ἔςιν· ὐκ ἄρα γένος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶδος εἰς ἄτομα διαιρέμενον.

Πάντα δὲ τὰ ἄτομα, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὁρισμὸν τῶν οἰκείων εἰδῶν ἀνελλιπῶς ἐπιδέχονται. ὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν γενῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ εἴδη τῶν γενῶν, καὶ τὰ ὑπάλληλα γένη τῶν ἀνωτέρω γενῶν ἕως τῦ γενικωτάτε. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ μὲν ὑποκάτω, λαμβάνεσι τῶν ἄνω πάντων ἀνελλιπῶς καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὺς ὁρισμύς· τὰ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω ὐδ' ὁπωσῦν. Ἀλλ' ὐδὲ τὰ Εἴδη κοινωνῦσιν ἀλλήλοις, ἢ κατὰ τὺς ὅρυς, ἢ κατὰ τὰ ὀνόματα· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὐ ποτ' ἂν ἵππος κληθείη, ἢ ὁ ἵππος ἄνθρωπος. ὅτε δὲ ὁ τῦ ἵππε ὅρος ἁρμόσει τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ὁ τῦ ἀνθρώπε τῷ ἵππῳ· τὸν γὰρ Ἄνθρωπον ὐδεὶς ἂν φαίη ζῷον ἄλογον τετράπυν χρεμετιςικὸν, ἢ τὸν Ἵππον, ζῷον λογικὸν θνητὸν νῒ καὶ ἐπιςήμης δεκτικόν. Τῦ δὲ κοινῦ γένυς, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν

ὅρον, τὰ εἴδη ἐπίσης λαμβάνεσιν· ἃ τὸ μὲν εἰδῶν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, κοινὸν γένος ἔχοντες τὸ ζῷον, καὶ ζῷα καλῆνται ὁμῶς, καὶ ὁμοίως τὸν τῦ ζῴε κέκτηνται ὁρισμόν. καὶ ἄμφω γὰρ ἐσίαι εἰσὶν ἔμψυχοι αἰσθητικαὶ καὶ μεταβατικαί.

Τὸ Γένος
- Ἡ ἑκάστε τῆς γενέσεως Ἀρχὴ· ἢ.
  - Ἡ φυσικὴ, ἅτινα ἀπὸ τῦ Τεκόντος ὡς Ἰσραηλῖται.
  - Ἡ τοπικὴ, ἅτινα ἀπὸ τῆς Πατρίδος, ὡς Θηβαῖοι.
- Οἱ ἀπὸ μιᾶς σχέσεως, ὡς Ἡρακλεῖδαι καὶ Ἰεβδαῖοι.
- Καὶ ᾧ ὑποτάσσεται τὸ Εἶδος.

Τὸ Εἶδος
- Ἡ ἑκάστε Μορφὴ, ὡς δυσειδής τις, ἢ εὐειδής.
- Καὶ ἃ κατηγορῆται τὸ Γένος ἐν τῷ τί ἐστι.

Ἡ Σχέσις
- Φυσικὴ, ὡς Πατὴρ Υἱὸς, καὶ Γένος καὶ Εἶδος.
- Τυχικὴ, ὡς Δῶλος καὶ Δεσπότης.
- Τεχνικὴ, ὡς Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.
- Καὶ Προαιρετικὴ, ὡς Φίλος καὶ Φίλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Γένες καὶ Εἴδες ἐν ᾧ καὶ περὶ Ἀτόμων.

Τῶν λεγομένων εἶναι· τὰ μὲν, ὑφέσηκε· τὰ δὲ, οὐχ ὑφέσηκεν, ἀλλ' ἐν μόναις ἐπινοίαις κεῖται ψιλαῖς. Τῶν δὲ ὑφεσηκότων, τὰ μὲν σώματά εἰσι· τὰ δὲ ἀσώματα. Τῶν δὲ ἀσωμάτων, τὰ μὲν ἰδίαν ὑπόσασιν ἔχει ὡς Ἄγγελος καὶ Ψυχὴ· τὰ δὲ ἐν ἑτέροις ἔχει τὸ εἶναι· τοιαῦτά εἰσι καὶ τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη. Λέγονται δὲ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη Πρὸ τῶν πολλῶν, Ἐν τοῖς πολλοῖς, Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς. οἷον, ἐννοείσθω τι Σφραγιστήριον, ἔχον καὶ ἐκτύπωμα τὸ τυχὸν, ἐξ ἧ κηρία πολλὰ μεταλαβέτω τῆ ἐκτυπώματος, καί τις ὑπ' ὄψιν ἀγαγέτω ταῦτα, μὴ προκατιδὼν μηδόλως τὸ Σφραγιστήριον· ἑωρακὼς δὲ τὰ ἐν οἷς τὸ ἐκτύπωμα, καὶ ἐπιζήσας

ἐπισήσας ὅτι πάντα τῷ αὐτῷ μετέχουσιν ἐκτυπώματος, καὶ τὰ δοκοῦντα πολλὰ τῷ λόγῳ συναθροίσας εἰς ἕν, ἐχέτω τοῦτο κατὰ διάνοιαν. Τὸ μὲν ἓν ἐν τῷ σφραγιστηρίῳ ἐκτύπωμα, λέγεται Πρὸ τῶν πολλῶν· τόδ' ἐν τοῖς κηρίοις, Ἐν τοῖς πολλοῖς· τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν καταληφθὲν καὶ κατὰ διάνοιαν αὖλως ὑποσαὶν, Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς. Οὕτως ἓν καὶ τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη· Πρὸ τῶν πολλῶν μέν εἰσιν ἐν τῷ δημιουργῷ, κατὰ τὰς ποιητικὰς λόγους. (ἐν τῷ Θεῷ γὰρ οἱ θεοποιοὶ λόγοι τῶν Ὄντων ἑνιαίως προϋφεστήκασι· καθ' οὓς Λόγους ὁ ὑπερούσιος τὰ ὄντα πάντα καὶ προώρισε καὶ παρήγαγεν.) Ὑφεστηκέναι δὲ λέγονται τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη Ἐν τοῖς πολλοῖς· διότι ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις, τὸ τῷ Ἀνθρώπῳ Εἶδός ἐστι, καὶν τοῖς κατὰ μέρος ἵπποις τὸ τῷ Ἵππῳ Εἶδος. Ἐν ἀνθρώποις δὲ καὶ ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τὸ Γένος εὑρίσκεται τῶν τοιούτων εἰδῶν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ζῷον· Καὶν τοῖς ζώοις ὁμοῦ καὶ τοῖς ζωοφύτοις τὸ καθολικώτερον γένος τὸ Αἰσθητικὸν ἐζετάζεται· συναχθέντων δὲ καὶ τῶν Φυτῶν, θεωρεῖται τὸ Ἔμψυχον· εἰ δὲ σὺν τοῖς ἐμψύχοις ἐθέλει τις ἐπισκοπεῖν καὶ τὰ ἄψυχα, τὸ Σῶμα σύμπαν κατόψεται· συνδραμοῦσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις τῶν ἀσωμάτων ἕξεων, τὸ πρῶτον Γένος φανεῖται καὶ γενικώτατον· καὶ ἕτω μὲν Ἐν τοῖς πολλοῖς ὑφέστηκε τὰ Εἴδη καὶ τὰ Γένη. Καταλαβὼν δέ τις ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων τὴν αὐτῶν φύσιν τὴν ἀνθρωπότητα· ἐκ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἵππων αὐτὴν τὴν ἱππότητα, καὶ ἕτω τὸν καθ' ὅλε Ἄνθρωπον καὶ τὸν καθ' ὅλε Ἵππον ἐπινοήσας· καὶ τὸ καθ' ὅλε Ζῷον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τῷ λόγῳ συναγαγών, ἢ τὸ καθ' ὅλε Αἰσθητικόν, καὶ τὸ καθ' ὅλε Ἔμψυχον, καὶ τὸ καθ' ὅλε Σῶμα, καὶ τὴν καθολικωτάτην Οὐσίαν ἐξ ἁπάντων συλλογισάμενος· ὁ τοιοῦτος ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ, τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη αὖλως ὑπέστησεν Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, τουτέστι, μετὰ τὰ πολλὰ καὶ ὑστερογενῶς.

Ἰστέον δὲ ὅτι πάντα μὲν τὰ γένη λεχθήσονται ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, οὐ πάντα δὲ τὰ εἴδη. τὸ γὰρ Ὄν, Ἢ καὶ τῇ Φύσει καὶ τῇ Γνώσει πεπερασμένον ἐστὶν, Ἢ οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ τῇ γνώσει· Ἢ τῇ Φύσει μὲν πεπέρασται, τῇ γνώσει δὲ οὐ πεπέ-

πεπέρασαι· ἐδὲν δὲ πέ ἐσι τῇ γνώσει πεπερασμένον. ἄπειρον ὂν τῇ Φύσει. Τέτων ἔτως ἐχόντων, τὰ μὲν γενικώτατα Γένη, καὶ τὰ Ὑπάλληλα, καὶ Φύσει καὶ γνώσει πεπέρασαι. Δέκα γάρ εἰσι τὰ γένη τὰ γενικώτατα· ὡρισμένα δέ γε καὶ τὰ ὑπάλληλα. Τὸ δὲ τῶν Ἀτόμων πλῆθος, ἔτε τῇ Φύσει ἔτε τῇ γνώσει πεπερασμένον ἐσίν· ἀεὶ γὰρ γίνεται καὶ ἀεὶ φθείρεται· καὶ ἔτε πέρας ὑπὸ τῆς Φύσεως εἴληφεν, ἔτε τὸ γεγονὸς ςάσιμον ὑπάρχει καὶ μόνιμον· τὸ δὲ τοιῦτον, πῶς τῇ γνώσει περιληφθήσεται; Τὰ δὲ εἰδικώτατα Εἴδη, τῇ μὲν Φύσει πεπέρασαι, τῇ γνώσει δέ εἰσιν ἀπερίληπτα· πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἄγνωσα τῶν τοιέτων εἰδῶν, ἢ ἐν ἐρημίαις ἀβάτοις, ἢ ἐν σπηλαίοις ὄντα, καὶ τὴν ἡμετέραν γνῶσιν διαδιδράσκοντα. Καθ' ὃ μὲν ἓν πάντα τὰ εἴδη τῇ Φύσει πεπέρασαι, κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτε· ἕτερον γὰρ ὧν ἐποίησε ἃ ποιεῖ· καθ' ὃ δὲ τὰ ἄτομα γίνεται ἔτι, καὶ ἔπω πεπέρασαι τέτων ἡ γένεσις ὑπὸ Φύσεως, ὁ Πατὴρ τε Κυρίε ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ὁ Υἱὸς ἐργάζεται· δῆλον δ' ὅτι καὶ ὁ συμπαντεργὸς παράκλητος συνεργάζεται ταῦτά τε καὶ τὰς προνοίας, καὶ τὰς οἰκονομίας καὶ τὰ θαυμάσια.

Χρὴ δὲ γινώσκειν ὡς ὁ Πλάτων πέντε γένη τῶν ὄντων φησὶν· Οὐσίαν, Ταυτότητα, Ἑτερότητα, Κίνησιν, καὶ Στάσιν· Οὐσίαν λέγων, τὴν ἁπλῶς ὕπαρξιν· Ταυτότητα τὴν κοινωνίαν· Ἑτερότητα τὴν διαφοράν· Κίνησιν, τὴν ἐνέργειαν· Στάσιν τήν τε ἠρεμίαν, ἤγεν τὴν ἀποβολὴν τῆς τοιᾶσδε κινήσεως, καὶ τὴν ἐν τῷ κινεῖσθαι μονήν· καθ' ἣν καὶ τῷ ἑρανῷ καὶ τοῖς θείοις δίδωσι ςάσιν. Τὸ γὰρ ἀεὶ ἐν τῷ αὐτῷ κινεῖσθαι, ςάσιν λέγει δηλῶν. Ἐπεὶ τοίνυν ἐν τοῖς ἔσι καὶ ὕπαρξίς ἐσι καὶ κοινωνία πρὸς ἄλληλα καὶ διαφορὰ, ἐνεργειά τε καὶ ςάσις τῆς ἐνεργείας ὁποιαῦν, διὰ τέτο τὰ τοιαῦτα, γένη ὀνομάζει τῶν ὄντων, ὡς πολλοῖς τοῖς γε ἔσιν ἐνθεωρέμενα.

Ὁ δὲ Ἀριςοτέλης, ἐν μὲν τοῖς Φυσικοῖς, τὴν Ὕλην τίθεται Γένος· ἐν δὲ τῇ λογικῇ Πραγματείᾳ, τὰς δὲ καὶ Κατηγορίας γένη λέγει τὰ γενικώτατα· Οὐσίαν, Ποσὸν,

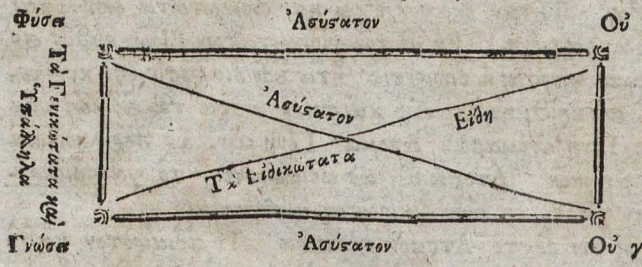
σὸν, Ποιὸν, Πρός τι, Πᾶ, Πότε, Ποιεῖν, Πάσχειν, Ἔχειν, Κεῖσθαι. Τέτων ἕκασον ἔχει καὶ εἰδικώτατα εἴδη, καὶ ὑπαλληλα γένη. Ἐκ δὲ τῶν εἰδικωτάτων Εἰδῶν εὐθὺς εἰς Ἄτομα γίνεται ἡ διαίρεσις· ἥτις δὲ διαίρεσις ἐστι κυρίως, ἀλλ' ἀπαρίθμησις. Διὸ καί τινες αὐτὰ τὰ εἰδικώτατα εἴδη, Γένη ὠνόμασαν Ἄτομα· Γένη μὲν, ὡς περιληπτικὰ τῶν μερικῶν· Ἄτομα δὲ, ὡς ἀδιαίρετα. τὸ γὰρ διαιρέμενον γένος, εἰς εἴδη διαιρεῖται ἀναγκαίως.

Σημαίνει δὲ τὸ Ἄτομον τέσσαρα· Τὸ ἀδιαίρετον καθὸ ἀμερὲς, ὡς ἡ Στιγμὴ, καὶ τὸ Νῦν, καὶ ἡ Μονάς· ἄτινα καὶ ἄποσα λέγεται. Τὸ δύσμητον, ὡς ὁ ἀδάμας Λίθος. Τὸ εἰδικώτατον εἶδος, διὰ τὸ μὴ τέμνεσθαι εἰς ἕτερα εἴδη. Καὶ τὸ κυρίως ἄτομον, ὃ τέμνεται μὲν, ἀ σῴζει δὲ μετὰ τὴν τὴν τομὴν τὸ πρότερον εἶδος· οἷον ὁ Πέτρος, τέμνεται μὲν εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα· ἀλλ' ἕτε ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν ἐστι Πέτρος τέλειος, ἐπεὶ οὐδὲ ἄνθρωπος τέλειός ἐστιν· ἕτε τὸ σῶμα. Περὶ τέτε τᾶ ἀτόμε, τοῖς Φιλοσόφοις ὁ λόγος· ὅπερ ἀποδιδάσκειν ἔτως, Ἄτομόν ἐστι, τὸ ἐξιδιοτήτων συγκείμενον, ὧν τὸ ἄθροισμα ἐκ ἂν ὀφθείη ἐπὶ ἑτέρᾳ ποτέ.

- Τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη
  - Πρὸ τῶν πολλῶν, ὡς ἐν τῷ Δημιεργῷ.
  - Ἐν τοῖς πολλοῖς, ὡς ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις τὸ ἀνθρώπε Εἶδος.
  - Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἐν τῇ Διανοίᾳ.
- Τῶν λεγομένων Εἶναι
  - Τὰ μὲν ὑφέστηκεν· ὧν
    - Τὰ μὲν σώματα.
      - Τὰ μὲν ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχει, ὡς Ἄγγελος, Ψυχή.
      - Τὰ δὲ ἐν ἑτέροις ἔχει τὸ εἶναι, ὡς τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη.
    - Τὰ δὲ ἀσώματα· ὧν
  - Τὰ δὲ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις εἰσί.
- Τὸ Ἄτομον
  - Τὸ ἀδιαίρετον, ὡς ἡ Στιγμὴ καὶ τὸ Νῦν, καὶ ἡ Μονάς.
  - Τὸ δύσμητον, ὡς ὁ Ἀδάμας.
  - Τὸ εἰδικώτατον Εἶδος, ὡς μὴ τεμνόμενον εἰς εἴδη.
  - Καὶ τὸ κυρίως ἄτομον, ὡς Σωκράτης.

Τὸ

Τὸ Ὂν πεπέρασαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΙΒ'.

Περὶ Διαφορᾶς καὶ Συμβεβηκότος.

Τῷ διαλαβόντι περὶ Διαφορᾶς, ἐκ ἀπεικὸς καὶ περὶ Συμβεβηκότος εἰπεῖν· ἐπεὶ καὶ αὐτὸ διαφορὰ ὀνομάζεται. ἡ γὰρ διαφορὰ ἢ ἐσιώδης ἐξίν, ἢ ἐπεσιώδης· ἐσιώδης μὲν ἓν ἐσι διαφορὰ, ἡ καθ' αὑτήν τε καὶ φυσικὴ καὶ εἰδοποιος· ἥτις καλεῖται παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις ἰδιαίτατα διαφορὰ· καθ' ἣν εἶδος εἴδες διαφέρει· οἷον τὸ λογικόν· κατὰ τῦτο γὰρ διαφέρει τὸ εἶδος τῦ ἀνθρώπε, τῦ εἴδες τῦ ἵππε, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν παρὰ τὸν ἄνθρωπον ζώων. Ὁ δὴ λογικὸν καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τῆς τῦ ἀνθρώπε φύσεως ἐσι παρασατικόν, καὶ τῦ ἀνθρωπείε εἴδες ποιητικόν. Λέγσι δὲ τὴν ἰδιαίτατα διαφορὰν ἔτως· Διαφορά ἐσιν, ἣ περιοσέυει τὸ εἶδος τῦ γένες· ὁ γὰρ ἄνθρωπος πλέον ἔχει τῦ ζῴε τὸ λογικόν. Τὸ γὰρ ζῷον, ἔτε λογικόν ἐσιν Ἐνεργείᾳ, ἔτε ἄλογον· ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ἕξει τὰ ἀντικείμενα· Δυνάμει δέ γε τὸ ζῷον καὶ λογικὸν ὑπάρχει καὶ ἄλογον, καὶ πάσας ἔχει τὰς ὑπ' αὐτὸ διαφορὰς. εἰ μὴ γὰρ τῦτο, πόθεν ἂν τὰ εἴδη χοῖεν [τὰς] διαφορὰς; Οὔτε γῆν ἐκ τῶν ἐκ ὄντων ἐν τῷ γένει τὸ εἶδος συνίσαται, (δυνάμει γάρ εἰσιν ἐν τῷ γένει τῶν εἰδῶν αἱ διαφοραί.) ἔτε περὶ [τὸ] αὐτό εἰσιν ἅμα τὰ ἀντικείμενα. ἐνεργείᾳ γὰρ ἀδεμίαν ἔχει τὸ γένος διαφορὰν τῶν εἰδῶν. Ὁρίζονται δὲ ταύτην τὴν ἐσιώδη καὶ ἰδιαίτατα διαφορὰν καὶ ἔτω. Διαφορά ἐσι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων

τῷ

τῷ εἴδει ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορέμενον. Ἐρωτώμενοι γὰρ τί ἐστιν ἄνθρωπος; οἰκείως ἂν λέγοιμεν ὅτι ζῷον. πυνθανομένῳ δὲ τινος ὁποῖόν τι ζῷον ὁ ἄνθρωπος; τότε πάλιν οἰκείως ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι λογικόν. Ὑπογράφεσι δὲ τὰς τοιαύτας καὶ ἕτω. Διαφορά ἐστι τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. τὸ γὰρ λογικον καὶ τὸ ἄλογον, χωρίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον, ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντα τὸ ζῷον. Πάλιν Διαφορά ἐστιν, ὅτῳ διαφέρει ἕκαστον. ἄνθρωπος γὰρ καὶ ἵππος, κατὰ μὲν τὸ γένος ἐδιενήνοχε· (ζῷα γὰρ καὶ ἀμφότερα.) κατὰ δὲ τὰς διαφοράς, ἤτοι κατὰ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, ἀπ' ἀλλήλων διέστηκε.

Λέγονται δὲ αἱ ἰδιαίτατα Διαφοραὶ, διαιρετικαὶ καὶ συστατικαὶ· διαιρετικαὶ μὲν τῶν Γενῶν, συστατικαὶ δὲ τῶν Εἰδῶν. Τὸ γὰρ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, διαιρεῖσι τὴν Οὐσίαν· Τὸ δὲ ἔμψυχον καὶ τὸ ἄψυχον διαιρεῖσι τὸ Σῶμα· Καὶ τὸ αἰσθητικὸν, καὶ τὸ ἀναίσθητον διαιρεῖσι τὸ Ἔμψυχον· Καὶ τὸ μεταβατικὸν καὶ τὸ ἀμετάβατον διαιρεῖσι τὸ Αἰσθητικόν. Ταῦτα γὲν τὰ τῶν γενῶν διαιρετικὰ, γίνονται συστατικὰ τῶν εἰδῶν. Τὸ γὰρ ἔμψυχον, καὶ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ μεταβατικὸν συνιστῶσι τὸ Ζῶον. Ζῶον γάρ ἐστιν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ μεταβατική. Τὸ ἔμψυχον, τὸ αἰσθητικον, τὸ ἀμετάβατον, συνιστῶσι τὸ Ζωόφυτον. ἔστι γὰρ τὸ Ζωόφυτον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ἀμεταβατος. Τὸ ἔμψυχον δὲ μετὰ τῆς ἀναισθήτε, τὸ Φυτὸν συνιστῶσι. καὶ ἔστι [τὸ] Φυτὸν, οὐσία ἔμψυχος ἀναίσθητος. καὶ ἕτερα πάλιν ἑτέρων εἰδῶν γίνονται συστατικὰ, πρότερον ὄντα γενῶν διαιρετικά. Διὸ, τι γὲν αἱ διαιρετικαὶ τῶν γενῶν διαφοραὶ, γίνονται συστατικαὶ τῶν εἰδῶν, ὁμῶς πᾶσαι κέκληνται εἰδοποιοί.

Αὗται δὲ αἱ διαφοραὶ, λέγονται εἶναι τὰ ὑπάλληλα γένη· ἀπαραλλάκτως δὲ ἐκ εἰσίν, ἀλλ' ὥσπερ θερμὸν καὶ ψυχρόν. Ὀνομάζονται μὲν καὶ αὗται μόναι αἱ Ποιότητες, ἡ θερμότης δηλονότι καὶ ἡ ψυχρότης. Καλῆνται δὲ ἕτω καὶ τὰ τῶν τοιῶτων ποιοτήτων μετέχοντα Σώματα, ἤγουν τὸ σῶμα τὸ ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὴν θερμότητα, καλεῖται

ταῖ Θερμὸν, καὶ τὸ τὴν ψυχρότητα κεκτημένον, Ψυχρόν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων τε καὶ πεποιωμένων σωμάτων ἔστιν εὑρεῖν. Οὕτω δὴ καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον. ἔμψυχόν τε καὶ ἄψυχον, καὶ αἰσθητικὸν, καὶ λογικὸν, καὶ τἆλλα ὁμοίως. Λέγονται μὲν καὶ αὗται μόναι αἱ Ποιότητες· ἡ σωματότης, ἡ ἀσωματότης, ἡ ἐμψυχότης, ἡ ἀψυχότης, ἡ αἰσθητικότης, ἡ λογικότης, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Λέγονται δ' ἔτω καὶ αἱ οὐσίαι αἱ τὰς τοιαύτας ἐν ἑαυτοῖς κεκλημέναι ποιότητας· Σῶμα μὲν, ἡ τὴν σωματότητα κεκλημένη οὐσία· Ἀσώματον δὲ, ἡ τὴν ἀσωματότητα· καὶ ἡ μὲν τὴν ἐμψυχότητα ἔχουσα, Ἔμψυχον· ἡ δὲ τὴν ἀψυχότητα, Ἄψυχον· ἡ δὲ τὴν αἰσθητικότητα, Αἰσθητικὸν· καὶ ἡ τὴν λογικότητα, Λογικόν. Αὗται μὲν ἓν καθ' ἑαυτὰς αἱ ποιότητες, εἰσὶν αἱ διαφοραί· αἱ δὲ μετέχουσαι τῶν τοιούτων ποιοτήτων οὐσίαι, τὰ ὑπάλληλα γένη τυγχάνουσιν. ἐπεὶ πῶς ἂν τὰ αὐτὰ, καὶ γένη ἔσοιντο καὶ διαφοραί; καὶ ὡς διαφοραὶ μὲν, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορηθεῖεν, ὡς γένη δ' οὔ ἐν τῷ τί ἐστιν;

Εἰ δὲ καὶ πᾶν γένος εἰς εἴδη διαιρέμενον, διὰ τῶν διαιρετικῶν διαιρεῖται διαφορῶν· εἴδη δὲ τῆς οὐσίας ὁμολογῆται εἶναι τὸ σῶμα καὶ [τὸ] ἀσώματον· διὰ ποίων διαφορῶν εἰς ταῦτα ἡ Οὐσία διαιρεῖται ἢ διαιρεθήσεται, εἰ μὴ διὰ τῆς σωματότητός τε καὶ [τῆς] ἀσωματότητος; Τὸ δὲ Σῶμα πάλιν, εἰς τὰ οἰκεῖα εἴδη, τὸ ἔμψυχόν τε καὶ τὸ ἄψυχον, πῶς ἁρμηθήσεται; Ἢ πάντως διὰ τῆς ἐμψυχότητος καὶ ἀψυχότητος. Ὅτε γὰρ λέγομεν τὴν Οὐσίαν διαιρεῖσθαι εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, εἰς οὐσίαν σεσωματωμένην, καὶ μὴ σεσωματωμένην τὴν ἁπλῶς οὐσίαν διαιρεῖσθαί φαμεν· ἐπεὶ τὸ Σῶμα πρότερον ἦν οὐσία μόνον, ἐνεργείᾳ δὲ λαβὸν καὶ [τὴν] σωματότητα, γέγονεν οὐσία ἐνσώματος. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Ἀσώματον δεξάμενον τὴν ἀσωματότητα, οὐσία ὑπῆρξεν ἀσώματος. Καὶ τὸ Ἔμψυχον δὲ, πρότερον ἦν ἁπλῶς σῶμα, τουτέστιν, οὐσία ἐνσώματος· μεταχὸν δὲ καὶ τῆς ἐμψυχότητος, σῶμα ἔμψυχον ἐκτετέλεσαι. Ὅτε γὲν τῷ σώματος τὴν διαίρεσιν, εἰς ἔμψυχον ποιεῖμεν καὶ ἄψυχον, χρὴ προσυπακούειν

κεῖν τὸ σῶμα, ἵνα διαιρῆται τὸ σῶμα εἰς ἔμψυχον σῶμα καὶ ἄψυχον σῶμα. Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιητέον, ὡς ἂν καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη σώζωνται ἀσυγχύτως ὅπερ εἰσί. Περὶ μὲν ἓν τῆς ἐσιώδες διαφορᾶς, ἥτις καὶ ἰδιαίτατα καλεῖται διαφορά, τοσαῦτα εἰρήθω.

Ἡ δ' ἐπεσιώδης διαφορὰ αὐτό ἐστι τὸ συμβεβηκός. Διαιρεῖται δ' αὕτη, εἴς τε τὴν κοινῶς διαφοράν, καὶ εἰς τὴν ἰδίως διαφοράν. Καὶ κοινῶς μὲν διαφορά ἐστι, τὸ χωριστὸν συμβεβηκὸς· ὃ καὶ ἐν τῷ πῶς ἔχον ἐστὶ κατηγορεῖται. Ἰδίως δὲ διαφορά, τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός· ὃ καὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι λέγεται. Τῶ γὰρ συμβεβηκότος, τὸ μέν ἐστι χωριστὸν, τὸ δὲ ἀχώριστον. Κατὰ μὲν ἓν τὸ χωριστὸν συμβεβηκὸς διαφέρει ἄτομον ἑτέρῳ ἀτόμῳ καὶ ἑαυτῷ· οἷον κάθηται Πέτρος, βαδίζει Παῦλος. κατὰ γὰν τὸ καθῆσθαι καὶ τὸ βαδίζειν ἀλλήλων λέγονται διαφέρειν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος. ἐνδέχεται δὲ καθῆσθαι τὸν παῦλον καὶ βαδίζειν τὸν πέτρον, καὶ ἔτω χωρισθῆναι αὐτῶν τὴν τοιαύτην διαφορὰν καὶ λαβεῖν ἄλλην ἀντ' ἄλλης ἑκάτερον. Πάλιν διαφέρει ἄτομον ἑαυτῷ, ἐν τῷ ποτὲ μὲν καθῆσθαι, ποτὲ δ' ἑστάναι ἢ βαδίζειν· καὶ ποτὲ μὲν καθεύδειν, ποτὲ δ' ἐγρηγορέναι· καὶ ὁτὲ μὲν νοσεῖν, ὁτὲ δὲ ὑγιαίνειν· καὶ νῦν μὲν νεάζειν, ἔκλοτε δὲ γεγηρακέναι. Ταῦτα γὰν καὶ τὰ παραπλήσια λέγονται κοινῶς διαφοραὶ, καὶ χωριστὰ συμβεβηκότα.

Κατὰ δὲ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκὸς ἑαυτῷ μὲν ἐ διαφέρει τὸ ἄτομον, ἑτέρῳ δὲ ἀτόμῳ διαφέρει· οἷον, ἔστι τις Σιμὸς· ἀδύνατον χωρισθῆναι αὐτῷ τὴν σιμότητα· διαφέρει δὲ ἕτος τῷ Γρυπῷ. ὡσαύτως καὶ ὁ Γλαυκὸς, καὶ ὁ ἔχων ἐκ τραύματος ἐσκιρρωμένην ἐλὴν, ἑαυτῶν μὲν ἐ διαφέρουσιν, ἄλλων δὲ διαφέρουσιν. Ἔστι δὲ ἡ σιμότης, ἡ γλαυκότης, ἡ ἐν τῷ Αἰθίοπι μελανία, καὶ ἐν τῷ Κόρακι, καὶ ἡ ἐν τῷ Κύκνῳ λευκότης, καὶ τὰ τοιαῦτα, συμβεβηκότα ἀχώρισα· καθὸ ἐ δύναται χωρισθῆναι πραγματικῶς τῶν ἐν οἷς ἀτόμοις εἰσί. Κατ' ἐπίνειαν δὲ χωρίζονται καὶ αὐτὰ τῶν πραγμάτων, τὴν

Φύσιν

φύσιν μὴ λυμαινόμενα. Διὰ τοῦτο παντὸς συμβεβηκότος ἀχωρίστε καὶ χωριστε κοινὸς ὁ λόγος ἔτός ἐστι. Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τε ὑποκειμένε φθορᾶς. καὶ πάλιν, Συμβεβηκός ἐστιν ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον καὶ καθῆσθαι, καὶ ἑστᾶναι, καὶ βαδίζειν, καὶ εἶναι σιμὸν, καὶ μὴ εἶναι· καὶ ἀπογινομένης τῆς γλαυκότητος ἐδέη ἧττον ὁ ἄνθρωπος μένει. δύναται δὲ καὶ Κύκνος ἐπινοηθῆναι μέλας, καὶ ὁ Κόραξ λευκὸς, καὶ ὁ Αἰθίοψ, ἀποβαλὼν τὴν χροιάν· καὶ ταῦτα πάντα γενέσθαι δύναται χωρὶς τῆς τε ὑποκειμένε φθορᾶς.

Τριχῶς ἓν τῆς διαφορᾶς λεγομένης, κοινῶς καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα· πᾶσα μὲν διαφορὰ, ἑτερότης τέ ἐστι, καὶ ἑτεροῖόν τι ποιεῖ προσγινομένη τινί. Ἀλλ' αἱ μὲν κοινῶς καὶ ἰδίως διαφοραὶ, ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἰδιαίτατα, ἄλλο· αἵτινές εἰσιν ἀχώριστοι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπίνοιαν. ἐδέη γάρ ἐστιν ἐπινοῆσαι ζῷον ἀναίθητον ἢ ἄνθρωπον ἄλογον, ἢ ἵππον ἀλογίας κεχωρισμένον. Αὗται μὲν ἓν αἱ ἄλλο ποιοῦσαι διαφοραὶ, καθ' ἑαυτάς τέ εἰσι, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐκ ἐπιδέχονται· ἔτε γὰρ τὸ γένος μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται ἔ ἂν εἴη γένος, ἔτε αἱ τε γένες διαφοραὶ· καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ γένος εἰς τὰ εἴδη. Αἱ δὲ ἀλλοῖον ποιοῦσαι, κατὰ συμβεβηκός τέ εἰσι, καὶ ἐπιτείνονται καὶ ἀνίενται ἅπασαι. κάθηται γάρ τις πλέον ἑτέρε, καὶ ἄλλος ἄλλε βαδίζει πλέον· καὶ σιμε σιμώτερός ἐστί τις, καὶ γλαυκε γλαυκότερος. Οὐδεμία δὲ τῶν κοινῶς ἢ ἰδίως διαφορῶν συντελεῖ πρὸς τὸν ὁρισμόν. ὑπογράφεσι γὰρ αὗται τὰ πράγματα, ἐ μὴν καὶ ὁρίζεσιν. Αἱ δὲ ἰδιαίτατα διαφοραὶ, πράγματος ἑκάστε συμπληρεῖσι τὸν ὁρισμόν.

Ἀναγκαῖον δὲ εἰδέναι, ὅτι [τε] τὸ τῆς Οὐσίας ὄνομα καὶ ἐπὶ τῆς ἁπλῶς ὑπάρξεως ἐνίοτε τάττεται, καὶ ὅτι τὸ Συμβεβηκὸς δηλοῖ ποτε τὸ ἐσιωδες ἴδιον, ὡς συμβαῖνον καὶ συντρέχον τῷ πράγματι. λέγομεν γὰρ τὴν ἐσίαν τε χρώματος, διὰ τὸ ἐν τοῖς ἔσι τετάχθαι καὶ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ὁπωσεῖ εἶναι αὐτό. καὶ πάλιν λέγομεν συμ-

συμβαίνειν τοῖς προτάσεσι τὸ συμπέρασμα· τετέσι, συνέπεσθαι φυσικῶς τε καὶ ἀσιωδῶς. Λέγεται δὲ τὸ τοιοῦτον συμβεβηκὸς, ἔστιν τὸ ἀσιώδες ἴδιον, καὶ πάντη ἀχώριστον καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπίνοιαν, Πρώτως καὶ Καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν τῷ πράγματι· ὡς τῷ σώματι, τὸ τριχῇ διαστατόν· Πρώτως μὲν, ὅτι αὐτῷ μόνῳ ὑπάρχει ἀμέσως· Καθ' ἑαυτὸ δὲ, ὅτι ἀσιωδῶς. Οὐκέτι δὲ Καθ' αὑτὸ, τέτο καὶ Πρώτως·) ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ πρώτως τὸ καθ' αὑτό.) τὸ γὰρ ζῷον ὑπάρχον τῷ ἀνθρώπῳ καθ' αὑτὸ καὶ ἀσιωδῶς, ἀχ ὑπάρχει καὶ πρώτως. Ἔστι γὰρ ζῷον ἄνθρωπε μὴ ὄντος. Τριχῇ δέ τι διαστατὸν, σώματις μὴ ὄντος, ἐκ ἔστιν· ἔστε νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἀνθρώπε μὴ ὄντος· ἔστε συμπέρασμα, προτάσεων μὴ ὄντων· ἔστε ὁρισμός, ἀπόντος τῦ ὁρισῦ. Διὸ καὶ οἱ Ὁρισμοὶ, καὶ πρώτως ὑπάρχεσι τοῖς ὁρισοῖς, καὶ ἀσιωδῶς, εἴγε κυρίως εἰσὶν ὁρισμοί. Ἐκ τέτων [ἓν] τῶν καθ' αὑτὰ καὶ πρώτως ἡ κυρίως ἀπόδειξις γίνεται· ἔστε δὲ ἐκ τῶν συμβεβηκότων, ἐτ' ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ μὲν, μὴ πρώτως δὲ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων.

Ἡ Διαφορὰ
- Ἡ Οὐσιώδης· ἥτις καλεῖται ἰδιαίτατα, ὡς τὸ Λογικόν.
- Ἡ Ἐπουσιώδης
  - Ἡ κοινῶς, ὡς τὸ Καθῆσθαι.
  - Ἡ ἰδίως, ὡς τὸ Φαλακρόν.

Ἡ Διαφορὰ
- Κοινῶς.
- Ἰδίως.
- Ἰδιαίτατα.

Τῶν Διαφορῶν
- Αἱ μὲν ἄλλο ποιοῦσιν, ὡς τὸ Λογικόν.
- Αἱ δὲ ἄλλοιον, ὡς τὰ κοινῶς καὶ ἰδίως Συμβεβηκότα.

Τῶν Διαφορῶν
- Αἱ μὲν Χωρισταί.
- Αἱ δὲ Ἀχώριστοι
  - Αἱ μὲν Καθ' αὑτό.
  - Αἱ δὲ κατὰ Συμβεβηκός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Ἰδίε· ἐν ᾧ καὶ περὶ Κοινῦ.

Τὸ Ἴδιον λέγεται τετραχῶς· Ἢ ὃ παντὶ μὲν ὑπάρχει τῷ εἴδει, ἐ μόνῳ δὲ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Δίπεν Πᾶς μὲν γὰρ ἄνθρωπος δίπες· ἐ μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος δίπες, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ζῷα· Ἢ

ὁ μόνῳ μὲν, ἀ παντὶ δὲ ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Φαλακρόν. καὶ γὰρ μόνος ὁ ἄνθρωπος φαλακρὸς, ἀλλ' ἀ πᾶς ἄνθρωπος φαλακρός· Ἢ ὁ παντὶ καὶ μόνῳ, ἀκ ἀεὶ δὲ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Πολιῶσθαι· ἀκ ἀεὶ γὰρ, ἀλλ' ἐν γήρᾳ, μένοντος τοῦ κατὰ φύσιν· Τέταρτον, ἐφ' ᾧ συνδεδράμηκε τὸ παντὶ καὶ τὸ μόνῳ, καὶ τὸ ἀεὶ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Γελαστικόν. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, καὶ μόνος ἄνθρωπος, καὶ ἀεὶ, γελαστικός. Γελαστικὸς δὲ λέγεται, ἀ τῷ ἀεὶ γελᾷν, ἀλλὰ τῷ πεφυκέναι γελᾶν. Τοῦτο δὲ τὸ τέταρτον, κυρίως Ἴδιον λέγεται, ὅτι καὶ ἀντιστρέφει. πᾶς γὰρ Ἄνθρωπος γελαστικὸς, καὶ πᾶν Γελαστικὸν ἄνθρωπος. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Πίθηκος φαίνεται ἴσως γελῶν· ἀλλ' ἀκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τοῦ γελᾶν, ἀ δὲ τοῖς ἀληθείαις γελᾷ· κατὰ μόνην δὲ τὴν ἐπιφάνειαν, τὸ γελᾶν σχηματίζεται, τῷ μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον· ζῷον γὰρ μιμητικώτατον τυγχάνει ὁ Πίθηκος. Οὕτω γελᾶν εἶμαι καὶ τὸν Ἐρωδιὸν, διάκενον γέλωτος, καὶ ψυχικῆς ἄμοιρον διαχύσεως.

Ὑπογράφεται δὲ τὸ ἴδιον ἔτως. Ἴδιόν ἐσι, τὸ παντὶ καὶ μόνῳ τῷ εἴδει καὶ ἀεὶ ὑπάρχον. Ἑκάσῳ μὲν ἓν εἴδει τῶν ζώων ἐξαίρετόν ἐσιν ἴδιον· τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ Γελαστικὸν, τῷ Ἵππῳ τὸ Χρεμετιστικὸν, τῷ Κυνὶ τὸ Ὑλακτικὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἕτερα ἴδια. Κατὰ ταῦτα γὰρ διαχωρίζονται τῆς κοινωνίας ἀλλήλων τὰ εἴδη. Καὶ διὰ τοῦτο λέγονται ἴδια, διὰ τὸ ἰδιάζοντος προσεῖναι τοῖς εἴδεσιν, ὧν εἰσιν ἴδια, μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχοντος τοῦ εἴδους πρὸς ἕτερον εἶδος κατὰ τὸ ἴδιον.

Ἐπεὶ δὲ ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει διπλοῦς· (μετέχει γὰρ καὶ τῆς τῶν ἀλόγων ζωῆς, καὶ τῆς τῶν λογικῶν νοήσεως, ἐπίγειος ὢν καὶ ἔναιος, θνητὸς καὶ ἀθάνατος, ὁρατὸς καὶ νοέμενος.) Καθὸ μὲν κοινωνεῖ τοῖς ἀλόγοις, ἔχει καὶ τὸ ἴδιον τὸ γελαστικόν. Ἔσι γὰρ τὸ Γελαστικὸν, δύναμις τῆς ἀλόγου ψυχῆς ἐνεργουμένη διὰ τῶν μυῶν· ὡς καὶ τὸ Χρεμετιστικὸν καὶ τὰ τοιαῦτα. Καθὸ δὲ τοῖς λογικοῖς κοινωνεῖ, τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν κέκληται ἴδιον· τοῦτο δὲ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἐσι δύναμις. Ἔχει τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἕκαστον Ἴδιον κατάλληλον ἑκάστῳ Κοινῷ.

Λέγεται

Λέγεται δὲ καὶ τὸ Κοινὸν τετραχῶς· Ἢ γὰρ τὸ εἰς μέρη διαιρετὸν, ὡς Ἀγρὸς κοινός· Ἢ τὸ ἀδιαιρέτως ἐν χρήσει κοινῇ λαμβανόμενον, ὡς εἷς Δῶλος, ἢ εἷς Ἵππος Δεσποτῶν διαφόρων· Ἢ τὸ ἐν προκαταλήψει ἰδιοποιέμενον, ὡς ὁ ἐν Θεάτρῳ τόπος κοινὸς ὤν, ἴδιος γίνεται τῷ προκαταλαβόντος αὐτὸν Ἢ τὸ ἐπίσης μετεχόμενον, ὡς ἡ φωνὴ τῷ Κήρυκος. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἥ, τε Ὕλη πᾶσι τοῖς ἔσι κοινὴ, καὶ τὰ Γένη καὶ αἱ Διαφοραὶ κοιναὶ τοῖς αὐτῶν μετέχουσιν εἴδεσι· τὸ Ζῶον ὅλοις τοῖς ζῴοις κοινὸν, καὶ τὸ Λογικὸν ὅλοις τοῖς λογικοῖς, καὶ τοῖς ἀλόγοις τὸ Ἄλογον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐχόντων. Κατὰ τὸ τοιοῦτον τοῦ κοινοῦ σημαινόμενον, καὶ ἐπὶ τῶν Ὁμωνύμων τὸ ὄνομα μόνον κοινὸν λέγεται. ἐπὶ δὲ τῶν Συνωνύμων, τό, τε ὄνομα καὶ ὁ κατὰ τοῦνομα λόγος. Ἔσι δὲ Κοινὸν, τὸ ἐν πολλοῖς θεωρούμενον, ἢ τὸ πολλῶν κατηγορούμενον.

Τὸ δὲ Ἴδιον οἱ πλατωνικοὶ τριχῶς ἐκλαμβάνονται· Ἀπὸ τῆς Διοργανώσεως, ὡς τὸ Δικέφαλον τῇ Ἀμφισβαίνῃ· Ἀπὸ τῆς Ἐνεργείας, ὡς τὸ Λοξοβαδιστικὸν τῷ Καρκίνῳ· Ἀπὸ τῆς Δυνάμεως, ὡς τὸ Καυστικὸν τῷ Πυρί. δύναται γὰρ ὑπὲρ πᾶν ἕτερον σῶμα καίειν τὸ Πῦρ.

Τὸ Ἴδιον
- Ὃ παντὶ μὲν ὑπάρχει, μὴ μόνῳ δὲ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Δίπεν.
- Ὃ μόνῳ, ἀ παντὶ· ὡς τὸ Φαλακρὸν ἢ Γραμματικόν.
- Ὃ μόνῳ καὶ παντὶ, ἀκ ἀεὶ δὲ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Πολιᾶδαι.
- Ὃ μόνῳ καὶ παντὶ, καὶ ἀεὶ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικὸν, ὃ καὶ κυρίως ἴδιόν ἐστι.

Τὸ Κοινὸν
- Τὸ εἰς μέρη διαιρετὸν, ὡς ἀγρὸς κοινός.
- Τὸ ἀδιαιρέτως ἐν χρήσει κοινῇ λαμβανόμενον, ὡς εἷς δῶλος δύω Δεσποτῶν.
- Τὸ ἐν προκαταλήψει ἰδιοποιούμενον, ὡς ὁ ἐν Θεάτρῳ τόπος.
- Τὸ ἐπίσης μετεχόμενον, ὡς ἡ φωνὴ τοῦ Κήρυκος τοῖς ἀκέουσι.

Τὸ Ἴδιον ἐκλαμβάνεσιν οἱ Πλατωνικοὶ
- Ἀπὸ τῆς Διοργανώσεως, ὡς τὸ Δικέφαλον τῇ Ἀμφισβαίνῃ.
- Ἀπὸ τῆς Ἐνεργείας, ὡς τὸ Λοξοβαδιστικὸν τῷ Καρκίνῳ.
- Ἀπὸ τῆς Δυνάμεως, ὡς τὸ Καυστικὸν τῷ Πυρί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῶν Κατηγοριῶν.

Τὰ Λεγόμενα καὶ Ὄντα, Ἢ τῇ μὲν προφορᾷ εἰσιν Ἁπλᾶ, τῷ δὲ σημαινομένῳ Συμπεπλεγμένα· (ὡς τὸ τρέχω. τὸ γὰρ τρέχω, ἁπλῶν μέν ἐστι τῇ προφορᾷ καὶ ἀσύνθετον· τῷ δὲ σημαινομένῳ, συμπεπλεγμένον καὶ σύνθετον. δηλοῖ γὰρ ἐμὲ, καὶ τὸν δρόμον, τετέσιν· ἐσίαν καὶ ἐνέργειαν.) Ἢ τῇ μὲν προφορᾷ ὑπάρχεσι Σύνθετα, τῷ σημαινομένῳ δέ γε Ἁπλᾶ· (ὡς ὅτε λέγει τις πράγματος ὁρισμόν· ἓν γὰρ τότε δηλοῖ διὰ τῆς συνθέτε φωνῆς, ἐκεῖνο δηλονότι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ὁρίζεται.) Ἢ καὶ τῇ προφορᾷ καὶ τῷ σημαινομένῳ Συμπεπλεγμένα εἰσὶ τὰ λεγόμενα· ὡς τὸ Παῦλος δημηγορεῖ· Ἢ καὶ τῇ προφορᾷ καὶ τῷ σημαινομένῳ ἁπλᾷ, ὡς τὸ τρέχει.

Τέτων τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἢ Οὐσίαν σημαίνει, ἢ Ποσὸν, ἢ Ποιὸν, ἢ Πρός τι, ἢ Πᾶ, ἢ Πότε, ἢ Ποιεῖν, ἢ Πάσχειν, ἢ Ἔχειν, ἢ Κεῖσθαι· πάντα γὰρ τὰ ὄντα, ὑπὸ τὰς δέκα ταύτας κοινότητας ἀναφέρονται· καὶ ἐκ ἔστι τῶν ὄντων εὑρεῖν, ὃ μὴ ταύταις ἐμπερικλείεται. Καὶ γὰρ οἱ Φιλόσοφοι πάντων τῶν ὄντων ἐπιστήμονες εἶναι βελόμενοι, ἐπεὶ τῶν κατὰ μέρος Ἐπιστήμη ἐκ ἔστι, διά τε τὸ πολυάριθμον αὐτῶν, καὶ τὸ ἀεὶ γενητὸν καὶ φθαρτὸν, ταῖς εἰρημέναις κοινότησι τὰ πάντα συμπεριώρισαν· καὶ τὸς μὲν κατὰ μέρος ἀνθρώπες, καὶ τὸς κατὰ μέρος ἵππες ἐπισκεψάμενοι πρότερον ὅπως ἔχεσι φύσεως, ἐπὶ τὸν καθόλε Ἄνθρωπον καὶ τὸν καθόλε Ἵππον ἀνέδραμον, τετέσιν, ἐπὶ τὸ Εἶδος τε ἀνθρώπε καὶ ἐπὶ τὸ Εἶδος τε ἵππε. Τέτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων

ἄλλων ζώων πεποιηκότες τῶν μερικῶν, ἀπὸ τῶν τρεπτῶν καὶ ἀλλοιωτῶν μετέβησαν ἐπὶ τὰ ἄτρεπτά τε καὶ ἀναλλοίωτα. Τρεπτὰ μὲν γὰρ καὶ ἀλλοιωτὰ ὑπάρχει τὰ μερικά· τοῖς δὲ Καθόλε τὸ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἃ ἔστιν ἅπαντα τῇ διανοίᾳ περιληπτά· (πολλὰ γὰρ αὐτῶν ἀγνοεῖται ἡμῖν.) τὸ καθολικώτερον αὖθις ζητήσαντες εὗρον τὸ Ζῷον. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ μέρος Φυτὰ πρὸς τὸ καθόλε συναγαγόντες Φυτὸν, καὶ πρὸς τὸ ΖωόΦυτον τὰ ζωόΦυτα· ταῦτα πάντα τὸ ζῷον, τὸ Φυτὸν, τὸ ζωόΦυτον, τῷ Ἐμψύχῳ συνέθησαν. Θεωρήσαντες δὲ καὶ [τὰς] ἀψύχες Φύσεις, τὸ ξύλον, τὸν λίθον, τὸν σίδηρον καὶ τὰ ὅμοια· τὸ καθόλε Ἄψυχον δι' αὐτῶν συνεζήσαντο· καὶ τῶτο μετὰ τῶ ἐμψύχε συνῆψαν διὰ τῶ Σώματος. Ὅτι δὲ καὶ Ἄγγελον ἔγνωσαν εἶναι καὶ Ψυχήν, ἃ μετέχει δὲ ταῦτα τῆς τῶ σώματος Φύσεως (τὸ μὲν γὰρ μεριστὸν, καὶ τρεῖς ἔχον διαστάσεις· τὰ δὲ παντελῶς ἀμερῆ, καὶ μηδεμίαν κεκτημένα διάστασιν· ἃ Μῆκος, ἃ Πλάτος, ἃ Βάθος.) διὰ τῆς Οὐσίας ἔγνωσαν τῷ Σώματι τὸ Ἀσώματον, καὶ γέγονεν ἡ Οὐσία πάντων τῶτων αὐθυπάρκτων ὄντων Γένος κοινόν. Ἐπεὶ δέ τινα τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ὐσίᾳ, μὴ μέντοι ἐν ἑαυτοῖς τὴν ὕπαρξιν ἔχεσιν, ὕτω καὶ περὶ τῶτων ἐσκέψαντο. δύωτινὰ καὶ τρία, καὶ δέκα καὶ εἴκοσιν εὑρηκότες, ἀνήγαγον ἐπὶ τὸν Ἀριθμὸν· μέγα δὲ καὶ μικρὸν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τὸ Μέγεθος· τὸν ἀριθμὸν δὲ καὶ τὸ μέγεθος, περιέλαβον τῷ Ποσῷ. Δύω γᾶν ἔχον κοινότητας περιεκτικὰς πραγμάτων πολλῶν, τὴν Οὐσίαν καὶ τὸ Ποσόν. Πάλιν ἔστι τι λευκὸν, μέλαν, κιρρὸν· ταῦτα ὑπὸ τὸ Χρῶμα συνήθροισαν· ἔστι δέ τι γλυκὺ, πικρὸν, θερμὸν, ψυχρὸν· ταῦτα δὴ καὶ τὸ Χρῶμα, καὶ τὰς Τέχνας, καὶ τὰς Ἐπιστήμας μιᾷ κοινότητι περιέγραψαν, τῷ Ποιῷ. Ποιὸν δέ ἐστιν, ἀΦ' ἧ παρωνύμως ὀνομάζεται τὸ μετέχον, ἢ ὁπωσῶν ἄλλως ἀπ' αὐτῆ· ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπεδαῖος. Ὅτι δὲ καὶ δεξιὸν ἔστι τι καὶ ἀριστερὸν, καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ· τὰ τοιαῦτα τῷ Πρός τι ἀπένειμαν. Ἔστι δὲ τὰ Πρός τι

χέσις ἑτέρε πρὸς ἕτερον. Πάλιν ἔστι τι ἐν νῷ, ἐν ἀγορᾷ, ἐν θεάτρῳ. τῇ τε Πε κοινότητι τὰ τοιαῦτα προσήρμοσαν. Τόπε δὲ παρατατικὸν ὑπάρχει τὸ πε. Διαφοραὶ δὲ αὐτε ὅσαι καὶ τε τόπε ἄνω, κάτω, δεξιὰ, ἀριστερὰ, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν. Τὸ δὲ χθὲς καὶ πέρυσι καὶ σήμερον, καὶ αὔριον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐπὶ τε Πότε συνήγαγον. τὸ δὲ, ἔστι χρόνε σημαντικόν. Διαφοραὶ δὲ τε Πότε ὅσαι καὶ τε χρόνε· ἐνεστὼς, παρελήλυθὼς, καὶ μέλλων. Τὸ δὲ τύπτειν, τὸ θερμαίνειν, τὸ ψύχειν καὶ τὰ τοιαῦτα ἤγεν παραπλήσια, ἐν τῷ Ποιεῖν ἔθεσαν· ὥσπερ αὖ ἐν τῷ Πάσχειν, τὸ τύπτεσθαι, τὸ θερμαίνεσθαι, τὸ ψύχεσθαι, καὶ τὰ ὅμοια. Ἔστι δὲ Ποιεῖν μὲν, τὸ δρᾶν περί τι. Πάσχειν δὲ, ὑφ' ἑτέρε ἀλλοιῶσθαι. Πάλιν ἐπειδή ἐστι τὸ ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι, διακεκύλιον φορεῖν, τὰ ἐοικότα πᾶντα ταῦτα τῷ Ἔχειν δεδώκασιν. Ἔστι δὲ τὸ ἔχειν ἕξίας περὶ ἕξιαν περίθεσις. Τὸ δὲ ἑξάναι καὶ ἀνακεῖσθαι, καὶ καθῆσθαι, γένει κοινῷ τῷ Κεῖσθαι ὑπέταξαν. Κεῖσθαι δέ ἐστιν ἡ τοιάδε θέσις τε σώματος· εἰ μὲν γὰρ ὄρθια τὰ μέλη πάντα εἰσὶν, ἑξάναι λέγεται· εἰ δ' ὑπτία πάντα, ἀνακεῖσθαι καὶ ἀνακεκλίσθαι· εἰ δὲ τὰ μὲν ὀρθιάζοντα, τὰ δ' ὑπτιάζοντά πως, καθῆσθαι. Τῇ δὲ Κεῖσθαι, τὰ μὲν Φύσει μετέχει, ὡς τὰ τέσσαρα Στοιχεῖα, ἐν τοῖς ἰδίοις ἱδρυμένα τόποις, καὶ ὁ Οὐρανὸς τὴν ἀνωτάτω χώραν ἐπέχων· τὰ δὲ Θέσει, ὡς ἀνδριάντες, καὶ κίονες, καὶ σκεύη, καὶ ὅλως τὰ κατὰ τέχνην τινὰ, ἢ χρείαν τιθέμενα. Ἔτι τὰ μὲν, ἐν Στάσει ἔχει τὴν θέσιν, ὡς ἡ γῆ· τὰ δ' ἐν Κινήσει, ὡς τὰ ἐράνια σώματα. Ἔτι τὰ μὲν, διαμένον ἔχει τὸ κεῖσθαι, ὡς τὰ Στοιχεῖα καὶ ὁ Οὐρανός· τὰ δ' ἔγχρονον, ὡς τὰ ἐν μέρει χρόνε ὑφεστῶτα. Οὕτω μὲν ἔν οἱ Φιλόσοφοι τὰς τοιαύτας δέκα γενικωτάτας ἐξεῦρον κοινότητας.

Ἕκαστον δὲ τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων αὐτὸ καθ' αὑτό, πρᾶγμα μὲν ἐξ ἀνάγκης δηλοῖ· ψεῦδος δὲ ἢ ἀλήθειαν, ἐδαμῶς· τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τέτων συμπλοκῇ, ἢ ἀλήθεια, ἢ ψεῦδος ἀκολεθεῖ. Ἂν μὲν γὰρ εἴπω, ἄνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ τρέχει, ἢ ἵσταται· πρᾶγμα μὲν,

μὲν, σημαίνω ἁπλῶς· ἐκ ἀληθεύω δὲ, ἐδὲ ψεύδομαι. ἐὰν δὲ συμπλέξας ἐρῶ, ἄνθρωπος τρέχει, ἢ ἵππος ἵσταται, τότ' ἐξ ἀνάγκης ἢ ἀληθεύω, ἢ ψεύδομαι· Τὰ μὲν ἓν πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα, διὰ τὸ εἶναι ὡρισμένα, ὡς τὸ τρέχω καὶ τρέχεις, συμπεπλεγμένα εἰσὶ τῷ σημαινομένῳ· τὰ δὲ τρίτα, διὰ τὸ εἶναι ἀόριστα, μετὰ τῶν ἁπλῶν ἐτάχθησαν.

Τὰ Λεγόμενα καὶ Ὄντα
- Ἢ τῇ μὲν προφορᾷ ἐσιν Ἁπλᾶ, τῷ δὲ σημαινομένῳ Σύνθετα, ὡς τὸ Τρέχω.
- Ἢ τῇ μὲν προφορᾷ Σύνθετα, τῷ δὲ σημαινομένῳ Ἁπλᾶ, ὡς οἱ Ὁρισμοί.
- Ἢ καὶ τῇ προφορᾷ καὶ τῷ σημαινομένῳ Ἁπλᾶ, ὡς τὸ τρέχει.
  - Οὐσία, ὡς Ἄνθρωπος, Βῆς.
  - Ποσὸν, ὡς Δίπηχυ.
  - Ποιὸν, ὡς Λευκὸν, Μέλαν.
  - Πρός τι· ὡς Πατὴρ, Υἱός.
  - Πᾶ, ἐν Λυκείῳ.
- Ἢ καὶ τῇ προφορᾷ καὶ τῷ σημαινομένῳ Σύνθετα, ὡς τὸ Παῦλος διδάσκει.
  - Πότε, Χθὲς, Πέρυσι.
  - Ποιᾶν· Ψύχειν, Θερμαίνειν.
  - Πάσχειν· Θερμαίνεσθαι, Ψύχεσθαι.
  - Ἔχειν, Ὑποδέδεσθαι.
  - Κᾶσθαι, Καθῆσθαι.

Τὰ Κείμενα
- Τὰ μὲν φύσει, ὡς τὰ Στοιχεῖα.
- Τὰ δὲ θέσει, ὡς Ἀνδριάντες καὶ Σκίυη.

Τὸ Κᾶσθαι
- Ἵσασθαι.
- Ἀνακᾶσθαι.
- Καθῆσθαι.

Ἄλλως· τὰ Κείμενα
- Ἢ διαμένον ἔχει τὸ κᾶσθαι, ὡς τὰ Στοιχεῖα.
- Ἢ ἔγχρονον, ὡς τὰ τεχνητά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ἔτι περὶ Κατηγοριῶν.

Τῶν Ὄντων, τὰ μὲν Καθ' ὑποκειμένε λέγεται, τὰ δ' ἐ λέγεται καθ' ὑποκειμένε. Τῶν δὲ λεγομένων καθ' ὑποκειμένε, τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ἐκ ἔσι· τὰ δ' ἐν ὑποκειμένῳ ἐσίν. Ὡσαύτως καὶ τῶν μὴ λεγομένων καθ' ὑποκειμένε, τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ἐκ ἔσι· τὰ δ' ἐν ὑποκειμένῳ ἐσί. Διττὸν

τὸν δὲ τῆ Ὑποκειμένε τὸ σημαινόμενον· δηλοῖ γὰρ καὶ τὸ πρὸς Ὕπαρξιν ὑποκείμενον, καὶ τὸ ὑποκείμενον πρὸς Κατηγορίαν. Κατηγορία δὲ εἴρηται, διὰ τὸ κατά τινων ἀγορεύεθαι ἤτοι λέγεθαι. Πρὸς Ὕπαρξιν μὲν ἓν ὑπόκειται ἡ Οὐσία τοῖς Συμβεβηκόσι· ταῦτα γὰρ ἐν τῆ ἐσία ἔχει τὸ εἶναι· καὶ ἔστι μόνη ἡ ἐσία πρὸς Ὕπαρξιν ὑποκείμενον. Πρὸς Κατηγορίαν δὲ ὑπόκεινται τὰ ἄτομα τοῖς οἰκείοις εἴδεσί τε καὶ γένεσι· καὶ τὰ εἴδη τοῖς ἑαυτῶν γένεσιν ἕως τῆ γενικωτάτε· οἷον, ὁ Πέτρος Ἄνθρωπός ἐσιν· ὑπόκειται ὁ Πέτρος ἐνταῦθα τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς κατηγορίαν, καὶ λέγεται ὁ ἄνθρωπος, καθ' ὑποκειμένε τῆ Πέτρε, ἐπεὶ ὁ Πέτρος, ὑποκειμένόν ἐσι· κατηγορέμενον δὲ, ὁ ἄνθρωπος. Πάλιν τὸ Ζῷον Οὐσία ἐσίν· ὑπόκειται τὸ ζῷον· καθ' ὑποκειμένε τῆ ζώε, τετέσι, κατηγορέμενον, ἡ ἐσία. Ἔνθα μὲν ἓν ἡ κατὰ, πρόθεσις φαίνεται, καὶ κατὰ γενικὴν πῶσιν τελεῖται ἡ σύνταξις, ἐκεῖ τὸ πρὸς κατηγορίαν παραλαμβάνεται ὑποκείμενον· ὡς ὅταν εἴπωμεν, τῶν Ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένε λέγεται· διὰ τῆτο γὰρ τίθεμεν καὶ τὸ λέγεται, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ πρὸς κατηγορίαν γνωθῆ ὑποκείμενον· τὸ γὰρ λέγεται καὶ τὸ κατηγορεῖται, ταὐτόν ἐσιν. Ἔνθα δὲ ἡ ἐν, πρόθεσις ὁρᾶται, καὶ κατὰ δοτικὴν πῶσιν γίνεται ἡ σύνταξις, ἐκεῖ τὸ πρὸς Ὕπαρξίν ἐσιν ὑποκείμενον· ὡς ὅταν εἴπωμεν, τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ἐσί· διὰ τῆτο γὰρ καὶ τὸ ἐσὶ τίθεμεν, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ πρὸς Ὕπαρξιν γνωθῆ ὑποκείμενον. Ὑπάρξεως γὰρ παρασατικὸν τὸ ἐσίν.

Ὅταν ἓν λέγωμεν, ὅτι τῶν Ὄντων τὰ μὲν, Καθ' ὑποκειμένε λέγεται· τὰ δὲ ἐ λέγεται καθ' ὑποκειμένε, τῆτό φαμεν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μέν τινων κατηγορῆνται, τὰ δὲ ἐ κατηγορῆνταί τινων. Ὅταν δὲ λέγωμεν ὅτι τῶν Καθ' ὑποκειμένε λεγομένων, τὰ μὲν ἐν Ὑποκειμένῳ ἐκ ἐσι, τὰ δ' ἐν Ὑποκειμένῳ ἐσί, τῆτό φαμεν, ὅτι τῶν Κατηγορεμένων, τὰ μὲν ἐν ἑτέροις ἐκ ἔχσι τὴν ὕπαρξιν· (ἐσία γάρ εἰσιν αὐθύπαρκτα πράγματα καὶ μὴ δεόμενα ἑτέρων πρὸς σύσασιν.) τὰ δ' ἐν ἑτέροις ἔχσι τὸ εἶναι. Συμβεβηκότα γάρ εἰσι, τὰ μὴ δυνάμενα καθ' ἑαυτὰ εἶναι,

εἶναι, ἀλλ' ἐν ταῖς Οὐσίαις τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα. Μόνως μὲν ἓν καθ' ὑποκειμένου λέγεται καὶ οὐχ ὑποκείμενα, τὰ καθόλου τῶν πραγμάτων καὶ γενικώτατα· ταῦτα γὰρ κατηγορεῖσθαι μόνον, οὐ μὴν καὶ ὑπόκεινται. Οὐ καθ' ὑποκειμένου δέ εἰσιν, ἀλλ' ὑποκείμενα μόνως, δηλονότι τὰ μερικὰ τῶν πραγμάτων καὶ ἄτομα, διὰ τὸ μὴ κατηγορεῖσθαί τινων. Ὁμοῦ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε καὶ ὑποκείμενα λέγεται, τὰ εἰδικώτατα Εἴδη καὶ τὰ ὑπάλληλα Γένη· ὡς ἄλλων μὲν ὄντα καθολικώτερα καὶ ἄλλων αὖ μερικώτερα· καὶ τοῖς μὲν ἐπάνω αὐτῶν ὑποκείμενα, τῶν δ' ὑποκάτω κατηγορούμενα. Δῆλον ἐντεῦθεν ὡς Καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἡ καθολικωτέρα Οὐσία. Οὐ καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ἡ μερικὴ οὐσία καὶ ἄτομος. Καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ καθολικὸν Συμβεβηκός. Οὐ καθ' ὑποκειμένου καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ μερικὸν καὶ ἄτομον Συμβεβηκός.

Τέτων ὄντων διακεκριμένων, τὸ Ὂν Ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, Ἢ ἐκ ἐν ὑποκειμένῳ. Εἰ μὲν ἓν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἴη, τὴν οὐσίαν ποιεῖ· Εἰ δ' ἐν ὑποκειμένῳ, Ἢ ἐ καθ' αὑτό ἐστιν, Ἢ καθ' αὑτό. Ἀλλ' εἰ μὲν καθ' αὑτό, Ἢ μεριστόν ἐστι καὶ ποιεῖ τὸ Ποσόν· Ἢ ἀμέριστον καὶ ποιεῖ τὸ Ποιόν. Εἰ δ' ἐ καθ' αὑτό, Ἢ χέσις μόνον ἐστὶ, καὶ ποιεῖ τὰ Πρός τι· Ἢ κατὰ χέσιν ἄλλων νοεῖται, καὶ ποιεῖ τὰς λοιπὰς ἓξ κατηγορίας. Ἡ γὰρ καλλίστη καὶ πρώτη τῶν κατηγοριῶν Οὐσία, μετὰ μὲν τῆ Ποσῆ, γεννᾷ τὸ Πῆ, καὶ τὸ Ποτε· μετὰ δὲ τῆ Ποιῆ, τὸ Ποιεῖν καὶ τὸ Πάσχειν· μετὰ δὲ τῆ Πρός τι, τὸ Ἔχειν καὶ τὸ Κεῖσθαι. Καὶ αὗται μέν εἰσιν αἱ δέκα Κατηγορίαι. πᾶσαι δὲ τυγχάνεσιν ἁπλαῖ. Κἂν γὰρ ἀπογεννᾶν ἡ οὐσία λέγηται, μετὰ μὲν τῆ ποσῆ τὸ πῆ καὶ τὸ πότε· μετὰ δὲ τῆ ποιῆ, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν· μετὰ δὲ τῶν πρός τι, τὸ ἔχειν καὶ τὸ κεῖσθαι, ἀλλ' οὐδεμία τῶν κατηγοριῶν σύνθετός ἐστιν· οὐδὲ γὰρ κατηγορία τὸ ἐν τόπῳ εἶναι, ἢ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι, ἢ ἄλλοτι τῶν τοιότων. διὰ τῦτο καὶ ὀνόμασιν ἀπαρεμφάτοις τῶν κατηγοριῶν τινες ὠνομάθησαν· τὸ ποιεῖν δηλαδὴ, καὶ τὸ πάσχειν, καὶ τὸ

ἔχειν, καὶ τὸ κεῖσθαι, ἵνα μὴ τῷ ἐφέλκεσθαι πρόσωπα σύνθεσίν τινα εἰσαγάγωσιν.

Πᾶσαι τοίνυν αἱ Κατηγορίαι ἁπλαῖ καὶ καθολικαὶ φωναί εἰσιν, ἁπλᾶ καὶ καθολικὰ σημαίνουσαι πράγματα, διὰ μέσων ἁπλῶν καὶ καθολικῶν νοημάτων. Διαφέρουσι δὲ τῶν πέντε Φωνῶν· ὅτι αὗται μὲν αἱ κατηγορίαι, κατὰ πραγμάτων φέρονται φυσικῶς, φύσεις πραγμάτων σημαίνουσαι· καὶ εἰσὶ φωναὶ κατηγορικαὶ φύσεων, ἤτοι λόγοι κατὰ πραγμάτων λεγόμενοι φυσικῶς, διὰ τῦτο καὶ Κατηγορίαι κυρίως ἐκλήθησαν. Αἱ δὲ πέντε φωναὶ λέγονται μὲν καὶ αὗται κατηγορικαὶ ἁπλῶς, ὡς σημαντικαί· ἐ μὴν φύσεις πραγμάτων σημαίνουσιν, ἐδὲ κατὰ πραγμάτων ὑπάρξεως φέρονται, καὶ διὰ τῦτο ἐδὲ κυρίως ἔχουσι τὸ κατηγορικαὶ εἶναι φωναί, ἀλλ' ἁπλῶς φωναί· λόγοι δηλονότι σημαντικοὶ τῆς κατὰ πραγμάτων ὀντότητος, λεγομένοις λόγοις ἐνθεωρέμενοι· διὸ καὶ λογικαὶ μᾶλλον εἶεν ἄν, ἢ κατηγορικαί. Καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔσιν οἱ κυρίως κατηγορικοὶ λόγοι εὑρίσκονται· (καὶ ἔσιαι γὰρ ἐνοράσθαι τοῖς πράγμασι, καὶ ποσὸν, καὶ ποιὸν, καὶ τὰ λοιπά.) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς τοιῦτοις κατηγορικοῖς λόγοις, αἱ λογικαὶ αὗται θεωρῆνται φωναί· καὶ γένος γὰρ ἐμφαίνεται τῇ ἔσιᾳ, καὶ εἶδος, καὶ διαφορὰ, καὶ ἴδιον, καὶ συμβεβηκὸς ἐν αὐτῇ συνισάμενον. Καὶ τῶν λοιπῶν δὲ κατηγοριῶν μιᾷ ἑκάστῃ καὶ γένος ἐμφαίνεται καὶ εἶδος, καὶ διαφορὰ, καὶ ἴδιον, καὶ συμβεβηκὸς δὲ αὐτῆς ὅλης χωρῶν.

Πᾶσαι δὲ αἱ Κατηγορίαι γενικώταται Γένη εἰσὶ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐπάνω αὐτῶν ἄλλο τι γένος ἐπαναβεβηκός. κἂν γὰρ ἐκ τῦ ὄντος διαιρῶνται, ἀλλ' ἐκ ἔσιν αὐτῶν γένος τὸ Ὄν. Τὸ γὰρ Γένος ἐ μόνον τῦ ὀνόματος μεταδίδωσι τοῖς οἰκείοις εἴδεσιν, ἀλλὰ καὶ ὅλε τῦ ὁρισμῦ· τὸ δὲ Ὄν διαιρέμενον εἰς τὰς δέκα κατηγορίας, τῦ μὲν ὀνόματος αὐταῖς μεταδίδωσιν· τῦ λόγε δὲ τελείως ἐδεμιᾷ· τὸ γὰρ ἐν ἅπασι ὑπογράφεσιν. Ὄν ἐσιν, Ἡ αὐθύπαρκτον πρᾶγμα καὶ μὴ δεόμενον ἑτέρε πρὸς σύσασιν· Ἢ τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ δυνάμενον εἶναι, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔχον τὴν ὕπαρξιν. Ἡ δὲ πρώτη τῶν κατηγοριῶν ἔσια τὸν τοιῦτον ὅλον λόγον ἐπι-

ἐπιδέχεται· ἀλλὰ τὸ ἓν μέρος αὐτῆ· καὶ γὰρ Οὐσία ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἑτέρᾳ πρὸς σύστασιν, καὶ ἀδὲν πλέον. Ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι συμβεβηκότα ὄσαι, τὸ λοιπὸν μέρος λαμβάνουσι τῆς τῦ ὄντος ὑπογραφῆς, καὶ ἐχ ὅλην τὴν ὑπογραφήν, ἀδὲ αὗται. Συμβεβηκὸς γάρ ἐστι πρᾶγμα, μὴ καθ' ἑαυτὸ δυνάμενον εἶναι, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔχον τὴν ὕπαρξιν· ὥστε ἐκ ἔστι γένος τῶν Κατηγοριῶν τὸ Ὄν. Ἔτι πᾶν Γένος διαιρέμενον εἰς εἴδη μὴ εἰδικώτατα, δύω ἢ τρία ἔχει τὰ ἐξ αὐτῦ διαιρέμενα, ἢ καὶ κατὰ τὸ σπάνιον τέσσαρα. Τῦ δὲ ὄντος ἡ διαίρεσις μέχρι δέκα προχωρῆσά τινων μὴ ὄντων εἰδικωτάτων εἰδῶν, εἰκότως ἀδ' ἀπὸ γένους εἰς εἴδη ἐστί. Τὸ δὲ μὴ εἶναι τὰς κατηγορίας εἰδικώτατα εἴδη, παρίσταται σαφῶς ἐκ τῦ ἔχειν ταύτας ὑφ' ἑαυτὰς καὶ εἰδικώτατα εἴδη, καὶ γένη ὑπάλληλα. Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἀδὲ τὸ συμβεβηκός ἐστι γένος τῶν ἐννέα κατηγοριῶν, εἰ καὶ μεταδίδωσι ταύταις καὶ τῦ ὀνόματος καὶ τῦ λόγυ τελείυ. Ὥσπερ γὰρ τὸ Γένος φωνὴ ὂν λογικὴ, μεταδίδωσι ταῖς δέκα κατηγορίαις καὶ τῦ ὀνόματος καὶ τῦ λόγυ αὐτῦ· (καὶ γὰρ ἑκάστη τῶν Κατηγοριῶν καὶ Γένος λέγεται, καὶ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται) κατὰ τῦτον τὸν λόγον καὶ τὸ Συμβεβηκὸς μεταδίδωσι ταῖς ἐννέα κατηγορίαις, καὶ τῦ ὀνόματος αὐτῦ καὶ τῆς οἰκείας ὑπογραφῆς, μὴ ὂν γένος τῶν κατηγοριῶν· φωνὴ γάρ ἐστι καὶ αὐτὸ λογικὴ, μία τῶν πέντε φωνῶν.

Πάλιν, ἐν οἷς τὸ Πρῶτον καὶ τὸ Δεύτερον Φύσει, τῦτων τὸ κοινῶς κατηγορέμενον γένος ἐκ ἔστιν· ἐ δὲ γὰρ ἐν τοῖς εἴδεσι τῦ αὐτῦ γένυς θεωρεῖται τὸ Φύσει πρότερόν τε καὶ ὕστερον. ἐν δὲ ταῖς κατηγορίαις θεωρεῖται αὐτό. Φύσει γὰρ προτέρα τῶν Συμβεβηκότων ἡ Οὐσία ἐστίν. Οὐσίας γὰρ μὴ ὄσης, ἐν τίνι χοίη ἂν τὴν ὕπαρξιν τὸ Συμβεβηκός; Συμβεβηκότος δὲ μὴ ὄντος, ὄσα Οὐσία· πρᾶγμα γάρ ἐστιν αὕτη αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρᾳ πρὸς σύστασιν. Ὥστε ἡ ἐσία συναναιρεῖ καὶ ἃ συναναιρεῖται, καὶ συνεισφέρεται καὶ ἃ συνεισφέρει. Ὅπυ γὰρ συμβεβηκὸς,

ἀναγκαίως

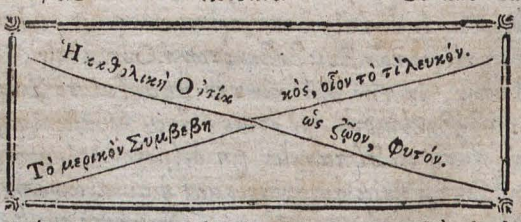
ἀναγκαίως ἐκεῖ καὶ ἐσία ἐν ᾗ ἐσι [τὸ] συμβεβηκός. ἐ μὴν ἔνθα γε ἐσία, εἴη ἂν καὶ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης. δυνατὸν γαρ καὶ χωρὶς συμβεβηκότος ἐσίαν θεωρεῖσθαι, κατὰ τὸν τῆς αὐθυπαρξίας λόγον. Ὥσε καὶ ἔτως ἐκ ἔσι γένος τῶν κατηγοριῶν τὸ Ὄν.

Θεωρεῖται δὲ κἀν ταῖς λοιπαῖς κατηγορίαις, τὸ φύσει πρότερόν τε καὶ ὕσερον· τὸ γὰρ Ποσὸν πρότερον τῆ Ποιῆ, καὶ τὸ Ποιὸν τῶν Πρός τι· ἡ γὰρ ἀνείδεος Ὕλη πρότερον ποσῆται, καὶ ὕσερον ποιῆται· τὸ ποιὸν δὲ πάλιν καθ' αὑτὸ ὂν πρότερόν ἐσι τῶν Πρός τι· ταῦτα γὰρ χέσεως ἐσὶ· τὰ δὲ καθ' ἑαυτὰ ὄντα, τῆς χέσεως πρότερα. Τέτων ἔτως ἐχόντων, πρότερα τὰ ἐξ ἐσίας καὶ ποσῆ τῶν ἐξ ἐσίας καὶ ποιῆ· καὶ ταῦτα πάλιν πρότερα τῶν ἐξ ἐσίας καὶ τῶν πρός τι. Τοίνυν καὶ ἔτως ἐκ ἔσιν ἐδὲ τὸ συμβεβηκὸς γένος τῶν ἐννέα κατηγοριῶν. Διαιρεῖται δὲ τὸ Ὂν εἰς τὰς δέκα κατηγορίας, κατ' ἄλλον ἐδένα τῶν διαιρετικῶν τρόπων, ἢ ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν. μόνη γὰρ ἡ διαίρεσις αὕτη, τὸ φύσει πρότερόν τε καὶ ὕσερον ἔχει θεωρέμενον ἐν τοῖς τμήμασι.

Τῶν Ὄντων
- Τὰ μὲν Καθ' ὑποκειμένε λέγεται· ὧν,
  - Τὰ μὲν ἐν Ὑποκειμένῳ ἐσὶν, ὡς τὸ καθολικὸν Συμβεβηκός.
  - Τὰ δ' ἐν Ὑποκειμένῳ ἐκ ἔσιν, ὡς ἡ καθολικὴ Οὐσία.
- Τὰ δ' ἐ λέγεται Καθ' ὑποκειμένε· ὧν
  - Τὰ μὲν ἐν Ὑποκειμένῳ ἐσὶν, ὡς τὸ τὶ λευκόν.
  - Τὰ δ' ἐν Ὑποκειμένῳ ἐκ ἔσιν, ὡς ἡ μερικὴ Οὐσία, καὶ ἄτομον.

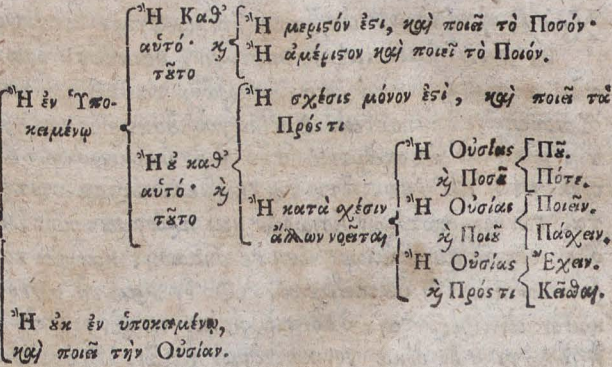
Τὰ Ὄντα.

Καθ' ὑποκειμένε — Ἀσύσατον — Οὐ καθ' ὑποκειμένε

Ἐν ὑποκειμένῳ — Ἀσύσατον — Οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ

Τὸ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιε'.

Περὶ τῶν Κατηγορεμένων ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ Ἔν τινι.

Πᾶσα Κατηγορία, Ἡ ἐπίσης ἐστὶ τῷ ὑποκειμένῳ, Ἡ ἐπὶ πλέον· ἐπ' ἔλαττον δὲ, οὐδέ ποτε. Καὶ ἐπὶ πλέον μὲν, ὅτε τὰ καθολικώτερα, κατηγορεῖνται τῶν μερικωτέρων· οἷον πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν· ἰδὲ τὸ ζῷον ἐπὶ πλέον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, κατηγορήθη αὐτοῦ μερικωτέρου ὑπάρχοντος. Οὐκ ἔστι δὲ ἀντιστρέψαντας εἰπεῖν, ὅτι πᾶν ζῷον ἄνθρωπός ἐστιν· ἐπ' ἔλαττον γὰρ τοῦ ζῴου ὁ ἄνθρωπος ὤν, οὐ δύναται κατηγορηθῆναι αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ ζῷον περιέχει τὸν ἄνθρωπον· ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὐ περιέχει τὸ ζῷον· οὐδὲ γὰρ μόνος ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῷον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα. καὶ ὅτως ἐπὶ πλέον μὲν, γίνεται κατηγορία· ἐπ' ἔλαττον δὲ, οὐδαμῶς. Γίνεται δέ ποτε καὶ ἐπίσης κατηγορία· ὡς ἐπὶ τῶν εἰδῶντε καὶ τῶν ἰδίων, ἐπὶ τῶν ὁρισμῶντε καὶ τῶν ὁρισῶν· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος γελαστικός ἐστι· καὶ πᾶν γελαστικὸν, ἄνθρωπός ἐστιν· ὁμοίως πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον λογικὸν, θνητὸν, νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν ἐστι· καὶ πᾶν ζῷον λογικὸν, θνητὸν. νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἄνθρωπός ἐστι. Ταῦτα δὲ τὰ ἐπίσης ἀντιστρέφοντα, καὶ ἀντικατηγορέμενα λέγεται.

Χρὴ

Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὡς ὅταν ἕτερον ἑτέρε κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένε, τετέχνι, ἀσιωδῶς· ὅσα κατὰ τῦ Κατηγορεμένε λέγεται ἀσιωδῶς, ταῦτα καὶ κατὰ τῦ Ὑποκειμένε ῥηθήσεται. Διτλῆς γὰρ ἔσης τῆς κατηγορίας, τῆς μὲν καθ' ὑποκειμένε, τῆς δ' ἐν ὑποκειμένῳ· Καθ' ὑποκειμένε μέν ἐσιν, ὅτε τὰ καθολικώτερα κατηγορῦνται τῶν μερικωτέρων ἀσιωδῶς καὶ πραγματικῶς, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν συνωνύμως· ὁπότε δηλαδὴ, καὶ τὰ κατηγορέμενα καὶ τὰ ὑποκείμενα, ὑφ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γένος κοινὸν ἀναφέρονται, ὑπὸ τὴν ἀσίαν τυχὸν, ἢ τὸ ποσὸν, ἢ ἄλλό τι τῶν δέκα γενικωτάτων Γενῶν. Τότε γὰρ ὅσα τινὸς κατηγορῦνται καθὼς εἴπομεν, καὶ τῦ ὑποκειμένε αὐτῷ κατηγορηθήσονται· οἷον ὁ ἄνθρωπος ἀσιωδῶς κατηγορεῖται τῦ Πέτρε, καὶ τῦ ἀνθρώπε δ' ἀσιωδῶς κατηγορεῖται τὸ ζῷον. (ὑπὸ μίαν γὰρ κατηγορίαν τὴν ἀσίαν καὶ ἀμφότερα.) καὶ τῦ Πέτρε τοίνυν τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται· ὁ γὰρ Πέτρος, ἄνθρωπός ἐσιν, ἀλλὰ καὶ ζῷόν ἐσι. Πάλιν τῦ πέντε κατηγορεῖται ἀσιωδῶς ὁ ἀριθμός· καὶ τῦ ἀριθμῦ κατηγορεῖται τὸ διωρισμένον ἀσιωδῶς καὶ αὐτό· καὶ γὰρ ὑπὸ τὸ ποσὸν καὶ ἀμφότερα· καὶ τῦ πέντε γᾶν κατηγορηθήσεται τὸ διωρισμένον· ὁ γὰρ πέντε καὶ ἀριθμός ἐσι, καὶ διωρισμένον ἐσί. Καὶ αὕτη μὲν ἡ Καθ' ὑποκειμένε Κατηγορία.

Ἐν Ὑποκειμένῳ δὲ κατηγορία ἐσὶν, ὅταν κατά τινος λέγηταί τι ἐπασιωδῶς· ὁ πόταν δηλονότι, μηδ' ὑφ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γένος κοινὸν ἀναφέρωνται τὸ κατηγορέμενον καὶ τὸ ὑποκείμενον. τότε γὰρ ἐχ ὅσα κατὰ τῦ κατηγορεμένε λέγεται, εἴτε ἀσιωδῶς, εἴτε ἐπασιωδῶς· ταῦτα ἤδη καὶ κατὰ τῦ ὑποκειμένε ῥηθήσεται· οἷον, τῦ Κύκνε κατηγορεῖται τὸ Λευκὸν ἐπασιωδῶς· τῦ δὲ Λευκῦ τὸ Χρῶμα ἀσιωδῶς· ὁ μὲν γὰρ Κύκνος ὑπὸ τὴν ἀσίαν ἐσὶ· τὸ δὲ λευκὸν καὶ τὸ χρῶμα, ὑπὸ τὸ ποιόν· ἀ τοίνυν τὸ Χρῶμα κατὰ τῦ Κύκνε ῥηθήσεται· ὁ γὰρ Κύκνος, καὶ τὸ Ψιμμίθιον, καὶ ἡ Τίτανος καὶ ἡ Χιὼν λευκὰ μέν εἰσι· χρώματα δὲ ἐκ εἰσί. Πάλιν τῦ Ἀνθρώπε κατηγορεῖται τὸ Ζῷον ἀσιωδῶς· τῦ δὲ Ζῴε τὸ Δισύλλαβον ἐπασιωδῶς· ὁ μὲν γὰρ

γὰρ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ζῷον, ὑπὸ τὴν ἐσίαν εἰσὶ· τὸ δὲ δισύλλαβον, ὑπὸ τὸ ποσόν. ἐ τοίνυν καὶ τῦ ἀνθρώπε τὸ δισύλλαβον κατηγορηθήσεται· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον μέν ἐσι· δισύλλαβον δὲ ὐκ ἔσι. Πάλιν κατὰ τῦ Σωκράτες, ἐπεσιωδῶς λέγεται τὸ Φιλόσοφον· κατὰ δὲ τῦ Φιλοσόφε ὁμοίως ἐπεσιωδῶς τὸ Τετρασύλλαβον· ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης, ὑπὸ τὴν ἐσίαν ἐσι· τὸ δὲ Φιλόσοφον, ὑπὸ τὸ ποιὸν· τὸ δὲ τετρασύλλαβον, ὑπὸ τὸ ποσόν. ἀλλ' ἐχὶ καὶ κατὰ τῦ Σωκράτες ῥηθείη ἄν, τὸ τετρασύλλαβον· Φιλόσοφος μὲν γάρ ἐσιν ὁ Σωκράτης, ἐ μὴν δὲ καὶ τετρασύλλαβον. Ὥσπερ δὲ πάντοτε τῇ καθ' ὑποκειμένε κατηγορίᾳ ἐμφαίνεται τὸ Συνώνυμον· ἕτω τῇ ἐν ὑποκειμένῳ ἐδέ ποτε. Ἀλλ' ὁτὲ μὲν τὸ Ὁμώνυμον· ὡς ὅταν εἴπη τις τήνδε τὴν γυναῖκα μεσικὴν, ἢ γραμματικήν. Ὁτὲ δὲ τὸ Παρώνυμον· ὡς ὅταν ἀπὸ τῆς Φιλοσοφίας, παρονομάσῃ τις τὸν Ἀριστοτέλη Φιλόσοφον. Ποτὲ δὲ αὖ τὸ Ἑτερώνυμον· ὡς ὅταν ἐκ τῆς ἀρετῆς, σπεδαῖον τὸν Σωκράτην καλέσῃ τις· τὸ γὰρ ἐναρετον ἐν τῇ τῦ ἕλληνισμῦ συνηθείᾳ ὐχ εὕρηται.

Οὐσία δὲ καὶ Οὐσιῶδες, διαφέρουσιν ἀλλήλων. ὡσαύτως Συμβεβηκός τε καὶ Ἐπεσιῶδες. Ἡ μὲν γὰρ ἐσία, πρᾶγμά ἐσιν αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἑτέρε πρὸς σύσασιν· Τὸ δὲ συμβεβηκὸς, πρᾶγμά ἐσιν ἐν τῇ ἐσίᾳ ὑπάρχον, μὴ ὡς μέρος, καὶ μὴ δυνάμενον εἶναι τῆς ἐσίας χωρίς. Τὸ ἐσιῶδες δὲ καὶ ἐπεσιῶδες, τρόποι εἰσὶν ὑπάρξεώς τινων ἔντισι. καὶ τὸ μὲν Οὐσιῶδες τὸ οἰκεῖον καὶ γνήσιον τῦ ἐνυπάρχοντος παρίσησι πράγματος, πρὸς ἐκεῖνο, ᾧ ἐνυπάρχει· τὸ δὲ ἐπεσιῶδες, τὸ ἀλλότριον δηλοῖ καὶ τὸ ἐπείσακτον. Ὅθεν καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις, τὸ ἐσιῶδές τε καὶ τὸ Ἐπεσιῶδες λαμβάνεθαι δύναται.

Τὸ δ' Ἐντινι λέγεται Ἐνδεκαχῶς. Ὡς Γένος ἐν Εἴδει· οἷον τὸ Ζῷον ἐν τῷ Ἀνθρώπῳ· τὸ γὰρ γένος ἐξῃρημένην ἔχον τὴν ὑπαρξιν, ὅλον ἐν ἑκάτῳ γίνεται τῶν εἰδῶν, καὶ κοινὸν τοῖς εἴδεσιν ἅπασι, καὶ ἰδικὸν ἑνὶ ἑκάτῳ εἴδει ἐσὶ, καθὼς ἡ φωνὴ τῦ Κήρυκος τοῖς ἀκέσι, καὶ ἡ Ὕλη τοῖς ἐν κόσμῳ, καὶ τὸ τῦ Κύκλε κέντρον ταῖς ἐξ αὐτῦ δὴ τῦ κέντρε

κέντρε ἀγομέναις εὐθείαις· Ὡς Εἶδος ἐν Γένει, οἷον ὁ Ἄνθρωπος ἐν τῷ Ζῴῳ· περιέχεται γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ζῴῳ, καὶ πᾶν εἶδος ἐν τῷ οἰκείῳ γένει· Ὡς Ὅλον ἐν Μέρεσι, καθάπερ ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς ἑαυτε μέρεσι, κεφαλῇ, χερσὶ, ποσὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις· καὶ τέτο δ' ἔν τισίν ἐσι, καὶ ἐκ ἔν τινι. Λέγεται δὲ μέρη μὲν ὅλε· ὅλον δὲ μερῶν ἁδαμῶς, ἀλλ' ὅλον ἐν μέρεσιν. Ὡς Μέρος ἐν Ὅλῳ· καθάπερ χεὶρ, ἢ πῦς ἐν Σωκράτει. Ὡς Εἶδος ἐν Ὕλῃ· καθα τὸ Εἶδος τε Ἀνδριάντος ἐν τῷ Χαλκῷ, καὶ τὸ Σημεῖον ἐν τῇ Γραμμῇ· εἰδοποιεῖ γὰρ καὶ τὸ σημεῖον τὴν περασμένην γραμμήν. Ἐν Χρόνῳ, ὡς ἐν τῷ καιρῷ τε Κατακλυσμε Νῶε. Ἐν Τόπῳ, ὡς Ἱερεὺς ἐν τῷ Ναῷ. Ἐν Ἀγγείῳ, ὡς Ὕδωρ ἐν Ἐκπώματι· καὶ εἴη ἂν τὸ μὲν ἀγγεῖον τόπος μεταφορητός· ὁ δὲ τόπος, ἀγγεῖον ἀμεταφόρητον. Ἐν τῷ ποιητικῷ Αἰτίῳ, ὡς τὰ Πάντα ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ Τεχνίτῃ τῶν ὑπ' αὐτε γενομένων οἱ Λόγοι· καὶ ἐν τῷ Ἄρχοντι, τῶν ἀρχομένων τὰ πράγματα. Ἐν τῷ τελικῷ Αἰτίῳ, ὡς ἐν τῇ ἀναπαύσει τῶν ἀνθρώπων ἡ Κλίνη, καὶ ἐν τῇ Ὑγιείᾳ ἡ Γυμνασία. Ἐν Ὑποκειμένῳ, ὡς ἐν τῇ Οὐσίᾳ τὸ Συμβεβηκός. Ἀνάγονται δὲ ὑπὸ τὴν Πᾶ κατηγορίαν, τὰ Ἔν τινι. Καὶ τὰ μὲν ἀπηριθμημένα, τε κατὰ φύσιν ἐσί· τε δὲ παρὰ φύσιν, ὡς ἡ Φθορὰ ἐν τῷ ζῴῳ, καὶ τὸ πῦρ ἐν τῷ ξύλῳ. Καθόλε γὰρ ἡ Φθορὰ ἐν τῷ Φθειρομένῳ παρὰ φύσιν ἐσίν. Οὐδὲ γὰρ ὁ τῆς φύσεως σκοπὸς, τὸ ταύτης [ἔργον] ἀπόλυθαι· συντηρεῖθαι δὲ μᾶλλον καὶ διαμένειν.

Πᾶσα Κατηγορία
- Ἢ ἐπὶ πλέον, ὡς τὸ Ζῷον τε Ἀνθρώπε.
- Ἢ ἐπίσης, ὡς τὸ Γελαστικὸν τε Ἀνθρώπε.

Ὡς

Τὰ Ἐν τινι
- Ὡς Γένος ἐν Εἴδει· οἷον τὸ Ζῷον ἐν Ἀνθρώπῳ.
- Ὡς Εἶδος ἐν Γένει· οἷον Ἄνθρωπος ἐν τῷ Ζώῳ.
- Ὡς Ὅλον ἐν Μέρεσιν· οἷον ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσιν.
- Ὡς Μέρος ἐν Ὅλῳ· οἷον Χὴρ ἢ Πῆς ἐν Σωκράτῃ.
- Ὡς Εἶδος ἐν Ὕλῃ· ὡς τὸ Εἶδος τῶ Ἀνδριάντος ἐν τῷ Χαλκῷ.
- Ἐν Χρόνῳ, ὡς Νῶε ἐν τῷ καιρῷ τῶ Κατακλυσμῶ.
- Ἐν Ἀγγάῳ, ὡς Ὕδωρ ἐν Ἑκ πώματι.
- Ἐν τόπῳ· ὡς Ἱερεὺς ἐν τῷ Ναῷ.
- Ἐν τῷ ποιητικῷ Αἰτίῳ· ὡς τὰ πάντα ἐν τῷ Θεῷ.
- Ἐν τῷ τελικῷ Αἰτίῳ, ὡς ἡ γυμνασία ἐν τῇ ὑγιάᾳ.
- Ἐν ὑποκαμένῳ, ὡς ἐν τῇ Οὐσίᾳ τὸ Συμβεβηκός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΙΖ'.

Περὶ Ἑνὸς, Ταυτῶ, καὶ Ἑτέρῳ, ἐν ᾧ καὶ περὶ Ὑποσάσεως.

Τριχῶς λέγεται τὸ Ἓν καὶ Ταυτόν. Ἢ γὰρ τῷ Γένει, καὶ ποιεῖ τὰ Ὁμογενῆ· οἷον Ἄνθρωπος καὶ Ἵππος· ταῦτα γὰρ ἓν καὶ ταυτὸν γένος ἔχεσι τὸ ζῷον· ἢ τῷ Εἴδει, καὶ ποιεῖ τὰ Ὁμοειδῆ· οἷον Πέτρος καὶ Παῦλος· (τέτοις γὰρ ἓν καὶ ταυτὸν εἶδος ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος.) Ἢ τῷ Ἀριθμῷ, καὶ ποιεῖ τὸ Ἄτομον καθ' αὑτὸ νοέμενον, τῶν λοιπῶν ἀτόμων κεχωρισμένον· οἷον Σωκράτης· ἓν γὰρ ὑπάρχει καὶ ταυτὸν, εἰ καὶ πλείοις ἴσως καλεῖτο ὀνόμασι· Σωκράτης, Σωφρονίσκε υἱὸς, Φιλόσοφος. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίως λεγομένων Πολυωνύμων ἐσίν. Ἓν γὰρ καὶ ταυτὸν ὑπάρχει τῷ ἀριθμῷ, τὸ Ξίφος, καὶ τὸ Ἄορ, καὶ ἡ Σπάθη, καὶ τὸ Φάσγανον.

Ὁσαχῶς δὲ λέγεται τὸ ἓν καὶ ταυτὸν, τοσαυταχῶς καὶ τὸ Ἕτερον. Ἢ γὰρ τῷ Γένει καὶ τέτο λέγεται, καὶ ποιεῖ τὰ Ἑτερογενῆ, οἷον Ζῶον καὶ Ἐπισήμη· (τῶ μὲν γὰρ ζώᾳ, γένος ἡ ᾠσία· τῆς ἐπισήμης δὲ, τὸ ποιόν.) Ἢ τῷ Εἴδει, καὶ ποιεῖ τὰ Ἑτεροειδῆ· οἷον Ἵππος καὶ Βῶς· (ἄλλο γὰρ εἶδος τῶ ἵππῳ, καὶ ἄλλο τῶ βοὸς, εἰ καὶ γένος ᾠκἄλλο καὶ ἄλλο.) Ἢ τῷ Ἀριθμῷ καὶ ποιεῖ [τὰ] Ἄτομα.

μα· καὶ γὰρ τῷ Ἀριθμῷ διαφέρεσιν, ὅσα τῇ συνδρομῇ τῶν συμβεβηκότων, τὴν ἰδιότητα τῆς ἰδίας ὑπεξάσεως ἀφωρίσαντο. Ταῦτα δὲ λέγονται καὶ Ἑτεροϋπόστατα, ὡς ἐχηκότα τὴν ἀνὰ μέρος καθ' ἑαυτὰ ὕπαρξιν· τάτῳ γὰρ καὶ τῶν Ὁμοϋποστάτων διενηνόχασιν. Ὁμοϋπόστατα γάρ εἰσιν, ὅταν δύω φύσεις ἐν μιᾷ ὑποστάσει ἑνωθῶσι, καὶ μίαν χῶσιν ὑπόστασιν σύνθετον, καὶ ἓν πρόσωπον, ὡς ψυχὴ καὶ σῶμα. Πάντα μὲν ἄν τὰ Ὁμοειδῆ· ἐξ ἀνάγκης εἰσὶ καὶ ὁμογενῆ· ἃ πάντα δὲ τὰ Ὁμογενῆ, ἀναγκαίως καὶ ὁμοειδῆ. Οὕτω καὶ τὰ Ἑτερογενῆ μὲν, ὁμολογεμένως πάντα ἑτεροειδῆ· ἃ πάντα δὲ τὰ Ἑτεροειδῆ, ἤδη καὶ ἑτερογενῆ. Καὶ τὰ μὲν τῷ Γένει ἕτερα, καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ ἀριθμῷ διαφέρεσι· τὰ δὲ τῷ Εἴδει ἕτερα, τῷ μὲν ἀριθμῷ διαφέρεσιν· ἃ μὴν δὲ ἀεὶ καὶ τῷ γένει. Οὔτε δὲ τὰ τῷ Ἀριθμῷ διαφέροντα, ἐξ ἀνάγκης καὶ τῷ εἴδει, καὶ τῷ γένει ἕτερά ἐσιν. Ἑτεροειδῆ δὲ λέγοιντ' ἂν μάλιστα, τὰ ἐκ διαφόρων εἰδικωτάτων εἰδῶν ἄτομα· καθάπερ γὰρ Σωκράτης καὶ Πλάτων ὁμοειδῆ· (καὶ ἄμφω γὰρ ἄνθρωποι) τὸν αὐτὸν τρόπον Πήγασος καὶ Κέρβερος, ἑτεροειδῆ· τὸν μὲν γὰρ Ἵππον, λέγεσιν εἶναι τὸν Πήγασον· τὸν δὲ Κύνα, τὸν Κέρβερον. Τῶν Ἑτερογενῶν δὲ καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων ἕτερα τῷ εἴδει καὶ αἱ Διαφοραὶ· οἷον Ζώε καὶ Ἐπισήμης· Ἄλλαι γὰρ διαφοραὶ τε ζώε, καὶ ἄλλαι τῆς ἐπισήμης. Τε μὲν γὰρ Ζώε, συστατικαὶ διαφοραὶ, τὸ Ἔμψυχον, τὸ Αἰσθητικὸν, τὸ Μεταβατικὸν· διαιρετικαὶ, τὸ Λογικὸν, τὸ Ἄλογοι, τὸ Πεζὸν, τὸ Πτηνὸν, τὸ Ἔνυδρον, καὶ ἕτερα. Τῆς δὲ Ἐπισήμης συστατικαὶ μὲν, τὸ τοῖς λογικοῖς ἐνυπάρχειν ζώοις, τὸ Δυσμετάβλητον, τὸ Ἁπλαιτον τῶν ὑποκειμένων· διαιρετικαὶ δὲ, τὸ Θεωρητικὸν, τὸ Πρακτικὸν· καὶ αὖθις, τὸ Γεωμετρικόν τε καὶ Ἀστρονομικὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ γὰρ ἧς κατηγορίας ὑπάρχει τὸ γένος, ἐκείνης καὶ τὸ εἶδος. κατάλληλοι δὲ καὶ αἱ διαφοραί. Τῶν τοίνυν ἑτερογενῶν ἕτερα τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραὶ, αἱ συστατικαί τε καὶ αἱ διαιρετικαί.

Τῶν

Τῶν δέ γε ὑπάλληλα τεταγμένων, διαιρετικαὶ μὲν ἀ πάντοτε αἱ αὐταί· τῆ γὰρ Σώματος διαιρεμένῃ εἰς Ἔμψυχον σῶμα καὶ Ἄψυχον, ἡ διαιρεθήσεται καὶ τὸ Ἔμψυχον εἰς ἔμψυχον πάλιν καὶ ἄψυχον, ἀλλ' εἰς Αἰσθητικὸν καὶ Ἀναίσθητον· ἔσαι δὲ καὶ τὸ Σῶμα διῃρημένον εἰς Αἰσθητικὸν καὶ Ἀναίσθητον. Πάλιν τῆ Ἐμψύχῳ καὶ τῆ Αἰσθητικῆ, εὑρεθήσονται κοιναὶ διαφοραὶ διαιρετικαὶ, τό τε Λογικόν τε καὶ Ἄλογον· καὶ ὅτως ἔσονται τῶν ὑπάλληλα Γενῶν, διαφοραὶ διαιρετικαὶ, ποτέ μὲν αἱ αὐταὶ, ποτὲ δ' ἀ καὶ αὐταί. Τὰς δὲ συστατικὰς εἶναι παντοτε τὰς αὐτὰς, τὸ κωλύον ἐδέν· ὁμογενῶν γὰρ ὄντων τῶν ὑπάλληλα, καὶ συνωνύμε γενομένης τῆς κατηγορίας, ὅσαι τῆ κατηγορεμένῃ διαφοραὶ εἰσι, πᾶσαι καὶ τῆ ὑποκειμένῃ ἔσονται.

Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὡς οἱ θεῖοι Πατέρες Ὁμογενῆ καὶ Ὁμοειδῆ τὰ αὐτὰ λέγεσι, τὰ Ὁμοούσια δηλαδὴ, ἤγεν τὰς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος Ὑποστάσεις. Ἡ δ' Ὑπόστασις δύω σημαίνει· δηλοῖ γὰρ καὶ τὴν ἁπλῶς Ὕπαρξιν, καθὸ καί τινες τῶν Πατέρων, ὡς δηλωτικὸν Φύσεως παρειλήφασι τὸ τῆς ὑποστάσεως ὄνομα· δηλοῖ καὶ τὸ Ἄτομον, ὃ καὶ κυρίως ὑπόστασις λέγεται, διὰ τὸ καθ' αὑτὸ ὑφεστάναι πραγματικῶς· ἐν γὰρ τοῖς Ἀτόμοις ἡ Οὐσία ἐνεργείᾳ ὑφέστηκε, προσλαβοῦσα τὰ Συμβεβηκότα. Καὶ τὸ Ἀνυπόστατον δὲ, δύω σημαίνει· τό, τε γὰρ μηδαμῆ μηδαμῶς ὂν, καὶ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς μὴ ἔχον ἰδίαν ὑπόστασιν, εἴτεν ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ ὑφεστηκός. Τὸ δὲ Ἐνυπόστατον, ποτὲ μὲν τὸ ἁπλῶς ὑπάρχον δηλοῖ· καθὸ σημαινόμενον οὐ μόνον τὴν ἁπλῶς οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἐνυπόστατον λέγομεν, ἑτεροϋπόστατον μᾶλλον ὑπάρχον· ποτὲ δὲ δηλοῖ καὶ τὸ ἄτομον. Οὐδ' αὐτὸ δὲ κυρίως ἐνυπόστατόν ἐστιν, ἀλλ' ὑπόστασις. Κυρίως γὰρ Ἐνυπόστατόν ἐστιν, Ἢ τὸ καθ' αὑτὸ μὲν μὴ ὑφιστάμενον, ἀλλ' ἐν ταῖς ὑποστάσεσι θεωρέμενον, ὥσπερ τὸ εἶδος, ἤγεν ἡ Φύσις· (καὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἡ Φύσις οὐ καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις ὑφέστηκεν·) Ἢ τὸ συνερχόμενον ἑτέρῳ τινὶ διαφόρῳ κατὰ τὴν οὐσίαν εἰς μιᾶς ὑποστάσεως συνθέτε ἐκπλήρωσιν· ὡς ἡ Ψυχὴ καὶ τὸ Σῶμα συνελθόντα ἀλλήλοις

λήλοις τὸν τινα ἄνθρωπον ἀπετέλεσαν. Τὰ μὲν ἕν, Ἐνυπόσατα λεχθεῖεν ἂν· τὸ δ' ἐξ αὐτῶν ἀλλήλων συντεθειμένον, Ὑπόσασις.

Ἀλλὰ καὶ ὑφ' ἑτέρας ὑποσάσεως προσληφθεῖσα Φύσις, καὶ ἐν αὐτῇ ἐχικυῖα τὴν ὕπαρξιν, καὶ αὕτη καλῶς ἐνυπόσατος λέγεται· ὅθεν καὶ τῦ Κυρίε ἡ Σάρξ, μηδὲ πρὸς καιρῦ ῥοπὴν ἀκαριαίαν ὑποσᾶσα καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' Ἐνυπόσατος καὶ λέγεται καὶ ἐστίν· ἐν γὰρ τῇ τῦ Θεῦ Λόγυ ὑπέστη Ὑποσάσει προσληφθεῖσα ὑπ' αὐτῆς, καὶ ταύτην ἔχε καὶ ἔχει Ὑπόσασιν.

Ἰσέον δ' ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἐκάλεσαν Ὑπόσασίν τε καὶ Ἄτομον καὶ Πρόσωπον, τὸ διὰ τῶν ἑαυτῦ ἰδιωμάτων ἀρίδηλον καὶ περιωρισμένην ἀπὸ τῶν ὁμοφυῶν αὐτῦ παρεχόμενον ἡμῖν τὴν οἰκείαν ἐμφάνειαν.

Τὸ Ἓν καὶ Ταυτὸν
- Ἡ Γένε, οἷον Ἄνθρωπος καὶ Ἵππος.
- Ἡ Εἴδε, ὡς Πέτρος καὶ Παῦλος.
- Ἡ Ἀριθμῷ, ὡς Λώπιον καὶ Ἱμάτιον.

Τὸ Ἕτερον,
- Ἡ Γένει, ὡς Ζῷον καὶ Ἐπιστήμη.
- Ἡ Εἴδε, ὡς Ἵππος καὶ Βῦς.
- Ἡ Ἀριθμῷ, ὡς Σωκράτης καὶ Πλάτων.

Ὑπόσασις,
- Ἡ ἁπλῶς Ὕπαρξις.
- Ἡ καὶ τὸ Ἄτομον.

Ἀνυπόσατον,
- Ἡ τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν.
- Ἡ τὸ Συμβεβηκός.

Τὸ Ἐνυπόσατον.
- Τὸ ἁπλῶς ὕπαρχον.
- Τὸ Ἄτομον.
- Τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ θεωρύμενον, ὡς τὸ Εἶδος τῦ ἀνθρώπε ἐν τοῖς κατὰ μέρος.
- Καὶ τὸ συνερχόμενον διαφόρως κατὰ τὴν ἰσίαν, ἢ μιᾶς ὑποσάσεως σύσασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῦ Προτέρε, καὶ Ὑσέρε, καὶ Ἅμα.

Κατὰ πέντε τρόπες τὸ Πρότερον λέγεται· Καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἀπὸ τῦ Χρόνε, καθ' ὃν πρεσβύτερον καὶ παλαιότερον ἕτερον ἑτέρε φαμέν. Τάττεται δὲ τὸ μὲν Πρεσβύτερον κυρίως ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, καὶ μάλισα ἐπ' ἀνθρώπων· ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων

ἀψύχων [καὶ] ὁμῶ πάντων τὸ Παλαιότερον. Δῆλον δ' ὅτι πρὸς ἕτερον χρὴ παραβάλλοντα πάντοτε ποιεῖσθαι τὴν σύγκρισιν, ἵνα μήτις ἑαυτῷ κατὰ τὴν νέαν ἡλικίαν, ὡς τῷ χρόνῳ πρεσβύτερον, εὑρεθείη πρεσβύτερος. Καθ' ἕτερον τρόπον λέγεται Πρότερον, τὸ κατὰ Φύσιν. Φύσει δὲ πρότερόν ἐστι, τὸ συναναιρεῖν καὶ μὴ συναναιρέμενον, καὶ συνεισφερόμενον καὶ μὴ συνεισφέρον· οἷον τὸ ἓν, πρότερον φύσει τῶν δύω· καὶ γὰρ ἀναιρεμένου, συναναιρεῖ τὰ δύω· μὴ ὄντος γὰρ ἑνός, πῶς ἔσονται δύω; τῶν δύω δ' ἀναιρεθέντων, ἃ συναναιρεῖται τὸ ἕν· ἔστι γὰρ ἓν, δύω μὴ ὄντων. Πάλιν τοῖς μὲν δύω συνεισφέρεται τὸ ἕν· ἔνθα γὰρ δύω, ἐκεῖ καὶ τὸ ἕν· ἐν γὰρ καὶ ἓν τὰ δύω· ἃ συνεισφέρει δὲ τὸ ἓν τὰ δύω· ἑνὸς γὰρ ὄντος, ἀπ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ δύω. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ Γένη πρότερα τῶν οἰκείων Εἰδῶν, καὶ τὰ Εἴδη τῶν Ἀτόμων, καὶ ἁπλῶς τὰ καθολικώτερα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μερικωτέρων. Τρίτος τρόπος ὁ κατὰ Τάξιν, ὡς τὸ προοίμιον πρότερον τῆς διηγήσεως, καὶ ὁ στρατιώτης τοῦ στρατηγοῦ. Τέταρτος, ὁ κατ' Ἀξίαν· ὡς ὁ ἄρχων πρότερος τοῦ ἀρχομένου, τῇ ἀξίᾳ δηλονότι καὶ τῇ τιμῇ. Τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Ἀριστοτέλης ἐδέχεται· τίθησι δ' αὐτὸ αὐτοῦ τὸν κατὰ τὸ Αἴτιον· οἷον, ἔστιν ἄνθρωπος, καὶ λέγομεν καὶ ἡμεῖς ἀληθῆ λόγον, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. τὸ εἶναι γὰρ ἄνθρωπον, αἴτιον γίνεται τοῦ λόγου τούτου τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, λέγομεν τὸν ἄναρχον Πατέρα πρῶτον καὶ μείζονα τοῦ Μονογενοῦς, ὡς Αἴτιον τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ἐσιωδῶς. Προστιθέασί τινες τοῖς τρόποις τοῦ προτέρου, τὸν κατ' Ἐπίνοιαν· ὡς ὅταν βουλόμενοι τοῖχον δειμαθαι θεμέλιον καταβάλλωμεν· καὶ λέγομεν, ἐπεὶ πρότερον τὸν τοῖχον ἐπινοήσαντες διὰ τὸν τοῖχον τιθέμεθα τὸν θεμέλιον, ὁ τοῖχός ἐστι πρότερος τοῦ θεμελίου. Συνάγεται δ' ἔτος ὁ τρόπος τῷ κατ' Ἀξίαν· καθ' ὃν τὸ βέλτιον καὶ τιμιώτερον, λέγεται πρότερον. Καὶ ὥσπερ ὁ κατ' ἀξίαν πρότερος, ὕστερος εὑρίσκεται κατὰ τάξιν· (ὁ γὰρ ἄρχων πρότερόν ἐστιν ἀρχόμενος, καὶ ὕστερον ἄρχων καθίσταται.)

τοιουτοτρόπως καὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν πρότερον, ὕστερον ἀπαρτίζεται καὶ τελειῦται.

Ὀσαχῶς δὲ τὸ πρότερον, τοσαυταχῶς καὶ τὸ ὕστερον, προσφυῶς τοῖς τρόποις καὶ καταλλήλως γινομένης τῆς ἀντιθέσεως. Διαιρῦσι δὲ τὸ Πρότερον, καὶ τὸ Ὕστερον, καὶ τὸ Μᾶλλον καὶ τὸ Ἧττον, ὥσπερ τὰ ἀφ' ἑνός. Ἅμα δέ ἐστι καθ' ἕνα μὲν τρόπον, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ· ὡς ὅταν ἐν μιᾷ ῥοπῇ τύχῃ γεννηθῆναι δύω τινάς. ἕτος ὁ τρόπος τῷ πρώτῳ τρόπῳ τῦ προτέρε ἀντίκειται, τῷ ἀπὸ τῦ Χρόνε. Καθ' ἕτερον τρόπον Ἅμα λέγονται τὰ κατὰ φύσιν ἅμα ὑπάρχοντα· ταῦτα δὲ ἐστι τὰ συναναιρῦντα καὶ συναναιρέμενα, συνεισφερόμενά τε καὶ συνεισφέροντα· οἷα τὰ Πρός τι. Οὗτος δὲ ὁ τρόπος, ἀντίκειται τῷ τῦ προτέρε δευτέρῳ τρόπῳ τῷ κατὰ φύσιν· καίγε τῷ πέμπτῳ τῷ κατα τὸ αἴτιον. τῷ δευτέρῳ μὲν ἓν καθ' ὅσον ἀντισῴζει, ἀντίκειται τῷ μὴ ἀντισῴζοντι· τῷ πέμπτῳ δ' αὖθις, ἢ μὴν τετάρτῳ, καθ' ὅσον ἐκ ἔστι θάτερον αἴτιον τῦ λοιπῦ· τοιαῦτα γὰρ τὰ πρός τι, καθὸ πρός τι· τὸ γὰρ Πατὴρ καὶ Υἱὸς, ἅμα ἐστὶ καὶ ἀδέτερον αἴτιον, καθ' αὑτὸ ἑτέρε· μᾶλλον μὲν ἓν αἴτιον ἑκατέρᾳ ἑκάτερόν ἐστιν. Αἴτιον γὰρ τῦ Πατέρα εἶναι, τὸ Υἱὸν εἶναι, καὶ τῦ Υἱὸν εἶναι, τὸ Πατέρα εἶναι· κἂν ἄλλως αἴτιος τῆς τῦ υἱῦ ὑπάρξεως ὁ πατὴρ, ἢ μὴν τῆς τῦ πατρὸς ὁ υἱός· ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ἐγέννησεν· ὁ δὲ υἱὸς ἐγεννήθη, καὶ γέγονεν ὁ υἱὸς ἐκ τῦ πατρὸς, ἢ μὴν ἐκ τῦ υἱῦ ὁ πατήρ. Τρίτον τῦ Ἅμα σημαινόμενον, τὰ ἀντιδιαιρέμενα Εἴδη· ὡς ὅταν διαιρῦντες τὸ Ζῷον εἰς Λογικὸν καὶ Ἄλογον, ἅμα λέγομεν εἶναι τὸ Λογικὸν καὶ τὸ Ἄλογον· καὶ ἃ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δ' ὕστερον. Ἀντίκειται δὲ τῶν ἀντιδιαιρεμένων ὁ τρόπος, τῷ τρίτῳ τρόπῳ τῦ προτέρε τῷ κατα τάξιν. ἰσόσοιχα γὰρ τὰ ἀντιδιαιρέμενα, καὶ τὴν αὐτὴν ἀλλήλοις ἔχοντα τάξιν. δοκεῖ δέ τι τῦ ἅμα καὶ τῷ κατ' ἀξίαν ἀντικεῖσθαι τρόπῳ τῦ προτέρε. τῦτο δ' ἂν εἴη, τὸ, ἰσάξιόν τε καὶ ὁμότιμον.

Τὸ

Τὸ Πρότερον καὶ Ὕστερον
- Τὸ κατὰ Χρόνον.
- Τὸ τῇ Φύσει πρότερον.
- Τὸ κατὰ Τάξιν, ὡς τὸ προοίμιον τῆς διηγήσεως.
- Τὸ κατ' Ἀξίαν, ὡς ὁ ἄρχων τῶ ἀρχομένω.
- Τὸ κατὰ τὸ Αἴτιον, ὡς τὸ εἶναι ἄνθρωπον τῶ ἀληθῆς περὶ αὐτῶ λόγω, τῶ, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος.

Ἅμα λέγεται
- Τὰ κατὰ Χρόνον, οἷον οἱ γεννηθῶσι δύω τινὲς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.
- Τὰ κατὰ Φύσιν, ὡς τὰ Πρός τι.
- Τὰ Ἀντιδιαιρούμενα ἐκ τῶ αὐτῶ γένους, ὡς τὸ Λογικὸν καὶ Ἄλογον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΙΘ'.

Περὶ Οὐσίας.

Ἡ Οὐσία, σημαίνει μέν ποτε καὶ τὴν ἁπλῶς ὕπαρξιν, ὅτε καὶ κατὰ πάντων τῶν ὄντων φέρεται· κυρίως δὲ τὴν ἀντιδιαιρουμένην τοῖς συμβεβηκόσι κατηγορίαν δηλοῖ· ἥτις ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἑτέρω πρὸς σύστασιν· ταύτῃ γὰρ καὶ τὸ ὂν πάρεστι πρώτῃ· μετὰ ταύτην δὲ τοῖς συμβεβηκόσιν. Αὕτη ἡ Οὐσία, διαιρεῖται εἰς Σῶμα καὶ Ἀσώματον· τὸ Σῶμα εἰς Ἔμψυχον καὶ Ἄψυχον· τὸ Ἔμψυχον εἰς Αἰσθητικὸν καὶ Ἀναίσθητον· τὸ Αἰσθητικὸν εἰς Μεταβατικὸν καὶ Ἀμετάβατον· τὸ Μεταβατικὸν εἰς Λογικὸν καὶ Ἄλογον· Λογικὸν μὲν τὸν ἄνθρωπον· Ἄλογον δὲ, τὰ παρὰ τὸν ἄνθρωπον ζῶα.

Οὐσία μὲν ἐν Ἔμψυχος Ἀναίσθητος, τὸ Φυτόν· ἐπείπερ αὐτὸ καθ' αὐτό ἐστι τὸ Φυτόν, καὶ ἐκ ἐν ἑτέροις ἔχει τὸ εἶναι· ἀλλ' ἕτερα μᾶλλον ἐν αὐτῷ τὴν ὕπαρξιν ἔχουσιν. Ὑπάρχει γὰρ ἐν τῷ Φυτῷ, καὶ Ποσὸν· (διπηχυ γάρ ἐστιν ἴσως ἢ τρίπηχυ τυτὶ τὸ Φυτόν.) καὶ Ποιὸν· (μέλαν γάρ ἐστιν ἢ λευκόν.) καὶ Πρός τι· (μεῖζον γάρ ἐστιν ἑτέρω Φυτῷ, καὶ ἄλλω πάλιν μικρότερον.) καὶ Πᾶ· (ἐν τόπῳ γάρ ἐστι.) καὶ Πότε, διὅ,τι καὶ ἐν χρόνῳ· καὶ Ποιεῖν. (ἀνθεῖ γὰρ ἢ καρποφορεῖ.) καὶ Πάσχειν· (τέμνεται γὰρ τυχὸν, ἢ ψύχεται, ἢ θερμαίνεται.) καὶ Κεῖσθαι· (ἵσταται γὰρ ἢ ὄρθιον, ἢ πρὸς γῆν νενευκός.) καὶ Ἔχειν· ἔσαι γὰρ ἴσως καί τι θρίγγωμα τῷ Φυτῷ τῆς

αὐτε πως ῥίζης ἢ τε τελέχες ἀπλόμενον. Οὕτω μὲν ἓν Οὐσία ἐστὶ τὸ Φυτόν. Ἔμψυχον δὲ, διότι τρέφεται καὶ αὔξεται, καὶ γεννᾷ ὅμοιον ἑαυτῷ. Δυνάμεις δὲ Ψυχῆς τὸ Θρεπτικὸν, καὶ Αὐξητικὸν, καὶ Γεννητικόν. Ἐπεὶ δὲ ἔμψυχον τὸ Φυτὸν, δῆλον ὅτι καὶ σεσωματωμένον ἐστίν· (ἔμψυχον γὰρ λέγεται τὸ σῶμα, τὸ ἔχον ψυχήν.) ἀ προσέθεται δὲ τὸ σεσωματωμένον τῷ ὅρῳ, ὡς τῷ ἐμψύχῳ συνυπακούμενόν τε καὶ συννοούμενον. Οὕτω μὲν καὶ Ἔμψυχον τὸ Φυτόν. Ἀναίσθητον δὲ, διά τὸ μηδεμιᾷ διοικεῖσθαι τῶν πέντε αἰσθήσεων· ἐχ Ὁράσει, ἐκ Ἀκοῇ, ἐκ Ὀσφρήσει, ἐ Γεύσει, ἐδ' Ἁφῇ. Δῆλον δ' ὅτι καὶ ἀμετάβατον. Ἀμετάβατον δέ φημι τὸ μὴ ἔχον ἐν ἑαυτῷ δύναμιν μεταβατικὴν ἐκ τόπε εἰς τόπον· ὥσπερ μεταβατικὸν, τὸ ἔνδοθεν αφ' ἑαυτε κινεῖσθαι κατὰ τόπον δυνάμενον. Ἔστι μὲν ἓν τὸ Φυτὸν, Οὐσία Ἔμψυχος Ἀναίσθητος. Οὐσία δ' ἔμψυχος αἰσθητικὴ, τὸ Ζῶον ὁμῶ καὶ Ζωόφυτον. Ἵνα γὰν ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα διακριθείη, προσθετέον τῷ μὲν ὅρῳ τε ζώε, τὸ Μεταβατικὸν· τῷ δὲ τε ζωοφύτε, τὸ Ἀμετάβατον. Μεταβατικὸν δὲ λέγομεν τὸ ζῷον, καὶ ἐχ ἁπλῶς κίνησιν ἔχον· ἐπείπερ ἐκ τῶν ὅλων κινήσεων, τὴν μετάβασιν ἔχει πλείονα παρὰ τὸ ζωόφυτον, ἤγεν τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· Πᾶσα γὰρ ἄλλη κίνησις, καὶ τῷ ζωοφύτῳ ἔνεσι, καὶ αὐτῷ τῷ φυτῷ· γίνονται γὰρ καὶ ταῦτα καὶ φθείρονται καὶ αὔξονται, καὶ μειῶνται, καὶ ἀλλοιῶνται, θερμαινόμενα καὶ ψυχόμενα· καὶ καθ' ἕτερα πάθη διάφορα τὴν ἀλλοίωσιν ὑπομένοντα τῇ οἰκείᾳ Φύσει καταλλήλως ἑκάτερον. Ἔστι μὲν ἓν τὸ Ζῶον, Οὐσία Ἔμψυχος Αἰσθητικὴ Μεταβατικὴ· τὸ δὲ Ζωόφυτον, Οὐσία Ἔμψυχος Αἰσθητικὴ Ἀμετάβατος. καὶ κατὰ μὲν τὴν ἁπλικὴν αἴσθησιν τὸ ζωόφυτον πλεονεκτεῖ τε φυτε· διὰ δὲ τὸ μὴ μεταβαίνειν, ὑστερεῖται τε ζώε. Καὶ ἔτω μὲν ἔχει τὸ Ζῶον καὶ τὸ Ζωόφυτον.

Ὁ δὲ Ἄνθρωπος, ζῷόν ἐστι λογικὸν, ἤγεν Οὐσία Ἔμψυχος Αἰσθητικὴ Μεταβατικὴ Λογική. Ἀλλ' εἰ μὲν ἔτως ὁ τε ἀνθρώπε ὁρισμὸς ἀπεδίδοτο, λεγόντων ἡμῶν· ἄνθρωπός ἐστιν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ μεταβατικὴ λογικὴ·

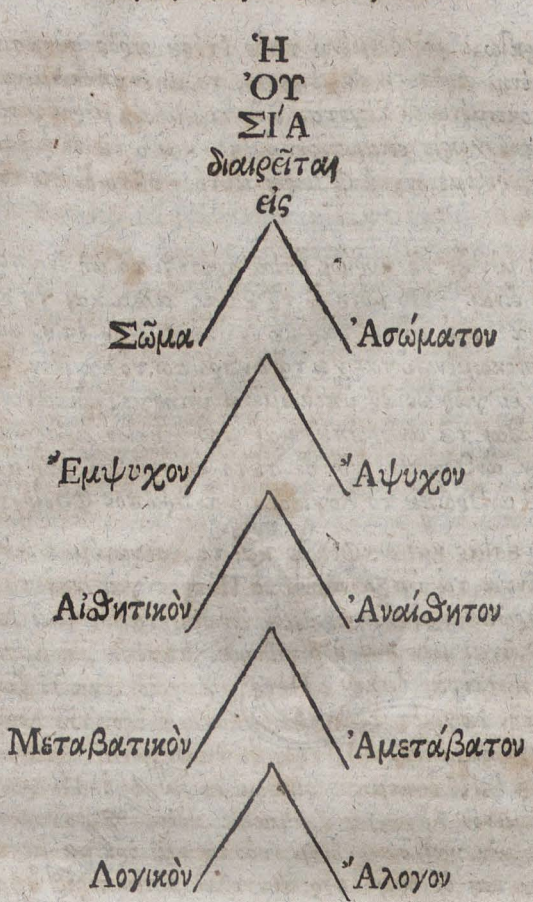
ἀπ

ἐκ ἂν τῷ τῆ ἀνθρώπῃ ὁρισμῷ προσέκειτο τὸ θνητὸν, ὡς τῇ ἐμψύχῳ ὐσίᾳ συνεισαγόμενον. Πᾶν γὰρ ἔμψυχον, καὶ θνητὸν· ὥπερ καὶ πᾶν σύνθετον, διαλυτόν. Σύνθεσις γὰρ ἀρχὴ μάχης· μάχη δὲ διαϛάσεως· διάϛασις δὲ λύσεως. Ἐπεὶ δὲ τὸ ὅτως ὁρίζεϑαι, ἀδολεχίας ἐϛὶ μὴ πρεπόσης τοῖς ὁρισμοῖς· (τί γὰρ ἐν ὅροις, λόγοις συντόμοις, χρὴ πολυλογεῖν, ἑνὸν μιᾷ λέξει τὰ πλεῖϛα περιλαβεῖν καὶ διὰ τῆ ζῷον εἰπεῖν, τὴν ὐσίαν δηλῶϛαι, καὶ τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ αἰϑητικὸν, καὶ τὸ μεταβατικόν;) διὰ τῆτο ζῷον λέγοντες τὸν ἄνθρωπον λογικὸν, προστίϑεμεν τῷ ὁρῳ καὶ τὸ θνητόν. Δηλοῖ γὰρ τὸ τῆ ζῴε ὄνομα καὶ τὸν Ἄγγελον ὡς ζωῆς μετέχοντα καὶ αὐτὸν, εἰ καὶ τῆς ἀϑανάτε καὶ ὑπὲρ αἴϑησιν· ὃς δὴ καὶ λογικός ἐϛι, καὶ ἡ λογικότης αὐτῆ πάσης ἀλογίας ἀνεπιμιγὴς, καὶ πάμπαν ἀμέϑεκλος. Ἵνα γᾶν μήτις ἀκύων ζῷον λογικὸν, ὑπολάβῃ τυχὸν τὸν Ἄγγελον λέγεϑαι, τὸ θνητὸν ἐπεϛήχϑη τῷ ὅρῳ διὰ σαφήνειαν ἔξωϑεν· ὃ μὴν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὐσίαν τομῆς καὶ ὑποδιαιρέσεως. Οὐ δὲ γάρ ἐϛιν αὐτὸ τὸ ζῷον, τϛτέϛι, τὴν ὐσίαν τὴν ἔμψυχον τὴν αἰϑητικὴν καὶ μεταβατικὴν, εἰς λογικὸν διαιρήσαντας, ὑποδιελεῖν αὖϑις τὸ λογικὸν εἰς θνητὸν καὶ ἀϑάνατον. Οὕτω γὰρ ποιήσαντες, ἢ τὸν ἑλληνικὸν Ὕϑλον συϛήσομεν, καὶ τὰ ἐράνια σώματα ζῷα τερατευσόμεϑα καὶ αὐτοὶ, καὶ λογικὰ καὶ ἀϑάνατα, ἢ τὲς Ἀγγέλες ζῷα εἰπόντες ἀϑάνατα, δοξάσομεν αὐτὲς ἐμψύχες τε καὶ αἰϑητικὲς· εἰ τῆτο δὲ, καὶ σεσωματωμένες· καὶ ὅτως ἀϑανάτες ὁμολογῆντες αὐτὲς, τἐναντίον μᾶλλον θνητὲς εἶναι κατασκευάσομεν ἐξ ὧν λέγομεν. Πάλιν εἴπερ ἐκ τῆ θνητῆ τὸν ἄνθρωπον διέλοιμεν, καὶ τὸν βῶν, καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα· πᾶν τὸ θνητὸν ἔϛαι καὶ λογικόν· (τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν ὑπακάτω κατηγορῆντα) καὶν τεῦϑεν ἁρμόσει καὶ τοῖς ἀλόγοις τὸ λογικὸν· ὅπερ ἐϛιν ἀτοπώτατον. Τμηθήσεται γᾶν τὸ λογικὸν ζῷον εὐθὺς, εἴτην ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὰ ἄτομα· Πέτρον, Παῦλον καὶ τὰς λοιπὰς ὑποϛάσεις· ἅς φησιν ὁ Ἀριϛοτέλης ὐσίας λέγεϑαι κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιϛα. Τὰ

γαρ ἄτομα πρώτως αἰθητῶς [καὶ] κυρίως δοκεῖσιν ἐσίαι λέγεσθαι, διὰ τὸ αἰθητῶς ὑπάρχειν, καὶ πρώτως καταλαμβάνεσθαι. Διὰ τῶν αἰθητῶν γαρ ἡ διάνοια ἡμῶν ἀνάγεται πρὸς τὰ νοητά, καὶ μάλιστα φαίνονται ἐσίαι εἶναι, διὰ τὸ ἐνεργείᾳ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὰ συμβεβηκότα ὑπάρχοντα. Καὶ ἕτω μὲν ὁ πολὺς ἄνθρωπος ἔχει δόξης περὶ αὐτῶν. Οἱ δ' ἐξετασικώτερον περὶ τέτων διασκεψάμενοι, κυριάτατα καὶ πρώτως καὶ μάλιστα κατ' ἀλήθειαν ἐσίας ἔσας ἐ λεγομένας τὰ εἰδικώτατα ἔφασαν εἶδη· κυριώτατα μὲν, διὰ τὸ νοητῶς ὑπάρχειν καὶ ὑπερβαίνειν τὴν αἴθησιν· (κρείττω γαρ καὶ κυριώτερα τῶν αἰθητῶν τὰ νοητά.) πρώτως δὲ, ὡς πρώτως ἐπιδεδεγγένα πάσας τας ἐτιώδεις διαφορὰς καὶ τὰ ἴδια, καὶ τέτων πάντων μεταδιδόντα τοῖς ἀτόμοις ὑστέρως ἀφ' ἑαυτῶν· (ἐκ γαρ τε καθόλε ἀνθρώπε, καὶ ὁ Πέτρος ἄνθρωπος λέγεται, καὶ ζῷον λογικὸν θνητὸν, νῦ καὶ ἐπισήμης δεκτικόν.) μάλιστα δὲ ὡς ἀναλλοίωτα καὶ σώσιμα καὶ ἀεὶ ὄντα, τῶν ἀτόμων παντοίως ἀλλοιεμένων καὶ ἀσατέντων, καὶ ἄλλοτε ἄλλων γιγνομένων καὶ φθειρομένων. Ὅθεν καὶ οἱ τὴν ἀληθῆ Φιλοσοφίαν ζητήσαντες, ἓν ἔκασον τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν, Οὐσίαν καὶ Φύσιν ἐκάλεσαν ὁμῶ καὶ Μορφὴν· Οὐσίαν, ὡς ἔσαν ἀεὶ, καὶ μηδὲ ποτε φθειρομένην· Φύσιν ὡς φύσαν τὰς ὑποσάσεις, καὶ ἀρχὴν καὶ αἰτίαν καὶ δύναμιν ἀμετάβλητον πάσαις ταῖς ὑπ' αὐτὴν ὑποσάσεσιν ὑπάρχεσαν, καὶ τὸ κινεῖσθαι τοιῶσδε τέτων ἑκάστῃ παρέχεσαν· Μορφὴν δὲ, διὰ τὸ εἰδοποιηθῆναι καὶ μορφωθῆναι ταῖς ἐσιώδεσι Διαφοραῖς, καὶ τοῖς Ἰδίοις ὡς ἐντελέσατα, καὶ τῶν ὅλων μορφωμάτων τῶν ὑπ' αὐτὴν, ἤτοι τῶν χαρακτήρων εἶναι συλληπτικήν. Τὰ δ' ἄτομα καθὸ μέρη ἐσιῶν, κατὰ τέτο καὶ ἐσίαι κληθήσονται. Καὶ Πλάτων γαρ τὲς κατὰ μέρος ἀνθρώπες, ἀνθρώπε κέρματά φησιν· ὅθεν καὶ Πέτρος μὲν ἐσία ἐστὶ, καὶ Παῦλος ἐσία ἐστὶν, ἀλλ' ἐσίας μιᾶς καὶ ἀμφότεροι.

ἡ Οὐσία { Ἡ ἁπλῶς Ὕπαρξις.
Κυρίως δὲ ἡ ἀντιδιαιρεμένη τοῖς Συμβεκηκόσιν.

Ἡ

Τὸν Ἄνθρωπον, καὶ τὰ παρὰ τὸν Ἄνθρωπον Ζῷα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἔτι περὶ Οὐσίας.

Τῆς κυρίως Οὐσίας ἀποδείξαται πρεπόντως, ἡ Ὕλη τε καὶ τὸ Εἶδος. ἐσιώδη γὰρ ταῦτα μᾶλλον, ἤπερ ἐσία. Περὶ μὲν [ἓν] τούτων, ὑπομνηθήσεται, κατὰ τὸ τῆ δευτέρᾳ βιβλίῳ πρῶτον κεφάλαιον. Τῇ δέ γε κυρίως ἐσίᾳ, πράγματι αὐθυπάρκτῳ,

ὑπάρκλω, μὴ δεομένω τινὸς ἑτέρε πρὸς σύσασιν ὁμολογημένη, πρόσεσιν οἰκειότατα, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένω εἶναι. Ἐν ὑποκειμένω δὲ λέγεται, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τε ἐν ᾧ ἐσι, καὶ ὃ τε ἐν ᾧ ἐσιν ἐπινοίᾳ χωριζόμενον, ἀφθείρει αὐτό· τετο δέ ἐσι τὸ Συμβεβηκός.

Πάσῃ μὲν ἓν τῇ κυρίως ἐσίᾳ πρόσεσι τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένω εἶναι. Οὐ μόνῃ δὲ τῇ ἐτίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐσιώδει διαφορᾷ· καὶ αὕτη γὰρ ἐκ ἐν ὑποκειμένω ἐσίν· ἐδὲ γὰρ ὡς ἐν ὑποκειμένω ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπω τὸ λογικὸν, ἀλλ' ὡς μέρος· εἰ γὰρ ὡς ἐν ὑποκειμένω ὑπῆρχε, δυνατὸν ἦν ἂν χωρίζεθαι τε ἀνθρώπε, καὶ μηδὲν ἧτλον ἄνθρωπον μένειν τὸν ἄνθρωπον· νῦν δὲ τετο ἐκ ἔσιν· εἰ γὰρ ἀφαιρεθείη τε ἀνθρώπε τὸ λογικὸν, ὁ ἄνθρωπος φθείρεται.

Κοινὸν ἐσίας καὶ διαφορᾶς καὶ τὸ, συνωνύμως λέγεθαι πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν. ὁ Πέτρος γὰρ καὶ τὸ ὄνομα τε ἀνθρώπε καὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχεται. Καὶ Λογικὸν δὲ, καλεῖται μὲν καὶ ἡ διαφορὰ, τετέσιν, ἡ Λογικότης αὕτη· καλεῖται δὲ καὶ ὁ Πέτρος λογικὸν, καθὸ ζῷον μετέχον τῆς λογικότητος. Εἰ δὲ καὶ τὸν ὅρον τῆς λογικότητος ἀπαραλλάκτως ὁ Πέτρος ἐκ ἐπιδέχεται· (Λογικότης μὲν γάρ ἐσι, δύναμις χρήσεως λόγε· ὁ δὲ Πέτρος ζῷόν ἐσι χρώμενον λόγω.) θαυμασὸν ἐδέν. Συνώνυμον γὰρ λέγεται μὲν καὶ ὅπερ ὀνοματός τε καὶ ὁρισμῷ μεταδίδωσι· λέγεται δὲ καὶ ὅπερ συντελεῖ μόνον πρὸς ὕπαρξιν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ψυχὴν συνωνύμως κατηγορεῖθαι τε ζώε φησὶν, ἐπειδὴ πρὸς τὴν ὕπαρξιν αὐτῷ συντελεῖ, κἂν μήτε τε ὀνόματος μεταδιδοῖη τῷ ζώῳ, μήτε τε ὁρισμῷ. Εἴη δ' ἂν συνωνύμως κατηγορεμένη τῶν ὑπ' αὐτὴν ἡ Διαφορά. Καὶ κατὰ τετον τὸν λόγον ἡ διαφορὰ κἂν ποιότης φαίνηται εἶναι, ἀλλ' ἐχ ἁπλῶς ποιότης ἐσὶν, ἀλλ' ἐσιώδης ποιότης, μηδεμιᾷ ἐπινοίᾳ δυναμένη χωρίζεθαι τε ἐν ᾧ ἐσιν· οἷον ἡ Λογικότης· πρὸ μὲν γὰρ τε συνελθεῖν τῷ ζώῳ καὶ ἀποτελέσαι τὸν ἄνθρωπον σκοπῆσιν ἡμῖν, ἴσως ἂν μόνη ποιότης νοηθείη, πλὴν καὶ τότε μεγάλην

γάλην ἔχουσα δύναμιν· συνελθοῦσα δὲ τῷ ζώῳ, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκλελέσασα, ἀσίωτα δὴ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἓδὲν ἄλλο ἐστὶ κατ' οὐσίαν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ζῶον μετὰ λογικότητος. Ἐπεὶ γὰρ ἡ λογικότης ἀχώριστος τοῦ ἀνθρώπου πάντη καὶ κατ' αὐτὴν ἐστὶ τὴν ἐπίνοιαν· ὁ δὲ Ἄνθρωπος κατηγορεῖται τοῦ Πέτρου συνωνύμως· καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου λογικότης ἄρα συνωνύμως κατὰ τοῦ Πέτρου ῥηθήσεται. Ὥσπερ γὰρ τὸ Εἶδος κατηγορεῖται τινος· ἔτως αὐτοῦ συγκατηγορεῖται τῶν εἰδέων καὶ ἡ Διαφορά· συμφυεσάτη γὰρ ὑπάρχει τῷ εἴδει καὶ παντελῶς αὐτοῦ ἀδιάσπαστος, καὶ χωρὶς αὐτῆς ἐδαμῶς τὸ εἶδος ὑφέστηκεν, οὐδὲ πρὸς βραχύ. Πρώτως μὲν ἓν τῆς οὐσίας καὶ τῆς διαφορᾶς ἐστὶ, τὸ συνωνύμως λέγεσθαι πάντα τὰ ἀπ' αὐτῶν. Καὶ τοῖς Συμβεβηκόσι δὲ, τὰ Γένη τῶν οἰκείων εἰδῶν, καὶ τὰ εἴδη τῶν οἰκείων ἀτόμων, καὶ ἁπλῶς τὰ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω, συνωνύμως κατηγορεῖται.

Ὅτι καὶ ἀσιωδῶς πρόσεστι τῇ Οὐσίᾳ, καὶ τὸ μηδὲν Ἐναντίον εἶναι αὐτῇ. Τὰ γὰρ Ἐναντία, περὶτι ὑποκείμενον μάχονται, καὶ ἀσθενέστατον ἑκάτερον νικῆσαι τὸ ἕτερον, ὅπως ἂν τῷ ὑποκειμένῳ γένηται ἐγκρατές· οὐδὲ γὰρ ἰσχύει τὸ ὑποκείμενον ἐν τῷ αὐτῷ νῦν, τἀναντία δέξασθαι ὁλικῶς· ὥστε τἀναντία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν· ἡ δὲ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὴ οὖσα, ἐναντίον ἔξει οὐδέν· οὐδὲ γὰρ ἐναντίον τῇ οὐσίᾳ θείητις ἂν τὸ μὴ ὄν· ὃ γὰρ οὐδαμῶς ὑφέστηκεν, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς ἕτερον. Εἰ δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ἀλλήλοις ἐναντία δοκεῖ· ἀλλ' οὐ καθὸ οὐσίαι, τὸ ἐναντιοῦσθαι φέρουσιν, ἀλλ' ἢ πεποίωνται· Ἀντίκειται γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ.

Καὶ ἄλλοις δὲ πολλοῖς ἐστι τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον· ὡς τοῖς χρήμασι, καὶ τῶν χρωμάτων τοῖς μέσοις· τῷ ἐρυθρῷ, τῷ ξανθῷ, τῷ φαιῷ, καὶ τοῖς ὁμοίοις· καὶ τοῖς ἀφωρισμένοις ποσοῖς. Οὐκ ἔστι δ' αὐτοῖς ἐναντίον, ἵνα μὴ ἄδικος ἡ Φύσις εὑρεθῇ, πολλὰ ἐναντία ἑνὶ ἀντιτάξασα. Ἀφωρισμένα δὲ ποσὰ λέγεται, ὅσαπερ ὡρισμένην τινὰ ποσότητα ἔχουσιν, ὡς δύο, πέντε, δέκα, καὶ δίπηχυ,

χυ, πεντάπηχυ, δεκάπηχυ, καὶ τὰ παραπλήσια, καὶ μὴ τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει λέγονται, καθάπερ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον· πρός τι γὰρ ταῦτα, καὶ ὁ ποσὰ· καὶ ἀντίκεινται ἀλλήλοις, οὐχ ὡς ἐναντία, ἀλλ' ὡς πρός τι· τὸ γὰρ μέγα πρὸς μικρὸν λέγεται μέγα, καὶ τὸ πολὺ πρὸς ὀλίγον λέγεται πολύ· καὶ εἴπερ ἐστὶν ἐναντία τὰ τοιαῦτα, ἐπεὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν δύναται εἶναι καὶ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο παραλαμβανόμενον, ἐσοιντ' ἂν ἐν ἑνὶ ὑποκειμένῳ τἀναντία κατὰ ταυτὸν, ἢ μᾶλλον ἐναντίον ἔσοιτο ἑαυτῇ τὸ αὐτό· Λέγεται δέποτε καὶ τὸ μέγα καὶ πολὺ ἀχέτως ἐπὶ ἀορίστε ποσῦ λαμβανόμενον· ὡς λέγομεν· ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σε Κύριε· καὶ, ὅτι τὸ ἔλεός σε μέγα ἐπ' ἐμέ.

Πρόσεσι τῇ Οὐσίᾳ καὶ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, κατὰ τὰ ἑαυτῆς ἄτομα δηλαδὴ· οἷον ἕκαστον τῶν τῆς ἐσίας ἀτόμων ἃ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐκεῖνο ὅπερ ὠνόμασαν. ὁ Πέτρος γὰρ καὶ ὁ Παῦλος ἐσίας ὄντες ἄτομα, ὠνομάσθησαν ἄνθρωποι κατὰ τὸ εἶδος τὸ ἀνθρώπειον, ᾧ περιέχονται καὶ ἃ λέγονται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωποι· ἔστε γὰρ ὁ Πέτρος μᾶλλον ἄνθρωπος λέγεται, ἢ ὁ Παῦλος ἧττον ἄνθρωπος, ἤτις ἑαυτῇ ποτὲ μὲν, μᾶλλον ἄνθρωπος· ποτὲ δὲ, ἧττον ἄνθρωπες. Τῦτο καὶ ἐπὶ τῶν Ἵππων, καὶ ἐπὶ τῶν Λίθων, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐσίας ἀτόμων. Ἐπεί τοί γε ἁπλῶς ἡ ἐσία κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον λεχθείη ἄν· Διὰ τὸ, ἐσίαν ἄλλης ἐσίας μᾶλλον ἐσίαν, καὶ ἑτέρας ἧττον γινώσκεσθαι· οἷον ἡ μὲν ἄϋλος Οὐσία καὶ ὑπερκόσμιος τῆς ἐγκοσμίε ταύτης καὶ ὑλικῆς, ὁμολογεμένως ἐσὶ μᾶλλον ἐσία· μᾶλλον γὰρ τὸ εἶναι τοῖς ἐν σάρκει διὰ τὴν ἀϋλίαν, ἢ τοῖς ἐν ἀσάτῳ τῆς ὕλης ῥοῇ. Αὕτη δὲ πάλιν ἡ ὕλη, καθάπερ δὴ καὶ τὸ εἶδος ἧττον ἐσία, τῆς ἐξ αὐτῶν συντεθειμένης φαίνονται εἶναι· διὰ τὸ, μήτε τὴν ὕλην καθ' αὑτὴν, μήτε τὸ εἶδος καθ' ἑαυτὸ τελείας μετέχειν ἐντότητος, ἀλλὰ σὺν ἀλλήλοις δύνασθαι θεωρεῖσθαι ὑπαρκτικῶς· καὶ καθὸ μόνον ἐσίας στοιχεῖα, κατὰ τῦτο τῆς ἐσίας μετέχειν ὀνόματος. Αὐτῆς δὲ πάλιν τῆς συνθέτε ἐσίας, τὰ ἄτομα ὁ Ἀριστο-

τέλης

τέλης μᾶλλον ἀσίας φησὶ, καὶ ἧττον ἀσίας τὰ εἴδη, καὶ τέτων ἧττον ἔτι τὰ γένη. καὶ περὶ τέτε φθάσαντες ἔπομεν.

Πρόσεσι τὸ μὴ ἐπιδέχεθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ πᾶσιν οἷς ὑπάρχει τὸ μὴ ἔχειν τι ἐναντίον. Τὸ γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὁδὸς ἐσιν ἐπὶ τὰ ναντία· οἷον ἐπὶ τῆς ἐκ ψυχρᾶ μεταβολῆς εἰς θερμὸν, ἧττον ψυχρὸν γίνεται πρότερον τὸ ψυχρὸν, καὶ τότε θερμὸν ὁπωσῶν, εἶτα μᾶλλον θερμόν.

Ἴδιον δὲ μάλισα τῆς συνθέτε ἀσίας, τὸ ἕκασον τῶν ἑαυτῆς ἀτόμων ὑποπίπλειν τε δείξει, καὶ τόδε τι λέγεθαι, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτᾶ μεταβολὴν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκλικὴν παρὰ μέρος· Ἀδύνατον γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ δύω ἐναντία συσῆναι κατὰ ταυτόν· εἰ γὰρ ταναντία συμβεβηκότα ἐσὶ, παρὰ μέρος ἐν τοῖς ἀτόμοις τῆς συνθέτε ἀσίας ἐνεργείᾳ θεωρηθήσεται. Πλὴν ἐκ ἐν παντὶ ἀτόμῳ τὰ πάντα· ἐδὲ γὰρ τὸ Πῦρ γένοιτ' ἄν ποτε ψυχρὸν, μένον πῦρ· ἢ τὸ Ὕδωρ, ξηρόν. Ἡ γὰρ τᾶ πυρὸς θερμότης, καὶ ἡ τᾶ ὕδατος ὑγρότης, ἐχ ἁπλῶς ποιότητες τότοις εἰσὶν, ἀλλ' ἀσιώδεις διαφοραὶ, συμπληρωτικαὶ τῆς ἀσίας αὐτῶν· καὶ ἐκ ἂν μένοντα τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ἅπερ ἐσι, τῶν κατ' ἀσίαν αὐτοῖς ὑπαρχόντων ἐκβαίεν ὅλως ἀδὲ κατὰ μόνην ἐπίνοιαν. Οἷς γὰρ μὴ φύσει καὶ ἀχωρίσως θάτερον ὑπάρχει τῶν ἐναντίων, ταῦθ' ἑκάτερον τῶν ἐναντίων παρὰ μέρος ἐσὶ δεκλικά. διὸ καὶ ὁ Κόραξ, ἐπινοηθήσεται μὲν ἴσως λευκὸς διὰ τὸ μὴ ἀσιωδῶς προσεῖναι τὸ μέλαν αὐτῷ· πρακλικῶς δὲ λευκὸς ἐκ ἂν ποτε γένοιτο, διότι καὶ τότῳ τὸ μέλαν, εἰ καὶ μὴ ἀσιωδῶς, ἀλλ' ἄλλως ὑπάρχει ἀχώρισον. Ψυχρὸν μὲν ἂν τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ ξηρὸν ἐδ' ἐπινοηθήσεται· ὑγρᾷ δὲ τρεφόμενον ὕλῃ τὸ πῦρ, ἔσαι ὑγρὸν ὡς πρὸς αἴθησιν· ὥσπερ καὶ ὑπὸ πυρώδες ἀσίας θερμανθὲν τὸ ὕδωρ, θερμόν. Δέξεται δὲ τὸ πῦρ καὶ τὴν ἐπὶ τὰ κάτω φορὰν ὠθέμενον διὰ τῆς ἐκθλίψεως, ὡς ὁ κεραυνὸς, καὶ τὸ ὕδωρ ὁλκῇ πνεύματος ἐσεῖται μετέωρον, καὶπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως τἀναντία θεωρηθήσεται κατά γε τὸ πεφυκός.

Τὰ

Τὰ δ' ἐράνια σώματα ὡς μοναδικά, τινῶν ἐχ ὑπάρχεσιν ἄτομα· ἔτε γὰρ γένος, ἔτε εἶδός ἐσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ διὰ τῦτο τἀναντία ἐκ ἐπιδέχονται· μᾶλλον δ' ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἶναι ἔχοντα, ἐκ ἂν ἔχοιέντινα τῦ ἐναντίε παραδοχήν, εἰ μήτις λάβῃ τὰς ἀντικειμένας κινήσεις ἐν πλάνησιν. Οὗτοι γὰρ φέρονται μὲν, καὶ ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς οἰκείαν φορὰν· συμφέρονται δὲ καὶ τῷ παντὶ πρὸς δυσμὰς ἐξ ἀνατολῶν, συνόδες τε ποιῦνται καὶ ἀποσάσεις, καὶ τα πεινώματα, καὶ ὑψώματα, καὶ προποδίζσι καὶ ἀναποδίζσι, καὶ βορείοις καὶ νοτίοις τῦ ζωδιακῦ πελάζσι μέρεσι· τῦ Ἡλίε μόνε πάντοτε τὴν μέσην φερομένε καὶ ὁμαλῶς. Ἡ δὲ Σελήνη, καὶ ποικίλως τοῖς φωτισμοῖς τε καὶ σκοτασμοῖς χηματίζεται, καὶ τέλειον ἀμαυρῦται, μόνης τῶν ὅλων τῆς ἁπλανῦς Σφαίρας μηδεμίαν ἐπιδεχομένης ἐναντιότητα, εἰ μήπω λέγει τις καὶ νοτέρας ἐναντιότητας, τήν τ' ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς φορὰν κατὰ τὸ ὑπὲρ γῆν λεγόμενον ἡμισφαίριον, καὶ τὴν ἐκ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς κατὰ τὸ δοκῦν ὑπὸ γῆν, διὰ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κυκλοφορικῆς ἀπαρτιζομένας κινήσεως, καὶ ξένως καὶ θαυμασῶς συλληπτικὰς ἀλλήλων ἔσας καὶ συντελεσικάς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσῦτον.

Φαίνεται δὲ καὶ ὁ Λόγος καὶ ἡ Δόξα, τῶν ἐναντίων εἶναί πως δεκτικά. Καὶ ὁ μὲν λόγος, δηλοῖ τὸν προφορικὸν, καὶ ἔστι Ποσόν· ἡ δόξα δὲ λόγος ἐνδιάθετος ἔσα, τάττεται ὑπὸ τὸ Ποιόν. Δοκῦσι δὲ καὶ ἄμφω τυγχάνειν τῶν ἐναντίων, ὡς εἴρηται, δεκτικά· ἐὰν γὰρ καθημένε τῦ Σωκράτες, λέγῃ τις αὐτὸν ἡ δοξάζῃ καθῆθαι, ἀληθεύει· τῦτο δ' ἀναστάντος, ψεύδεται. Ἀλλ' ἐχ ἕτω τὰ τῆς Οὐσίας ἄτομα, δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἐλέγετο· κατὰ δὲ τὴν μεταβολὴν ἑαυτῶν. Ὁ λόγος δὲ, καὶ ἡ δόξα μένσιν ὅπερ εἰσὶ, τῦ πράγματος μεταβάλλοντος. Ἄλλως τε ἐδὲ τἀναντία λόγος ἢ δόξα δύναται δέχεθαι· πάσχει γὰρ τὸ τἀναντία δεχόμενον· ἡ γὰρ εἰς τἀναντία μεταβολὴ πάθος ἐσὶν· ἡ δόξα δὲ καὶ ὁ λόγος, ἀκίνητα μένει καὶ ἀμετάβλητα· μᾶλλον δὲ εἰπεῖν ἐδὲ μένει· ἀλλ' ἅμα τῷ δοξαθῆναι τὸ πρᾶγμα ἡ δόξα πέπαυται, καὶ

καὶ ἅμα τῷ ῥηθῆναι ὁ λόγος ἔφθαρται. καὶ ἄλλος μὲν λόγος ὁ εἰπὼν τὸ πρότερον τὸν Σωκράτην καθῆσθαι, καὶ ἄλλος ὁ μετ' ἐκεῖνον λεχθείς. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. Ἡ δὲ τῆς δόξης ἐστὶ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ἀλλὰ τῆς Ψυχῆς; ἡ γὰρ ἡ δόξα δοξάζει καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ δοξάζει τῇ δόξῃ· ἡδὲ ὁ λόγος ἀληθεύει μόνος ἢ ψεύδεται, ἀλλ' ἡ τότε καὶ τῶ πράγματος συμπλοκή. καὶ ἡ μὲν συμφωνία τῶν δύω, ποιεῖ τὸ ἀληθὲς· ἡ δὲ διαφωνία, τὸ ψεῦδος.

Τῇ Οὐσίᾳ Πρόσεσι

- Τὸ μὴ Ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι· ὃ καὶ τῇ ἀσιώδει Διαφορᾷ· ὧν κοινὸν,
  - Τὸ Συνωνύμως λέγεσθαι πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν· ὃ
  - Καὶν τοῖς Συμβεβηκόσι κοινόν.
- Τὸ μηδὲν Ἐναντίον εἶναι αὐτῇ· τοῦτο δὲ,
  - Καὶ τοῖς Σχήμασι πρόσεστι·
  - Καὶ τοῖς τῶν Χρωμάτων μέσοις,
  - Καὶ τοῖς ἀφωρισμένοις Ποσοῖς.
- Τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ Μᾶλλον καὶ τὸ Ἧττον.
- Τὸ ὑποπίπτειν τῇ δείξει,
- Καὶ τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴν παρὰ μέρος· ὅπερ
  - Τῶν μὲν ἀρενίων Σωμάτων ἄπεστι·
  - Τῷ Λόγῳ δὲ καὶ τῇ Δόξῃ προσεῖναι δοκεῖπως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ Ποσοῦ, ἐν ᾧ καὶ περὶ Κινήσεως.

Τοῦ ποσοῦ τὸ μέν ἐστι Συνεχές· τὸ δὲ Διωρισμένον. καὶ Συνεχὲς μέν ἐστιν, οὗ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. Διωρισμένον δέ ἐστιν, οὗ τὰ μόρια οὐ συνάπτει πρός τινα κοινὸν ὅρον.

Διωρισμένα ἓν ποσά ἐστιν, ὅ,τε Ἀριθμὸς καὶ ὁ Λόγος. Ἀριθμὸν δὲ, μὴ τὸν ἁπλῶς λεγόμενον ἐκληπλέον, ἀλλὰ τὸν τοῖς αἰθητοῖς μερικῶς μετεχόμενον, ἤτοι αὐτὰ τὰ ἀριθμέμενα, οὐ καθὸ ὕλαι, ἀλλὰ καθὸ ἀριθμητά· Λόγον δὲ τὸν διὰ Φωνῆς ἐνεργέμενον· καθ' ὃν καὶ ἡ μία λέξις λέγοιτο λόγος. Ἂν γὲν ὁ ἐξ τυχὸν ἀριθμὸς, ὡς εἰς μέρη διαιροῖτο, εἰς τρία, καὶ τρία, ἢ τέσσαρα καὶ δύω,

ἢ πέντε καὶ ἕν, ἢ δύω, καὶ δύω, καὶ δύω γενομένης τῆς διαιρέσεως, ἐκ ἔσαι πᾶ τοῖς αὐτῦ μέρεσιν ὅρος κοινός. πρὸς ὃν ἀλλήλοις ταῦτα συνάπτοιντο. Καὶ ὁ προφορικὸς δὲ λόγος διαιρέμενος κατὰ λέξεις, ἢ καὶ κατὰ συλλαβὰς, πρὸς ἀδένα κοινὸν ὅρον ἔχοι ἂν τὰ οἰκεῖα μέρη συναπτόμενά τε καὶ συνενέμενα. Διὰ τῦτο γᾶν Ἀριθμὸς καὶ Λόγος, διωρισμένα καλῆνται Ποσά, διὰ τὸ ἕκασον αὐτῶν ἔχειν τὰ οἰκεῖα μέρη ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα καὶ διακεχωρισμένα.

Συνεχῆ δὲ Ποσά ἐσι, τὸ Σῶμα, ἡ Ἐπιφάνεια, καὶ ἡ Γραμμή, ὁ Τόπος τε καὶ ὁ Χρόνος. Ἂν τοίνυν ἑκάτε τέτων τὰ μέρη τις ἐκ ζητοίη, δυνάμει ταῦτα διαιρῶν καὶ ἐπισκεπτόμενος, ἀλλήλοις εὑρήσει συνημμένα καὶ ἀδιάκριτα. Τὰ μὲν γὰρ τῦ Σώματος μόρια, Ἐπιφανείᾳ συνάπτεται· τὰ δὲ τῆς Ἐπιφανείας, Γραμμῇ· Σημείῳ δὲ, τὰ τῆς Γραμμῆς· καὶ τὰ τῦ Τόπε δὲ μέρη, γραμμῇ συνάπτει πρὸς ἄλληλα. Ἐπιφάνεια γάρ τίς ἐσι καὶ ὁ Τόπος, πέρας ὑπάρχων τῦ περιέχοντος, καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον· ἦγεν τέλος τῦ περιέχοντός τι, καθὸ τέλος περιέχει τὸ περιέχον, ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα τὸ περιεχόμενον ὑπ' αὐτῦ δὴ τῦ περιέχοντος.

Τῦ Χρόνε δὲ διαιρεμένε, εἰς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα, συνάπτει τὰ μέρη τότε τὸ Νῦν. Ὃ δέ ἐσι Σημεῖον ἐν Γραμμῇ, τῦτο Μονὰς ἐν Ἀριθμῷ, καὶ ἐν Χρόνῳ τὸ Νῦν· ἄποσει γὰρ τὰ τρία καὶ ἀμερῆ. Ἀλλ' ἡ μὲν Μονὰς εἰ καὶ ἀριθμὸς ἐκ ἔσιν, ὅμως γίνεται μέρος τῦ ἀριθμῦ, διὸ καὶ προσιθεμένη, αὔξει αὐτόν· ὁ γὰρ Ἀριθμὸς, ἐκ μονάδων ὑπάρχει συγκείμενος· ἐπεὶ καὶ σωρεία μονάδων ἐσί. Τὸ δὲ Σημεῖον τῇ Γραμμῇ προσιθέμενον, ἐκ αὔξει αὐτὴν, ὅτι μὴδ' ἐκ σημείων συνέσηκεν ἡ Γραμμή. Καὶ τὸ Νῦν δὲ προσιθέμενον τῷ Χρόνῳ, ἐδεμίαν αὔξησιν δίδωσιν, ὅτι μηδὲ μέρος αὐτῦ, μηδὲ τὸ τυχόν. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Γραμμὴ προσιθεμένη τῇ Ἐπιφανείᾳ, ἐκ αὔξει αὐτὴν· ἐπεὶ μόριον ἐκ ἔσιν αὐτῆς ἐδὲ τελάχισον· ἡ μὲν γὰρ Ἐπιφάνεια μῆκος ἔχει καὶ πλάτος· ἡ Γραμμὴ δὲ μῆκός ἐσιν ἁπλατές. Οὕτω δὲ καὶ τὸ Σῶμα τρεῖς διασά-

διασάσεις ἔχον, Μῆκος, Πλάτος, καὶ Βάθος, εἴτουν πάχος, ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας ἐκ αὔξεται. Εἰ δὲ τὸ Σῶμα Οὐσία ἐστὶ, λέγεται δὲ καὶ Ποσὸν, οὐδὲν θαυμαστόν. Καθόσον μὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστι, καὶ ταυτὸ καὶ ἓν μόνον τῷ ἀριθμῷ, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὸν, ἀναμφιλέκτως Οὐσία ἐστὶ· καθόσον δὲ τριχῇ διαστατὸν, καὶ μετρεῖσθαι πέφυκε, κατὰ τοῦτο μόνον ὑπάρχει Ποσόν.

Τὸ Συνεχὲς δὲ τοῦ Ποσοῦ, καὶ τὸ Διωρισμένον, καὶν τῷ Κόσμῳ θεωρεῖται παντὶ· τοῦ μὲν Συνεχοῦς ἡ Φύσις, ἥτις καλεῖται Μέγεθος ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ Πηλίκον, καθ' ἕωσιν καὶ ἀλληλοχίαν· τοῦ δὲ Διωρισμένου, ἥτις καλεῖται Πλῆθος, ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ Ποσὸν, κατὰ σωρείαν τε καὶ παράθεσιν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν τοῦ Μεγέθους ἐσίαν, εἷς ὁ Κόσμος ἐστί τε καὶ νοεῖται σφαιρικὸς καὶ συμπεφυκὼς ἑαυτῷ, διατεταμένος τε καὶ ἀλληλοχέμενος· κατὰ δὲ τὸ Πλῆθος, ἥ, τε σύνταξις θεωρεῖται καὶ ἡ διακόσμησις, ἡ ἐκ τοσῶνδε φέρε εἰπεῖν στοιχείων καὶ ζώων ἢ φυτῶν, καὶ ἐναντιοτήτων ἢ ὁμοιοτήτων τόσων καὶ τόσων.

Ἔτι τῶν ἀπηριθμημένων Ποσῶν, τὰ μὲν ἔχει Θέσιν τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων πρὸς ἄλληλα, τὰ δ' ἐκ ἔχει. Θέσιν μὲν [ἓν] ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ μόρια τῆς Γραμμῆς. ὥσπερ δὴ καὶ τὰ τῆς Ἐπιφανείας καὶ τὰ τοῦ Σώματος, καὶ τοῦ Τόπου· Θέσιν δὲ ἐκ ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ μόρια τοῦ Ἀριθμοῦ, ὥσπερ δὲ καὶ τὰ τοῦ Λόγου, καὶ τὰ τοῦ Χρόνου· ταῦτα γὰρ τάξιν μὲν ἔχει, τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον· Θέσιν δ' ἐκ ἔχει. Τὸ γὰρ Θέσιν ἔχειν, χαρακτηριστικόν ἐστι τοῦ τὰ μόρια συνέχεσθαί τε καὶ ὑπομένειν· ὧν ὁ μὲν Λόγος, ἃ δ' ἕτερον ἔχει· ὁ δὲ Χρόνος, συνεχὴς μέν ἐστιν· ἐχ ὑπομένει δ' αὐτοῦ τὰ μόρια· Χρόνος γάρ ἐστιν ἀριθμὸς κινήσεως· καὶ τὸ μὲν παρελθὸν αὐτοῦ διέρρευσε· τὸ δὲ μέλλον, ὅπω ἐστίν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀριθμοῦ, συμβέβηκε τὸ ἀνάπαλιν· ἕτος γὰρ μονὴν μὲν ἔχει τῶν μορίων αὐτοῦ· τῆς δὲ Συνεχείας ἐστέρηται.

Τίθενταί τινες καὶ τὴν Ῥοπὴν ὑπὸ τὸ Ποσὸν· καὶ ἴσως ἀσφαλερῶς. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ Ῥοπὴ βαρύτης καὶ κουφότης, ὥς τινες ἐνισάμενοι λέγουσιν, ἵν' ᾖ Ποιότης· ἀλλὰ

λα μέτρον βαρύτητος καὶ κεφότητος. Ταῦτα μὲν ἔτως.

Λέγεται δὲ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς Ποσὸν· ὡς πολὺ Λευκὸν, καὶ μακρὰ Πρᾶξις, καὶ Κίνησις πολλή. Τὸ μὲν γὰρ Λευκὸν, διὰ τὸ πολλὴν εἶναι τὴν Ἐπιφάνειαν ἐν ᾗ ἔστι, λέγεται διὰ τῦτο πολύ· ἡ δὲ Πρᾶξις μακρὰ, διὰ τὸν Χρόνον· καὶ ἡ Κίνησις πολλὴ, διά τε τὸν Χρόνον, καὶ διὰ τὸν Τόπον.

Πρόσεστι τῷ Ποσῷ, τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ Μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον· εἰ μήτις λέγοι περὶ τὸν τόπον εἶναι τὴν ἐναντιότητα τῦ ποσῦ, ὡς τὸ Ἄνω καὶ Κάτω. Ἀλλὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω, εἰ μὲν κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς χέσιν λέγοιντο, τῶν Πρός τί ἐστι· τὴν γὰρ Σελήνην πρὸς ἡμᾶς ἄνω φαμὲν, κατωτέρω τῶν ἄλλων Πλανήτων πάντων ὑπάρχεσαν· εἰ δὲ πρὸς τὴν Φύσιν λέγοιντο τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, τῆς Πῦ κατηγορίας ἐστὶν· ὡς ὅταν λέγωμεν, τὸ μὲν Πῦρ εἶναι Ἄνω, τὴν δὲ Γῆν Κάτω.

Ἔδοξε δέ τισι καὶ τὴν Κίνησιν εἶναι Ποσόν. Ἀλλ' ἐκ ἔστι ποσὸν ἡ κίνησις· ἐν τῷ Ποσῷ δὲ θεωρεῖται, καθάπερ καὶ ἐν τῇ Ουσίᾳ καὶ ἐν τῷ Ποιῷ, καὶ τῷ Πῦ· ἐν μὲν τῇ Ουσίᾳ, ὡς ἡ Γένεσις καὶ Φθορά· Μεταβολαὶ δὲ μᾶλλον αὗται· κινήσεις δὲ λέγονται καταχρησικῶς. Ἐν τῷ Ποσῷ δὲ, καὶ τῷ Ποιῷ, καὶ τῷ Πῦ, κυρίως Κινήσεις εὑρίσκονται· ἐν τῷ Ποσῷ μὲν, Αὔξησις καὶ Μείωσις· ἐν τῷ Ποιῷ Ἀλλοίωσις· ἐν τῷ Πῦ δὲ, ἡ κατὰ τόπον Μεταβολὴ, ἥτις καλεῖται Φορά. Διαιρεῖται δ' αὕτη εἴς τε τὴν κύκλω Κίνησιν, ἣν καλέμεν Περιφοράν, καὶ εἰς τὴν ἐπ' εὐθείας. Τῆς ἐπ' εὐθείας δὲ κινήσεως, διαφοραὶ εἰσιν ἓξ· Ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω· Ἡ ἐπὶ τὸ κάτω· Ἡ ἐπὶ τὸ ἔσω· τετέσι, τὸ ἔμπροσθεν· ἡ ἐπὶ τὸ ἔξω, τετέσι τὸ ὄπισθεν· Ἡ ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ Ἡ ἐπὶ τὰ ἀριστερά. Τὸ γὰρ ἐπὶ τὸ μέσον καὶ ἐπὶ τὸ κάτω κινεῖσθαι κατὰ τὸν Κόσμον, ταυτόν ἐστιν. Οθεν μετὰ τῆς Περιφορᾶς, ἕπλα τοπικαὶ κινήσεις εἰσίν.

Ἐπεὶ τοίνυν τὸ Μεταβάλλον, Ἢ καθ' ἑαυτὸ μεταβάλλει, Ἢ κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ, Ἢ περὶ αὐτό· εἰ μὲν Καθ' ἑαυτὸ μεταβάλλει, ποιεῖ Γένεσιν καὶ Φθορὰν·

ρὰν· εἰ δὲ Κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ, εἰ μὲν κατὰ τὸ Ποσὸν, ποιεῖ Αὔξησιν καὶ Μείωσιν· εἰ δὲ κατὰ τὸ Ποιὸν, ποιεῖ Ἀλλοίωσιν· κατὰ δὲ τὸ Περὶ αὐτὸ μεταβάλλον, ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· ὁ γὰρ Τόπος, ἤ τ' αὐτό ἐστι τὸ κινέμενον, ἤτέ τι τῶν ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ τοῖς κινεμένοις παρέπεται, καὶ περὶ τὰ κινέμενά ἐστιν. Ἐνταῦθα δὲ κίνησιν λέγομεν, ἀ τὴν νοερὰν, ἀ τὴν ψυχικὴν αὐτοκίνητον, ἀλλὰ τὴν Φυσικὴν καὶ σωματικὴν, ἥτις λέγεται κυρίως Μεταβολή.

Ἐπεὶ δὲ τὴν Γένεσιν καὶ Φθορὰν, Μεταβολὰς εἶναι μᾶλλον, ἀλλ' ἀ κινήσεις Φθάσαντες εἴπομεν· ἀ χρὴ ἀγνοεῖν, ὅτι τὸ κινέμενον ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ὑπομένον, ἅτω κινεῖται· τὸ δὲ μὴ ὂν ἐνεργείᾳ, μηδ' ὑπομένον, ἁδὲ κινεῖται. Ἐπεὶ γᾶν ἡ Γένεσις, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐστὶν εἰς τὸ εἶναι Μεταβολὴ, διὰ τοῦτο κίνησις ἐκ ἔστι· τὸ γὰρ μὴ ὄν, ἀ κινεῖται. Πάλιν ἐπεὶ ἡ Φθορὰ ἐκ τοῦ ὄντος ἐστὶν εἰς τὸ μὴ εἶναι Μεταβολὴ, διὰ τοῦτο κίνησις ἐκ ἔστι· μὴ γὰρ ὑπομένον τὸ ὂν κατὰ τὴν τοιαύτην μεταβολὴν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας Φύσεως ἐκπίπτον καὶ διαλυόμενον, πῶς ἂν κυρίως κινεῖθαι λέγοιτο; Τὴν δ' Ἀλλοίωσίν τινες, ἐκ εἴδος εἶναι κινήσεως ἔφασαν, ἀλλὰ τοῖς λοιποῖς ταύτης συμπίπτειν εἴδεσι. Τοῦτο δ' ἐκ ἔστι· δυνατὸν γὰρ ἀλλοίωσιν γίνεθαι χωρὶς ἄλλε τινὸς εἴδες κινήσεως· τὸ γὰρ κατὰ πάθος κινέμενον, ἀναγκαῖον ἤδη καὶ αὔξεθαι, ἢ μειοῦθαι· ἔτε δὲ τὸ αὐξόμενον ἢ μειέμενον ὁπωσῦν, ἀνάγκη καὶ ἀλλοιοῦθαι· τὸ γὰρ Τετράγωνον αὐξεται μὲν περιτεθέντος αὐτῷ Γνώμονος, ἐκ ἀλλοιοῦται δέ· (μένει γὰρ καὶ αὖθις τετράγωνον.) καὶ τοῦ Γνώμονος περιαιρεθέντος, μειοῦται καὶ μένει πάλιν Τετράγωνον· καὶ ὁ Οἶνος ἀλλοιοῦται μήτ' αὐξόμενος, μήτε μειέμενος. Ὥσε ἡ ἀλλοίωσις, δύναται θεωρεῖθαι καθ' ἑαυτὴν, ἀμιγὴς τῶν ἄλλων κινήσεων.

Πάσῃ δὲ Κινήσει, καὶ Ἠρεμία τις ἀντίκειται· τῇ ἁπλῶς Κινήσει, ἡ ἁπλῶς Ἠρεμία, εἴτ' ἀκινησία, ἤ, τε πρὸ τῆς κινήσεως, καὶ ἡ μετὰ τὴν κίνησιν· τάχα δὲ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ τῇ κινήσει. Ἐπεὶ γὰρ πᾶσα κίνησις καὶ μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι γίνεται, οἷον ἐπὶ Γενέσεως, ἐκ τῶν Στοι-

χείων εἰς τὸ σύνθετον Σῶμα· ἐπὶ δὲ τῆς Φθορᾶς, ἐκ τε Σώματος αὖθις εἰς τὰ Στοιχεῖα· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Αὐξήσεως ἐκ τε Ἐλάττονος εἰς τὸ Μεῖζον· ἐπὶ δὲ τῆς Μειώσεως ἔμπαλιν, ἐκ τε Μείζονος εἰς τὸ Ἔλαττον· ἐπὶ δὲ τῆς Ἀλλοιώσεως, ἐκ τῶν ἀντικειμένων ποιοτήτων εἰς τὰς ἀντικειμένας, ὡς ἐκ Θερμότητος εἰς Ψυχρότητα, καὶ κ Μέλανος εἰς Λευκόν· ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον Μεταβολῆς, ἐκ τῶν ἀντικειμένων τόπων, εἰς τὰς ἀντικειμένας, ἤγουν Ἄνωθεν Κάτω. καὶ Κάτωθεν Ἄνω· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ἐπεὶ ταῦθ' ὅτως ἔχει· καθὸ μὲν Ἔκτινος ἡ Κίνησις, τῇ πρὸ αὐτῆς Ἡρεμίᾳ λέγοιτ' ἂν ἀντικεῖσθαι· καθὸ δὲ Εἴστι, τῇ μετ' αὐτην· Καθό δ' ἐκ ἀχρόνως ἐπιτελεῖται, ἀλλὰ καὶ ἡ δοκοῦσα ἀθρεσάτη μεταβολὴ, ὡς ἡ πῆξις τε γάλακτος, ἐν χρόνῳ γίνεται, κατὰ τοῦτο συνεπομένην ἔχει τάχα καὶ ἠρεμίαν νοεμένην τινὰ ἐξ ὑφέσεως εἰς ἐπίτασιν προοδεύσασα, καὶ κ τὸ ἧττον εἰς τὸ μᾶλλον φερομένη, μέχρις ἂν φθάσῃ τελέως αὐτὸ δὴ τὸ Κατάντημα· κἂν τε τῶν Ἄκρων εἴη τοῦτο, κἂν τε τῶν Μεταξύ· (ἔστι γὰρ καὶ τοῖς Μεταξὺ καὶ ὕφεσις καὶ ἐπίτασις, καὶ τὸ ἧττον καὶ τὸ μᾶλλον.) καὶ Ἄκρα μὲν, οἷον τὸ Θερμὸν καὶ τὸ Ψυχρὸν· τὸ μὲν ὡς κεῖον, τὸ δὲ ὡς νεκρὸν· Μεταξὺ δὲ τούτων, Ὑφέσεις ἐκ ὀλίγας καὶ Ἐπιτάσεις. Τῇ μὲν ἁπλῶς Κινήσει, ἡ ἁπλῶς Ἠρεμία ἀντίκειται· ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα κινήσεσιν, αἱ καθ' ἕκαστα Κινήσεις, καὶ αἱ καθ' ἕκαστα Ἠρεμίαι καταλλήλως ἀντίκεινται. τῇ Γενέσει, ὡς μὲν Γενέσει, ἡ Φθορά· ὡς δὲ Κινήσει, ἡ κατ' αὐτὴν Ἠρεμία· τῇ Αὐξήσει ἡ Μείωσις, καὶ ἡ κατ' αὔξησιν Ἠρεμία· (οὐδὲ γὰρ εἰς ἄπειρον αὔξεται τὸ αὐξόμενον, ἢ τὸ μειόμενον μειῶται ἀεί.) τῇ κατὰ τόπον Μεταβολῇ, ὡς μὲν Κινήσει, ἡ κατὰ τόπον Ἠρεμία· ὡς δὲ κατὰ τόπον Μεταβολῇ, ἡ εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον μεταβολὴ· οἷον, τῇ ἐπὶ τὰ Κάτω, ἡ ἐπὶ τὰ Ἄνω· καὶ τῇ ἐπὶ τὰ Ἄνω, ἡ ἐπὶ τὰ Κάτω· τῇ εἰς Δεξιὰ, ἡ εἰς Ἀριστερὰ, καὶ τῇ εἰς Ἀριστερὰ, ἡ εἰς Δεξιὰ· τῇ ἐπὶ τὰ Ἔσω, τετέσι τὰ ἔμπροσθεν, ἡ ἐπὶ τὰ Ἔξω, τὰ ὄπισθεν· καὶ ἀνάπαλιν. Μόνῃ δὲ τῇ ἀρανίῳ Κινήσει, ἐκ ἔστιν ἐναντία τις Κίνησις, εἰ μήτις τὰς ἐξ Ἀνατολῶν

τολῶν εἰς Δυσμὰς, καὶ πάλιν ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς Περιόδες τῆς Σφαίρας, ἐναντίας εἶναι κινήσεις βιάσριτο. Καὶ ἡ Ἀλλοίωσις δὲ, ὡς μὲν Μεταβολὴ κατὰ τὸ Ποιὸν, ἐναντίαν ἔξει τὴν εἰς τἐναντίον τῦ ποιῦ μεταβολὴν· ὡς ἡ Λεύκανσις τὴν Μέλανσιν, καὶ ἡ Ψύξις τὴν Θέρμανσιν· ὡς Κίνησις δὲ, πρὸς τὴν κατὰ τὸ ποιον Ἠρεμίαν ἐναντιωθήσεται. περὶ Κινήσεως δὲ καὶ Ἠρεμίας ἐξετασικώτερον ἐν τῷ δευτέρῳ Βιβλίῳ κατὰ τὸ τέταρτον κεφάλαιον, καὶ γε τὸ πέμπτον ὑπομνηθήσεται.

- Ἄποσα
  - Στιγμή.
  - Νῦν.
  - Μονάς.
- Τῦ Ποσῦ
  - Τὸ μὲν Συνεχὲς, ὅ ἐστι Μέγεθος· οἷον,
    - Σῶμα.
    - Ἐπιφάνεια.
    - Γραμμή.
    - Τόπος.
    - Χρόνος.
  - Τὸ δὲ Διωρισμένον, ὅ ἐστι Πλῆθος· οἷον,
    - Ἀριθμός.
    - Λόγος.
- Τῶν Ποσῶν
  - Τὰ μὲν ἔχει Θέσιν τῶν μορίων· οἷον,
    - Σῶμα.
    - Ἐπιφάνεια.
    - Γραμμή.
    - Τόπος.
  - Τὰ δ' οὐκ ἔχει Θέσιν μορίων· οἷον,
    - Ἀριθμός.
    - Λόγος.
    - Χρόνος.
- ἡ Κινησις
  - Ἐν Οὐσίᾳ,
    - Ἐκ τῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, Γένεσις.
    - Ἐκ τῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ εἶναι, Φθορά.
  - Ἐν Ποσῷ,
    - Αὔξησις.
    - Μείωσις.
  - Ἐν Ποιῷ, Ἀλλοίωσις.
  - Ἐν τῷ Πῦ, ἢ καθ' τόπον Μεταβολὴ· ἥτις καλεῖται Φορά.
    - Ἐπ' εὐθείας
      - Ἡ ἐπὶ τὸ Ἄνω.
      - Ἐπὶ τὸ Κάτω.
      - Ἐπὶ τὰ Δεξιά.
      - Ἐπὶ τὰ Ἀριστερά.
      - Ἐπὶ τὸ Ἔμπροσθεν, ὅ ἐστιν ἔσω.
      - Ἐπὶ τὸ Ὀπισθεν, ὅ ἐστιν Ἔξω.
    - Κύκλῳ, ἥτις ἐστὶ Περιφορά.

ἡ Κίνησις
- Γένεσις.
- Φθορά.
- Αὔξησις.
- Μείωσις.
- Ἀλλοίωσις.
- Κατὰ τόπον Μεταβολή.

Τὸ Μεταβάλλον
- Ἢ καθ' ἑαυτὸ μεταβάλλει καὶ ποιεῖ
  - Γένεσιν.
  - Φθοράν.
  - Ἢ κατὰ Ποσὸν καὶ ποιεῖ
    - Αὔξησιν.
    - Μείωσιν.
  - Ἢ κατὰ Ποιόν, καὶ ποιεῖ Ἀλλοίωσιν.
- Ἢ κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ· οἷον,
- Ἢ περὶ αὐτό, καὶ ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Ποιᾶ καὶ Ποιότητος.

Ποιότης ἐστί, καθ' ἣν ποιοί τινες [εἶναι] λέγονται. Ποιὸν δὲ λέγεται μὲν καὶ αὐτὴ ἡ ποιότης· λέγεται δὲ καὶ τὸ ἐπιδεδεγμένον τὴν ποιότητα, τοτέστιν, αὐτὸ τὸ τὸ πεποιωμένον. Διαιρεῖται δὲ ἡ Ποιότης εἰς Ἕξιν καὶ Διάθεσιν· εἰς Δύναμιν καὶ Ἀδυναμίαν· εἰς Πάθος καὶ παθητικὴν Ποιότητα· καὶ εἰς Σχῆμα καὶ Μορφήν.

Ἕξεως μὲν ἓν καὶ Διαθέσεως ὄνομα κοινὸν ἡ Διάθεσις.

Διαιρεῖται γὰρ ἡ Διάθεσις εἴς τε τὴν ἕξιν, καὶ τὴν ὁμωνύμως τῷ κοινῷ καλεμένην διάθεσιν· αἳ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων, τῷ τὴν μὲν, ἤτοι τὴν ἕξιν πολυχρόνιον καὶ δυσκίνητον εἶναι· τὴν δὲ, τὴν διάθεσιν, ὀλιγοχρόνιον καὶ εὐκίνητον· ἡ μὲν γὰρ διάθεσις, οἷον ἕξις ἐστὶν ἀπαγής· ἡ δ' ἕξις, πεπηγυῖα διάθεσις, καὶ δυσμόχλευτος. Ἕξις τοιγαροῦν ἐστι, ποιότης δυσαπάλακτος, τελειωτικὴ μέν, ὡς Ἐπιστήμη καὶ Ἀρετὴ, καὶ ἀσφαλὴς Ὑγιεία· κακωτικὴ δὲ, ὡς ὁ ἐπίκοινος Πυρετός· αὐτίκα γὰρ ἡ Ἐπιστήμη ἐὰν ἀποβληθείη, χωρὶς μεγάλης μεταβολῆς, εἴθ' ὑπὸ νόσε γεγονυίας, εἴθ' ὑπὸ συνεχοῦς ῥαθυμίας, εἴθ' ὑπό τινος ἄλλε τοιάτε αἰτίε· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ Ἀρετὴ, Σωφροσύνη, Δικαιοσύνη, καὶ ἄλλη πᾶσα, ἣν ἔστιν εὐαπόβλητος,

βλητος, ἢ εὐκίνητος· ὡσαύτως καὶ ἡ μόνιμος Ὑγιεία, καὶ ἡ πολλῷ χρόνῳ οἱονεὶ πεφυσιωμένη Νόσος. Διάθεσις δέ ἐστιν, ἡ εἰς ἕξιν ὁδός· ἢ καὶ διὰ τὸ μήπω τοσὰυτ ἐχηκέναι τῶν Εὐκινήτων ἐστὶ καὶ τῶν Εὐμεταβλήτων, ὡς ἡ ἐπίκλητος θέρμη καὶ ψύξις, καὶ ἡ ἀβέβαιος ὑγιεία καὶ ἡ νόσος.

Ἕτερον εἶδος Ποιότητος, Δύναμις καὶ Ἀδυναμία. Δύναμιν δέ γέ φαμεν, ἃ τὴν κοινὴν ἐπιτηδειότητα, καθ' ἣν πρὸς πάσας τὰς τέχνας δύναμιν ἔχειν πάντες ἄνθρωποι λέγονται φυσικὴν· ἀλλὰ τὴν ἰδίως προσοῦσαν εὐφυΐαν ἑκάστῳ τινὶ πρὸς τόδε τι· ἥτις Εὐφυΐα καὶ αὐτὴ φυσικῶς προσεῖναι λέγεται· καὶ ἡ Κρᾶσις γὰρ φύσις ὀνομάζεται μερική. Κατὰ τὴν τοιαύτην δύναμιν τὴν ἐπὶ μέρους, λέγομένην τινας πυκλικὰς, ἢ δρομικὰς, ἢ ὑγιεινὰς, ἢ νοσώδεις, τῷ τὰς μὲν, ἔχειν ἀφορμὰς φυσικὰς εἰς τὸ καλῶς ἐξασκῆσαι τὴν Πυκλικὴν· τὰς δὲ πάλιν τὴν Δρομικὴν· καὶ τὰς μὲν, κεκλῆσθαι δύναμιν φυσικὴν, εἰς τὸ μὴ πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων καὶ παραβλάπτεσθαι· τὰς δὲ, τῆς τοιαύτης ἐξερῆσθαι δυνάμεως. Οὕτω λέγεται καὶ τὸ Σκληρὸν, καὶ τὸ Μαλακὸν· τὸ μὲν, δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ τέμνεσθαι ῥᾳδίως· τὸ δὲ μαλακὸν, πρὸς τοῦτο ἀδυνατεῖν.

Τρίτον εἶδος Ποιότητος, παθητικὴ Ποιότης καὶ Πάθος, ἃ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων· τῷ τὴν μὲν παθητικὴν ποιότητα συνεζευγμένην εἶναι πάθει τινί· τὸ δὲ πάθος, ὁδὸν εἶναι πρὸς τὴν τοιαύτην ποιότητα· καὶ τὴν μὲν ἐν τῷ γεγονέναι τὸ εἶναι ἔχειν· τὸ δ', ἐν τῷ γίνεσθαι. Ἡ μὲν οὖν παθητικὴ Ποιότης, Ἕξει ἀναλογεῖ· Διαθέσει δέ γε τὸ Πάθος.

Θεωρεῖνται δ' ἄμφω, μὴ μόνον ἐν Ἐμψύχοις, ὥσπερ ἡ Ἕξις καὶ ἡ Διάθεσις, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀψύχοις. Ἡ μὲν οὖν ἐν ἀψύχοις παθητικὴ ποιότης ὑπάρχει τριτλή. Ἡ γὰρ ἀπὸ πάθους μέν τι ἐγένετο, πάθος δ' ἡμῖν ἐμποιεῖ· ὡς ἡ τοῦ Πυρὸς θερμότης. αὕτη γὰρ ἀπό τινος τοῦ κεγένετο πάθους· ἐπεὶ φυσικῶς καὶ ἀσιωδῶς ἔνεστι τῷ Πυρὶ φέρειν δ' ἡμῖν πάθος τὴν θέρμανσιν· Ἢ καὶ ἀπὸ πάθους γέγονε, καὶ πάθους αἰτία γίνεται, καθάπερ ἡ τοῦ Ζωμοῦ

ἡδύτης. αὕτη γὰρ καὶ ἀπὸ πάθες τῆς κάρυκείας ἐγένετο, καὶ τὴν γεῦσιν ἡδύνει μετεχομένη· Ἡ γέγονε μὲν ἀπὸ Πάθες· ἐμεταδίδωσι δὲ τῦ πάθες ἡμῖν· ὡς ἔχει τὰ Χρώματα· καὶ γὰρ ἐκ πάθες γεγονότα, τῆς κράσεως· ἐ συγχρωματίζει ἑαυτοῖς καὶ ἡμᾶς. Εἰ δὲ τὸ Λευκὸν λέγεται διακρίνειν καὶ διαχέειν τὴν Ὄψιν, συγκρίνειν δὲ καὶ συνάγειν τὸ Μέλαν· ἀλλ' ἐ ποιῦσι πάθος παρώνυμον· ἐ λευκαίνει τὸ λευκὸν, ἐ μελαίνει τὸ μέλαν· καθὰ τὸ Πῦρ θερμαίνει καὶ τὸ Μέλι γλυκαίνει, τὸ μὲν, θερμὸν ὑπάρχον, τὸ δὲ, γλυκύ. Οὕτω μὲν ἔν ἐν Ἀψύχοις, αἱ παθητικαὶ θεωρῦνται Ποιότητες. Ἐν δὲ τοῖς Ἐμψύχοις, ἢ κατὰ Ψυχὴν ἢ κατὰ Σῶμα γινώσκονται. Κατὰ Σῶμα μὲν, ὡς ἡ Φυσικῶς προσῦσα Μελανία τοῖς Αἰθίοψι καὶ τοῖς Κόραξι· καὶ αὕτη γὰρ ἐκ ποιᾶς κράσεως γέγονε τῶν Χυμῶν, ὥσπερ καὶ ἡ ἐκ γενετῆς ὠχρότης, καὶ ἐρυθρότης· καθ' ἃς Ὠχρίαι καὶ Ἐρυθρίαι κέκληνταί τινες· ἢ καὶ ὅσαι διὰ νόσον μακρὰν, ἢ συνέχειαν καύματος, Ὠχρότητες καὶ Μελανότητες παραμόνιμοι καὶ δυσκίνητοι γίνονται. Παθητικαὶ δὲ κατὰ Ψυχὴν Ποιότητες, ὡς ἡ Μανία καὶ ἡ Ὀργὴ, καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐκβάσεις μὴ Φυσικῶς, ἀλλ' ἀπό τινων συμπωμάτων γεγένηνται, δυσαπάλακτοι ὦσαι, ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι.

Πάθη δὲ λέγονται, ὁπόσα ῥᾳδίως τε διαλύονται καὶ ταχὺ μεταβάλλουσι. Καὶ ὡς μὲν ἐν Ἀψύχοις, ἡ ἐν Ὕδατι ἐπίκλητος Θέρμη, Πάθος ἐστὶν. Ὡς δ' ἐν Ἐμψύχοις, κατὰ μὲν Ψυχὴν, ἡ κατά τινα τύχην Ὀργὴ· οἷον εἴπέρ τις ὀργιθείη, διά τι τῶν αὐτῷ δοξάντων ἀτόπων παροξυνθείς· πάλιν γὰρ ταχέως εἰς τὴν προτέραν φθάνει κατάστασιν· ὅθεν οὐ ὀργίλος ὁ τοιῦτος καλεῖται, ἀλλ' ὅτι ὠργίσθη λέγεται. Κατὰ Σῶμα δὲ πάθη λέγονται, ἥ,τε διὰ Φόβον Ὠχρίασις, καὶ ἡ δι' αἰδῶ Ἐρυθρίασις. Ἡ μὲν γὰρ διὰ Φόβον Ὠχρίασις γίνεται, τῦ Αἵματος ἐπὶ τὴν Καρδίαν, ὡς ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀνατρέχοντος, καὶ μηκέτι τῇ ἐπιφανείᾳ διαφαινομένε· ὅπερ συμβαίνει καὶ τοῖς ἄλλως αἵματος κενεωμένοις. Ἡ δὲ δι' αἰσχύνην Ἐρυθρίασις γίνεται, τῦ Αἵματος ἀπὸ τῆς Καρδίας ἐπὶ

τὴν

τὴν ἐπιφάνειαν προϊόντος, καὶ ὥσπερ ἐπιπροσθέντος τῷ ἡγεμονικῷ, καὶ ἐπισκοτέντος τῷ ὑπελθόντι κατὰ τὴν διάνοιαν αἰχρῷ δι' αἰδῶ.

Φασὶ γὰρ ὅτι καὶ Κιττεμένοις εἴπερ αἱ τοιαῦται γένοιντο συνδρομαὶ, δι' αἰτίας ὁποίας δήτινας, τοιαῦτα φυσικὰ γίνεσθαι χρώματα. Καί τις Γυνὴ λέγεται τῷ καιρῷ τῆς συλλήψεως Αἰθιοπα φανταθεῖσα, [καὶ] μήτ' αἰθίοψ ἔσα, μήτ' αἰθίοπι συγγινομένη, τεκεῖν αἰθίοπα. Τοίνυν ἡ διὰ φόβου ὠχρίασις, καὶ ἡ δι' αἰδῶ ἐρυθρίασις, Πάθη λέγονται διὰ τὸ εὐκίνητόν τε καὶ εὐαπόβλητον· διὸ ἐδὲ ἐξαίτων παρωνύμως Ὠχρίας ἢ Ἐρυθρίας καλεῖσι τὰς πάσχοντας.

Τέταρτον εἶδος ποιότητος, Σχῆμα, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ἐνυπάρχουσα Μορφή. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, Εὐθύτης καὶ Καμπυλότης, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· οἷα τὰ Κωνοειδῆ καὶ Ἑλικοειδῆ καὶ Φακοειδῆ· ταῦτα γὰρ πάντα τῷ τετάρτῳ τῆς ποιότητος εἴδει συνάγονται. Σχῆμα δὲ καὶ Μορφὴ διαλλάττουσι. Καὶ σχῆμα μέν ἐστι, τὸ ὑπό τινος ἢ τινων ὅρων περιεχόμενον· λειπτέον δὲ τοῦτο, κατὰ τὴν ποιὰν τῆς ἐπιφανείας ἀποπεράτωσιν. Ἡ δὲ μορφὴ, διχῶς λέγεται. Μορφὴ γάρ ἐστι καὶ τὸ εἰδικώτατον Εἶδος, περὶ ὃ νῦν ἐκ ἔστιν ὁ λόγος. Μορφὴ λέγεται καὶ τὸ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἐπιφαινόμενον ποιὸν τύπωμα, τουτέστιν, ἡ Ἰδέα καὶ ὁ Χαρακτὴρ· καθὸ καλά τινα καὶ εὔμορφα λέγομεν, ἢ δυσειδῆ καὶ δύσμορφα· περὶ τούτου νῦν ὁ λόγος. Ἐπὶ μὲν ἓν τῶν Φυσικῶν τάττεσι τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν· τὸ σχῆμα δὲ μόνον ἐπὶ τῶν Μαθηματικῶν, τριγώνου, τετραγώνου, καὶ τῶν λοιπῶν. Εὐθύτης δὲ λέγεται ἡ ὀρθότης, καὶ Καμπυλότης ἡ στρεβλότης· ἀφ' ὧν εὐθεῖα λέγεται καὶ καμπύλη Γραμμή. Τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον ἔφασάν τινες Ποιότητας εἶναι· Θέσεις δὲ μᾶλλον δοκοῦσιν, ἀχὶ ποιότητες. Λεῖον μὲν γάρ ἐστιν, ὃ τὰ μόρια ἐπ' εὐθείας ἐπίσης κεῖται· ὡς ἐπὶ τῶν ἀποτεταμένων Μαρμάρων. Τραχὺ δὲ, ὃ μὴ ἐπίσης κεῖται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπερέχει, τὰ δ' ἐλλείπει· ὡς ἐπὶ τοῦ Πρίονος. Τὸ Μανὸν δὲ καὶ τὸ Πυκνὸν, ἐπὶ μὲν τῶν Στοιχείων θεωρέμενα, Ποιότητες

τητές εἰσιν ἐσιώδεις καὶ φυσικαί· τῦ γὰρ Αἔρος καὶ τῦ Πυρὸς ἡ μανότης, ὅλη δι' ὅλων αὐτῶν διακεχώρηκεν ἐσιωδῶς τε καὶ φυσικῶς· ὥσπερ καὶ ἡ πυκνότης τῦ Ὕδατος καὶ τῆς Γῆς· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων σωμάτων Θέσεις ὑπάρχεσι τὸ μανόν τε καὶ τὸ πυκνόν. Καὶ Πυκνὸν μέν ἐσιν, ἃ τὰ μόρια σύνεγγυς κεῖται μὴ δυναμένε παρεμπίπτειν μεταξὺ τύτων ἑτέρε σώματος· ὡς ἔχει Χαλκός τε καὶ Σίδηρος. Μανὸν δὲ, τὸ οἷον μὴ ἓν ὄν, ἀλλ' ἔχον ἀπ' ἀλλήλων διεσηκότα τὰ μόρια, καὶ πρὸς ὑποδοχὴν ἑτέρε σώματος ἐπιτήδεια· καθάπερ ἔχει Σπόγγος καὶ Κίσηρις. Περὶ μὲν ἓν ποιοτήτων τοσαῦτα εἰρήθω.

Ποιὰ δέ ἐσι, τὰ ἀπὸ τῶν Ποιοτήτων παρωνύμως λεγόμενα, ἢ ὁπωσῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. Τετραχῶς λαμβάνονται τὰ ποιά· Ἢ παρωνύμως· καὶ τῦθ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον· ὡς ἀπὸ τῆς Λευκότητος, τὸ λευκὸν σῶμα, καὶ ἀπὸ τῆς Γλυκύτητος, τὸ γλυκύ· Ἢ ὁμωνύμως, ὡς τὸ Τρίγωνον, τὸ Τετράγωνον, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἡ μυσικὴ Γυνὴ, καὶ ἡ γραμματική. καὶ γὰρ ἐπὶ τύτων ταῖς Ποιότησι ταυτωνυμῦνται καὶ τὰ Ποιά· Ἢ ἑτερωνύμως, ὡς ὁ τῆς Ἀρετῆς μετέχων, Σπεδαῖος λέγεται· Ἢ ἀκατονομάσως, ὡς ἐπὶ τῦ δευτέρε τῆς Ποιότητος εἴδες ἔχει ποτὲ, τῦ κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν Φημί· ἐπὶ τύτε γὰρ τῦ εἴδες, ἐνίοτε μὲν μόνον τὸ Ποιὸν ὀνόματος ἔτυχεν· ὡς λέγομεν πυκλικὸν, τὸν ἐπιτηδείως πρὸς πυκλικὴν διακείμενον, καὶ γενέσθαι πύκλην δυνάμενον· ἡ δὲ δύναμις, ἤγεν ἡ ἐπιτηδειότης, ἀνώνυμος ἔμεινε· τὸ γὰρ ὄνομα κατ' ἐνέργειαν ἔχει ἡ πυκλικὴ, καὶ ἃ κατὰ δύναμιν. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ Ποιὸν καὶ ἡ Ποιότης, ἀκατονόμασα μεμενήκασιν· ὥσπερ ὁ πρὸς γραμματικὴν εὐφυῶς ἔχων, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν τὴν γραμματικὴν ἐπιτηδειότης· καὶ τῇ γραμματικῇ γὰρ τέχνῃ τὸ ὄνομα, πρὸς τῆς ἐνεργείας κεκληροδότηται. Πρόσεσι τῷ Ποιῷ καὶ μάλιστα συγγενῶς τὸ Ἐναντίωσιν ἐπιδέχεσθαι. Καὶ ταῖς ἄλλαις γὰρ κατηγορίαις, τἀναντία κατὰ τὸ ἐν ἑκάστῃ ποιὸν ἐγγίνεσθαι δοκεῖ. Πλὴν ὐδὲ τῷ ποιῷ παντὶ τἐναντίον ἀκολυθεῖ· τοῖς Σχήμασι γὰρ, τοῖς εὐθυγράμμοις καὶ κυκλικοῖς, ἐναντίον ὐδέν.

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἐδὲ τῷ ἐρυθρῷ καὶ φαιῷ, καὶ ξανθῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν Χρωμάτων μέσοις, ἐναντιότης τις ἀντιτάττεται. Εἰ γὰρ τὰ πλεῖσον ἀλλήλων διεστηκότα ἐναντία εἰσὶ, τοῖς μέσοις εἰκότως μὴ πλεῖσον τῶν ἄκρων διεστηκόσιν, ἐναντίον ἐδὲν ἀντισήσεται. Πῶς δὲ καὶ πλείω ἐναντία ἔσοιντο τῷ ἑνί;

Καὶ τὸ Μᾶλλον δὲ καὶ Ἧττον πρόσεσι τῷ Ποιῷ. Ἐνθα γὰρ Ἐναντίωσις, ἐκεῖ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὡς ἐπίπαν εὑρίσκεται. Καὶ εἴπερ ἐν πᾶσι θεωροῖτο τοῖς ἐναντίοις τὸ ἔμμεσον, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον θεωρηθήσεται. εἰδ' ἐσί πε παναιάκις Ἐναντίωσις ἄμεσος, ὡς ἡ τῆ ἁπλῶς ἀρτίᾳ καὶ περιττῇ, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκεῖθεν ἄπεσιν.

Ἴδιον δὲ μάλισα τῷ Ποιῷ, τὸ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. Ὁμοιότης δὲ ἐσιν ἡ τῆ αὐτῆ εἴδες ἐπεισοδιώδης μέθεξις· ὅθεν ὁμοίως Χρόα τὰς ἔχοντας τὸ αὐτὸ χρῶμα φαμὲν· ὁμοίως τε Χαρακτῆρι, τὰς τὴν αὐτὴν κεκλημένας Ἰδέαν. Ὥσπερ τῷ Ποιῷ, τὸ Ὅμοιον ἢ Ἀνόμοιον· ἕτω καὶ τῷ Ποσῷ, τὸ Ἴσον ἢ Ἄνισον· καὶ Σῶμα γὰρ ἴσον σώματί ἐσιν, ἢ μὴν ἄνισον· καὶ Ἀριθμὸς Ἀριθμῷ ἴσος ἢ ἄνισος, καὶ τόπος τόπῳ, καὶ Χρόνος χρόνῳ, καὶ Λόγος λόγῳ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως τῶν κυρίως καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων Ποσῶν. Ἡ γὰρ πρᾶξις τῇ πράξει, ἐκ ἂν λέγοιτο ἴση ἢ ἄνισος· ἀλλ' ὁμοία μᾶλλον ἢ ἀνομοία, καὶ λευκῷ λευκὸν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον.

Λέγεσι δὲ τὴν Ποσότητα καὶ τὰς ἄλλας Κατηγορίας, πλὴν τῆς Οὐσίας, διαιρεῖθαι εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς τὰ Ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, διὰ τὸ μηδὲ κυρίως εἶναι Γένη· τὰ γὰρ ἔχοντα τάξιν, τί Πρῶτον καὶ τί Δεύτερον ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν, τὸ τῆ γένες γνήσιον ἐ διασῴζεσιν.

Ἡ Ποιότης διαιρεῖται
- Εἰς Ἕξιν, ὡς Ἐπιστήμη καὶ Ἀρετὴ· καὶ Διάθεσιν, ὡς Ψύξις καὶ Θέρμανσις.
- Δύναμιν, ὡς Ὑγιεινὸν καὶ Σκληρὸν· καὶ Ἀδυναμίαν, ὡς Νοσῶδες καὶ Μαλακόν.
- Πάθος, ὡς Ὠχρίασις ἢ Ἐρυθρίασις· καὶ παθητικὴν Ποιότητα, ὡς Γλυκύτης καὶ Πικρότης.
- Σχῆμα, ὡς Τρίγωνον, Τετράγωνον· καὶ Μορφὴν, ὡς Εὐειδὴς καὶ Δυσειδής.

Τὰ Ποιὰ λαμβάνεται
- Ἡ Παρωνύμως, ὡς ἀπὸ τῆς Γραμματικῆς γραμματικός.
- Ἡ Ὁμανύμως, ὡς τὸ Τρίγωνον, καὶ ἡ μουσικὴ Γυνή.
- Ἡ ἑτερωνύμως, ὡς ἐκ τῆς Ἀρετῆς ὁ Σπουδαῖος.
- Ἡ ἀκατονομάστως, ὡς ἐπὶ τ8 δευτέρ8 τῆς ποιότητος ἕξεως.

Πρόσεσι δὲ τῷ Ποιῷ
- Τὸ Ἐναντίωσιν ἐπιδέχεσθαι.
- Τὸ Μᾶλλον καὶ Ἧττον, καὶ τὸ Ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

Περὶ τῶν Πρός τι.

Πρός τί εἰσιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον· ἐν γὰρ τῷ Σχέσεις εἶναι, τὰ πρός τι τὴν ὕπαρξιν ἔχουσι· διὸ καὶ καθ' ἑτέραν ὑπογραφὴν, Πρός τί ἐστιν, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι, τῷ πρός τί πως ἔχειν. Ὅταν μὲν ἓν θεωρῆταί τι Καθ' αὑτὸ, πρός τι ἐκ ἐστιν· ἡνίκα δὲ Σχέσιν πρὸς ἕτερον χῇ, τότε δὴ πρός τί ἐστιν· οἷον, ὁ Σωκράτης, καθὸ μὲν ἄνθρωπος, ἢ Φιλόσοφος, ἤτι τοιοῦτον, καθ' αὑτὸ λέγεται· καὶ ὡδ' ὅλως πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται· καθὸ δὲ Πατὴρ, Ἡ Διδάσκαλος, κατὰ τοῦτο πρός ἕτερον ἀναφέρεται, καὶ ἅπερ ἐστὶν αὐτὸς, ἑτέρων εἶναι λέγεται· Πατὴρ γὰρ ὢν, Υἱῷ λέγεται Πατὴρ· καὶ Διδάσκαλος ὢν, Μαθητῇ Διδάσκαλος λέγεται. Ἐπεὶ δὲ πολυχιδὴς ἡ πρός ἕτερον τῶν πρός τι ἀναφορὰ, καὶ ἃ λέγεται πάντα ἑτέρων, διατῆτο πρόσκειται τὸ, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. Τὰ μὲν γὰρ τῶν πρός τι πρὸς γενικὴν φέρεται πῶσιν· ὡς Υἱὸς καὶ Πατὴρ, Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος· Τὰ δὲ πρὸς δοτικὴν, ὡς τὸ Ἴσον καὶ Ὅμοιον·

Ὅμοιον· τὸ γὰρ ἴσον ἴσῳ ἴσον, καὶ τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον· Τὰ δὲ πρὸς γενικὴν ὁμῶ καὶ δοτικήν· ὡς τὸ ὑπερέχον τῷ ὑπερεχομένῳ ὑπερέχει, καὶ τὸ ὑπερεχόμενον ὑπερέχοντι ὑπερέχεται· καὶ πάλιν τὸ ὑπερέχον ὑπεροχῇ ὑπερέχει· οἷον ὁ δέκα τῷ ἓξ ὑπερέχει τῷ τέσσαρα. Τινὰ δὲ καὶ μετὰ προθέσεως λέγεται· ὡς τὸ μέγα πρὸς μικρὸν μέγα, καὶ τὸ μικρὸν πρὸς μέγα μικρόν. Τινὰ δὲ καὶ μετά τινος περὶ τὴν λέξιν ὑπαλλαγῆς· ὡς τὸ τέμνον τεμνόμενον τέμνει, καὶ τὸ τεμνόμενον ὑπὸ τέμνοντος τέμνεται. Ἐπεὶ ἓν ἔτω τὰ Πρός τι πολυειδῶς χηματίζεται, διὰ τοῦτο πρόσκειται τῇ τούτων ὑπογραφῇ, τὸ, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον.

Πρόσεσί τισι τῶν Πρός τι, καὶ Ἐναντιότης, καὶ τὸ Μᾶλλον καὶ τὸ Ἧττον· πλὴν ἐ κατὰ τὸν λόγον τῶν πρός τι· ἀλλ' ἐπεὶ χωρὶς ἑτέρας κατηγορίας οὐδ' ἐπινοηθῆναι δύναται τὰ πρός τι καθ' ἑαυτά, (ταῖς ἄλλαις γὰρ κατηγορίαις ἀεὶ συνυφίσαται·) διὰ τοῦθ' ὅταν μὲν ἐπὶ κατηγορίας ληφθείη ἐχέσης ἐναντίωσιν, ἔχει καὶ αὐτὰ ἐναντίωσιν· ὅταν δ' ἐπὶ κατηγορίας ἐκ ἐχέσης ἐναντίωσιν, οὐδ' αὐτὰ ἔχει τινὰ ἐναντίωσιν. Ἐν ᾗ δὲ κατηγορίᾳ ἡ Ἐναντίωσις, ἐν ἐκείνῃ καὶ τὸ Μᾶλλον καὶ τὸ Ἧττόν ἐστιν, ἅπερ ἡ ἐναντίωσις ἔχει τὸ ἔμμεσον, ὡς προείρηται. Τῇ γοῦν ἐπὶ μέρους Ἐπιστήμῃ, δηλονότι τῇ ἐν ἀνθρώπῳ τῷδέ τινι, ἐναντίον ἐστὶν ἡ Ἄγνοια· καὶ Μᾶλλον ἐπιστήμη λέγοιτ' ἂν αὕτη καὶ Ἧττον ἐπιστήμη, καθάπερ καὶ τῇ ἐνεργεμένῃ παράτινων Ἀρετῇ, ἐναντίον ἐστὶν ἡ Κακία· καὶ Μᾶλλον ἀρετὴ λέγοιτ' ἂν αὕτη καὶ Ἧττον ἀρετή. Τῇ καθόλε δ' Ἐπιστήμῃ ἐναντίον μὲν καὶ ταύτῃ κατὰ τὸν καθόλε λόγον ἡ Ἄγνοια· τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ· οὐδὲ γὰρ τῆς καθόλε Ἐπιστήμης μᾶλλον γένοιτ' ἂν ἐπιστήμη· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς καθόλε Ἀρετῆς· ἀτελῶν γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλ' ἐτελείων καὶ ἀκροτήτων. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ Ἴσον ἐπιδεκτικόν ἐστι τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον· ὥρισται γὰρ τὸ ἴσον· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον, κατὰ τὸ ἀόριστον τῆς ὕλης ὑφέστηκε. Τὸ δ' Ἄνισον καὶ τὸ Ἀνόμοιον, καὶ τὸ Ὅμοιον ἐπιδεκτικὰ τοῦ Μᾶλλον καὶ Ἧττον

πέφυκεν

πέφυκεν εἶναι· ἑτέρε γὰρ ἕτερον, Μᾶλλον καὶ Ἧττον ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισόν ἐστε καὶ λέγεται. Οὐ διδόασι δ' αὐτοῖς Ἐναντίωσιν, ἵνα μὴ, ἐπεὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανόμενον, εὑρίσκεται ἴσον καὶ ἄνισον, ὅμοιόν τε καὶ ἀνόμοιον, διὰ τέτο καὶ τἀναντία ὁμε ἐπιδέχηται τὸ αὐτό. Εἰ δὲ τὸ Ἄνισον ἴδιον ὂν τε ποσε, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔφαμεν ἐπιδέχεσθαι, διαπορεῖσθαι ἐχρή· τὸ μὲν γὰρ Ποσὸν, ἢ ποσὸν, ἐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· τὸ δὲ συμβεβηκὸς τῶ Ποσῶ, τὸ Μᾶλλον ἐπιδέξαιτο καὶ τὸ Ἧττον ἐ καθὸ Ποσὸν, ἀλλὰ καθὸ Ποιόν. Πάλιν εἰ τῶν πρός τι εὑρίσκονται ἀρετὴ καὶ ἐπισήμη ποιότητες ἔσαι, δέον ἀναλογίζεσθαι. ὡς τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον λόγον, ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην τάττεσθαι κατηγορίαν ἐκ εἰκός. Ἐπισήμη τοίνυν καὶ Ἀρετὴ ὡς μὲν ποιὲς παρεχόμενα, Ποιότητές εἰσιν· ἔτι δὲ πρὸς ἕτερον χέσιν ἐμφαίνεσι, τοῖς Πρός τι συνάγονται· καὶ γὰρ Ἐπισήμη, ἐπισητε ἐπισήμη· καὶ Ἀρετὴ, σπεδαίε ἀρετή.

Πάντα δὲ τὰ Πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ἀπὸ τε αὐτε ἀρχόμενα πράγματος, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγοντα, κἂν ἐνίοτε τῇ προφορᾷ τῆς λέξεως διαλλάττωσιν· ὡς ὁ Φίλος, Φίλε Φίλος, καὶ τὸ δῶρον, παρὰ τε δωρεμένε δωρεῖται. Χρὴ δὲ πρὸς ὃ λέγεται κατὰ φύσιν τὸ πρᾶγμα, πρὸς τέτο ποιεῖσθαι καὶ τὴν ἀπόδοσιν, κἂν μὴ εἴη ὄνομα κείμενον, ἀπὸ τε πρώτε παρονομάζειν τὸ δεύτερον. Ἰδὲ γὰρ [ὁ] Ὄρνις ἔχει πλερὸν, ἀλλ' ἐχ ἡ ὄρνις ἔχει πλερὸν, ἀλλ' ἡ πλερωτόν. Τῶν γὰρ Πλερωτῶν, τὰ μέν ἐσιν Ὑμενόπλερα, ὡς αἱ Μέλισσαι· τὰ δὲ Κελεόπλερα, ὡς οἱ Κάνθαροι· τὰ δὲ Σαρκόπλερα, ὡς αἱ Νυκτερίδες· τὰ δὲ Σχιζόπλερα, ὡς οἱ Ὀρνιθες. Οὐ πᾶν τοίνυν τὸ ἔχον πλερὸν, ἤδη καὶ ὄρνις ἐσὶν, ἀλλὰ πλερωτόν. Οὕτω γὲν ἀποδοτέον· τὸ Πλερὸν, πλερωτε πλερὸν· καὶ τὸ Πλερωτὸν, πλερῶ πλερωτόν. Πάλιν ἐπείπερ ἃ πάντα τὰ Πλοῖα Πηδάλιον ἔχει (τὰ γὰρ Ἀκάτια Κώπαις ἐρέτλονται, ἅμα δὲ καὶ ἰθύνονται.) τὸ πηδάλιον ἐκ ἀποδοτέον πρὸς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πηδαλιωτὸν· ἵνα γένηται

καλῶς

καλῶς ἡ ἀντιστροφή· τὸ γὰρ Πηδάλιον, πηδαλιωτὸν πηδαλίου· καὶ τὸ Πηδαλιωτὸν, πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. Δῆλον ἔν ἐκ τούτων ὅτι μὴ γινομένης οἰκείως τῆς ἀποδόσεως, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὁμολογεμένως λεγομένων πρὸς ἀντιστρέφοντα, καὶ ἐχόντων ὀνόματα κείμενα, γένοιτ' ἂν ἡ ἀντιστροφή. Ἂν γὰρ τὸν Δῆλον, ἀνθρώπε δῆλον εἴποιτις, καὶ ὁ Δεσπότε, ποιήσαι ἀντιστροφὴν οὐκ ἂν δύναιτο. Ἀληθὲς μὲν γὰρ καὶ τὸ, τὸν δῆλον, ἀνθρώπε εἶναι δῆλον, ἀλλ' οὐχ ἧ ἄνθρωπος ἔχει τις δῆλον, ἀλλ' ἧ δεσπότης· ἧ γὰρ ἂν, δῆλος εἶχον ἅπαντες ἄνθρωποι. Εἰ δὲ τὸ Πηδάλιον καὶ τὸ Περὸν, οὐσίαι ὄντα, πρός τι λαμβάνονται· οὐ καθ' ὃ οὐσίαι γίνονται πρός τι, ἀλλὰ καθ' ὃ σχέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. Καὶ τὸ Μέρος γὰρ σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ Ὅλον, μέρος ὅλου λέγεται· καὶ τὸ ὅλον, ὂν μέρεσιν ὅλον. Καὶ τὰ γένη τῶν Οὐσιῶν καὶ τὰ εἴδη, κατὰ τὸν τῆς σχέσεως λέγεται λόγον Πρός τι. Τὸ γὰρ Γένος, Εἴδους γένος, καὶ τὸ Εἶδος, Γένους εἶδος.

Ἔτι τὰ Πρός τι, ἅμα τῇ φύσει ἐστὶν· ὅθεν καὶ συναναιρεῖσι καὶ συνεισφέρονται· Υἱὸς γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι Πατὴρ· ὄντος δὲ Υἱοῦ, ἔστι δὴ καὶ Πατὴρ· καὶ πάλιν Πατρὸς μὲν ὄντος, καὶ Υἱὸς ἔστι· μὴ ὄντος δὲ Πατρὸς, οὐκ ἔστι Υἱός· εἰ γὰρ λέγομεν Υἱὸν τοῦ τετελευτηκότος, κατ' ἀναφορὰν τὴν, ὅτ' ἔζη τοῦτό φαμεν· ἢ καὶ ὅτι θανὼν οὐκ ἀπώλετο· ὥστε τὰ Πρός τι, καὶ συναναιρεῖσι καὶ συνυπάρχουσι. Τὸ Συνυπάρχειν δὲ καὶ Συναναιρεῖν ἐπὶ τῶν Πρός τι, κατὰ σχέσιν ἐκληπτέον, οὐ κατ' οὐσίαν· ἐν ᾧ γάρ ἐστι τοῖς πρός τι τὸ ὑπάρχειν, ἐν τούτῳ καὶ τὸ συνυπάρχειν, καὶ τὸ συναναιρεῖν. Πάλιν Ἐπιστήμης ὄντος, ἔστιν Ἐπιστητόν· καὶ Αἰσθήσεως, Αἰσθητόν· Ἐπιστήμης δὲ μὴ ὄντος καὶ Αἰσθήσεως, ἀνῄρηται καὶ τὸ Ἐπιστητὸν καὶ τὸ Αἰσθητόν· καὶ ἀνάπαλιν. Εἰ δὲ καὶ προγενέστερα τὰ ἐπιστητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλ' οὐ καθ' ὃ ἐπιστητὰ καὶ αἰσθητά· ὥσπερ οὐδ' ὁ Πατὴρ, ἢ πατὴρ, πρεσβύτερός ἐστι τοῦ Υἱοῦ, κἂν τῷ χρόνῳ πρότερος εἴη· πρὸ τοῦ γεννῆσαι γὰρ υἱὸν, οὐκ ἦν πατὴρ· ὅτε δὲ γεγέννηκεν υἱὸν, τότε ἤρξατο τοῦ εἶναι πατήρ· ἕως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστητῶν τε καὶ αἰσθητῶν.

Ἔτι τὰ Πρός τι, Ἢ ἐν τοῖς Αὐθεδράσοις, ἤτοι τοῖς Οὐσίαις, ἔχει τὴν σχέσιν, Ἢ ἐκ ἐν τοῖς Αὐθεδράσοις, ἅπερ ἐστὶ τὰ Συμβεβηκότα. Εἰ μὲν ἔν ἐν τοῖς αὐθεδράσοις, Ἢ Φυσικὴν ἔχει τὴν σχέσιν, ὡς Πατὴρ καὶ Υἱός· Ἢ ἐ Φυσικήν. Εἰδ' ἐ Φυσικήν, Ἢ τυχικὴν, ὡς Δῆλος καὶ Δεσπότης· Ἢ τεχνικὴν, ὡς Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος· Ἢ προαιρετικὴν, ὡς Φίλος καὶ Φίλος. Εἰδ' ἐκ ἐν τοῖς αὐθεδράσοις, Ἢ Φυσικὴν, ὡς Διπλάσιον καὶ Ἥμισυ· Ἢ ἐ Φυσικὴν, ὡς Μέγα καὶ Μικρόν· τῶτο γὰρ τύχης μᾶλλον ἢ Φύσεως. Τέχνη δὲ καὶ Προαίρεσις ἐν τοῖς ἐκ αὐθεδράσοις χώραν ἐκ ἔχουσιν, εἰ μήτι πε φανείη πρὸς ἄλλο τὴν ἀναφορὰν ἔχον αὐθέδρασον, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἴσως λεγόμενον. Ἀλλ' ἐν τοῖς εἰρημένοις μὲν, ἅπαντα τὰ πρός τι συνάγεται.

Πλατύτερον δέ τινες καὶ σαφέστερον, εἰς εἴδη δέκα διαιρῶσι τὰ Πρός τι· Ταυτότητα, Ἀνισότητα, Γένεσιν, Μέθεξιν, Ὕφεσιν, Πᾶσιν, Κρίσιν, Θέσιν, Ἀσυμμετρίαν, καὶ τὴν πρὸς τὸ γένος Ἀναφοράν. Ταυτότης μὲν ἔν ἐστιν, ὅταν πρὸς συνώνυμον ἡ κρίσις γένηται· ὡς ὁ Φίλος, φίλε φίλος· καὶ ὁ Ἐχθρὸς, ἐχθρῷ ἐχθρὸς· καὶ τὸ Ἴσον, ἴσῳ ἴσον· καὶ τὸ Ὅμοιον, ὁμοίῳ ὅμοιον. Ἀνισότης, ὡς τὸ Μεῖζον, τὸ Διπλάσιον, τὸ Πολλαπλάσιον. Γένεσις, ὡς Πατὴρ, Υἱός. Μέθεξις, ὡς τὸ Μετέχον καὶ Μετεχόμενον. Ὕφεσις, ὡς Δῆλος καὶ Μαθητής. Πᾶσις, ὡς Τυπτόμενος, Καιόμενος. Κρίσις, ὡς Μέτρον, Αἴσθησις, Ἐπιστήμη· κρίνει γὰρ καὶ ἡ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν, καὶ ἡ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν, καὶ πᾶσα γνῶσις τὸ γνωστὸν, καὶ τὸ μέτρον τὸ μετρητὸν· καὶ τὰ ὅμοια τέτοις ὡς κρίνοντά ἐστι πρὸς κρινόμενα. Θέσις, ὡς Δεξιὸν, Ἀριστερὸν, Καθέδρα, Στάσις, Ἀνάκλισις· ταῦτα πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. Ἀσυμμετρία, ἤτοι ἀδυναμία, οἷον τὸ ἀδύνατον ὑφ' ἡμῶν ὁρᾶσθαι, τῶτο καὶ ἡμεῖς ἀδυνατῶμεν ὁρᾶν, ὡς τὴν ἄναστρον σφαῖραν, τὸ ἐν βυθῷ ὄρασκον, τὸν ἀέρα ὡς ἀχρωμάτιστον. Ἢ πρὸς τὸ γένος ἀναφορά· ὡς ὅταν ἡ Γεωμετρία λέγοιτο πρός τι, κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀναφοράν· Ἐπιστήμη γὰρ ἐπιστητῷ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἐπιστητὸν Ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν.

Τῶν

Τῶν Πρός τι φέρεσθαι
- Τὰ μὲν πρὸς Γενικὴν, ὡς Πατὴρ Τίὸς Πατῆρ.
- Τὰ δὲ πρὸς Δοτικὴν, ὡς τὸ Ἴσον Ἰσῳ Ἴσον.
- Τὰ δὲ πρὸς Γενικὴν ὁμοῦ καὶ Δοτικὴν, ὡς τὸ Ὑπερέχον ὑπερεχομένῳ ὑπερέχει, καὶ τὸ Ὑπερεχόμενον ὑπερέχοντι ὑπερέχεται.
- Τὰ δὲ μετὰ Προθέσεως, ὡς τὸ Μέγα πρὸς Μικρὸν Μέγα.
- Τὰ δὲ καὶ Μετά τινος περὶ τὴν λέξιν ὑπαλλαγῆς, ὡς ὁ Τέμνων τεμνόμενον τέμνει, καὶ τὸ Τεμνόμενον ὑπὸ τέμνοντος τέμνεται.

Τὰ Πρός τι ἔχει Σχέσιν,
- Ἢ ἐν τοῖς Αὐθεδράσοις, ἤτοι τοῖς Οὐσίαις· ἃ σχέσιν ἔχει,
  - Φυσικὴν, ὡς Πατὴρ καὶ Τίός.
  - Τυχικὴν, ὡς Δοῦλος καὶ Δεσπότης.
  - Τεχνικὴν, ὡς Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.
  - Προαιρετικὴν, ὡς Φίλος καὶ Φίλος.
- Ἢ ἐκ ἐν τοῖς Αὐθεδράσοις, ἤτοι Συμβεβηκόσιν· ἃ σχέσιν ἔχει.
  - Φυσικὴν, ὡς Διπλάσιον καὶ Ἥμισυ.
  - Τυχικὴν, ὡς Μέγα καὶ Μικρόν.

Ἔτι τῶν Πρός τι
- Ταυτότης.
- Ἀνισότης.
- Γένεσις.
- Μέθεξις.
- Ὕφεσις.
- Πᾶσις.
- Κρίσις.
- Θέσις.
- Ἀσυμμετρία.
- Καὶ πρὸς τὸ γένος Ἀναφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΚΔ'.

Περὶ τῦ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν, καὶ Ἔχειν.

ΠΟιεῖν ἐστι τὸ δρᾶν περί τι· Πάσχειν δὲ, τὸ ὑφ' ἑτέρυ ἀλλοιῦσθαι. Τὸ μὲν ἓν Ποιεῖν, ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει· τὸ δὲ Πάσχειν, ἐν ἑαυτῷ τε καὶ ἐν ἄλλῳ· ἐν ἑαυτῷ μὲν, τῷ πεφυκέναι ἀλλοιῦσθαι· ἐν ἄλλῳ δὲ, τῷ ὑπό τινος ἀλλοιῦσθαι. Δεῖ δὲ

μὴ ἀφορῶντας εἰς μόνον τὸ χῆμα τῆς λέξεως, ἔτω κρίνειν, τί ἐστι ποιεῖν καὶ τί ἐστι πάσχειν, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα μᾶλλον. Τινὰ μὲν γὰρ καὶ τῷ πράγματι, καὶ τῷ χηματισμῷ τῆς λέξεως ἔχουσι τὸ ποιεῖν, ὡς τὸ Ἰατρεύειν. Τινὰ δὲ, τῷ μὲν τῆς λέξεως χήματι, ποιητικά ἐσιν ἐνεργητικῶς προφερόμενα· τῷ πράγματι δὲ, παθητικά· τοιῦτόν ἐστι τὸ Ἀδημονεῖν, καὶ αὐτὸ τὸ Πάσχειν πάθος δηλοῦντα, κἂν ἐνέργειαν τῇ προφορᾷ σχηματίζωνται. Τινὰ δὲ παθητικῶς προαγόμενα, παρισῶσιν ἐνέργειαν· οἷον τὸ ἔρχεσθαι καὶ [τὸ] ἀγωνίζεσθαι.

Διαιρεῖται δὲ τὸ Ποιεῖν, εἴς τε τὸ Θεωρεῖν, καὶ εἰς τὸ ὁμώνυμον τῷ γένει Ποιεῖν, καὶ εἰς τὸ Πράττειν. Τὸ μὲν οὖν Θεωρεῖν, Ἡ περὶ τὴν τῶν νοητῶν καὶ ἀμερίστων ὄντων ἐπίσκεψιν, νοήσεσιν ἁπλαῖς ἐνεργεῖ· ὅπερ ἐστὶ καὶ κυρίως Θεωρεῖν· (ἔργον δὲ τοῦτο μόνε Νοός.) Ἡ περὶ τὰ ἀκίνητα μαθηματικὰ, ποιεῖται διανόησιν· οἷόν ἐστι τὸ Γεωμετρεῖν· ὡρισμέναις μὲν, ἃ μὴ ἁπλαῖς ἔτι χρώμενον ταῖς ἐπιβολαῖς, ἀλλὰ συνθέτοις καὶ κατὰ διέξοδον· οἵαί εἰσιν αἱ τῆς καθαρᾶς διανοίας Ἐνέργειαι. Ἡ περὶ τὰς ἀκινήτους αἰσθητὰς ὄσίας ποιεῖται τὴν θεωρίαν, αἰσθήσει μετὰ λογισμὸ χρώμενον· οἷόν ἐστι τὸ Ἀστρονομεῖν, συμφώνως τοῖς φαινομένοις τὰς λόγως ἐπιδεικνύμενον· καὶ ὅτως ἡ ὅλη τῆς θεωρίας ἐνέργεια, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν καθαρῶν νοήσεων, ἐπὶ τὰς μετ' αἰσθήσεως λογισμὰς προχωρεῖ. Τὸ μὲν οὖν Θεωρεῖν, ὅτως ἔχον ἐστί. Τὸ δ' ὁμωνυμῶν τῷ γένει Ποιεῖν, ἐν τῷ τὰ μηδέπω τὸ εἶναι μετέχοντα, εἰς τὸ εἶναι ἄγειν ὑφέσηκε. Τοῦτο δὲ κυρίως καὶ ἀληθῶς, ἐν μόνῳ τῷ Θεῷ ἐστι, τῷ πάντα τὰ ὄντα ἐκ μὴ ὄντων παραγαγόντι τὸ πρῶτον, καὶ αὖθις ἐξ ὄντων τὰ μὴ ὄντα παράγοντι. Λέγονται δὲ καὶ αἱ Τέχναι ποιεῖν, τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν αὐτάρκειαν τῷ βίῳ παρασκευάζουσαι. Τὸ δὲ Πράττειν, ἐπὶ τῷ προαιρεῖσθαι καὶ βουλεύεσθαι καὶ δογματίζειν καὶ τῶν ὁμοίων λαμβάνεται. Τινὲς δὲ Ποιητικὰς μὲν λέγουσι τέχνας, ὧν τὰ ἀποτελέσματα παραμένει μετὰ τὴν ποίησιν· ὡς ἔχει ἡ Οἰκοδομικὴ καὶ Ναυπηγική· Πρακτικὰς δὲ, ὧν τὰ ἀποτελέσματα ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ

εἶναι

εἶναι ἔχοντα, ἃ παραμένει· ὡς ἐπὶ τῆς Αὐλητικῆς ἐστὶν ὁρᾶν καὶ Ὀρχηστικῆς.

Θεωρεῖται δὲ καὶ ἐν ἀψύχοις τὸ Ποιεῖν, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ Πάσχειν· οἷον τὸ Πῦρ θερμαίνει, καὶ ὁ Κρύσταλλος ψύχει, καὶ τὸ Ξύλον τέμνεται, καὶ ὁ Λίθος θερμαίνεται, καὶ αὖθις ψύχεται. Τῷ Πάσχειν δὲ, τὸ μὲν ἐστι φθαρτικὸν, ὡς τὸ καίεσθαι· τὸ δὲ τελειωτικὸν, ὡς τὸ μανθάνειν, καὶ γινώσκειν, καὶ αἰσθάνεσθαι. Εἰ δὲ τὸ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν σχέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὡς τὸ θερμαίνειν καὶ τὸ θερμαίνεσθαι· ἀλλ' ἕκαστον χρὴ, καθὸ λέγεται, κατὰ τοῦτο καὶ ἀνάγειν ἐπὶ [τὸ] γένος. Ἔστι τοίνυν καὶ τὸ ποιεῖν καθ' αὑτὸ κεχωρισμένον τῶν πρός τι, καὶ τὸ πάσχειν ὡσαύτως. Καθάπερ δ' ἐν Οὐσίᾳ τὸ Πρός τι ἐφαίνετο, κατὰ τὸ πατὴρ καὶ υἱός· καὶ τῷ Ποσῷ, κατὰ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον· καὶ τῷ Ποιῷ, κατὰ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον· ἕτω δὴ καὶ τῷ Ποιεῖν καὶ τῷ Πάσχειν· καὶ εὖδεν ἄτοπον τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ὑπὸ δύω κατηγορίας τελεῖν, κατά τε τὴν καθ' αὑτὸ ὑπόστασιν, καὶ κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενον.

Ἀλλ' ἐξ ἐναντίωσιν ἔχει τὸ Ποιεῖν καὶ τὸ Πάσχειν πρὸς ἄλληλα, κἂν ἀντιθέτοις χρῶτο Φωναῖς. Ἐναντίωσιν μέν τοι καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἕκαστον [αὐτῶν] ἐπιδέχεται. τὸ γὰρ θερμαίνειν, ἐναντίον τῷ ψύχειν· καὶ μᾶλλόν ἐστι θερμαίνειν, καὶ ἧττον. Καὶ πάλιν τὸ θερμαίνεσθαι, ἐναντίον τῷ ψύχεσθαι· καὶ μᾶλλον θερμαίνεσθαι δυνατὸν, καὶ ἧττον θερμαίνεσθαι. τὸ δέγε θερμαίνειν, ἐκ ἠναντίωται τῷ θερμαίνεσθαι· ἔτε τὸ ψύχειν, τῷ ψύχεσθαι· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Περὶ μὲν ἓν τῷ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήθω.

Τὸ δ' Ἔχειν ἁπλῶς μὲν λεγόμενον, ὁμώνυμος Φωνή ἐστι. Περιέχει μὲν γὰρ καὶ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν· δηλοῖ δὲ καὶ ἄλλα τινά. Λέγεται γὰρ ἔχειν, ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν, ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· ἕτω λέγομεν ἔχειν τινὰ, Ἐπιστήμην καὶ Ἀρετὴν, ἢ λευκότητα, ἢ ὠχρότητα· ὡς Ποσὸν, καθὸ λέγεταί τις ἔχειν Μέγεθος, τετράπηχυ τυχὸν ἢ πεντάπηχυ· ὡς τὰ περὶ Σῶμα, οἷον Ἱμάτιον ἔχειν ἢ Χιτῶνα· ὡς ἐν Μορίῳ, οἷον Δακτύλιον ἔχειν ἐν

χειρί· ὡς Μέρος, οἷον Πόδας ἔχειν, καὶ Χεῖρας, καὶ Κεφαλήν· ὡς ἐν Ἀγγείῳ, καθάπερ ὁ Μέδιμνος ἔχειν λέγεται τὸς Πυρὸς, καὶ ὁ Ἀμφορεὺς τὸ Ὕδωρ· ὡς Κῆμα· λέγομεν γὰρ Οἰκίαν ἔχειν ἢ Ἀγρόν. Λέγεται δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν ὁ Ἀνὴρ, καὶ ἡ Γυνὴ ἄνδρα. Οὗτος δ' ὁ τρόπος ἀλλοτριώτατος ἔοικεν εἶναι τῦ ἔχειν· ἐδὲ γὰρ ἄλλο τὸ ἔχειν ἐνταῦθα, ἢ τὸ συνοικεῖν δηλοῖ. Ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῦ ἔχειν ὁμωνύμε φωνῆς.

Ὅθεν ἀποδιαιρῦντες τὴν κατηγορίαν τῦ Ἔχειν οἱ Φιλόσοφοι τῶν ἄλλων σημαινομένων, ὅτω φασίν. Ἔχειν ἐσὶν, ἑσίας περὶ ἑσίαν περίθεσις. Εἴτι γῦν σῶμα ἐπικλητον, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ περίκειται, πᾶν τὸ τοιῦτον τῇ ἔχειν κατηγορίᾳ περιλαμβάνεσι· διὸ ἐδὲ Κήματα, ἢ Ἀνδράποδα, ἢ Φιλὲς, ἢ Πατέρας, ἢ Υἱὸς, ἢ τὰ μέρη τῦ σώματος, κατὰ τῦτο τὸ γένος ἔχειν φασὶν· ὅτι μήδ' ἐν περιθέσει ταῦτά ἐσιν. Ἐνθεντοι καὶ τὸ Ἔχεαν, καὶ τὸ Κεκλῆθαι, διαλάτθσι κατὰ Πλάτωνα· οἷον εἴτις Ἱμάτιον περιάμενος, καὶ ἐγκρατὴς ὢν μὴ Φοροίη, κεκλῆθαι μὲν λεχθείη ἄν· ἔχειν δ' ἐδαμῶς. Τὰ τοίνυν κατὰ τὸ κατηγορικὸν Ἔχειν ἐχόμενα, ἢ κατὰ Πόλεμον ἔχεται, Ἢ ἐν Εἰρήνῃ. Καὶ τῶν κατὰ Πόλεμον, τὰ μὲν Περικείμενά ἐσι, τὰ δὲ Κατεχόμενα· καὶ τὰ μὲν Φυλάγματα, τὰ δ' Ἀμυντήρια· Φυλάγματα μὲν, ὡς Θώραξ, Κράνος, Ἀσπὶς· Ἀμυντήρια δὲ, ὡς Δόρυ, Ξίφος, Τόξον. Τῶν δ' ἐν Εἰρήνῃ, τὰ μὲν διὰ Κόσμον κατὰ διάφορα μέρη τῦ σώματος ἔχεται· ὡς Στέφανος, Περιδέραιον, Δακτύλιος· τὰ δὲ διὰ Σκέπην· καὶ τύτων, τὰ μὲν περὶ τὸ Πολὺ τῦ σώματος, ὡς Ἱμάτιον· τὰ δὲ περὶ Μέρος, ὡς Ὑποδήματα· τινὰ δὲ, καὶ ὡς Ὄργανα· οἷον τὸ Σκέπαρνον· τινὰ καὶ ἄλλως· ὡς Κήματα, ὡς Ἀργύριον, ἢ ἄλλοτι, ὃ πολλάκις κατέχομεν. Δεῖ δὲ πᾶν τὸ κυρίως ἔχον, κατὰ προαίρεσιν ἔχειν. Ὅθεν ἐδὲ κυρίως λέγοιντ' ἂν ἔχειν τὰ ἄψυχα, κατὰ τὸ σημαινόμενον τῆς κατηγορικῆς τῦ ἔχειν φωνῆς. Ἀντίκεται δὲ τῷ Ἔχειν Στέρησίς τις· ὡς λέγομεν, Γυμνὸς, Ἀνυπόδητος, Ἄοπλος. τοσαῦτα καὶ περὶ τῦ Ἔχειν. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν, ὡς προδήλων

λων καὶ ἀποικίλων, ἱκανὰ καὶ ἅπερ ἐν τοῖς προυγεγραμμένοις ἐῤῥέθησαν.

- Τὸ Ποιεῖν
  - Εἰς τὸ Θεωρᾶν, ἤτοι Νοᾶν.
  - Καὶ τὸ Ποιᾶν, ἤτοι Οἰκοδομᾶν.
  - Καὶ τὸ Πράττειν, οἷον Προαιρεῖσθαι, Βεβούλευσθαι.
- Τῷ Πάσχειν
  - Τὸ μὲν Φθαρτικὸν, ὡς τὸ Καίεσθαι.
  - Τὸ δὲ Τελειωτικὸν, ὡς τὸ Μανθάνειν ἢ Αἰδαίνεσθαι.
- Τὸ Ἔχειν
  - Ὡς Ἕξιν καὶ Διάθεσιν, ἢ ἄλλην Ποιότητα.
  - Ὡς Ποσὸν, οἷον ἔχειν Μέγεθος.
  - Ὡς τὰ περὶ τὸ Σῶμα, οἷον Ἱμάτιον.
  - Ὡς ἐν Μορίῳ, ὡς Δακτύλιον.
  - Ὡς Μέρος, ὡς Χεῖρα, ἢ Πόδα.
  - Ὡς ἐν Ἀγγείῳ, οἷον ὁ Μέδιμνος τὲς Πυρές.
  - Ὡς Κῆπος, οἷον Ἀγρόν.
  - Ὡς Γυναῖκα, ἢ Ἄνδρα, ὃ ἔξι συνοικεῖν.
- Τῷ κατηγορικῷ Ἔχειν
  - Τὰ μὲν κατὰ Πόλεμον.
    - Τὰ μὲν Περικείμενά ἐσιν, ὡς τὰ Φυλάγματα, οἷον Ἀσπίς.
    - Τὰ δὲ Κατεχόμενα, ὡς τὰ Ἀμυντήρια, οἷον Ξίφος.
  - Τὰ δὲ ἐν Εἰρήνῃ.
    - Τὰ μὲν διὰ Κόσμον, ὡς Στέφανος, Περιδέραιον.
    - Τὰ δὲ διὰ Σκέπην· ὧν
      - Τὰ μὲν περὶ τὸ Πολὺ τῷ σώματος, ὡς Ἱμάτιον.
      - Τὰ δὲ περὶ Μέρος, ὡς Ὑποδήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

Περὶ Ἀντικειμένων.

Ἀντικείμενά ἐσιν, ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ τῷ πράγματος, ἢ πρὸς τὸ αὐτὸ ἔξωθεν ἐξεταζόμενα, συνυπάρξαι ἐ δύναται. Ταῦτα δὲ, Ἢ ἐν λόγοις ἀντίκειται, Ἢ ἐν πράγμασι. Καὶ εἰ μὲν ἐν Λόγοις, Κατάφασίς ἐσι καὶ Ἀπόφασις. Εἰ δ' ἐν Πράγμασιν, Ἢ κατὰ χέσιν λέγεται, Ἢ ἐ κατὰ χέσιν. Καὶ κατὰ Σχέσιν μέν ἐσι τὰ

Πρός τι. Τὰ δὲ μὴ κατὰ Σχέσιν λεγόμενα, Ἢ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, τῶ δεικτικῶ δηλονότι ὑπάρχοντος, καὶ εἰσὶν Ἐναντία· Ἢ ὲ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, καὶ ἔσιν Ἕξις καὶ Στέρησις. Ἡ μὲν γὰρ Ἕξις, μεταβάλλει εἰς Στέρησιν· Ἡ στέρησις δὲ εἰς Ἕξιν ὲ μεταβάλλει.

Τετραχῶς τοίνυν τὰ Ἀντικείμενα λέγεται, Ἢ ὡς τὰ Πρός τι, οἷον Διπλάσιον, Ἥμισυ· Ἢ ὡς τ' Ἀναντία, οἷον Λευκὸν Μέλαν· Ἢ ὡς Ἕξις καὶ Στέρησις, οἷον Ὄψις καὶ Τυφλότης· Ἢ ὡς Κατάφασις καὶ Ἀπόφασις· οἷον Ἄνθρωπος κάθηται, Ἄνθρωπος ὲ κάθηται.

Τὰ μὲν ἓν Πρός τι [καὶ] συνεισάγεσιν ἄλληλα καὶ συναναιρῶσι, καὶ αὐτὰ ἅπερ εἰσὶ, τῶν Ἀντικειμένων αὐτοῖς εἶναι λέγεται· ἢ ὁπωσῶν ἄλλως πρὸς αὐτά.

Τὰ δ' Ἐναντία, Ἢ εἴδη καὶ ἄμφω εἰσὶν, ὡς Λευκὸν καὶ Μέλαν, Ψυχρόν τε καὶ Θερμὸν καὶ τὰ ὅμοια· Ἢ θάτερον θατέρε ἐχάτη ἀπόπλωσις ἔσιν, ὡς Δειλία, καὶ Ἀδικία. ἡ μὲν γὰρ τῆς Ἀνδρείας, ἡ δὲ τῆς Δικαιοσύνης τελέως ἐξέπεσον· καὶ ὅλως τὸ Κακὸν, εἶδος μὲν καὶ ὅρος ὲκ ἔσιν· ἔκπλωσις δὲ τελεία τῶ Ἀγαθῶ. Ὅταν μὲν ἓν αὐτὸ σκοπῶμεν ὡς πεφυκὸς ἀνακάμπλειν πρὸς τὸ εἶδος, Ἐναντίον ἐσὶν. ὅταν δὲ μηδαμῶς ἀνακάμπειν δύνηται, τότε λέγεται Στέρησις.

Ἔτι τῶν ἐναντίων, τὰ μέν ἐσιν Ἄμεσα, τὰ δὲ Μεσωτὰ, εἴτεν ἔμμεσα. Καὶ Ἄμεσα μέν ἐσιν, ὧν ἐξ ἀνάγκης θάτερον ὑπάρχει τῶ δεικτικῶ. Ἔμμεσα δὲ, ὧν ὲξ ἀνάγκης ὑπάρχει θάτερον.

Τῶν δ' ἀμέσων Ἐναντίων, τὰ μέν ἐσιν Οὐσιώδη, τὰ δ' Ἐπουσιώδη. [καὶ] Οὐσιώδη μὲν, ὡς ἐπ' Ἀριθμῶ, τὸ Ἄρτιόν τε καὶ Περιττόν· ὲδὲ γὰρ δυνατὸν ἐπινοῆσαι κεχωρισμένον τῶ ἀρτίε τὸν ἐξ ἀριθμὸν, ἢ τῶ περιττῶ τὸν ἐπλάσιον διὰ τῶτο καὶ ὲσιώδη λέγεται. Ἄρτιος δέ ἐσιν ὁ δίχα διαιρέμενος Ἀριθμός· ὁ δὲ μὴ διαιρέμενος δίχα, λέγεται Περιττός. Τὰ μὲν ἓν ὲσιώδη τῶν ἀμέσων ἐναντίων, τοιαῦτα. Τὰ δ' ἐπουσιώδη εἰσὶ, ὅσα δύναται χωρὶς τῆς Φθορᾶς τῶ δεικτικῶ γίνεσθαί τε καὶ ἀπογίνεσθαι· οἷον Ὑγιεία καὶ Νόσος. ἐν ταῦθα δὲ νόσον ἐκληπτέον, τὴν ὁποιανδή

τινα

τινα τῆς Φύσεως ὑποπίπτουσαν αἰσθήσει παρατροπήν. Οὕτω μὲν ἓν τῶν Ἐναντίων τὰ ἄμεσα.

Τῶν δ' Ἐμμέσων λεγομένων καὶ μεσοτῶν, Ἡ ἀμφότερα δύνασθαι ἀπεῖναι τοῦ ὑποκειμένου· ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν τοῦ Σωκράτους· (δυνατὸν γὰρ εἶναι τὸν Σωκράτην, μήτε μέλανα, μήτε λευκὸν, ἀλλ' ὠχρὸν ἢ φαιὸν.) Ἡ θάτερον μὲν τῶν ἐναντίων ἄπεσι, τὸ δὲ λοιπὸν πάντως ὑπάρχει, διὰ τὸ προκατειλῆφθαι τὸ εἶδος ὑπ' ἐκείνου· οἷον τὸ μὲν Λευκὸν ὑπάρχει Κύκνῳ, καὶ Χιόνι καὶ Τιτάνῳ, ἄπεσι δὲ τὸ Μέλαν· Κόρακι δὲ καὶ Ἐβένῳ καὶ Πίσσῃ τὸ Μέλαν ὑπάρχει, ἄπεσι δὲ τὸ Λευκόν. Τὸ μέσον δὲ τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, Ἢ καὶ ἀμφοτέρων μετέχει τῶν ἄκρων, ὅτε καὶ κατωνόμασαι, ὡς τὸ Χλιαρόν· Ἢ ἑθατέρου τῶν ἄκρων, ὅτε καὶ ἀκατονόμαστόν ἐστι, μόνῃ τῇ τῶν ἄκρων ἀποφάσει δηλόμενον· ὡς τὸ Μέσον τοῦ Δικαίου καὶ Ἀδίκου· λέγεται γὰρ τοῦτο, οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ ἄδικον· τοιοῦτον τὸ Βρέφος, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον. Τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων, τὸ μέσον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ θεωρέμενον ὑπωσοῦν, ἐκάλεσαν, Ἀδιάφορον. Ἀρχύτας δὲ καὶ τοῖς Πρός τι, μεσότητας δείκνυσι· μεταξὺ γὰρ Δεσπότου καὶ Δούλου, τίθησι τὸ Ἐλεύθερον· καὶ Μείζονος καὶ Ἐλάττονος, τὸ Ἴσον· καὶ Πλατέος καὶ Στενοῦ, τὸ ἐφαρμόζον. Ἐπισητέον δ' ὅτι τῶν Ἐναντίων αἱ περιοχαὶ πρός τί εἰσι· τὸ γὰρ ἐναντίον ἐναντίῳ ἐναντίον· τὰ δὲ περιεχόμενα, ἐ κοινωνοῦσι τοῖς πρός τι. Ἔτι τῶν ἐμμέσων Ἐναντίων, τὰ μὲν ἓν ἔχει μέσον· τὰ δὲ πολλά. Θερμὸν γὰρ καὶ ψυχρὸν, [ἓν] ἔχει μέσον μόνον τὸ Χλιαρὸν· Λευκὸν δὲ καὶ Μέλαν, ἔχει τὸ Φαιὸν, τὸ Ὠχρὸν, τὸ Ξανθὸν, τὸ Ἐρυθρὸν, τὸ Πυῤῥὸν καὶ ἕτερα.

Τρία δέ τινα τοῖς Ἐναντίοις παρέπεται. Πρῶτον, ὅτι τὸ μὲν Ἀγαθὸν, ἐναντίον τῷ Κακῷ· τὸ δὲ Κακὸν τῷ τε Ἀγαθῷ καὶ ἄλλῳ Κακῷ· οἷον ἐναντία μὲν ἡ Σωφροσύνη τῇ τε Ἀκολασίᾳ καὶ Ἠλιθιότητι· (κακίαι γὰρ καὶ ἄμφω.) ἡ δ' Ἀκολασία ἐναντιοῦται μὲν καὶ τῇ Σωφροσύνῃ, ἐναντιοῦται δὲ καὶ τῇ Ἠλιθιότητι· καὶ ἐκ ἔστιν ἄδικος ἡ Φύσις, δύω ἐναντίαι ἐνὶ ἀντιτάξασα· ἓν γὰρ ἀντιτέτα-

κται τῷ ἑνὶ, ἡ Συμμετρία, τῇ Ἀσυμμετρίᾳ. Ἡ μὲν γὰρ Σωφροσύνη μεσότης ἔσα, Συμμετρία ἐστὶν· ἡ δ' Ἠλιθιότης καὶ ἡ Ἀκολασία ἄκρα ἔσαι, Ἀσυμμετρίαι εἰσὶν· ἡ μὲν γὰρ ἐστιν Ὑπερβολὴ, ἡ δ' Ἔλλειψις· ἐναντίῦται γᾶν ἡ Συμμετρία τῇ Ἀσυμμετρίᾳ, ὡς Ἀγαθὸν Κακῷ. Τὰ δ' ἄκρα, ἐναντίῦται ἀλλήλοις, ὅτι πλεῖσον ἀπ' ἀλλήλων διέσηκε. Καὶ τῷ μὲν Κακῷ, ἐναντίῦται Κακὸν· τὸ δ' Ἀγαθὸν, ἀκ ἔστιν ἐναντίον τινὶ Ἀγαθῷ· ἓν γάρ ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἁπλῶν· τὸ δὲ Κακὸν, ποικίλον τε καὶ πολυχιδές.

Δεύτερον τῶν Ἐναντίων παρακολέθημα, ὅτι τἀναντία δύναται συνυπάρχειν ἀλλήλοις, ἐν Γένει καὶ Εἴδει· Γένει μὲν, ὡς τῷ Ζώῳ· εἴδει δὲ, ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ. λέγομεν γὰρ τῶν Ζώων τὰ μὲν εἶναι λευκὰ, τὰ δὲ μέλανα· καὶ τῶν Ἀνθρώπων τὲς μὲν ὑγιαίνειν, τὲς δὲ νοσεῖν. Ἐν ἀτόμῳ δὲ τἀναντία συνυπάρχειν ἀλλήλοις καθ' ἕνα τόπον ἃ δύναται· καὶ γὰρ ἀκ ἔστι τὸν Σωκράτην ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν ἅμα· ἢ καθ' ἓν μόριον, ἑνταυτῷ, θερμαίνεθαί τε καὶ ψύχεθαι.

Τρίτον, ὅτι Τἀναντία, Ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος εἰσὶν, ὡς τὸ Λευκὸν καὶ τὸ Μέλαν ὑπὸ τὸ Χρῶμα· Ἢ ὑπὸ τἀναντία Γένη, ὡς Δικαιοσύνη καὶ Ἀδικία, ὑπὸ τὴν Ἀρετὴν, καὶ ὑπὸ τὴν Κακίαν· Ἢ αὐτὰ δὴ Τἀναντία, Γένη εἰσὶν, ὡς τὸ καθόλε Ἀγαθὸν, καὶ τὸ καθόλε Κακόν· ταῦτα γὰρ ἐναντία ὄντα Γένη εἰσίν.

Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι τῶν ἀλλήλοις Ἐναντίων, ἓν τὸ ἀνωτάτω γένος ἐστὶν· ἔτε γὰρ ἡ Ἀρετὴ καὶ ἡ Κακία, πρῶτα γένη εἰσίν, (ἄνω γὰρ αὐτῶν ἕξις τε καὶ διάθεσις.) ἔτε τὸ καθόλε Ἀγαθὸν, καὶ τὸ καθόλε Κακόν· ἀλλὰ καὶ ταῦτα συναπλονται ἢ συνάγονται τῷ Ποιῷ· καὶ ἔστι τὸ Ποιὸν Γένος πάντων αὐτῶν γενικώτατον. Τοσαῦτα περὶ Ἐναντίων.

Ἕξις δὲ καὶ Στέρησις, λέγεται πολλαχῶς. Καθ' ἕνα μὲν γὰρ τρόπον, Ἕξις λέγεται, ἡ τῦ ἔχοντος καὶ τῦ ἐχομένε ἐνέργεια. Ἕξις γὰρ ἱματίε λέγεται, ὅταν ὁ μὲν ἔχῃ, τὸ δ' ἔχηται ὑπὸ τῦ ἔχοντος· καὶ ἔξιν ὅπλων εἶπέ πε Πλάτων, ἐπὶ τῦ ἔχοντος ὅπλα. Καθ' ἕτερον δὲ τρόπον Ἕξεις λέγομεν, τὰς ἐπικήτες ποιότητας, ἐμμό-

νες

νας γεγονυίας· τάς τε Φυσικὰς, καὶ τὰς κατ' Ἐπιστήμην ἢ Τέχνην, καθ' ἃς οἱ ἐν αὐτοῖς, ἑκλικοὶ λέγονται· κατὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰς τελείας Ἀρετὰς ὀνομάζομεν ἕξεις. Ἕξις καλεῖται καὶ ἡ Φυσικὴ κατασκευὴ, ὅταν ἔμμονος ᾖ, ὥσπερ σωματικάς τινας ἕξεις καὶ ψυχικὰς νοοῦμεν ἐπί τινων, καὶ ἀρετὰς ἢ κακίας ἐκ Φύσεως, εἴτουν κράσεως. Λέγουσί τινες ἕξιν, καὶ τὴν τῆς Φύσεως ἐπιτηδειότητα· Λέγουσι καὶ τὴν Φυσικὴν δύναμιν· ὡς τὸ Πυρὸς τὸ θερμαίνειν, ὅτε μὴ θερμαίνοι, καὶ τὴν Ὄψιν τὸ καθεύδοντος. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ τελικὴ ἐνέργεια Ἕξις ἐστίν· ὡς ἡ Ὅρασις ἡ ἤδη ὁρῶσα, καὶ ἡ Θερμότης ἡ ἤδη θερμαίνουσα.

Πολλαχῶς δ' ἂν τῆς ἕξεως λεγομένης, πολλαχῶς καὶ ἡ Στέρησις λέγεται καταλλήλως τῇ ἕξει λαμβανομένη. ἡ μὲν γὰρ Ἕξις, ἀπὸ τοῦ ἔχειν εἴληπται· ἡ δὲ Στέρησις, ἀέχειά τίς ἐστιν. Ἀντίκειται γὰρ τῷ Πρώτῳ σημαινομένῳ τῆς ἕξεως, ἡ στέρησις τοῦ ἱματίου καὶ τοῦ ὅπλου· τῷ Δευτέρῳ, ἡ τῶν ἐπικλήτων ποιοτήτων ἀποβολή· τῷ Τρίτῳ, τῆς Φυσικῆς κατασκευῆς ἡ μετατροπή· τῷ Τεταάρτῳ, Ἡ ὅπερ ἐδόλως πέφυκεν ἔχειν τὸ Γένος, ὡς λέγομεν τὸ μὲν Βρέφος ἔχειν ἐπιτηδειότητα πρὸς τὸ δέξασθαι τὴν Γραμματικήν· ἐξερῆσθαι δὲ τῆς ἐπιτηδειότητος ταύτης τὴν Πλάτανον, ὅτι καὶ τὸ ἅπαν Φυτόν· Ἡ ὅπερ τὸ Γένος μὲν πέφυκεν ἔχειν, τοῦδὲ τῶν εἰδῶν οὐκ ἔχει· ὡς τὸ Ζῷον μὲν ἔχει ἐπιτηδειότητα τοῦ ὁρᾶν, ὁ δ' Ἀσπάλαξ ταύτης ἐξέρηται· τῷ Πέμπτῳ, ἡ ἀποβολὴ τῆς καθ' ἕξιν δυνάμεως· τῷ Ἕκτῳ καὶ τελευταίῳ, τῆς τελικῆς ἐνεργείας ἡ Στέρησις.

Κυρίως δὲ καθ' Ἕξιν καὶ Στέρησιν Ἀντίθεσις, ἐπὶ μόνων λαμβάνεται τῶν κατὰ Φύσιν προσόντων τῷ εἴδει παντί. Αὕτη δὲ χαρακτηρίζεται τοῖς τρισὶ τούτοις, ὅπερ πέφυκεν ἔχειν, καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, καὶ ἔνθα πέφυκεν ἔχειν. ὅτε γὰρ ἂν τὸν Λίθον ἔποιμεν εἶναι τυφλὸν, ἐπείπερ ὃ πέφυκεν ἔχειν ὅρασιν, ὅτε τὸ ἀρτιγενὲς Βρέφος κυρίως νοοῦν, διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἔχειν ὁδόντας, ὅτέ τις λέγοιτο τυφλὸς, ὅτι μὴ ὁρᾷ τῷ ποδί· καὶ γὰρ ὁ πῆς, ἀνεπίδεκτος ὄψεως. Τότε τοιγαροῦν

γαρεν κυρίως Στέρησις λέγεται, ὅτε φύσις δεκτική τῆς ἕξεως, κατὰ τὸν ἐπιτήδειον χρόνον, ἐν μορίῳ τῷ πρέποντι, τῆς ἕξεως ταύτης ἐστέρηται· ὡς ὁ ἐκ γενετῆς Τυφλὸς, ἢ ὁ διά τι πάθος ὑποσὰς ἀβλεψίαν ἀνίατον. Αὕτη δὲ ἡ Στέρησις, καὶ τε δυνάμει ἐστίν· εἰ γὰρ ἐκ ἦν τε δυνάμει, ἦγετ' ἂν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ποτέ. Οὐ λέγεται δέ ποτε Στέρησις τε κακε τε καὶ βλαβερε, ἀλλὰ τε ἀγαθε καὶ χρησίμε.

Χρὴ δὲ μὴ πρὸς τὴν λέξιν ἀφορῶντας, κρίνειν τὴν στέρησιν. Τινὰ μὲν γὰρ καὶ τὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα στερητικὸν ἔχει· ὥσπερ τὸ Ἀναίθητον ἐπὶ τε ἀποπλήκτε λεγόμενον. Τινὰ δὲ τὸ μὲν ὄνομα στερητικὸν ἔχει, τὸ πρᾶγμα δὲ ἐδαμῶς· ὡς τὸ Ἀσώματον καὶ Ἀθάνατον. Τινὰ δὲ τὸ πρᾶγμα μὲν ἔχει στερητικὸν, ἐ μὴν ἤδη καὶ τὄνομα· ὡς Τυφλὸς καὶ Κωφός. Ταῦτα περὶ Ἕξεως καὶ Στερήσεως.

Κατάφασις δὲ καὶ Ἀπόφασις τε αὐτε καὶ ἑνὸς πράγματος ἀπαρτίζουσι τὴν Ἀντίφασιν. Ἀντίφασις δέ ἐστιν, ἡ ἀντικειμένη φάσις. Κατάφασις μὲν ἔν ἐστι, τὸ εἰπεῖν τί τινι ὑπάρχει· οἷον Πέτρος περιπατεῖ· ἤγουν ὑπάρχει τῷ Πέτρῳ τὸ περιπατεῖν. Ἀπόφασις δὲ, τὸ εἰπεῖν τί τινι ἐχ ὑπάρχει· οἷον Πέτρος ἐ περιπατεῖ· ἤγουν, τῷ Πέτρῳ ἐχ ὑπάρχει τὸ περιπατεῖν. Κατάφασις [μὲν] ἔν καὶ Ἀπόφασις, διαιρεῖν δύνανται τὸ Ψεῦδος καὶ τὴν Ἀλήθειαν. Τὰ δ' ἄλλως ἀντικείμενα τᾶτο ἐ δύνανται· φωναὶ γάρ εἰσιν ἁπλαῖ, καὶ ἔτε ἀληθεύουσιν, ἔτε ψεύδονται, καθ' αὑτὰ δηλαδὴ προφερόμενα· συμπλακέντα δὲ δύνατά ποτε, καθὸ καταφάσεις (καὶ ἀποφάσεις) διαιρῆσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος, ἐπί τινων ὄντων· ἐπὶ μὴ ὄντων δὲ ἐδαμῶς· οἷον Σωκράτης ὑγιαίνει, Σωκράτης νοσεῖ· ὄντος μὲν γὰρ τε Σωκράτες, ἐσαι τὸ μὲν, ἀληθὲς· τὸ δὲ, ψευδὲς· μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψευδῆ· μὴ ὢν γὰρ ὁ Σωκράτης, ἔθ' ὑγιαίνει ἔτε νοσεῖ. Καὶ ἔτω δὲ μετὰ συμπλοκῆς, τὰ τοιαῦτα τῶν ἀντικειμένων προφερόμενα, ἐθ' ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος διαχωρίζουσιν· ἐδὲ γὰρ ἂν ἡ Ψυχὴ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ

σερὰ λεχθεὶη ποτὲ, ἐδὲ τὸ ἀρτιγέννητον παιδίον, νωδὸν ἢ ὀδόντας ἔχον, ἐδὲ μέλας ἢ λευκὸς ὁ Αἰὴρ. Ἡ δὲ Κατάφασις καὶ [ἡ] Ἀπόφασις, ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων τε καὶ μὴ ὄντων διαιρῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος ἀεί. Ἐὰν γὰρ εἴπωμεν, ὁ αἰὴρ μέλας ἐσὶν, ὁ αἰὴρ μέλας ἐκ ἔσι, διειλομεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος. Ψεῦδος μὲν γὰρ, ὅτι μέλας ἐσὶν ὁ αἰὴρ, ἐπείπερ καὶ ἀχρωμάτιςος· Ἀληθὲς δὲ ὅτι ἐκ ἔσι μέλας· εἰ γὰρ χρῶμα τὸ μέλαν, ὁ μὴ ἔχων χρῶμα, μέλας ἐκ ἔσιν· ὥσπερ ἐδὲ λευκὸς ἢ κεχρωσμένος ὅλως. Οὕτω δὴ κἂν εἴπωμεν Σωκράτης νοσεῖ, Σωκράτης ἐ νοσεῖ, διαιρῶμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος· κἂν τε εἴη ὁ σωκράτης, κἂν τε μὴ εἴη. Εἰ μὲν γάρ ἐσιν, ἢ νοσεῖ, ἢ ἐ νοσεῖ· εἰδ' ἐκ ἔσι, πάντως ἐδὲ νοσεῖ. Καπὶ τῶν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὑποσάντων, ὡσαύτως· οἷον Κένταυρός ἐσι, Κένταυρος ἐκ ἔσι· τὸ μὲν γὰρ ἓν ἐξ αὐτῶν, ἀληθὲς· τὸ δὲ ἕτερον, ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης.

Τὰ Ἀντικείμενα
- Ἡ ἐν Λόγοις, καὶ ποιᾶ Κατάφασιν καὶ Ἀπόφασιν, οἷον κάθηται, ἐ κάθηται.
- Ἡ ἐν Πράγμασιν
  - Ἡ κατὰ Σχέσιν, καὶ ποιᾶ τὰ Πρός τι, ὡς Πατὴρ Υἱός.
  - Ἡ κατὰ Σχέσιν
    - Ἡ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα τᾶ δεκτικᾶ ὑπάρχοντος, καὶ ποιᾶ τὰ Ἐναντία, ὡς Θερμὸν καὶ Ψυχρόν.
    - Ἡ ἐ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, καὶ ἔσιν Ἕξις καὶ Στέρησις, ὡς Ὄψις καὶ Τυφλότης.

Τὰ Ἀντικείμενα
- Ἡ ὡς Κατάφασις καὶ Ἀπόφασις.
- Ἡ ὡς τὰ Πρός τι.
- Ἡ ὡς τὰ Ἐναντία.
- Ἡ ὡς Ἕξις καὶ Στέρησις.

Τὰ Ἐναντία
- Ἡ ἕδη καὶ ἄμφω ἐσὶν, ὡς Ψυχρὸν καὶ Θερμόν.
- Ἡ θάτερον θατέρᾳ ἐχάτη ἀπόσ]ωσις, ὡς Δικαιοσύνη καὶ Ἀδικία.

Τῶν

Τῶν Ἐναντίων
- Τὰ μὲν ἔστιν Ἄμεσα καὶ τάκτων
  - Τὰ μὲν Οὐσιώδη, ὡς Περιττὸς καὶ Ἄρτιος.
  - Τὰ δὲ Ἐπεσιώδη, ὡς Νόσος καὶ Ὑγιεία.
- Τὰ δὲ Μεσῶλα, ἅτινα Ἔμμεσα καὶ ταῦτα,
  - Ἢ ἀμφότερα δύναται ἀπεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ μέλαν τῷ Σωκράτει.
  - Ἢ θάτερον μὲν τῶν Ἐναντίων ἄπεστι, τὸ δὲ λοιπὸν πάντως ὑπάρχει, διὰ τὸ προκατειλῆφθαι τὸ εἶδος ὑπ' ἐκείνε, ὡς τῷ Πυρὶ ἡ θερμότης.

Τῶν Ἐμμέσων Ἐναντίων
- Τῶν μὲν, τὸ μέσον ἑκατέρε μετέχει τῶν ἄκρων, ὡς τὸ Χλιαρόν.
- Τῶν δὲ, τὸ Μέσον ἑδετέρε μετέχει τῶν ἄκρων, ὡς τὸ Μέσον τῆ Δικαίᾳ καὶ τῆ Ἀδίκῳ, ἅτε δίκαιον ἅτε ἄδικον.

Ἔτι τῶν Ἐμμέσων Ἐναντίων.
- Τὰ μὲν ἓν ἔχει Μέσον, ὡς τὸ Θερμὸν καὶ τὸ Ψυχρόν, τὸ Χλιαρόν.
- Τὰ δὲ, πλείω· ὡς μέσον Λευκῆ καὶ Μέλανος, τὸ Φαιόν, τὸ Πυῤῥόν, τὸ Ξανθόν, καὶ ἄλλα.

Ἡ Ἕξις
- Ἡ τῆ ἔχοντος καὶ τῆ ἐχομένε Ἐνέργεια, ὡς Ἕξις ἱματίε ἡ ὅπλε.
- Ἡ ἐπίκλητος ποιότης, ὅταν ἔμμονος ᾖ, ὡς Ἐπιστήμη καὶ Ἀρετή.
- Ἡ φυσικὴ κατασκευὴ, ἅτινα κρᾶσις, ὅταν ἐμμόνος ᾖ.
- Ἡ τῆς Φύσεως ἐπιτηδειότης.
- Ἡ φυσικὴ δύναμις, ὡς τῆ Πυρὸς τὸ θερμαίνειν, ὅτε μὴ θερμαίνοι, καὶ ἡ Ὄψις τῆ καθεύδοντος.
- Ἡ τελικὴ ἐνέργεια, ὡς ἡ Ὅρασις ἡ ἤδη ὁρῶσα.

Ἡ Στέρησις
- Ἡ στέρησις τῆ ἱματίε καὶ τῆ ὅπλε.
- Ἡ ἀποβολὴ τῶν ἐπικλήτων ποιοτήτων.
- Ἡ μετατροπὴ τῆς φυσικῆς κατασκευῆς.
- Ἡ ὅπερ ἐδόλως πέφυκεν ἔχειν τὸ Γένος, ὡς ἡ Πλάτανος δυνάμει γραμματικήν· ἢ ὅπερ πέφυκεν ἔχειν τὸ Γένος, τί δὲ τῶν εἰδῶν ἐκ ἔχει, ὡς ὁ Ἀσπάλαξ τὴν ὅρασιν.
- Ἡ ἀποβολὴ τῆς καθ' ἕξιν δυνάμεως.
- Ἡ στέρησις τῆς τελικῆς ἐνεργείας.

ΚΕΦΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'.

Περὶ Ὀνόματος καὶ Ῥήματος.

Ὄνομά ἐστι Φωνὴ σημαντικὴ κατὰ Συνθήκην ἄνευ Χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. Ῥῆμά δέ ἐστι Φωνὴ σημαντικὴ κατὰ Συνθήκην προσημαίνουσα Χρόνον, ἧς οὐδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. Ὅτι μὲν ἓν ἔναρθροι Φωναὶ τὸ Ὄνομα καὶ τὸ Ῥῆμα, παντὶπᾶ δῆλον. Ἔναρθρος δὲ λέγεται πᾶσα τῶν ἀνθρώπων Διάλεκτος, διὰ τὸ τὰς συμπληρούσας αὐτὴν Συλλαβὰς ἄρθροις ἐοικέναι Ζώῳ, δυναμένοις ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεσθαι κατ' ἐνέργειαν. Ὅτι δὲ καὶ σημαντικαί, φανερὸν καὶ αὐτό· καὶ γὰρ τὸ, Ἄνθρωπος, καὶ Ἵππος, καὶ τρέχει, καὶ διαλέγεται, καὶ τὰ τοιαῦτα, δύναμιν ἔχει σημαντικήν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ Συνθήκην ἐστὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα· συνέθεντο γὰρ Ἕλληνες μὲν, τοῖς δὲ τοῖς ὀνόμασι τὰ πράγματα καλεῖν· Ἰνδοὶ δ' ἑτέροις καὶ ἄλλοις Αἰγύπτιοι· καὶ οἱ αὐτοὶ δὲ τὰ αὐτὰ πράγματα, ποτὲ μὲν ἄλλοις, ποτὲ δ' ἑτέροις σημαίνειν ὀνόμασιν, ὥσπερ καὶ τὰς τοιάσδε ἐνεργείας, καὶ τὰ τοιάδε πάθη, διὰ τῶνδε καὶ τῶνδε τῶν ῥημάτων ἐφαίνειν ἐκύρωσαν. Ὅθεν ἐδὲ Φύσει τοῖς Ἀνθρώποις, τὰ Ὀνόματά ἐστι καὶ τὰ Ῥήματα· διότι τὰ Φύσει παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά. Κἂν αἱ Φωναὶ δὲ Φύσει· (Φωνητικὸν γὰρ ζῷον ὁ ἄνθρωπος.) ἀλλ' ἐχ ἁπλῶς Φωναὶ, τὰ Ὀνόματα καὶ τὰ Ῥήματα· Φωναὶ δὲ τοιῶσδε μεμορφωμέναι. Θέσει τὸ λοιπόν εἰσι τὰ Ὀνόματα καὶ τὰ Ῥήματα· τέθειται γὰρ ὑπό τινων. Εἰ μήτις λέγοι, Φύσει τρόπον ἄλλον ὑπάρχειν αὐτὰ, διὰ τὸ οἰκείως ἔχειν πρὸς τὰ πράγματα, εἰς ἐτέθησαν, καὶ τῇ τῶν πραγμάτων Φύσει καταλλήλως τεθεῖναι καὶ ἁρμοζόντως. Λέγοιντο δ' ἂν κατὰ Συνθήκην Φωναὶ σημαντικαὶ, τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, καὶ πρὸς ἀντιδιαξολὴν τῶν ἀναρθρων Φωνῶν, τῶν σημαντικῶν ὄντων καὶ αὐτῶν· ὡς ὁ γεναγμὸς καὶ ὁ θρῆνος, Ὀδύνην σημαίνουσι· καὶ ὁ γέλως καὶ ὁ καγχασμὸς Χαρὰν, καὶ ψυχῆς διάθεσιν ὑπερβάλλουσαν. Καὶ ἄλλαι Φωναὶ

μὴ

μὴ κατὰ συνθήκην ἔσαι, συλλαβῶν δηλαδὴ, πράγματα δηλῦσι διάφορα. Λέγοιντο κατὰ συνθήκην τὰ εἰρημένα, καὶ διὰ τὸ μὴ τὰς αὐτὰς ἐν αὐτοῖς συλλαβὰς, εἰ καὶ φύσει διωρισμένας εἰσὶν, ἀποκεκομμένας ἀπ' ἀλλήλων εἶναι, καὶ καθ' ἑαυτὰς δῆτα προφέρεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν μετ' ἀλλήλων συνθήκην συλληπτικῶς· ὡς ἑνὸς οἱονεὶ Σώματος θεωρεμένε τῦ Ὀνόματος ἢ τῦ Ῥήματος, ἐκ διαφόρων ἀπαρτιζομένε μερῶν.

Τὰ μέρη δὲ τῦ Ὀνόματος καὶ τῦ Ῥήματος ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα, μένει ἀσήμαντα· συσημαίνειν μὲν γὰρ ἀλλήλοις λέγεται· σημαίνειν δέ τι τῶν μερῶν ἕκαστον καθ' αὐτὸ, ἐδαμῶς. Καὶ τὰ μὲν τῶν Ἁπλῶν ὀνομάτων ἢ ῥημάτων μέρη, ἐδὲ κἂν γῆν δόκησιν ἔχει, τῦ καθ' αὐτὰ εἶναι σημαντικά· τὰ δὲ τῶν Συνθέτων, Φαντασίαν μὲν παρέχει τινὰ τῦ σημαίνειν, ἐ μέντοι σημαίνει κατάγε τὸ ἀληθές· τῦ γὰρ Κάλλιππος ὀνόματος, μέρος ὂν τὸ Ἵππος, ἐδὲν σημαίνει· μόνον μὲν γὰρ ὡς ὄνομα τὸ Ἵππος ῥηθὲν, σημαίνει τόδε τὸ ζῷον· ὁπόταν δ' ὡς μέρος ληφθείη τῦ Κάλλιππος, ἀποπαυθὲν τῆς οἰκείας ὁλότητος, νεκρόν τι κατὰ τὸ σημαινόμενον γίνεται. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὰ μέρη τῦ ῥήματος ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα, καὶ τῆς σημασίας χωρίζονται· τὰ πάντα γὰρ κοινὰ τῶτε Ὀνόματι καὶ τῷ Ῥήματι. Πλὴν ὅτι τὸ ῥῆμα μὲν, προσημαίνει Χρόνον· ἄνευ δὲ Χρόνε τένομά ἐσι. Τὸ δὲ ἄνευ Χρόνε Φαμὲν, ἐ τὸ μὴ σημαῖνον χρόνον ποτὲ μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸ μὴ προσημαῖνον χρόνον· ἰδὲ γὰρ τὸ χθεσινὸν, τὸ σημερινὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα, σημαίνεσι μὲν χρόνον, ἐ μὴν δὲ καὶ προσημαίνεσιν, ὡς τὰ ῥήματα. Διότι τὰ Ῥήματα προηγεμένως μὲν, ἐνέργειαν ἢ πάθος σημαίνεσι· πρὸς τέτοις δὲ κατὰ δεύτερον λόγον, καὶ τὸν χρόνον δηλῦσιν αὐτὸν, καθ' ὃν ἡ ἐνέργεια, καθ' ὃν τὸ πάθος, τὸν ἐνεςῶτα τυχὸν πλατυκῶς, ἢ τὸν παρεληλυθότα, ἢ καὶ τὸν μέλλοντα. Διαφέροι δ' ἂν τὰ Ὀνόματα τῶν Ῥημάτων, κἂν τῷ μηδεμίαν ἐνέργειαν ἢ πάθος δηλῦν, ὡς ἔχει τὰ ῥήματα. Ταύτην μὲν ἓν τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάκρισιν, ἔχον τὰ Ὀνόματα καὶ τὰ Ῥήματα.

Χρὴ

Χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι τὰ φύσεων, ἢ προσώπων, ἢ ἐνεργειῶν, ἢ παθῶν, ἢ ποιᾶς συμπλοκῆς πρὸς ἐνέργειαν, πρὸς πάθος δηλωτικά, ταῦτα πάντα κατὰ τὴν διαλεκλικὴν, εἰς Ὀνόματα διαιρῆνται καὶ Ῥήματα. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Χρόνον λεγόμενα, ἢ ὁπωσῆν ἐν ταῖς Προτάσεσι κατηγορέμενα, προσαγορέυονται Ῥήματα· Τὰ δ' ἄνευ Χρόνε λεγόμενα, ἢ τὴν τῶν ὑποκειμένων πληρῆντα χρείαν, Ὀνόματα· Τὰ δ' ἐν μηδετέρᾳ τέτων χώρᾳ παραλαμβανόμενα, τὰ Ἄρθρα δηλαδὴ, αἱ Προθέσεις, οἱ Σύνδεσμοι, καὶ τὰ Ἐπιῤῥήματα, κἂν ἄλλως συνεκφέρωνται ταῖς Προτάσεσιν, ἀλλ' ἐ μέρη λόγε κυρίως εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν μερῶν τῆ λόγε συνεκλικὰ καὶ συνδετικά· μέρη μέν τοι Λέξεως ὑπάρχεσι καὶ αὐτά. Καὶ ὁ Λόγος δὲ κατὰ Φιλοσόφες τῆς Λέξεως μέρος ἐσίν· ὁ μὲν γὰρ πλήρωμα προηγμένως τῶν πράγματα σημαινεσῶν ὑπάρχει Φωνῶν· ἡ δὲ Λέξις πλήρωμα πασῶν ἁπλῶς τῶν Φωνῶν, τῶν παραλαμβανομένων πρὸς τὴν διάλεκλον.

Τὰ μὲν ἓν Ὀνόματα καὶ τὰ Ῥήματα, καθ' ἑαυτὰ προφερόμενα, ἔτε Ἀλήθειαν, ἔτε Ψεῦδος ἐμφαίνεσι, κἂν γὰρ μυριάκις εἴπῃ τις, τὸ, Σωκράτης, ἢ τὸ, Φιλοσοφεῖ, ἤτι τῶν τοιέτων, ἀσυνδυάσως καὶ καθ' αὑτὸ, ἔτ' ἀλήθειαν, ἔτε ψεῦδος ἐρεῖ. Εἰ δ' ἀληθέυειν ἢ ψεύδεσθαι, καθ' ἑαυτὰ τῶν ῥημάτων τὰ πρῶτα πρόσωπα δοκεῖ καὶ τὰ δεύτερα, καὶ ὅσα τῶν τρίτων ἐπὶ ὡρισμένε λέγεται πράγματος· ἀλλὰ καὶ τέτοις ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν ἀκολεθεῖ συμπλοκῆς· ἐπεὶ καὶ ταῦτα δυνάμει συμπεπλεγμένα καὶ λέγεται, καὶ ἐσί· τῷ μὲν γὰρ πρώτῳ προσώπῳ, συνεξακέεται τὸ ἐγὼ· τῷ δὲ δευτέρῳ, τὸ σύ· τὸ δ' ἐγὼ, καὶ τὸ σὺ, ἀντωνυμίαι ὄντα, ἀντὶ ὀνομάτων παραλαμβάνονται. Τοῖς δὲ τρίτοις προσώποις, τοῖς ἐπί τινος πράγματος ὡρισμένε λεγομένοις, ἐκεῖνο συνεκφάνεται καθ' ὃ λέγονται· ὡς ἐπὶ τῆ ὕει, καὶ βροντᾷ, καὶ ἀστράπτει, τέτοις τῆς προνοίας ἕζωθεν ὑπακέεται. Τὰ τοίνυν Ὀνόματα καὶ τὰ Ῥήματα καθ' αὑτὰ προβαλλόμενα, ἔτ' Ἀληθείας ἔτε Ψεύδες τυγχάνει δηλωτικά· συμπλακέντα δ' ἀλλήλοις, ποτὲ μὲν Ἀλήθειαν, ποτὲ δὲ

Ψεῦδος σημαίνεσι. Προηγεμένως μὲν γὰρ δηλεῖσι τὰ Νοήματα τῆς Ψυχῆς· διὰ μέσων δὲ τῶν Νοημάτων τὰ Πράγματα. Τὰ γὰρ Νοήματα, τῶν Πραγμάτων εἰσὶν εἰκένες ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐδὲν ἄλλοτί ἐσι τὸ νοεῖν, ἢ τὸ δέξαθαι τὸ νοεμένε τὸ εἶδος. Ὅταν μὲν ἓν ἀκριβῶς ὁμοιωθῇ τοῖς Πράγμασι τὰ Νοήματα, καὶ ὥσπερ τέτοις ἐφαρμοθῇ, τότε καὶ ἀληθῆ νοήματα λέγεται· ὅτε δὲ μὴ ἔτως ἔχει, ψευδῆ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων ἐσίν. - ὅταν μὲν γὰρ καὶ ταῦτα, τῇ τῶν πραγμάτων ὑποσάσει συνάδωσι, τότε τὸ Ἀληθὲς ὑφίσαθαι περὶ ταῦτα φαμέν· ὅτε δ' ἐχ ἔτως ἔχει, συμβαίνειν τὸ Ψεῦδος.

Τίνα μὲν ἓν τὰ Ὀνόματα, καὶ τίνα τὰ Ῥήματα, καθ' ὅσον οἷόν τε, δέδεικται. Ταῦτα δὲ προσλαβόντα Μόριον ἀρνητικὸν, ἐκ ἔτι καλῆνται ὀνόματα καὶ ῥήματα, μόνως καὶ ἁπλῶς· ἀλλὰ ὡρισμένα ὀνόματα, καὶ ὡρισμένα ῥήματα· οἷον τὸ μὲν ἐκ Ἄνθρωπος, καὶ τὸ, ὁ Σωκράτης, ὡρισμένα Ὀνόματα· τὸ δ' ἀτρέχει, καὶ τὸ, ὁ Φιλοσοφεῖ, ὡρισμένα Ῥήματα. Ταύτην δ' ἔχον τὴν κλῆσιν, διὰ τὸ μὴ ἐπίτινος ὡρισμένε λαμβάνεθαι.

Δεῖ δὲ καὶ τῆτο εἰδέναι, ὅτι ἁπλῆ Φωνὴ, καὶ Φάσις, καὶ Ὅρος, καὶ Ὄνομα, καὶ Ῥῆμα, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταυτά ἐσιν ἀλλήλοις· κατὰ μόνην δὲ τὴν χέσιν ἔχεσι τὴν διαφοράν· οἷον τὸ, ἄνθρωπος, ὡς μὲν σημαντικόν τινος, ἁπλῆ καλεῖται Φωνὴ· ὡς δὲ μέρος Καταφάσεως ἢ Ἀποφάσεως, Φάσις· ὡς δ' ἐν Συλλογισμῷ παραλαμβανόμενον, καὶ Προτάσεως μόριον λεγόμενον, Ὅρος· ὡς δ' Ὑποκείμενον, Ὄνομα· ὡς δὲ τάξιν ἐπέχον Κατηγορεμένε, Ῥῆμα.

Ῥήματα δὲ παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς καὶ τὰ Ὀνόματα λέγονται· καὶ τὰ Ῥήματα πάλιν Ὀνόματα· πᾶσαν γὰρ ἔτοι Φωνὴν σημαντικὴν, ὡς μὲν Ὑποκείμενον ἐν Προτάσει λαμβάνοντες, προσαγορεύσιν Ὄνομα· Κατηγορέμενον δὲ ποιῦντες, Ῥῆμα κατονομάζεσιν. Ἐπεὶ γὰρ διπλῆν σημασίαν τὰ Ῥήματα φέρεσι· τὴν μὲν Ὑπαρκτικὴν, καθ' ἣν ἐνέργειαν ἢ πάθος σημαίνεσι· τὴν δὲ Χρονικὴν, καθ' ἣν καὶ χρόνον τινὰ προσημαίνεσιν· ὅταν μὲν

κατὰ

κατὰ τὴν ὑπαρκτικὴν μόνην σημασίαν ταῦτα λαμβάνωσιν, ὑποκείμενά τε ποιῶσι, καὶ καλῶσιν Ὀνόματα· ὅταν δὲ κατὰ τὴν χρονικὴν, τότε Κατηγορέμενα τιθέντες, λέγωσι Ῥήματα. Τὰ δ' Ὀνόματα σημασίαν ἁπλῆν τῆς ὑπάρξεως ἔχοντα, ὅταν μὲν καθαρὰ ταῦτα λαμβάνωσιν, Ὑποκείμενά τε ποιῶσι, καὶ ὅπερ εἰσὶν, Ὀνόματα λέγεσιν· ὅταν δὲ Κατηγορέμενα ταῦτα ποιήσωσιν, οὐκ ἐῶσιν αὐτὰ καθαρά· προσιθέασι δὲ τέτοις, καὶ τὸ ἐστὶν, ἢ τὸ ἦν, ἢ τὸ ἔσαι· ὡς ἂν ἐντεῦθεν διπλῆν καὶ ταῦτα τὴν σημασίαν ἔχοντα, τὴν οἰκείαν δὴ τὴν ὑπαρκτικὴν, καὶ τὴν ἐκ τῆς προθήκης τὸ ἐστὶν, ἢ τὸ ἦν, ἢ τὸ ἔσαι, ἥτις ὑπάρχει χρονικὴ· τὴν τῶν Ῥημάτων χρείαν ἀποπληρῶσι.

Τὸ Ἐστὶ δὲ, καὶ Ἦν, καὶ Ἔσαι, καθ' αὑτὰ μὲν ὄντα, διπλῆν ἔχει τὴν σημασίαν ὡς ῥήματα, τὴν ὑπαρκτικὴν, καὶ τὴν χρονικὴν· ὡς ὅταν εἴπωμεν, Ἄνθρωπός ἐστιν, ἢ Ἄνθρωπος ἦν, ἢ Ἄνθρωπος ἔσαι. Ὅταν δὲ προσιθέμενα τοῖς ὀνομασιν ὁμοῦ μετ' αὐτῶν ἐξετάζωνται, μόνην ἔχει τὴν χρονικὴν· ὡς ὅταν εἴπωμεν, Σωκράτης σοφός ἐστιν, ἢ Σωκράτης σοφὸς ἦν, ἢ Σωκράτης σοφὸς ἔσαι. Τὴν δ' ὑπαρκτικὴν σημασίαν κέκληνται τὰ Ὀνόματα, οἷς προσίθενται· ὥστε μετὰ τῶν τοιέτων ὀνομάτων, ὕπαρξίν τε καὶ χρόνον σημαίνοντα, τὴν τῶν ἐντελῶν ῥημάτων σώζουσιν ἰδιότητα.

Πᾶσα τοίνυν Πρότασις, ἐξ Ὀνόματος καὶ Ῥήματος ἔχει τὴν γένεσιν· οἷον, τὸ Φιλοσοφεῖν, ἀγαθόν ἐστιν· ἰδὲ τὸ Φιλοσοφεῖν, Ὄνομα λέγεται· τὸ δὲ ἀγαθόν ἐστι, Ῥῆμα. Καὶ ἁπλῶς ἔνθα τὸ Ἄρθρον ἢ δύναμει, ἢ ἐνεργείᾳ θεωρεῖται, ἐκεῖνο καὶ Ὄνομα ὑπάρχει, καὶ Ὑποκείμενον· ἔνθα δὲ τὸ ἐστὶν, ἢ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ, ἐκεῖνο καὶ Ῥῆμα καὶ Κατηγορέμενον λέγεται. Ἐνεργείᾳ μὲν ἔν καὶ τὸ Ἄρθρον, καὶ τὸ ἐστὶν ἐπὶ τῆς εἰρημένης προτάσεως φαίνεται τῆς λεγέσης, τὸ Φιλοσοφεῖν ἀγαθόν ἐστι. Δυνάμει δὲ καὶ ἀμφότερα, ὡς ὅταν εἴπωμεν, ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύριον· ἐδὲν γὰρ ἕτερον λέγομεν, ἢ, ὅτι τὸ πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον ἀγαθόν ἐστι. Καὶ πάλιν, Παῦλος ἐπέξελθεν, ἤγεν ὁ Παῦλος ἐπιξέλλων ἦν· καὶ Ἰωάννης βασιλεύει, τέτεσιν ὁ Ἰωάννης βασιλεύων ἐστὶ· καὶ βασιλεύσει Κύριος

εἰς τὸν Αἰῶνα· ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ὅτι ὁ Κύριος βασιλεύσων ἔσαι εἰς τὸν Αἰῶνα. Τὸ Ἐσὶ δὲ, καὶ Ἦν, καὶ Ἔσαι, ῥήματα λέγονται ἀρχοειδῆ, διὰ τὸ τἆλλα πάντα ῥήματα, εἰς τὰς μετοχὰς καὶ εἰς αὐτὰ ἀναλύεσθαι.

Ὀνόματα, καὶ Ῥήματα.
- Ἢ Θέσει ἐσὶν, ὡς ὑπότινων κατὰ Συνθήκην τεθέντα.
- Ἢ Φύσει, ὡς οἰκείως τοῖς πράγμασιν ἔχοντα.

Ὀνόματα καὶ Ῥήματα.
- Ἡνωμένα μὲν ὁμοῦ, σημαντικά ἐσι.
- Χωριζόμενα δὲ, ἀδαμῶς.

Ῥῆμα Ὀνόματος διαφέρει.
- Τὸ μὲν γὰρ Ῥῆμα προσσημαίνει χρόνον, καὶ Ἐνέργειαν ἢ Πάθος δηλοῖ.
- Τὸ δ' Ὄνομα τἀναντίον, ἐμὴ ὡς τὸ χθεσινόν.

Ἐπὶ τῶν Προτάσεων
- Τὰ μὲν Ὑποκείμενα, καλῶνται Ὀνόματα·
- Τὰ δὲ Κατηγορούμενα, Ῥήματα.
- Ἑκάτερα δὲ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ Μορίου, Ἀόριστα.

Ῥήματος σημασία
- Ἢ Ὑπαρκτική ἐσιν, Ἐνέργειαν ἢ Πάθος δηλοῦσα, καὶ ποιοῦσα τὰ Ὑποκείμενα· ἃ καὶ Ὀνόματα καλεῖται.
- Ἢ Χρονική, καὶ ποιεῖ τὰ Κατηγορούμενα· ἃ καὶ τοῦθ' ὅπερ ἐσι Ῥήματα καλεῖται.

Ὀνόματος σημασία.
- Ἁπλῆ μὲν ὑπαρκτική ἐσι, καὶ τοῦθ' ὅπερ ἐσιν Ὄνομα καλεῖται, Ὑποκείμενον ὂσα.
- Οὐ καθαρὰ δὲ, Χρονική, ἀλλὰ διὰ τὸ Ἐσὶν, ἢ Ἦν, ἢ Ἔσαι ὑπαρκτικὸ Ῥήματος, ὅτε καὶ Κατηγορούμενον ὂσα, Ῥῆμα καλεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ Λόγου, καὶ Προτάσεων.

Λόγος ἐσὶν, ἐκπλέονων ἢ μιᾶς Φωνῆς σημαντικῆς συνεχοῦς, ἃ τὰ κυρίως μέρη κεχωρισμένα σημαντικά ἐσιν. ὁ γὰρ Λόγος, ἐκ δύω Φωνῶν σημαντικῶν τἐλάχισον ἔχει τὴν σύσασιν. μία γὰρ Φωνὴ σημαντικὴ, Λόγος οὐκ ἔσι.

Πέντε δὲ τὰ εἴδη τοῦ Λόγου· τὸ Κλητικὸν, ὡς τὸ, Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ συμπένητες· τὸ δὲ, ἄνδρες, μόνον, ὁ λόγος

γος κλητικὸς, ἀλλὰ κλῆσις. Τὸ τῦ λόγυ δὲ Κλητικὸν, οἱ Στωϊκοὶ καλῦσι Προσαγορευτικόν. Δεύτερον εἶδος τῦ Λόγυ, τὸ Προσακλικὸν, ὡς τὸ, ἔκκλινον ἀπὸ κακῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. Τρίτον τὸ Πυσματικὸν, εἴτεν τὸ Ἐρωτηματικὸν· ὡς τὸ, τίς ἡ πατρίς σε; τί σοι τὸ ἐπιτήδευμα; Τέταρτον, τὸ Εὐκλικὸν, ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς λέγυσιν Ἀρατικὸν· ὡς τὸ, γένοιτο κύριε τὸ ἔλεός σε ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ. Πέμπλον, τὸ Ἀποφαντικὸν, ἤτοι τὸ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς Ἀξίωμα· περὶ ὃ τῇ Λογικῇ Πραγματείᾳ ἡ σκέψις ἐστὶν, ὅπερ ἐκ τῦ ἀποφαίνεθαι εἴρηται· κατ' αὐτὸ γὰρ περὶ ἅτινος ῦν τῶν πραγμάτων ἀποφαινόμεθα· οἷον ὁ Θεὸς ἀγαθός ἐστιν· ὁ Ἄνθρωπος ἀκ ἔστιν ἀθάνατος.

Διτλῶν δ' ἐσῶν ἐν ἡμῖν Δυνάμεων ψυχικῶν, τῶν μὲν, γνωσικῶν, καθ' ἃς ἕκαστον τῶν ὄντων γινώσκομεν· τῶν δὲ ζωτικῶν καὶ ὀρεκλικῶν καλεμένων, καθ' ἃς ἢ τῶν ὄντων ἀγαθῶν, ἢ τῶν δοκέντων ἀγαθῶν ἐφιέμεθα, τὰ μὲν παρὰ τὸ ἀποφαντικὸν εἴδη τῦ λόγυ τὰ τέσσαρα, ἐκ τῶν ὀρεκλικῶν δυνάμεων προέρχεται τῆς Ψυχῆς, ἐκ αὐτῆς καθ' αὑτὴν ἐνεργέσης, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀποτεινομένης, τὸν συμβάλλεθαι δοκῦντα πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς ἐφέσεως, καὶ ἤτοι λόγον παρὰ αὐτῦ ζητέσης, ὡς ἐπὶ τῦ Πυσματικῦ, ἢ πρᾶγμα· καὶ εἰ πρᾶγμα, ἤτοι αὐτῦ ἐκείνυ ἐφιεμένης τυχεῖν, πρὸς ὃν ὁ λόγος, ὥσπερ ἐπὶ τῦ Κλητικῦ· [ἢ Πυσματικῦ.] ἢ τινος παρ' αὐτῦ πράξεως, καὶ ταύτης, ἢ ὡς παρὰ κρείτονος καθάπερ ἐπὶ τῆς Εὐχῆς, ἢ ὡς παρὰ χείρονος, καθάπερ ἐπὶ τῆς κυρίως καλεμένης Προσάξεως. Μόνον δὲ τὸ Ἀποφαντικὸν, ἀπὸ τῶν γνωσικῶν Δυνάμεων προέρχεται τῆς Ψυχῆς, ἐξαγγελτικὸν ὑπάρχον τῆς ἀληθῶς ἢ φαινομένως γενομένης τῶν πραγμάτων γνώσεως ἐν ἡμῖν· διὸ καὶ μόνον τῶν ἄλλων τῦ λόγυ εἰδῶν, ἀληθείας καὶ ψεύδες ἐσὶ δεκλικόν.

Ἔσι τοίνυν ἀποφαντικὸς Λόγος, ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεθαι ὑπάρχει. Εἴδη δὲ αὐτῦ Κατάφασις καὶ Ἀπόφασις. Καὶ Κατάφασις μέν ἐστιν, Ἀπόφασίς τινος κατά τινος, ἤγεν τὸ ἀποφήναθαι καὶ εἰπεῖν, τί τινι ὑπάρχει·

Ἀπόφασις δέ ἐσιν, Ἀποφανσίς τινος ἀπό τινος, ἤγεν τὸ ἀποφήναθαι καὶ εἰπεῖν, τίτινι ἐχ ὑπάρχει. Ταῦτα δὲ ποιεῖσιν Ἀντίφασιν. Εἴρηται δ' Ἀντίφασις, ἀπὸ τε τὰ μόρια ἔχειν ἀλλήλοις ἀντιφάσκοντα, κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. Ἔσι γὰρ Ἀντίφασις, μάχη Καταφάσεως καὶ Ἀποφάσεως, τῶν, κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἀντικειμένων, τῷ αὐτῷ τε ὑποκειμένῳ χρωμένων, καὶ τὸν αὐτὸν κατηγορέμενον αὐτε κατηγορεσῶν, μήτε καθ' ὁμωνυμίαν, μήτε κατά τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς ἐνοχλήσεις τῶν σοφιςῶν προσδιοριζόμεθα.

Τετραχῶς δὲ προαγομένης τῆς Ἀποφάνσεως· (Ἢ γὰρ τὸ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον ἀποφαίνεταί τις, οἷον τὸ ἁμαρτάνειν ἐκ ἔσι κακόν· Ἢ τὸ ὑπάρχον, ὡς ὑπάρχον, οἷον τὸ ἁμαρτάνειν κακόν ἐσιν· Ἢ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον, οἷον τὸ ἁμαρτάνειν ἀγαθόν ἐσιν· Ἢ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, οἷον τὸ ἁμαρτάνειν ἐκ ἔσιν ἀγαθόν.) ἐντεῦθεν ἀντιθέσεις γίνονται δύω· μία μὲν, ψευδὴς Ἀποφάσεως, πρὸς ἀληθῆ Κατάφασιν· ἑτέρα δὲ, καταφάσεως ψευδὴς, πρὸς Ἀπόφασιν ἀληθῆ· καὶ παρὰ ταύτας τὰς δύω Ἀντιθέσεις, ἐδ' ἐπινοῆσαι ἄλλην ἐνδέχεται. Πᾶσα δὲ Κατάφασις, Λόγος ἐσὶν ἀποφαντικὸς· ὡσαύτως καὶ πᾶσα Ἀπόφασις. Ὀνομάζονται δὲ καὶ ἄμφω Προτάσεις, ὡς ὑπὸ τῶν συλλογίσαθαι βελομένων προτεινόμεναι τοῖς κοινοῖς τῶν λόγων. Ἔσι τοίνυν Πρότασις, Λόγος ἀποφαντικὸς, ἢ τινος κατά τινος, ἢ τινὲς ἀπό τινος· καὶ ἄλλως· Πρότασίς ἐσιν, ἀντιφάσεως μιᾶς μόριον.

Τῶν δὲ προτάσεων, αἱ μὲν ἐξ Ὑποκειμένε καὶ Κατηγορεμένε σύγκεινται μόνον· καὶ ὑποκείμενος Ὅρος ἐσὶ περὶ ὃ ὁ λόγος· κατηγορέμενος δὲ, ὁ περὶ τὸ ὑποκειμένε λεγόμενος· οἷον· Γρηγόριος θεολογεῖ· τὸ μὲν Γρηγόριος, ὑπόκειται· περὶ αὐτὸ γὰρ ὁ λόγος· τὸ δὲ θεολογεῖ, κατηγορεῖται· κατὰ τὸ Γρηγορίε γὰρ λέγεται τὸ θεολογεῖν.

Τῶν ἓν προτάσεων, αἱ μὲν Ὑποκείμενον καὶ Κατηγορέμενον ἔχεσι, καὶ ὅδ' πλέον· αἱ δὲ καὶ τρίτον Προσκατηγορέμενον, τὸ Ἐσίν, ὅσα γὰρ καθ' ἑνὸς ὑποκειμέ-

νε λέγεται κατὰ μίαν πρότασιν, εἰς τὰ πάντα κατηγορέμενος Ὀνομάζεται· τὸ δὲ Ἐστὶ προσαγορέυεται Προσκατηγορέμενον· οἷον, Γρηγόριος Θεολόγος, καὶ Φυσιολόγος, καὶ πάντων τῶν ὄντων Ἐπιστήμων ἐστίν. ὑποκείμενος μὲν γὰρ Ὅρος, τὸ Γρηγόριος· τὸ δὲ θεολόγος, καὶ φυσιολόγος, καὶ πάντων τῶν ὄντων ἐπιστήμων, κατηγορέμενος εἰς· καὶ πρὸς τοῦτο κατηγορέμενον τὸ ἐστίν.

Αἱ δὲ τῶν Προτάσεων καὶ τρόπον προσκείμενον ἔχουσιν, τὸν ὅπως ὑπάρχει τὸ κατηγορέμενον τῷ ὑποκειμένῳ σημαίνοντα. Τρόποι δὲ εἰσι, τὸ Ἀναγκαῖον, τὸ Ἀδύνατον, τὸ Ἐνδεχόμενον, τὸ καλῶς, τὸ σαφῶς, καὶ ἕτερα· ὧν ὁ ἀριθμὸς, φύσει μὲν περιληπτὸς, ἡμῖν δ' ἀπερίληπτος· οἷον, Ἀναγκαῖον τὸν Ἄνθρωπον ἀναπνεῖν, Ἀδύνατον εἶναι τὸν Ἵππον πτερωτὸν, Βασίλειον ἐνδέχεται γογγυλιτεῖν, Ἀθανάσιος καλῶς διδάσκει, Ἰωάννης σαφῶς ἐξηγεῖται. Τούτων δὲ τῶν τεσσάρων ὅρων, ἤγουν τῷ Ὑποκειμένῳ, τῷ Κατηγορεμένῳ, τῷ Προσκατηγορεμένῳ, καὶ τῷ Τρόπῳ, πλείονας ἓξ ἔσιν ἐπινοῆσαι πρὸς μιᾶς Προτάσεως γένεσιν.

Ἐπὶ πάσης δὲ Προτάσεως ὁ Κατηγορέμενος, Ἢ ῥῆμα ὑπάρχειν ὀφείλει, Ἢ πλῶσις ῥήματος, Ἢ ἀόριστον ῥῆμα· ὁ δ' Ὑποκείμενος, Ἢ ὄνομα, Ἢ πλῶσις ὀνόματος, Ἢ ἀόριστον ὄνομα, Ἢ λόγος ἐκ πλειόνων ὀνομάτων συγκείμενος. Διαφέρει δὲ τὸ Ὄνομα τῆς τῶ ὀνόματος Πλώσεως, ὅτι τὸ μὲν κατ' Εὐθεῖαν φερόμενον, Ὄνομα λέγεται· οἷον ὁ Ἰάδας προδότης ἐστίν· ἡ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας πλαγίας προφορὰ τῶ ὀνόματος, Γενικὴν, Δοτικὴν, καὶ Αἰτιατικὴν, Πλῶσις καλεῖται Ὀνόματος, ὡς ἐκ τῆς ὀρθῆς εἶναι εὐθείας πεπλωκυῖα· οἷον τῆς Ἀρετῆς ἐξέχεσθαι δίκαιον· τῷ Χριστῷ συμπάσχειν ὠφέλιμον· τὸν καιρὸν τῆς ἀνταποδόσεως ἀναγκαῖον καταλαβεῖν. Διενήνοχε δὲ καὶ Ῥῆμα, πλώσεως ῥήματος· τῷ, τὸ μὲν Ῥῆμα, τὸν ἐνεστῶτα χρόνον δηλοῖ· ὡς τὸ, Παῦλος δημηγορεῖ· τὴν δὲ τῶ ῥήματος πλῶσιν, τὸν παρεληλυθότα τε καὶ τὸν μέλλοντα. οἷον, Πέτρος ἠρνήσατο, Διάβολος κολαθήσεται.

Ἔνθα μὲν ἓν ἑκάτερος Ὅρος τῶν συμπληρούντων τὴν Πρότασιν, μιᾶς τινος φύσεώς ἐστι δηλωτικὸς, ὁ Ὑποκείμενος

κείμενος καὶ ὁ Κατηγορέμενος, μίαν λέγομεν εἶναι ταύτην τὴν Πρότασιν, κἂν ὁρισμὸν ὅλον λάβωμεν, ὑποκείμενον ἢ κατηγορέμενον, ἢ καὶ ἀμφότερα ὁμοίως· ὡς ἐὰν εἴπῃ τις, τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ μεταβατικὴ ἐστιν· ἐνταῦθα γὰρ τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ὑποκείμενόν ἐστιν, ὡς ἓν λογιζόμενον ὄνομα, κἂν ἐκ πολλῶν φωνῶν σημαντικῶν ὑπάρχῃ συγκείμενον· τὸ δὲ οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ μεταβατικὴ, τοῦτο σύμπαν κατηγορέμενον· ὃ δὴ μετὰ τοῦ ἔστι προσκατηγορεμένου ῥῆμα γίνεται ἕν.

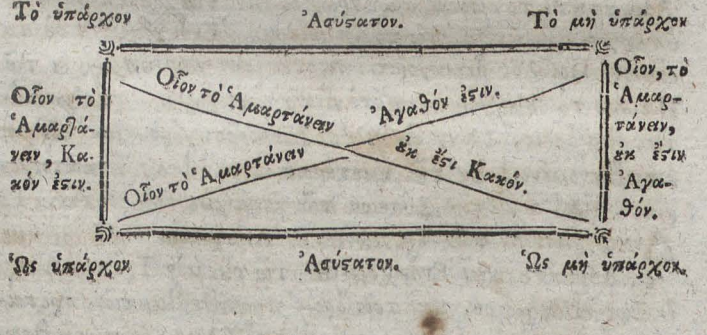
Ἔνθα δὲ πλειόνων πραγμάτων, ὁποτεροσοῦν τῶν Ὅρων σημαντικός ἐστι, πλείους εἶναι τὰς Προτάσεις φαμέν· καὶ τοσαύτας, ὅσον τὸ τῶν σημαινομένων πλῆθός ἐστι· κἂν ὑφ' ἑνὸς ὀνόματος ταῦτα σημαίνηται· ὡς ὅταν εἴπῃ τις, Αἴας ἐμονομάχησεν Ἕκτορι, μὴ προσδιορισάμενος, περὶ ποτέρου τῶν Αἰάντων ὁ λόγος αὐτῶν. ταύτην γὰρ τὴν πρότασιν, εἷς οἶμαι τῶν ἐξεταστικῶν μίαν ἐρεῖ, τὴν καὶ ψευδομένην ἅμα καὶ ἀληθεύουσαν διὰ τὴν ὁμωνυμίαν.

Πρότασις δὲ καὶ Πρόβλημα, καὶ Ἀπόφανσις, καὶ Ἔνστασις, καὶ Συμπέρασμα, κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον, οὐδὲν διαφέρει· κατὰ χέσιν δὲ διενήνοχεν· οἷον, ἡ Ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, ὅταν μὲν ὡς συλλογισμοῦ μέρος λαμβάνηται, Πρότασις ὀνομάζεται· ὅταν δ' εἰς ζήτησιν προβάλληταί τις αὐτὸ λέγων, ἆρά γε ἀθάνατός ἐστιν ἡ Ψυχή; Πρόβλημα· ὁπόταν δέ τις ἁπλῶς ἀποφαίνηται λέγων, ἡ Ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, Ἀπόφανσις· ἐνισταμένου δέ τινος, πόθεν δῆλον, ὡς ἡ Ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν; Ἔνστασις λέγεται· ὁπηνίκα δ' ἐκ προτάσεων συναχθείη, ὡς ὅταν εἴπωμεν· ἡ ψυχὴ ἀεικίνητος· τὸ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· ἡ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος· τότε τυγχάνει Συμπέρασμα.

Τῦ Λόγυ
- Τὸ μὲν Κλητικὸν· ὡς τὸ, Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ συμπένητες.
- Τὸ δὲ Προσακλικὸν· ὡς τὸ, ἔκκλινον ἀπὸ κακῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν.
- Τὸ δὲ Πυσματικὸν, ὡς τὸ, τίς ἡ Πατρίς σε;
- Τὸ δὲ Εὐκλικὸν, ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς λέγεσιν Ἀρατικὸν· ὡς τὸ, γένοιτο Κύριε τὸ ἐλεός σε.
- Τὸ δὲ Ἀποφαντικὸν· οἷον ἡ Ψυχὴ ἀθάνατος.

Ὁ Λόγος
- Ἢ ἀπὸ τῶν ὀρεκτικῶν Δυνάμεων προέρχεται τῆς Ψυχῆς· ἥτις,
  - Ἢ Λόγον ἀπό τινος ζητεῖ, καὶ ποιεῖ τὸν Πυσματικόν.
  - Ἢ πρᾶγμα, δι' ὃ,
    - Ἢ αὐτῦ πρὸς ὃν ὁ λόγος ἐφίεται τυχεῖν, καὶ ποιεῖ τὸν Κλητικόν.
    - Ἢ τινος παρ' αὐτῦ πράξεως
      - Ἢ ὡς παρὰ κρείτονος, καὶ ποιεῖ τὸν Εὐκλικόν.
      - Ἢ παρὰ χέρονος, καὶ ποιεῖ τὸν Προσακλικόν.
- Ἢ ἀπὸ τῶν γνωστικῶν, καὶ γεννᾶται ὁ Ἀποφαντικὸς· ἔ ἐστι,
  - Κατάφασις, ὡς Σωκράτης περιπατεῖ.
  - Ἀπόφασις, ὡς, Σωκράτης ἀπεριπατεῖ.

Πᾶσα Ἀπόφανσις δείκνυσιν.

Τῶν Προτάσεων
- Αἱ μὲν ἐξ Ὑποκαμένε καὶ Κατηγορεμένε μόνον, οἷον Γρηγόριος θεολογεῖ.
- Αἱ δὲ καὶ ἐκ τρίτε Προσκατηγορεμένε τε ἐστὶν, οἷον Σωκράτης Φιλόσοφός ἐστιν.
- Αἱ δὲ ἐκ Τρόπε, τε δηλοῦντος ὅπως ὑπάρχει τῷ Ὑποκαμένῳ ὁ Κατηγορέμενος, οἷον δυνατόν ἐστι τὸν Σωκράτην φιλοσοφεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς Προτάσεσι θεωρεμένων Ὑλῶν, καὶ περὶ Προσδιορισμε.

Τρεῖς Ὕλαι τῶν Προτάσεων φαίνονται· Ἀναγκαία, Ἐνδεχομένη, Ἀδύνατος. Ἐπεὶ γὰρ πάσῃ Προτάσει, καὶ Ὑποκείμενος ἔνεστι καὶ Κατηγορέμενος, ἡ σχέσις τε κατηγορεμένε πρὸς τὸν ὑποκείμενον, τὰς τοιαύτας Ὕλας ἀπογεννᾷ. Καὶ γὰρ ὁ Κατηγορέμενος, ἢ ἀεὶ ὑπάρχει τῷ Ὑποκειμένῳ, ἢ ἀδέποτε· ἢ ποτὲ μὲν ὑπάρχει, ποτὲ δ' ἐχ ὑπάρχει. Εἰ μὲν οὖν ἀεὶ ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, τὴν Ἀναγκαίαν Ὕλην ποιεῖ· εἰ δὲ ἀδέποτε, τὴν Ἀδύνατον· εἰ δὲ ποτὲ μὲν ὑπάρχει, ποτὲ δ' ἐχ ὑπάρχει, τὴν Ἐνδεχομένην. Ἀναγκαίας μὲν οὖν Ὕλης τὸ εἰπεῖν, ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ· ἀεὶ γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀναπνεῖν. Ἀδυνάτε δὲ τὸ εἰπεῖν, ὁ ἄνθρωπος ἵππαται· ἀδέποτε γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἱππαθαι. Ἐνδεχομένης δὲ τὸ εἰπεῖν, Παῦλος δημηγορεῖ. ποτὲ μὲν γὰρ ὑπάρχει τῷ Παύλῳ τὸ δημηγορεῖν, ποτὲ δ' ἐχ ὑπάρχει. τὰς τοιαύτας δὲ σχέσεις, Ὕλας οἱ Φιλόσοφοι προσηγόρευσαν· ὡς μὴ λαμβανομένας ἐκ τῆς ἡμετέρας ὑπολήψεως ἢ κατηγορίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων αὐτῆς.

Διαφέρουσι δὲ τῶν Τρόπων, τε Ἀναγκαίε δηλαδὴ, καὶ Ἀδυνάτε, καὶ Ἐνδεχομένε· τῷ τὲς μὲν Τρόπες ἐν τῷ ἐκφωνεῖσθαι μόνον, καὶ τοῖς ὅροις προσίεσθαι τῶν προτάσεων ἔχειν τὴν ὑπόστασιν· τὰς δέ γε Ὕλας, ἐν αὐτῇ θεωρεῖσθαι τῶν πραγμάτων τῇ φύσει, τῶν παραλαμβανομένων ἐν ταῖς προτάσεσι.

Τριῶν

Τριῶν ὄντων, ὡς εἴρηται, τῶν Ὑλῶν, Ἀναγκαίας, Ἀδυνάτου καὶ Ἐνδεχομένης, τὴν Ἐνδεχομένην Ἀριστοτέλης εἰς δύω διαιρεῖ· εἴς τε τὴν ἐκβεβηκυῖαν, ἣν ὀνομάζει Ὑπάρχουσαν· καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, ἣν καὶ κυρίως Ἐνδεχομένην φησί.

Τῶν δὲ Προτάσεων, αἱ μέν εἰσι χωρὶς διορισμῶν, εἴτουν Προσδιορισμῶν, ὅθεν καὶ ἀδιόριστοι καὶ Ἀπροσδιόριστοι λέγονται· αἱ δὲ, μετὰ διορισμῶν, τῶν καὶ Προσδιορισμῶν· διὸ καὶ διωρισμέναις καὶ προσδιωρισμέναις ταύτας φαμέν. Τέσσαρες δὲ εἰσιν οἱ διορισμοὶ ὅτοι καὶ Προσδιορισμοί· Πᾶς, Οὐδείς, Τὶς, Οὐ πᾶς. Καὶ πᾶς μὲν καὶ οὐδείς, Καθόλου εἰσί· τὶς δὲ καὶ οὐ πᾶς, Μερικοί. Πάλιν, πᾶς καὶ τὶς, Καταφατικοί· οὐδεὶς δὲ καὶ οὐ πᾶς, Ἀποφατικοί. Πάντοτε δὲ τοῖς ὑποκειμένοις συντάττονται, πρὸ τῶν ὑποκειμένων τιθέμενοι· οἷον, Πᾶς ἄνθρωπος ἀναπνεῖ· τουτέστι, πάντα τὰ ὑπὸ τὸ εἶδος τῷ ἀνθρώπῳ ἄτομα, τὸ ἀναπνεῖν ἔχουσι. Τὸ γὰρ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου· τουτέστι τὸ εἰπεῖν, πᾶς ἄνθρωπος, ἢ πᾶν ζῷον, οὐ σημαίνει τὴν τοῦ εἴδους ἢ τὴν τοῦ γένους Φύσιν τὴν συλληπτικὴν καὶ ἑνοποιὸν πάντων τῶν ὑπ' αὐτὰ, ἀλλ' ὅτι καθόλου φέρεται τὸ κατηγορούμενον, κατὰ πάντων τῶν μερικωτέρων, ἃ περιλαμβάνει τὸ ὑποκείμενον. Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵπταται· τουτέστιν, οὐδενὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον ἀτόμων ὑπάρχει τὸ ἵπτασθαι· ἤγουν οὐδενὶ τῶν ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον. Τὶς ἄνθρωπος Φιλοσοφεῖ· τουτέστι, τινὶ τῶν ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον, ἤτοι τὸν ἄνθρωπον, ἀτόμων, ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον, τὸ Φιλοσοφεῖν δηλονότι. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος γεωμετρεῖ· τουτέστιν, οὐ παντὶ τῶν ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμων ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ γεωμετρεῖν. Ἔργον τοίνυν τῶν Προσδιορισμῶν, τὸ μόνην σημαίνειν τὴν κατὰ [τὸ] πλῆθος διαφοράν, τῶν ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀναφερομένων, ἢ ὡς μετεχόντων, ἢ ὡς μὴ μετεχόντων τοῦ κατηγορουμένου.

Καλοῦσι δὲ τὰς καθόλου Προτάσεις, ἤτοι τὰς ἐχούσας τὸν καθόλου Προσδιορισμὸν, καὶ Καθόλου ὡς καθόλου· διό-

τι

τι ἐπὶ τέτων τοῖς καθόλε ὑποκειμένοις, οἱ καθόλε συντάτλονται Προσδιορισμοὶ· τὰς δὲ μερικὰς Προτάσεις, ἤγεν τὰς ἐχέσας τὲς μερικὲς Προσδιορισμὲς, ὀνομάζεσι [καὶ] καθόλε ὡς Μερικάς· ἐπὶ τέτων γὰρ οἱ μερικοὶ Προσδιορισμοὶ τοῖς καθόλε ὑποκειμένοις συντάτλονται. καθόλε μὲν γὰρ ὑποκείμενον ὁ Ἄνθρωπος, ὡς περιέχον πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸν ἄτομα· τὸ δὲ Τὶς, καὶ τὸ Οὐ πᾶς, μερικοὶ Προσδιορισμοί.

Διαφέρεσι δὲ τῶν καθ' ἕκασα Προτάσεων αἱ Μερικαὶ, τῷ τὰς μὲν καθ' ἕκασα ποιεῖσθαι τὴν Ἀπόφανσιν ἐπί τινος ὡρισμένε ἑνὸς, τῦ Πέτρε τυχόν· οἷον Πέτρος θαυματεργεῖ· τὰς δὲ μερικὰς, μηδὲν ὡρισμένον σημαίνειν, ἀλλ' ἐπί τινος τῦ τυχόντος ποιεῖσθαι τὴν Ἀπόφανσιν· οἷον τὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐσι.

Τῶν δὲ προσδιωρισμένων Προτάσεων, ὅσαι μὲν ἔχεσι τὸν Πᾶς προσδιορισμὸν, καθόλε καταφατικαὶ Προτάσεις καὶ Καταφάσεις εἰσίν. ὅσαι δὲ τὸν Οὐδεὶς, καθόλε Ἀποφατικαὶ, καὶ Ἀποφάσεις· ὅσαι δὲ τὸν Τὶς, μερικαὶ Καταφατικαὶ, καὶ Καταφάσεις· ὅσαι δὲ τὸν Οὐ πᾶς, μερικαὶ Ἀποφατικαὶ, καὶ Ἀποφάσεις. Ἐκφέρονται δὲ ἀπολύτως οἱ ῥηθέντες προσδιορισμοὶ ὀνόματι θηλυκῷ. οἷον ἡ Πᾶς, καὶ ἡ Οὐδεὶς, καὶ ἡ Τὶς, καὶ ἡ Οὐ πᾶς.

Ἡ μὲν ἓν καθόλε καταφατικὴ Πρότασις, καὶ ἡ καθόλε Ἀποφατικὴ, ἤγεν ἡ Πᾶς, ἡ Οὐδεὶς (κατὰ γὰρ τὴν εἰς τὰς Προτάσεις ἀναφορὰν, τὸ θηλυκὸν οἱ Προσδιορισμοὶ προσέλαβον ὄνομα) αὗται δὴ αἱ καθόλε, Ἐναντίαι εἰσὶ, τῶν αὐτῶν ὅρων κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν φυλατλομένων· δηλονότι κατὰ πᾶσαν ἀντίθεσιν τῶν προτάσεων, μόνων δ' ἐναλλατλομένων τῶν προσδιορισμῶν. Ἐναντίαι δὲ λέγονται, διὰ τὸ ταναντία μιμεῖσθαι· πλεῖόν τε γὰρ διεζήκασιν ἀπ' ἀλλήλων· εἴ γε ἡ μὲν, καταφάσκει καθόλε· ἡ δὲ, ἀποφάσκει καθόλε· καὶ τοῖς ἀμέσοις καὶ τοῖς ἐμμέσοις Ἐναντίοις ἐοίκασι· τοῖς μὲν Ἀμέσοις, ἐπὶ τῆς ἀναγκαίας Ὕλης καὶ ἀδυνάτε· τῶν τε γὰρ ἀμέσων Ἐναντίων, ἐξ ἀνάγκης τῷ ὑποκειμένῳ πάρεσι θάτερον· καὶ τῶν τοιέτων προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης

ἡ

ἡ ἑτέρα καθέσηκεν ἀληθὴς ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὑλῶν· ἐπὶ μὲν τῆς Ἀναγκαίας, ἡ Καταφατικὴ, οἷον Πᾶς ἄνθρωπος ἀναπνεῖ· ἐπὶ δὲ τῆς Ἀδυνάτε, ἡ Ἀποφατικὴ· οἷον Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵππαται. Πάντως δὲ τῇ μὲν ὑπάρξει, τὸ ἀληθὲς ἀναλογεῖ· τῇ δ' ἀνυπαρξίᾳ, τὸ ψεῦδος. Κατὰ μὲν ἓν ταύτας τὰς Ὕλας, ἡ Πᾶς, καὶ ἡ Οὐδεὶς, τοῖς ἀμέσοις Ἐναντίοις ἐοίκασι· κατὰ δὲ τὴν Ἐνδεχομένην, τοῖς Ἐμμέσοις· ὧν δυνατὸν μηδ' ἕτερον παρεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ· καὶ ἄμφω αἱ προτάσεις κατὰ τὴν ἐνδεχομένην Ὕλην, συμψεύδονται· οἷον Πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν· Οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. Ἢ καὶ ὅτι αἱ δηλωθεῖσαι Προτάσεις, ἐνδέποτε μὲν συναληθεύσι, ποτὲ δὲ καὶ συμψεύδονται· καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν εἰκότως Ἐναντίαι κατονομάζοιντο. Τὰ γὰρ Ἐναντία συνυπάρχειν μὲν ἀλλήλοις κατ' ἐνέργειαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ, ἀδύνατον· ἅμα δ' ἀπεῖναι αὐτῷ δυνατόν. Καὶ ὅτι μὲν αἱ ῥηθεῖσαι Προτάσεις, Ἐναντίαι, καὶ διότι δεδήλωται.

Ἡ δὲ μερικὴ Καταφατικὴ, καὶ ἡ μερικὴ Ἀποφατικὴ, καλοῦνται Ὑπεναντίαι· ὡς ὑπὸ ταῖς ἐναντίαις τεταγμέναι, κἀκείναις ἑπόμεναι. Καὶ γὰρ ὅταν ἡ ἑτέρα τῶν καθόλε ἀληθεύῃ, τότε συναληθεύσει καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν μερικὴ· ὡς οἷον μέρος αὐτῆς ἔσα, καὶ ὑπ' αὐτῆς περιεχομένη. Διὸ καὶ τὰς καταφατικὰς Προτάσεις, τὴν καθόλε λέγω δὴ καὶ τὴν μερικὴν, τὴν Πᾶς καὶ τὴν Τὶς, καὶ αὖθις τὰς Ἀποφατικὰς, τὴν Οὐδεὶς καὶ Οὐ πᾶς, Ὑπαλλήλες καλοῦσιν, ἐχ ὅτιπερ ὡς ἡ Τὶς ὑπὸ τὴν Πᾶς, ἕτω δὴ καὶ ἡ Πᾶς ὑπὸ τὴν Τὶς· καὶ ὡς ἡ Οὐ πᾶς ὑπὸ τὴν Οὐδεὶς, ἕτω καὶ ἡ Οὐδεὶς ὑπὸ τὴν Οὐ πᾶς· (τοῦτο γὰρ ψεῦδος ὁμῶ καὶ ἀδύνατον·) ἀλλ' ὅτι τὸ ὑπὸ τὴν Πᾶς εἶναι τὴν Τὶς, καὶ συναληθεύειν αὐτῇ, δίδωσι μὲν ἡ Πᾶς, ὡς καθόλε· λαμβάνει δὲ ἡ Τὶς, ὡς μέρος τῆς Πᾶς. καὶ ἕτως ἐκ τῆς Πᾶς τῇ Τὶς ὄντος τοῦ ὑποκεῖσθαι, ὡς τῆς ὑπὸ, ἐν ἀλλήλοις θεωρεμένης· ἐν μὲν τῇ Πᾶς, ἐνεργητικῶς· ἐν δὲ τῇ Τὶς παθητικῶς, ἤγεν τῆς μὲν Πᾶς, παρεχέσης τῇ Τὶς, τὸ ὑποκεῖσθαι· τῆς δὲ Τὶς δεχομένης αὐτὸ διὰ τὴν ἀλληλεχίαν, καὶ ἄμφω ὑπάλληλοι κέκληνται.

Κα-

Κατὰ τὰς αὐτὰς λόγας Ὑπάλληλοι, καὶ ἡ Οὐδεὶς καὶ ἡ Οὐ πᾶς. Εἰ δὲ καὶ τοῖς ὑπαλλήλοις γένεσιν οἱ παρόντες ἁρμόζσι λόγοι, σκοπείτω ὁ ἐξεταστικῶς ζητῶν. Ἡ μὲν ἓν Πᾶς καὶ ἡ Οὐδεὶς, Ἐναντίαι· ἡ Τὶς καὶ Οὐ πᾶς, Ὑπεναντίαι· ἡ Πᾶς καὶ Τὶς, καὶ αὖθις ἡ Οὐδεὶς καὶ ἡ Οὐ πᾶς, Ὑπάλληλοι.

Μόναι δὲ τῶν ὅλων Προτάσεων ἀντιφατικῶς ἀλλήλαις ἀντίκεινται, καὶ διαιρῶσιν ἀεὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος, ἡ καθόλε καταφατικὴ, καὶ ἡ μερικὴ ἀποφατικὴ· καὶ πάλιν, ἡ μερικὴ καταφατικὴ, καὶ ἡ καθόλε ἀποφατικὴ· ἤγεν, ἡ Πᾶς, καὶ Οὐ πᾶς· καὶ ἡ Τὶς καὶ Οὐδείς. Καὶ τῶτο εἰκότως· αἱ μὲν γὰρ Ἐναντίαι κατὰ τὸ Ποιὸν διαφέρεσαι, (καταφατικὴ γὰρ ἡ μία, καὶ ἡ ἑτέρα ἀποφατική.) Ποσὸν ἔχεσι τὸ αὐτό· (καὶ ἄμφω γὰρ καθόλε.) αἱ Ὑπεναντίαι ὡσαύτως τῷ Ποιῷ διαφέρεσαι, τὸ αὐτὸ Ποσὸν ἔχεσι· (μερικαὶ γὰρ καὶ ἄμφω.) αἱ Ὑπάλληλοι τἐναντίον, κατὰ τὸ Ποσὸν διαφέρεσαι, Ποιὸν ἔχεσι τὸ αὐτό. ἡ μὲν γὰρ μία Συζυγία, τὸ καταφατικὸν ἔχει· ἡ δ' ἑτέρα τὸ ἀποφατικόν. ἐν ἑκατέρᾳ δὲ τῶν Συζυγιῶν, τὸ Ποσὸν μόνον διάφορον. ἡ Πᾶς γὰρ καθόλε, καὶ ἡ Τὶς μερική. καὶ αὖθις ἡ Οὐδεὶς καθόλε, καὶ ἡ Οὐ πᾶς, μερική. Ποιὸν μὲν ἓν ἐσι, τὸ Καταφατικὸν ἢ Ἀποφατικόν· Ποσὸν δὲ, τὸ Καθόλε, ἢ Μερικόν. Πᾶσαι τοίνυν αἱ Συζυγίαι τῶν Προτάσεων, ἐν αἷς τὸ Ἐναντίον, ἐν αἷς τὸ Ὑπεναντίον, ἐν αἷς τὸ Ὑπάλληλον, κατά τι μὲν κοινωνῶσι, κατά τι δὲ διαφέρεσιν.

Ἡ δὲ καθόλε Καταφατικὴ, καὶ ἡ μερικὴ Ἀποφατικὴ, καὶ κατὰ τὸ Ποιὸν, καὶ κατὰ τὸ Ποσὸν μαχόμεναι, τελείαν ἔχεσι τὴν πρὸς ἀλλήλας διαφοράν· ὥσπερ δὴ καὶ ἡ μερικὴ Καταφατικὴ, καὶ ἡ καθόλε Ἀποφατική· διὸ καὶ ἀδύνατον συναληθεύειν αὐτὰς ἢ συμψεύδεσθαι πώποτε. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀναγκαίας Ὕλης ἀληθευσῶν τῶν Καταφάσεων, αἱ Ἀποφάσεις ψευδεῖς εἰσιν· ἐπὶ τῆς Ἀδυνάτε δὲ, τὸ ἔμπαλιν· ἐπὶ τῆς Ἐνδεχομένης, μία Κατάφασις ψευδὴς ἡ καθόλε, καὶ ἡ ἀντιφάσκεσα ταύτῃ Ἀπόφασις ἡ μερικὴ, ἀληθής· καὶ μία Κατάφασις ἀληθὴς,

θὴς, ἡ μερικὴ, καὶ ἡ ἀντιφάσκουσα ταύτῃ Ἀπόφασις ἡ καθόλε ψευδής.

Οὐ χρὴ δ' ὑπολαμβάνειν τὴν μερικὴν Ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς ἀδυνάτε Ὕλης, τῇ καθόλε Καταφάσει συμψεύδεσθαι· οἷον τῇ Πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται, τὴν, Οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται. εἰδὲ γὰρ ἡ Οὐ πᾶς ἐξ ἀνάγκης συνεισάγει τὴν Τὶς, ὥσε τὴν, ὁ πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται, ταυτὸ λέγειν τῇ, τὶς ἄνθρωπες ἵπλαται. Τὸ γὰρ Οὐ πᾶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ λαμβάνομεν μόνον, ὡς ἰδίαν ἔχον δύναμιν, καθ' ἣν τὸν Πᾶς προσδιορισμὸν ἀναιρεῖ, μηδὲν ἐπισυρόμενον ἕτερον. Ἐφ' ὧν ἓν πραγμάτων τὸ Πᾶς ψεύδεται, ἐπ' ἐκείνων ἀληθεύει τὸ Οὐ πᾶς, ὡς τῇ Πᾶς ἀναιρετικόν· εἰδὲν γὰρ ἕτερόν φησιν ὁ λέγων, ὅτι Οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται, ἢ ὅτι ἐκ ἔσι τῶτο ὅτι Πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται.

Ἔτι ὥσπερ ἡ μερικὴ Κατάφασις τῆς καθόλε Καταφάσεως μέρος ἐσὶν· ἔτω καὶ ἡ μερικὴ Ἀπόφασις, τῆς καθόλε Ἀποφάσεως μέρος ἐσίν. Ἐπεὶ γὰν ἡ μερικὴ Κατάφασις, πῇ μὲν δι' ἑαυτὴν ἀληθεύει, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης Ὕλης· πῇ δὲ διὰ τὴν καθόλε Κατάφασιν, ἧς μέρος ἐσὶ, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀναγκαίας Ὕλης. (εἰ γὰρ Πᾶς ἄνθρωπος ἀναπνεῖ, καὶ Τὶς ἄνθρωπος ἀναπνεῖ.) τῶτ' ἔσαι καὶ ἐπὶ τῆς μερικῆς Ἀποφάσεως. καὶ αὕτη γὰρ, πῇ μὲν ἀληθεύει δι' ἑαυτὴν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης Ὕλης· πῇ δὲ διὰ τὴν καθόλε ἀπόφασιν· ὥσπερ ἐπὶ τῆς Ἀδυνάτε· εἰ γὰρ Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵπλαται, καὶ Οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἵπλαται. ἀληθεύει ἄρα ἡ Οὐ πᾶς ἐπὶ τῆς Ἀδυνάτε, διὰ τὴν Οὐδεὶς· ὥσπερ καὶ ἡ Τὶς ἐπὶ τῆς Ἀναγκαίας, διὰ τὴν Πᾶς.

Διτλὸν δὲ τὸ Ἀναγκαῖον· τὸ μὲν κυρίως, ὅπερ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχει ἀεὶ· ὡς τῷ Ἡλίῳ τὸ κινεῖσθαι, καὶ τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ ἀναπνεῖν· τὸ δὲ μὴ κυρίως, ὅπερ ἔσιν ἐξ ἀνάγκης, ἔς' ἂν τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορέμενον ᾖ· οἷον τὸ ἐπιπροσθεῖσθαι τὸν Ἥλιον ὑπὸ τῆς Σελήνης ἢ τῷ Νέφες, ἔς' ἂν ἐπιπροσθῆται, ἀναγκαῖόν ἐσιν, ἁπλῶς δ' Ἀ-

ναγκαῖον

ναγκαῖον ἐκ ἔσι. Τοιῦτόν ἐσι καὶ τὸ τὸν βαδίζοντα, βαδίζειν ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ, τὸν ἱσάμενον, ἱσαθαι.

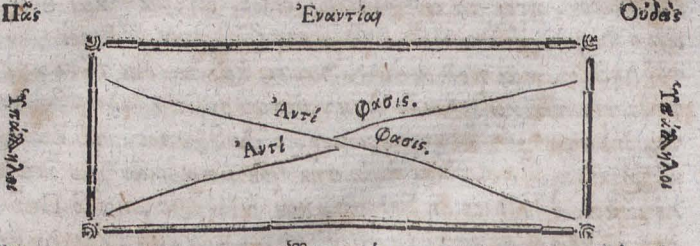
Δίτλον δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὂν, ὅπερ ἐσι τὸ Ἀδύνατον· τὸ μὲν, κυρίως· ὡς τῷ Πυρὶ τὸ ψύχειν, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἵπλαθαι· τὸ δὲ, μὴ κυρίως, ἀλλ' ἐς' ἂν μὴ ᾖ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορέμενον· ὡς τὸ βαδίζειν τῷ μὴ βαδίζοντι, καὶ τῷ μὴ ἱσαμένῳ τὸ ἵσαθαι. Τὸ μὲν ἓν κυρίως ἐξ ἀνάγκης ὂν, τῆς ἀναγκαίας Ὕλης ἐσί· Τὸ δὲ κυρίως ἐξ ἀνάγκης μὴ ὂν, τῆς Ἀδυνάτε· Τὸ δ' ἐς' ἂν ᾖ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορέμενον, Ὂν· ἐς' ἂν δὲ μὴ ᾖ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορέμενον, μὴ Ὂν· τῆς ἐνδεχομένης Ὕλης ἐσίν.

Εἰς τρία δὲ διαιρεῖται τὸ Ἐνδεχόμενον· εἰς τὸ Ἐπὶ πολὺ, τὸ Ἐπίσης, καὶ τὸ Ἐπ' ἔλατλον. Ἐπὶ πολὺ μὲν, ὡς τὸ, τὸν ἄνθρωπον πενταδάκλυλον εἶναι. Ἐπίσης, ὡς τὸ, ἀναγνῶναι καὶ μὴ ἀναγνῶναι. Ἐπ' ἔλατλον, ὡς τὸ, τὸν σκάπλοντα θησαυρῷ περιτυχεῖν. Τὸ μὲν ἓν ἐπὶ πολὺ Ἐνδεχόμενον, Φύσεως καὶ Τέχνης ἐσὶν, ἐπείπερ ἥτε Φύσις ἐν τοῖς οἰκείοις ἀποτελέσμασιν ὡς ἐπὶ πολὺ κατορθοῖ· πάνια γὰρ τὰ τέρατα· καὶ ἡ Τέχνη τῷ οἰκείῳ τέλεσ τυγχάνει ὡς ἐπὶ πολύ. Τὸ δ' ἐπίσης Ἐνδεχόμενον, Προαιρέσεως ἔργον ἐσὶν· ἐφ' ἡμῖν γὰρ, καὶ ἀναγνῶναι καὶ μὴ ἀναγνῶναι, καὶ λέσαθαι καὶ μὴ λέσαθαι. Τῦτο δὲ τῷ ἐνδεχομένῳ τὸ εἶδος καλεῖται, καὶ, ὁπότερον ἔτυχε· διότι κατὰ τῦτο, ἐδὲν πλέον τῆς ἀνυπαρξίας ἡ ὕπαρξις ἔχει, ἐπ' ἔλατλον· ἀλλ' ὁμοίως ἐκβῆναι δυνατὸν, ὁπότερον ἔτυχε τῆς Ἀντιφάσεως μόριον. Τὸ δ' ἐπ' ἔλαττον Ἐνδεχόμενον, Τύχης καὶ Αὐτομάτε ἐσί. Καὶ κατὰ Τύχην μὲν λέγομεν, ἃ τοῖς κατὰ Προαίρεσιν γινομένοις παρυφίσαται· καθὰ τῷ σκάπλειν, ἡ εὕρεσις τῷ θησαυρῷ. Τύχη γάρ ἐσιν αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ Προαίρεσιν. Κατὰ δὲ τὸ Αὐτόματον λέγομεν, ἃ τοῖς κατὰ Φύσιν γινομένοις καὶ μὴ κατὰ Προαίρεσιν παρυφίσαται· ὡς τὸ, σεισμῷ γεγονότος, καί τινος διασάντος μέρες τῆς γῆς, ὕδατος ἀναῤῥαγῆναι πηγήν. αὐτόματον γάρ ἐσιν αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς μὴ κατὰ Προαίρεσιν.

Ὕλαι

Ὕλαι τῶν Προτάσεων
- Ἀναγκαία, οἷον Ἄνθρωπος ἀναπνεῖ.
- Ἐνδεχομένη, οἷον Παῦλος δημηγορεῖ.
- Ἀδύνατος, οἷον Ἄνθρωπος ἵππαται.

Προσδιορισμοί.

Τῶν Προτάσεων
- Αἱ μὲν Προσδιωρισμέναι· οἷον Πᾶς Ἄνθρωπος ἀναπνεῖ.
- Αἱ δὲ Ἀπροσδιόριστοι· οἷον Ἵππος τρέχει.

Τὸ Ἀναγκαῖον
- Ἢ κυρίως, ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ ἀναπνεῖν.
- Ἢ μὴ κυρίως, ὡς τὸ, τὸν βαδίζοντα βαδίζειν ἐξ ἀνάγκης.

Τὸ Ἀδύνατον
- Ἢ κυρίως, ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ ἵππαθαι.
- Ἢ μὴ κυρίως, ἀλλ' ἐξ' ἂν μὴ ᾖ τὸ κατηγορέμενον, ὡς τὸ βαδίζειν τῷ μὴ βαδίζοντι.

Τὸ Ἐνδεχόμενον διαιρεῖται
- Εἰς τὸ Ἐπὶ πολὺ, ὡς τὸ τὸν Ἄνθρωπον πενταδάκτυλον εἶναι.
- Εἰς τὸ Ἐπίσης, ὡς τὸ ἀναγνῶναι καὶ μὴ ἀναγνῶναι.
- Εἰς τὸ Ἐπ' ἔλαττον, ὡς τὸ, τὸν σκάπτοντα θησαυρῷ περιτυχεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΚΘ'.

Περὶ ἀπροσδιορίστων Προτάσεων.

Ἀπροσδιόριστοι Προτάσεις εἰσὶν, ὅσαι καθόλε ἔχουσι τὰς Ὑποκειμένας, χωρὶς τε Προσδιορισμῶν καὶ χωρὶς Ἄρθρε προφέρονται. τὸ γὰρ Ἄρθρον δηλοῖ μὲν καὶ τὴν τῶ ὑποκειμένε μεθ' ἃ τάττεται Φύσιν· δηλοῖ δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τὸ τοιῦτον ὑποκείμενον μερικὰ, ὅτε καὶ τὴν δύναμιν ἔχει τῶ Πᾶς προσδιορισμῶ·

ρισμε· οἷον, εἰ μὲν εἴπωμεν ὁ Ἄνθρωπος εἶδός ἐστι, τὸ ἐνικὸν τε καθόλε ἀνθρώπε σημαίνομεν, τὸ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων συλληπλικόν· εἰ δέ γε φήσωμεν, ὁ ἄνθρωπος Ζῶόν ἐστι, τότε δηλε̃μεν πα̃ντα τὰ ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἤτοι τὸ ἀνθρώπειον εἶδος, ἄτομα· καὶ ἀδὲν ἄλλο φαμὲν, ἢ ὅτι Πα̃ς ἄνθρωπος ζῶόν ἐστιν. Ἐπεὶ γα̃ν τὸ Ἄρθρον, καὶ πολλὰ συνεμφαίνει, καὶ ἓν, διὰ τε̃το καὶ πρὸς τὴν τῶν καθολικῶν πραγμάτων συμπαραλαμβάνεται δήλωσιν· ὡς ὅταν λέγωμεν, ὁ Ἄνθρωπος, τὸ Ζῶον, ἡ Αἴθησις. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν μοναδικῶν· ὡς ὅταν λέγωμεν, ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη, καὶ ὁ Πέτρος, καὶ ὁ Παῦλος. Ἐνίοτε δὲ καὶπὶ τε̃ ὑπερέχοντος τῶν ὁμοίχωι λαμβάνεται· καθὸ τὸν Παῦλον δηλῶσαι βελόμενοι, φαμὲν ὁ Ἀπόσολος· καὶ τὸν Δαβὶδ, ὁ Προφήτης.

Ὅσαι τοίνυν τῶν Προτάσεων ἔχουσι καθόλε τὰς Ὑποκειμένας, ἄνευ Προσδιορισμε̃ ἢ Ἄρθρε προτείνονται, καλε̃νται Ἀπροσδιόριστοι, ἢ ἀδιόριστοι· οἷον ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἄνθρωπος ἐ περιπατεῖ. Ταύτας δέ φησιν ὁ Ἀριστέλης ταῖς προσδιωρισμέναις μερικαῖς ἰσοδυναμει̃ν. Ἀλλ' αἱ μὲν Καταφάσεις ἀναμφιλέκλως ἰσοδυναμε̃σι ταῖς διωρισμέναις μερικαῖς Καταφάσεσιν· αἱ δ' Ἀποφάσεις, ποτὲ μὲν ἰσοδυναμε̃σι ταῖς μετὰ προσδιορισμε̃ μερικαῖς Ἀποφάσεσι. ποτὲ δὲ ταῖς καθόλε, καὶ μάλισα ταῖς Καθόλε· χεδὸν γάρ ἐδεὶς τῶν παλαιῶν, ἀντὶ τῆς μερικῆς διωρισμένης ἀποφάσεως, τῇ ἀδιορίσῳ χρησάμενος φαίνεται. Ὅμως ταῖς διαφόροις τῶν ἀποφαινομένων ἐννοίαις ἀκολαθεῖ καὶ ἡ μὴ διωρισμένη ἀπόφασις· ὅθεν ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης Ὕλης, ἐφ' ἧς αἱ μερικαὶ προσδιωρισμέναι συναληθέυσιν, ἡ Τὶς δηλονότι καὶ ἡ Οὐ πα̃ς· ἐπὶ ταύτης καὶ αἱ μὴ προσδιωρισμέναι συναληθέυσι, καὶ πάλιν ἀντιφατικῶς ἀντικείσονται. Ἡ μὲν ἓν ἀδιόριστος Κατάφασις, ἰσοδυναμεῖ τῇ διωρισμένῃ μερικῇ Καταφάσει χωρὶς ἀμφιβολίας, ὡς ἔρηται. οἷον ἡ, ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι, τῇ, Τὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν.

Ὥσπερ ἓν ἐπὶ τῆς Διωρισμένης μερικῆς Καταφάσεως, εἴγε τεθῇ τὸ ἀρνητικὸν μόριον, ποτὲ μὲν μερικὴν ἀπό-

κὴν ἀπόφασιν, ποτὲ δὲ καθόλε ποιεῖ· (οἷον τὸ, Τὶς ἄνθρωπος δίκαιος ἐκ ἔσιν ἀκέσαντες· εἰ μὲν πρὸς τὸ τὶς τὴν ἄρνησιν ἐξακέσαιμεν, ταυτὸν οἰόμεθα σημαίνειν τῷ Οὔτις, εἴτεν Οὐδεὶς· (ὅπερ φαίνεται σαφέσερον, εἰ τὸ ἐκ ἔσι τεθῇ πρὸ τῦ τὶς· ὡς τὸ, ἐκ ἔσι τὶς ἄνθρωπος ἀθάνατος.) εἰ δὲ Πρὸς τὸν Κατηγορέμενον τὴν ἄρνησιν ἐξακέσαιμεν, ταυτὸν οἰώμεθα σημαίνειν τῷ Οὐ πᾶς, ἤγεν, Οὐ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐσιν.) Οὕτω καὶ πὶ τῆς ἀδιορίσε Ἀποφάσεως, κατὰ τὴν τῶν ἀποφαινομένων διάνοιαν, καὶ τὸ μερικὸν καὶ τὸ καθόλε σημαίνεται, τῆς ἀρνήσεως συντατομένης, ὡς πρὸς τὸ τὶς τὸ δυνάμει περιεχόμενον ἐν τῇ ἀδιορίσῳ κατάφάσει, ἢ ὡς πρὸς τὸ κατηγορέμενον. Μᾶλον μὲν ἓν ἀποκλίνει καὶ αὕτη πρὸς τὸ καθόλε, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως ποιώμεθα τῆς ἀποφάσεως τὴν ἀρχήν· ἐκ ἔσιν ἄνθρωπος δίκαιος λέγοντες. Οὕτω δὲ καὶν τῇ καθόλε Καταφάσει, τῆς ἀρνήσεως τιθεμένης πρὸ τῦ ἐσι, καὶ δυναμένης ἢ πρὸς τὸ πᾶς ἢ πρὸς τὸ κατηγορέμενον ἐξακέεσθαι, συμβαίνει τὴν πρόταση, ὡς μὲν ἀναιρῶσαν τὴν πᾶς, τῇ κατὰ μέρος ἀποφάσει ταυτὸν ἰχύειν· ὅπερ σαφέσερον φαίνεται, τιθεμένε τῦ ἐκ ἔσι, κατ' ἀρχὰς τῆς Προτάσεως· οἷον ἐκ ἔσι πᾶς ἄνθρωπος σοφὸς· ὡς δὲ τὸ κατηγορέμενον ἀναιρῶσαν, τῇ καθόλε ἀποφάσει ἰσοδενεῖν· οἷον Πᾶς ἄνθρωπος σοφὸς ἐκ ἔσιν· ὅπερ ταυτόν ἐσι τῷ, Οὐδεὶς ἄνθρωπος σοφός ἐσι.

Τριῶν δ' ὄντων εἰδῶν τῶν Προτάσεων, ἤτοι τῶν Προσδιωρισμένων, τῶν Ἀπροσδιορίσων, καὶ τῶν Καθ' ἕκασα· αἱ μὲν Προσδιωρισμέναι καὶ Ἀπροσδιόρισοι, κατὰ πάντα χρόνον ὁμοίως ἔχσι πρὸς τὸ διαιρεῖν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν· Αἱ δὲ Καθ' ἕκασα, κατὰ πάντα μὲν χρόνον ἐπὶ τῆς Ἀναγκαίας ὕλης καὶ Ἀδυνάτε, διαιρῶσιν ὡρισμένως τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἐνδεχομένης, κατὰ πάντα μὲν τὸν Ἐνεσῶτα καὶ τὸν Παρελληλυθότα ὡρισμένως· κατὰ δὲ τὸν Μέλοντα, ἀορίσως· οἷον Σωκράτης διαλέξεται, ἢ Σωκράτης ἐ διαλέξεται. ὅτι μὲν γὰρ ἢ διαλέξεται, ἢ ἐ διαλέξεται, δῆλον. ὁπότερον δὲ τῆς ἀντιφάσεως ἀληθέυει μόριον, εἴτε ἡ κατάφασις,

φασις, εἴτε ἡ ἀπόφασις, ὡρισμένως ἐκ ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ μέλλοντος.

Διενήνοχε δὲ τὸ Μέλλον, καὶ τὸ Ἐσόμενον. Ἐσόμενον μὲν γάρ ἐστι, τὸ ἐξάπαντος ἐκβησόμενον· οἷον ἔσται Θέρος, ἔσται Χειμών· Μέλλον δὲ, τὸ ἐκβῆναι καὶ μὴ ἐκβῆναι δυνάμενον· οἷον τόδε τὸ Βρέφος, ἔσται γραμματικόν. δυνατὸν γὰρ γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι τὸ Βρέφος γραμματικόν.

Τῶν Προτάσεων {
Αἱ μὲν Προσδιωρισμέναι, οἷον Πᾶς ἄνθρωπος λογικός.
Αἱ δὲ Ἀπροσδιόριστοι, οἷον Ἵππος τρέχει.
Αἱ δὲ Καθ' ἕκαστα, οἷον Παῦλος δημηγορᾶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ Καταφάσεως καὶ Ἀποφάσεως.

Κατάφασίς ἐστιν, ὡς προείρηται, τὸ εἰπεῖν, τί τινι ὑπάρχει· εἴτε κατ' Οὐσίαν, οἷον ὁ ἄνθρωπος Ζῷόν ἐστιν. (κατ' ἐσίαν γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον εἶναι.) εἴτε κατὰ Συμβεβηκὸς· ὡς Πλάτων διαλέγεται. δυνατὸν γὰρ αὐτὸν καὶ διαλέγεσθαι καὶ μὴ διαλέγεσθαι· τὸν ἄνθρωπον δὲ μὴ εἶναι ζῷον, ἀδύνατον. Ἀπόφασις δέ ἐστιν, ἀναίρεσις Καταφάσεως. ἡ Κατάφασις γὰρ τὸ ἀρνητικὸν προσλαβῦσα μόριον, Ἀπόφασις γίνεται.

Χρὴ δὲ τὸ τοιῦτον ἀρνητικὸν Μόριον, ἐπὶ μὲν τῶν ἐξ Ὑποκειμένε καὶ Κατηγορεμένε Προτάσεων, τῷ κατηγορεμένῳ συνάπτεσθαι, ἤγεν τῷ Ῥήματι. Τῆς γὰρ, Πλάτων διαλέγεται, Καταφάσεως, Ἀπόφασίς ἐστιν, ἐχ ἡ λέγεσα, ὁ Πλάτων ὁ διαλέγεται· (κατάφασις γάρ ἐστι καὶ αὕτη, τὸν ὑποκείμενον ὁρίσον ἔχεσα·) ἀλλ' ἡ λέγεσα, Πλάτων ὁ διαλέγεται· τὸ δὲ, ὁ διαλέγεται, καθ' αὑτὸ μὲν ὡς ἕν τι θεωρέμενον, λέγεται ὁρίσον ῥῆμα, διὰ τὸ μηδενὸς ὡρισμένε εἶναι σημαντικὸν· ἐν δὲ τῇ Προτάσει παραλαμβάνομενον, ὡς τῷ ὑποκειμένῳ ἀποφασκόμενον, ὡρισμένον ἐστίν· ἐκέτι γὰρ ὡς ἓν, ἀλλ' ὡς δύο λαμβάνεται, τῷ ἀρνητικῷ Μορίῳ τὸ διακεκρίθαι τὸ κατηγορέμενον

νον ὑπὸ τὸ ὑποκειμένῳ ἐμφαίνοντος. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐξ Ὑποκειμένου καὶ Κατηγορουμένου Προτάσεων, γινομένης τῆς Ἀποφάσεως, τῷ Κατηγορουμένῳ συναπτέον τὸ τῆς ἀρνήσεως Μόριον.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ τρίτου Προσκατηγορουμένου Προτάσεων τῷ Προσκατηγορουμένῳ συναπτέον τὸ τοιοῦτον τῆς ἀρνήσεως Μόριον, τῷ ἔστι δηλονότι καὶ ἐκ ἄλλῳ τινί. Τῆς γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι Καταφάσεως, ἐκ Ἀποφασίς ἐστιν ἡ λεγομένη, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῷόν ἐστιν· αὕτη γὰρ ἐκ μεταθέσεως Κατάφασις λέγεται, διὰ τὸ μετατεθέντος τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου, ἐκ τῆς Προσκατηγορουμένου εἰς τὸν Κατηγορούμενον, ἐκ τῆς τοιαύτης μεταθέσεως, τὴν Ἀπόφασιν γενέσθαι Κατάφασιν· ἢ καὶ ἀντὶ τοῦ ὡρισμένου κατηγορουμένου μετατεθέντος ἀορίστου, ἀρθέντος δηλονότι τοῦ ὡρισμένου, ἐκ τῆς τοιαύτης μεταθέσεως τοῦ κατηγορουμένου, τὴν δηλωθεῖσαν γενέσθαι κατάφασιν. Ἡ τοίνυν, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῷόν ἐστι, Πρότασις, Κατάφασίς ἐστιν, ἐκ ἀπόφασις· ὁ γὰρ εἰπὼν, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῷόν ἐστιν, ἔφησε τὸν ἄνθρωπον εἶναι μὴ ζῷον, ἀλλ' ἕτερόν τι παρὰ τὸ ζῷον· ὁ δὲ εἰπὼν, ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐκ ἔστιν, ἐκεῖνος ἀπέφησε τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εἶναι ζῷον αὐτὸν, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐχ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον εἶναι. Εἴρηται δ' ὅτι τῶν ἀποφαντικῶν Λόγων, ὁ μέν τινι ὑπάρχειν τι λέγων, Κατάφασίς ἐστιν· ὁ δὲ μὴ ὑπάρχειν, Ἀπόφασις. Κατάφασις ἄρα ἐστὶ, τὸ, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῷόν ἐστιν· Ἀπόφασις δὲ τοῦτο, τὸ, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῷον ἐκ ἔστιν. Ὡσαύτως καὶ τῆς, Σωκράτης δίκαιός ἐστι, Καταφάσεως, Ἀπόφασίς ἐστιν, ἡ, Σωκράτης δίκαιος ἐκ ἔστιν· ἐ μὴν, ἡ, Σωκράτης ἐ δίκαιός ἐστιν. αὕτη γὰρ ἐκ μεταθέσεως ὑπάρχει Κατάφασις. Ἀπόφασις δὲ ταύτης, ἡ, Σωκράτης ἐ δίκαιος ἐκ ἔστιν. Ὁμοίως καὶ τοῦ, Ἀριστοτέλης φιλοσοφῶν ἐστιν, Ἀπόφασις, τὸ, Ἀριστοτέλης φιλοσοφῶν ἐκ ἔστι. τὸ δὲ, Ἀριστοτέλης ἐ φιλοσοφῶν ἐστιν, ἐκ μεταθέσεως Κατάφασίς ἐστιν, Ἀπόφασις δὲ τοῦτο, τὸ, Ἀριστοτέλης ἐ φιλοσοφῶν ἐκ ἔστιν. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἐκ τρίτου Προσκατηγορουμένου καταφάσεων, ἁπλῶς τὸ ἀρνητικὸν Μόριον προσιθέμενον τῷ κατηγορουμένῳ,

μένω, τὰς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεις ποιεῖ· καὶν ἐκπλεόνων δὲ σύνθετον εἰη τὸ κατηγορέμενον, εἴτε πάντων ἐξ ὧν συντέθειται τὸ τοιῦτον, κατὰ τὸ ὑποκειμένε λεγομένων ἀσιωδῶς, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν, εἴτε καίτινος ἐκ τέτων κατὰ συμβεβηκὸς· ὡς ὅταν εἴπωμεν, ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος λευκός ἐσι, χρὴ τὸ ἀρνητικὸν Μόριον προτίθεθαι τῷ κατηγορεμένῳ παντὸς, ἵνα τὴν ἐκ μεταθέσεως κατάφασιν ποιήσωμεν· οἷον ὁ ἄνθρωπος, ζῶον λογικὸν θνητὸν, νῦ καὶ ἐπιςήμης δεκτικόν ἐσι· τῦτο ἁπλῆ Κατάφασις. ἐκ μεταθέσεως δὲ Κατάφασις, ὁ ἄνθρωπος ἐ ζῶον λογικὸν θνητὸν νῦ καὶ ἐπιςήμης δεκτικόν ἐσι. Καὶ πάλιν, Σωκράτης ἄνθρωπος φιλόσοφος λευκός ἐσιν, ἁπλῆ Κατάφασις· ἐκ μεταθέσεως δὲ Κατάφασις, Σωκράτης ἐκ ἄνθρωπος φιλόσοφος λευκός ἐσι. Πᾶς μὲν ἂν γίνεται ἡ Ἀπόφασις ἐν ταῖς ἐξ Ὑποκειμένε καὶ Κατηγορεμένε Προτάσεσιν· ἀλλὰ δὴ καὶν ταῖς ἐκ τρίτε Προσκατηγορεμένε, διείληπται.

Ἵνα δὲ καὶν ταῖς μετὰ τρόπε προτάσεσιν, ὡς δέον ἡ ἀπόφασις γίνηται, τῷ Τρόπῳ συντακτέον τὴν ἄρνησιν. τῷ γὰρ, ἐνδέχεται Σωκράτην βαδίζειν, Ἀπόφασίς ἐσι, τὸ, ἐκ ἐνδέχεται Σωκράτην βαδίζειν. τὸ δὲ ἐνδέχεται Σωκράτην μὴ βαδίζειν, ἐκ μεταθέσεώς ἐσι Κατάφασις· Ἀπόφασις δὲ τῦτο, τὸ, ἐκ ἐνδέχεται Σωκράτην μὴ βαδίζειν. Γίνεται μὲν γὰρ Ἀπόφασις ἐπὶ τῶν τοιῦτων Προτάσεων, καὶ τῷ ἐσὶ συμπλεκομένης τῆς ἀρνήσεως, ὅταν αὐτὸ δὴ τὸ ἐσὶ λαμβάνωμεν κατ' ἐνέργειαν ἐν ταῖς τοιαύταις Προτάσεσι τιθέντες πραγματικῶς, μὴ μέντοι μόνον συννοῦντες αὐτό· οἷον ὅταν ἃ λέγωμεν, δυνατὸν τὸν σωκράτην φιλοσοφεῖν, ἀλλ' ὅταν, δυνατόν ἐσι τὸν Σωκράτην φιλοσοφεῖν. ταύτης γὰρ τῆς καταφάσεως, ἀπόφασις, καὶ ἡ, ἃ δυνατόν ἐσι τὸν Σωκράτην φιλοσοφεῖν· καὶ ἡ, δυνατὸν ἐκ ἔσι τὸν σωκράτην φιλοσοφεῖν. Ἀλλὰ κρεῖτον καὶ ἀσφαλέτερον, τὸ κατὰ πάσας τὰς Ἀποφάσεις ἐν ταῖς μετὰ τρόπε Προτάσεσι, προτιθέναι τῷ τρόπῳ τὴν ἄρνησιν· εἴτ' ἔχσιν, εἴτ' ἐκ ἔχσι τὸ ἐσὶ προσκείμενον· καὶ τῆς, δυνατόν ἐσι Σωκράτην φιλοσοφεῖν, Καταφάσεως, Ἀπό-

φασιν

φασιν τιθέναι, τὴν, ἃ δυνατόν ἐστι Σωκράτην φιλοσοφεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων ποιεῖν.

Ἐν δὲ ταῖς Προτάσεσι τὰ Ὀνόματα μετατιθέμενα καὶ τὰ Ῥήματα, ταὐτὸ σημαίνει διὰ παντός. περὶ μὲν γὰρ τὸ εὔρυθμον καὶ σαφὲς τῆς ἀπαγγελίας, ἐκ ὀλίγην διαφορὰν ἡ τοιάδε τάξις τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων ἐργάζεται· περὶ δὲ τὸ σημαινόμενον, ἁδὲ μίαν ποιεῖ τὴν ἐναλλαγήν· ταυτὸ γὰρ σημαίνει τὸ εἰπεῖν, ἔστιν ἄνθρωπος δίκαιος, καὶ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, καὶ δίκαιος ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἄνθρωπός ἐστι δίκαιος. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀρνητικὸν Μόριον μετὰ τῆς ὅρε, ᾧ συνέζευκται, μετατιθέμενον, ταυτὸ σημαίνει· ταυτὸ γάρ ἐστιν εἰπεῖν, ἐκ ἔστιν ἄνθρωπος δίκαιος, καὶ ἐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, καὶ δίκαιος ἄνθρωπος ἐκ ἔστι, καὶ ἄνθρωπος ἐκ ἔστι δίκαιος.

Αὐτὸ μέντοι τὸ ἀρνητικὸν Μόριον μετατιθέμενον καθ' αὑτὸ, παντάπασιν ἐξαλλάττει τὰς προτάσεις· καὶ τῷ μὲν Ὑποκειμένῳ συμπλεκόμενον ποιεῖ Κατάφασιν ἐξ ἀορίστε ὑποκειμένε, οἷον, ἐκ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι· τῷ δὲ Κατηγορεμένῳ, Κατάφασιν ἐκ μεταθέσεως, οἷον, ἄνθρωπος ἀδίκαιός ἐστι· τῷ δὲ Προσκατηγορεμένῳ, Ἀπόφασιν· οἷον, ἄνθρωπος δίκαιος ἐκ ἔστιν. Ὁμοίως δὲ καὶ τισι προσδιορισμοῖς συμπλεκόμενον. ἐπὶ γὰρ τοῦ, πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι, τὸ τῆς ἀρνήσεως Μόριον, τῷ πᾶς προσδιορισμῷ συμπλεκόμενον, Ἀπόφασιν ποιεῖ τὴν, Οὐ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι. τῷ δὲ, τὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι, κατὰ τὸν τὶς προσδιορισμὸν συντιθέμενον, Ἀπόφασιν ποιεῖ, τὴν Οὐ τὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ Οὔτις ποιητικώτερον, ἀντ' αὐτοῦ παραλαμβάνεται τὸ τῇ κοινῇ χρήσει σύνηθες, τὸ ἁδείς, ὅπερ ἔχει τὴν ἴσην τῷ ἔτις ἰσχύν· διὸ καὶ ἡ Ἀπόφασις, ἁδείς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι. Ὀξυτόνως μέντοι τὸ, ἔτις προφερόμενον, πρῶτον μὲν τῇ ἑλληνικωτέρᾳ χρήσει ἐκ ἔγνωσαι, πλὴν καὶ καταχρησικώτερον λεγόμενον τὸ Οὔτις, ἁδὲν ὡρισμένον σημαίνει κατὰ Ποσόν· ἀληθὲς γὰρ τὸ, Οὔτις ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι, καὶ πλειόνων ὄντων δικαίων, καὶ μηδενὸς δικαίε ὑπάρχοντος·

ὅθεν καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἀορισίαν, ἐδ' ὅλως ἐν χρήσει τὸ τοιῦτον ὀξύτονον ἔτις, γίνεται.

Καθάπερ δὲ τὸ ἀποφατικὸν Μόριον, καθ' αὑτὸ μὲν μετατιθέμενον, ἄλλας ἐξ ἄλλων τὰς προτάσεις ποιεῖ· μετὰ δέ γε τε μορίε τῆς προτάσεως, ᾧ τινι συμπεπλεγμένον ἦν ἐξ ἀρχῆς, παντοδαπῶς μετατιθέμενον, τὴν αὐτὴν τηρεῖ πρότασιν· ἔτω δὴ καὶ οἱ Προσδιορισμοὶ καθ' αὑτὰς μὲν μεταταττόμενοι, τὰς Προτάσεις ἐνίοτε ἀναιρέφεσι, καὶ ψευδεῖς ποιῦσιν ἐξ ἀληθῶν. μετὰ μέντοι τῶν ὅρων οἷς ἐξ ἀρχῆς συνεπλάκησαν μεταβιβαζόμενοι, τὰς αὐτὰς προτάσεις φυλάττεσιν, οἷον Πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐσιν, ἔς ζῷον Πᾶς ἄνθρωπος· ἄνθρωπος Πᾶς ζῷόν ἐσι, ζῷον Πᾶς ἄνθρωπός ἐσι, καὶ ὁ σαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται διαπλέκειν αὐτά.

Εἰ μέλλοιμεν δὲ καὶ τὰς συνακολεθέσας, εἴτεν συναληθευέσας ἢ καὶ συμψευδομένας εὑρίσκειν πασῶν τῶν προτάσεων, κανόνι τοιέτῳ χρησόμεθα. Πάσης Προτάσεως, ἢ ὡρισμένον ἐχέσης τον Ὑποκείμενον, ἢ ἀόριτον· καὶ ἢ ἁπλῆς ἔσης ἢ ἐκ μεταθέσεως· καὶ κατὰ μὲν τὸ Ποσὸν, ἢ καθόλε ἔσης ἢ μερικῆς, ἢ ἀδιορίτε ἢ καὶ καθ' ἕκασα· κατὰ δὲ τὸ Ποιὸν, ἢ καταφατικῆς ἢ ἀποφατικῆς· χρὴ τὸν μὲν ὑποκείμενον Ὅρον φυλάτ[illegible]εθαι τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῶν συνακολεθεσῶν ἀλλήλαις Προτάσεων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ Ποσὸν· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐναλλάττεσθαι. Προσεκτέον δὲ, μὴ τελείαν λαμβάνειν Πρότασιν τὸν Κατηγορέμενον, ἀλλὰ μέρος Προτάσεως. ἔτω γὰρ ὡς ἐν ὑποθέσει Πρότασις, ἡ, Ἄνθρωπος δίκαιός ἐσι· δεῖ τὸ μὲν Ἄνθρωπος, Ὑποκείμενον λαβεῖν· τὸ δὲ, δίκαιός ἐσι, Κατηγορέμενον· καὶ μὴ ὅλον, τὸ, Ἄνθρωπος δίκαιός ἐσι, κατηγορέμενον. Τέτῳ τῷ κανόνι προσέχοντες, τὰς συνακολεθέσας Προτάσεις ἁπάσας εὑρήσομεν· οἷον, ἐπὶ τῶν προσδιορισμένων, τῇ, Πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐσιν, ἁπλῇ ἔσῃ Καταφάσει καθόλε, ἡ ἐκ μεταθέσεως καθόλε Ἀπόφασις συνακολεθεῖ, ἡ, Οὐδεὶς ἄνθρωτος ἐ ζῷόν ἐσι· καὶ τῇ, Τὶς ἄνθρωπος Φιλόσοφός ἐσιν, ἁπλῇ ἔσῃ Καταφάσει μερικῇ, ἡ ἐκ μεταθέσεως μερικὴ Ἀπόφασις συνακολεθεῖ, ἡ, Οὐ πᾶς ἄνθρωπος

ἄνθρωπος

θρωπος ἐ φιλόσοφός ἐστι. Χρὴ γὰρ τὴν μὲν Κατάφασιν, γίνεσθαι Ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν συνακολουθούντων· καὶ τὴν Ἀπόφασιν, Κατάφασιν· τὴν Ἁπλῆν, Ἐκ μεταθέσεως· καὶ τὴν Ἐκ μεταθέσεως, Ἁπλῆν· τἄλλα δὲ πάντα φυλάττεσθαι ἀπαράλλακτα· οἷον τὸ Καθόλε, μένειν καθόλε· καὶ τὸ Μερικὸν, μερικὸν· τὸ Προσδιωρισμένον, προσδιωρισμένον· καὶ τὸ Ἀδιόριστον, ἀδιόριστον· καὶ τὸ Καθ' ἕκαστα, καθ' ἕκαστα· καὶ τὸν Ὑποκείμενον τὸν αὐτόν. Ὅθεν, τῇ, Σωκράτης δίκαιός ἐστι, συνακολουθήσει, ἡ, Σωκράτης ἐ δίκαιος ἐκ ἔστι· καὶ ἀνάπαλιν, τῇ, ἄνθρωπος πολυμαθής ἐστιν, ἡ, ἄνθρωπος ἐ πολυμαθής ἐκ ἔστιν. Ἀλλὰ δεῖ ἐνταῦθα, ἤγουν ἐν ταῖς ἀδιορίστοις προτάσεσι, μεμνῆσθαι ἅπερ εἰρήκαμεν πρότερον· ὅτι αἱ Ἀποφάσεις αὗται, ἐκ ἰσοδυναμοῦσιν ἀναμφιλέκτως ταῖς μερικαῖς. Ὥστε, ἡ, ἄνθρωπος ἐ πολυμαθὴς ἐκ ἔστιν, ἀπόφασις, ἐκ ἐναργῶς συνακολουθήσει τῇ, ἄνθρωπος πολυμαθής ἐστιν· ἐν τῷ Ποσῷ θεωρεμένης ἐξαλλαγῆς· εἰ γε τῶν ἀπροσδιορίστων προτάσεων, αἱ μὲν Καταφάσεις ἰσοδυνατοῦσιν ὁμολογεμένως ταῖς μερικαῖς, αἱ δ' Ἀποφάσεις ἐχ ἕτως ἔχουσαι φαίνονται.

Ἡ Κατάφασις,

- Ἡ κατ' Οὐσίαν, οἷον Ἄνθρωπός ἐστιν.
- Ἡ κατὰ Συμβεβηκὸς, ὡς Πλάτων διαλέγεται.

Τὸ τῆς Ἀποφάσεως Μόριον.

- Ἐπὶ μὲν τῶν ἐξ Ὑποκειμένε καὶ Κατηγορεμένε Προτάσεων τῷ Κατηγορεμένῳ συναπτέον, οἷον Πλάτων ἀδιαλέγεται.
- Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ τρίτε Προσκατηγορεμένων, τῷ Προσκατηγορεμένῳ, οἷον Ἄνθρωπός Ἄλογον ἐκ ἔστιν.
- Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ Μεταθέσεως, τῷ Κατηγορεμένῳ· οἷον Ἄνθρωπός ἐ κάλογόν ἐστιν. ἐκ Ἀπόφασις δ' αὕτη, ἀλλὰ Κατάφασις.
- Ἐπὶ τῶν μετὰ Τρόπε δὲ, τῷ Τρόπῳ· οἷον ἐκ ἐνδέχεται Σωκράτην βαδίζειν.
- Ἐπὶ δὲ τῶν τῶν ἐξ Ἀορίστε Ὑποκειμένε, τῷ Ὑποκειμένῳ, οἷον, ἐκ Ἄνθρωπός δίκαιός ἐστιν ἢ καὶ ἐξ Ἀορίστε Κατάφασις λέγεται.

Καὶ ἐπὶ τῶν Καθόλε δὲ ἠμερικῶν Προσδιορισμῶν συναπτέον, Καθόλε ἢ κατὰ μέρος Ἀποφατικὴν βλαμένες ποιῆσαι.

Πᾶσα Πρότασις
- Ἡ Ὡρισμένη·
- Ἡ Ἀόριστος·
- Ἡ Ἁπλῆ·
- Ἡ Ἐκ Μεταθέσεως· ἢ
- Ἡ Καθόλε·
- Ἡ Μερική·
- Ἡ Καταφατική·
- Ἡ Ἀποφατική·

ἢ
- Ἡ Καθόλε Ἀποφατική· οἷον, Οὐδεὶς Ἄνος ἐ Ζῷόν ἐσιν.
- Ἡ Μερική· οἷον, Οὐπᾶς Ἄνος ἐ Φιλόσοφός ἐσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ Συλλογισμ῀ καὶ Ἀντιστροφῆς.

Συλλογισμός ἐσι Λόγος, ἐν ᾧ, τεθέντων τινῶν, ἕτερόντι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. Λόγος γάρ ἐσιν ὁ Συλλογισμὸς, ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων συγκείμενος· ἐν ᾧ δὴ Λόγῳ τεθέντων, εἴτ' ἀληθῶν εἴτε καὶ ψευδῶν ὁμολογηθέντων τινῶν, (ταῦτα δέ εἰσιν αἱ Προτάσεις.) κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην συμβαίνει, διὰ τὸ εἶναι ταύτας δὴ τὰς Προτάσεις ἕτερόν τι τῶν τοιούτων προτάσεων, ἐν δηλονότι καὶ ὡρισμένον, ὅπερ ἐσι τὸ Συμπέρασμα. Τεθέντος δὲ τ῀ ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ λόγῳ τ῀ Συλλογισμ῀, ἵνα μήτις ἴσως ἐπὶ μόνης ὑπολάβοι τῆς ἀναγκαίας Ὕλης ἔπεσθαι τὸ Συμπέρασμα ταῖς Προτάσεσι, τὸ συμβαίνει προσέθεικαν· τοῦτο δὲ δηλοῖ, τὸ συντρέχειν Φυσικῶς ταῖς προτάσεσιν, ἤγουν σὺν αὐταῖς βαίνειν, ὡς ἂν εἴποι τις ἐτυμολογῶν.

Πᾶς τοίνυν ἁπλ῀ς Συλλογισμὸς, ἐκ Προτάσεων συνίσαται δύω, καὶ Συμπεράσματος ἑτέρε παρὰ τὰς προτάσεις ὄντος, ἑνός τε καὶ ὡρισμένε, Καταφατικ῀ τετέσιν ἢ Ἀποφατικ῀, Καθόλε ἢ Μερικ῀. Ἠναγκασμένως δὲ καὶ ἀπαραιτήτως, ἐπὶ πάσης Ὕλης συμβαίνει· ταυτὸν δ' εἰπεῖν, συνακολουθε῀ τὸ Συμπέρασμα ταῖς προτάσεσιν, ἐ διὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν τῶν προτάσεων. Αἱ δὴ Προτάσεις αὐτάρκεις εἰσὶ πρὸς τὸ συναγαγεῖν τὸ Συμπέρασμα, μηδεμιᾶς ἄλλης προτάσεως πρὸς τοῦτο δεόμενας. Τοῦτο δ' ὅλον, αἱ δύω Προτάσεις δηλαδὴ μετὰ καὶ τ῀ Συμπεράσματος, καλεῖται Συλλογισμός·

σμός· ὅτιπερ ἐκ τῶν τοιούτων Προτάσεων διὰ τοῦ Συμπεράσματος συλλογιζόμεθα· τοῦτέστι συνάγομεν λογικῶς τὸ εἰς δεῖξιν προκείμενον. Συλλογὴ γὰρ λόγων ἐστὶν ὁ Συλλογισμός. Πρόκειται γοῦν ἡμῖν ἴσως δεῖξαι τὴν λογικὴν Ψυχὴν ἀφθαρτον, καὶ λέγομεν ὅτως· ἡ λογικὴ ψυχὴ αὐτοκίνητος, τοῦτο Πρότασις· τὸ αὐτοκίνητον, ἀφθαρτον· ἑτέρα Πρότασις· ταύταις δὲ ταῖς δυσὶ προτάσεσιν, ἐξ ἀνάγκης συνέπεται [τὸ] Συμπέρασμα, ὅτι ἡ λογικὴ Ψυχὴ ἀφθαρτος· τοῦτο δὲ ἦν τὸ εἰς δεῖξιν προκείμενον. Ἄλλος πάλιν συλλογισμός, δι' οὗ τὴν λογικὴν Ψυχὴν ἀθάνατον δείκνυμεν· ἡ λογικὴ ψυχὴ ἀφθαρτος· τὸ ἀφθαρτον, ἀθάνατον· ἡ λογικὴ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος. μία Πρότασις, ἡ λογικὴ ψυχὴ ἀφθαρτος· ἑτέρα Πρότασις, τὸ ἀφθαρτον ἀθάνατον· Συμπέρασμα δὲ, ἡ λογικὴ Ψυχὴ ἀθάνατος· ὅπερ ἐξ ἀνάγκης συνηκολούθησε ταῖς ληφθείσαις προτάσεσιν, ἕτερον ὂν παρ' αὐτάς. Ποτὲ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Συμπέρασμα καλεῖται Συλλογισμὸς, ὡς τὰ διεξῶτα ἐν τοῖς λόγοις, εἴτουν ἐν ταῖς προτάσεσι, τὰς ἄκρας Ὅρους φημὶ, συνάγον ὁμοῦ, καὶ ὡς συλλέγον τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὅροις διεσπαρμένην ἀπόδειξιν. Ὁ τοίνυν κυρίως Συλλογισμὸς ὁ ἁπλοῦς, ἐκ Προτάσεων συνίσταται δύω, καὶ τοῦ Συμπεράσματος.

Οἱ δὲ σύνθετοι Συλλογισμοὶ ἐκπλειόνων Προτάσεων σύγκεινται. δυνατὸν γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν, ἕνα συνθέντας εἰπεῖν. ἡ λογικὴ Ψυχὴ, αὐτοκίνητος· τὸ αὐτοκίνητον, ἀφθαρτον· τὸ ἀφθαρτον, ἀθάνατον· ἡ λογικὴ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος.

Πᾶσα δὲ Πρότασις, ἐξ Ὑποκειμένου καὶ Κατηγορουμένου συνίσταται· οἱ μόνοι καὶ ὅροι κυρίως εἰσὶν· εἰς αὐτοὺς γὰρ ἀναλύεται ἡ Πρότασις, ὡς εἴς τινα Στοιχεῖα καὶ πρώτας Ἀρχάς. Καὶ ὁ μὲν Κατηγορούμενος, ἢ μείζων ὀφείλει εἶναι τοῦ Ὑποκειμένου, ἢ ἴσος· ἐλάττων δὲ, ἐδαμῶς· ὁ δέ γε Ὑποκείμενος, ἢ ἐλάττων ἢ ἴσος· μείζων δὲ, ἐδαμῶς. Ὅταν μὲν ἓν ἐκ τοῦ Ὑποκειμένου πρὸς τὸν Κατηγορούμενον ἐρχώμεθα, λέγεται Ἐν ὅλῳ· ὡς ὅταν εἴπωμεν· ἡ λογικὴ ψυχὴ, αὐτοκίνητος· ἤγουν, ἡ λογικὴ ψυχὴ

ἐν

ἐν παντὶ τῷ αὐτοκινήτῳ· ἢ ἐν ὅλῳ τῷ αὐτοκινήτῳ· ἐν ὅλῳ γὰρ τῷ αὐτοκινήτῳ ἡ λογικὴ ψυχὴ ὡς μέρος ἐστί. ταυτὸν δέ ἐστιν εἰπεῖν, ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἐν ὅλῳ τῷ αὐτοκινήτῳ· καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ, αὐτοκίνητος. Ὅταν δὲ πρὸς τὸν Ὑποκείμενον ἐκ τε Κατηγορεμένε ἐρχώμεθα, τότε λέγεται Κατὰ παντὸς· ὡς ὅταν εἴπωμεν, τὸ αὐτοκίνητον κατὰ πάσης ψυχῆς λογικῆς· ἢ ὅτως, τὸ αὐτοκίνητον πάσῃ ψυχῇ λογικῇ ὑπάρχει, τοῦτο λέγοντες, ὅτι τὰ ἄτομα πάντα τῆς λογικῆς ψυχῆς ἔχει τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι αὐτοκίνητα.

Ὥσπερ δὲ τὸ Ἐν ὅλῳ, καὶ τὸ Κατὰ παντὸς ἐν ταῖς καταφατικαῖς Προτάσεσιν, ὅτως ἐν ταῖς Ἀποφατικαῖς τὸ Οὐκ ἐν ὅλῳ καὶ τὸ Κατ' ἐδενός. Ὅταν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν Ἀποφατικῶν Προτάσεων ἐκ τε Ὑποκειμένε πρὸς τὸν Κατηγορέμενον ἐρχώμεθα, τότε λέγεται Οὐκ ἐν ὅλῳ· οἷον ὁ ἄνθρωπος, ἄψυχον ἐκ ἔστιν· ἢ, ὁ ἄνθρωπος ἐκ ἐν ὅλῳ τῷ ἀψύχῳ ἐστίν· ἀντὶ τε, μέρος ἐκ ἐστι τε ἀψύχε ὁ ἄνθρωπος. Ὅταν δὲ πρὸς τὸν Ὑποκείμενον ἐκ τε Κατηγορεμένε ἐρχώμεθα, τότε λέγεται Κατ' ἐδενός· οὗον τὸ ἄψυχον κατ' ἐδενὸς ἀνθρώπε ἐστίν· ἢ τὸ ἄψυχον ἐδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· τετέστιν, ἐδὲν τῶν τε ἀνθρωπείε εἴδες ἀτόμων ἔχον εὑρεθήσεται τὸ εἶναι ἢ λέγεσθαι ἄψυχον.

Δύω μὲν ἓν Προτάσεις ὁ κυρίως ἔχει Συλλογισμὸς ὁ ἁπλῆς. Ἀλλ' ἡ μὲν αὐτῶν καλεῖται Μείζων, ἡ δ' Ἐλάττων. καὶ Μείζων μὲν, ἡ τὸν Ὅρον ἐκεῖνον ἔχουσα κατηγορέμενον, ὅνπερ καὶ τὸ συμπέρασμα· Ἐλάττων δὲ ἐστιν ἡ λοιπή· οἷον ἐπὶ τῆδε τε συλλογισμε· ἡ ψυχὴ, ἀεικίνητος· τὸ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· ἡ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος· μείζων Πρότασίς ἐστιν ἡ λέγουσα, τὸ ἀεικίνητον, ἀθάνατον. ἔχει γὰρ τὸ ἀθάνατον, κατηγορέμενον· ὅπερ ἐστὶ καὶ τῷ συμπεράσματι ὁμοίως κατηγορέμενον. τὸ συμπέρασμα γὰρ, ἡ ψυχὴ ἀθάνατος. ἐλάττων δὲ Πρότασίς ἐστιν ἡ λέγουσα, ὅτι ἡ ψυχὴ, ἀεικίνητος.

Ἐπὶ δὲ τῶν συνθέτων Συλλογισμῶν ἀναλόγως, Μείζων μέν ἐστι πασῶν Προτάσεων ἡ ἔχουσα κατηγορέμενον τὸν αὐτὸν

αὐτὸν Ὅρον, ὅπερ καὶ τὸ συμπέρασμα· Ἐλάττων δὲ ἡ τὸν τοιοῦτον Ὅρον μὴ ἔχουσα· καὶ ἔτι ἐλάττων, ἡ ἔχουσα τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον, ὅπερ καὶ τὸ συμπέρασμα.

Λέγεται δὲ καὶ χείρων Πρότασις, ἐν Συλλογισμῷ, καὶ κρείττων. ἐπεὶ γὰρ πᾶσα Πρότασις, καὶ Ποσὸν ἔχει· (ἢ γὰρ Καθόλε ἢ Μερική). καὶ Ποιόν· (ἢ γὰρ Καταφατική, ἢ Ἀποφατική.) χείρων μέν ἐστι κατὰ [τὸ] Ποσὸν, τῆς Καθόλε ἡ Μερική· χείρων δὲ καὶ κατὰ τὸ Ποιὸν τῆς Καταφατικῆς ἡ Ἀποφατική. λοιπὸν κρείττες ἡ Καθόλε τῆς Μερικῆς, καὶ ἡ Καταφατικὴ τῆς Ἀποφατικῆς· τῇ χείρονι δὲ τῶν προτάσεων ἕπεται τὸ Συμπέρασμα. Εἰ μὲν ἓν ἐκ δύω Καταφατικῶν συγκαίη ὁ Συλλογισμὸς, καὶ ἀμφοῖν καθόλε, ἑδεμία Πρότασις ἐν τέτῳ χείρων ἐστί· καὶ ἔσαι τὸ Συμπέρασμα, καὶ καταφατικὸν, καὶ καθόλε. Ἂν δ' ἐκ δύω καταφατικῶν εἴη Προτάσεων ὁ Συλλογισμὸς, τῆς μὲν μιᾶς καθόλε, τῆς ἑτέρας δὲ μερικῆς· ἐπεὶ χείρων ἐστὶν, ὡς εἴρηται, τῆς καθόλε ἡμερική· ταύτῃ δὴ τῇ χείρονι ἑπόμενον τὸ Συμπέρασμα, ἔσαι μερικὸν καταφατικόν. Ἂν δ' ἐκ μιᾶς μὲν Καταφατικῆς, ἑτέρας δὲ Ἀποφατικῆς, καὶ ἀμφοῖν δὲ καθόλε συμπλακείη Συλλογισμὸς, ἔσαι τὸ Συμπέρασμα καθόλε μὲν, (ἐπείπερ ἑδεμία πρότασις μερική.) ἀποφατικὸν δὲ, τῇ χείρονι κατὰ τὸ Ποιὸν προτάσει ἑπόμενον. Ἂν δ' ἐκ μερικῆς Καταφατικῆς, καὶ καθόλε Ἀποφατικῆς ἀπαρτισθείη Συλλογισμὸς, ἀκολεθήσει τὸ Συμπέρασμα, τῇ καταφατικῇ μὲν κατὰ τὸ Ποσὸν, τῇ ἀποφατικῇ δὲ κατὰ τὸ Ποιὸν· καὶ ἔσαι μερικὸν ἀποφατικὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων τὸ χείρισον ἐκλεξάμενον. Ἐκ δύω δὲ ἀποφατικῶν Προτάσεων, κἂν καθόλε εἶεν· ἢ ἐκ δύω μερικῶν, κἂν καταφατικαὶ εἶεν, ἑδέποτε δύναται γενέσθαι Συλλογισμός.

Ἡ δ' Ἀντιστροφὴ, οἱονεὶ στροφή τίς ἐστιν εἰς τὰπίσω καὶ παλινδρόμησις. Αὕτη ἡ Ἀντιστροφὴ, καὶ ἐν Ὅροις θεωρεῖται, καὶ ἐν Προτάσεσι, καὶ ἐν Συλλογισμοῖς. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐν Ὅροις ἀντιστροφῆς, ἐν τῷ περὶ τῶν Πρός τι κεφαλαίῳ διείληπται· ὅτι ὁ Πατὴρ, Υἱῦ Πατὴρ· καὶ ὁ Υἱὸς, Πατρὸς Υἱὸς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐν

Ἐν Συλλογισμοῖς δὲ γίνεται Ἀντίστροφὴ, ὅταν τὸ Συμπέρασμα λαβόντες, καὶ προθέντες τὴν μείζω τῶν Προτάσεων, τὴν ἐλάττω κατασκευάσωμεν· οἷον κείσθω Συλλογισμὸς ὁ λέγων, ἡ λογικὴ ψυχὴ, αὐτοκίνητος· τὸ αὐτοκίνητον, ἀεικίνητον· τὸ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἀθάνατος· ἔχομεν ἓν τὸ αὐτὸ Συμπέρασμα, ὅτι ἡ λογικὴ ψυχὴ ἀθάνατος· τοῦτο λαβόντες καὶ ποιήσαντες ἐλάττω Πρότασιν, εἶτα προθέντες τὰς λοιπὰς, ποιῶμεν Συμπέρασμα, τὴν πρὶν ἦσαν ἐλάττω Πρότασιν, λέγοντες ὅτως. ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἀθάνατος· τὸ ἀθάνατον, ἀεικίνητον· τὸ ἀεικίνητον, αὐτοκίνητον· ἡ λογικὴ ψυχὴ ἄρα αὐτοκίνητος. Ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν ἐλάττω Πρότασιν τῷ συμπεράσματι συμπλέξαντας, ποιῆσαι Συμπέρασμα τὴν ἐν τῷ προτέρῳ Συλλογισμῷ μείζω Πρότασιν· οἷον ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἀθάνατος· τὸ ἀθάνατον, αὐτοκίνητον· τὸ αὐτοκίνητον, ἀεικίνητον· ἡ λογικὴ ψυχὴ ἄρα ἀεικίνητος. Οὕτω μὲν ἓν γίνεται ἡ ἐν Συλλογισμοῖς Ἀντίστροφή.

Ἡ δ' ἐν Προτάσεσι γινομένη Ἀντίστροφὴ, ἢ τὴν μὲν τάξιν τῶν Ὅρων φυλάττει, τὸν αὐτὸν τηροῦσα κατηγορούμενον, καὶ τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον· μόνην δὲ τὴν ποιότητα μεταβάλλει, ποιοῦσα τὴν ἀποφατικὴν Πρότασιν, καταφατικὴν· καὶ τὴν καταφατικὴν, ἀποφατικήν. Καὶ λέγεται αὕτη ἐνδεχομένη Ἀντίστροφὴ, ὡς ἐπὶ μόνης τῆς ἐνδεχομένης Ὕλης συνισαμένη· οἷον, Τὶς ἄνθρωπος λέγεται, Τὶς ἄνθρωπος ἀ λέγεται· αὕτη δ' ἐκ ἂν εἴη κυρίως Ἀντίστροφή. Εἰ δὲ μήτε τῶν Ὅρων ἡ τάξις φυλάττοιτο, μήτε μὴν ἡ ποιότης, γίνεται ἡ καλεμένη συνθέσει Ἀντίστροφή. Καλεῖται δ' ὅτως, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν ἡμᾶς ἐκ τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸν ὑποκείμενον, λαμβάνοντας τὰς ἀντικειμένας τῶν Ὅρων. ἀντὶ καταφατικῶν, ἀποφατικὰς, καὶ ἀντὶ ἀποφατικῶν, καταφατικάς. οἷον, εἰ ὁ ἄνθρωπος, ζῶον· τὸ μὴ ζῶον, ἀδὲ ἄνθρωπος· καὶ εἰ τὸ πῦρ, ἀ ψυχρόν· τὸ ψυχρὸν, ἀχὶ πῦρ. Ἀναγκαιοτάτη δέ ἐστιν ἐπὶ πάσης Ὕλης ἡ τοιαύτη Ἀντίστροφή. Εἰ δ' ἡ μὲν Ποιότης ἡ αὐτὴ μένει τῶν Προτάσεων, ἡ τάξις δὲ μό-

νη

νη τῶν Ὅρων ἐναλλάττοιτο, καὶ ὁ μὲν ὑποκείμενος γίνεται κατηγορέμενος, ὁ δὲ κατηγορέμενος ὑποκείμενος, γίνεται ἡ ἁπλῆ ἀντιστροφή· ἁπλῆ γὰρ Ἀντιστροφή ἐστι κοινωνία δύω Προτάσεων, κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὅρας· τῆς μὲν τάξεως τῶν Ὅρων ἀμειβομένης, τῇ δὲ ποιᾷ φυλαττομένης μετὰ τῆ συναληθεύειν.

Ἐπεὶ δὲ κατ' εἴδος τέσσαρες αἱ Προτάσεις εἰσὶ, καθόλε καταφατικὴ, καθόλε ἀποφατικὴ, μερικὴ καταφατικὴ, μερικὴ ἀποφατικὴ· ἡ μὲν καθόλε Καταφατικὴ, πρὸς τὴν μερικὴν Καταφατικὴν ἀντιστρέφει, κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν Ἀντιστροφὴν τὴν ἁπλῆν· οἷον Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· καὶ Τὶ ζῷον, ἄνθρωπος· ἡ δὲ καθόλε Ἀποφατικὴ πρὸς ἑαυτὴν· οἷον, Οὐδεὶς ἄνθρωπος, ἄλογός ἐστι· καὶ Οὐδὲν ἄλογον, ἄνθρωπός ἐστι. Καὶ ἡ μερικὴ δὲ Καταφατικὴ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει, οἷον, Τὶς ἄνθρωπος λευκὸς, καὶ Τί λευκὸν ἄνθρωπος. Ἡ δέ γε μερικὴ Ἀποφατικὴ, ἐπὶ μόνων τῶν ἐνδεχομένων πραγμάτων ἀντιστρέφει πρὸς ἑαυτὴν, οἷον, Οὐ πᾶς ἄνθρωπος πενταδάκτυλος· καὶ Οὐ πᾶν πενταδάκτυλον, ἄνθρωπος. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἔτε πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει, ἔτε πρὸς τὴν καθόλε ἀποφατικήν. εἰ γὰρ εἴπωμεν, Οὐ πᾶν ζῷον ἵππος, ἐ δυνάμεθα εἰπεῖν, καὶ, Οὐ πᾶς ἵππος, ζῷον· ἢ, Οὐδεὶς ἵππος, ζῷον· Πᾶς γάρ ἵππος, ζῷόν ἐστιν. ὅθεν καὶ ἀποδοκιμάζεται ἡ ἀντιστροφὴ τῆς Οὐ πᾶς. Ἀλλ' ἐδ' ἡ καθόλε Ἀποφατικὴ, ἐπί γε τῶν ἐνδεχομένων ἀντιστρέφει πρὸς ἑαυτήν. ἔστι μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὡς ἐνδέχεται μηδένα ἄνθρωπον λέσαθαι. ἐκ ἔστι δὲ καὶ ἀντιστρέψαντας εἰπεῖν, ὅτι ἐνδέχεται μηδὲν λεόμενον, ἄνθρωπον εἶναι. λέεται γὰρ καὶ Ἵππος καὶ Βῦς, καὶ ἐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ λέγειν τὸν ἵππον ἢ τὸν βῦν ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἄνθρωπον. ἀνάγκη γὰρ μᾶλλον ταῦτα μὴ εἶναι ἄνθρωπον· τετέχνιν, ἀδύνατον εἶναι τὸν Ἵππον ἢ τὸν Βῦν, ἄνθρωπον. ὃ γὰρ ἀνάγκη μὴ εἶναι, τῦτ' ἀδύνατον εἶναι· ὃ δὲ δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τῦτ' ἐνδέχεσθαι λέγομεν.

Πᾶς

Πᾶς Συλλογισμὸς,
- Ἡ Ἁπλῆς ἐστιν· ὅς ἐστι,
  - Ἐκ δύο μὲν συνέσης Προτάσεων· ὧν,
    - Ἡ μὲν Μείζων, ἡ τὸν Ὅρον ἐκεῖνον ἔχουσα Κατηγορούμενον, ὃν καὶ τὸ Συμπέρασμα·
    - Ἡ δὲ Ἐλάττων.
  - Ἐξ ἑνὸς δὲ Συμπεράσματος.
- Ἡ Σύνθετος· ὅς
  - Ἐκ πλειόνων συνέσης Προτάσεων· ὧν, Καὶ Ἑνὸς Συμπεράσματος.
    - Ἡ μὲν Μείζων, ἡ τὸν αὐτὸν ἔχουσα Ὅρον Κατηγορούμενον, ὃν καὶ τὸ Συμπέρασμα·
    - Ἡ δὲ Ἐλάττων, ἡ τὸν τοιοῦτον Ὅρον ἐκ ἔχουσα·
    - Ἡ δ' ἔτι Ἐλάττων, ἡ τὸν αὐτὸν ὃν καὶ τὸ Συμπέρασμα ἔχουσα Ὑποκείμενον.

Πᾶσα Πρότασις,
- Ἐξ Ὑποκειμένε συνίσατω. ὅπερ,
  - Ἢ Ἔλαττον ὀφέλει τῦ Κατηγορουμένε εἶναι, Ἢ Ἴσον· μᾶζον δὲ ἐδαμῶς· λέγεται δὲ,
    - Ἐν Ὅλῳ μὲν εἶναι τῷ Κατηγορουμένῳ Καταφατικῶς·
    - Οὐκ Ἐν Ὅλῳ δ' Ἀποφατικῶς.
- Καὶ Κατηγορουμένε· ὅπερ,
  - Ἢ Μᾶζον ὀφέλει εἶναι τῦ Ὑποκειμένε, Ἢ Ἴσον· Ἔλαττον δὲ ἐ δαμῶς· λέγεται δὲ,
    - Κατὰ παντὸς μὲν εἶναι τῦ Ὑποκειμένε Καταφατικῶς.
    - Οὐ Κατὰ παντὸς δ' Ἀποφατικῶς.

Πᾶσα Πρόταση,
- Ἔχει μὲν Ποσὸν, τὸ Καθόλε ἢ Μερικόν.
- Ἔχει δὲ καὶ Ποιὸν, τὸ Καταφατικόν, ἢ ἀποφατικόν· τέτων δὲ,
  - Τῦ μὲν Ποσῦ, Κρεῖττον μὲν, τὸ Καθόλε· Χεῖρον δὲ, τὸ Μερικόν.
  - Τῦ δὲ Ποιῦ, Κρεῖττον μὲν τὸ Καταφατικόν· Χεῖρον δὲ τὸ Ἀποφατικόν· Ἀεὶ δὲ ἐν τέτοις, μὴ ὄντος Καθόλε καταφατικῦ τῦ Συλλογισμῦ, τῇ χείρονι τῶν Προτάσεων ἕπεται τὸ Συμπέρασμα.

Ἡ Ἀνίσροφὴ,
- Ἢ Ἐν Ὅροις θεωρεῖται,
- Ἢ Ἐν Συλλογισμοῖς,
- Ἢ Ἐν Προτάσεσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ τῶν τριῶν σχημάτων.

Ἐν τῷ ἁπλῷ Συλλογισμῷ, τρεῖς κυρίως Ὅροι εἰσί· δύω γὰρ Προτάσεις ὁ ἁπλῆς ἔχει Συλλογισμὸς, ὧν ἑκάστη δύω κέκτηται Ὅρους· ἕνα Ὑποκείμενον, καὶ ἕνα Κατηγορέμενον. Ἀλλ' Ἴδιον μὲν ἔχει τὸν ἕνα τῶν ἄκρων, τὸν δὲ λοιπὸν τῇ ἑτέρᾳ προτάσει Κοινόν. Ὥστε τρεῖς Ὅροι τὸν ἁπλῆν συνιστῶσι συλλογισμόν· οἱ δύω Ἴδιοι, καὶ ὁ Κοινός· οἱ μὲν ἓν ἴδιοι, Ἄκροι· ὁ δὲ κοινὸς, Μέσος· οἷον, ἔστω Πρότασις, ὁ ἄνθρωπος Ζῶον· ἑτέρα Πρότασις, τὸ ζῶον, Οὐσία· ταύταις δὴ ταῖς δυσὶ Προτάσεσι, τὸ ζῶον, Ὅρος κοινός· ὁ δὲ αὐτὸς ὅρος καὶ μέσος ἐστίν· ἴδιος δὲ καὶ ἄκρος Ὅρος, τῇ μὲν τῶν Προτάσεων, ὁ Ἄνθρωπος· τῇ δὲ, ἡ Οὐσία· συναγόμενοι δὲ οἱ ἄκροι τῶν ὅρων εἰς ταυτὸ, καὶ οἷον ἑνόμενοι, συμπέρασμα γίνονται· εἰ γὰρ ὁ Ἄνθρωπος Ζῶον, καὶ τὸ ζῶον Οὐσία, ὁ ἄνθρωπος ἀσία ἐστίν. Ὁ τοίνυν κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος, ὁ δὶς ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Προτάσεων λαμβανόμενος, ἢ κατὰ μὲν τὴν μίαν τῶν Προτάσεων ὑποκειται, τουτέστιν, Ὑποκείμενός ἐστι· κατὰ δὲ τὴν ἄλλην κατηγορεῖται, τουτέστι Κατηγορέμενός ἐστιν, ἢ καὶ κατ' ἄμφω τὰς Προτάσεις κατηγορεῖται, ἢ καὶ κατ' ἄμφω ὑποκειται· καὶ ἔτω τρία Σχήματα Συλλογισμῶν ἀναφαίνεται. Εἰ μὲν γὰρ ὁ κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος, κατὰ μὲν τὴν μίαν τῶν προτάσεων τῷ ἄκρῳ ὑποκειται· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν τῷ λοιπῷ ἄκρῳ κατηγορεῖται, τὸ πρῶτον γίνεται Σχῆμα· οἷον ὁ Ἄνθρωπος, Ζῶον· τὸ ζῶον, Οὐσία· ὁ ἄνθρωπος, ἀσία. Εἰ δὲ καὶ καθ' ἑκατέραν τῶν Προτάσεων, ὁ αὐτὸς κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος κατηγορεῖται καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, τὸ δεύτερον γίνεται Σχῆμα· οἷον ὁ Ἄνθρωπος, Ζῶον· ὁ Λίθος, ἀ ζῶον· ὁ ἄνθρωπος, ἀ λίθος. Εἰ δὲ καὶ καὶ ἄμφω τὰς προτάσεις, ὁ αὐτὸς κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος, καὶ τοῖς δυσὶν ἄκροις ὑποκειται, τὸ τρίτον γίνεται Σχῆμα. οἷον ὁ Ἄνθρωπος, Ζῶον· ὁ ἄνθρωπος, Λογικόν· τὶ ζῶον, λογικόν. Τὸ μὲν ἓν πρῶτον Σχῆμα, συλλογιστικὴς Τρόπους κέκτη-

ται τέσσαρες· τοσάτες δὲ καὶ τὸ Δεύτερον. τὸ δὲ τρίτον Σχῆμα, τρόπες ἔχει συλλογιστικὲς, ἕξ. Συλλογιστικοὶ δὲ τρόποι, καὶ συλλογιστικαὶ Συζυγίαι κατονομάζονται· δύω γὰρ προτάσεις καθ' ἕνα ὅρον συνεζευγμέναι, τῶν τοιούτων τρόπων ἕκαστον ἀπεργάζονται. Πᾶσαι τοίνυν Συζυγίαι συλλογιστικαὶ τῶν τριῶν χημάτων, εἴτεν τρόποι συλλογιστικοὶ, ποσῶνται τέσσαρες καὶ δέκα.

Κοιναὶ μὲν ἓν τῶν τριῶν χημάτων εἰσὶ, τὸ, μίαν τῶν Προτάσεων ἔχειν ἕκαστον αὐτῶν καταφατικὴν ἐξ ἀνάγκης, καὶ μίαν καθόλε. ἐν ἑνὶ γὰρ τῶν χημάτων συναίη ποτὲ Συλλογισμὸς, ἢ ἐκ δύω ἀποφατικῶν προτάσεων, ἢ ἐκ δύω μερικῶν. Ταῦτα μὲν ἓν τῶν τριῶν χημάτων κοινά.

Ἴδια δὲ, τῦ μὲν πρώτε χήματος· τὸ τὴν ἐλάττονα Πρότασιν ἔχειν ἀεὶ καταφατικήν· εἴτε καθόλε, εἴτε μερικήν· καὶ τὸ, τὴν μείζονα καθόλε διαπαντὸς, εἴτε καταφατικὴν, εἴτε ἀποφατικήν. Συνάγει δὲ τὸ τοιῦτον χῆμα καὶ καταφατικὰ, καὶ ἀποφατικὰ συμπεράσματα, καὶ καθόλε, καὶ μερικά.

Τῦ δευτέρε Σχήματος Ἴδια, τὸ ἔχειν ἀεὶ καθόλε τὴν μείζονα πρότασιν, εἴτε καταφατικὴν εἴτε ἀποφατικήν· μᾶλλον δὲ τῦτο κοινὸν, τῷ πρώτῳτε καὶ δευτέρῳ Σχήματι. Κυρίως δὲ τῦ δευτέρε Σχήματος Ἴδια, τὸ, τὴν ἐλάττω πρότασιν, εἴτε καταφατικὴν ἔχειν, εἴτε ἀποφατικήν· ἢ καθόλε ὖσαν, ἢ μερικήν· καὶ τὸ τηρεῖν πάντοτε τὰς προτάσεις ἀνομοιοχήμονας, εἴτεν ἀνομοίας κατὰ τὸ Ποιόν· ἤγεν, τὴν μίαν μὲν καταφατικὴν ὖσαν δήτινα, τὴν δὲ λοιπὴν ἀποφατικήν. Συνάγει δὲ τῦτο τὸ χῆμα καὶ καθόλε καὶ μερικὰ συμπεράσματα, πλὴν ἀποφατικὰ πάντα, καὶ ἐδὲν ἐδέποτε καταφατικόν.

Τῦ τρίτε Σχήματος Ἴδιον, τὸ ἔχειν ἀεὶ τὴν ἐλάττω πρότασιν καταφατικὴν, εἴτε καθόλε. εἴτε μερικήν. μᾶλλον δὲ τῦτο κοινὸν τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ σχήματι. Κυρίως δὲ τῦ τρίτε χήματος Ἴδιον, τὸ ἔχειν τὴν μείζω πρότασιν κατὰ τὸ ποσὸν ἀδιάφορον, ἢ καθόλε δηλονότι, ἢ μερικήν, ἢ καταφατικὴν ὖσαν, ἢ ἀποφατικήν. Συνάγει δὲ

τὸ

τὸ τρίτον Σχῆμα καὶ καταφατικὰ καὶ ἀποφατικὰ συμπεράσματα· πλὴν τὰ πάντα μερικά, καὶ οὐδὲν καθόλε ποτέ.

Παρατηρητέον δὲ τὰ Κοινὰ τῶν τριῶν Σχημάτων ἁπανταχῆ· τὸ μήτε μερικὰς εἶναι καὶ ἄμφω τὰς προτάσεις ἐν οὐδενὶ τῶν χημάτων, μήτε μὴν ἄμφω ἀποφατικάς. Πρώτην μὲν ἓν Τάξιν ἐκεῖνο τῶν Σχημάτων εἰκότως ἀπείληφεν, ὃ πάντα συνάγειν δύναται τὰ συμπεράσματα· τὰ Καταφατικά, τὰ Ἀποφατικά, τὰ Καθόλε, τὰ Μερικά. Τὴν δευτέραν δὲ Τάξιν, ὃ καταφατικὸν μὲν οὐ συνάγει Συμπέρασμα· τέως δ' ἓν συμπεραίνει καὶ Καθόλε, καὶ Μερικά. Τὴν τρίτην δὲ καὶ ὑσάτην ἔλαχε Τάξιν, ὃ καταφατικὰ μὲν καὶ ἀποφατικὰ συλλογίζεται, πλὴν ἅπαντα Μερικά. Κρεῖττον γὰρ χῆμα, καὶ εἰς ἀπόδειξιν χρησιμώτερον, ὅπερ ἁπλῶς καθόλε συνάγει, τῶ μηδὲν καθόλε συνάγοντος. Πάλιν κρεῖττόν ἐσιν, ὃ καταφατικὸν καθόλε συνάγειν δύναται. Τῇ γὰρ ἀποδεικτικῇ Ἐπισήμῃ, διαφερόντως μὲν ἐοικέναι τὸ καθόλε καταφατικὸν, μᾶλλον τῶ ἀποφατικῶ· τὸ μὲν γὰρ, τὰ ὄντα κατασκευάζει· τὸ δ' ἀποφατικὸν, τὰ μὴ ὄντα· πολλῶ δὲ κρεῖττον καὶ τιμιώτερον τῶ μὴ ὄντος, τὸ ὄν. Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τῶ καθόλε ἀποφατικῶ ἐφρόντισεν ἡ ἀπόδειξις· ἠμέλησε δὲ τῶν μερικῶν· ἐπεὶ τὰ καθόλε ζητεῖ, καὶ περὶ αὐτὰ καταγίνεται. Τρόποι δὲ συλλογισικοὶ τῶ πρώτε Σχήματος τέσσαρες, καὶ τῶ δευτέρε τέσσαρες· ἓξ δὲ τῶ τρίτε. Κατὰ μὲν γὰρ τὸ πρῶτον Σχῆμα, δύο τινὰ παραφυλαττόμεθα· τὸ, μηδέποτε τὴν ἐλάττω πρότασιν ἀποφατικὴν εἶναι, μήτε τὴν μείζω μερικήν. Ὡσαύτως δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, δύο· τὸ, μηδαμῶς εἶναι τὰς Προτάσεις ὁμοιοχήμονας, μήτε τὴν μείζω ποτὲ μερικήν. Κατὰ δὲ τὸ τρίτον, ἓν μόνον ὑπάρχει τὸ παρατήρημα· τὸ, μηδέποτε τὴν ἐλάττω πρότασιν ἀποφατικὴν εἶναι. ὅθεν εὐλόγως τῶν ἄλλων δύο χημάτων ἀνὰ τέσσαρας ἐχόντων συλλογισικὰς Συζυγίας, τὸ τρίτον ἓξ ἐκλήρωσατο.

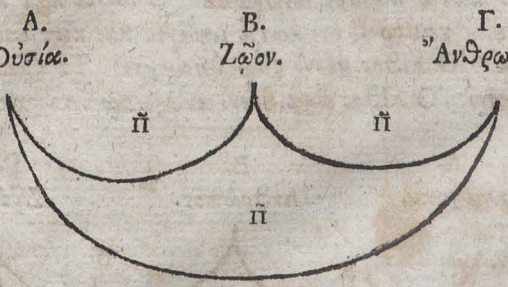
Ὁ Ἁπλῆς Συλλογισμός,
- Ἐκ δύω Ἰδίων συνίσταται ἄκρων Ὅρων,
- Καὶ ἑνὸς Κοινῆ Μέσε· ὃς,
  - Εἰ τῇ μὲν ὑπόκειται τῶν Προτάσεων· τῇ δὲ κατηγορεῖται, Σχῆμα γίνεται Συλλογισμῆ Πρῶτον, διὰ τεσσάρων Τρόπων· ἓξ Ἰδία,
    - Τὸ μὲν Ἐλάττω ἔχειν ἀεὶ Καταφατικήν.
    - Τὴν δὲ Μείζω Ἀποφατικήν,
    - Καὶ συνάγειν Καθόλε καὶ Μερικά, Καταφατικῶς τε καὶ Ἀποφατικῶς.
    - Τὸ ἀδέποτε μερικὴν εἶναι τὴν Μείζω,
    - Οὔτε τὰς Προτάσεις ὁμοιοχήμας ἔχειν,
    - Καὶ συνάγειν ἀεὶ Ἀποφατικῶς Καθόλε καὶ Μερικά.
  - Εἰ δὲ κατ' ἄμφω τὰς Προτάσεις καλ̃ηγορεῖται, Δεύτερον ἐπίσης διὰ τεσσάρων· ἓξ Ἰδία,
    - Τὸ μὲν Μείζω μὲν ἔχειν ἀεὶ ἀδιάφορον κατὰ τὸ ποσόν.
    - Τὴν δ' Ἐλάττω ἀδέποτε Ἀποφατικήν,
    - Καὶ συνάγειν Μερικὰ, Καταφατικῶς τε καὶ Ἀποφατικῶς.
  - Εἰ δ' αὖ κατ' ἄμφω ὑπόκειται, Τρίτον δὲ ἓξ· ἓξ Ἰδία,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ.

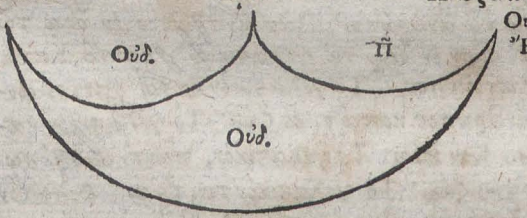
Περὶ τε πρώτε Σχήματος.

Ὅταν ὁ κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος, τῷ μὲν, ὑποκείμενος εἴη τῶν ἄκρων· τε δὲ, κατηγορέμενος· (δῆλον δ' ὅτι κατηγορεῖται τε ἐλάττονος, ὑπόκειται δὲ τῷ μείζονι.) τότε τὸ πρῶτον γίνεται Σχῆμα. Τέτε δὲ τε χήματος Τρόποι συλλογιστικοὶ, καθὼς προείρηται, τέσσαρες. καὶ πρῶτος μέν ἐστι Τρόπος, ὅσις

ὅσις ἐκ δύω συνίσαται καταφατικῶν καθόλε Προτάσεων, καταφατικὸν καθόλε συνάγων Συμπέρασμα· οἷον ἐκ τῦ Ἐν ὅλῳ· Πᾶς ἄνθρωπος, Ζῷον· Πᾶν ζῷον, Οὐσία· [ἄρα] Πᾶς ἄνθρωπος Οὐσία.

Καὶ ἔτω· Πᾶς ἄνθρωπος ἐν ὅλῳ τῷ Ζώῳ· Πᾶν ζῷον ἐν ὅλῃ τῇ Οὐσίᾳ· Πᾶς ἄνθρωπος ἐν ὅλῃ τῇ Οὐσίᾳ. Ἐκ τῦ Κατὰ παντὸς· Ἡ ἐσία, κατὰ παντὸς ζώε· τὸ ζῷον, κατὰ παντὸς ἀνθρώπε· Ἡ ἐσία, κατὰ παντὸς ἀνθρώπε. Καὶ ἔτως. Ἡ ἐσία, παντὶ ζώῳ ὑπάρχει. Τὸ ζῷον, παντὶ ἀνθρώπῳ. Ἡ ἐσία, παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

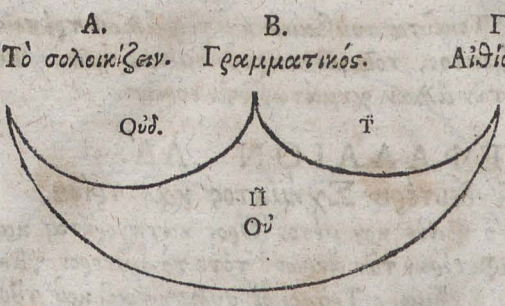
Δεύτερος Τρόπος τῦ πρώτε Σχήματος, ὃς ἐκ καθόλε καταφατικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ καθόλε ἀποφατικῆς τῆς Μείζονος, ἀποφατικὸν καθόλε συνάγει Συμπέρασμα· οἷον ἐκ τῦ Ἐν ὅλῳ καὶ Οὐκ ἐν ὅλῳ. Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Οὐδὲν ζῷον, λίθος· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος. Καὶ ἔτως· Ὁ ἄνθρωπος, ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ· Τὸ ζῷον, ἐκ ἐν

ὅλῳ τῷ λίθῳ· Ὁ ἄνθρωπος ἐν ὅλῳ τῷ λίθῳ ἐκ ἔστιν· ἤγεν ἐχ ὑπάρχει μέρος τε λίθε ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶναι τὸν λίθον μὲν ὅλον, αὐτῷ δέ τι μέρος τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ τε Κατὰ μηδενὸς καὶ Κατὰ παντὸς· Ὁ λίθος Κατ' ἐδενὸς Ζώε· Τὸ ζῷον κατὰ παντὸς ἀνθρώπε· Ὁ λίθος κατ' ἐδενὸς ἀνθρώπε. ταυτὸ δέ ἐστι κατὰ μηδενὸς καὶ κατ' ἐδενός· καὶ ἔτως· Ὁ λίθος ἐδενὶ ζώῳ ὑπάρχει· Τὸ ζῷον, παντὶ ἀνθρώπῳ· Ὁ λίθος ἄρα ἐδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

Τρίτος Τρόπος τε πρώτε Σχήματος, ὁ ἐκ καταφατικῆς μερικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ καθόλε καταφατικῆς τῆς Μείζονος, μερικὸν καταφατικὸν συνάγων Συμπέρασμα· οἷον ἐκ τε Ἐν ὅλῳ· Τὶ ζῷον, ἄνθρωπος· Πᾶς ἄνθρωπος, γελαστικόν· Τὶ ζῷον, γελαστικόν. Καὶ ἔτως· Τὶ ζῷον ἐν ὅλῳ τῷ ἀνθρώπῳ· Πᾶς ἄνθρωπος ἐν ὅλῳ τῷ γελαστικῷ· Τὶ ζῷον ἐν ὅλῳ τῷ γελαστικῷ. Ἐκ τε Κατὰ παντὸς καὶ Κατά τινος. Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπε· Ὁ ἄνθρωπος κατά τινος ζώε· Τὸ γελαστικὸν κατά τινος ζώε. Καὶ ἔτως· Τὸ γελαστικὸν, παντὶ ἀνθρώπῳ. Ὁ ἄνθρωπος τινὶ ζώῳ· Τὸ γελαστικὸν τινὶ ζώῳ. Δυνατὸν δὲ καὶ ἀντὶ τῷ Τίς προσδιορισμῷ προσλαβεῖν ὡρισμένον τι πρόσωπον τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν συναγαγεῖν. οἷον ὁ Σωκράτης, ἄνθρωπος· Πᾶς ἄνθρωπος, γελαστικὸν· ὁ Σωκράτης ἄρα γελαστικόν. καὶ πάλιν· Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπε· Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τε Σωκράτες· Τὸ γελαστικὸν ἄρα κατὰ τε Σωκράτες.

Τέταρ-

Τέταρτος Τρόπος τῶ πρώτω Σχήματος, ὃς ἐξ ἀποφατικῆς καθόλω τῆς Μείζονος, καὶ καταφατικῆς μερικῆς τῆς Ἐλάττονος συμπεραίνει μερικὸν ἀποφατικόν, οἷον, ἐκ τῶ Κατὰ μηδενὸς, καὶ Κατά τινος. Τὸ σολοικίζειν κατ' ἐδενὸς γραμματικῶ. Τὸ γραμματικὸν κατά τινος αἰθίοπος· Τὸ σολοικίζειν καθ' ὁ παντὸς αἰθίοπος. Καὶ ἔτω· Τὸ σολοικίζειν ἐδενὶ γραμματικῶ· Τὸ γραμματικόν, τινὶ αἰθίοπι· Τὸ σολοικίζειν τινὶ αἰθίοπι ἐχ ὑπάρχει, τετέσιν, ὁ παντὶ αἰθίοπι ὑπάρχει. Ἐκ τῶ Ἐν ὅλω, καὶ Οὐκ ἐν ὅλω. Τὶς αἰθίοψ, γραμματικὸς· Οὐδεὶς γραμματικὸς, σολοισικὸς· Οὐ πᾶς αἰθίοψ σολοικισής. Καὶ ἔτω. Τὶς αἰθίοψ ἐν ὅλω τῶ γραμματικῶ· Οὐδεὶς γραμματικὸς ἐν ὅλω τῶ σολοικισῆ· (ἐδὲ γάρ ἐσι μέρος τῶ σολοικισῶ ὁ γραμματικὸς· ἀπηλλοτριωμένος δὲ μᾶλλον αὐτῶ.) Τὶς ἄρα αἰθίοψ, ἐκ ἐν ὅλω τῶ σολοικισῆ· τετέσιν, Οὐ πᾶς αἰθίοψ ἐν ὅλω τῶ σολοικισῆ.

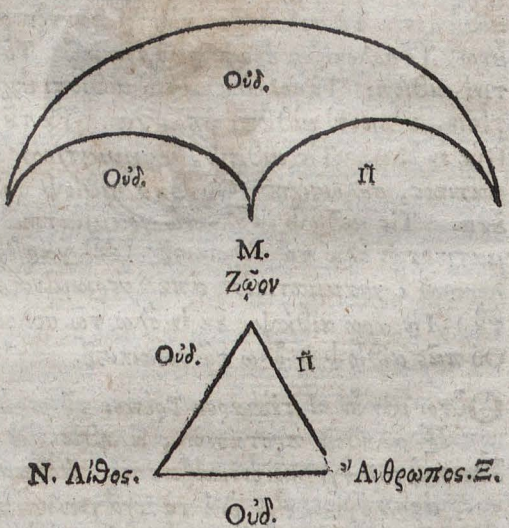
Οὗτοι μὲν ἓν οἱ τέσσαρες Τρόποι τῶ πρώτω Σχήματος, ἐξ ἀληθῶν προτάσεων, ἀληθὲς ἀεὶ συμπεραίνεσιν. ὅθεν καὶ συλλογισικοὶ ὀνομάζονται. οἱ δὲ παρ' αὐτὲς ἅπαντες, ἀσυλλόγισοί εἰσι, διὰ τὸ συνάγειν καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, τῶν προτάσεων ἐσῶν ἀληθῶν. Ἰδέ γάρ ἐκ καθόλε καταφατικῆς τῆς Μείζονος, καὶ καθόλε ἀποφατικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ ἀληθὲς καὶ ψευδὲς ἐν πρώτω συνάγεται σχήματι. Ἀληθὲς μὲν· Οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος. Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον· Οὐδεὶς λίθος ζῶον· Ψευδὲς δὲ· Οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος· Πᾶς ἄνθρωπος, ἐσία· Οὐδεὶς

λίθος, ἐσία. Τοιαῦτα συμβαίνει καὶ τοῖς ἄλλοις τρόποις τῦ τοιύτε χήματος, τοῖς μὴ παραδεδομένοις ἡμῖν. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων χημάτων ἐσὶν εὑρεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ τῦ δευτέρε Σχήματος καὶ τρίτε.

Ὅταν ὁ κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος κατηγορῆται καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων· τότε τὸ δεύτερον γίνεται Σχῆμα. Τρόποι δὲ συλλογισικοὶ καὶ τῦδε τῦ Σχήματος, τέσσαρες. Πρῶτος μὲν ἂν ἐκ καθόλε κατηγορικῆς, ἦγεν καταφατικῆς τῆς Ἐλάτ]ονος· καὶ καθόλε ϛερητικῆς, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ἀποφατικῆς τῆς Μείζονος. Συνάγει δὲ Συμπέρασμα καθόλε ϛερητικόν. οἷον. Ὁ ἄνθρωπος ζῷον. Ὁ λίθος, ὐ ζῷον· Ὁ ἄνθρωπος, ὐ λίθος.

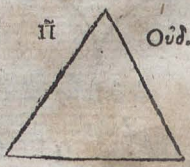
Καὶ πάλιν· Τὸ ζῷον κατ' ὐδενὸς λίθε· Τὸ ζῷον κατὰ παντὸς ἀνθρώπε· Ὁ λίθος ἄρα κατ' ὐδενὸς ἀνθρώπε. Δεύτερος τρόπος τῦδε τῦ χήματος, ἐκ καθόλε ϛερητικῆς τῆς Ἐλάτ]ονος, καὶ κατηγορικῆς καθόλε τῆς Μείζονος· Συνάγει δὲ καὶ αὐτὸς καθόλε ϛερητικόν· οἷον·

Οὐδεὶς

Οὐδεὶς λίθος, ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Οὐδεὶς λίθος, ἄνθρωπος.

Μ.
Ζῷον.

Ν. Ἄνθρωπος. Λίθος. Ξ.
Οὐδ.

Τρίτος Τρόπος ἐστὶν, ὃς ἐκ μερικῆς καταφατικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ στερητικῆς καθόλου τῆς Μείζονος, ἀποφατικὸν μερικὸν συλλογίζεται· οἷον· Τὶ ζῷον, λογικόν· Οὐδὲν ἄλογον, λογικόν· Οὐ πᾶν ζῷον, ἄλογον.

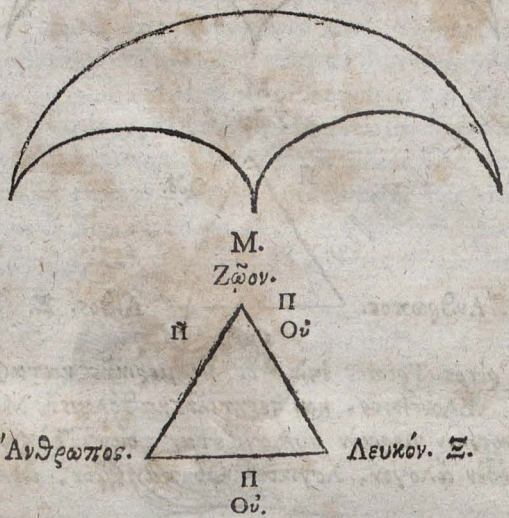
Μ.
Λογικόν.

Π
Οὐδ. Τ. Οὐ.
Μέ τρι ον.

Ν. Ἄλογον. Ζῷον. Ξ.
Π
Οὐ.

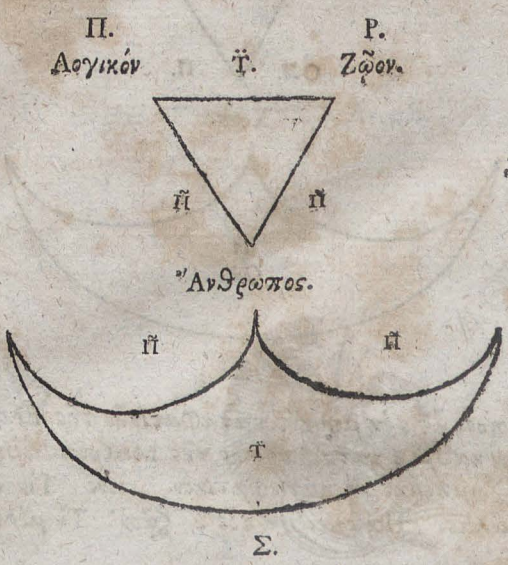
Τέταρτος δὲ Τρόπος ἐστὶν, ὅσις ἐξ ἀποφατικῆς μερικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ καταφατικῆς καθόλε τῆς Μείζονος, συμπεραίνει καὶ αὐτὸς μερικὸν ἀποφατικόν. οἷον. Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Οὐ πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος.

Καὶ ἔτοι μὲν οἱ Τρόποι τὸ Ἀληθὲς, ἐξ ἀληθῶν Προτάσεων συμπεραίνοντες, συλλογισικοὶ καλεῖνταί τε καὶ εἰσίν· οἱ δὲ παρ' αὐτὲς, διὰ τὸ συνάγειν καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, καὶ λέγονται καὶ τυγχάνεσιν ἀσυλλόγισοι. Ἴδε γὰρ, ἐκ δύω ςερητικῶν καθόλε Προτάσεων, καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψευδὲς συμπεραίνεται· τὸ μὲν Ἀληθὲς, ἔτως. Οὐδεὶς λίθος, ἄνθρωπος· Οὐδεὶς ἵππος, ἄνθρωπος· Οὐδεὶς λίθος, ἵππος· τὸ δὲ Ψευδὲς· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, ἵππλαται· Οὐδὲν λογικὸν, ἵππλαται· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λογικός.

Σχῆμα δὲ τρίτον ἐστὶν, ὅταν ὁ κοινὸς καὶ μέσος Ὅρος, καὶ ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις ὑποκείμενος εἴη. Τρόποι δὲ εἰσι τὲ τρίτε σχήματος, ἕξ. καὶ Πρῶτος μὲν, ὅσις ἐκ δύω καταφατικῶν καθόλε Προτάσεων, μερικὸν καταφατικὸν

τικὸν συνάγει Συμπέρασμα· οἷον, Ὁ ἄνθρωπος, ζῷον· Ὁ ἄνθρωπος, λογικὸν· Τὶ ζῷον, λογικόν. Καὶ πάλιν, Τὸ λογικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου. Τὸ ζῷον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου· Τὸ λογικὸν ἄρα κατά τινος ζῴου.

Δεύτερος Τρόπος, ὃς ἐξ ἀποφατικῆς καθόλου τῆς Μείζονος, καὶ καθόλου κατηγορικῆς τῆς Ἐλάττονος, μερικὸν ζητητικὸν συνάγει Συμπέρασμα. οἷον· Πᾶσα χιών, λευκή· Οὐδεμία χιὼν, ζῷον· Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον. Καὶ πάλιν. Τὸ ζῷον Οὐδεμιᾷ χιόνι· Τὸ λευκὸν πάσῃ χιόνι· Τὸ ζῷον, ἐ παντὶ λευκῷ.

Π Π Ρ
Ζῶον. Οὐ Λευκή.

Π
Οὐδ. Π. Οὐ.
Σθε να ρός.

Οὐδ. Π.

Χιών.

Π
Οὐ.

Σ.

Τρίτος τρόπος, ὅταν ἐκ μερικῆς καταφατικῆς τῆς Ἐλάττονος καὶ καθόλε καταφατικῆς τῆς Μείζονος, ἀθροίζει μερικὸν Συμπέρασμα καταφατικόν. οἷον. Τὶς ἄνθρωπος, μέλας. Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· Τὶ μέλαν, ζῶον.

Π Τ Ρ.
Μέλαν. Ζῶον.

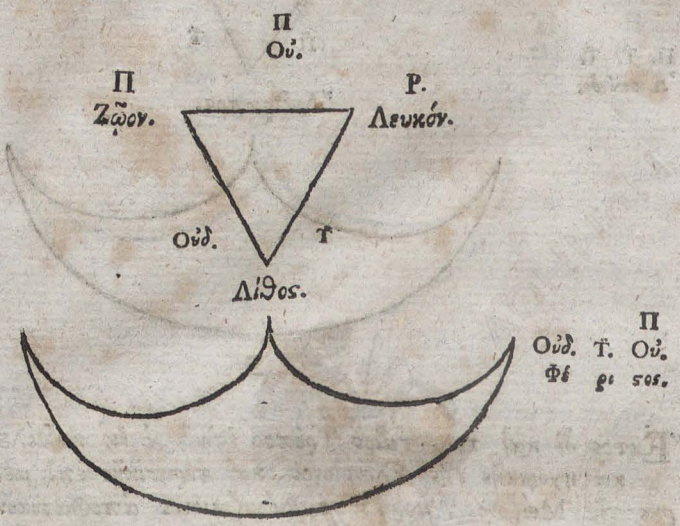
Τ. Π. Τ.
Ἰ σά κις.

Τ Π

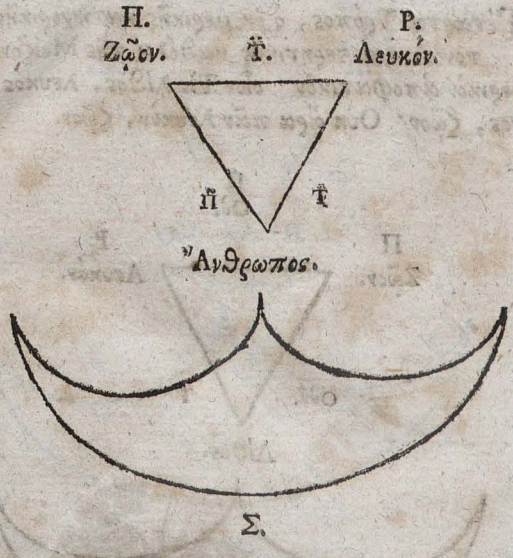
Ἄνθρωπος.

Σ. Τέταρ-

Τέταρτος Τρόπος, ὁ ἐκ μερικῆς κατηγορικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ στερητικῆς καθόλε τῆς Μείζονος, συνάγων μερικὸν ἀποφατικόν· οἷον Τὶς λίθος, λευκός· Οὐδεὶς λίθος, ζῷον· Οὐκ ἄρα πᾶν λευκὸν, ζῷον.

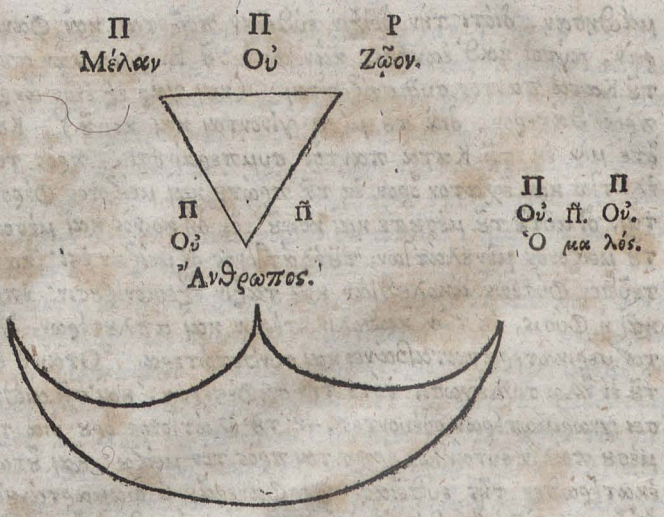

Πέμπτος Τρόπος, ὁ ἐκ καθόλε καταφατικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ μερικῆς καταφατικῆς τῆς Μείζονος, συμπεραίνων μερικον κατηγορικόν· οἷον Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Τὶς ἄνθρωπος, λευκός. Τὶ ζῷον, λευκόν.

Ἔκτος δὲ καὶ τελευταῖος Τρόπος ἐστὶν, ὁ ἐκ καθόλε κατηγορικῆς τῆς Ἐλάττονος, καὶ ζητικῆς ἐπὶ μέρες τῆς Μείζονος, μερικὸν συλλογιζόμενος ἀποφατικὸν Συμπέρασμα· οἷον, Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· Οὐ πᾶς ἄνθρωπος, μέλας· Οὐ πᾶν ζῶον, μέλαν. Δυνατὸν δὲ καὶ ἄλλως, ἐκ τῆ Ἐν ὅλῳ καὶ Οὐκ ἐν ὅλῳ, συναγαγεῖν τὸς τε δευτέρε καὶ τρίτε Σχήματος Συλλογισμὸς ἅπαντας· ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τῆ Κατὰ παντὸς, καὶ Κατ' ἐδενός, καθὼς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ ἡμεῖς ὑποδείγματος ἕνεκα κοινῆ καὶ καθολικῆ πεποιήκαμεν.

Μέλαν

Σ.

Ἰδὲ τοίνυν καὶ τῶν τρίτου Σχήματος αἱ πᾶσαι συλλογισ-
καὶ Συζυγίαι δεδήλωνται, καὶ ἐκ ἔστιν ἄλλη τις παρ' αὐ-
τὰς τὸ ἀληθὲς ἀναγκαίως ἀεὶ συμπεραίνουσα. Ταῦτα
20 μὲν ἓν εἴρηται περὶ τῶν ἐκ διωρισμένων Προτάσεων συνισα-
μένων Συζυγιῶν συλλογιστικῶν. Περὶ δὲ τῶν ἐχόντων καὶ
ἀδιορίστους Προτάσεις Συλλογισμῶν, ἱκανὰ τὰ προειρημέ-
να περὶ τῶν τοιούτων ἀδιορίστων προτάσεων. πλὴν καὶν
τοῖς ἔχουσι καὶ ἀδιορίστους Προτάσεις Συλλογισμοῖς, ἀναγ-
25 καῖον τῇ χείρονι τῶν προτάσεων ἕπεσθαι τὸ Συμπέρασμα.
χείρων δὲ τῆς Διωρισμένης ἡ Ἀδιόριστος· ὥσπερ καὶ τῆς
Κατηγορικῆς ἡ Στερητικὴ, καὶ τῆς Καθόλου ἡ Μερική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ τῆς τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου Σχήματος Ἀναγωγῆς εἰς τὸ πρῶτον Σχῆμα, καὶ περὶ τῆς εἰς Ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς.

Τῶν Συλλογισμῶν, οἱ μὲν ἐκλήθησαν τέλειοι, οἱ
δὲ ἀτελεῖς. Τέλειοι μὲν, οἱ τοῦ πρώτου σχή-
35 ματος· Ἀτελεῖς δὲ, οἱ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου.
Καὶ τέλειοι μὲν οἱ τοῦ πρώτου σχήματος ὠνο-
μάσθησαν,

μάθησαν, διότι τὴν δεῖξιν εὐθεῖαν ποιῆνται καὶ φανερὰν, αὐτοὶ καθ' ἑαυτὲς· κἂν ἀπὸ τῦ Ἐν ὅλῳ, κἂν ἀπὸ τῦ Κατὰ παντὸς συλλογίζωνται. (καὶ γὰρ ἐξ ἑνὸς ἄκρε πρὸς θάτερον, διὰ τῦ μέσε γίνονται καὶ κοινῦ.) Καὶ ὅτε μὲν ἐκ τῦ Κατὰ παντὸς συμπεραίνεσι, πρὸς τὸν ἐλάτλω καὶ ἔχατον ὅρον ἐκ τῦ πρώτε καὶ μείζονος φέροντα, δι' αὐτῦ τῦ μέσε τε καὶ κοινῦ· ὃς δὴ κοινὸς καὶ μέσος, τῦ μείζονος μὲν ἐλάτλων, τῦ ἐλάτλονος δὲ μείζων ἐσί· κἀντεῦθεν φύσεως ἀκολεθίαν καὶ τάξιν ἐξεικονίζεσιν· ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις, ἐκ τῶν καθολικωτέρων καὶ ἁπλεςέρων, ἐπὶ τὰ μερικώτερα καταβάνει καὶ συνθετώτερα. Ὅταν δ' ἐκ τῦ ἐν ὅλῳ συλλέγωσι, τότε τὴν σαφεςέραν, καὶ τῇ αἰθήσει γνωριμωτέραν ὁδέυοντες, ἐκ τῦ ἐλατλονος ὅρε διὰ τῦ μέσε πάλιν εὐτάκλως ἔρχονται πρὸς τὸν μείζω· καὶ ἔτως ἑκατέρωθεν τῆς εὐθείας καὶ φανερᾶς ἐ διαμαρτάνεσι δείξεως· ἀλλ' ἄνωθέν τε κάτω, καὶ κάτωθεν ἄνω κλημακιδὸν τὸ ἀναγκαῖον δεικνύεσι, καὶ τὴν συνθετικὴν μιμέμενοι, καὶ τὴν ἀναλυτικήν· Οὕτω μὲν ἓν καὶ διὰ ταῦτα, τὸ πρῶτον Σχῆμα Τέλειον κέκληται·

Τὸ Δεύτερον δὲ καὶ Τρίτον ἐρρέθησαν Ἀτελῆ, διότι τὴν δεῖξιν ἐκ εὐθεῖαν ποιῆνται καὶ φανερὰν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ· σκολιὰν δὲ μᾶλλον καὶ κεκρυμμένην· ἔτε πρὸς φύσιν, ἔτε πρὸς αἴθησιν βλέποντα. Τὸ μὲν γὰρ δεύτερον Σχῆμα τὴν δεῖξιν ποιέμενον ἐκ τῦ Κατὰ παντὸς, ἐκ τῶν καθολικωτέρων ἐπὶ τὰ μερικώτερα φέρεται· καὶ αὖθις ἀναποδίζει, καὶ ὀπισθοδρομεῖ· καὶ οἷον ἀποπλανηθὲν τῦ ὀρθῦ, πάλιν ἐκ τῶν προτέρων [καὶ] καθολικωτέρων ἀρχῶν ἐπ' ἄλλα φέρεται μερικώτερα. Ὅταν δ' ἐκ τῦ Ἐν ὅλῳ συνάγῃ τῦτο τὸ σχῆμα τὸ δεύτερον, τότε ἐκ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ καθολικώτερα προερχόμενον, παλιμπόρευτον γίνεται, καὶ τῆς προτέρας ἀρχῆς οἷον ἐπιλαθόμενον, ἐξ ἑτέρας φέρεται πρὸς τὸ πρῶτον Καταάντημα· καὶ ἔτω τὴν δεῖξιν συνεχραμμένην καὶ συγκεχυμένην ἐργάζεται.

Τὔμπαλιν δὲ τάτῳ τῷ Σχήματι πάχει τὸ Τρίτον· ἐκ μὲν τῦ κατὰ παντὸς, δύω τὰς ἀρχὰς ἔχον· ἓν δὲ τὸ

τὸ Κατάντημα μερικώτερον τῶν Ἀρχῶν· ἐκ δὲ τῶ Ἐν ὅλῳ, μίαν μὲν τὴν Ἀρχὴν, δύω δὲ τὰ Καταντήματα καθολικώτερα τῆς τοιαυτης ἀρχῆς. Ἐπεὶ γὰν τὰ δύω Σχήματα τὸ δευτερον καὶ τὸ τρίτον, ἐφικέσθαι τῆς εὐθείας δείξεως ἀδυνηται, καὶ ἀτελῆ τεντεῦθεν ἐκλήθησαν· δέονται πρὸς τελείωσιν, εἴτεν πρὸς τὴν εἰς τὸ εὐθὲς τῆς δείξεως ἄνοδον, Ἀντιστροφῶν τε ἁπλῶν, καὶ τῆς εἰς ἀδύνατον καὶ ἄτοπον Ἀπαγωγῆς.

Γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη Ἀπαγωγὴ, ὅταν τινὸς οἱονεὶ τῶ τῆ συλλογισμῆ συμπεράσματι ἀντιλέγοντος, ἢ μιᾷ τινι τῶν Προτάσεων τεθείη τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον· κἀντεῦθεν συναχθείη ἀδύνατόν τι καὶ ἄτοπον· ἀδύνατον μὲν, ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα· ἄτοπον δὲ, ὡς πρὸς τὸν λόγον· οἷον ἐπὶ τῆ παρόντος συλλογισμῆ· Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον. Οὐ πᾶν ἄρα λευκὸν, ἄνθρωπος. Εἴτις ἐνστήσαιτο μὴ ἀληθὲς εἶναι τὸ· Οὐ πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος· ἔσται ἀντιφατικῶς αὐτῷ ἀντικείμενον ἀληθὲς, τὸ, Πᾶν λευκὸν ἄνθρωπος. (ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ὄντων τε καὶ μὴ ὄντων, θάτερον μόριον τῆς Ἀντιφάσεως ἀληθὲς, τὸ δ' ἄλλο ψευδές.) Εἰ τοίνυν τὸ, Οὐ πᾶν λευκὸν ἄνθρωπος, εἴη Ψευδὲς· ἔσται δὴ Ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀντιφατικῶς αὐτῷ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ, Πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος· ἀντίκεινται γὰρ ἀντιφατικῶς ἀλλήλαις ἡ Πᾶς, καὶ ἡ Οὐ πᾶς· καὶ πάλιν ἡ Τὶς, καὶ ἡ Οὐδείς. Εἰ τοίνυν διὰ τὴν ἔνστασιν, Πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος· ἦν δὲ μία Πρότασις τῆ τεθέντος συλλογισμῆ, τὸ, Πᾶς ἄνθρωπος ζῷον· λαβόντες τὴν τοιαύτην πρότασιν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐνστάσεως τῆ ἀντιλέγοντος, τοιῆτον ποιήσομεν Συλλογισμόν· Πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Πᾶν λευκὸν, ζῷον. Ἀλλ' ἦν καὶ Οὐ πᾶν λευκὸν ζῷον Πρότασις ὡμολογημένη κατὰ τὸν πρότερον συλλογισμόν· ἔτω γὰρ εἶχεν ἐκεῖνος ὁ Συλλογισμὸς· Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· ἐ πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος. Διὰ γὰν τὴν ἔνστασιν ἠκολέθησε, τὸ, Πᾶν λευκὸν εἶναι ζῷον. Πᾶν δὲ λευκὸν, ζῷον εἶναι, καὶ Οὐ πᾶν λευκὸν ζῷον εἶναι, ἀδύνατον τῇ φύσει τῆ πράγματος, καὶ ἄτοπον τὸ λέγειν

ὅλην τὴν Ἀντίφασιν Ἀληθεύειν ὁμῶ ἐπὶ τε αὐτε καὶ ἑνὸς· τετέχνη, ὁ τοιῶτος λόγος ἐκ ἔχει τόπον καὶ χώραν παραδοχῆς, ἀλλ' ἔστι παντελῶς ἀπαράδεκτος· τὸ ἀδύνατόν τε καὶ ἄτοπον, τῇ ἐνστάσει τε ἀντιλέγοντος ἠκολόθησεν. Ὅθεν ψευδὲς μὲν τὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀληθὲς δὲ τὸ συμπέρασμα τε προτέρε συλλογισμε, τὸ, Οὐ πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος. Τὸ δ' αὐτὸ ἀδύνατόν τε καὶ ἄτοπον ἔπεται, καὶ Προτάσεως εἴτε τῆς ἐλάττονος, εἴτε τῆς μείζονος ληφθείσης ψευδῶς ἐν συλλογισμῷ, σωζομένε τε χήματος ὑγιῶς. Τῶτον μὲν ἓν τὸν τρόπον ἡ εἰς ἀδύνατον τελεῖται Ἀπαγωγή.

Καιρὸς δὲ λοιπὸν, τὰς τε δευτέρε καὶ τρίτε Σχήματος συλλογιστικὰς Τρόπες, εἰς τὸ πρῶτον Σχῆμα δι' ὑποδειγμάτων ἀναγαγεῖν. Πρῶτος τοίνυν Τρόπος τε δευτέρε Σχήματος. Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· Οὐδεὶς λίθος, ζῶον· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος. Τέτε δὴ τε συλλογισμε τὴν μείζω πρότασιν ἀντιστρέψαντες, τὸν δεύτερον τρόπον τε πρώτε σχήματος ἐκτελέσομεν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ Οὐδεὶς ἀντιστρέφει πρὸς ἑαυτὴν· εἰ Οὐδεὶς λίθος, ζῶον· καὶ Οὐδὲν ζῶον, λίθος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῶον. Εἰ Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· καὶ Οὐδὲν ζῶον, λίθος· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος. Καὶ ἔτω μὲν δὴ ἀντιστροφῆς ὁ πρῶτος Τρόπος τε δευτέρε Σχήματος, εἰς τὸ πρῶτον ἀνάγεται Σχῆμα· Διὰ δὲ τῆς εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς, ἔτως. Εἴπερ ἐκ ἀληθὲς τὸ, Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος ἐστὶν· ἔσαι δὴ, Τὶς ἄνθρωπος λίθος· ἔστι δὲ καὶ Οὐδεὶς λίθος, ζῶον· συνάγεται ἄρα κατὰ τὸν τέταρτον Τρόπον τε πρώτε Σχήματος· Οὐ πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον. Εἰ γὰρ Τὶς ἄνθρωπος λίθος· Οὐδεὶς δὲ λίθος, ζῶον· Οὐ πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον. Ὑπέκειτο δὲ καὶ Πᾶς, ὅπερ ἄτοπον.

Ὁ δεύτερος Τρόπος τε δευτέρε Σχήματος, διὰ δύω ἀντιστροφῶν εἰς τὸν δεύτερον Τρόπον τε πρώτε Σχήματος ἀναχθήσεται· οἷον, Οὐδεὶς λίθος, ζῶον· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· Οὐδεὶς λίθος, ἄνθρωπος. Ἀντεστράφθω ἡ Ἐλάττων. Εἰ Οὐδεὶς λίθος, Ζῶον· καὶ Οὐδὲν ζῶον, λίθος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῶον. Εἰ Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον·

καὶ

καὶ Οὐδὲν ζῷον, λίθος· Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος. Ἀλλ' ἐκ μὲν τούτου συμπεράσματος τοῦ προτέρου συλλογισμοῦ. Δεῖ, τοίνυν καὶνταῦθα ἑτέρας ἀντιστροφῆς. Εἰ Οὐδεὶς ἄνθρωπος, λίθος· καὶ Οὐδεὶς λίθος, ἄνθρωπος Διὰ τῆς εἰς ἄτοπον Ἀπαγωγῆς, ὅτως. Εἰ ἐκ ἔστι τὸ, Οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος ἀληθὲς ἔσαι δὴ τὸ, Τὶς λίθος, ἄνθρωπος· ἔστι δὲ καὶ Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· καὶ συνάγεται, Τὶς λίθος. ζῷον. Ὑπέκειτο δὲ, καὶ Οὐδεὶς λίθος, ζῷον· ὅπερ ἄτοπον.

Ὁ τρίτος Τρόπος τοῦ δευτέρου Σχήματος, εἰς τὸν τοῦ πρώτου Σχήματος τέταρτον Τρόπον, ἕτω δὶ ἀντιστροφῆς ἀναχθήσεται· Τὶ ζῷον, λογικόν· Οὐδὲν ἄλογον, λογικόν· Οὐ πᾶν ζῷον, ἄλογον. Ἀντεστράφθω ἡ Μείζων. Εἰ Οὐδὲν ἄλογον, λογικὸν· καὶ Οὐδὲν λογικὸν, ἄλογον· Τὶ δὲ ζῷον, λογικόν. Εἰ Τὶ ζῷον, λογικὸν· καὶ Οὐδὲν λογικὸν, ἄλογον· Οὐ πᾶν ζῷον, ἄλογον. Διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς. Εἰ ψευδές ἐστι, τὸ, Οὐ πᾶν ζῷον, ἄλογον· ἔσαι δὴ ἀληθὲς, τὸ, Πᾶν ζῷον, ἄλογον. Ἔστι δὲ κείμενον, καὶ Οὐδὲν ἄλογον, λογικὸν· Οὐδὲν ἄρα ζῷον, λογικόν. Ὑπέκειτο δὲ, καὶ Τὶ ζῷον, λογικόν· ὅπερ ἀδύνατον.

Ὁ τέταρτος Τρόπος τοῦ δευτέρου Σχήματος, εἰς τὸ πρῶτον ἀναχθήσεται Σχῆμα, ἑβδομῶς μὲν δὶ ἀντιστροφῆς· διὰ μόνης δὲ τῆς εἰς ἄτοπον Ἀπαγωγῆς. Οὗτος γὰρ, ἐκ τῆς Οὐ πᾶς συνίσαται καὶ τῆς Πᾶς. Ἀλλ' ἡ Πᾶς πρὸς τὴν Τὶς ἀντιστρέφει. Δύω δὲ μερικαὶ προτάσεις, μήτοιγε κατὰ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἐδὲ κατ' ἄλλο σχῆμα συλλογισμὸν ἀπαρτίζουσιν. Ὅθεν δὶ ἀντιστροφῆς ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ δευτέρου σχήματος, ἐ δύναται πρὸς τὸ πρῶτον ἐπανελθεῖν. Ἐπανέρχεται δὲ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς· οἷον Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος. ζῷον· ἐκ ἄρα Πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος. Εἰ ἐκ ἔστι τοῦτο, ἔσαι Πᾶν λευκὸν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ καὶ Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Εἰ Πᾶν λευκὸν, ἄνθρωπος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῷον· Πᾶν ἄρα λευκὸν, ζῷον. Ὑπέκειτο δὲ καὶ Οὐ πᾶν, ὅπερ ἄτοπον. Οὕτω μὲν ἓν τὸ δεύτερον σχῆμα εἰς τὸ πρῶτον ἀνάγεται.

Τὸ τρίτον δὲ ὅτως. Ὁ πρῶτος Τρόπος τοῦ τρίτου Σχήματος. Πᾶς ἄνθρωπος ζῷον· Πᾶς ἄνθρωπος, λογικόν·

Τὶ ζῷον, λογικόν. Ἀντεσράφθω ἡ Ἐλάτ[τ]ων. Εἰ Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· καὶ Τὶ ζῷον, ἄνθρωπος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, λογικὸν· Τὶ ζῷον ἄρα λογικόν. Εἰ μή Τι ζῷον λογικὸν· Οὐδὲν ζῷον, λογικόν· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῷον. Εἰ Πᾶς ἄνθρωπος ζῷον· καὶ Οὐδὲν ζῷον, λογικὸν· Οὐδεὶς ἔσαι ἄνθρωπος λογικός. Ἀλλ' ὑπέκειτο καὶ Πᾶς.

Ὁ δεύτερος Τρόπος τε τρίτε Σχήματος· Πᾶσα χιὼν, λευκή· Οὐδεμία χιὼν, ζῷον· Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον. Ἀντεσράφθω ἡ Ἐλάττων· Εἰ Πᾶσα χιὼν, λευκή· καὶ Τὶ λευκὸν, χιών· Οὐδεμία δὲ χιὼν, ζῷον· Οὐ πᾶν ἄρα λευκὸν, ζῷον. Εἰ μὴ τὸτο· Πᾶν λευκὸν, ζῷον· ἔσι δὲ καὶ Πᾶσα χιὼν, λευκή. Τοίνυν εἰ Πᾶσα χιὼν, λευκή· Πᾶν δὲ λευκὸν, ζῷον· Πᾶσα χιὼν ἄρα ζῷον· ἦν δὲ καὶ Οὐδεμία χιὼν, ζῷον.

Ὁ τρίτος Τρόπος· Τὶς ἄνθρωπος, μέλας· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Τὶ μέλαν, ζῷον· Ἀντεσράφθω ἡ Ἐλάττων. Εἰ Τὶς ἄνθρωπος, μέλας· καὶ Τὶ μέλαν, ἄνθρωπος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῷον· ὥσε Τὶ μέλαν, ζῷον. Εἰ τὸτο ψευδὲς, Οὐδὲν μέλαν, ζῷον· Τὶς δὲ ἄνθρωπος, μέλας. Εἰ Τὶς ἄνθρωπος, μέλας· καὶ Οὐδὲν μέλαν, ζῷον· Οὐ πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον. Ἦν δὲ καὶ Πᾶς.

Ὁ τέταρτος Τρόπος· Τὶς λίθος, λευκὸς· Οὐδεὶς λίθος, ζῷον· Οὐ πᾶν λευκὸν, ζῷον. Ἀντεσράφθω ἡ ἐλάττων. Εἰ Τὶς λίθος, λευκὸς· καὶ Τὶ λευκὸν, λίθος· Οὐδεὶς δὲ λίθος, ζῷον· Οὐ πᾶν ἄρα λευκὸν, ζῷον. Εἰ τὸτο ἀκ ἔσιν· ἔσαι Πᾶν λευκὸν, ζῷον· ἔσι δὲ καὶ Τὶς λίθος λευκός. Εἰ Τὶς λίθος, λευκός· Πᾶν δὲ τὸ λευκὸν Ζῷον· Τὶς λίθος, ζῷον. Ἀλλ' ὑπέκειτο καὶ Οὐδείς.

Ὁ πεμπτος Τρόπος· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Τὶς ἄνθρωπος, λευκός· Τὶ ζῷον, λευκόν· Ἀντεσράφθω ἡ Μείζων. Εἰ Τὶς ἄνθρωπος, λευκὸς· καὶ Τὶ λευκὸν, ἄνθρωπος· Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, ζῷον· Τὶ ἄρα λευκὸν, ζῷον. Ἀντεσράφθω καὶ τὸ Συμπέρασμα. Εἰ Τὶ λευκὸν, ζῷον· καὶ Τὶ ζῷον, λευκόν.

Ὁ ἕκτος Τρόπος καὶ ὕσατος· Πᾶς ἄνθρωπος, ζῷον· Οὐ πᾶς ἄνθρωπος, μέλας· Οὐ πᾶν ζῷον, μέλαν.

Ἀλλ,

Ἀλλ' ἔτος ὁ τρόπος πρὸς τὸ πρῶτον Σχῆμα δι' ἀντιστροφῆς ἐκ ἀναγεται· γίνεται γὰρ ἐκ δύω μερικῶν προτάσεων, πρὸς τὴν Τὶς ἀντιστρεφόσης τῆς Πᾶς. Ὅθεν διὰ μόνης τῆς εἰς ἀδύνατον τελειῦται Ἀπαγωγῆς. Εἰ γὰρ ψευδὲς τὸ, μὴ πᾶν ζῶον εἶναι μέλαν, ἀληθὲς ἂν εἴη, τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον· ἦγεν τὸ πᾶν ζῶον εἶναι μέλαν. Ἀλλ' ἦν καὶ Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον. Εἰ τοίνυν Πᾶς ἄνθρωπος, ζῶον· Πᾶν δὲ ζῶον, μέλαν· Πᾶς ἄνθρωπος, μέλας. Ὑπέκειτο δὲ, καὶ τὸ Οὐ πᾶς· ὅπερ ἄτοπον.

Δυνατὸν δὲ καὶ ἄλλως ἐκ τῆ Ἐν ὅλῳ, καὶ Οὐκ ἐν ὅλῳ ποιήσαθαι τὴν εἰς τὸ πρῶτον Σχῆμα τῶν λοιπῶν δύω Σχημάτων ἀναγωγήν. Ὡσαύτως [δὲ] καὶ ἀπὸ τῆ Κατὰ παντὸς καὶ Κατ' Οὐδενὸς· κἄν τε δι' ἀντιστροφῆς ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ ἐκπεραίνοιτο, κἄν τε διὰ τῆς εἰς ἄτοπον Ἀπαγωγῆς.

Ἀλλ' ἐπεὶ Φιλοσοφία, καθὰ πολλάκις εἴρηται, τὰ Καθόλε ζητεῖ, καὶ περὶ αὐτὰ καταγίνεται· Μερικὰ δὲ συνάγεσιν ὅ, τε τρίτος καὶ ὁ τέταρτος Τρόπος τῆ πρώτε Σχήματος, ἀνάγονται καὶ αὐτοὶ πρὸς τὲς ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ χήματι τὸ καθόλε συνάγοντας· τὸν πρῶτον τρόπον φημὶ καὶ τὸν δεύτερον· πρότερον τῇ δι' ἀδυνάτε δείξει, πρὸς τὲς ἐν δευτέρῳ χήματι τὸ καθόλε συνάγοντας ἀναγόμενοι· καὶ δι' αὐτῶν ἔκτοτε, πρὸς τὲς τῆ πρώτε Σχήματος καθόλε συλλογισμὲς· οἷον ὁ τρίτος Τρόπος τῆ πρώτε Σχήματος· Τὶ ζῶον, ἄνθρωπος· Πᾶς ἄνθρωπος, γελαστικόν· Τὶ ζῶον, γελαστικόν. Εἰ μὴ ἔστι Τὶ ζῶον γελαστικόν· Οὐδὲν ζῶον, ἔσαι γελαστικόν. ἔστι δὲ καὶ Πᾶς ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ συνάγεται κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τῆ δευτέρε Σχήματος, Οὐδὲν ζῶον, ἄνθρωπος. Ὑπέκειτο δὲ, καὶ Τὶ ζῶον, ἄνθρωπος. Ὁ τέταρτος Τρόπος τῆ πρώτε Σχήματος. Τὶς αἰθίοψ, γραμματικός· Οὐδεὶς γραμματικὸς, σολοικιστής· Οὐ πᾶς αἰθίοψ, σολοικιστής. Εἰ μὴ τῆτο, Πᾶς αἰθίοψ, σολοικιστής· ἔστι δὲ καὶ Οὐδεὶς γραμματικὸς, σολοικιστής. Συνάγεται τοίνυν ἐν δευτέρῳ τρόπῳ τῆ δευτέρε χήματος, Οὐδεὶς αἰθίοψ γραμματικός. ὑπέκειτο δὲ καὶ Τὶς. Ἐπεὶ τοίνυν

τοίνυν ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος Τρόπος τῦ πρώτε Σχήματος, εἰς τὰς τῦ δευτέρε χήματος ἀναφέρονται καθόλε Συλλογισμὰς· ἔτοι δὲ πάλιν ἀνάγονται πρὸς τὰς ἐν τῷ πρώτῳ χήματι, τὸ καθόλε συνάγοντας, καθάπερ πρόυπεδείξαμεν· εὔδηλον ὅτι καὶ ὁ τρίτος τρόπος τῦ πρώτε χήματος καὶ ὁ τέταρτος εἰς τὰς ἐν αὐτῷ τῷ πρώτῳ χήματι τὸ καθόλε συμπεραίνοντας ἀναχθήσονται. Εἰ πάντες δὲ Συλλογισμοὶ προς τὸ πρῶτον ἀναφέρονται χῆμα· (καὶ τῦτο γὰρ ὑποδέδεικται·) καὶ πρὸς τὸν πρῶτον ἄρα καὶ δεύτερον Τρόπον τῦ πρώτε χήματος ἀναβιβαθήσονται σύμπαντες, καὶ εἴδὲν εὑρεθήσεταί πε συμπέρασμα μερικον, κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λς'.

Περὶ τῶν ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν.

Πᾶς ὑποθετικὸς Συλλογισμὸς, Ἡγέμενον ἔχει τι καὶ Επόμενον, Πρόσληψιν καὶ Συμπέρασμα. Τὸ δ' ἡγέμενον καὶ τὸ ἑπόμενον, Ἡ κατά τινα συνεχῆ καὶ διάσασιν ἀκολθίαν προάγονται, καὶ λέγονται ὁμῦ Συνημμένον, ὅτε καὶ τὸ ἑπόμενον ἓν πρᾶγμά ἐσιν· Ἡ κατὰ διάκρισιν προφέρονται καὶ διάσασιν, καὶ ὁμῦ λέγοιται Διεζευγμένον· ὅτε καὶ τὸ ἑπόμενον ἐκ διαφόρων πραγμάτων συνέσηκεν. οἷον· Εἰ ἄνθρωπός ἐσι, καὶ ζῷον ἐσίν. ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐσι. καὶ ζῷον ἄρα ἐσί. τὸ μὲν, εἰ ἄνθρωπός ἐσι, καλεῖται Ἡγέμενον· τὸ δὲ, καὶ ζῷόν ἐσιν, Επόμενον λέγεται· διότι τὸ ζῷον ἕπεται τῷ ἀνθρώπῳ συνεισφερόμενον· ὁ δ' ἄνθρωπος ἡγεῖται τῦ ζάε συνεισφέρων αὐτό. Πάντοτε δὲ τὸ Επόμενον, ἢ ἐπὶ πλέον, ἢ ἐπίσης εἶναι τῦ Ἡγεμένε χρεών· ἐπ' ἔλατον δὲ ἐδέποτε. Τῦτο δ' ὅλον, εἰ ἄνθρωπός ἐσι, καὶ ζῷόν ἐσι, Συνημμένον κατονομάζεται, διὰ τὸ συνῆφθαι ἀλλήλοις τὸ ἡγέμενόν τε καὶ τὸ ἑπόμενον. Τὸ δ' ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐσι, Πρόσληψις καλεῖται, καί γε Μετάληψις. Δηλῦσι δὲ καὶ ἀμφότερα τὰ ὀνόματα, τὸ

δὶς

δὶς λαμβάνεσθαι τὸ αὐτό. Τὸ δὲ, καὶ ζῷον ἄρα ἐστὶ, τοῦτο Συμπέρασμα.

Πάλιν ὁ δέκα, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός· ἀλλὰ μὴν ἐ περιττός· ἄρτιος ἄρα. Ἡγούμενον μὲν ὁ δέκα· Ἑπόμενον δὲ, τὸ, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός. Τοῦτο δ' ὅλον, τὸ, ὁ δέκα ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός, καλεῖται Διεζευγμένον. Θεωρεῖται γὰρ ἐνταυθοῖ, διαχωρισμὸς καὶ διάζευξις.

Πρῶτος μὲν ἓν Τρόπος τῶν Ὑποθετικῶν ὁ κατὰ Συνέχειαν, τῇ θέσει τοῦ ἡγουμένου συνεισάγων τὸ ἑπόμενον· οἷον, Εἰ ἔστι νύξ, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἔστι νύξ· ὁ ἥλιος ἄρα ὑπὸ γῆν ἐστιν.

Δεύτερος Τρόπος ὁ κατὰ συνέχειαν, τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑπομένου συναναιρῶν τὸ ἡγούμενον· οἷον, Εἰ τόδε ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷον ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ζῷον οὐκ ἔστιν· οὐδὲ ἄνθρωπος ἄρα. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ σώζεται σύμπας ὁ χαρακτὴρ τῆς συν ἀντιθέσει ἀντιστροφῆς.

Οὐ δεῖ δὲ νομίζειν ἐν ὁποτερῳοῦν τούτων τῶν δύω τρόπων, ἀναγκαῖον εἶναι καταφατικῶς πάντοτε λαμβάνειν, τὸ ἡγούμενόν τε καὶ τὸ ἑπόμενον· ἐνδέχεται μὲν γὰρ καὶ ἄμφω καταφατικὰ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ τῶν προσεχῶς εἰρημένων ὑποδειγμάτων· δυνατὸν δὲ καὶ ἄμφω γε ἀποφατικὰ, ἢ τὸ μὲν ἡγούμενον καταφατικὸν, τὸ δ' ἑπόμενον ἀποφατικὸν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν· οἷον ἐκ δύω Ἀποφατικῶν ὁ πρῶτος Τρόπος· Εἰ μὴ ἔστι τόδε ζῷον, οὐδὲ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι ζῷον· οὐδὲ ἄνθρωπος ἄρα ἐστίν. Ἡγούμενον μὲν γὰρ ἐν τούτῳ τῷ ὑποθετικῷ, τὸ, μὴ εἶναι τόδε ζῷον· Ἑπόμενον δὲ, τὸ, μὴ εἶναι ἄνθρωπον. Τῇ θέσει γὰρ τοῦ μὴ εἶναι ζῷον, συνεισάγομεν τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. Ὁ δεύτερος Τρόπος ἐκ τῶν δύω ἀποφατικῶν· Εἰ μὴ ἔστι τόδε ζῷον, οὐδὲ ἀνθρωπός ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐστι· καὶ ζῷον ἄρα ἐστίν. Ἡγούμενον μὲν ἐν τούτῳ, τὸ, μὴ εἶναι ζῷον· Ἑπόμενον δὲ, τὸ, μὴ εἶναι ἄνθρωπον. Τῇ γὰρ ἀναιρέσει τοῦ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ἀναιρεῖται καὶ τὸ μὴ εἶναι ζῷον· ἀναιρεμένου δὲ τοῦ μὴ εἶναι, τίθεται τὸ εἶναι. Ἐξ ἡγουμένου καταφατικοῦ καὶ ἑπομένου ἀποφατικοῦ, πρῶτος Τρόπος ἔτος· Εἰ ἡμέρα ἐστὶ, νὺξ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ μὴν

ἡμέρα ἐστί, νὺξ ἄρα οὐκ ἔστιν. Ὁ δεύτερος Τρόπος· Εἰ ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἐδέποτ' ἂν ἤλγει· ἀλγεῖ δέ· οὐκ ἄρα ἔν ἐστιν. Ἐξ ἀποφατικῆ ἡγεμένε καὶ καταφατικῆ ἑπομένε. πρῶτος Τρόπος ἔτος. Εἴπερ οὐκ ἔστιν Ἡμέρα, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἡμέρα οὐκ ἔστιν. ὁ ἥλιος ἄρα ὑπὸ γῆν ἐστιν. Ὁ δεύτερος τρόπος. Εἰ οὐκ ἦν ὁ ἄνθρωπος σύνθετος, ἁπλῆν ἂν ἦν καὶ μονοειδὲς τὸ ἰώμενον αὐτόν. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστιν ἁπλῆν καὶ μονοειδὲς τὸ ἰώμενον αὐτόν. σύνθετος ἄρα ὁ ἄνθρωπος. Οὗτοι μὲν ἓν οἱ δύω τρόποι τῶν ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμῶν, καὶ ἕτω συνίσανται κατὰ συνέχειαν, ὡς εἴρηται, προαγόμενοι.

Τῶν δὲ προφερομένων κατὰ διάσασιν, ἔνθα καὶ διάφορα πράγματα τὸ ἑπόμενον· ὁ μέν ἐστιν ἐξ ἀποφατικῆς συμπλοκῆς τῇ θέσει τῶν τῦ ἑπομένε ἑνός, ἀναιρῶν τὸ ἕτερον, ἢ τὰ ἕτερα. Λαμβάνεται δ' ἔτος, Ἢ ἐπὶ τῶν μηδ' ὅλως Ἀντικειμένων πραγμάτων, Ἢ ἐπὶ τῶν Ἀντικειμένων ἐμμέσως, καὶ τὸ μέσον ἐχόντων ἀόριστον. Ἐπὶ τῶν ἐμμέσως Ἀντικειμένων, καὶ ἀόριστον ἐχόντων τὸ μέσον, ἔτος. ὁ Κόραξ, ἐχὶ καὶ λευκὸς καὶ μέλας ἐστίν. ἀλλὰ μὴν μέλας. οὐκ ἄρα λευκός. Καὶ πάλιν· ὁ Κύκνος ἐχὶ καὶ λευκὸς καὶ μέλας ἐστὶ, καὶ πυῤῥὸς, καὶ Φαιός. ἀλλὰ μὴν λευκός. οὐκ ἄρα τὰ λοιπά. Ἐπὶ τῶν οὐκ ἀντικειμένων, ἔτος. Τὸ ὁρώμενον ἐχὶ καὶ Ἄνθρωπος, καὶ Ἵππος, καὶ Βῦς, καὶ Κύων ἐστίν. ἀλλὰ μὴν Ἄνθρωπος. οὐκ ἄρα τὰ ἕτερα. Καὶ ἔτος μὲν τρίτος τρόπος τῶν ὑποθετικῶν.

Τέταρτος, ὁ ἐκ διαζευκτικῆ τῇ θέσει τῶν τῦ ἑπομένε ἑνός, τὸ λοιπὸν ἀναιρῶν ἢ τὰ λοιπά. Λαμβάνεται δ' ἔτος, ἐπί τε τῶν Ἀμέσως ἀντικειμένων, ἐπί τε τῶν ἐμμέσως, ἀλλ' ὡρισμένων ἐχόντων τὸ μέσον. Καὶ ἀμέσως μὲν, ὡς, ὁ δέκα ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός· ἀλλὰ μὴν ἄρτιος· οὐκ ἄρα περιττός. Ἐμμέσως δὲ καὶ Ὡρισμένως· οἷον, Τόδε τῦδε, ἢ μεῖζόν ἐστιν, ἢ ἔλαττον, ἢ ἴσον· ἀλλὰ μὴν ἴσον τυχόν· οὐκ ἄρα μεῖζον οὐδ' ἔλαττον.

Πέμπτος Τρόπος, ὁ ἐκ διαζευτικῆ, τῇ ἀναιρέσει τῶν τῦ ἑπομένε ἑνός, ἢ καὶ τῶν ἄλλων παρὰ τὸ ἕν, εἰσφέρων τὸ λοιπόν. Λαμβάνεται δὲ καὶ ἔτος, ἐφ' ὧν καὶ ὁ τέταρ-

τέταρτος. οἷον, ὁ Ἐξ ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι περιττός· ἄρτιος ἄρα. Καὶ πάλιν, ὁ ἔξ ἢ τέλειός ἐστιν, ἢ ἀτελής, ἢ ὑπερτελής· ἀλλὰ μήν, οὐτ' ἀτελής, οὐθ' ὑπερτελής· τέλειος ἐστιν ἄρα.

Οὗτοι τοίνυν οἱ τρεῖς Τρόποι, κατὰ διάζευξιν ὑπάρχοντες καὶ διάσασιν, ἕτω προφέρονται. Καὶ γὰρ ὅτε μηδαμῶς ἀντίκεινται τὰ πράγματα, ἢ ἀντίκεινται μέν, ἀλλ' Ἐμμέσως καὶ τὸ Μέσον ἀόριστον ἔχουσιν· ἀδύνατον τότε πᾶσιν ἐπεξελθεῖν, καὶ διὰ τοῦτο διαζευκτικῶς οὐκ ἔστι ταῦτα προαγαγεῖν· οὐτ' αὖ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑτέρου ἢ τῶν ἑτέρων εἰσαγαγεῖν τὸ λοιπόν· οὐδὲ γάρ, εἰ μὴ ἔστιν Ἄνθρωπος, ἤδη Ἵππος ἐστίν· οὐτ' αὖ εἰ οὐκ ἔστι λευκὸν ἢ μέλαν, ἔσαι φαιόν. Τοίνυν ἀντὶ μὲν τοῦ Διαζευτικοῦ, χρηστέον τῇ τῆς ἀποφάσεως συμπλοκῇ. Τῇ θέσει δὲ τοῦ ἑτέρου, τὸ ἕτερον ἀναιρετέον, ἢ τὰ ἕτερα· οἷον, οὐχὶ καὶ Κύων, καὶ Λύκος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον. ἀλλὰ μὴν Λύκος. οὐκ ἄρα κύων. Καὶ πάλιν· οὐκ ἐρυθρὸν τὸ αὐτὸ, καὶ φοινικοῦν ὑπάρχει, καὶ πορφυροῦν, καὶ ὠχρόν. ἀλλὰ μὴν φοινικοῦν. οὐκ ἄρα τὰ ἕτερα. Ὅτε δὲ ἢ Ἀμέσως ἀντίκεινται τὰ πράγματα, ἢ Ἐμμέσως μὲν, ὡρισμένον δὲ τὸ μέσον ἐστὶν αὐτοῖς, τότε διαζευκτικῶς προαχθήσονται καὶ μὴ μόνον ἀναιρεθήσεται τὸ ἕτερον ἢ τὰ ἕτερα τῇ θέσει τοῦ ἑνὸς, ἀλλα καὶ τῇ ἀναιρέσει τῶν ἄλλων, τεθήσεται τὸ λειπόμενον.

Ἕτερος Τρόπος παρὰ τοὺς εἰρημένους, ὁ ἐξ ὅλων ὑποθέσεων συνεχῶς, ὃς καὶ δι' ὅλης Ὑποθετικὸς ὀνομάζεται, Πρόσληψιν μὴ ἔχων, ἀλλ' ἐξ ἡγεμένων καὶ ἑπομένων ποιούμενος τὸ Συμπέρασμα· Δείκνυσι δὲ, Τίνος ὄντος, Τί ἐστιν ἢ Τί οὐκ ἔστιν· αὖθίς τε Τίνος μὴ ὄντος, Τί ἐστιν ἢ Τί οὐκ ἔστι. Καὶ τίνος μὲν ὄντος τί ἐστιν ἕτως. Εἰ ὁ Θεὸς δίκαιος, ἀνταπόδοσίς ἐστι τῶν βεβιωμένων. Εἰ ἀνταπόδοσίς ἐστι τῶν βεβιωμένων, ἀθάνατος ἡ Ψυχή· Εἰ ὁ Θεὸς ἄρα Δίκαιος, ἀθάνατός ἐστιν ἡ ψυχή. Τίνος ὄντος, Τί οὐκ ἔστιν, ἕτως. Εἰ ἔστιν ἡ λογικὴ ψυχὴ αὐτοκίνητος, ἔποτε σαίη τοῦ κινεῖσθαι· Εἰ μήποτε σαίη τοῦ κινεῖσθαι, οὐ φθαρήσεται. Εἰ ἔστιν ἄρα ἡ λογικὴ ψυχὴ αὐτοκίνητος, οὐ φθαρήσεται. Τίνος μὴ ὄντος, Τί ἐστιν ἕτως. Εἰ οὐκ ἔστιν ἡμέρα, νύξ

ἐστιν· εἰ νύξ ἐστιν, ὁ Ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστιν. εἰ ἄρα οὐκ ἔστιν ἡμερα, ὁ Ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστι. Τίνος μὴ ὄντος, Τί οὐκ ἔστιν ὄντως· Εἰ τὸ ἰωμένον νοσοῦντα τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔστιν ἕν, ἀλλ' ἐστὶν ἓν ὑφ' ὅτε νοσεῖ· Εἰ δὲ μή ἐστιν ἓν ὑφ' ὅτε νοσεῖ, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀσύνθετος. Εἰ τὸ ἰώμενον ἄρα νοσοῦντα τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔστιν ἕν, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀσύνθετος.

Πρῶτος Τρόποστῶν Ὑποθετικῶν ὁ κατὰ Συνέχειαν, τῇ θέσει τῦ ἡγεμένε συνεισάγων τὸ Ἑπόμενον.

Δεύτερος Τρόπος τῶν Ὑποθετικῶν ὁ κατὰ Συνέχειαν, τῇ ἀναιρέσει τῦ Ἑπομένε συναναιρῶν τὸ Ἡγέμενον.

Τρίτος Τρόπος τῶν Ὑποθετικῶν ὁ κατὰ Διάζασιν, ἐξ Ἀποφατικῆς συμπλοκῆς, τῇ θέσει τῶν τῦ Ἑπομένε ἑνὸς ἀναιρῶν τὸ ἕτερον, ἢ τὰ ἕτερα.

Τέταρτος Τρόποστῶν Ὑποθετικῶν ὁ κατὰ Διάζασιν ἐκ διαζευκτικῆ, τῇ θέσει τῶν τῦ ἑπομένε ἑνὸς, τὸ λοιπον ἀνκιρῶν, ἢ τὰ λοιπά.

Πέμπτος Τρόπος τῶν Ὑποθετικῶν, ὁ κατὰ Διάζασιν ἐκ διαζευκτικῆ, τῇ ἀναιρέσει τῶν τῦ ἑπομένε ἑνὸς, ἢ καὶ τῶν ἄλλων παρὰ τὸ ἕν, εἰσφέρων τὸ λοιπόν.

Ἕκτος τρόπος τῶν Ὑποθετικῶν, ὁ ἐξ ὅλων Ὑποθέσεων συνεχῶς, καὶ καλέμενος δι' ὅλε Ὑποθετικός.

ΚΦΑΛΑΙΟΝ. ΛΖ'.

Περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν Σοφισμάτων.

Τὰ ποιῦντα τὲς σοφιστικὲς Ἐλέγχες ἕξ εἰσιν ἐν τῇ λέξει. Ὁμωνυμία, Ἀμφιβολία, Σύνθεσις, Διαίρεσις, Προσῳδία, Σχῆμα λέξεως. Παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν μὲν Σόφισμα· οἷον, τὰ δέοντα ἀγαθά ἐστι· τὰ κακὰ δέοντά ἐστι· τὰ κακὰ ἄρα ἀγαθά ἐστιν. Ὁμώνυμον ἐνταῦθα τὸ Δέον· δηλοῖ γὰρ τὸ πρός τι χρήσιμον, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ ἀγαθόν. ἐν μὲν οὖν τῇ ἐλάττονι προτάσει τῇ λεγέσῃ, τὰ κακὰ δέοντα, τὸ δέον ἀντὶ τῦ χρησίμε παρείληπται· χρημάτων γὰρ ἀφαιρέσεις, καὶ καθαίρεσεις καὶ μάστιγες, καὶ τὰ τοιαῦτα,

τα, καθ' αὑτὰ ὄντα κακὰ, χρήσιμά ἐστι πρὸς τὰς δεομένας σωφρονισμοῦ· κατὰ δὲ τὴν μείζω πρόταστν, λέγεται τὸ δέον, ὡς καθ' αὑτὸ ἀγαθόν· καὶ ὅτως ἐκ τῆς ὁμωνυμίας εὗρε χώραν ὁ παραλογισμός. Χρὴ τοίνυν ὁμωνύμων ἐρωτωμένων, διασάφων τὰ σημαινόμενα· καὶ ὅτω τὴν ἀπόκρισιν ἀσφαλῆ ποιεμένας, τὸν σοφιστὴν ἀποκρύεσθαι. Πρῶτος μὲν ἦν σοφισμὸς, ὁ Παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἐστί.

Δεύτερος ὁ Παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν· οἷον, Ἆρ', ὃ γινώσκει τις, τοῦτο γινώσκει; γινώσκει δέ τις τὸ ξύλον· τὸ ξύλον ἄρα γινώσκει· τὸ Γινώσκει Ἀμφίβολον· ἐ γάρ ἐστι σαφὲς· πότερον; ὁ γινώσκων λέγεται γινώσκειν, ἢ τὸ γινωσκόμενον εἶναι τὸ γινώσκον; Καὶ πάλιν, Ἆρ' ἔστι σιγῶντα λέγειν; ἐχὶ· τί δ' ὅταν λέγῃ τις ξύλα καὶ λίθους, ἃ λέγει σιγῶντα; ἔστιν ἄρα σιγῶντα λέγειν. ἀμφιβάλλεται τὸ, σιγῶντα, πῇ τακτέον· πότερον; πρὸς τὸν λέγοντα, ἤτοι τὸν ἄνθρωπον, ἢ πρὸς τὰ λεγόμενα, ἤγουν τὰ πράγματα;

Διενήνοχε δὲ τῇ Παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν τρόπῳ, ὁ Παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν· ὅτι ὁ μὲν Παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἐξ αὐτῆ τῇ ὀνόματος διάφορα σημαίνοντος τὴν ἀπάτην εἰσάγει· ὁ δὲ Παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν, ἐκ τῆ λόγῳ ποιεῖται τὴν πλάνην, δηλοῦντος ἐχ ἕν. Ἐκληπτέον δὲ λόγον ἐνταῦθα, τὴν τῶν λέξεων σύνταξιν· ὄνομα δὲ, τὴν λέξιν ἁπλῶς. Τὸ μὲν γὰρ δέον, δηλοῖ πλείω κατὰ πᾶσαν πτῶσιν μετακλινόμενον, ὅθεν καὶ ὁμώνυμον λέγεται. τὸ δὲ γινώσκει, καὶ τὸ σιγῶντα, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ διάφορα σημαίνειν ἔχον, ἐκ τῆς τοιᾶσδε συντάξεως. Ὅθεν εἴτις ὅτως ἐρεῖ, ὃ ἐγὼ γινώσκω, ἐκεῖνο γινώσκω· καὶ πάλιν, ἆρ' ἔστι σοι λέγειν σιγῶντι; τὸ ἀμφίβολόν ἐστιν ἐδέν. Εἰ δὲ τὸ δέον ἀγαθὸν εἴποι τις, ἢ ἔστι τῷ δέοντι ἀγαθὸν, ἢ ὁπωσῦν ἄλλως, ἡ τῆ δέοντος ὁμωνυμία φυλάσσεται πάντοτε.

Τρίτος Τρόπος, ὁ Παρὰ σύνθεσιν· οἷον ὁ καθήμενος δύναται βαδίζειν· ὁ Σωκράτης κάθηται· ὁ Σωκράτης ἄρα βαδίζει· ἀλλὰ καὶ ἐ βαδίζει· κάθηται γάρ.

Ὁ πα-

Ὁ παραλογισμὸς Παρὰ τὴν σύνθεσιν γέγονεν· Ἔδει γὰρ, καθάπερ ἐν τῇ μείζονι Προτάσει τὸ δύναται, καὶ τὸ βαδίζειν τε μέσε ὅρε ἅμα κεκατηγόρηνται, ἕτω δὴ κἀν τῷ συμπεράσματι, τὸ δύναται μετὰ τε βαδίζειν συντεθειμένως καὶ συνημμένως λεχθῆναι κατὰ Σωκράτες, ἀλλ' ἐχὶ τὸ βαδίζει μόνον. ἐλλιπῶς ἓν ἐν τῷ συμπεράσματι τῆς συνθέσεως γεγονυίας, ὁ Παρὰ τὴν σύνθεσιν ἐγένετο Παραλογισμός.

Τέταρτος Τρόπος, ὁ Παρὰ τὴν διαίρεσιν. οἷον τὰ πέντε τρία καὶ δύω· τὰ τρία καὶ δύω περιττὰ καὶ ἄρτια· τὰ πέντε ἄρα περιττὰ καὶ ἄρτια. Τὸ Σόφισμα Παρὰ τὴν διαίρεσιν, διὰ τὸ διῃρῆθαι τὰ πέντε κατὰ τὴν ἐλάττω πρότασιν, εἰς τρία καὶ δύω, καὶ ἰδίᾳ περὶ ἑκάτε τὴν μείζω πρότασιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ τρία καὶ ὁ δύω καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἀριθμός, ὁ μὲν ἐστι περιττὸς, ὁ δ' ἄρτιος· εἶτ' ἀποφήναθαι τὸ Συμπέρασμα περὶ τε πέντε ὁμῶ, τὰ περὶ τῶν αὐτῶν μερῶν ἐξ ὧν συντέθειται, ταῖς προτάσεσιν εἰρημένα.

Τινὲς δὲ Τρόπον ἕνα τὸν παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρετιν ἔθεντο· διὰ τὸ, τὸ αὐτὸ διαιρέμενον ἀπὸ τῇδε συντίθεθαι τῷδε, καὶ συντιθέμενον τῷδε διαιρεῖθαι ἀπὸ τῇδε· οἷον ἐπὶ τε δηλωθέντος νῦν παραλογισμῦ τὰ πέντε διῃρῆντες εἰς τὰ τρία καὶ τὰ δύω· καὶ τῶν μὲν τρία, κατηγορήθη τὸ περιττὸν· τῶν δύω δὲ, τὸ ἄρτιον κατὰ διαίρεσιν· ἄμφω δ' ὁμῶ, τὸ περιττὸν δηλονότι καὶ ἄρτιον, τῶν πέντε κατηγορήθησαν κατὰ σύνθεσιν. Πάλιν ἐπὶ τε ἀνωτέρω ῥηθέντος σοφίσματος, τὸ βαδίζειν καὶ τὸ δύναται τῇ καθημένῃ κατηγορήθησαν κατὰ σύνθεσιν· διαιρεθὲν δὲ τὸ βαδίζειν ἀπὸ τε δύναται, τῇ Σωκράτες κεκατηγόρηται, τὸν ἔκλειψιν ἀμειψάμενον.

Πέμπτος Τρόπος, ὁ παρὰ Προσῳδίαν· οἷον, ἃ καταλύεις, οἰκία ἐστίν· ἃ καταλύεις, ἀπόφασίς ἐστιν· ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασίς ἐστι. Παρὰ τὴν προσῳδίαν τὸ Σόφισμα. Ἐν μὲν γὰρ τῇ πρωτέρᾳ προτάσει, τὸ ἃ μετὰ δασέως πνεύματος, καὶ τόνε περισπωμένε δοθὲν, τὸ ὅπερ ἐσήμαινεν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ προτάσει μετὰ ψιλῆ πνεύματος ληφθὲν, καὶ τόνε χωρὶς, ἐδήλωσεν ἄρνησιν.

Ἕκτος

Ἕκτος Τρόπος, ὁ Παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Ὀνομάζεται δ' ἕτως, ἐπείπερ ὁ ποῖος τῆς λέξεως σχηματισμὸς, αἴτιος τῦ τοιῦτο γίνεται παραλογισμῦ· οἷον, τὸ μανθάνειν, ἐνεργεῖν ἐστι περὶ τὴν μάθησιν· τὸ ἐνεργεῖν περὶ τὴν μάθησιν, διδάσκειν ἐστίν. τὸ μανθάνειν ἄρα διδάσκειν ἐστίν. Ὁ σοφισμὸς Παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως· ἐσχημάτισαι γὰρ τὸ παθητικὸν, εἰς τὸ ἐνεργητικὸν· καὶ τὸ ἐνεργητικὸν, εἰς τὸ παθητικόν· τὸ γὰρ ἐνεργεῖν περὶ τὴν μάθησιν, καὶ πάθος καὶ ἐνεργείας δηλωτικόν ἐστι. Καὶ πάλιν. Ἆρ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἅμα καὶ πεποιηκέναι; ἐχί. Τί δὲ; ἐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καὶ ὁρᾶν ἅμα καὶ ἑωρακέναι; ὥστε καὶ ποιεῖν καὶ πεποιηκέναι. Παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως καὶ τῦτο τὸ Σόφισμα. τὸ γὰρ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι, κἂν εἰς παρόντα καὶ παρωχήμενον ἐσχημάτισαι χρόνον, πλὴν ἓν σημαίνει καὶ τὸ αὐτὸ, διὰ τὸ οἷον ἀχρόνως καὶ ἀδιαστάτως τὴν ὅρασιν ἐνεργεῖν. Ὅθεν ὅπερ τις ὁρᾷ, τῦτο μονονεχὶ καὶ ἑώρακε. ποιεῖν δὲ καὶ πεποιηκέναι τὸ αὐτὸ, ἐκ ἐνδέχεται ἅμα, διὰ τὴν τῶν χρόνων διάστασιν. τὸ μὲν γὰρ ποιεῖν, ἐνεστῶτα χρόνον δηλοῖ· τὸ δὲ πεποιηκέναι τὸν παρεληλυθότα.

Τὰ παρὰ τὴν λέξιν Σοφίσματα.
- Ὁμωνυμία.
- Ἀμφιβολία.
- Σύνθεσις.
- Διαίρεσις.
- Προσῳδία.
- Σχῆμα λέξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΛΗ'.

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Λέξεως Σοφισμάτων.

Τῶν σοφισματικῶν Τρόπων, ἓξ μὲν Παρὰ τὴν λέξιν εἰσὶ, περὶ ὧν προσεχῶς ὑπεμνήσαμεν· ἑπτὰ δὲ τῆς λέξεως ἐκτὸς· Παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, Παρὰ τὸ πῆ καὶ ἁπλῶς, Παρὰ τὴν τῦ ἐλέγχυ ἄγνοιαν, παρὰ τὸ ἑπόμενον, Παρὰ τὸ, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, Παρὰ τὸ τιθέναι τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον·

αἴτιον· ὅς δὴ Τρόπος καὶ μὴ παρὰ τέτο κατονομάζεται· Παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἐν ποιεῖν.

Παρὰ τὸ συμβεβηκὸς μὲν, οἷον, ὁ Σωκράτης ἕτερον Πλάτωνος· ὁ Πλάτων ἄνθρωπος· ὁ Σωκράτης ἕτερον ἀνθρώπε. Λέγεται δὲ Παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, ὅτι μὴ κατὰ Φύσιν ἕτερόν ἐσιν ὁ Σωκράτης τε Πλάτωνος, ἀλλὰ καθ' ὑπόσασιν καὶ τὰς ὑποσατικὰς ἰδιότητας. Ταῦτα δὲ πάντα, περὶ τὴν Φύσιν εἰσὶν ἀλλ' ἐ Φύσεις· τὸ συμπέρασμα δὲ λαβὼν ἀπὸ τῶν περὶ τὴν Φύσιν, τὴν ἑτερότητα πρὸς τὴν Φύσιν μετήνεγκε. Πάλιν, ὁ Ἄνθρωπος Ζῶον· τὸ ζῶον Γένος· ὁ ἄνθρωπος γένος. Καὶ, ὁ Πέτρος ἄνθρωπος· ὁ ἄνθρωπος τρισύλλαβον· ὁ Πέτρος ἄρα τρισύλλαβον. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα Σοφίσματα, Παρὰ τὸ συμβεβηκός· ἔτε γὰρ τε ζώε κατηγορεῖται τὸ γένος ἐσιωδῶς, ἔτε τε ἀνθρώπε τὸ τρισύλλαβον ἐσιωδῶς, ἵν' ἐξ ἀνάγκης τὸ μὲν κατὰ τε ἀνθρώπε, τὸ δὲ κατὰ τε Πέτρε λεχθεῖεν. Γινομένης δὲ τῆς κατηγορίας μὴ ἐσιωδῶς, ἀλλ' ἐπεσιωδῶς, ἐχ ὅσα κατὰ τε Κατηγορεμένε λέγεται, ταῦτ' ἀνάγκη καὶ κατὰ τε Ὑποκειμένε λέγεθαι πάντα. Πάλιν ἐν δευτέρῳ Σχήματι. Τὸ μέλι ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐκ ἐπιδέχεται· Τὸ γλυκὺ ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται. Τὸ μέλι ἐκ ἔσι γλυκύ. Καὶ αὖθις· Τὸ λευκὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττόν ἐσιν· ὁ Κύκνος, ἡ Χιὼν, τὸ Ψιμμίθιον, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκ εἰσίν. Οὐκ ἄρα ταῦτα λευκά. Παρὰ τὸ συμβεβηκὸς τὰ Σοφίσματα, διὰ τὸ μήτε τε λευκε τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖθαι ἐσιωδῶς, μήτε τε γλυκέος τὸ ἐπιτείνεθαι καὶ ἀνίεθαι. Οἶμαι δὲ τὲς τοιέτες Παραλογισμὲς, ἔτις καὶ Παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἐρεῖ, καὶ ἔτος ἐκ ἂν ἀποπλανηθείη πόῤῥω τε ἀληθέ· τὸ γλυκὺ γὰρ καὶ τὸ λευκὸν, σημαντικά ἐσι καὶ τῶν ποιοτήτων αὐτῶν, τῆς γλυκύτητος, λέγω, καὶ τῆς λευκότητος· ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν πεποιωμένων σωμάτων. Κατὰ μὲν ἓν τὰς μείζες Προτάσεις, ποιότητας μόνας ἁπλῶς ἐδίδαν οἱ Σοφισμοὶ, γλυκύτητα καὶ λευκότητα· ἐν δὲ τοῖς συμπεράσμασι Σώματα, μετὰ ποιοτήτων ἐλάμβανον. Εἰ

δ' ὁ

δ' ὁ γλυκὺ καὶ ὁ λευκὸν προέτεινον, ἐκεῖνα καὶ συνεπέραινον, ἐδὲν ἂν ἴσως ἠκολέθει παράλογον· ἅτε γὰρ τὸ Μέλι γλυκὺ τοιῶτον, ὁποῖον ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται, τετέσι γλυκύτης, ἐθ' ὁ Κύκνος τοιῶτο λευκὸν, ὁποῖον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐστὶν, ἦγεν λευκότης· ἀλλὰ σώματα καὶ ἄμφω· τὸ μὲν γλυκὺ σῶμα, τὸ Μέλι· τὸ δ' αὖ σῶμα λευκὸν, ὁ Κύκνος· καὶ καθὸ σώματα τῷ μᾶλλον καὶ τῷ ἧττον ἀνεπίδεκτα μένει, καὶ πάσης ἐπιτάσεώς τε καὶ ἀνέσεως, σώζοντα δηλονότι τὸ κατὰ Φύσιν ἐν ἑαυτοῖς. Τοιαῦτα καὶ ἡ Χιὼν, καὶ τὸ Ψιμμίθιον, καὶ τὰ παραπλήσια. Οὕτω καὶ ἄλλο μὲν ζῷον, ὁ ἄνθρωπος· ἄλλο δὲ ζῷον, τὸ γένος. Ζῷον μὲν γὰρ γένος τὸ ἁπλῶς ζῷον, ἦγεν τὸ τῶν εἰδῶν ἁπάντων συλληπτικὸν, τῶν κατὰ τὴν τελείαν χαρακτηριζομένων ζωήν· ὁ δ' Ἄνθρωπος ἓν τῶν τοιούτων εἰδῶν, ὃ πρὸς τῇ τελείᾳ ζωῇ φέρει καὶ τὴν λογικότητα, καὶ τὴν πρὸς τὸ δέχεθαι τὸν θύραθεν νῶν καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπιτηδειότητα Φυσικὴν, μορφωτικὰ ἑαυτῶ. Ζῷον ἓν ἐχ ἁπλῶς ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τοιῶτον ζῷον· τὸ δὲ τοιῶτον ζῷον, ἐ Γένος, ἀλλ' Εἶδός ἐστι.

Δεύτερος Τρόπος τῶν ἐκτὸς τῆς λέξεως Ἐλέγχων σοφισικῶν, ὁ Παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς. Καὶ Πῇ μὲν καλεῖται ἡ σύνθετος κατηγορία μερικωτέρων ἔσα δηλωτική· καὶ γὰρ ἡ σύνθεσις ἀεὶ μερικεύει τὰ πράγματα· διὸ καὶ τὸ λογικὸν ζῷον μερικώτερόν ἐστι τῶ ζάω. Ἁπλῶς δὲ, ἡ ἀσύνθετος κατηγορία λέγεται, καθολικωτέρων ὑπάρχουσα πραγμάτων ἐμφαντική, τὰ γὰρ ἁπλᾶ, τῶν συνθέτων καθολικώτερα. Γίνεται τοίνυν ὁ Παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς Παραλογισμὸς, ἢ ὅταν τὰ Πῇ κατηγορήσωμεν Ἁπλῶς, ἢ τὰ Ἁπλῶς κατηγορήσωμεν Πῇ· τετέσιν, ἢ ὅταν τὰ ἅμα καὶ συνθέτως κατηγορέμενα, κατηγορήσωμεν ἰδίως καὶ ἀσυνθέτως· ἢ τὰ ἰδίως καὶ ἀσυνθέτως κατηγορέμενα, ὁμῶ καὶ συνθέτως κατηγορήσωμεν. Τῶ προτέρῳ παράδειγμα· ὁ Πάτηρ μείζων τῶ Υἱῶ τῶ Αἰτίῳ. τὸ Αἴτιον Φύσει· ὁ Πατὴρ ἄρα μείζων τῶ Υἱῶ Φύσει. Παρὰ τὸ πῇ καὶ Ἁπλῶς προέβη τὸ Σόφισμα.

καὶ

Καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ μείζων τῦ Υἱῦ τῷ φύσει αἰτίῳ, ἦγεν τῷ φυσικῷ, ἐ τῷ δημιεργικῷ. Τοίνυν ἐπεὶ καὶ τὸ αἴτιον καὶ τὸ φύσει, κατηγορηθῆναι ὀφείλοντα Πῆ, καὶ ὁμῦ καὶ συνθέτως, Ἁπλῶς καὶ ἰδίᾳ καὶ ἀσυνθέτως κατηγορήθησαν, εὗρε χῶραν ὁ Παραλογισμός. Τῦ δευτέρε παράδειγμα. Σίμων Σκυτεὺς καὶ ἀγαθός· Πᾶς Σκυτεὺς ἀγαθὸς, εὐφυῶς κατασκευάζει τὰ Πέδιλα· Σίμων τὸ λοιπὸν εὐφυῶς κατασκευάζει τὰ Πέδιλα. Ἦν δ' ὁ Σίμων ἐκ ἀγαθὸς τὴν τέχνην, ἀλλὰ τὸν τρόπον. Τὸ σόφισμα παρὰ τὸ Πῆ καὶ Ἁπλῶς· τὸ γὰρ ἀγαθὸς, καὶ τὸ Σκυτεὺς, ἁπλῶς καὶ ἰδίᾳ καὶ ἀσυνθέτως κατηγορηθέντα τῦ Σίμονος, κατὰ τὴν ἐλάττω πρότασιν, πῆ, καὶ ὁμῦ κατὰ τὴν μείζω, καὶ συνθέτως ἐλήφθησαν.

Τρίτος Τρόπος, Παρὰ τὴν τῦ ἐλέγχε ἄγνοιαν· οἷον, τὰ δέκα διπλάσια· τὰ δέκα ἐ διπλάσια· πρὸς μὲν γὰρ τὰ πέντε, διπλάσια· πρὸς ἄλλα δὲ, ἐ διπλάσια. τὰ διπλάσια τοιγαρῦν ἐ διπλάσια. Λέγεται δὲ Παρὰ τὴν τῦ ἐλέγχε ἄγνοιαν, ὅτι παρὰ τὸ μὴ γινώσκειν τὸν ἀποκρινόμενον, ἴσως δὲ καὶ τὸν ἐρωτῶντα, τί ἐστιν ἔλεγχος, λαμβάνει τόπον ὁ Παραλογισμός. Ἔλεγχος γάρ ἐστιν Ἀντίφασις τῦ αὐτῦ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, μὴ μέντοι πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο. τὰ δέκα δὲ πρὸς τὰ πέντε μὲν εἴρηνται διπλάσια· πρὸς τ' ἄλλα δὲ ἐ διπλάσια.

Τέταρτος Τρόπος, ὁ Παρὰ τὸ ἑπόμενον· οἷον Δημόκριτος φεύγει πρὸς ἔρημον· ὁ φεύγων πρὸς ἔρημον μαίνεται· Δημόκριτος ἄρα μαίνεται. Λέγεται δὲ Παρὰ τὸ ἑπόμενον, ἐπείπερ ἕπεται τῷ μαινομένῳ τὸ φεύγειν πρὸς ἔρημον. πλὴν ἐκ ἀντιστρέφει· ἐ γὰρ εἴτις φεύγει πρὸς ἔρημον, ἤδη καὶ μαίνεται· ἀλλ' ἐστὶν ὃς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὑπερφρονήσας, ἀταραξίαν καὶ ἡ συχίαν ζητεῖ, καὶ διὰ τῦτο πρὸς τόπυς ἀπηλλαγμένυς θορύβων ἀναχωρεῖ, καθὼς καὶ ὁ ἰατρὸς Ἱπποκράτης ὁ κῶος ἐπέσησεν ἀκέσας, ὅτι Δημόκριτος ἐμάνη καὶ πρὸς ἔρημον ἀνεχώρησε.

Πέμπτος Τρόπος, Παρὰ τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, ἦγεντὸ προκείμενον εἰς δεῖξιν, τιθέναι ὥσπερ

ὥσπερ ὁμολογούμενον· οἷον, πρόκειται εἰς δεῖξιν, τὸ, τὴν Ψυχὴν εἶναι ἀθάνατον· τοῦτό ἐστι τὸ ἐν ἀρχῇ· τὸ προηγούμενον, δι' ὃ γίνεται ὁ συλλογισμός. Εἴτις ἔν εἴποι, ὅτι ἡ ψυχὴ ἄφθαρτος· τὸ ἄφθαρτον ἀθάνατον· ἡ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος· ἔτος αἰτεῖται καὶ λαμβάνει τὸ ἐν ἀρχῇ, τὸ ζητούμενον. Οὐδὲ γὰρ διενήνοχε τῷ ἀθανάτῳ, κατὰ τὴν σημασίαν, τὸ ἄφθαρτον, εἰ μὴ κατὰ μόνην τὴν προφοράν· ταυτὸ γάρ, κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἀθάνατόν τε καὶ ἄφθαρτον. Ὅθεν ὁ ἕτω συλλογιζόμενος, δείκνυσιν ἐδέν· ἀλλὰ τὸ ἐν ἀρχῇ τὸ ζητούμενον αἰτεῖται καὶ λαμβάνει χωρὶς ἀποδείξεως.

Ἕκτος Τρόπος, Παρὰ τὸ τιθέναι τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον. Γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον, ἐν τοῖς δι' ἀδυνάτου συλλογισμοῖς. οἷον, εἴτινος εἰπόντος, παντὶ γελαστικῷ ὑπάρχειν τὸ λογικὸν, ἕτερος ἐντεῦθεν δῆθεν, εἰς ἀδύνατον ἀπάγων τὸν λόγον, ἐρεῖ. Εἰ τὸ λογικὸν παντὶ γελαστικῷ· τὸ γελαστικὸν παντὶ Πιθήκῳ· τὸ λογικὸν ἄρα Πιθήκῳ παντί, διὰ τὴν ὑπόθεσιν. ὅπερ ἀδύνατον. Ὡς αἴτιον ἐνταυθοῖ τέθειται τὸ μὴ αἴτιον· ἐδὲ γὰρ τὸ εἶναι παντὶ γελαστικῷ τὸ λογικὸν, (τοῦτο γὰρ ἦν ἡ ὑπόθεσις.) τῷ ἀδυνάτῳ γέγονεν αἴτιον, μὴ παρὰ τοῦτο συμβέβηκεν ἡ εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγή, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὑπάρχειν Πιθήκῳ παντὶ τὸ γελαστικόν· τοῦτο γὰρ ψεῦδος ὄν, εἰσήγαγε τὸ ἀδύνατον· ἐπείπερ ἐδεὶς Πίθηκος ταῖς ἀληθείαις γελᾷ, εἰ καὶ ἴσως γελᾶν χηματίζηται, ζῷον ὑπάρχον μιμητικόν.

Ἕβδομος Τρόπος καὶ ὕστατος, ὁ Παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν· οἷον, Σωκράτης διδάσκει Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη· Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἄνθρωπός ἐστι· Σωκράτης ἄρα διδάσκει ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκ ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα πλείω τὰ ἠρωτημένα ὑπάρχοντα, γεγόνασιν ἕν· ἕκαστον δὲ τῶν ὑποκειμένων, ἰδίας δεῖται τῆς ἐρωτήσεως· ἄλλος μὲν γὰρ ὁ περὶ Πλάτωνος λόγος· ὁ δὲ περὶ Ἀριστοτέλους, ἕτερος. Συμμιγῶς τοίνυν τὰ διάφορα ὑποκείμενα ἐρωτηθέντα ὡς ἕν, τὸν σοφισμὸν συνεσήσαντο.

Τὰ ἐκτὸς τῆς λέξεως Σοφίσματα.

Παρὰ τὸ συμβεβηκός.
Παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς.
Παρὰ τὴν τε ἐλέγχε ἄγνοιαν.
Παρὰ τὸ ἑπόμενον.
Παρὰ τὸ, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖθαι.
Παρὰ τὸ τιθέναι τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον.
Παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΛΘ'.

Περὶ Ἐλέγχε, καὶ ὅτι πάντες οἱ Παραλογισμοὶ εἰς τὴν τε ἐλέγχε ἄγνοιαν ἀνάγονται.

Ἔλεγχός ἐσιν, Ἀντίφασις τε αὐτε καὶ ἑνὸς, μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος, καὶ ὀνόματος μὴ συνωνύμε, ἀλλὰ τε αὐτε, ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης, μὴ συναριθμεμένε τε ἐξ ἀρχῆς, κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Τοίνυν εἰ μέλει τις μὴ καλῶς λέγοντα τὸν προσδιαλεγόμενον ἀπελέγχειν, ὀφείλει τὸ ἀντικείμενον συνάγειν, ὅπερ ἂν ὁ προσδιαλεγόμενος ἀποφαίνοιτο. (τοῦτο γάρ ἐσιν ἡ Ἀντίφασις.) Συνάγειν δὲ τὴν Ἀντίφασιν, ἐπὶ τε αὐτε καὶ ἑνὸς, ἃ μὴν ἐπ' ἄλλε καὶ ἄλλε. Τὸ γὰρ εἰπόντος τινὸς τὸν Ἀριστοτέλη τεχνολογεῖν, ἕτερον εἰρηκέναι τὸν Πλάτωνα μὴ τεχνολογεῖν, οὐκ ἔσιν ἔλεγχος· διὰ τοῦτό φησιν ὁ Ὁρισμὸς, Ἀντίφασιν τε αὐτε καὶ ἑνὸς εἶναι τὸν Ἔλεγχον. Μὴ ὀνόματος δὲ, ἀλλὰ πράγματος· τετέσι μὴ μόνον ὀνόματος, ἀλλὰ καὶ πράγματος. Εἰ γὰρ ἓν μὲν ὑπάρχει τὄνομα, διάφορα δὲ τὰ ὑπ' αὐτε δηλέμενα πράγματα, καὶ ὁ μὲν ἐπ' ἄλλε σημαινομένε δοίη τὸν λόγον, ὁ δ' ἐφ' ἑτέρε ποιήσοιτο τὴν Ἀντίφασιν, οὐ γίνεται Ἔλεγχος. Ἀλλ' ἐδὲ τε συνωνύμε ὀνόματος ἡ Ἀντίφασις Ἔλεγχός ἐσι· τὸ γὰρ εἰπεῖν, ζῷον περιπατεῖ, ζῷον οὐ περιπατεῖ, καὶ ἄμφω γε ἀληθῆ· Ἔλεγχος οὐκ ἔσιν, ἡ τε αὐτε καὶ ἑνὸς, ὀνόματός τε καὶ πράγματος Ἀντίφασις ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης συναγομένη, καὶ οὐκ ἐξ ἑτέρων τινῶν. Μὴ συναριθμεμένε τε

τῷ ἐν ἀρχῇ, τετέσι, δι' ἑτέρε ὀνόματος λαμβανομένε τῷ ζητήματος ἀντὶ προτάσεως εἰς τὸν λόγον τῆς ἀποδείξεως. τῶτο γὰρ ὑπάρχει τὸ ἐν ἀρχῇ. Καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ χρὴ, μὴ μέν τοι κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος τῷ ὑποκειμένε γίνεϑαι τὴν Ἀντίφασιν. Εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ Ξύλον κατὰ μὲν τὸ μῆκος λέγοιτο δίπηχυ, κατὰ δὲ τὸ πλάτος, ὲ δίπηχυ· καὶ Αἰθίοψ κατὰ μὲν τὴν τῷ σώματος ἐπιφάνειαν μέλας, κατὰ δὲ τὲς ὀδόντας ὲ μέλας, ὲδ' ἔτω γίνεται Ἔλεγχος. Καὶ πρὸς αὐτὸ δὲ, μὴ μέν τοι πρὸς ἄλλο δεῖ ἀντιφάσκειν. Οὐδὲ γὰρ ἐλέγχειν ἐςὶ, τὸ τὸν δέκα λέγειν πρὸς τὸν πέντε διπλάσιον, ὲ διπλάσιον δὲ, πρὸς ἕτερον ἀριθμόν. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τελεῖϑαι χρὴ τὴν Ἀντίφασιν, ἀλλὰ καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Ὡσαύτως μὲν, ἵνα μὴ λέγωμεν τὸ βρέφος γραμματικόν τε καὶ ὲ γραμματικὸν· ἢ τὸν κοιμώμενον, ὁρῶντα καὶ ὲχ ὁρῶντα· τὸ μὲν κατὰ τὸ δυνάμει· τὸ δὲ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ λαμβάνοντες. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ, ἵνα μὴ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον λέγωμεν, κατ' ἄλλον μὲν χρόνον φαῦλον, κατ' ἄλλον δὲ πάλιν χρόνον ὲ φαῦλον. Ταῦτα πάντα χρεὼν εἰδέναι, τὸν μήτ' ἀπατᾶϑαι, καὶ τὲς ἀπατῶντας ἐλέγχειν βελόμενον.

Ἐντεῦϑεν δῆλόν ἐςιν, ὡς οἱ Παραλογισμοὶ πάντες εἰς τὴν τῷ Ἐλέγχε ἄγνοιαν ἀναφέρονται, ψευδεῖς τινες ὄντες ἔλεγχοι καὶ ἀπατηλοὶ, καὶ διὰ τῶτο σοφιςικοὶ καλέμενοι Ἔλεγχοι, ὡς χρωμένων τέτοις τῶν σοφιςῶν, τῶν μηδὲν ἄλλο ἐπιϑδακότων, ἢ τοιέτοις κεχρωματισμένοις συλλογισμοῖς, τὸν προσδιαλεγόμενον ἀπατᾶν. Εἰ τοίνυν ὁ ἀληϑὴς Ἔλεγχος, Ἀντίφασίς ἐςι τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὸς, μὴ μόνον ὀνόματος, ἀλλὰ καὶ πράγματος· ὁ τῶτο εἰδὼς, ὲκ ἂν παρασυρείη τοῖς παρὰ τὴν λέξιν σοφίσμασιν. Ἥ, τε γὰρ Ὁμωνυμία, διάφορα εἰσάγει τὰ πράγματα, διὰ τῆς διαφόρε σημασίας τῷ ὀνόματος, καὶ ἡ Ἀμφιβολία διὰ τῷ λόγε καὶ τῆς συντάξεως τὸ μονοειδὲς ἐκ ἐχόντων, ὲ περὶ ἓν καταγίνεται· καὶ ἡ Σύνθεσις δὲ καὶ ἡ Διαίρε-

σις, ἄλλα μὲν συντεθειμένως, ἄλλα δὲ διηρημένως δηλῶσι πράγματα.

Δεῖ δ' ἐπὶ τῆ κυρίως Ἐλέγχε, τὸ αὐτὸ καὶ ἐν δηλῶσθαι παντοίως, καὶ χωρὶς, καὶ μετὰ συνθέσεως. Ἡ δὲ Προσῳδία, πρὸς τῷ διαφόρως φέρειν τὰς σημασίας, ἐδὲ τὸν νόμον Φυλάσσει τὸ αὐτὸ καὶ ἓν κατὰ πάντα. Καὶ ὁ τῆς Λέξεως δὲ χηματισμὸς, τῶν πραγμάτων ἐναλλάττει τὴν δήλωσιν· κἀντεῦθεν ἐκ ἔστιν εὑρεῖν ἐν ἑδενὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων, τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ὀνόματε καὶ πράγμα· καθὼς ὁ τε ἀληθῆς ἐλέγχε λόγος ἀπαιτεῖ. Πῆ δ' ἔζει χώραν, καὶ ὁ τὰ πλείω ἐρωτήματα ποιῶν ἓν, ἵνα καὶ πρὸς τὰς ἔξω τῆς λέξεως ἴδωμεν σοφισμὰς, ἔπερ ὁ ἔλεγχος ἑνὸς καὶ μόνε πράγματός τε καὶ ὀνόματος, ἀλλ' ἑ διαφέρων Ἀντίφασιν συλλογίζεται; Πῶς δ' ἂν ὁ Παρὰ τὸ πῆ καὶ ἁπλῶς Παραλογισμὸς, μετὰ τὸ ἐλέγχε ταχθείη, μὴ ἐπὶ τε αὐτε καὶ ἑνὸς πράγματος συλλογιζόμενος τὴν Ἀντίφασιν; Εἰ δὲ καὶ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης ὁ ἔλεγχος γίνεται, πάντως ὁ μὴ ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης, ἐκ ἔλεγχος· ὁ ποῖος ὁ τὸ μὴ αἴτιον τιθεὶς ὡς αἴτιον. Ὁ δὲ Παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ὁ Παρὰ τὸ ἑπόμενον, εἰ καὶ δοκῶσι συμπεραίνειν ἐκ τῶν δοθέντων, ἀλλ' ἑ συμπεραίνεσιν ἐξ ἀνάγκης ἐδ' αὐτοί. Οὐ δὲ γὰρ ὅσα μὴ κατ' ἰσίαν ὑπάρχει τῷ κατηγορεμένῳ, ταῦτ' ἀνάγκη τῆ ὑποκειμένε κατηγορεῖσθαι. Ὅθεν τῆ συμβεβηκότος ἐκ ἔστι Συλλογισμός. Μέρος δὲ τε παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ὁ περὶ τὸ ἑπόμενον, μόνῳ διαλάττων τῷ λαμβάνειν τὴν μείζω πρότασιν ἐκ διεψευσμένης ἀντιστροφῆς. Οὐδ' ὁ Παρὰ τὸ ἑπόμενον ἄρα συλλογισμὸς, ὥσπερ ἐδ' ὁ Παρὰ τὸ συμβεβηκός. Ἐδεὶς γὰρ ἔχει τὸ ἐξ ἀνάγκης· ἔτε γὰρ, εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῶον, τὸ δὲ ζῶον δισύλλαβον, ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον εἶναι δισύλλαβον· ἐπεὶ μηδὲ τῷ ζώῳ πρόσεστιν ἐσιωδῶς τὸ δισύλλαβον, ἵνα καὶ κατὰ τε ἀνθρώπε λεχθείη ζώε τυγχάνοντος· ἔτ' αὖθις εἰ ὁ μαινόμενος φεύγει πρὸς ἔρημον, ἀληθὴς δήπε καὶ ἡ ἀντιστροφὴ, τὸ, τὸν φεύγοντα πρὸς ἔρημον ἤδη καὶ μαίνεσθαι· ἐδὲ γάρ ἐστιν, ἐκ ἔστι τῷ διὰ Φιλοσοφίαν

ζητοῦντι

ζητοῦντι τὰς ἐρήμους τὸ μαίνεσθαι· τοὐναντίον μενοῦνγε μᾶλλον τὸ σωφρονεῖν. Διὰ ταῦτ' ἄρα τῷ τοῦ ἐλέγχου Ὄρῳ, τὸ ἐξ ἀναγκης προσκείμενον, ἀναγκαίως ἀποτρέπει τούς τε τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέντας, τοὺς παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τοὺς παρὰ τὸ ἑπόμενον Σοφισμούς. Τοὺς δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντας ἀκροβολίζει, τὸ, μὴ συναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ. Καὶ ἄλλως δ' ἂν ἴσως ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ τὸν ἀληθῆ δηλοῦντος ἔλεγχον ὁρισμοῦ, μὴ ὄντας ἐλέγχους ἀπελέγξοι τοὺς σοφιστικοὺς Ἐλέγχους ὁ ἐξετασικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Περὶ Προτάσεων καὶ Συλλογισμῶν.

Πᾶσα Πρότασις, Ἢ Κατάφασίς ἐστιν, ἢ Ἀπόφασις. Πᾶσα δὲ Κατάφασις, καὶ πᾶσα Ἀπόφασις, Ὑποκείμενον ἔχει καὶ Κατηγορούμενον, ἢ καὶ τρίτον Προσκατηγορούμενον, ἢ καὶ Τρόπον· καὶ ἢ μετὰ Προσδιορισμοῦ ἐκφέρεται, ἢ χωρὶς Προσδιορισμοῦ· καὶ ἢ Μερική ἐστιν, ἢ Καθόλου, ἢ Καθ' ἕκαστα· καὶ ἢ Ἁπλῆ ἐστιν, ἢ Ἐκ μεταθέσεως· καὶ ἢ Ἕξιν δηλοῖ, ἢ Στέρησιν.

Ἡ δηλοῦσα δὲ τὴν Στέρησιν στερητικὴ κατωνόμασται. ὡς τὸ, ἔτος ἄδικός ἐστιν, ἢ ἄσοφος, ἢ ἀνελεήμων, ἢ ἄφρων, ἢ ἀνανδρος, ἢ ἀκόλαστος. Ἁπλῆ δὲ ἐστι καὶ αὕτη· διὰ δὲ τὸ μὴ δηλοῦν ἕξιν, ἀλλὰ στέρησιν, ἰδίως ἐκλήθη στερητική. Τὸ μὲν οὖν δίκαιος, ἐν δηλοῖ, κἂν τε τὸ ἄνθρωπος ἔχει προσκείμενον, κἂν τε καὶ κύριον ὄνομα· εἴγε δὴ Καταφάσεως εἴη μέρος, ὡσαύτως καὶ τὸ ἄδικος. Εἰ δ' Ἀποφάσεως εἴη μέρος, εἰ μὲν ἔχει καὶ ὡρισμένον ὄνομα, πάλιν ἓν δηλοῖ· οἷον, ὁ Φάλαρις δίκαιος οὐκ ἔστιν· ἢ ὁ Φάλαρις ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν· ἢ ὁ Σίμων, ἄνθρωπος ἄδικος οὐκ ἔστιν. Εἰ δ' οὐκ ἔχει κύριον ἡ Ἀπόφασις ὄνομα, μόνον δὲ τὸ ἄνθρωπος προσκείμενον, οὐχ ἕν, ἀλλὰ τρία τινὰ δηλοῖ ἡ Ἀπόφασις· ἄνθρωπος γὰρ δίκαιος οὐκ ἔστιν, ὁ ἄδικος Ἄνθρωπος,

πος, καὶ τὸ ἀρτιγενὲς Βρέφος, καὶ εἴτι παρὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ Ἵππος, ὁ Λίθος, τὸ μὴ ὄν· ταῦτα γὰρ ἔτ' ἄνθρωποί εἰσιν, ἔτε δίκαιοι. Ὡσαύτως, ἄνθρωπος ἄδικος ἐκ ἔστιν, ὁ δίκαιος Ἄνθρωπος, καὶ τὸ μήτε τῆς ἕξεως μήτε τῆς στερήσεως μετέχον παιδίον, καὶ πᾶν ἕτερον, ὃ μηδ' ἄνθρωπος. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἕξιν ἢ στέρησιν δηλουσῶν Προτάσεων ἁπλῶν.

Ἡ δ' Ἐκ μεταθέσεως Ἀπόφασις, μὴ κύριον ὄνομα ἔχουσα, δύω τινὰ δηλοῖ· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Κατάφασις. ἄνθρωπος γὰρ ὁ δίκαιος ἐκ ἔστι, καὶ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, καὶ εἴτι παρὰ τὸν ἄνθρωπον· ὁ γὰρ βοῦς, μὴ ὢν ὅλως ἄνθρωπος, πῶς ἂν εἴη ὁ δίκαιος ἄνθρωπος; Ὥστε τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον, ἄνθρωπος ὁ δίκαιος ἐκ ἔστιν· ἄνθρωπος δὲ ὁ δίκαιός ἐστιν, ὅ, τε ἄδικος ἄνθρωπος, καὶ τὸ βρέφος, ὅπερ ἄνθρωπος μέν ἐστιν, ἔτε δὲ δίκαιος, ἔτε ἄδικος. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δέον εἰδέναι, ὅτι Προτάσεις ἐκ εἰσὶ κατ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ μέρη προτάσεων τὰ κατηγορέμενα, διὰ τέτο καὶ ὑποκείμενα ἔξωθεν δέχονται. Πᾶσα δὲ πρότασις, ἴδιον ὑποκείμενον ἔχει, καὶ ἐκ ἔξωθεν αὐτὸ δέχεται. Τῇ μὲν ἓν ἁπλῇ Καταφάσει, τῇ, ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν, ἡ Ἐκ μεταθέσεως Ἀπόφασις συνακολθεῖ, ἡ, ἄνθρωπος ὁ δίκαιος ἐκ ἔστι. Διὰ τέτο γὰρ καὶ ὑπ' αὐτὴν τέτακται παρὰ τῷ τεχνολόγῳ, καὶ Ἐκ μεταθέσεως, ὥς τινες ἔφασαν, εἴρηται· διότι ὑπὸ τὴν Κατάφασιν ἡ Ἀπόφασις, καὶ ὑπὸ τὴν Ἀπόφασιν ἡ Κατάφασις.

Ἀλλὰ πῶς ἐκ ἐκλήθησαν ἕτω καὶ αἱ στερητικαὶ, τὴν αὐτὴν τεταγμέναι τάξιν; ἕτω γὰρ ἔχει ἡ τάξις. Ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. Ἄνθρωπος δίκαιος ἐκ ἔστιν. Ἄνθρωπος ἄδικος ἐκ ἔστιν. Ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν. Ἄνθρωπος ὁ δίκαιος ἐκ ἔστιν. Ἄνθρωπος ὁ δίκαιός ἐστιν. Ἡμεῖς μὲν ἓν διὰ τί Ἐκ μεταθέσεως ὠνομάθησαν, ὡς ὑπελάβομεν, προειρήκαμεν. Ὅτι δὲ, ὃς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν, ἕτος ἄνθρωπος ἄδικος ἐκ ἔστι, καὶ ἄνθρωπος ὁ δίκαιος ἐκ ἔστι, φανερόν. Οὐ μὴν δὲ ὃς ἄνθρωπος δίκαιος ἐκ ἔστιν, ἤδη καὶ ἄνθρωπος ἄδικός ἐστι· τὸ γὰρ νεογνὸν, ἄνθρωπος δίκαιος ἐκ ἔστιν· ἐκ ἤδη δὲ καὶ ἄνθρωπός ἐστιν ἄδικος· ἀλλ' ἄνθρωπος ὁ δίκαιός ἐστιν. Ὃς δὲ

δὲ ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν, ἄνθρωπος ὁ δίκαιός ἐστι, καὶ ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστι. Ταῦτα καὶ χωρὶς τῆς τεχνολογικῆς περιεργίας, δῆλα τῷ νενεχεῖ, τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπαγορεύσαν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν ἔχοντι.

Δεῖ δ' ἐφιςάνειν ὅλως, ὅτι τὸ ἄνθρωπος ὑποκείμενον λαμβάνοντες, ἐπὶ τῶν προσεχῶς δεδηλωμένων φάσεων, προτάσεις αὐτὰς ἀδιορίςως ποιήσωμεν. Τὰς ἀδιορίςως δὲ Προτάσεις, ἐπὶ διαφόρων τῶ ὑποκειμένω μερῶν, ὁμοίως ταῖς μερικαῖς δυναμένας συναληθεύειν, Ἀριστοτέλης φησίν. Ὅθεν τὴν ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι πρότασιν, καὶ τὴν, ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν, ἐπὶ διαφόρων τῶ καθόλω ἀνθρώπω μερῶν, ἤγουν ἐπὶ διαφόρων ἀτόμων λαμβανομένας, κατὰ τὴν τῶν ἀποφαινομένων ἔννοιαν ἰσχύειν συναληθεύειν οὐκ ἄπο λόγω. Ὅταν μέντοι τὸ ἄνθρωπος ὡς ὑποκείμενον μὴ λαμβάνοι τις, ἀλλ' ὅλον τὸ, ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν, ὡς κατηγορέμενον ἑτέρω ὑποκειμένω λαμβανομένω· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ, ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν· εἰκότως τότε τὸ ψεῦδος διαιροῖη καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἄτερ ἀμφιβολίας τινός. Ἀνάγκη γὰρ τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μὴ ὄντων ἕκαςον, ἢ εἶναι τυχὸν ἄνθρωπον δίκαιον, ἢ μὴ εἶναι· περιλαμβάνει γὰρ ἡ Ἀντίφασις πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα· καὶ ἐφ' ὧν ἀληθεύει τὸ ἓν μόριον τῆς Ἀντιφάσεως, ἐπ' ἐκείνων ψεύδεται θάτερον· ἐφ' ὧν δ' ἐκεῖνο ψεύδεται, τὸ λοιπὸν ἀληθεύει. Τοσαῦτα καὶ νῦν περὶ Προτάσεων.

Συλλογισμοὶ δὲ τῶ πρώτω Σχήματος, ἤγουν συλλογιστικοὶ Τρόποι, τέσσαρες παραδέδονται. Πρῶτος ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Πᾶς, συνάγων Πᾶς. Δεύτερος, ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων Οὐδείς. Τρίτος, ὁ ἀπὸ τῆς Τὶς, καὶ Πᾶς, συνάγων Τίς. Τέταρτος, ὁ ἀπὸ τῆς Τὶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων Οὐ πᾶς.

Τέσσαρες Τρόποι καὶ τῶ δευτέρω Σχήματος συλλογιστικοὶ· ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων Οὐδείς· ὁ ἀπὸ τῆς Οὐδεὶς καὶ Πᾶς, συνάγων καὶ αὐτὸς Οὐδείς· ὁ ἀπὸ τῆς Τὶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων Οὐ πᾶς· ὁ ἀπὸ τῆς Οὐ πᾶς καὶ Πᾶς, συνάγων καὶ αὐτὸς Οὐ πᾶς.

Ἐξ δὲ τῦ τρίτε Σχήματος Τρόποι συλλογιστικοὶ· ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Πᾶς, συνάγων Τὶς· ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων Οὐ πᾶς· ὁ ἀπὸ τῆς Τὶς καὶ Πᾶς, συνάγων Τὶς· ὁ ἀπὸ τῆς Τὶς καὶ Οὐδεὶς, συνάγων ὡς ὁ δεύτερος Τρόπος, Οὐ πᾶς· ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Τὶς, συνάγων ὡς ὁ τρίτος τρόπος, Τὶς· ὁ ἀπὸ τῆς Πᾶς καὶ Οὐ πᾶς, συνάγων, κατὰ τὸν δεύτερον καὶ τὸν τέταρτον τρόπον, Οὐ πᾶς. Ὑποθετικοὶ ἕξ. καὶ Σοφιστικοὶ ἔλεγχοι δέκα καὶ τρεῖς.

Πᾶσα Πρότασις, { Ἢ Κατάφασις / Ἢ Ἀπόφασις.

Ἔτι ἡ Πρότασις δηλοῖ, { Ἢ Ἕξιν / Ἢ Στέρησιν.

Ἔτι ἡ Πρότασις, { Ἢ Ἁπλῆ / Ἢ Ἐκ μεταθέσεως.

Τέλος Λογικῆς, Βλεμμίδε Φιλοσόφε.

Πίναξ

ΠΙΝΑΞ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Τῶν ἀκριβῶς ἐμπεριειλημμένων τῇ παρούσῃ ΛΟΓΙΚΗ Ὑποθέσεων·

Ἐνῷ,

Ὁ μὲν Ἀραβικὸς Ἀριθμὸς, τὰς Σελίδας· Ὁδὲ Ἑλληνικὸς, τὲς Στίχες παρίσησιν.

Α

Ἀδιάφορον, τί. 105. ιζ.
Ἀδύνατον, διτλόν. 128. γ.
Ἀδύνατον καὶ ἄτοπον διαφέρουσιν. 161. ιβ. λς.
Αἴθησις, τί. 15. ιβ.
Αἵρεσις κατὰ Φιλοσοφίαν, τὶ, καὶ ποσαχῶς. 22. ι. κς.
Ἀκάτια, τί. 96. λδ.
Ἀληθὲς, τί. 114. ε.
Ἀλλοίωσις, εἶδος Κινήσεως. 85. κ.
Ἅμα, τριχῶς. 70. ζ.
Ἀναγκαῖον, διτλόν. 127. λα.
Ἀναγωγὴ τῶ δευτέρω καὶ τρίτω Σχήματος εἰς τὸ πρῶτον. 162. ιβ.
Ἄνθρωπω Ὁρισμός. 38. λε. 72. λε.
Ἄνισον ἐπιδέχεται μᾶλλον καὶ ἧττον. 95. λς. 96. ς.
Ἀντικείμενα, τί. 103. λ. Λέγεται τετραχῶς. 104. ς.
Ἀντιστροφὴ, τί. 141. λα. Ἀντιστροφὴ, ἐν Ὅροις, λδ. Ἐν Συλλογισμοῖς. 142. α. Ἐν Προτάσεσι. ιθ. Ἐνδεχομέ-

χομένη. κδ. Σὺν ἀντιθέσει. κζ. Ἁπλῆ. 143. γ. Καθ' ὅλε Καταφατική. θ. Καθ' ὅλε Ἀποφατική. ιβ. Μερική Καταφατική. ιδ. Μερική Ἀποφατική. ις.
Ἀντίφασις, πόθεν εἴρηται. 118. γ. τί. 108. ιη. 118. ε. Διαιρεῖ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὸ Ψεῦδος ἀεὶ. 109. β. 183. κα.
Ἀνυπόστατον, δύω σημαίνει. 67. κβ.
Ἀπαγωγὴ εἰς ἀδύνατον, πότε γίνεται. 161. θ.
Ἀποδεικτικὴ Ἐπιστήμη, ἐστὶ δύο τὸ καθ' ὅλε Καταφατικὸν, μᾶλλον τῆ Ἀποφατικῆ. 247. ις.
Ἀπόδειξις, τὰ Καθ' ὅλα ζητεῖ. 147. κα.
Ἀπόδειξις, ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ καὶ πρώτως γίνεται. 49. ιε.
Ἀπόφανσις, τετραχῶς προάγεται. 118. ια.
Ἀπόφασις, τί. 132. κβ. πῶς γίνεται. 133. α. ε. 134. ιη.
Ἀριθμητικὴ, τί. 25. λγ.
Ἀρνητικὸν μόριον καθ' αὑτὸ μετατιθέμενον, ἐξαλλάττει τὰς Προτάσεις. 135. ιε.
Ἀστρονομία, τί. 26. γ.
Ἄτομον, τέσσαρα σημαίνει. 43. θ. τί. ιη.
Ἄτομα, ἔτε φύσει, ἔτε γνώσει πεπερασμένα. 42. ε. τὰ τέτων εἴδη, ἐκ ἓξι γένη. 39. η.
Αὐτοκράτορι ἡ Λογικὴ αὕτη συντέτακται. 2. ις.
Αὐτόματον, ἐν τίσι λέγεται. 128. λβ.
Αὐτοψία, πότε λέγεται. 17. α.
Τὸ Αὐτὸ, πῶς ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην τάττεται Κατηγορίαν. 96. ιβ. Καθ' αὑτὸ, καὶ πρώτως διαφέρει. 49. ζ.
Ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, τίνα λέγονται. 9. ιε.

B

Βασιλείας καὶ Φιλοσοφίας τὸ συγγενέστατον καὶ ὁμοιότροπον. 1. ις.
Βασιλεύειν ἐπιστημονικῶς, τί. 2. β.
Βέλησις, Ψυχῆς Δύναμις. 14. λ.

Γ

Γένος, τί. 37. ι. Γενικώτατον Γένος, τί. 38. ιβ.
Γένος σημαινόμενα. 36. ιϑ. 37. α.
Γένη τῶν οἰκείων Εἰδῶν Αἴτια. 38. α.
Γένη Γενικώτατα, δέκα. 42. λε.
Γένη ὑπάλληλα, διατί λέγεται. 38. κβ.
Γένη καὶ Εἴδη λέγονται Πρὸ τῶν πολλῶν, Ἐν τοῖς πολλοῖς, Ἐπὶ τοῖς πολλοῖς. 40. λα. 41. α.
Γένεσις καὶ Φθορὰ, Μεταβολὴ, ἐ Κινήσεις. 85. ι.
Γεωμετρία, τί. 26. α.

Δ

Δέον, Ὁμώνυμον. 170. λβ.
Δημόκριτος, διατὶ Φεύγει εἰς Ἔρημον. 176. κδ.
Διάθεσις, τὶ διαφέρει Ἕξεως. 88. κγ. τί. κη. *) 89. β.
Διαιρετικοὶ τρόποι ὁκτώ. 9. α. Τίνες κύριοι, καὶ τίνες καταχρηστικοί. 9. λδ. 10. α.
Διαίρεσις, Ἐπιδιαίρεσις, Ὑποδιαίρεσις κατὰ τὶ διαφέρουσι. 10. λδ. 11. α.
Διαίρεσις πρὸ τῶν Κατηγοριῶν Πρώτη. 52. ι. Δευτέρα 55. λ.
Διάνοια, τί. 16. γ. Καλεῖται δυνάμει Νοῦς. ε. Ἡ ταύτης Ἐνέργεια διατὶ λέγεται πάθος. ιδ. Διαφέρει τῆς μετὰ λόγου Δόξης. ιϑ.
Διαφορὰ, διτλή. 44. ιε. Ἡ ἐσιώδης καὶ ἰδιαίτατα τί. κδ. λς. 45. α. Αἱ ἰδιαίταται Διαφοραὶ, λέγονται διαιρετικαὶ καὶ συστατικαί. 45. ιγ. Λέγονται Γένη ὑπάλληλα. λα. Ποιοῦσιν ἄλλο. 48. ιε. Συντελοῦσι πρὸς τὸς Ὁρισμούς. κη. Ἡ ἐπεσιώδης διτλή. 47. η. Τὶς ἡ κοινῆ. ϑ. Τὶς ἡ ἰδία. ια. Ἑκάτεραι ἀλλοῖον ποιοῦσιν.

*) Σημείωσαι, ἔνθα μόνος ὁ Ἑλληνικός ἐστιν Ἀριθμὸς, τῆς αὐτῆς ἔτι ἔχεται Σελίδος, τῆς διὰ τὸ ἀραβικὸ σημειωθείσης πρὸ αὐτοῦ Ἀριθμοῦ, καὶ τῶν αὐτῆς Στίχων τυγχάνει δηλωτικός.

σιν. 48. ιγ. κβ. Οὐσυντελᾶσι πρὸς τὰς ἐσιώδεις ὁρισμάς. κε.
Διεζευγμένον, τί. 167. ε.
Διορισμοὶ, Τέσσαρες. 123. ι. Τοῖς Ὑποκειμένοις συντάσσονται. ιδ. Θηλυκῶ ὀνόματι ἀπολύτως ἐκφέρονται. 124. κ. Μετατιθέμενοι καθ' ἑαυτὰς ἀναστρέφουσι τὰς Προτάσεις. 136. ζ.
Δύναμις, τί. 89. ζ.

Ε

Εἶδος διτλόν. 37. ιγ. τί. κγ. Ἔστι τῶν Πρός. τι. λ. Εἶδος εἰδικώτατον, τί. 38. ις.
Εἴδη εἰδικώτατα ἀπερίληπτα τῇ γνώσει. 42. ι. 53. ζ. Ἀντιδιαιρέμενα διὰ τί λέγονται. 11. ιγ. Διὰ τὶ ἀθεωρῆται τὸ φύσει πρότερον ἐν αὐτοῖς, ὡς καὶ τοῖς Ἀτόμοις. κε. 12. γ.
Ἔλεγχος, τὶ. 176. κ.
Ἕλενος, ὁποῖος. 31. κ.
Ἑλένη, ὁποία. 31. κα.
Ἐμπειρία, τί. 12. λε. Πόθεν γίγνεται. 16. λε.
Ἐντινι, λέγεται ἐνδεκαχῶς. 63. λα.
Ἓν καὶ ταὐτὸν, τριχῶς λέγεται. 65. ις.
Ἓν ἐνὶ ἐναντίον. 105. λς. 106. α.
Ἐναντία, τί. 93. γ. Ἢ εἰσιν Εἴδη, ἢ θάτερον θατέρῳ ἐχάτη ἀπόπλωσις. 104. ιδ. τὰ Ἄμεσα τίνα, καὶ ποσαπλᾶ. κδ. τὰ Ἔμμεσα, ποσαπλᾶ. 105. γ. Αἰτέτων Περιοχαὶ πρόστι ἐστιν. κγ. Τρία τέτοις παρέπεται. λ. Γένος αὐτῶν τὸ ποιόν. 106. κθ.
Ἐνδεχόμενον, τριτλόν. 128. ιγ.
Ἐυπόσατον, διτλόν. 67. λ.
Ἕξις, τί. 88. κθ. Λέγεται πολλαχῶς. 106. λα.
Ἐπίνοια, διτλῶς λέγεται. 21. γ.
Ἐπιστήμη, τί. 14. α. Διὰ τὶ ἕτως ὠνόμασται. ιη. Πόθεν γεννᾶται. 17. ιβ. Πῶς διαφέρει τῆς τέχνης. ιζ. Οὐκ ἔστι τῶν κατὰ μέρος. 52. κη.

Ἐρυθρίασις, πῶς γίνεται. 90. λε.
Ἐσι, καὶ Ἦν, καὶ Ἔσαι, ὑπαρκτικὴν ἔχει τὴν σημασίαν καὶ χρονικήν. 115. ιγ. διὰ τί λέγονται ῥήματα ἀρχοειδῆ. 116. β.
Ἕτερον, τριχῶς. 65. λ. Ἕτερα, πότε λέγεται. 28. κς. Πῶς ὁρίζεται. 29. α.
Ἑτερώνυμα, τίνα λέγεται. 28. λε.
Ἑτερογενῆ καὶ Ἑτεροειδῆ, πῶς διαφέρουσιν. 66. ζ.
Ἑτεροειδῆ Κυρίως, τίνα. 66. ιε.
Ἑτεροϋπόστατα, διὰ τὶ λέγονται. 66. γ.
Ἔχειν Κατηγορικὸν, τί. 54. ιε. 102. ι. Ἔστιν ὁμώνυμον. 101. κθ. Διαφέρει τῷ κεκλῆσθαι. 102. ις. Διαιρεῖται, καὶ ὑποδιαιρεῖται. ιθ.

Z

Ζωὴ, διτλὴ, Φυσική τε καὶ Προαιρετική. 19. θ.
Ζῶον, τί. 45. κα. 72. λ.
Ζῴόφυτον, τί. 45. κδ. 72. λα.

H

Ἡδονικοὶ, πόθεν ἐκλήθησαν. 23. ς.
Ἠθικὸς Φιλόσοφος, τίς. 26. ς.

Θ

Θάνατος Φυσικόστε καὶ Προαιρετικὸς, τίς. 19. ιε.
Θεὸς, αὐτοσοφία. 20. κ.
Θεὸς, πῇ κατέπαυσε, καὶ πῇ ἔτι ἐργάζεται. 42. ιδ.
Θέσις, τί. 22. ιδ.
Θεωρεῖν, ἐν τίσι γίγνεται. 100. ιβ.
Θεωρητικὸν τῆς Φιλοσοφίας, διατί τριχῇ διαιρεῖται. 24. ς. τέτε Τέλος, Ἀλήθεια. 26. λβ.

Πίναξ τῶν ἐν τῇ παρέσῃ

Ι

Ἴδιον ἐν τοῖς Ὁρισμοῖς καὶ Ὑπογραφαῖς λόγον ἔχει Διαφορᾶς. 8. γ. τὸ Ἐπεσιῶδες παντὸς Συμβεβηκότος προτιμώτερον. ι. 34. ε. τὸ Οὐσιῶδες ἐποῖον, καὶ διὰ τί λέγεται. κε. λ. Πότε παραλαμβάνεται ἐν τοῖς Ὁρισμοῖς. 35. ιγ. Πότε τὸ Ἐπεσιῶδες. ιη. Διατὶ ἑκάτερον φέρει ὁ Ἄνθρωπος. κδ. 50. κζ. Λέγεται τετραχῶς. 49. λβ. 50. Κυρίως ὁποῖον. 50. θ. Τί ἐστι. ιη. Τριχῶς οἱ Πλατωνικοὶ αὐτὸ ἐκλαμβάνουσι. 51. ιζ.

Ἰεδαῖοι, πόθεν ἐκλήθησαν. 36. λς.

Ἴσον ἐκέπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 95. λγ.

Ἱστορία, πότε καλεῖται. 17. ς.

Κ

Καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως διαφέρει. 49. ζ. Τοῖς Καθ' ὅλα τὸ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν ἐστί. 53. ς.

Κάνθαροι ὁποῖοι. 96. κη.

Κακὸν, τί. 104. ιη. Πῶς Ἀγαθῶτε καὶ Κακῷ ἐναντίον. 105. λα. Ποικίλον τε καὶ πολυχιδές. 106. θ.

Κανὼν προκατηγορικὸς Πρῶτος. 62. α. Δεύτερος. 66. κ.

Κατάφασις, τί. 117. λε. 132. ις. 133. κβ. ἡ Ἐκ Μεταθέσεως, ὁποία. 133. θ.

Κατηγορία, διὰ τί εἴρηται, 56. γ. 58. θ. Πότε Ἐπὶ πλέον λέγεται τῶ Ὑποκειμένῳ, 61. ιθ. Πότε Ἐπίσης. κθ. Πότε Καθ' Ὑποκειμένῳ ἐστίν. 62. ε. Πότε ἐν Ὑποκειμένῳ. κδ.

Κατηγοριῶν ἀνίχνευσις καὶ τάξις. 57. ιη. Πᾶσαι Ἁπλαῖ εἰσι. κθ. καὶ καθολικαὶ Φωναί, τοιαῦτα δηλοῦσαι πράγματα. 58. γ. Διαφέρουσι τῶν πέντε Φωνῶν. ε.

Κατηγορούμενος Ὅρος, τίς. 118. κθ.

Κεῖσθαι, τὶ, καὶ ὁσαχῶς διαιρεῖται. 54. ιη.

Κίνησις, τίσιν ἐνθεωρεῖται τῶν Κατηγοριῶν, καὶ εἴδη αὐτῆς

τῆς πόσα. 84. ιη. Πάσῃ Κινήσει, τῆς Οὐρανίας ἐκλὸς, Ἡρεμία ἀντίκειται. 85. λβ. 86. λε.
Κοινὸν, τετραχῶς λέγεται. 51. α.
Κυρηναϊκοὶ, πόθεν λέγονται. 22. κθ.
Κυρίᾳ Σαὶξ ἐχ ὑπόσασις, ἀλλ' ἐνυπόσατον. 68. ς.

Λ

Λεγομένων καὶ Ὄντων, Διαίρεσις. 52. ι.
Λεῖον, τί. 91. λβ.
Λευκῷ ἴδιον. 90. ε.
Λογικῆς χρήσιμον. ι. ε. 24. α.
Λόγος, τί. 116. λ. Εἴδη αὐτῷ πέντε. λε. ὁ Ἀποφαντικὸς, τίς. 117. λγ. Εἴδη αὐτῷ. λε. Τὶ διαφέρει τῆς Λέξεως. 113. ιγ.

Μ

Μαθηματικὸν, διὰ τὶ προσηγόρευται. 25. β. τέτε Ὑποδιαίρεσις. ια.
Μαθηματικὴ ἐσία, ὁποία. 27. θ.
Μάθησις, τί. 25. η.
Μᾶλλον καὶ ἧττον, τίσιν ἐνθεωρεῖται τῶν Κατηγοριῶν. 95. κ. Ἐσι τῶν ἀτελῶν. λβ. Ὁδὸς ἐπὶ τ' Ἀναντία. 79. ς. 93. ζ.
Μανὸν, τί. 92. δ. η.
Μέλανος ἴδιον. 90. ς.
Μέλοντος καὶ Ἐσομένε διαφορά. 132. γ.
Μέρη ὁμοιομερῆτε καὶ ἀνομοιομερῆ, τίνα. 9. ς.
Μερικὰ, τρεπλά. 53. ε.
Μέσον, τίνων λέγεται μέσον. 105. ς. καὶ ὅτι καὶν τοῖς Πρόστι κατ' Ἀρχύταν. ιθ.
Μεταβάλλον, ποσαχῶς λέγεται μεταβάλλειν, 84. λδ. 85.

Ἐκ Μεταθέσεως Κατάφασις καὶ Ἀπόφασις, δύω δηλοῖ. 182. η.
Μετὰ τὰ Φυτικὰ, διατὶ λέγεται. 27. ε.
Μορφὴ, διχῶς λέγεται. 91. κ.
Μουσικὴ, πῶ καταγίνεται. 25. λβ.

N

Νοήματα, καὶ Νοεῖν, τί. 114. γ.
Νῦς, πῶς γινώσκει, καὶ τίνες οἱ κατὰ τὸν τοιῦτον Νῦν ἐνεργῦντες, 16. κζ.
Νομοθετικὸν καὶ δικαστικὸν, ὁποῖον. 2. δ. 26. ι.

Ξ

Ξυλάβιον, χαλκευτικῆς ὄργανον. 24. γ.

O

Οἰκονομικὸς, τίς. 26. ζ.
Ἐν Ὅλῳ, πότε λέγεται. 139. λδ. 140. α.
Ὁμακόϊον. 23. ε.
Ὁμοειδῶν, καὶ Ὁμογενῶν διαφορά. 66. ζ.
Ὁμοούσια, ὁποῖα. 67. ιε.
Ὁμοϋπόστατα, τίνα. 66. δ.
Ὁμώνυμα, τίνα. 29. ε.
Ὁμωνύμων ἐπιζητέμενα ἐν ἢ Ὁμώνυμα. 30. ις.
Ὄν, ἐκ ἔστι Γένος τῶν δέκα κατηγοριῶν. 58. κη. τί. λγ.
Ὄντα, περὶ ἃ τὸ θεωρητικὸν τριτλά. 24. ζ.
Ὄντων Γένη κατὰ Πλάτωνα πέντε. 42. κβ.
Ὄνομα, τί. 111. δ. τὰ αὐτῆ μέρη ἀσήμαντα. 112. θ. Διὰ τὶ λέγεται ἄνευ χρόνε. κδ.
Ὀνόματα, πῶς κατὰ Συνθήκην. 111. ιε. λα. 112. β. πῶς τῶν Ῥημάτων διαφέρει. λγ. Ὁποῖα τὰ παρὰ Λογικοῖς. 113. ζ.

Ὅρασις, πῶς ἐνεργεῖ. 173. ιε.
Ὁρισμὸς, πόθεν συνίσταται. 3. ιη. 5. λα. Ἀρετὴ αὐτῆ. 4. γ. Κακία. κϑ. Διαφέρει τῆ Ὑπογραφικῆ. 5. λ. Ὑπογραφικῆ τὸ χρήσιμον. 6. η.
Ὁρισμοὶ, πόθεν λαμβάνονται. 5. λα. 6. λδ. 7. δ. Πόθεν ἔχον τὴν κλῆσιν. 7. ιδ. Ἐνυπάρχεσι τοῖς ὁρισοῖς ἐσιωδῶς καὶ πρώτως. 49. ιδ.
Ὅρα σημαινόμενα. 2. λβ.
Ὅροι προτάσεων, τίνες. 139. κϑ.
Ὅροι Συλλογισμῆ τρεῖς. 145. δ. τέτων ὁ Κοινὸς μεταθέμενος, τὰ διάφορα ποιεῖ Σχήματα. ιη.
Κατ' ἐδενὸς, πότε λέγομεν. 140. ιη.
Οὐσία, τί. 59. α. 71. ιη. Φύσει προτέρα τῶν Συμβεβηκότων. 59. λ. Διαφέρει τῆ Οὐσιώδες. 63. κ. Δύω σημαίνει. 71. ιε. Διαιρεῖται. κα. Πρῶτον ταύτης Ἴδιον. 76. ζ. Δεύτερον. ις. Τρίτον. 77. ιζ. Τέταρτον. 78. ιδ. Πέμπτον. 79. ι. Καλεῖται εἰδικώτατον εἶδος, ὡς καὶ ἡ Φύσις, καὶ ἡ Μορφή. 74. κβ.

Π

Παθητικὴ Ποιότης καὶ Πάθος, διαφέρουσιν. 89. κβ. Θεωρῆνται ἄμφω καὶ ἐν Ἀψύχοις. κϑ. Ἡ ἐν Ἀψύχοις παθητικὴ ποιότης, Τριτὴ. λα. Ἡ ἐν Ἐμψύχοις δευτὴ. 90. ια. Πάθος, πῶς ἐν ἑκατέροις θεωρεῖται. κγ.
Κατὰ παντὸς, πότε λέγεται. 140. δ.
Παραλογισμοὶ πάντες, εἰς τὴν τῆ Ἐλέγχε ἄγνοιαν ἀνάγονται. 178. 179. Διὰ τί Σοφιστικοὶ καλῆνται. 179. κδ.
Παρθένε ἐτυμολογία. 31. κζ.
Παρώνυμα, πόθεν καλῆνται. 30. ε. Πῶς ταῦτα ὑπογράφουσι. 31. ι. Τεσσάρων, ἵνα γίνωνται, χρήζουσι. ιε. Πῶς τῶν ΑΦ' ἑνὸς διαφέρουσι. λδ.

Πᾶς, πῶς ἐννοητέον, ὅτι ἐ τὸ Καθ' ὅλε σημαίνει, ἀλλ' ὅτι Καθ' ὅλε. 123. ιζ.
Πατὴρ μείζων τῦ Υἱῦ, τῷ Αἰτίῳ. 175. λδ.
Πάσχειν, τί. 54. ιγ. 99. λβ. Φθαρτικόν ἐςι καὶ τελειωτικόν. 101. ς.
Πεῖρα, τί. 12. κη. 16. λδ.
Περιπατητικοὶ, πόθεν ἐκλήθησαν. 23. ι.
Περιφορὰ, εἶδος φορᾶς. 84. κς.
Πίθηκος, ἐγελᾷ ἀληθῶς. 50. ια. 177. κγ.
Ποιεῖν, τί. 54. ιβ. 99. λβ. 100. κε. Διαιρεῖται. 100. ια. Οὐκ ἐναντίον τῷ Πάσχειν. 111. ιθ.
Ποιητικὰ, πῶς κριτέον. 100. ε.
Ποιητικαὶ, τίνες λέγονται Τέχναι. 100. λγ.
Ποιὰ, τί. 92. ιβ. λαμβάνεται τετραχῶς. ιγ. Πρῶτον ποιῦ Ἴδιον. λβ. Δεύτερον. 93. ζ. Τρίτον. ιδ.
Ποιότης, τί. 88. ις. Διαιρεῖται. ιθ. Πρῶτον εἶδος αὐτῆς. κγ. Δεύτερον. 89. ζ. Τρίτον. κβ. Τέταρτον. 91. ιγ.
Πολιτικὸς, τίς. 26. η.
Πολυώνυμα, τί. 29. λα.
Ποσὰ ἀφωρισμένα, τίνα. 77. λε. 82. ς. Συνεχῆ. 82. ι.
Ποσὸν Συνεχὲς, τί. 25. ιδ. 81. κζ. Τέτε τὸ μὲν ἐν Μονῇ, τὸ δ' ἐν Κινήσει. 25. λ. Διωρισμένον, τί. 25. κ. 81. κη. Διτλόν. 25. κε. Θεωρεῖται ἑκάτερα καὶ τῷ Κόσμῳ παντί. 83. η. Τὰ μὲν ἔχει θέσιν τῶν μορίων πρὸς ἄλληλα· τὰ δ' ὄ. ιθ. Ποσὸν καὶ ἡ Ῥοπή. λδ. Ποσὸν κατὰ Συμβεβηκός. 84. γ. Πρῶτον Ἴδιον ποσῦ, καὶ Δεύτερον. ϑ. Τρίτον. 93. ιη.
Τῦ Πότε, κατηγορέμενα. 54. ς.
Πρακλικῆ τῆς Φιλοσοφίας διαίρεσις. 26. ε. Τέλος αὐτῆ. λ.
Πράτλειν, ἐντίσι λαμβάνεται. 100. λα.
Προαίρεσις, πότε γίνεται. 14. λα.
Πρὸς ἕν, τίνα. 9. ιη.
Προσκατηγορέμενον, τί. 119. β.

Πρόστι διτ῀ως ὁρίζονται. 94. ιθ. 104. ιβ. Ποσαχῶς πρὸς ἕτερον λέγονται. 94. λδ. Πρῶτον τέτων καὶ Δεύτερον Ἴδιον. 95. ιγ. Τρίτον. 96. ιθ. Τέταρτον. 97. ιη. Ἀντιστροφὴ αὐτῶν. 96. ιθ. 97. α. Συνυπάρχεσι καὶ συναναιρῦσι. 97. κδ. 104. ια. Διαιρῦνται. 98. α. ιδ.

Πρότασις, τί. 118. κδ. 181. ις. Τίδιαφέρει Προβλήματος, Ἀποφάνσεως, Ἐνστάσεως, καὶ Συμπεράσματος. 120. κ. Τὶς ἡ τῦ ἁπλῦ Συλλογισμῦ Μείζων. 140. κς. τὶς ἡ Ἐλάτ῀ων. κζ. Ὁποία κρείτ῀ων καὶ χείρων πρότασις. 141. δ. Τῇ χείρονι ἕπεται τὸ Συμπέρασμα. ια. Ὁποία ἡ Στερητικὴ. 181. κδ. ἡ Ἀποφατικὴ. 182. η. Πότε λέγεται μία. 120. α.

Προτάσεις, πότε πλείους λέγονται. 120. ια. Ἀδιόριστοι καὶ διωρισμέναι. 123. ς. Καθ' ὅλε ὡς Καθ' ὅλε. λς. Καθ' ὅλε ὡς Μερικαί. 124. δ. Πῶς τῶν Καθ' ἕκαστα αἱ Μερικαὶ διαφέρεσιν. θ. Διὰ τὶ Ἐναντίαι. λ. Ὑπεναντίαι. 125. ιη. Ὑπάλληλοι. κε. Ἀντιφατικῶς διαιρῦσα τὸ Ψεῦδος καὶ τὴν Ἀλήθειαν. 126. ζ. Τίσιν αἱ Ἀπροσδιόριστοι ἰσοδυναμῦσιν. 130. ιε. 183. η. Αἱ Καθ' ἕκαστα, πότε διαιρῦσι τὸ Ψεῦδος καὶ τὴν Ἀλήθειαν. 131. κθ. Ἐκ δύω Ἀποφατικῶν, ἢ Μερικῶν, γίνεται Συλλογισμός. 141. κη. 147. δ.

Πρότερον φύσει, τί. 11. κθ.

Πρότερον, πενταχῶς λέγεται. 68. λβ.

Πτῶσις Ὀνόματος, καὶ Ῥήματος, τίς. 119. κ.

Πυκνὸν, τί. 92. ε.

P

Ῥῆμα, τί. 111. ς. Τέτε Πτῶσις. 119. λ. Διὰ τὶ Ἀόριστον, καὶ πότε Ὡρισμένον. 132. λβ.

Ῥήματα, κατὰ Συνθήκην ἐσίν. 111. ιε. λα. 112. β. Διὰ τὶ ἐκ εἰσὶ φύσει τοῖς Ἀνθρώποις. 111. κβ. Κατὰ τὶ κοινωνεῖ καὶ διαφέρει τῦ ὀνόματος. 112. κβ. Τίνα τὰ παρὰ λογικοῖς. 113. ε. Καθ' ἑαυτὰ ἔτ' Ἀλήθειαν, ἔτε Ψεῦ-

Ψεῦδος σημαίνει. ιη. Πῶς ἀληθεύειν δοκεῖ καὶ ψεύδεσθαι. κβ. 55. ε. Διπλῆν φέρει τὴν σημασίαν. 114. λγ.

Σ

Στέρησις κυρίως, πότε λέγεται. 108. α. Ἔστι τῆ Δυνάμει. ε. οὐ λέγεται τῆ Κακῆ, ἀλλὰ τῆ Ἀγαθῆ. ς. Πῶς χρὴ ταύτην κρίνειν. θ. Σημαινόμενα ταύτης. 107. ιβ.
Στωϊκοὶ, πόθεν ἐκλήθησαν. 22. λα.
Συλλογισμοὶ Τέλειοι καὶ Ἀτελεῖς τίνες. 159. λδ.
Συλλογισμὸς, τί. 138. ιβ. Ἁπλῆς καὶ Σύνθετος, ἐκ τίνων συνίσταται. 139. κ. Ὑποθετικός. 166. ιη. Γίνεται ἔτος ἐξαχῶς. 167. 168. 169. 170.
Συμβεβηκὸς, τί. 48. β. Πότε δηλοῖ τὸ ἀσιωπήτως Ἴδιον. λβ. Διαφέρει τῆ Ἐπεσιώδει. 63. κ. Οὐκ ἔστι τότε Συλλογισμός. 180. κδ.
Συνώνυμα, τί. 28. ιγ. Λέγεται διττῶς. 76. κδ.
Συνημμένον, πότε λέγεται. 166. λβ.
Σχέσις, λέγεται τετραχῶς. 37. λβ. 98. α.
Σχῆμα καὶ Μορφὴ διαφέρει. 91. ιζ.
Σχῆμα συλλογιστικὸν Πρῶτον, πῶς γίνεται. 145. κε. Δεύτερον. κθ. Τρίτον. λβ. Κοινὰ τοῖς τρισίν. 146. η. Ἴδια τῆ Πρώτῳ. ιδ. τῆ Δευτέρᾳ. κ. τῆ Τρίτῃ. λα. Ἡ τέταρτον τάξις, Τριτὴ. 147. ζ. Διὰ τί τέλειον τὸ Πρῶτον. 159. λς. ι. 60. α. Διὰ τί τὸ Δεύτερον καὶ Τρίτον Ἀτελῆ. κ. Πόσας ἕκαστον ἔχει Τρόπους. 145. λς. 146. α. 147. κδ. 183. κς. 184. α. Ἰδιάτερον, Πρῶτος Τρόπος τῆ Πρώτῃ. 148. λς. 149. α. Δεύτερος τῆ αὐτῆ. λ. Τρίτος. 150. ιθ. Τέταρτος. 151. ι. Πρῶτος τῆ Δευτέρᾳ. 152. ια. Δεύτερος. λδ. Τρίτος. 153. ιη. Τέταρτος. 154. α. Πρῶτος τῆ Τρίτῃ. λε. Δεύτερος. 155. κγ. Τρίτος. 156. ιζ. Τέταρτος. 157. α. Πέμπτος. κδ. Ἕκτος. 158. ιη.
Συλλογισμῶν ὑποθετικῶν Τρόπος Πρῶτος. 167. η. Δεύτερος. ιβ. Τρίτος. 168. ιβ. Τέταρτος. κς. Πέμπτος. λδ. Ἕκτος. 169. κγ.

Συλλογισμῶν σοφιστικῶν Πρῶτος, ὁ παρὰ τὴν Ὁμωνυμίαν. 170. λ. Δεύτερος, ὁ παρὰ τὴν Ἀμφιβολίαν. 171. ϑ. Τρίτος, ὁ παρὰ Σύνθεσιν. λδ. Τέταρτος, ὁ παρὰ τὴν Διαίρεσιν. 172. ϑ. Πέμπτος, ὁ παρὰ Προσῳδίαν. λ. Ἕκτος, ὁ παρὰ τὸ Σχῆμα τῆς λέξεως. 173. α. Ἕβδομος, ὁ παρὰ τὸ Συμβεβηκός. 174. γ. Ὄγδοος, ὁ παρὰ τὸ Πῇ, καὶ Ἁπλῶς. 175. κα. Ἔνατος, ὁ παρὰ τὴν τῶ Ἐλέγχε ἄγνοιαν. 176. ιδ. Δέκατος, ὁ παρὰ τὸ Ἑπόμενον. κδ. Δέκατος πρῶτος, ὁ παρὰ τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν Ἀρχῇ. λε. Δέκατος δεύτερος, ὁ παρὰ τὸ τιθέναι τὸ μὴ Αἴτιον ὡς Αἴτιον. 177. ιβ. Δέκατος τρίτος, ὁ παρὰ τὰ πλέω Ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν. κς.

Σῶμα, διὰ τὶ Οὐσία, καὶ Ποσόν ἐστιν. 83. β.

Τ

Τέρατα, ἀπάνια. 128. κ.

Τέχνη, τί. 13. ιβ. ιγ. κε. Πόθεν ἀνίσταται. 17. ι. Τυγχάνει τῶ οἰκείῳ τέλεος. 128. κ.

Τόπος, τί. 82. ιζ.

Τραχὺ, τί. 91. λδ.

Τρόπος Προτάσεων, ὁποῖος· καὶ οἱ τούτων Τρόποι, ὁποῖοι. 119. η. Ὀνομάζονται συλλογιστικαὶ Συζυγίαι. 146. γ. Τίνες Συλλογιστικοί εἰσι, καὶ διὰ τί· καὶ τίνες Ἀσυλλόγιστοι, καὶ διὰ τί. 151. κζ.

Τύχη, τί. 128. λα.

Υ

Ὕλη καὶ Εἶδος, ἐσιώδη μᾶλλον, ἢ ἐσίαι. 75. λβ.

Ὕλαι Προτάσεων, τρεῖς. 122. ιβ. Διαφέρουσι τῶν Τρόπων. λα.

Ὕλη Ἐνδεχομένη, διτλή. 123. α.

Ὑπογραφὴ, ἐκ τίνων συνίσαται. 5. λς. Χρήσιμον αὐτῆς. 6. ς. Πόθεν καλεῖται. 7. κθ.
Ὑπογραφικὸς Ὁρισμὸς, ἐκ τίνων σύγκειται, καὶ διὰ τί λέγεται. 5. λβ. Τέτε χρήσιμον. 6. η.
Ὑποκείμενον πρὸς ὕπαρξιν καὶ Κατηγορίαν, ὁποῖον. 56. δ.
Ὑποκείμενος ὅρος, τίς. 118. κη.
Ὑποκειμένω ἐνεῖναι, καὶ καθ' ὑποκειμένε, πῶς ἐννοητέον. 55. λ. 56. α.
Ὑπόσασις, δύω σημαίνει. 67. ις.
Ὑπόσασις, Ἄτομον, καὶ Πρόσωπον ταυτοσήμανα κατὰ τὰς Πατέρας. 68. ια.
Ὕσερον, πσαχῶς. 70. γ.

Φ

Φανταsία, τί. 15. ιε. Διὰ τὶ λέγεται παθητικὰς Νῆς. ιζ. Συμπεπλεγμένη ἐσὶ τῇ νοήσει. λε. Διαφέρει τῆς ψιλῆς Ἐπινοίας. 21. λ. Ταύτης δύναμις, ὅση. 91. ς.
Φιλοσοφία, τί. 18. κς. λγ. 19. γ. λ. 20. ιε. ιθ. Ἐγκώμιον ταύτης. 1. ις. 2. α. Διαίρεσις. 23. κε. Ὑποδιαίρεσις τῆ Θεωρητικῆ αὐτῆς, καὶ περὶ τίνα καταγίνεται τῶν ὑποδιαιρεμένων ἕκασον. 24. ε. κε. λε 25. α. ι. τῆ Πρακλικῆ. 26. ε. Ἔσι τελείωσις τῆς Ψυχῆς. 26. κβ.
Φιλόσοφος κυρίως, τίς. 20. κα.
Φιλόσοφος Ἠθικὸς, Οἰκονομικὸς, καὶ Πολιτικὸς, τίς. 26. ς.
Φορᾶς διαίρεσις. 84. κς.
Φυσιολογικὸν, ὁ ποῖον καλεῖται, καὶ διὰ τί. 26. λγ.
Φύσις, ὡς ἐπὶ πολὺ κατορθοῖ. 128. ιη.
Φυτὸν, τί. 45. κς. 71. κς. 72. ις.
Φωνὴ, διτλή. 32. κδ. Ἄσημος, τί. κη. Σημαντικὴ, τί. λβ. Κατηγορικὴ, διτλή. λε. 33. α. Καθ' ὅλε, διτλή. δ. Οὐσιώδης, διτλή. ς. Ἐπεσιώδης, διτλή. ιγ. Ἔναρθρος, διὰ τί. 111. θ. Ἄναρθρος, πῶς Σημαντικὴ λέγεται. λγ. 112. α.

Φωνὴ Ἁπλῆ, Φάσις, Ὅρος, Ὄνομα, καὶ Ῥῆμα· τῷ Ὑποκειμένῳ μὲν ταυτά εἰσι· τῇ Σχέσει δὲ διαφέρουσιν. 114. κ.
Φωναὶ Ἁπλαῖ, ἔτε ἀληθεύουσιν, ἔτε ψεύδονται. 54. λγ. 55. α. 108. κ5. 113. ιη. λδ.
Φωνῶν τῶν πέντε ἡ Τάξις. 33. κε. διὰ τὶ Λογικαὶ μᾶλλον, ἢ Κατηγορικαὶ λέγονται. 58. ι. Πῶς εἰσι φύσει. 111. κδ.

Ψ

Ψυχῆς Δυνάμεις ὁποῖαι. 14. κγ. 26. κγ. Ψυχὴ, χωρίζεται τῆς Ὕλης καὶ ἐχώρισται. 27. ια.

Ω

Ὠχρίασις διὰ φόβον, πῶς γίνεται. 90. λα.

ΤΕΛΟΣ.

Τῶν Σφαλμάτων Διόρθωσις.

Σελίδι 2. Στίχῳ λδ. λέγονται. Γρ. λέγεται.
— 17 — Κεφάλ. Β'. Γρ. Κεφάλ. Γ'.
— 17 — η. τοίας δέ τινας. Γρ. τοιάς δέ τινας.
— 19 — λ. ἀνταλλαξάμενος. Γρ. ἀνταλλαξάμενος.
— 37 — κα. καὶ ἔδος. Γρ. καὶ τὸ ἔδος.
— — — λε. Τιἔ. Γρ. καὶ Τίἔ.
— 39 — κ. παραμέρος. Γρ. παρὰ μέρος.
— — — κϑ. τὰ ἐπάνω. Γρ. τὰ δ' ἐπάνω.
— — — λτ. ἐπιστήμης. Γρ. Ἐπιστήμης.
— 40 — α. εἰδῶν. Γρ. τῶν εἰδῶν.
— — — κδ. ἐνω. Γρ. ἐν ᾧ.
— 47 — λβ. καὶ ἐν τῷ. Γρ. καὶ ἢ ἐν τῷ.
— 52 — κβ. ἁπλᾷ. Γρ. ἁπλᾶ.
— 65 — ε. Σωκράτη. Γρ. Σωκράτει.
— — — ιη. ὁμογενῆ. Γρ. ὁμογενῆ.
— 68 — α. τὸν τινα. Γρ. τόν τινα.
— — — λβ. καϑ' ἕγα. Γρ. καϑ' ἕνα.
— 69 — ια. τὸ ἓν. Γρ. τὸ ἕν.
— 71 — Κεφάλ. ΙΗ'. Γρ. ΙΘ'.
— 79 — ια. τό δε τι. Γρ. τό δέ τι.
— 81 — λβ. μεριχῶς. Γρ. μεριστῶς.
— 83 — δ. μόνον. Γρ. μένον.
— 88 — λδ. ἐϑ' ὑπότινος. Γρ. ἔϑ' ὑπότινος.
— 92 — ιγ. τετραχῶς λαμβάνονται. Γρ. τετραχῶς δὲ λαμβάνονται.
— 99 — Κεφάλ. ιϑ'. Γρ. Κεφάλ. κγ'.
— 116 — ιη. ὑποκάμνα. Γρ. ὑποκάμενα.
— — — κγ. ὑποκάμνον. Γρ. ὑποκάμενον.
— 136 — λδ. Ἄνϑρωτος. Γρ. Ἄνϑρωπος.
— 165 — λβ. Σολοικισὸς. Γρ. Σολοικισής.
— 180 — ϑ. Ὀνόμα. Γρ. Ὄνομα.

ΝΙΚΗ-

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ

Εἰσαγωγικῆς Ἐπιτομῆς

Βιβλίον Δεύτερον

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ Αἰτίων. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς Ὕλης, καὶ τῶ Εἴδες, καὶ τῆς Στερήσεως. 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Αἰτίων, καὶ Αἰτιατῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ Τύχης καὶ Αὐτομάτε. 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Κινήσεως καὶ Ἠρεμίας, ἐν ᾧ καὶ περὶ Ἐντελεχείας, καὶ τῶ Δυνάμει, καὶ Ἐνεργείᾳ. 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἔτι περὶ Κινήσεως καὶ Ἠρεμίας. 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Περὶ Γενέσεως, καὶ Φθορᾶς. 33

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ Φύσεως. 41

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἔτι περὶ Φύσεως. 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Τόπου καὶ Χρόνου. 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Ἀπείρου. 53

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Στοιχείων. 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῶν φαινομένων Φλογῶν καιομένων περὶ τὸν Οὐρανὸν, καὶ τῶν καλουμένων Αἰγῶν, καὶ Δαλῶν, καὶ διαθεόντων Ἀστέρων. 64

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Κομητῶν, καὶ τοῦ Γαλαξίου Κύκλου. 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ Ὄμβρου, Χαλάζης, Χιόνος, Δρόσου, καὶ Πάχνης. 73

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ Πηγῶν, καὶ Ποταμῶν. 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚ'.

Περὶ Θαλάσσης. 81

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ Ἀνέμων, καὶ τῶν λοιπῶν Πνευμάτων. 86

ΚΕ-

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ Σεισμῶν. 92

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Περὶ Βροντῶν, καὶ Ἀστραπῶν, Ἐκνεφίστε καὶ Τυφῶνος, καὶ Πρηστῆρος, καὶ Κεραυνῶν. 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ τῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ φαινομένων Φασμάτων. 101

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ Ἅλω, καὶ πρῶτον περὶ Ὁράσεως. 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ Ἴριδος. 109

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

Περὶ Ῥάβδων καὶ Παρηλίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Γῇ Μεταλλευτῶντε καὶ Ὀρυκτῶν. 117

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ΄.

Περὶ Οὐρανοῦ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Κόσμος ἀΐδιος. 118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Περὶ Αἰθέρος καὶ Ἀέρων. 128

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ΄.

Περὶ Ἡλίου. 140

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Περὶ Σελήνης. 143

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ Γῆς, καὶ τῶν ταύτης Ζωνῶν, καὶ πρῶτον ὅτι ἡ Γῆ κέντρε λόγον ἐπέχει πρὸς τὴν ἀράνιον Σφαῖραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Ἡλιακήν. 152

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Ἡμερῶν, καὶ Νυκτῶν, καὶ τῶν τεσσάρων τῦ ἔτες ὡρῶν. 159

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ Οἰκήσεων. 166

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ Κενῦ. 171

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Ἐκ τῆς εἰς τὸν ὄγδοον Ψαλμὸν Ἐξηγήσεως. 173

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν Φυσικῶν Ἀρχῶν καὶ Αἰτίων.

Πᾶν τὸ Αἴτιον, καὶ Ἀρχὴ· ἡ πᾶσα δὲ Ἀρχὴ, ἤδη καὶ Αἴτιον. Ῥητέον δὲ πρότερον περὶ τῆς ἰσαχῶς τῷ αἰτίῳ λεγομένης Ἀρχῆς.

Λέγεται τοίνυν Ἀρχὴ, Τὸ ἐξ οὗ, ὡς ἡ Ὕλη, ἐξ οὗ πρώτως ἐνυπαρχοντος γίνεταί τι· οἷον λίθοι καὶ ξύλα, οἰκίας ἀρχαί· Τὸ καθ' ὅ, ὡς ἡ Μορφὴ καὶ τὸ Σχῆμα, καὶ ὅλως τὸ Εἶδος· Τὸ ὑφ' οὗ, ὡς ἡ Φύσις τῶν Φυσικῶν Ἀρχὴ, καὶ ἡ Τέχνη τῶν τεχνητῶν· Τὸ δι' ὃ, ἤτοι, τὸ οὗ ἕνεκα, ὡς ἡ Νίκη, Ἀρχὴ τῆς ἀθλήσεως· ἕνεκα γὰρ τῆς νίκης, τελεῖται ἡ ἄθλησις. Ἀρχὴ δὲ κατὰ Πλάτωνα καὶ Τὸ δι' οὗ, ὡς τὸ Ὄργανον· καὶ Τὸ πρὸς ὅ, ὡς τὸ Παράδειγμα.

Ὡσαύτως δὲ λέγεται καὶ Αἴτιον. Τὸ ἐξ οὗ, οἷον, τὸ Ὑλικόν· Τὸ καθ' ὅ, οἷον, τὸ Εἰδικόν· Τὸ ὑφ' οὗ, οἷον τὸ Ποιητικόν· Τὸ δι' ὅ, οἷον, τὸ Τελικόν· Τὸ δι' οὗ, οἷον, τὸ Ὀργανικόν· Τὸ πρὸς ὅ, οἷον, τὸ Παραδειγματικόν. Κατὰ γὰν τὰ τοιαῦτα τῷ Αἰτίῳ καὶ τῆς Ἀρχῆς σημαινόμενα, τῷ μὲν Ὑποκειμένῳ, ταυτόν ἐστιν Ἀρχή τε καὶ Αἴτιον· τῇ Ἐπινοίᾳ δὲ, διαφέρουσιν· ἡ μὲν γὰρ Ἀρχὴ, ἐπινοεῖται καθ' ὃ προηγεῖται· τὸ δ' Αἴτιον, καθ' ὃ ποιεῖτι, καὶ ἀποτελεῖ τὸ μετ' αὐτὸ, ὄντος καὶ τῷ Αἰτίῳ, δυνάμει ἀρχικῷ, καὶ τῆς Ἀρχῆς, δυνάμει τελεσικῆς.

Τῶν δ' ἀπηριθμημένων Αἰτίων, τὰ μὲν κυρίως Αἴτια λέγεται· τὰ δὲ, Συναίτια. Αἴτια μὲν, τὸ Ποιητικὸν, τὸ Τελικὸν, τὸ Παραδειγματικόν· Συναίτια δὲ, τὸ Ὑλικὸν, τὸ Εἰδικὸν, καὶ τὸ Ὀργανικόν. Διαφέρει δὲ κυρίως Αἴτιον καὶ Συναίτιον· τὸ μὲν κυρίως Αἴτιον, τῷ χωρισὸν

εἶναι τε ἀποτελεσμένε καὶ ἐξειρημένον παντάπασι· τὸ δὲ Συναίτιον, ἐν τῷ ἀποτελεσμένῳ πράγματι θεωρεῖσθαι. Ὅθεν ποιητικὸν Αἴτιον κυρίως καὶ πρώτως ὁ θεῖός ἐστι Νοῦς, καὶ Τελικὸν, ἡ αὐτε Ἀγαθότης, δι' ἣν πᾶσαν κίνησιν ἐδημιούργησεν, ἵνα γνωρίζηται καὶ κηρύττηται. Προσεχῶς δὲ Ποιητικὸν αἴτιον, ἡ Φύσις λέγεται· ἣν καλῶς ὁ Πλάτων Ὀργανικὸν μᾶλλον αἴτιον τίθεται, ὡς κινεμένην μὲν ὑφ' ἑτέρε τε θείε Νοῦ, τε ἀκινήτε κατὰ πᾶσαν μεταβολὴν· κινοῦσαν δ' ἕτερα, τὰ φυσικὰ σώματα δηλαδή· ὧν καὶ ἀχώριστος ὄσα, Συναίτιον μᾶλλον εὐλόγως λέγοιτ' ἄν, ἀλλ' ἐ κυρίως Αἴτιον. Παραδειγματικὸν δ' Αἴτιον, ὥσπερ δὴ καὶ Ἀρχὴν παραδειγματικὴν, τὰς ἐν τῷ δημιεργῷ Νῷ προϋφεστῶτας ἐνιαίως ἀσιωπήσεις λόγες τῶν ὄντων ἐδιδάχθημεν εἶναι· πρὸς ἃς, ὡς πρὸς ἀρχέτυπα προοιώνια, σύμπασα κίνησις ἀπηκριβώθη τῷ παντεργικῷ καὶ θείῳ βουλήματι.

Ἔτι λέγεται Ἀρχὴ, Τὸ ἀφ' ἑ, τετέσιν, ὅθεν ἡ πρώτη κίνησις· ᾧ δὴ σημαινομένῳ τῆς Ἀρχῆς ἀντίκειται ἡ Τελευτή. Κατὰ γὰρ τὸ τοιῦτον σημαινόμενον τῆς ἀρχῆς, τετέσι, τὸ ἀφ' ἑ, Ἀρχὴ μὲν Ὁδε λέγεται, τὸ πρῶτον βῆμα· Ἀρχὴ δὲ Νηὸς, Τρόπις· Οἰκίας, Θεμέλιος· Λόγε, Προοίμιον· Φυτε τε Ῥίζα, καὶ Ζῴε Καρδία. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς μέρη προηγέμενα, καλῶνται Ἀρχαί· μὴ ὡς μέρη δὲ, Ἀρχὴ μὲν γραμμῆς, Στιγμή· Γραμμὴ δ' ὁμοίως Ἐπιφανείας Ἀρχὴ, καὶ Σώματος, Ἐπιφάνεια. Χρόνε δὲ πάλιν Ἀρχὴ τοιαύτη, τὸ Νῦν· ὁμοίως δὲ Κινήσεως Ἀρχὴ, τὸ καλέμενον Κίνημα. Ἔοικε δ' Ἀρχὴ παντὸς συνεχοῦς ὑπάρχειν διτλῆ, Γραμμῆς, δηλονότι, καὶ Ἐπιφανείας, καὶ Σώματος, Χρόνε τε, καὶ Κινήσεως· ἔστι μὲν γὰρ Ἀρχὴ, καὶ τὸ προηγέμενον μέρος τε συνεχοῦς, ὅπερ καὶ ἀόριστόν ἐστι, διὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον εἶναι δυνάμει διαιρετόν. Ἔστι δὲ πάλιν Ἀρχὴ, καὶ ἡ μὴ ὡς μέρος, μηδ' ὁμοία τῷ ὅλῳ καθάπερ προείρηται. Ὁποία δ' ἡ Ἀρχὴ τε συνεχοῦς, τοιῦτον χρὴ καὶ τὸ Πέρας καταλλήλως λαμβάνεσθαι· οἷον, Εἰ τῆς Γραμμῆς Ἀρχὴ, Σημεῖον· καὶ τὸ Πέρας, Σημεῖον. Εἰ δὲ τὸ προηγέμενον μέρος τῆς Γραμμῆς, ὡς Ἀρχὴ ταύτης λαμβάνοιτο, καὶ τὸ τελευταῖον μέρος

τῆς

τῆς Γραμμῆς, ὡς Πέρας ταύτης λαμβάνοιτ' ἄν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ παντὸς συνεχοῦς. Ἔτι λέγεται τῆς κατὰ χρόνον ἑκάστης Γενέσεως Ἀρχὴ, αὐτὸς ὁ Χρόνος, ἐν ᾧ τὸ πρᾶγμα πρώτως ἤρξατο γίνεσθαι· ὃν διὰ ὁρίσαι ῥᾴδιον, διὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖσθαι δυνάμει πᾶν μέρος παντὸς συνεχοῦς.

Τούτων ἕτω διακεκριμένων, ζητητέον ἤδη τὰς Ἀρχὰς καὶ τὰ Αἴτια τῶν Φυσικῶν Σωμάτων, ἐξ ὧν πρώτως γεγόνασι, καὶ εἰς ἃ ἐσχάτως αὐτὰ πάλιν διαλύονται. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ γινόμενον ἐκ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἐναντίου γίνεται, καὶ ἐκ εἰς τὸ τυχὸν, ἀλλ' εἰς τὸ ἐναντίον φθείρεται· (οἷον ἐκ τοῦ ἀμέσου γίνεται τὸ μεσικὸν, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἄμεσον φθείρεται.) τὰ πρῶτα καὶ ἀνωτάτω τῶν Ἐναντίων ἐπινοούμενα, εἶεν ἂν τῶν ὑπὸ Γένεσιν Σωμάτων, πρῶται Ἀρχαί. Πρῶτα δὲ καὶ ἀνωτάτω τῶν Ἐναντίων ἁπάντων ἐπινοεῖται, τὸ Εἶδος καὶ ἡ Στέρησις· Ἀρχαὶ ἄρα πρῶται ταῦτα τῶν Φυσικῶν. Ἀλλ' ἐπεὶ τ' Ἀναντία τῶν ἐν Ὑποκειμένῳ γινώσκεται, καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὄντα πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων ἐ δύναται· (δεῖ μὲν γὰρ τὸ πάσχον, ὑπομένον πάσχειν· τ' Ἀναντία δ' ἐχ ὑπομένουσιν ἄλληλα· ἐν ὑποκειμένῳ δὲ δρᾶν εἰς ἄλληλα δύναται· τὸ γὰρ ἄμεσον καὶ τὸ μεσικὸν ἐ δύναται πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων, ὄντα καθ' αὑτὰ, εἰ μὴ ἐι ὑποκειμένῳ εἴη, τῷ Σωκράτει τυχὸν ἢ τῷ Πλάτωνι.) δεῖ καὶ τῷ Εἴδει καὶ τῇ Στερήσει πάντως Ὑποκειμένου τινὸς, ἐν ᾧ καὶ δρᾶν εἰς ἄλληλα ταῦτα δύναιντο. Μὴ ὂν γὰρ Ἀντικείμενον τὸ Ὑποκείμενον, ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων ὑπομενεῖ. Τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ ὑποκείμενον, ἡ ἀνείδεος Ὕλη καὶ ἄποιος, πρῶτον Ὑποκείμενον τοῖς πρώτοις Ἀντικειμένοις κατάλληλον. Τρεῖς ἄρα τῶν Φυσικῶν αἱ τῆς Γενέσεως πρῶται Ἀρχαί· τὸ Εἶδος, ἡ Στέρησις, καὶ ἡ Ὕλη. Ἀλλὰ τὸ μὲν Εἶδος καὶ ἡ Ὕλη καθ' αὑτὰ νοοῦνται Ἀρχαὶ, διὰ τὸ τὴν Ὕλην ὑποκεῖσθαι τῷ Εἴδει, καὶ μὴ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ, διὸ καὶ ὑπομένει προσιὸν αὐτὸ, καὶ ἐφίεται μᾶλλον αὐτοῦ· ἡ δὲ Στέρησις ἀντικειμένη καὶ ἀσύνακλος ἅσα πρὸς τὸ Εἶδος, ἐξίσταται εἰσιόντος αὐτοῦ. Ὅθεν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς Ἀρχὴ νοεῖται

ται ἡ Στέρησις, ὡς μόνον προϋπάρχουσα τῆς Γενέσεως· ἐ γὰρ ἂν ἔσοιτο Γένεσις, μὴ ὄσης Στερήσεως· ἐπεὶ τὸ γινόμενον ἐκ μὴ τοιούτου καὶ πεφυκότος γίνεται. Μὴ κατὰ συμβεβηκὸς δ' ὄσης Ἀρχῆς τῆς Στερήσεως, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ, φθείροιτ' ἂν τὸ ὑποκείμενον ἐν τῇ ταύτης ἀποβολῇ, εἴπερ τὸ εἶναι αὐτῷ σὺν τῷ ἐσερῆσθαι ἦν· ἐσερημένη γὰρ τοῦ Εἴδους ἡ Ὕλη ἐτύγχανεν οὖσα. Ὥσπερ μὲν, τρεῖς Ἀρχαὶ θεωροῦνται τῶν Φυσικῶν· πῶς δὲ, δύο· τῆς Στερήσεως ὄσης ἀρχῆς κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλ' ὃ καθ' αὑτό.

Ἄλλη δέ ἐσιν ἡ ἐν ταῖς Κατηγορίαις ἀντικειμένη τῇ Ἕξει Στέρησις. ὡς ἡ τυφλότης τῇ ὄψει· ἥτις δὴ ἀνακάμπλει πρὸς τὴν Ἕξιν, μετέχουσά πως τῆς Ποιότητος καὶ αὕτη, καὶ παρακεχρωσμένη τῷ Εἴδει, ὃ λέγεται Στέρησις. Ἄλλη δὲ πάλιν αὕτη ἡ Στέρησις ἀνακάμπλουσα πρὸς τὸ εἶδος, καὶ ἀντικειμένη αὐτῷ, ἔχ ὡς Στέρησις Ἕξει (καὶν Στέρησις ὀνομάζηται) ἀλλ' ὡς ἡ Ἠρεμία τῇ Κινήσει· καὶ ἁπλῶς, ὡς τ' Ἀναντία. Τὰ γὰρ Ἐναντία ἢ Εἴδη καὶ ἄμφω ἐσὶν, ὡς ψυχρὸν καὶ θερμόν· ἢ θάτερον ἐχάτη θατέρᾳ ἀπόπλωσις, [ὡς ἡ ἀδικία καὶ ἡ δειλία] πεφυκὸς μέντοι πρὸς τὸ Εἶδος ἀνακάμπλειν. Ὅτε δὲ μὴ πέφυκεν ἀνακάμπλειν, τότ' ἔσιν ὄντως Στέρησις. Αὕτη δὲ ἡ τῷ Εἴδει ἀντικειμένη Στέρησις μετὰ τῆς πρὸς τὸ Εἶδος ἐπιτηδειότητος θεωρεῖται, καθάπερ καὶ ἡ Ἠρεμία μετὰ τῆς πρὸς τὴν Κίνησιν ἐπιτηδειότητος. Ἠρεμία τε γάρ ἐσιν, ἡ τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι ἀκινησία· καὶ Στέρησις, ἀπουσία ἐν τῷ πεφυκότι. Τοίνυν κατὰ τὴν τῶν Ἐναντίων ἀντίθεσιν, ἡ Στέρησις καὶ τὸ Εἶδος ἀντίκεινται· ὥσε κατὰ τὴν εἰς ἄλληλα τούτων μεταβολὴν, τὴν Γένεσιν ἐπιτελεῖσθαι καὶ τὴν Φθοράν.

Ἀλλ' εἰ τ' Ἀναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἰσὶ, τὸ δὲ Εἶδος καὶ ἡ Στέρησις Ἐναντία, πότερον; ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἰσίν, ἢ ἔ; Ἢ πάντως ἐκεῖνα τῶν Ἐναντίων ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος ἐσὶν, ὅσα Εἴδη καὶ ἄμφω, καθὼς τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμόν. Ὧν δὲ θάτερον ἐχάτη ἀπόπλωσις τοῦ λοιποῦ, ταῦτ' ἐκ ἀνάγκη τῷ αὐτῷ Γένει συνάγεσθαι· ὥσπερ δὴ ἁπλῶς τὴν ἀνυπαρξίαν καὶ τὴν ὕπαρξιν· τὸ μὲν γὰρ ἐκ ἔσι, τὸ δ' ἔσι· τοῦ μὴ ὄντος δὲ καὶ τοῦ ὄντος, πῶς ἂν εἴη Γένος κοινόν;

Οὐκ

Οὐκ ἤδη τοίνυν εἴπερ οὐσία τις τὸ Εἶδός ἐστιν, ἔσοιτ' ἂν καὶ ἡ Στέρησις ὅλως οὐσία· τὸ μὲν γὰρ Εἶδος, ἐπεὶ μετὰ τῆς Ὕλης τὴν σύνθετον οὐσίαν συνίστησιν, εἴη ἂν καὶ οὐσία τις· ἡ δέ γε Στέρησις τὴν σύνθετον οὐσίαν διαλύουσά τε καὶ φθείρουσα, πῶς ἂν εἴη ὅλως οὐσία; Εἴη δ' ἂν τὸ Εἶδος οὐσία μᾶλλον καὶ ὁ συμβεβηκὸς, κἂν ἐν ὑποκειμένῳ τῇ Ὕλῃ γινώσκοιτο, διὰ τὸ μετὰ τῆς Ὕλης τὴν σύνθετον οὐσίαν ἀποτελεῖν, μέρος ταύτης γινόμενον, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ Ὕλη. Καὶ τούτῳ διαφέροιεν ἂν ἀλλήλων τὸ Εἶδος καὶ τὸ Συμβεβηκὸς, κἂν ἄμφω ἐν ὑποκειμένῳ λέγοιντο εἶναι, ὅτι τὸ μὲν Συμβεβηκὸς τῇ οὐσίᾳ συνελθὸν ὃ δύναταί τι ποιῆσαι σύνθετον μετ' αὐτῆς· ὥσπερ δὴ καὶ ἡ Στέρησις μὴ δυναμένη μετὰ τῆς Ὕλης σύνθετόν τι ποιῆσαι, συμβεβηκός ἐστι τῇ Ὕλῃ· τὸ δ' Εἶδος τὴν σύνθετον οὐσίαν μετὰ τῆς Ὕλης ποιεῖ, κἀντεῦθεν οὐκ ἔστι συμβεβηκός.

Εἰ δὲ τῇ Οὐσίᾳ ἐναντίον οὐδέν· τῷ δὲ Εἴδει ἐναντία ἡ Στέρησις; Ἀλλ' ἐκείνῃ τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον οὐδέν, τῇ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ θεωρουμένῃ ποτέ· τὸ δὲ Εἶδος καθ' ὃ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ Ὕλῃ γινώσκεται, κατὰ τοῦτο καὶ ἐναντίον ἔχει τὴν Στέρησιν. Ἔπειτα οὐδὲ κυρίως οὐσία τὸ τοιοῦτον Εἶδός ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ Ὕλη. Εἰ γὰρ ἕτερα τὰ Στοιχεῖα τῶν στοιχειωτῶν· (οὐδὲ γὰρ τῆς σαρκὸς τὰ Στοιχεῖα, σάρκες εἰσίν.) εὔδηλον, ὡς οὐδὲ τὰ τῆς οὐσίας Στοιχεῖα (ταῦτα δὲ τὸ Εἶδος καὶ ἡ Ὕλη.) κυρίως ἂν εἶεν οὐσία· οἷοπερ ἡ ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπείπερ ἡ οὐσία κατὰ τὸ μᾶλλον λέγεται καὶ τὸ ἧττον, ἔσοιντό πως καὶ ταῦτα οὐσίαι· χείρους μέντοι τῆς συνθέτου· καὶ οἷον εἰπεῖν, οὐσιώδη καὶ οὐκ οὐσίαν, διότι καὶ σωματικὰ, ἀλλ' οὐ σώματα. Τούτων δ' ὅτως ἐχόντων, πῶς μὲν τὸ Εἶδος, μᾶλλον Οὐσία δοκεῖ· πῶς δὲ, ἡ Ὕλη. Κατὰ μὲν γὰρ τὸ μόνιμον καὶ τὸ ὑποκεῖσθαι, μᾶλλον τῷ Εἴδει οὐσία ἡ Ὕλη νομίζεται· καθ' ὅσον δ' ἑκάστῳ τῶν ὄντων κατὰ τὸ εἶδος τὸ εἶναί ἐστι, (καθ' ὃ καὶ διαφέρον τῶν ἄλλων, ἐπ' οἰκείας καθέστηκε φύσεως.) κατὰ τοῦτο μᾶλλον οὐσία τὸ Εἶδος ὑπολαμβάνεται.

Ἄλλο δέ ἐστιν Ἀρχὰς τῶν Φυσικῶν Σωμάτων ζητεῖν, ἐξ ὧν γέγονέτι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ· καὶ

ἄλλο μεταβολῆς ἁπλῶς Ἀρχὰς ἐρευνᾷν. Κατὰ μὲν ἓν τὸ πρῶτον, ἡ Στέρησις ἐκ ἂν εἴη Ἀρχή τε καὶ Αἴτιον καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς μὴ ἐνυπάρχον τῷ γινομένῳ, ἀλλὰ κεχωρισμένον αὐτε. Ἡ ὕλη γὰρ καὶ τὸ Εἶδος ἐνυπάρχουσι τῷ γινομένῳ, καὶ διὰ τᾶτο καὶ στοιχεῖα δεῖς Ἀρχαὶ τῶν ὑπὸ Γένεσιν λέγονται. Ἐνυπάρχειν γὰρ ἀναγκαῖον τὰ Στοιχεῖα τῷ στοιχειωτῷ. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ἐκ ἂν εἴη μόνως κατὰ συμβεβηκὸς Ἀρχὴ καὶ Αἴτιον ἡ Στέρησις· ἀλλ' ἤδη καὶ καθ' αὑτό. Ὡς γὰρ τῆς εἰς τὸ εἶναι μεταβολῆς Αἴτιον τὸ Εἶδος· ἕτω τῆς εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡ Στέρησις. Δῆλον ἓν ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἐναντίως διακείμενον, τῶν Ἐναντίων Αἴτιον γίνεται. Τῇ μὲν γὰρ παρεσίᾳ τὸ Εἶδος Αἴτιόν ἐσι τῆς Γενέσεως, καθ' αὑτὸ· τῇ δ' ἀπεσίᾳ, Αἴτιον τῆς Φθορᾶς κατὰ συμβεβηκός. Ἡ στέρησις δ' ἔμπαλιν, τῇ μὲν παρεσίᾳ, τῆς Φθορᾶς Αἴτιον καθ' αὑτὸ· τῇ δ' ἀπεσίᾳ, τῆς Γενέσεως Αἴτιον κατὰ συμβεβηκός· ἢ μᾶλλον καὶ κατὰ τὴν παρεσίαν καὶ κατὰ τὴν ἀπεσίαν, εἴη ἂν ἡ Στέρησις Αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς τῆς Γενέσεως· κατὰ μὲν τὴν παρεσίαν, ὅτι ἐκ μὴ τοιᾶτε δεῖ γενέσθαι τὸ γινόμενον· κατὰ δὲ τὴν ἀπεσίαν, ὅτι ἀποχωρησάσης αὐτῆς, τὸ Εἶδος ἐγγίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς Ὕλης, καὶ τε Εἴδες, καὶ τῆς Στερήσεως.

Τῶν κυρίως γινομένων, τὰ μὲν ὡς Ἁπλᾶ γίνεται· τὰ δ' ὡς Σύνθετα. Τὰ μὲν ἓν Σύνθετα, συνθέσει, ὡς ἡ οἰκία. Τῶν δ' ἁπλῶν, τὰ μὲν, ὡς διὰ Βάθες· τὰ δ' ὡς Ἐπιπολῆς. Καὶ τὰ μὲν Ἐπιπολῆς, μεταχηματίσει· ὡς ὅταν ἐκ Σφαίρας ἀνδριὰς γίνηται, ἢ ἁπλῶς ἐκ χαλκε. Τῶν δὲ διὰ βάθες, τὰ μὲν, Καθόλε· ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκ σπέρματος ἀλλοιωθέντος· τὰ δὲ, Κατὰ μέρος· καὶ τέτων τὰ μὲν, προσθέσει, ὡς τὰ αὐξανόμενα· τὰ δ', ἀφαιρέσει, ὡς τὰ μειέμενα. Τοίνυν εἰ πάντα τὰ κυρίως γινόμενα κατά τι-

νος

να γίνεται τέτων τῶν τρόπων, τὰ δὲ, κατὰ τέτες γινόμενα τὰς τρόπας, ἐξ ὑποκειμένε γίνεται· (καὶ γάρ ἐσίτι τὸ μεταχηματιζόμενον, καὶ τὸ ἀλλοιέμενον, καὶ ἐπὶ τῆ προθέσει γινομένε, ἐσίτι, ᾧ προσίθεται, καὶ ἐπὶ τῆ ἀφαιρέσει, ἃ ἀφαιρεῖται· ἔσι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς συνθέσεως, τὰ συντιθέμενα.) δῆλον ὅτι πάντα τὰ κυρίως γινόμενα, ἐξ ὑποκειμένε γίνεται. Εἰ ἔν καὶ ὑποκειμενόντι ἐσιν ἐν πάσῃ Γενέσει, καὶ τὸ τῷ ὑποκειμένῳ ἐπιγινόμενον· δῆλον ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον, σύνθετόν ἐσιν ἔκ τε τῆ ὃ γίνεται, τετέσι τῆ Εἴδες, καὶ ἐκ τῆ γινομένε. Διτ]ὸν δὲ τῶτο τό, τε Ὑποκείμενον, ἦγεν ἡ Ὕλη, καὶ τὸ Ἀντικείμενον τῷ Εἴδει, ἦγεν ἡ Στέρησις· γίνεται γὰρ τὸ εἶδος, οἷον, ἡ οἰκία, ἔκ τε τῶν ὑποκειμένων λίθων καὶ ξύλων, καὶ τῆς Στερήσεως, ἤτοι, τῆ μὴ εἶναι οἰκία· καὶπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Τρεῖς ἄρα τῆς τῶν Φυσικῶν Γενέσεως πρῶται Ἀρχαὶ, τὸ Ὑποκείμενον, ἦγεν ἡ Ὕλη, καὶ τὰ δύω Ἀντικείμενα, τὸ Εἶδος δηλαδὴ καὶ ἡ Στέρησις. Ἀλλὰ πῶς μὲν τρεῖς, πῶς δὲ δύω, τῆς Φυσικῆς τῶν σωμάτων Γενέσεως αἱ πρῶται Ἀρχαί; λέλεκται πρότερον, ὅτι καθ' αὑτὰ μὲν ἡ Ὕλη καὶ τὸ Εἶδος Ἀρχαὶ· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ἡ Στερησις.

Ταύτην τὴν Στέρησίν τινες τῶν ἀρχαιοτέρων μὴ ἐννοήσαντες, τὴν Φυσικὴν ἀνέλον Γένεσιν· ὡσαύτως καὶ τὴν Φθορὰν· ἔλεγον γὰρ, εἰ πᾶν ὃ γίνεται, ἢ ἐξ ὄντος, ἢ ἐκ μὴ ὄντος ἀνάγκη γίνεθαι· ἔτε δ' ἐξ ὄντος τὸ ὂν γίνεται, (ἤδη γάρ ἐσι πρὸ τῆ γενέθαι ὄν.) ἔτ' αὖ ἐκ μὴ ὄντος· (δεῖ γὰρ εἶναί τι, τὸ ἐξ ὃ γένοιτ' ἄν· καὶ ὅλως τὸ μὴ ὄν, ἀδέν ἐσιν.) ἔτε Γένεσις ἂν εἴη, ἔτε δὲ Φθορά· εἰς τί γὰρ ἀναλυθήσεται τὸ μὴ ἔκ τινος γεγονός; ὥσε Μίξις ἐσὶ μόνον, καὶ τῶν μιγέντων Διάλλαξις. Ταῦτα διηπόρεν, τὸ αὐτὸ τῷ γινομένῳ μόνον ἐννοῦντες ὄν· μὴ ἂν δὲ, τὸ πάντη μὴ ὄν.

Ἐχρῆν δ' ἐπισῆσαι ὅτι διχῶς λέγεται τὸ Ὂν, καὶ τὸ μὴ Ὄν· τὸ μὲν, καθ' αὑτὸ· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. Οὕτως ἔν ἡ μὲν Ὕλη, κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται μὴ ὄν, τῷ μετέχειν τῆς Στερήσεως· ἥτις Στέρησις, καθ' αὑτὸ καλεῖται μὴ ὄν· ἀπεσία γὰρ μόνον τῆ εἴδες γίνεται καὶ γινώσκεται, καὶ ἄδεν ἕτερον. Καὶ πάλιν ἡ μὲν Ὕλη καθ' αὑτὸ ὄν, ὡς

ὑποκείμενον, ἡ δὲ Στέρησις κατὰ συμβεβηκὸς ὄν, ὅτι τῷ ὄντι, τετέσι τῇ Ὕλῃ, συμβέβηκε. Καὶ ἔτι τὸ Ὂν, τό, τε Δυνάμει δηλοῖ καὶ τὸ Ἐνεργείᾳ. Οὕτως ἐν ἡ Ὕλη, δυνάμει μέν ἐστιν, ὅπερ γίνεται, ἐνεργείᾳ δ' ὄ. Αἰτία δὲ τῇ Ὕλῃ τῆς τοιαύτης Φύσεως ἡ Στέρησίς ἐστιν, ἀπεσία ἔσα ἐν τῷ πεφυκότι. Καὶ διὰ μὲν τὸ ἀπεσία εἶναι, ποιῆσα τὴν Ὕλην μὴ εἶναι Ἐνεργείᾳ ὃ γίνεται· διὰ δὲ τὸ ἐν τῷ πεφυκότι Δυνάμει τὴν Ὕλην εἶναι, πᾶν ὃ γίνεται, παράγσα. Ὥστε ὃ γίνεται, ἐκ τῆ πῆ μὲν ὄντος, πῆ δὲ μὴ ὄντος γίνεται· καὶ φθείρεται πάλιν εἰς τὸ πῆ μὲν ὄν, πῆ δὲ μὴ ὄν. Οὐδὲ γὰρ μοναχῶς λέγεται τὸ Ὂν καὶ τὸ μὴ Ὂν, καθὼς ὤοντο οἱ τὴν Γένεσιν ἀναιρῆντες καὶ τὴν Φθορὰν· ἀλλὰ δυνατὸν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν, ὄντε καὶ μὴ ὂν εἶναι. καὶ ἐκ ἂν εἴη συναληθεύσα ἡ Ἀντίφασις· κατ' ἄλλο μὲν γὰρ, ἔσαι ὄν· κατ' ἄλλο δὲ, μὴ ὄν. Οὐ γὰρ ἡ Ὕλη καὶ ἡ Στέρησις μόνα, καὶ ὄντα καὶ μὴ ὄντα εἰσὶν, ὥσπερ εἰρηται· ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν τελείων εἰδῶν ἕκασον καὶ ὄν ἐστι, καὶ μὴ ὄν. Τὶ μὲν ὄν, τὶ δὲ μὴ ὄν· οἷον, ὁ ἄνθρωπος, ὂν μέν ἐστιν, ἐπεὶ ἄνθρωπος· μὴ ὂν δὲ, διότι ἐχ ἵππος· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ αὐτοῖς τοῖς τελείοις εἴδεσιν ἐπεισάγεται τὸ μὴ ὄν.

Γινώσκεται δ' ἡ Ὕλη Φυσικῶς μὲν ἐξ Ἀναλογίας τῆς πρὸς τἄλλα. Καὶ γὰρ ὡς πρὸς Ἀνδριάντα Χαλκὸς, ἢ πρὸς Κλίνην Ξύλον, ἢ πρὸς ἄλλοτι τῶν ἐχόντων Μορφὴν τεχνητῶν τὸ ἄμορφον ἔχει πρὶν λαβεῖν τὴν μορφὴν· ἕτως ἔχει ἡ πρώτη Ὕλη πρὸς τὰ Φυσικά. Τοῦτον μὲν ἓν τὸν τρόπον Φυσικῶς ἐκ τῆς ἀναλογίας τῆς πρὸς τἄλλα τὴν Ὕλην καταλαμβάνομεν. Ἐκ δὲ τῆς ἀποφάσεως τῶν εἰδῶν, τελεώτερον. Τὰ τελευταῖα γὰρ Εἴδη θεασάμενοι πρὸς ἄλληλα μεταβάλλοντα, καὶ διὰ τοῦτό τινος ὑποκειμένε δέομενα, πεφυκότος δέχεθαι παρὰ μέρος τῶν ἀντικειμένων ἑκάτερον, ἐπὶ τὴν ἔννοιαν τῆς Ὕλης ἐρχόμεθα κατ' ἀπόφασιν τῶν εἰδῶν, τὴν εἰς τὸ δεκτικὸν ἀπάγσαν ὑποκείμενον.

Ταύτην τὴν Ὕλην Μέγα καὶ Μικρὸν ὁ Πλάτων ὠνόμασεν, ἐκ μιᾶς ἀντιθέσεως πάσας αὐτῇ τὰς ἀντιθέσεις προσεῖναι μαρτυρῶν, καὶ Δυάδα δ' ἀόριστον καὶ Ἀσυμμετρίαν

τρίαν αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἧς μέρη Ὑπερβολή τε καὶ Ἔλλειψις, καὶ τὸ Πολὺ καὶ Ὀλίγον, καὶ ἡ Ἀνισότης, πᾶντα τῇ Ὕλῃ προσήκοντα, ἅπερ ἴσως διὰ τὸ μεγάλα καὶ τὸ μικρὸ αὐτὸς ἐνεδείξατο, ὡς τῆς Ὕλης, ἀσωμάτε μὲν καὶ ἀμεγέθες ἔσης, καὶ διὰ τοῦτο μικρᾶς ἂν λεγομένης· παντὸς δ' ὄγκε καὶ πάσης διαστάσεως αἰτίας ἔσης, καὶ διὰ τοῦτο μεγάλης.

Ταύτην δὴ τὴν Ὕλην τινὲς μὲν Ἀσώματον ἔφασαν· ἄλλοι δὲ Σῶμα κεκλήκασιν ἄποιον· οἱ μὲν, διὰ τὸ εἶναι παντελῶς ἀμεγέθη τε καὶ ἀδιάστατον· οἱ δὲ διὰ τὸ οἷον πάρεσιν ὑπάρχειν καὶ ἔκστασιν, καὶ ἀοριστίαν τῆς ἀσωμάτε καὶ ἀμερίστε καὶ νοητῆς Φύσεως. Ὅθεν καὶ σῶμα ταύτην ἐκάλεσαν, ἐ τὸ κατ' εἶδος καὶ λόγον ὑφεστὸς, καὶ τρισὶ διαστάσεσιν ὡρισμένον εἰδητικῶς· ἀλλὰ τὸ πάντη παρειμένον τε καὶ ἐκλελυμένον, καὶ πανταχόθεν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἀποῤῥέον εἰς τὸ μὴ ὄν.

Ταύτην τὴν Ὕλην καὶ ἄφθαρτον φαντάζονται καὶ ἀγένητον· τὸ μὲν γὰρ Εἶδος καὶ τὴν Στέρησιν ὡς Ἐναντία γίνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι λέγεσι· καὶ τοῦ μὲν Εἴδες παρόντος, ἀπεῖναι τὴν Στέρησιν· τῆς δὲ Στερήσεως παρέσης, ἀπεῖναι τὸ Εἶδος, καὶ ἕτω τὴν Γένεσιν ἐπιτελεῖσθαι καὶ τὴν Φθορὰν. Τὴν Ὕλην δ' ἔσαν ὑποκείμενον καὶ κατὰ τὸ δυνάμει ἐσιωμένην, καὶ μετὰ τῆς Στερήσεως εἶναι, καὶ τοῦ Εἴδες ἐνεργείᾳ παρόντος μένειν, καὶ διασώζειν τὸ δυνάμει αὐτῆς ἀναλλοίωτον. Ὅθεν μηδὲ μεταβάλλειν ταύτην ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ποτὲ· ἀλλὰ μένσαν, ὅπερ ἐσι, δέχεσθαι τὸ εἶδος· καὶ τοῦ εἴδες ὑποχωρῆντος μένειν πάλιν, ὅπερ πρότερον ἦν, καὶ ἕτω μήτε γίνεσθαι μήτε φθείρεσθαι.

Ἴσως δὲ πῶς μὲν ἀγένητος ἔσαι ἡ Ὕλη καὶ ἄφθαρτος, πῶς δὲ γενητὴ, καὶ κατὰ Φύσιν φθαρτή. Ἀγένητος μὲν ἂν ἔσαι, διὰ τὸ μὴ ἔκ τινος ὑποκειμένε πρώτε καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχοντος γίνεσθαι, (αὕτη γὰρ πρῶτόν ἐσιν ὑποκείμενον ἐνυπάρχον καθ' αὐτό.) καὶ ἄφθαρτος πάλιν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, διὰ τὸ μὴ εἶναί τινα στοιχειώδη ταύτης Ἀρχὴν, εἰς ἣν καὶ ἀναλυθήσεται, εἴγε τὸ φθειρόμενον

ρόμενον φυσικῶς, ἐν τῷ ἀναλύεσθαι ἐκ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι λέγεται, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνο, ἐξ ἧ πρώτε ἐνυπάρχοντος καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἐγεγόνει. Γενητὴ δέ ἐσιν ἡ Ὕλη, κατὰ τὸ ἔχειν αἴτιον, ποιητικόν τε καὶ τελικὸν, ἐκ τε μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντος, ὑπὸ Θεε παραχθεῖσα, εἰς δεῖγμα καὶ μεγαλωσύνην τῆς ἀγαθότητος αὐτε καὶ δυνάμεως. Ἐπεὶ γὰν ἡ Ὕλη μὴ ἦσα παρῆκται, πάντως ὑπόκειται καὶ φθορᾷ παντελεῖ· κἂν ὁ πανάγαθος Θεὸς, ἐκ εἰς τὸ μὴ εἶναι, μᾶλλον μὲν ἦν εἰς τὸ κρεῖτλόνως εἶναι μετασκεύασῃ τὴν δημιεργίαν αὐτε.

Ἔτι τὴν Ὕλην οἱ μὲν Πλατωνικοὶ λέγεσιν ἀναλλοίωτον· οἱ δὲ Περιπατητικοὶ, ὅλην δι' ὅλης ἀλλοιωτήν. Ἀλλ' οἱ μὲν, περὶ τῆς ἀποίε λέγοντες Ὕλης τῆς πρώτης, ἐ συγχωρεῖσιν ἀλλοιεῖσθαι αὐτήν· ἀλλοιῶται γὰρ τὸ πεποιωμένον, ἄλλην μὲν ἀποβάλλον, ἄλλην δὲ προσλαμβάνον ποιότητα· τὸ δ' ἄποιον, πῶς ἂν ἀλλοιωθείη; Διὰ τῶτο καὶ τὴν σύνθετον ἐσίαν εἶδος ἐν ὕλῃ φασὶν· ἀλλ' ἐκ ἐξ ὕλης καὶ εἴδες, ὡς μὴ συναλλοιεμένων ἀλλήλοις. Οἱ δ' ἀπὸ τε Περιπάτε τὴν προσεχῆ λαμβάνοντες Ὕλην, ὡς τὰ τέσσαρα Στοιχεῖα, εἰκότως καὶ ἀλλοιεῖσθαι λέγεσι ταύτην ὡς πεποιωμένην, καὶ ἐξ Ὕλης καὶ Εἴδες τὸ Σύνθετον εἶναι, εἰς εἶδος ἕτερον μεταβαλλέσης τῆς τοιαύτης ὕλης καὶ ὑλεμένε τε εἴδες ἐκείνε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Γ'

Περὶ Αἰτίων, καὶ Αἰτιατῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ Τύχης, καὶ Αὐτομάτε.

Τῶν Αἰτίων, τὰ μέν ἐσι Καθ' αὑτὰ· τὰ δὲ Κατὰ συμβεβηκός. Ὡσαύτως καὶ τῶν ὧν εἰσιν αἴτια, τετέσι, τῶν Αἰτιατῶν, τὰ μὲν, Καθ' αὑτὰ· τὰ δὲ, Κατὰ συμβεβηκὸς· οἷον, ποιητικὸν Αἴτιον τε Ἀνδριάντος, Καθ' αὑτὸ μὲν, ὁ Ἀνδριαντοποιὸς· Κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὁ Πολύκλειτος, ἢ ὁ λευ-

ὁ λευκὸς, ἢ ὁ μουσικός· συνέβη γὰρ τῷ Ἀνδριαντοποιῷ, Πολυκλείτῳ καλεῖσθαι τυχὸν, καὶ λευκῷ εἶναι ἢ μουσικῷ. Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ Ἀνδριαντοποιῷ Αἴτιατὸν Καθ' αὑτὸ μὲν, ὁ Ἀνδριὰς· Κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὁ Μαρκίων ἴσως, ἢ ὁ Τρίπηχυς ἢ ὁ Ἐρυθρός. Συνέβη γὰρ τῷ Ἀνδριάντι ἀνεσκηλῶσθαι διὰ Μαρκίωνα, καὶ καλεῖσθαι Μαρκίωνι, καὶ τριπήχει εἶναι ἢ ἐρυθρῷ.

Τῶν Αἰτίων δὲ καὶ τῶν Αἰτιατῶν ὁμῶ, τῶντε Καθ' αὑτὰ, καὶ Κατὰ συμβεβηκὸς· τὰ μὲν ἐσι Προσεχῆ, τὰ δὲ Πόῤῥω· οἷον, Προσεχὲς Αἴτιον καθ' αὑτὸ τῆδε τῷ Ἀνδριάντος, ὅδε ὁ Ἀνδριαντοποιὸς· Πόῤῥω δὲ, ὁ ἁπλῶς Ἀνδριαντοποιὸς, καὶ ἔτι Πόῤῥω, ὁ Τεχνίτης. Προσεχὲς Αἰτιατὸν Καθ' αὑτὸ τῆδε τῷ Ἀνδριαντοποιῷ, ὅδε ὁ Ἀνδριὰς· Πόῤῥω δὲ, ὁ ἁπλῶς Ἀνδριὰς· καὶ ἔτι, ἡ Εἰκών. Προσεχὲς Αἴτιον Κατὰ συμβεβηκὸς, ὁ Πολύκλειτος· Πόῤῥω δὲ, ὁ Ἄνθρωπος· καὶ ἔτι, τὸ ζῷον, ἢ ὁ λευκὸς· καὶ ἔτι ὁ κεχρωματισμένος. Καὶ τὸ μὲν λευκὸν, καὶ ὅλως τὸ κεχρωματισμένον, κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ Πολυκλείτῳ· ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ ὅλως τὸ ζῷον καθ' αὑτό· τῷ δὲ Ἀνδριάντι, οὐ μόνον ὁ λευκὸς καὶ ὁ κεχρωματισμένος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον, κατὰ συμβεβηκὸς εἰσιν αἴτια· εἰ γὰρ ὁ Πολύκλειτος αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς τῆ Ἀνδριάντος ἐσὶ, τῷ Πολυκλείτῳ δὲ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα καὶ τὸ ζῷον κατὰ συμβεβηκὸς εἰσιν αἴτια τῆ Ἀνδριάντος. Προσεχὲς αἰτιατὸν κατὰ συμβεβηκὸς ὁ Μαρκίων· Πόῤῥω δὲ, ὁ ὠνομασμένος. Καὶ πάλιν Προσεχὲς αἰτιατὸν, τόδε τὸ τρίπηχυ· Πόῤῥω δὲ, ὁ ἁπλῶς τρίπηχυς, καὶ ἔτι ὁ μεμεγεθισμένος· ἀλλὰ τὸ μὲν τρίπηχυ καὶ τὸ μεμεγεθισμένον, κατὰ συμβεβηκὸς τῷ Μαρκίωνι· τὸ ὠνομασμένον δὲ, καθ' αὑτό. Πάντα δ' ὁμῶ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, κατὰ συμβεβηκὸς Αἰτιατὰ τῆ Ἀνδριαντοποιῷ. Τὰ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς Αἴτια μὴ μόνον ἀπολελυμένως, ἀλλὰ καὶ συμπεπλεγμένως δύνασθαι λέγεσθαι· οἷον, αἴτιον τῆ ἀνδριάντος ἢ μόνον ὁ ἀνδριαντοποιὸς ἐνθεὶς ἂν ἰδικῶς, καὶ

πάλιν

πάλιν ἰδικῶς ὁ Πολύκλειτος· ἀλλὰ καὶ κατὰ συμπλοκήν, ὁ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ αἰτιατά.

Πάντων δὲ τῶν εἰρημένων Αἰτίων καὶ Αἰτιατῶν, τῶν τε Καθ' αὐτὸ καὶ τῶν Κατὰ συμβεβηκὸς, τῶντε Προσεχῶν καὶ τῶν Πόρρω, τὰ μὲν, Δυνάμει λέγεται· τὰ δὲ Ἐνεργείᾳ. Τὸ δυνάμει δὲ νῦν, ἐ τὸ οἷόντε γενέσθαι δηλοῖ, ἀλλ' ἁπλῶς τὸ μὴ ἐνεργῶν, μήτ' αὖ ἐνεργούμενον. Οὐκ ἐνεργεῖ δὲ καὶ τὰ οἷά τ' ἐνεργῆσαι, καὶ τὰ πεπαυμένα τῶ ἐνεργεῖν. Ὥσπερ πάλιν ἐκ ἐνεργεῖται, καὶ τὰ οἷάτε ἐνεργηθῆναι καὶ τὰ πεπαυμένα τῶ ἐνεργεῖσθαι. Τὰ μὲν ἓν Ἐνεργείᾳ Αἴτια καὶ Αἰτιατὰ, ἅμα τέ ἐσι καὶ πάλιν ἅμα ἐκ ἔσιν· ἦγον συνεισφέρει τε ἄλληλα καὶ συναναιρεῖ· ἅμα γάρ ἐσιν ὁ οἰκοδομῶν Οἰκοδόμος, καὶ τὸ οἰκοδομούμενον Οἴκημα· καὶ μὴ ὄντος τῶ οἰκοδομοῦντος, ἀδὲ τὸ οἰκοδομούμενόν ἐσιν· ὡσαύτως καὶ τῶ οἰκοδομουμένω μὴ ὄντος, ἐκ ἔσιν ἀδ' ὁ οἰκοδομῶν. Τὰ δὲ Δυνάμει, ἐκ ἀεὶ ἅμα ἐσὶ καὶ ἅμα ἐκ ἔσι· δυνατὸν γὰρ ἢ τὴν Οἰκίαν διαμένειν, τὸν δ' Οἰκοδόμον θανεῖν· ἢ τοῦτον μὲν ζῆν ἔτι, τὴν δ' Οἰκίαν καταπεσεῖν. Χρὴ δ' ἀεὶ τὸ ἀκρότατον, εἴτεν, τὸ κυριώτατον Αἴτιον ἑκάστω τῶν πραγμάτων ζητεῖν· οἷον, ὁ ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ, διότι οἰκοδόμος· οἰκοδομεῖ δ' ὁ οἰκοδόμος κατὰ τὴν οἰκοδομικήν· ἡ ἄρα Οἰκοδομικὴ, πρότερον καὶ κυριώτερον Αἴτιον. Ἔτι καταλλήλως τοῖς Αἰτιατοῖς ἀποδοτέον τὰ Αἴτια· οἷον τοῖς προσεχέσι, τὰ προσεχῆ· καὶ τοῖς πόρρω, τὰ πόρρω· καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ, τοῖς κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ· τὰ δὲ κατὰ τὸ δυνάμει, τοῖς κατὰ τὸ δυνάμει.

Οὐκ ἄλλοις δὲ τῶν Αἰτιατῶν, ἄλλα τῶν Αἰτίων ἐνθεωρῆντα· οἷον, ἄλλω μὲν Αἰτιατῶ ποιητικὸν Αἴτιον· ἄλλω δὲ τελικὸν, καὶ ἑτέρω αὖ ἕτερον· ἀλλὰ πολλὰ τῶ ἑνὶ, μᾶλλον δ' ἑκάστω τὰ πάντα· κἂν ποτε συνέβοι τινὰ τῶν Αἰτίων εἰς ἕν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς οἰκίας Αἴτιον ὁ οἰκοδόμος ποιητικὸν, ἢ μᾶλλον ἡ οἰκοδομική. Τελικὸν δὲ, ἡ ἀπαλλέξησις τῶν Ὀμβρων, τῶν Ἀνέμων καὶ τῶν Καυμάτων. Καὶ Ὑλικὸν μὲν, οἱ Λίθοι, τὰ Ξύλα καὶ ὁ Πηλός. Εἰδικὸν

κὸν δὲ, τὸ Σχῆμα καὶ ἡ Μορφὴ, καὶ ὅλως τὸ Εἶδος καθ' ὃ γίνεται. Εἰ δέ τις ζητοίη καὶ Ὀργανικὸν, εὑρήσει τὸν Πρίονα, τὸ Σκέπαρνον, τὴν Κάθετον, καὶ ἄλλα τινά. Εἰ δὲ καὶ Παραδειγματικὸν, ἔστιν ἡ κατὰ νῆν προδιατύπωσις τῆς οἰκίας καὶ προδιαμόρφωσις.

Ἐπὶ δέ τινων Αἰτιατῶν τινα τῶν Αἰτίων ἀλλήλοις συνέρχεται εἰς ταυτό. Τὸ αὐτὸ γὰρ ἐν Φυσικοῖς καὶ Εἶδός ἐστι, καὶ Τέλος· (Ἐπείπερ ἡ Φύσις, ἕνεκα τοῦ Εἴδους μηχανᾶται πάντα τὰ προηγούμενα.) καὶ ἔστι τὸ Εἶδος καὶ τὸ Τέλος, δύο μὲν κατὰ τὸν λόγον· ἓν δὲ κατ' ἀριθμὸν, καὶ τὸ ὑποκείμενον. Ὥσε εἰς ἓν ἔρχεσθαι δύναταί ποτε τὸ εἰδικὸν Αἴτιον καὶ τὸ Τελικόν. Ἐνίοτε δὲ ταυτὸ γίνεται τούτοις καὶ τὸ Ποιητικὸν, εἰ καὶ μὴ τῷ ὑποκειμένῳ, μὴ δὲ τῷ ἀριθμῷ· τέως δ' ἓν τῷ εἴδει. Ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ· καὶ ἔστι τῷ γεννωμένῳ, ποιητικόν πως Αἴτιον ὁ Πατὴρ, ταυτὸν ὢν αὐτῷ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸν λόγον τῆς ἐσίας. Τινὰ δὲ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλων ἐστὶν Αἴτια· ὡς τὸ Πονεῖν τῆς Εὐεξίας, ἡ Εὐεξία τε τοῦ Πονεῖν. Οὐ μόνον γὰρ τὸ μὲν Πονεῖν Αἴτιόν ἐστι τῆς Εὐεξίας ποιητικὸν, ἡ δ' Εὐεξία τελικὸν Αἴτιον τοῦ Πονεῖν, ἐπείπερ ἕνεκα τῆς Εὐεξίας παραλαμβάνεται τὸ Πονεῖν· ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Εὐεξία ποιητικὸν Αἴτιον γινώσκεται τοῦ Πονεῖν· εἴγε τοῦ εὐεκτοῦντός ἐστι τὸ δύνασθαι πονεῖν τε καὶ ἐνεργεῖν. Ὥσε τὸ αὐτὸ καὶ ἓν δύναται πλεοναχῶς τε Αἴτιον λέγεσθαι, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὑρίσκεσθαί πε καὶ Αἴτιον ὁμοῦ καὶ Αἰτιατόν.

Λέγουσι δὲ καὶ τὴν Τύχην καὶ τὸ Αὐτόματον Αἰτιά τινα οἱονεὶ ποιητικὰ, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. Τύχη γὰρ καὶ Αὐτόματον αἰτιάζονται κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς ἕνεκά τε γινομένοις· καὶ τούτων ἐν τοῖς Ἐπ' ἔλαττον· τοῦ γὰρ Ἐνδεχομένου διαιρεμένου τριχῶς, ὥστε τὸ Ἐπὶπολὺ, καὶ τὸ Ἐπίσης, καὶ τὸ Ἐπ' ἔλαττον· ἡ Τύχη καὶ τὸ Αὐτόματον ἐν τοῖς Ἐπ' ἔλαττον φαίνονται· καὶ ἡ μὲν Τύχη ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν· οἷον, εἴ τις ἐπὶ τῷ καταβαλεῖν θεμέλιον σκάπτων, ἐνέτυχε θησαυρῷ· τὸ δ' Αὐτόματον, ἐν τοῖς κατὰ φύσιν· οἷον, εἰ ποθεν λίθος μὴ ἵν-

ves

νος ἐίψαντος αὐτὸν, μόνος κατενεχθεὶς ἐπάταξεν ἄνθρωπον, ἤ ἵππος ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθεὶς καὶ τὰς προτέρας νομὰς φανταθεὶς εἰς τὸν οἰκεῖον Δεσπότην ἦλθε τὲς πολεμίες φυγών· Φύσις γὰρ καὶ πᾶσα ἡ ἄλογος καλεῖται ζωή. Ὅθεν τὰ μὲν ἐπισυμβαίνοντα ταῖς ἀλόγοις ἐνεργείαις καὶ Φυσικαῖς, ἀπὸ Ταυτομάτε φασὶ· καὶ τὸ προηγησάμενον αἴτιον, λέγεσιν Αὐτόματον. Ὅσα δὲ ταῖς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείαις ἐπισυμβαίνει, ταῦτ' ἀπὸ Τύχης· καὶ Τύχην, τὴν παρυφισαμένην αἰτίαν τῇ προαιρέσει καὶ τοῖς κατὰ προαίρεσιν. Ἀλλ' ἀγαθὴν μὲν τύχην, ὅταν τι ἀγαθὸν ἀποβῇ· Φαύλην δ', ὅταν Φαῦλον. Ὁπόταν δὲ τὰ ἀποβαίνοντα, μέγεθος ἔχωσιν, Εὐτυχίαν καὶ Δυσυχίαν μεγάλην φασί. Τὸ δ' εὐτυχεῖν καὶ τὸ δυστυχεῖν ἐν τοῖς δυναμένοις πράττειν γνωρίζεται· καὶ γὰρ εὐπραγεῖν ἐστι καὶ δυσπραγεῖν. Ὅθεν ἐδὲν ἄψυχον ἢ Θηρίον ἢ Παιδίον εὐτυχεῖν λέγεται κυρίως ἢ δυστυχεῖν, εἰ μὴ καθ' ὁμοιότητα, καθὼς ἔφη Πρώταρχος εὐτυχεῖς εἶναι τὲς λίθες ἐξ ὧν οἱ Βωμοὶ, ὅτι τιμῶνται· οἱ δ' ὁμόζυγες αὐτῶν καταπατῶνται. Συνάγεται δὲ καὶ ἡ Τύχη καὶ τὸ Αὐτόματον εἰς τὸ γενικῶς ὠνομασμένον Αὐτόματον. Τῶτο δὲ τὸ κοινῶς Αὐτόματον, ἔτω κέκληται ὡς αὐτὸ μάτην ὅσον ἐπὶ τῷ ἀκολεθοῦντι ἀποτελέσματι προγινόμενον· ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ εὑρέσει τῦ θησαυρῦ μάτην ἡ σκάψις προγέγονεν, ἐπεὶ διὰ τὴν τῦ θεμελίε καταβολήν. Καὶ ἡ τῦ λίθε καταφορὰ, καὶ ἡ τῦ ἵππε ἐκ τῶν πολεμίων φυγὴ, μάτην ὅσον ἐπὶ τοῖς παρηκολεθηκόσιν ἀποτελέσμασι προγεγόνασιν· ἔτε γὰρ ὁ λίθος ἕνεκα τῦ πατάξαι κατήνεκται· ἐθ' ὁ ἵππος τὲς πολεμίες ἐκπέφευγεν, ἕνεκα τῦ πρὸς τὸν ἴδιον Δεσπότην ἐλθεῖν· ἀλλ' ὁ μὲν, ἵνα τὸν οἰκεῖον καταλάβῃ τόπον, τὸ κάτω καὶ μέσον, ἤγαν ὁ λίθος· (πάντα γὰρ τὰ βάρη αὐτοφυῶς ἐπὶ τὸ κέντρον ὁρμᾷ.) ὁ δ' ἵππος ἵνα πρὸς τὰς συνήθεις ἔλθῃ νομάς. Αἴτιον δὲ ὅμως τὸ πᾶν Αὐτόματον λέγεται, διότι μὴ προηγησαμένε τῦδε, ἐκ ἂν τὸ τοιῦτον τέλος ἐπηκολέθησεν. Αἴτιον μέν τοι τῦ τοιύτε τέλες, κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλ' ἐ καθ' αὐτό· οἷον, ἡ σκά-

ψις

ψις αἴτιον μὲν ἦν καθ' αὑτὸ τῆς τῦ θεμελίυ καταβολῆς· συνέβη δὲ γενέθαι καὶ τῆς τῦ θησαυρῦ εὑρέσεως αἴτιον, γενομένη μάτην ὅσον ἐπὶ τῇ εὑρέσει τῦ θησαυρῦ. Μάτην γὰρ λέγεται πᾶν τὸ μὴ κατὰ τὸν προηγησάμενον τῆς ἐνεργείας σκοπόν. Τῦτο δὲ διαιρεῖται τριχῶς. Ἡ γὰρ ὅταν ἀφ' ὁ, τιῦν τέλος ἐπακολεθήσῃ τῇ πράξει, Μάτην πεπράχθαι ταύτην φαμὲν· ὡς εἴγε καθάρσεως ἕνεκα πιών τις καθάρσιον, μὴ καθαρθείη. Ἡ ὅταν ἄλλο τι τέλος ἀκολεθήσῃ παρὰ τὸ σκοπέμενον, καὶ ἃ ὁ πράττων ςοχάζεται· ὡς εἴτις ἀφικόμενος ὠνήσαθαί τι ἐν ἀγορᾷ, φίλῳ περιτύχῃ καὶ διημερεύσῃ μετ' αὐτῦ. Ἡ ὅταν γένηται μὲν καὶ τὸ τέλος, ἃ ἕνεκεν ἡ πρᾶξις, προσεπιγένηται δὲ καί τι ἕτερον· ὡς εἴ τις ἐπὶ τῷ λέσαθαι πορευθεὶς, ἐπὶ τὸ Βαλανεῖόν τε χρεωφειλέτην εὑρὼν, λεσάμενος ἀπέλαβε καὶ τὸ δάνειον· ὅσον γὰρ ἐπὶ τῷ ἀπολαβεῖν τὸ δάνειον, Μάτην εἰς τὸ Βαλανεῖον ἀφίκετο· καὶ γὰρ ἐκ ἦν ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὸ Βαλανεῖον ἀφίξεως, ἡ τῦ χρέες ἀπόληψις.

Ἀλλ' ἐπείπερ Αἴτιον τῦ Υἱῦ ποιητικόν πως εἶναι τὸν Πατέρα, φθάσας ὁ λόγος ἀνωτέρω διέλαβεν, ἰσέον ὡς ἐπὶ τῆς ὑλικῆς Γεννήσεως Αἴτιον ἴσως ἂν λεχθείη ποιητικὸν ὁ Πατὴρ, εἰ καὶ μὴ κυρίως· Ὀργανικὸν γὰρ μᾶλλόν ἐςι καὶ Συναίτιον, μὴ παιδοποιῶν ὅτε βέλεται, μόνον δ' ὁπόταν κινῇ τὸ παντεργὸν ἄνωθεν βέλημα. Ἐπὶ μέν τοι τῆς παντάπασιν ἀΰλε Γεννήσεως, ἡ θεία δ' αὕτη ἐςὶν, ἀδόλως ποιητικὸν Αἴτιον ὁ Πατὴρ τῦ Υἱῦ, ἀλλ' ἐσιῶδες ἀλικρινῶς. Ἐκεῖ γὰρ τὸ ποιῆν, ἔνθα καὶ τὸ ποιέμενον, ἤτοι, τὸ πάσχον, ὅπερ ἐςιν ἡ Ὕλη. Ὅπε δὲ τὸ ποιέμενον ἐκ ἔςι, πῶς ἐκεῖ τὸ ποιῆν; Εἴγε τὸ ποιῆν, ποιέμενον ποιεῖ· καὶ τὸ ποιέμενον, ὑπὸ ποιῆντος ποιεῖται. Τῶν Πρός τι καὶ γὰρ ταῦτα, καὶ συνεισφέρει ἄλληλα, καὶ ἀλλήλοις συναναιρεῖται. Κυρίως δὲ ποιητικὸν Αἴτιον ἁπάσης κτίσεως, αἰθητῆς τε καὶ νοητῆς, ὁ Θεός. Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ Ἄγγελοι πρὸς τὰ ὑπὸ τὴν αἴθησιν συγκρινόμενοι, λέγονται Ἄϋλοι· ἐπεὶ μόνον τὸ θεῖον ἄϋλον ὄντος, καὶ διὰ τῦτο καὶ μόνον ἀγένητον.

ΚΕΦΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Δ'.

Περὶ Κινήσεως, καὶ Ἠρεμίας, ἐν ᾧ καὶ περὶ Ἐντελεχείας, καὶ τῦ Δυνάμει, καὶ Ἐνεργείᾳ.

Λέγεται μὲν καὶ ἡ τελεία ἐνέργεια Κίνησις, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐσίας πρὸς τὸ ἐνεργεῖν διανάστασιν· ἕτω γὰρ καὶ νοερὰν λέγομεν Κίνησιν, καὶ τὴν λογικὴν ψυχὴν κινεῖσθαι φαμὲν βελευομένην, καὶ διανοεμένην, καὶ θεωρεῖσαν, καὶ κρίνεσαν. Ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἡ Κίνησις ἐνέργειά ἐσιν ἀμετάβλητος ἀεὶ ὡσαύτως ἔχεσα, καὶ τῶν τελείων ἔσα καθ' ὃ τέλειον· τῶν γὰρ ἐνεργείᾳ ὄντων, ἡ τοιαύτη ἐσὶ Κίνησις. Ἡ δ' ἐνταῦθα παραδιδομένη Κίνησις, μεταβολή ἐσιν ἀεὶ ῥέεσα· καὶ τῶν ἀτελῶν ἐνέργεια, καθ' ὃ ἀτελῆ· διότι τῶν δυνάμει καὶ τῶν μήπω ὄντων, ἀλλ' ἐσομένων αὕτη ἡ Κίνησις. Ὅθεν καὶ ἕτω ταύτην ὁρίζονται· Κίνησίς ἐσιν, ἡ τῦ Δυνάμει ὄντος Ἐντελέχεια, ἢ τοιῦτόν ἐσιν· ἤγεν ἡ τῦ Δυνάμει ὄντος Ἐνέργεια, καθ' ὃ δυνάμει ἐσίν. Ἐντελέχεια δὲ, προηγεμένως μὲν, ἡ τῦ ἐντελῦς ἔχεια λέγεται, ἤγεν ἡ κατὰ τὸ ἐντελὲς Ἕξις, ἡ τελειότης τῦ πράγματος, καθ' ἣν τὸ ἐντελὲς ἔχει τὸ πρᾶγμα, καθ' ἣν τέλειόν ἐσιν εἶδος τὸ πρᾶγμα. Διὸ καὶ Ἄνθρωπος ἐντελεχείᾳ, ὃ τὸ κατὰ τὴν μήτραν οἰκονομέμενον ἔμβρυον καὶ διοργανέμενον καὶ τελεσιεργέμενόν ἐσιν· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐντελεχείᾳ ἐσὶν ἄνθρωπος, ὁ ἀπαρτισθεὶς καὶ ἀποτεχθεὶς, ὡς κατὰ τὸ ἀνθρώπειον εἶδος τελειωθείς. Ὅθεν καὶ τὴν Ψυχὴν Ἐντελέχειαν ὁρίζονται τῦ Φυσικῦ καὶ ὀργανικῦ καὶ Δυνάμει ζωὴν ἔχοντος Σώματος, ἐχ ὅτι ἐνέργειά ἐσιν ἡ Ψυχὴ, ἀλλ' ὅτι κατ' ἐκείνην ἡ τελειότης αὐτῷ. Καλεῖται δ' Ἐντελέχεια καὶ ἡ τῦ τελείυ Ἐνέργεια· ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ἡ τελεία Ἐνέργεια. Τῶν γὰρ τελείων, καὶ αἱ Ἐνέργειαι τέλειαι· ὥσπερ τῶν ἀτελῶν, ἀτελεῖς. Ἐντελέχεια δὲ λέγεται ἡ τελεία ἐνέργεια, ὡς τὸ ἐντελὲς ἔχεσα καὶ αὕτη· καὶ ὡς ἐντελεσικὴ τῆς ἐχείας, ἤγεν τελειωτικὴ τῆς Ἕξεως. Καὶ γὰρ ἡ κατὰ τὴν Ἕξιν Ἐνέργεια, τελειότης ὑπάρχει τῆς Ἕξεως. Καταχρησικῶς δὲ καὶ ἡ ἁπλῶς

Ἐνέργεια

Ἐνέργειά λέγεται Ἐντελέχεια· καθ' ὅσον ἕκαστον ἐνεργὲν ἀποδίδωσι τὰς οἰκείας ἐνεργείας, κατὰ τὴν ἑαυτῆ φύσιν, εἴτε τελειά ἡ φύσις, εἴτε καὶ ἀτελής. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον καὶ ἡ Κίνησις Ἐντελέχειά λέγεται, ἤγουν ἁπλῶς ἐνέργεια· τοιαύτη δ' ἂν εἴη πάντως, ὁποῖον καὶ τὸ Δυνάμει· τὸ δὲ Δυνάμει ἀτελές· καὶ ἡ ἐνέργειά αὐτῆ ἀτελής. Ὥστε ἡ κίνησις, ἐνέργειά εἴη ἂν ἀτελὴς· ἐνέργειά τε τῆ δυνάμει, ἐχ ὅτι ἐνεργεῖ κατ' αὐτὴν τὸ δυνάμει, ἀλλ' ὅτι ἐνεργεῖται. Τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ ὂν, ἐκεῖνο δύναται ἐνεργεῖν, καθ' ὃ ἐνεργείᾳ ἐστὶν, ὥσπερ τὸ Πῦρ θερμαίνει, θερμὸν ὂν ἐνεργείᾳ. Τὸ δὲ δυνάμει, καθ' ὃ δυνάμει, πάσχει, ἐκ ἐνεργεῖ, καθὼς τὸ Ὕδωρ θερμαίνεται, δυνάμει τυγχάνον θερμόν. Εἰ δὲ καὶ θερμαινόμενον ἔτι τὸ ὕδωρ θερμαίνει καὶ αὐτὸ, ἀλλὰ καθ' ὃ μὲν ἐπιπλέον δύναται θερμανθῆναι, κατὰ τοῦτο θερμαίνεται, δυνάμει ὂν ἔτι θερμὸν κατ' αὐτό· καθ' ὃ δὲ μετέσχε θερμότητος, κατὰ τοῦτο θερμαίνει, ἐνεργείᾳ ὂν θερμὸν κατ' αὐτό. Τοιοῦν ἡ Κίνησις, παθητική τις ἐνέργεια τῆ δυνάμει γινώσκεται. Καὶ γὰρ ἐπείπερ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνέστηκε τῶν ὑπὸ γένεσιν ἕκαστον, ἔχει καὶ τὸ Δυνάμει καὶ τὸ Ἐνεργείᾳ· καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ κινεῖν· ταυτὸν δ' εἰπεῖν Πάσχειν τε καὶ Ποιεῖν. Καὶ κατὰ μὲν τὸ Εἶδος, ἔχει τὸ Ἐνεργείᾳ· κατὰ δὲ τὴν Ὕλην, τὸ Δυνάμει. Καὶ τῆ μὲν Ἐνεργείᾳ ἐστὶ, τὸ ἐνεργεῖν, καὶ κινεῖν, καὶ ποιεῖν· τῆ δυνάμει δὲ, τὸ ἐνεργεῖσθαι, καὶ κινεῖσθαι, καὶ πάσχειν. Ὅθεν ἡ Κίνησις ἐνέργεια τῆ δυνάμει λεγομένη, πάθος μᾶλλόν ἐστιν. Ἐνέργεια δὲ λέγοιτ' ἂν ἴσως, καὶ διότι τὸ κινεμένον ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως ἔχει προσεχῶς τὸ κινεῖσθαι, κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιτηδειότητα· καὶν τὴν πρώτην τῆ κινεῖσθαι ἀρχὴν ἔξωθεν λαμβάνοι.

Κυρίως δὲ πᾶν τὸ κινεμένον, καθ' ὃ κινεῖται, πάσχει, ἐκ ἐνεργεῖ. Ὃ δὲ μὴ πάσχει, οὐδὲ κινεῖται. Διότι τὸ μὲν Δυνάμει, καθ' ὃ Δυνάμει, κινεῖται μεταβάλλον ἐπὶ τὸ Ἐνεργείᾳ· καὶ ἡ Κίνησις, ὁδός τίς ἐστιν ἀπὸ τῆ Δυνάμει ἐπὶ τὸ Ἐνεργείᾳ διαβιβάζουσα. Τὸ δ' Ἐνεργείᾳ καθ' ὃ Ἐνεργείᾳ, μένει ἀκίνητον. Δυνάμει μὲν οὖν ἐστὶν

ὃ δύναται καὶ πέφυκε γενέσθαι τῦτο, ὃ λέγεται δυνάμει· Ἐνεργείᾳ δὲ, ὃ ἤδη ἐστὶ τῦτο, ὃ λέγεται ἐνεργείᾳ· οἷον ὁ χολασικὸς Ζωσιμίων, ὃς λευκὸς ὢν, ὑπὸ νοσήματος ἐμελάνθη χρονίε, πρότερον ἦν ἐνεργείᾳ λευκὸς· δυνάμει δὲ μέλας, ἐπείπερ ἠδύνατο γενέσθαι μέλας. Καθ' ὃ μὲν ἦν λευκὸς, ἐκ ἂν ἐλέγετο κινεῖσθαι· καθ' ὃ δὲ μέλας, ἐπεὶ δυνάμει ἐτύγχανεν, ὅτ' ἤρξατο μελαίνεσθαι, καὶ ἀπὸ τῦ δυνάμει μέλας, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μέλας γενέσθαι προήγετο, τότ' ἂν ἐπὶ τὸ μέλαν ἐλέγετο κινεῖσθαι· καὶ ἦν ἡ μέλανσις, κίνησις, ἐνέργεια ἅσα τῦ δυνάμει μέλανος Ζωσιμίωνος, κατὰ τὸ Δυνάμει, τετέσι καθ' ὃ ἐπεφύκει γενέσθαι μέλας· ὅτε δ' Ἐνεργείᾳ γέγονε μέλας, ἐκ ἔτι κατὰ τὸ μέλαν κινέμενος ἦν, ἀλλ' ἔσηκεν ἐν τῷ μέλανι. Τὸν αὐτὸν τρόπον ἔν, καὶ πᾶν Ἐνεργείᾳ ὂν, ἃ κινεῖται καθ' ὃ ἐσιν Ἐνεργείᾳ. Ἀλλ' ἃδε καθ' ὃ δυνάμει λέγοιτ' ἂν τι κινεῖσθαι, μένον δυνάμει μόνος, καὶ μόνῃ ἐπιτηδειότητι γνωριζόμενον· ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῦ Δυνάμει μεταβάλλῃ εἰς τὸ Ἐνεργείᾳ, μένον ἔτι Δυνάμει, τότε λέγεται κινεῖσθαι. Διά τοι τῦτο προσκειται τῷ τῆς κινήσεως ὁρισμῷ, τὸ, ἢ τοιῦτόν ἐσιν, ἦγεν τὸ, καθ' ὃ Δυνάμει ἐσὶν, ἵνα κἂν τῷ ὑποκειμένῳ ταυτὸν ᾖ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, κατὰ τὸ δυνάμει γινομένη ἡ κίνησις θεωροῖτο, καὶ ἕως ἂν ἔτι περισῴζηται τὸ δυνάμει. Τότε γὰρ τελέως ἀπολυμένε, κίνησις ἐκ ἔσι. Τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ γενόμενον, καθ' ὅσον ἐνεργείᾳ, ἐκ ἐν κινήσει ἐσὶν· ἐν ϛάσει δὲ καὶ μονῇ. Κἂν τῦτῳ ἡ Κίνησις διαφέροι ἂν τῇ Ἐνεργείᾳ τε καὶ τῆς τελείας Ἐνεργείας· ὅτι ἐπὶ μὲν τῦτων ἔφθαρται τὸ Δυνάμει· ἐπὶ δὲ τῆς Κινήσεως, μένοντος τῦ Δυνάμει, ἡ τῆς κινήσεως ἐπιτελεῖται Ἐνέργεια.

Πάλιν Κίνησίς ἐσιν, Ἐντελέχεια τῦ κινητῦ, ᾗ κινητὸν, ἦγεν Ἐνέργεια παθητικὴ τῦ δυναμένε καὶ πεφυκότος κινηθῆναί τε καὶ μεταβαλεῖν ἀπὸ τῦδε εἰς τόδε, καθ' ὃ δύναται καὶ πέφυκεν, ἃ καθ' ὃ ἤδη ἐσίν. Εἰ δὲ τῦ κινητῦ ἐσι τοιαύτη Ἐντελέχεια ἡ Κίνησις, δῆλον ὡς ἐκ ἐν τῷ κινῦντι, ἀλλ' ἐν τῷ κινεμένῳ ἐσὶν. Εἰ δὲ ἡ ὅρασις ἐκ ἐν τῷ ὁρωμένῳ, ἀλλ' ἐν τῷ ὁρῶντι τυγχάνεσα, ἐν τῷ κινῦντι

εἶναι

εἶναι καὶ ποιοῦντι δοκεῖ· ἀλλ' ὑπὸ τῆς λέξεως ἡ ἀπάτη, προφερομένης μὲν ἐνεργητικῶς, ἐδὲν δ' ἧττον δηλούσης πρᾶγμα παθητικόν. Πᾶν γὰρ τὸ αἰσθανόμενον, πάσχει καὶ ὑποιεῖ. Διὸ καὶ ἡ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι ἔσα, ἐν τῷ πάσχοντι καὶ κινεμένῳ ἐστὶ, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν Αἰσθήσεων ἐν τοῖς αἰσθανομένοις εἰσὶν, ἐχ ὡς ἐν κινοῦσί τε καὶ ποιοῦσιν, ἀλλ' ὡς ἐν κινεμένοις καὶ πάσχουσι.

Καὶ ἄλλος δὲ Λόγος ἀποδίδοται τῆς Κινήσεως, δεικνύων αὐτὴν τὸ κινοῦντος καὶ ποιοῦντος ὄσαν κυρίως Ἐνέργειαν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ μὲν ἀρχομένην τε καὶ ἐνδιδομένην· ἐνσηριζομένην δὲ καὶ ἐμμένεσαν τῷ κινεμένῳ καὶ πάσχοντι. Ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος· Κίνησίς ἐστιν ἐνέργεια τοῦ κινοῦντος ἐν τῷ κινεμένῳ· καὶ γὰρ ἡ Οἰκοδόμησις Ἐνέργειά ἐστι τοῦ οἰκοδομοῦντος ἐν τῷ οἰκοδομεμένῳ· καὶ ἡ Ἰάτρευσις Ἐνέργεια τοῦ ἰατρεύοντος ἐν τῷ ἰατρευομένῳ. Ἄλλο δέ ἐστιν Οἰκοδόμησις καὶ Ἰάτρευσις· καὶ ἄλλο τὸ Ὠκοδομῆθαι καὶ Ἰατρεῦθαι· ἡ μὲν γὰρ Οἰκοδόμησις καὶ Ἰάτρευσις, ἐν τῷ Γίνεθαι τὸ εἶναι ἔχουσι· τετέχνη, ἐν τῷ οἰκοδομεῖθαι τὸ οἰκοδομέμενον· καὶ ἐν τῷ ἰατρεύεθαι, τὸ ἰατρευόμενον· τὸ δ' Ὠκοδομῆθαι καὶ Ἰατρεῦθαι, ἐν τῷ Γενέθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσι· διὸ καὶ Οἰκοδόμησις μὲν καὶ Ἰάτρευσις, Κινήσεις εἰσὶ· τὸ δ' Ὠκοδομῆθαι καὶ Ἰατρεῦθαι, Κεκινῆθαί ἐστιν. Αἱ ἄρα Διαθέσεις, αἱ ἀπὸ τῶν κινήσεων ἐγγινόμεναι, κινήσεις ἐκ εἰσὶν, ἀλλ' ἀποτέλεσματα τῶν κινήσεων.

Ἐπεὶ δὲ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινεμένῳ ὑπὸ τοῦ κινοῦντός ἐστιν, ὡς μὲν ἐν τῷ κινεμένῳ ὄσα, παθητική τε καὶ ἀτελὴς ἐνέργεια λέγεται, διότι καὶ τὸ κινεμενον ὅπερ ἐστὶ τὸ δυνάμει, πάσχει τε καθ' ὃ δυνάμει, καὶ τὴν Φύσιν ἐστὶν ἀτελές· ὃ γὰρ λέγεται, ἔπω ἐστίν· ὡς δ' ὑπὸ τοῦ κινοῦντος, ἐνέργεια λέγοιτ' ἂν κυριώτερόν τε καὶ τελεώτερον· ἐπεὶ καὶ τὸ κινοῦν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐνεργείᾳ ἐνεργεῖν τε ἰσχύει καθ' ὃ ἐνεργείᾳ, καὶ τὴν Φύσιν ὑπάρχει τέλειον· ὃ γὰρ λέγεται, τοῦτο καὶ ἐστίν. ἡ Κίνησις ἄρα Ἐνέργεια, καὶ ὡς Ποίησις, καὶ ὡς Πάθησις ἡ αὐτή.

Ποίησις δὲ καὶ Πάθησις, τῷ λόγῳ μὲν διαφέρουσι· τῷ δ' ὑποκειμένῳ, ταυτὸ καὶ ἓν ἄμφω εἰσὶν, ὡς Δίδαξις καὶ Μάθησις· καὶ ὡς Ἀνάβασις καὶ Κατάβασις· ἢ μᾶλλον καὶ τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ λόγῳ, εἴη ἂν ἡ Κίνησις μία καὶ αὐτὴ ἐν τῷ κινεμένῳ ἔσα ὑπὸ τῦ κινῆντος. Οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἡ Ποίησις καὶ ἡ Πάθησις μερίζονται· ἡ μὲν περὶ τὴν ἀπὸ τῦ ποιῆντος χέσιν, ἡ δὲ περὶ τὴν ἀπὸ τῦ πάσχοντος· ἕτω καὶ ἀπ' αὐτῆς τὸ ὑπὸ τῦδε, καὶ τὸ ἐν τῷδε μεμέρισται· ἀλλ' ἄμφω ταῦτα, τὴν μίαν κίνησιν συμπληροῖ, τὸν λόγον αὐτῆς ἀπαρτίζοντα.

Τάττεσι δὲ τὴν Κίνησιν ὑπὸ τὸ Ποσὸν· ἐπεὶ δοκεῖ συνεχὴς διὰ τὸ μέγεθος ἐν ᾧ θεωρεῖται· καθὼς ὁ χρόνος διὰ τὴν κίνησιν. Καὶ ὑπὸ τὰ Πρός τι δὲ ταύτην τιθέασιν, εἴγε ἡ Κίνησις Κινεμένε Κίνησις· καὶ τὸ Κινέμενον Κινήσει Κινέμενον. Ἴσως δ' ὁρισός τις ἔσα ἡ Κίνησις, ἐν ἑδενὶ τῶν ὡρισμένων δέκα Γενῶν, καθ' αὑτὴν συναχθήσεται. Τῶν γὰρ ὄντων καὶ ὡρισμένων, ἢ κατὰ τὸ Δυνάμει λεγομένων, ἢ κατὰ τὸ Ἐνεργείᾳ· ἡ Κίνησις ἐν ἑδετέρῳ τότων τεθῆναι δύναται· καὶ γὰρ τὸ Δυνάμει μόνον ὄν, ἔπω κινεῖται· καὶ τὸ Ἐνεργείᾳ ὄν, ἐκ ἔτι κινεῖται.

Ἄλλο δέ ἐσι τὸ Δυνάμει καὶ ἄλλο ἡ Δύναμις· καὶ ἄλλο τὸ Ἐνεργείᾳ, καὶ ἄλλο ἡ ἐνέργεια. Τῷ μὲν ἓν Δυνάμει, τὸ Ἐνεργείᾳ ἀντίκειται· τῇ Δυνάμει δὲ, ἡ Ἐνέργεια. Καὶ ἡ Δύναμις μέν ἐσι, παρασκευὴ τελεία τῆς ἑσίας, καὶ ἑτοιμότης ἀκώλυτος πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, οἰσικὴ τῆς ἐνεργείας· ὡς λέγομεν, τὸ Πῦρ ἔχει δύναμιν καυσικήν. Δυνάμει δέ ἐσιν, ἐπιτηδειότης ἀτελὴς πρὸς ὃ λέγεται δυνάμει, τὸ ἐνεργεῖν παρ' ἄλλε δεχομένη, καὶ ἐκ αὑτῆς προβάλλεσα· ὡς λέγομεν, τὸ σπέρμα δυνάμει ζῷον. Ἐνεργείᾳ δέ ἐσιν, ὃ ἐνεργεῖν ἤδη δύναται κατ' ἐκεῖνο, ὃ λέγεται· ὡς Ἀριςόξενος λέγεται μεσικὸς, Ἐνεργείᾳ ὢν μεσικὸς· ἐπεὶ δύναται κατὰ τὴν μεσικὴν ἐνεργεῖν καθ' ὃ μεσικός. Ἐνέργεια δέ ἐσιν ἡ ἀπὸ τῆς δυνάμεως προβαλλομένη κίνησις ἐνεργός. Ἐνεργὸς δέ ἐσιν, ἡ ἐν τῷ ἔργῳ. Ἔργον δὲ, ἥ, τε Ποίησις καὶ ἡ Πρᾶξις. ἡ Ποίησις δὲ καὶ ἡ Πρᾶξις, ἐκ τῦ ποιεῖν καὶ τῦ πράττειν·

περὶ

περὶ ὧν ἐν τῷ πρώτῳ Βιβλίῳ, κατὰ τὸ εἰκοστὸν καὶ τέταρτον κεφάλαιον προϋπέμνησα.

Τούτων οὕτω διωρισμένων, χρὴ γινώσκειν ὅτι λέγεται τὸ πρᾶγμα καὶ κατὰ τὴν δύναμιν Δυνάμει, καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν Ἐνεργείᾳ· διὸ καὶ τὸ Δυνάμει διττὸν, καὶ τὸ Ἐνεργείᾳ διττόν. Λέγεται γὰρ Δυνάμει, καὶ τὸ κατ' Ἐπιτηδειότητα μόνην ἀτελῆ μήπω μηδαμῶς γενόμενον τοῦτο, ὃ λέγεται· ὡς εἴπομεν τὸ Σπέρμα δυνάμει ζῷον, καὶ ὡς λέγομεν τὸ Παιδίον δυνάμει μουσικὸν· ὅτι δύναται γενέσθαι τὸ μὲν σπέρμα, ζῷον· τὸ παιδίον δὲ μουσικόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ γενόμενον μὲν ἤδη καὶ τὴν ἕξιν τελείαν ἔχον, μὴ ἐνεργῶν δὲ κατ' αὐτὴν, Δυνάμει λέγεται καὶ αὐτό· ὡς δυνάμει μουσικὸν τὸν Ἀριστόξενον λέγομεν, ὅταν ἀ κιθαρίζῃ, ἀλλ' ἢ καθεύδῃ, ἢ ἄλλο τι ἐνεργῇ. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, καὶ τὸ Πῦρ δυνάμει λέγομεν καυστικὸν, ὅταν μὴ καίῃ. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον Δυνάμει λέγεται ἀτελὲς· τὸ δὲ δεύτερον, τέλειον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, κατ' Ἐπιτηδειότητα· τὸ δὲ δεύτερον, καθ' Ἕξιν. Διττὸν δὲ καὶ τὸ Ἐνεργείᾳ λέγεται· τό, τε δυνάμενον ἐνεργεῖν κατ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ καὶ λέγεται, μὴ μέν τοι ἐνεργῶν· ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ δευτέρῳ σημαινομένῳ τοῦ Δυνάμει· καὶ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργον κίνησιν θεωρούμενον· οἷον, ὅταν ὁ μὲν Ἀριστόξενος κιθαρίζῃ, καίῃ δὲ τὸ Πῦρ πρακτικῶς. Τὸ τοίνυν δευτερον Δυνάμει, μέσον ἐστὶ τῶν τε πάντῃ καὶ μόνως ὄντων Δυνάμει, καὶ τῶν πάντῃ καὶ μόνως ὄντων Ἐνεργείᾳ· ἅτε ἀμφοτέρων μετέχον, καὶ πρὸς ἑκάτερον ὑπάρχον τὸ ἕτερον· οἷον, πρὸς μὲν τὸ πρῶτον Δυνάμει, Ἐνεργείᾳ ὄν· πρὸς δὲ τὸ δεύτερον Ἐνεργείᾳ, Δυνάμει. Τὸ πρῶτον οὖν Δυνάμει τὸ ἀτελὲς, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τῆς Κινήσεως εἰς τὸ πρῶτον Ἐνεργείᾳ προάγεται· ἀ γὰρ ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τὸ δεύτερον. Καὶ ὁπόταν τὸ ἕτως ὂν Δυνάμει πρὸς τὸ Ἐνεργείᾳ γενέσθαι χωρῇ, μὴ ἐξισάμενον τῷ Δυνάμει εἰς τὸ παντελὲς, τότε λέγομεν κινεῖσθαι αὐτό. Κινεῖσθαι δὲ τὸ Δυνάμει λέγοντες, ἀ τὴν Ἐπιτηδειότητα κινεῖσθαι φαμὲν, ἀλλὰ τὸ τὴν Ἐπιτηδειότητα κεκτημένον, τουτέστι, τὸ ἐπιτήδειον αὐτὸ καθ' ὃ τοιοῦτόν ἐστιν· ὅπερ πάλιν, ὅτε

μὴ κινεῖται καθ' ἣν πέφυκε κινεῖσθαι Κίνησιν, τότε λέγομεν αὐτὸ κατ' ἐκείνην τὴν Κίνησιν ἠρεμεῖν.

Ἠρεμία γάρ ἐστιν ἀκινησία τε πεφυκότος κινεῖσθαι, ὅτε πέφυκε, καὶ ᾗ πέφυκε, καὶ ὡς πέφυκεν. Ὅτε μὲν πέφυκεν, ἐπείπερ ἐκ ἂν τὸ ἀρτιγενὲς σκυλάκιον ἠρεμεῖν λέγοιτ' ἂν κατὰ τὸ ὁρᾶν· πέφυκε μὲν γὰρ ὁρᾶν, ἀλλ' ἐκ εὐθὺς τεχθέν. Ὅπῃ δὲ πέφυκεν, ἐπείπερ τῆς ἐν ἀέρι κινήσεως, ἐκ ἂν οἱ Ἰχθύες λέγοιντο λέγειν το ἠρεμεῖν· ἐδὲ γὰρ ἡ Φύσις αὐτοῖς δέδωκεν ἐναερίοις εἶναι. Καθὰ δὲ πέφυκεν, ὅτι περ ἐκ ἂν οἱ Ὄφεις τῆς κατὰ βάδισιν κινήσεως λέγοιντο ἠρεμεῖν· ἑρπυστικοὶ γὰρ ἐκ φύσεως καὶ ἐ βαδιστικοί. Τὸ τοίνυν πεφυκὸς κινεῖσθαι καὶ μὴ κινέμενον ὁπότε πέφυκε, καὶ ἔνθα πέφυκε, καὶ ὡς πέφυκε, τῆς Κινήσεως ταύτης ἐστερημένον, λέγεται ἠρεμεῖν.

Ἐντεῦθεν δῆλον ὡς ἐπεὶ τὸ Θεῖον παντάπασιν Ἄϋλον ὂν, πάσης ἐπιτηδειότητος καὶ πάσης ἀτελείας ὑπερεξήρηται, καὶ αὐτοὸν ὑπάρχει καὶ αὐτοτέλειον· καὶ διὰ τοῦτο κινεῖ μὲν, καὶ πρώτως καὶ κυρίως κινεῖ· ἀκίνητον δὲ ἐστι κατὰ πᾶσαν μεταβολήν· ἐκ ἂν λέγοιτο καταλλήλως καὶ προσφυῶς ἠρεμεῖν. Ὧ γὰρ ἡ Κίνησις ἔνεστι· τέτῳ ἡ Ἀκινησία, Ἠρεμία ἐστίν. Ἐπὶ δὲ τῷ Θεῷ ἡ Ἀκινησία, ἐκ ἔστιν Ἠρεμία, ἀλλὰ ταυτότης καὶ κατάστασις ἀεὶ ἀμετάβλητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ε'.

Ἔτι περὶ Κινήσεως, καὶ Ἠρεμίας.

Ἐν τέσσαρσι Κατηγορίαις θεωρεῖται ἡ Κίνησις· ἐν Οὐσίᾳ, Γένεσις καὶ Φθορά· ἐν Ποσῷ, Αὔξησις, καὶ Μείωσις· ἐν Ποιῷ, Ἀλλοίωσις· ἐν τῇ Πρὸς κατηγορίᾳ, ἡ κατὰ τόπον Μεταβολὴ, ἥτις καλεῖται Φορά. Διαιρεῖται δ' αὕτη εἰς τὴν ἐπ' Εὐθείας, καὶ εἰς τὴν Κύκλῳ, καὶ εἰς τὴν ἐκ τέτων Μικτήν. Κοινέτης ἔν ἐστιν ἡ Κίνησις, ὁμωνύμως κατηγορεμένη τῶν διαφόρων Κινήσεων. Ὥσπερ γὰρ τὰ Γένη ἐν οἷς ἡ Κίνησις, γενικώτατα

ταται ὄντα, Γένος ἐκ ἔχουσιν ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς· ἕτω δὴ καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς Κινήσεις ἐκ ἔχουσι Γένος περιλαμβάνον αὐτάς. Ὁμώνυμος δ' ἔσται ἡ Κίνησις, διὶ ὁμωνύμων ἔφθασε τὰς αὐτῆς λόγους ἀπολαβεῖν ταῖς διαφόροις ἰδιότησιν αὐτῆς ἐφαρμόζοντας· ὧν πρώτη καὶ κυριωτάτη ἐστὶν ἡ Φορά. Κυριωτάτη μὲν, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ἐνεργεστέρα τυγχάνει· διὸ καὶ ἁπλῶς κινεῖσθαι φαμεν τὸ κατὰ Τόπον κινούμενον. Ὁ δὲ κατὰ Τόπον ἠρεμῶν, ἄλλην τινὰ κινεῖται κίνησιν, πῆ λέγομεν αὐτὸ κινεῖσθαι, κατ' αὔξησιν τυχὸν ἢ μείωσιν ἢ ἀλλοίωσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ κατὰ τόπον ὑφ' ἑαυτῷ μεταβάλλον, ἤτοι τὸ ζῷον, ἰδίως ὀνομάζεσιν Αὐτοκίνητον. Οὕτω μὲν ἓν κυριωτάτη τῶν ἄλλων Κινήσεων ἡ κατὰ Τόπον μαρτυρεῖται. Πρώτη δὲ προηγουμένως μὲν, ὡς τελεωτέρα. Τῶν γὰρ ζώντων ἤτοι τῶν Ἐμψύχων, τὰ μὲν ὅλως ἀκίνητα κατὰ ταύτην τὴν Κίνησιν, οἷα τὰ Φυτὰ· καὶ τὰ προσπεφυκότα τῶν ζῴων, ἃ καλοῦνται Ζωόφυτα· τοῖς δὲ τελειωμένοις ὑπάρχει τὸ κατὰ Τόπον κινεῖσθαι, ὡς τὰ λεγόμενα αὐτοκίνητα ζῷα, ἃ δὴ μόνα καὶ ἀδιορίστως ζῷα καλεῖν εἰώθαμεν. Εἰ τοίνυν τελεώτερα μὲν τῶν Φυτῶν τὰ Ζωόφυτα, πλείοις δυνάμεις ἔχοντα ψυχικὰς· τούτων δὲ πάλιν τὰ Ζῷα κατὰ τρόπον ὅμοιον ἐντελέστερα· τοῖς Ζώοις δ' αὖ τελειωμένοις, ἡ κατὰ Τόπον προσγίνεται Κίνησις· αὕτη ἂν εἴη τελεωτέρα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τιμιωτέρα, καὶ πρώτη τῶν ἄλλων κινήσεων. Τὸ γὰρ τελεώτερον, ὅσῳπερ ἂν ᾖ τελεώτερον· τοσούτῳ γε τῶν ἀτελεστέρων καὶ ἐντιμότερον. Ἀλλ' ὀλίγα ἐξαλλάττει τὴν τοῦ κινουμένου κατάστασιν ἡ Φορὰ, καθάπερ αἱ λοιπαὶ τῶν κινήσεων· ἔστι τὴν Οὐσίαν, ὡς Γένεσις καὶ Φθορά· ἔστι τὸ Ποσὸν, ὡς Αὔξησις καὶ Μείωσις· ἔστι τὸ Ποιὸν, ὡς Ἀλλοίωσις. Τὸ δὲ φυλάττον τὴν τοῦ κινουμένου κατάστασιν, τῶν μὴ φυλαττόντων τιμιώτερον ἂν εἴη, καὶ κριθείη, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ πρότερον.

Ἔστι δὲ καὶ φύσει προτέρα τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ Φορά. Τῆς μὲν γὰρ Αὐξήσεως ἡ Ἀλλοίωσις ἔστι προτέρα καὶ τὸ φύσιν· (ἐπεὶ τὸ φυσικῶς αὐξόμενον, ὑπὸ τροφῆς αὔξεσθαι πέφυκεν. ἡ δὲ τροφὴ πρότερον μέν ἐστιν ὁμοίας

τῷ τρεφομένῳ, ἐξομοιῦται δὲ τότῳ δὶ Ἀλλοιώσεως, καὶ προσκρίνεται, καὶ τρέφει, καὶ αὔξει αὐτὸ, καὶ ἔτω προηγεῖται τῆς Αὐξήσεως ἡ Ἀλλοίωσις.) Ἀλλοιώσεως δὲ ἡ κατὰ τόπον Μεταβολή· οἷον, ἐπὶ τῶν Ζώων ἡ τροφὴ τῷ Στομάχῳ προσενεχθεῖσα, τὴν πρώτην ἀλλοίωσιν ἀλλοιῦται, χυλοποιηθεῖσα διὰ τῦ ἐν αὐτῷ πεπτικῦ, καὶ ἔτω γενομένη τρὸς τὸ Ἧπαρ, ἐξαιματῦται· κἀντεῦθεν ἐξομοιῦται τῷ τρεφομένῳ. Καὶ καθόλϱ δ' εἰπεῖν, τῦ ἀλλοιῦντος καὶ τῦ ἀλλοιϱμένϱ, μενόντων κατὰ χώραν ἑαυτῶν, ϰκ ἂν Ἀλλοίωσις γένοιτο. Δεῖ γοιῶ Κινήσεως τοπικῆς, ἢ τῦ ἀλλοιϱμένϱ, ἢ τῦ ἀλλοιῦντος, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, εἰ μέλλει γίνεσθαι Ἀλλοίωσις. Εἰ τοίνυν προτέρα μὲν τῆς Φυσικῆς Αὐξήσεως ἡ Ἀλλοίωσις· (ϱ γὰρ δὴ καὶ τῆς Μαθηματικῆς, καθ' ἣν αὔξεται τὸ Τετράγωνον τῇ προσθέσει τῦ Γνώμονος.) πάσης δ' Ἀλλοιώσεως προηγεῖταί τις κατὰ τόπον μεταβολὴ, προτέρα Φύσει τῶν ἄλλων ἂν εἴη κινήσεων ἡ Φορά. Γένεσις γὰρ καὶ Φθορὰ μὴ ἔσαι κυρίως Κινήσεις, ἐν τοῖς ἑπομένοις δειχθήσονται.

Χρόνῳ δὲ προτερεύει μὴ μόνων τῶν ἄλλων Φυσικῶν κινήσεων ἡ κατὰ τόπον, ἀλλὰ καὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς. Φθορὰ μὲν γὰρ ἀπάσης μεταβολῆς ὑστεροχρονεῖ, μετάβασις ἐκ τῦ ὄντος ἔσα πρὸς τὸ μὴ ὄν. Γένεσις δὲ πρότερα μὲν ἐφ' ἑκάστϱ τῶν γινομένων, τῦ αὐτῦ δηλαδὴ καὶ ἑνὸς σκοπϱμένοις θεωρηθήσεται. Μετὰ γὰρ τὸ γενέσθαι τὸ πρᾶγμα καὶ κατ' ἐσίαν ὑποσῆναι, τότε τὰς ἄλλας κινεῖται κινήσεις, καὶ τελευταίαν τὴν τοπικήν. Ἐνοῦσι δ' ἡμῖν, ὡς ὁ Πατὴρ πρεσβύτερος τῦ Υἱῦ τέλειος Ἄνθρωπος ὤν, καὶ τῆς κατὰ Τόπον μὴ ἐξερημένος κινήσεως, καὶ πρὸ τῦ γενέσθαι Πατὴρ, ὅλως τε τῦ γεννητῦ παντὸς ὁ Οὐρανὸς ἀρχαιότατος· τῷ δ' Οὐρανῷ συμφυὴς ἡ Φορά· πάντως ἡ Φορὰ προτέρα καὶ κατὰ χρόνον πάσης Κινήσεως καὶ Μεταβολῆς, καὶ αὐτῆς δὴ τῆς Γενέσεως ἐυρεθήσεται. Γενέσεως δὲ λέγω τῆς Φυσικῆς, ἥτις ἐσιν ἡ ἐκ τῦ Δυνάμει ὄντος, Ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄντος, εἰς τὸ Ἐνεργείᾳ εἶναι πρόοδος καὶ μετάβασις ἔγχρονος.

Ἐπεί

Ἐπεί τοίγε καὶ ἄλλην Γένεσιν οἶδεν ὁ λόγος, ὑπὲρ τὴν Φυσικὴν ἔσαν τὴν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος ὑπαρξιν τοῦ σύμπαντος, καὶ πρώτην ἀσίωσιν. Ὥσπερ γὰρ τὸ ποιητικὸν Αἴτιον διττόν, τό, τε προσεχὲς, ὅπερ ἡ Φύσις λέγεται εἶναι· καὶ τὸ πρώτως καὶ κυρίως Αἴτιον, ὅπερ ἐστὶν ὁ Νοῦς ὁ δημιουργὸς· ἕτω διττὴ ἡ Γένεσις· ἡ μὲν γὰρ ἐκ προϋφεστώσης ὕλης ἐπιτηδείᾳ εἰς εἶδός τι προαγωγὴ, μετὰ χρονικῆς παρατάσεως. (ταύτης δὲ τῆς Γενέσεως ἀρχὴ καὶ αἰτία προσεχὴς, τὸ δ' ἀληθέστερον συναιτία ἡ Φύσις ἐστὶν) ἡ δ' ἑτέρα Γένεσις, δημιουργία τοῦ πράγματος, καὶκ τοῦ μηδ' ὅλως ὄντος παραγωγὴ, χωρὶς τῆς οἱασοῦν χρονικῆς παρατάσεως. Ταύτης τῆς Γενέσεως Ἀρχὴ καὶ Αἰτία μόνη ἐστὶν ἡ παντεργὸς Σοφία, καὶ Δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ καὶ τῆς Ὕλης καὶ τῆς Φύσεως καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων Ποιητική. Πῶς μὲν οὖν ἡ κατὰ τόπον Μεταβολὴ πρώτη πασῶν τῶν Κινήσεων, καὶ αὐτῆς τῆς Γενέσεως, καὶ ποίας Γενέσεως, εἴρηται. Δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι καὶ ἡ κύκλῳ Κίνησις πασῶν προτερεύει τῶν κατὰ τόπον κινήσεων, ὅτι καὶ τῷ πρώτῳ τῶν αἰσθητῶν κλισμάτων τῷ Οὐρανῷ συμφυής. Τριῶν δὲ ὄντων κινήσεων τοπικῶν, τῆς ἐπ' Εὐθείας, τῆς Κύκλῳ, καὶ τῆς ἐκ τούτων Μικτῆς· τῆς μὲν Μικτῆς, οὐχ ἡ Κύκλῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπ' Εὐθείας ὡμολόγηται προτερεύειν· (ἐπεὶ τῶν Συνθέτων, Φύσει πρότερα τὰ Ἁπλᾶ) τῆς δ' ἐπ' Εὐθείας, πρώτη ἐστὶν ἡ Κύκλῳ, διότι καὶ ἀρχαιοτέρα, καὶ διότι μονιμωτέρα. Μόνη γὰρ αὕτη δύναται συνεχὴς εἶναι διόλου, τῶν ἄλλων ἐξ ἀντικειμένων εἰς ἀντικείμενα γινομένων, καὶ διακοπῆσῶν ἐξ ἀνάγκης τὸ συνεχὲς, μὴ μόνον τῶν τοπικῶν κινήσεων τῶν παρὰ τὴν Κύκλῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέρων μεταβολῶν. Ἡ μὲν γὰρ Γένεσις ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν γίνεται· ἡ δὲ Φθορὰ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν. ἡ Αὔξησις, ἐκ τοῦ μικροῦ εἰς τὸ μέγα· καὶ ἡ Φθίσις, εἶτεν ἡ Μείωσις, ἐκ τοῦ μείζονος εἰς τὸ ἔλαττον· ἡ Ἀλλοίωσις, ἐκ τῶν ἐναντίων παθῶν εἰς τἀναντία· καὶ ἡ ἐπ' Εὐθείας Φορὰ, ἐκ τῶν ἐναντίων τόπων εἰς τὰς ἐναντίας· ἐκ τοῦ Ἄνω, εἰς τὸ Κάτω· ἐκ τοῦ Ἔμπροσθεν, εἰς Τὄπισθεν· ἐκ τοῦ Δεξιὰ εἰς τὰ Ἀριστερὰ, καὶ ἀνά-

ἀνάπαλιν. Ἐπεὶ γὰρ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι Κινήσεις ἐξ ἀντικειμένων εἰς ἀντικείμενα γίνονται, διαφόρες ἀρχὰς ἔχουσαι καὶ τέλη διάφορα, συνεχεῖς ἐκ ἂν εἶεν διόλε. Συνεχὴς γὰρ διόλε Κίνησίς ἐσιν, ἡ γινομένη πάντοτε ἡ αὐτὴ, καὶ πέρας ἀναγκαῖον μὴ ἔχουσα. Ἡ δὲ μὴ γινομένη πάντοτε ἡ αὐτὴ, καὶ διὰ τῦτο καταντῶσα πρὸς πέρατα, ἀνάγκην ἔχει κατὰ τὰ Πέρατα ἠρεμεῖν. Ἠρεμήσει τοίνυν ἐν τῷ ἀντικειμένῳ τὸ κινέμενον, καὶ ἔτως εἰς τὸ ἀντικείμενον ἐλεύσεται, κἀντεῦθεν ἡ τῆς κινήσεως συνέχεια διακοπήσεται. Τὸ δὲ κύκλῳ φερόμενον, ἐχ ἕξει ἀνάγκην ἠρεμῆσαι, τὴν αὐτὴν ὁδὸν συνεῖρον ἀεὶ καὶ φερόμενον ἐπὶ ταὐτά.

Ἄλλο δέ ἐσιν Ἠρεμία, καὶ ἄλλο Πέρας Κινήσεως καὶ Ἀρχή. Ἡ μὲν γὰρ Ἠρεμία ἀπεσία τυγχάνει Κινήσεως ἐν παρατάσει θεωρεμένη τινὶ, διὰ τῦτο καὶ διαιρετὴ καθάπερ ἡ Κίνησις. Τὸ δὲ πέρας καὶ ἡ Ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἐν τῇ κινήσει εἰσὶ μηδεμιᾶς μετέχοντα παρατάσεως, ὅθεν καὶ ἀδιαίρετα. Διὸ καὶ τὸ ἠρεμεῖν ἐν χρονικῇ παρατάσει ἐσὶ κατὰ τὴν Ἠρεμίαν ὂν, ὥσπερ κατὰ τὴν Κίνησιν τὸ κινεῖσθαι, τὸ ἵστασθαι, καὶ τὸ ἠρεμίζεσθαι. Κινεῖσθαι γάρ ἐσι καὶ τὸ ἵστασθαι, καὶ τὸ ἠρεμίζεσθαι· τὸ μὲν γάρ ἐσιν ἐπὶ φάσιν ὁδεύειν· τὸ δ' ἐπ' ἠρεμίαν. Διὸ πάντα ταῦτα παράτασιν χρονικὴν ὑπομένουσιν, ὥσπερ καὶ τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι, καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ θνήσκειν, καὶ ὅσα τούτοις παρόμοια. Τὸ δὲ κεκινῆσθαι, καὶ τὸ ἑστάναι, καὶ τὸ ἠρεμικέναι, τὸ γενέσθαι τε καὶ ἐφθάρθαι, καὶ ζῆσαι καὶ θανεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀδιαίρετα καρτερῶσι παράτασιν. Οὐ γὰρ ἐν χρόνῳ ἀποτελῦνται, ἀλλ' ἐν Πέρατι χρόνε Πέρατα κινήσεων ὄντα καὶ καταντήματα, καὶ διὰ τῦτο τὸ σύνολον ἀμερῆ. Διὸ καὶ ὁ Χρόνος ἐν ᾧ τὴν ὁποιανῦν μεταβολὴν τὸ πρᾶγμα μετέβαλε, μετὰ τὸ ἐν ᾧ μεταβέβληκεν, ἂν ἔσι μείζων τὸ ἐν ᾧ μετέβαλε μόνε, διότι ἂν ἐν χρόνῳ μεταβέβληκεν, ἀλλ' ἐν τῷ Πέρατι τὸ ἐν ᾧ μετέβαλε Χρόνε. Τὸ δὲ Πέρας ἄποσον ὂν, ἔτε προσιθέμενον αὔξει, ἔτ' αὖ μειοῖ ἀφαιρέμενον.

Καθά-

Καθάπερ ἐν τῆς Γραμμῆς τὸ Πέρας καὶ ἡ Ἀρχὴ, σημεῖά ἐστιν ἀμεγέθη καὶ ἄτομα· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῆς κινήσεως Ἀρχὴ πᾶσα καὶ ἅπαν Πέρας, ἀμερῆ τινα καὶ ἀδιαίρετά εἰσι. Καλῶνται δὲ ταῦτα Κινήματα. Καὶ ὥσπερ ἡ Γραμμὴ τέμνεται κατὰ τὰ σημεῖα, καὶ τὸ σημεῖον ἐκ ἀφαιρεῖταί τι τῆς γραμμῆς· ἔτω καὶ ἡ Κίνησις διαιρεῖται κατὰ τὰ Κινήματα, καὶ τῆς Κινήσεως ἀδὲν ἀπολαμβάνει τὸ Κίνημα. Καὶ ὥσπερ ἐκ ἔστιν εὑρεῖν ἄπειρον εὐθεῖαν Γραμμὴν (μείζων γὰρ ἁπάσης Εὐθείας ἡ τῆς πρώτης Σφαίρας Διάμετρος, ἥτις ἐναργῶς πεπέρασται.) ἔτως ἀδ' ἐπ' Εὐθείας Κίνησις, ἀδεμία ἐστὶν ἄπειρος. Τὸ γὰρ ἐπ' Εὐθείας κινέμενον, εἴπερ ἀνακάμπλει, δύω Κινήσεις ποιεῖ· Ἐφεξῆς μὲν, ἃ μὴν συνεχεῖς ἀλλήλαις. Ἐφεξῆς δὲ εἰσιν, ὧν ἐκ ἔστι τι συγγενὲς μεταξὺ· ὡς ἐφεξῆς οἰκίας λέγομεν, ὧν μεταξὺ ἐκ ἔστιν ἑτέρα οἰκία. Καὶ Κινήσεις ἓν ἐφεξῆς, ὧν ἐκ ἔστι τις ὁμοειδὴς Κίνησις μεταξύ. Συνεχῆ δ' ἀλλήλοις ἐστὶν, ὧν θατέρε τὸ Πέρας, Ἀρχὴ γίνεται τῦ λοιπῦ. Καὶ συνεχεῖς ἓν ἀλλήλαις Κινήσεις, ὧν τὰ πέρατα ἓν, αὐτῶν τε ὄντων ὁμοειδῶν καὶ τῦ κινεμένε τυγχάνοντος τῦ αὐτῦ καὶ ἑνός. Αἱ μὲν ἓν συνεχεῖς ἀλλήλαις Κινήσεις, πάντως καὶ Ἐφεξῆς· ἃ μὴν δὲ καὶ αἱ Ἐφεξῆς, ἤδη καὶ Συνεχεῖς ἀλλήλαις. Τὸ γὲν ἐπ' Εὐθείας κινέμενον, εἴπερ ἀνακάμπλει, ποιεῖ μὲν ἐφεξῆς τὰς κινήσεις· ἃ μὴν δὲ καὶ συνεχεῖς. Μεταξὺ γὰρ τῶν τοιέτων κινήσεων Ἠρεμία τίς ἐστι διακόπλεσα τὴν συνέχειαν. Περατῦται γὰρ ἡ πρώτη Κίνησις, καὶ ὡς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἡ ἑτέρα ἐπιτελεῖται. Μέσον δὲ τῦ πέρατος τῆς πρώτης καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς δευτέρας, ἡ Ἠρεμία γινώσκεται. Δύω γὰρ πεπερασμένας κινήσεις ἐπ' Εὐθείας ἀλλήλων ἐχ ἅπλονται καθ' ἓν κίνημα· καθάπερ Εὐθεῖαι δύω πεπερασμέναι, δύνανται καθ' ἓν σημεῖον ἀλλήλαις συνάπλεσθαι. Δηλοποιῆσι τὸ λεγόμενον, τὰ τῶν Σχημάτων Εὐθύγραμμα. Τῶν μὲν γὰρ διαφόρων Εὐθειῶν τὰ Πέρατα ἐφαρμόζει, διὰ τὸ ὑπομένειν αὐτάς· τῶν δὲ διαφόρων ἐπ' Εὐθείας Κινήσεων, ἐδόλως ἐφαρμόζει τὰ Πέρατα, διὰ τὸ ἐν ἀσάτῳ ῥοῇ χρονικῇ γίνεσθαι τὰς Κινήσεις· κἀντεῦθεν δῆλόν ἐστι

μὴ

μὴ δύναεθαι τὸ αὐτὸ καὶ ἓν Κίνημα, Πέρας εἶναι τῆς πρώτης κινήσεως, καὶ τῆς δευτέρας Ἀρχὴν, λαμβανόμενον δὶς, καθάπερ ἐπὶ τῶν Εὐθειῶν ἡ Στιγμή. Διαιρέει γὰρ ὁ χρόνος μεταξὺ καὶ διίστᾳ τὰ κινήματα. Ἡ δὲ τῶν κινημάτων διάστασις ἠρεμίαν γεννᾷ. Τῆς γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω Φορᾶς τὸ λίθε τὸ τέρμα, διίσταται τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπὶ τὸ κάτω Φορᾶς, τῷ ὀξυκινήτῳ τῆς τε χρόνε ῥοῆς· ὅθεν καὶ Ἠρεμία τις νοεῖται μεταξὺ τῶν δύω τε λίθε Φορῶν. Διὰ ταῦτα τοίνυν ἐκ ἔστιν ἐπ' Εὐθείας ἐννοῆσαι Κίνησιν ἄπειρον.

Ἐπὶ δὲ τε Κύκλε συνδραμόντων ἀλλήλοις, τῆς Ἀρχῆς καὶ τε Πέρατος, καὶ ἡ Κύκλῳ Κίνησις ἄπειρος· εἴτεν ἀπεράτωτος δύναται γίνεθαι, πασῶν τῶν ΠεριΦορῶν καθ' ἓν κίνημα συναπλομένων καὶ συνεχιζομένων ἀλλήλαις, καὶ ὡς μιᾶς ΠεριΦορᾶς τελεμένων τῶν ὅλων, μέχρις ἂν τὸ τελευταῖον καταλάβοιεν Πέρας, τὸ ὡρισμένον αὐτοῖς ὑπὸ τε τὴν πρώτην δόντος Ἀρχήν. Διά τε γᾶν τὴν τοιαύτην συνέχειαν ἡ ΚυκλοΦορία τελεωτέρα ἐςὶ, καὶ πρώτη τῆς ἐπ' Εὐθείας κινήσεως, καὶ ὅτι μόνη πέΦυκεν ὁμαλή. Τὰ γὰρ ἐπ' Εὐθείας εἴτε κατὰ Φύσιν, εἴτε παρὰ Φύσιν κινέμενα, ἀνομάλως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Φέρεται πρὸς τὸ τέλος. Τὰ μὲν γὰρ παρὰ Φύσιν Φερόμενα, ὅσα μὲν ἔλκονται, βραδύτερον Φέρονται τὴν ἀρχὴν, θᾶττον δὲ τῷ ἕλκοντι πλησιάζοντα, διὰ τὸ μᾶλλον ἐπικρατεῖν τότε τὴν τε ἕλκοντος δύναμιν. Ὅσα δὲ ῥιπῖσιν, θᾶττον μὲν κινῆται πρὸς τῇ ἀρχῇ· ἀΦισάμενα δέ γε, βραδύτερον, ἐκλυομένης δῆτα τῆς ἀπὸ τε ῥίψαντος ἐνδοθείσης δυνάμεως. Οὕτω τοι καὶ ἡ ζωϊκὴ κίνησις, ἅναι μὲν ταχεῖα δύναται κατ' ἀρχάς· προϊοῦσα δὲ, τῷ τάχες ὑΦίησι. Κἂν γὰρ αὐτοκίνητα λέγοιντο τὰ Ζῷα, διὰ τὸ ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν τὰ τῆς τοπικῆς κινήσεως αἴτια τὰς Ψυχάς· ἀλλ' ἦν παρὰ Φύσιν ἡ κίνησις τῶν σωμάτων γίνεται ὡς ἑτεροκινήτων, ὠθεμένων βιαίως· καθάπερ ὑπὸ μοχλῶν ὑπὸ τῶν ὡς ὀργάνοις χρωμένων τέτοις Ψυχῶν. Διὸ καὶ μνει καὶ ἀναπαύσεως δεῖται, μὴ κινέμενα κατὰ Φύσιν. Ἡ γὰρ κατὰ Φύσιν αὐτοῖς κίνησις, ἐπὶ τὰ κάτω ἐςὶν, ὥσπερ

καὶ

καὶ παντὶ σώματι βάρος ἔχοντι. Τὰ δὲ κατὰ φύσιν πάλιν κινέμενα, θᾶττον κινεῖται, τοῖς τόποις αὐτῶν πλησιάζοντα, τῆς οἰκείας ὁ λότητος ἐφιέμενα, καὶ ἀπ' αὐτῆς δυναμένα, καὶ οἱονεὶ μᾶλλον εἰδοποιούμενα. Ὥστε τὸ ἐπ' Εὐθείας κινέμενον, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε παρὰ φύσιν, ἀνώμαλον ποιεῖται τὴν Κίνησιν.

Μόνον δὲ τὸ Κύκλῳ φερόμενον, ὁμαλῶς δύναται φέρεσθαι, τῷ ἀεὶ ἴσον ἀφεστάναι τῆς Ἀρχῆς, καὶ τῶ Πέρατος, ὅπερ ἐστὶ τὸ Κέντρον· καὶ μήτ' ἀπ' αὐτοῦ μήτε πρὸς αὐτὸ φέρεσθαι, ἀλλὰ περὶ αὐτό. Διὸ περὶ τὸ αὐτὸ φερόμενον, καὶ τὸ ἴσον ἀπέχον ἀεὶ, ὁμοίως κινεῖται. Ἀρχὴ δὲ καὶ Πέρας καὶ Μέσον Κύκλου τε καὶ Σφαίρας, τὸ Κέντρον ἐστίν. Ἀρχὴ μὲν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Κέντρου ἴσην ἀπόστασιν ὅ, τε Κύκλος ὑφίσταται καὶ ἡ Σφαῖρα· Πέρας δὲ, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῆς περιφερείας γραμμαὶ εἰς αὐτὸ περατοῦνται. Μέσον, ὅτι πανταχόθεν ἴσον ἀπὸ τῆς περιφερείας διέστηκεν. Οὕτω γὰρ καὶ κατὰ τὸ ὁμαλὲς τιμιωτέρα ἐστὶ καὶ πρώτη τῆς ἐπ' Εὐθείας Κινήσεως ἡ Κυκλοτερής.

Ἔστι δὲ καὶ ἀσύμβλητος τῇ ἐπ' Εὐθείας. Συμβάλλειν δὲ λέγεται τὸ παραβάλλειν καὶ συγκρίνειν, καὶ ὅλως συνεξετάζειν. Οὐκ ἔστι γὰρ ἡ κύκλῳ Κίνησις τῇ ἐπ' Εὐθείας συμβλητὴ, κατὰ τὸ θᾶττον, καὶ τὸ ἴσον, ἢ τὸ βραδύτερον, ὅτι μηδὲ τῇ εὐθείᾳ γραμμῇ συμβάλλεται ἡ περιφερής. Οὐ γάρ ἐστι κοινὸν μέτρον αὐτῶν. Ὅθεν δὴ ἔστιν εὐθεῖαν γραμμὴν ἴσην θέσθαι περιφερεῖ. Συμβλητὰι δὲ κινήσεις εἰσὶν αἱ ἀριθμῷ διαφέρουσαι, ὁμογενεῖς τε καὶ ὁμοειδεῖς. Ἐπεὶ γὰρ τὰ Διαφέροντα, ἢ Γένει διαφέρει, ἢ Εἴδει, ἢ Ἀριθμῷ, καθ' ἣν διαφορὰν τὰ κινέμενα διαφέρει ἀλλήλων, καθ' ὃ κινέμενα· κατὰ ταύτην διαφέρουσι καὶ αἱ Κινήσεις. Εἰ μὲν γὰρ κατὰ Γένος ἡ τῶν κινεμένων διαφορὰ εἴη, καὶ αἱ κινήσεις διαφέροιεν ἂν κατὰ Γένος· οἷον, εἰ τὸ μὲν, αὔξεται· τὸ δὲ, λευκαίνεται, καὶ ἡ Αὔξησις Γένει διοίσει τῆς Λευκάνσεως. Καὶ γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὸ Ποσὸν, ἡ δὲ κατὰ τὸ Ποιὸν, ἅπερ

ἐστι

ἔσι διαφορα Γένη τε ὄντος. Εἰ δὲ Εἴδει διαφέρει τὰ κινέμενα, Εἴδει καὶ αἱ Κινήσεις διοίσουσιν· ὡς ἡ λεύκανσις τῆς μελάνσεως, καὶ ἡ ἐπ' εὐθείας Φορὰ τῆς περιφορᾶς. Εἰ δ' Ἀριθμῷ μόνω τοῖς κινεμένοις ἡ διαφορὰ, μόνῳ καὶ αἱ κινήσεις ἀριθμῷ διαφέροιεν· αἱ δὴ καὶ ἀλλήλαις ἔσονται συμβληταὶ· οὗ γὰρ ἡ ἀνθρωπέια Γένεσις τῇ ἀνθρωπέιᾳ γενέσει, καὶ ἡ τῇ ἱππέιᾳ· (καὶ γὰρ ἐχ ὁμοειδεῖς.) καὶ ἡ Αὔξησις ὡσαύτως τῇ ὁμοειδεῖ αὐξήσει· καὶ ἐπὶ τῆς Ἀλλοιώσεως τὸν αὐτὸν τρόπον· οἷον ἡ λεύκανσις τῇ λευκάνσει, καὶ ἡ μέλανσις τῇ μελάνσει· καὶ ἐπὶ τῆς τοπικῆς Κινήσεως, ἡ ἐπ' εὐθείας τῇ ἐπ' εὐθείας, καὶ ἡ κυκλοτερὴς τῇ κυκλοτερεῖ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

Διαφέρει δὲ ἤδεν εἰς τὸ συμβλητὰς εἶναι τὰς κινήσεις, ἡ τῶν ὀργάνων ἑτεροίοτης, δι' ὧν καὶ αἱ κινήσεις· οἷον, εἰ τῷ μὲν πόδες εἶεν, τῷ δὲ πλέυγες τὰ ὄργανα τῆς Κινήσεως. Ἄλλως μὲν γὰρ διαφέρει βάδισις πλήσεως, ἤγουν κατὰ τὸν ποιὸν χηματισμὸν· κατὰ δὲ τὸ τοπικὸν εἶδος ἐ διαφέρει. Διὸ καὶ συμβληταὶ, μόνον εἰ ἐπ' Εὐθείας, ἢ ἐπὶ Κεκλασμένης καὶ ἄμφω τελοῖντο. Πᾶσαι δὲ αἱ ἐπ' Εὐθείας Κινήσεις ἀλλήλαις ἔσονται συμβληταὶ, μηδόλως ἐμποδιζόμεναι τῷ διαφόρῳ τῶν χέσεων· ἐπείπερ ἓν τὸ ὑποκείμενον ἔχεσι τὴν εὐθεῖαν, καὶ ὁμοειδεῖς διὰ τᾶτο εἰσὶ, μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διαφέρεσαι.

Ἑκάση δὲ πασῶν τῶν Κινήσεων καὶ Ἠρεμίαν ἀντικειμένην ἔχει καὶ Κίνησιν. Οὐκ ἔσι δὲ Στάσις ἡ Ἠρεμία. Καὶ γὰρ Ἐνέργειά τις καὶ ἡ Στάσις, καὶ Εἶδος τῇ Κινήσει σύσοιχον, ὡς λέγομεν Στάσιν ἔχειν ἐν τῷ μέσῳ τὴν Γῆν. Ἐνέργεια γὰρ τῆς Γῆς, τὸ ἐν μέσῳ ἐσηκυῖαν εἶναι αὐτὴν· ὥσπερ τῷ Οὐρανῷ τὸ Κινεῖσθαι περὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' Ἠρεμία ἐκ ἔσιν Ἐνέργεια, μόνον δ' ἀπουσία κινήσεως. Τῇ μὲν ἓν κατὰ τόπον Κινήσει ἡ κατὰ τόπον Ἠρεμία ἀντίκειται· καὶ τῇ κατ' Ἀλλοίωσιν ἡ κατ' Ἀλλοίωσιν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν μιᾷ ἑκάσῃ Κινήσει τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἡ πρὸ τῆς τοιαύτης κινήσεως Ἠρεμία, καὶ ἡ μετὰ τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀντιμάχεται· μάλισα μὲν ἓν ἡ πρὸ τῆς κινήσεως. Ὁ γὰρ ἡ Κίνησις φεύγει, καὶ ἔτινος ἐκῆναι σπεύδει, τᾶτο μᾶλλον

μᾶλλον ἐναντίον αὐτῇ· Πρὸς ὃ δ' ἅπεισι καὶ ὅπερ ἐπέγεται καταλαβεῖν, τοῦτο πῶς οἰκεῖον αὐτῇ;

Κινήσεις δ' ἐναντίαι εἰσὶν, ἢ μᾶλλον μεταβολαὶ, Γένεσις καὶ Φθορὰ, Αὔξησις καὶ Μείωσις. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἀλλοιώσεως, Θέρμανσις καὶ Ψύξις, Λεύκανσίς τε καὶ Μέλανσις, καὶ ἄλλαι συζυγίαι διάφοροι. Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, ἡ Ἄνω καὶ ἡ Κάτω ὡς ἐν Μήκει· ἡ εἰς τὰ Δεξιὰ καὶ ἡ εἰς τὰ Ἀριστερὰ ὡς ἐν Πλάτει· ἡ εἰς Τὲμπροσθεν καὶ ἡ εἰς Τὲπισθεν, ὡς ἐν Βάθει. Τῶν τοιούτων δὲ τοπικῶν κινήσεων ἐπ' εὐθείας ὐσῶν, ἡ Ἄνω καὶ ἡ Κάτω μόναι κυρίως Ἁπλαῖ. πασῶν γὰρ τῶν κατὰ τόπον μεταβολῶν, τρεῖς αἱ κυρίως Ἁπλαῖ· Ἡ περὶ τὸ τὲ παντὸς μέσον, ἥτις ἐστὶν ἡ Κύκλω· Ἡ ἀπὸ τὲ μέσε, ἥτις ἐστὶν ἡ Ἄνω· καὶ Ἡ ἐπὶ τὸ μέσον, ἥτις ἡ Κάτω. Μόναι δ' αὗται κυρίως Ἁπλαῖ, διότι ταύτας μόνας κινῆνται φυσικῶς τὰ δοκῆντα τῶν Σωμάτων Ἁπλᾶ. Πᾶσα δ' ἁπλῆ Κίνησις, ἁπλῆ τινός ἐστι σώματος κατὰ Φύσιν, καὶ παντὸς ἁπλῆ σώματος ἡ Φυσικὴ Κίνησις, Ἁπλῆ τίς ἐστι.

Ταῖς μὲν ἓν ἐπ' Εὐθείας Φοραῖς Ἐναντίωσις, ὡς εἴρηται, πρόσεστι· τῇ Κύκλω δὲ κινήσει, κίνησιν ἡδεμίαν ἐναντίαν εἶναί φασι. Καὶ ὅτι μὲν ἐκ Ἐναντιῆνται ἀλλήλαις, ἡ ἐξ Ἀνατολῆς εἰς Δυσμὰς, καὶ ἡ ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς, ἔγνωσαι. Καὶ γὰρ αἱ τῶν Πλανητῶν Σφαῖραι, καὶ ἄμφω ταύτας τὰς περιφορὰς περιφέρονται· τὴν μὲν, κατὰ Φύσιν, τὴν ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς· τὴν δὲ, βιαίως καὶ ὑπὲρ Φύσιν, ὡς ἰσχυροτέρα καὶ κρείττονι τῇ ἀπλανεῖ συμπεριαγόμενοι πρὸς Δυσμὰς ἐξ Ἀνατολῶν. Ἐναντίαι ἓν αἱ εἰρημέναι ἔσαι περιφοραὶ, πῶς ἂν συνεῖεν ἀλλήλαις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καθ' ἓν ὑποκείμενον;

Ὅτι δὲ μηδ' ἐπ' Εὐθείας Κίνησις ἐναντιῆται Κινήσει Περιφερεῖ, τοιουτοτρόπως κατασκευάζεσιν. Αἱ ἐπ' Εὐθείας Κινήσεις ἐναντίαι ἀλλήλαις εἰσίν. Ἓν δ' ἐναντίον ἑνί. καὶ διὰ τοῦτο, ἡδεμία τῶν ἐπ' Εὐθείας Φορῶν, ἐναντιῆται τῇ Κύκλω, ἵνα μὴ πλείω ἐναντία ἀντιταχθεῖεν ἑνί. Μήποτε δ' ἐκ ἔστιν ἀνεπίληπτος ἡ τοιαύτη κατασκευὴ, ὥς τινες ἐφισῶσιν. Οὐ γὰρ ἀδύνατον τὰς

ἐπ'

ἐπ' Εὐθείας Κινήσεις τῇ Κύκλῳ τε καὶ ἀλλήλαις ἐναντιεῖθαι κατ' ἄλλο· καὶ ἄλλο, καὶ ἔτω πάλιν ἓν ἐναντίον ἑνὶ κατὰ λόγον εὑρίσκεθαι. Καθ' ὃ μὲν γὰρ ἡ μὲν Ἄνω τῶν ἐπ' Εὐθείας Κινήσεων τῶν ἁπλῶν· ἡ δὲ Κάτω, μάχονται ἀλλήλαις, κατὰ τὴν τῶν τόπων ἐναντιότητα. Καθ' ὃ δ' αἱ μὲν ἐπ' Εὐθείας ἀπ' ἄλλων σημείων ἄρχονται, καὶ εἰς ἕτερα καταλήγουσιν· ἡ δὲ κύκλῳ Κίνησις ἀπὸ τε αὐτε ἄρχεται καὶ εἰς τὸ αὐτὸ καταντᾷ. Καὶ καθ' ὃ πάλιν, αἱ μὲν ἐπ' Εὐθείας, ἄκλασοι κατὰ πᾶν εἰσι μόριον, ἡ Κύκλῳ δὲ μηδὲ τὸ τυχὸν ἔχει μόριον ἄκλασον. Ἔτι δὲ καθ' ὃ τὰς μὲν ἐπ' Εὐθείας, δὶς ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἄνευ Ἡρεμίας γενέσθαι ἀδύνατον. ἡ δὲ Κύκλῳ τὴν αὐτὴν ἄνευ Ἡρεμίας μυριάκις περίεισι. Καὶ, ὅτι τῶν μὲν ἐπ' Εὐθείας εὐδεμία ἐστὶν Ὁμαλής, τῇ Κύκλῳ δὲ δυνατὸν ἀεὶ τυγχάνει τὸ Ὁμαλές. Κατὰ ταῦτα δὴ τὰ ἰδιώματα τῶν Κινήσεων, ἐ μὴν κατὰ τὴν τῶν τόπων ἐναντιότητα, τῇ Κύκλῳ πρὸς τὰς ἐπ' Εὐθείας Ἐναντίωσις εὑρεθήσεται, τῶν ὅλων εὐθειῶν κινήσεων ὡς μιᾶς λαμβανομένων πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τῆς περιφερῆς.

Τοιῶτος δὲ τρόπος Ἀντιθέσεων καὶ ἐπ' ἄλλων πραγμάτων εὑρίσκεται. Τὸ γὰρ Ἴσον καὶ τὸ Μέτριον ἀντίκειται, τῷ ὑπερέχοντι, καὶ τῷ ὑπερεχομένῳ, τῷ Μείζονι, λέγω, καὶ τῷ Ἐλάττονι. Πάλιν δ' ἀλλήλοις ἀντίκεινται τὸ Μεῖζόν τε καὶ τὸ Ἔλαττον. Οὕτω δὴ καὶ αἱ Ἀρεταὶ συμμετρίαι ὖσαι, ταῖς ἀσυμμετρίαις ἐναντιῶνται, ταῖς ὑπερβολαῖς δηλονότι καὶ ταῖς ἐλλείψεσιν· Ὑπερβολαὶ δὲ καὶ Ἐλλείψεις ἀλλήλαις μάχονται, καὶ Κινήσεις Κινήσεσί τε καὶ Ἡρεμίαις ἀντιθετῶνται, καὶ Ἡρεμίαι πάλιν ἀλλήλαις αἱ ἐν τοῖς ἐναντίοις τόποις καὶ ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν ἢ ποσότησιν. οἷον, ἡ ἐν τῷ Ἄνω Ἡρεμία τῇ ἐν τῇ Κάτω· καὶ ἡ ἐν τῷ λευκῷ τῇ ἐν τῷ Μέλανι, καὶ ἁπλῶς αἱ πρὸ τῶν τοιῶνδε Κινήσεων ταῖς μετὰ τὰς τοιάσδε Κινήσεις. Ἄλλως δὲ τῇ Ἡρεμίᾳ ἡ Κίνησις, καὶ ἄλλως τῇ Κινήσει ἀντίκειται· τῇ μὲν γὰρ Κινήσει, ὡς ἐναντίῳ Εἴδει· τῇ δ' Ἡρεμίᾳ, ὡς ἀποπλώσει τε Εἴδε. Ὡς ἄκρα δὲ πάλιν αἱ Ἡρεμίαι ἀλλήλαις ἀνθίσανται. Τὸ μὲν ἓν ἐναντίωσιν ἔχειν καὶ τὴν Κυκλοφορίαν, ὅπως καὶ τίνα τρόπον εἴρηται.

τοῖς

Τοῖς δὲ πάσης Ἐναντιότητος ταύτην ὑπερεξαιρῆσι, σκοπος ἐστὶ τὸν Οὐρανὸν ἐντεῦθεν δεῖξαι δῆθεν ἀγέννητον, ὅθεν καὶ ἄφθαρτον. Εἰ γὰρ τῶν ἐναντίων φασὶν ἐναντία καὶ αἱ Φοραὶ, ἃ τῇ Φορᾷ μὴ ἔστιν ἐναντία Φορὰ, ἀδ' αὐτὸ ἔχει τι Ἐναντίον. Εἰ τοίνυν τῇ ἐρανίῳ Φορᾷ μὴ ἔστι τις ἐναντία Φορὰ. ἐδὲ τῷ Οὐρανῷ ἔστι τι Ἐναντίον· Τὸ γινόμενον δὲ καὶ φθειρόμενον, ἐξ ἐναντίῶ γίνεται καὶ εἰς ἐναντίον φθείρεται· Τὸ ἐράνιον ἄρα Σῶμα, μὴ ἔχον ἐναντίον, ἐξ ὃ γένοιτ' ἂν, καὶ εἰς ὃ πάλιν φθαρείη, ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον ἀποδείκνυται. Ἀλλ' οἱ ταῦτα λέγοντες, ὅταν καὶ ἀναμφίλεκτον τὴν πρότασιν λάβοιεν τὴν τιθεῖσαν τὸ μηδεμίαν κίνησιν τῇ ἐρανίῳ Φορᾷ ἐναντίαν εἶναι, τότε τῆς Φυσικῆς Γενέσεως ἐξηρημένον τὸν Οὐρανὸν συλλογίζονται, καὶ τῆς ὁμοίας Φθορᾶς, καθ' ἃς καὶ τὰ Στοιχεῖα μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, τῆς θατέρᾳ Φθορᾶς γινομένης Γενέσεως τἄ λοιπᾶ. Κατ' ἄλλην δὲ Γένεσιν γεννητὸν οἴδασι τὸν Οὐρανὸν οἱ Φρονοῦντες ὀρθῶς· καθ' ἣν ἐκ τῆ μὴ ἔναι ὅλως, τῷ θείῳ παρήχθη προσάγματι, καὶ ἀκολέθως καὶ Φθορᾷ παντελεῖ, κατὰ τὴν οἰκείαν Φύσιν, ὑποκεῖναι αὐτὸν δογματίζουσι, τῇ τἄ δημιεργήσαντος ἀγαθότητι τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλαγὴν ἀπάσης ἀϊδιότητος κλίσεως ἐπιψηφιζόμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ς'.

Περὶ Γενέσεως, καὶ Φθορᾶς.

Ἡ Γένεσις καὶ ἡ Φθορὰ Κινήσεις ἐκ εἰσὶ κυρίως, ἀλλὰ μόνον Μεταβολαί. Μεταβολὴ δέ ἐστι μετάβασις ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο. Τὸ γὰρ ὄνομα τῆς Μεταβολῆς ἄλλο μετ' ἄλλο δηλοῖ, τἄ μετὰ, σημαίνοντος, ὅτι τὸ μὲν, Πρότερόν ἐστιν ἐν τῇ Μεταβολῇ, τὸ δ', Ὕστερον· Πρότερον μὲν, τὸ ἐξ ὃ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον· Ὕστερον δὲ, τὸ εἰς ὅ.

Θεωρεῖται δ' ἡ Μεταβολὴ ἐν Ἀντιφάσει, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις Εἴδεσι, τοῖς τε ἁπλῶς Ἐναντίοις, ἤγουν τοῖς ἄκροις, οἷόν τὸ Λευκὸν καὶ τὸ Μέλαν· καὶ τοῖς πῇ Ἐναντίοις,

ἤτοι τοῖς Μεταξύ. Τὸ γὰρ Μεταξὺ τὸν τῦ ἐναντίε λόγον ἔχει πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων· οἷον, τὸ ἧττον Λευκὸν πρὸς μὲν τὸ Μέλαν, Λευκόν ἐστι· Μέλαν δὲ, πρὸς τὸ μᾶλλον Λευκόν. Μίξει γὰρ τῦ Μέλανος γίνεται τὸ ἧττον Λευκόν. Διὸ καὶ ὅταν εἰς τὸ μᾶλλον Λευκὸν μεταβάλλῃ τὸ ἧττον Λευκὸν, ὡς ἐκ Μέλανος γίνεται πρὸς τὸ Λευκὸν ἡ Μεταβολή. Τὸ γὰρ ἧττον Λευκὸν κατὰ, τὸ ἐν αὐτῷ Μέλαν, μεταβάλλει πρὸς τὸ μᾶλλον Λευκόν. Ὅθεν καὶ μερικὴ γίνεται ἡ Μεταβολή. Ὡσαύτως καὶ ὅτε τὸ μᾶλλον Λευκὸν εἰς τὸ ἧττον μεταβάλλει Λευκὸν, ὡς ἐκ Λευκῦ πρὸς Μέλαν γίνεται ἡ Μεταβολή. Πρὸς γὰρ τὸ ἐν τῷ ἧττον Λευκῷ Μέλαν, μεταβάλλει τι τῦ μᾶλλον Λευκῦ. Διά τοι τῦτο ἡ ἐκ τῶν μεταξὺ πρὸς τὰ μεταξὺ Μεταβολὴ, πᾶσι λέγεται· ἡ δ' ἐκ τῶν ἄκρων, ἁπλῶς καλῦται Μεταβολή. Ἔστι δ' ἐπιπλέον τῆς Κινήσεως ἡ Μεταβολή. Πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ ἀπὸ τῦ Δυνάμει εἰς τὸ Ἐνεργείᾳ πρόοδοι, μένοντος ἔτι τῦ Δυνάμει, Μεταβολαί εἰσιν.

Ἀλλὰ τύτων, ὅσαι μὲν μόνον ἐξ ἐναντίων ὁπωσῦν Εἰδῶν εἰς ἐναντία Εἴδη μετελεύσεις εἰσὶν, ὑπομένοντος τῦ Ὑποκειμένε καὶ μεταβάλλοντος, αὗται Κινήσεις ὀνομάζονται κυριώτερον. Ὅσαι δὲ τῦ Ὑποκειμένε μὴ ὑπομένοντος, εἴτ' ἐξ ἐναντίων Εἰδῶν εἰς ἐναντία μεταβαίνεσιν Εἴδη, εἴτε μὴ ἐξ ἐναντίων Εἰδῶν εἰς ἐναντία Εἴδη, ἀλλὰ κατ' ἀπόπλωσιν καὶ ἀπεσίαν θατέρε τῶν Εἰδῶν ἐμφαινομένην τὴν ἐναντίωσιν ἔχεσιν, ἐν τοῖς ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ μεταβάλλεσιν, αὗται καλῦνται Μεταβολαὶ μόνον κυρίως, ἀλλ' ὐ Κινήσεις· αἵτινές εἰσιν ἡ Γένεσις καὶ ἡ Φθορὰ, κατ' Οὐσίαν ὖσαι Μεταβολαί. Γίνεται γὰρ τὸ γινόμενον καὶ Φθείρεται τὸ Φθειρόμενον ἐξ ἐναντίε εἰς ἐναντίον, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων ὄντων εἰδῶν, εἴτε θατέρε ὄντος ἀποπλώσεως τῦ λοιπῦ. Οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀνάγκης Εἶδει παντὶ Εἶδος ἐναντίον ἐστί. Τί γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ ἐναντίον Εἶδος ἔσοιτ' ἂν ἢ τῷ μεσικῷ; Ἀπεσία δὲ θατέρε Εἴδες ἦγεν ἡ Στέρησις εὑρίσκεται παντα χῦ. Ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἡ Στέρησις μετὰ τελείε Εἴδες ἐστὶ, τελείας τὰς αὐτῦ συσατικὰς ποιότητας ἔχοντος, ὥσπερ ἡ ἐν τῷ Ὕδατι Στέρησις τῦ Πυρὸς, σύνεσι τῷ Εἴδει τῦ

Ὕδατος

Ὑδατος τελείῳ ὄντι, καὶ τελείας τὰς ἐν αὐτῷ Ποιότητας ἔχοντι, τὴν Ψυχρότητα δηλονότι καὶ τὴν Ὑγρότητα, τὰς ἐναντίας ταῖς Ποιότησι τῆ Πυρός· καὶ διὰ τοῦτο τὸ Πῦρ, ἐμόνον ἐκ τῆς οἰκείας Στερήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆ ἐναντίᾳ ἑαυτῷ Εἴδες λέγεται γίνεσθαι. Ὅταν δὲ μὴ Εἴδει τελείῳ συνυπάρχῃ ἡ Στέρησις, ἀλλ' ὑλικῷ τινι ἐπιτηδείως ἔχοντι δέχεσθαι τὸ Εἶδος τὸ ἀντικείμενον τῆ Στερήσει, ὡς ἡ ἐν τῷ Σπέρματι Στέρησις τοῦ ζώου, τότε οὐκ ἐξ Εἴδες ἐναντίας, ἀλλ' ἐξ ἀπουσίας Εἴδες, ἤτοι Στερήσεως, λέγεται γίνεσθαι τὸ γινόμενον· ἔχ ὅτι οὐκ ἔσιν Εἶδός τι καὶ τὸ Σπέρμα, ἀλλ' ὅτι ἀτελὲς εἶδος καὶ ὕλης λόγον ἐπέχον, πρὸς τὴν τοῦ τελείου Εἴδες ὑπόστασιν, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὴν ὅλην κεκτημένον τὴν ἀναφοράν.

Εἰσὶ δέ τινες ἴσως καὶ τῷ Σπέρματι Ποιότητες, ἐναντίωσιν ἔχουσαι πρὸς τὰς τοῦ ἀποτελεσμένου Ποιότητας, ἀλλ' ἀτελεῖς καὶ αὐταὶ, καὶ οὐχ ὡς αἱ τῶν τελείων Εἰδῶν τέλειαι. Διὸ, ὅσαι μὲν ἐναντίαι πως ταῖς τοῦ ἀποτελεσμένου Ποιότησίν εἰσιν ἐν τῷ Σπέρματι, πρὸς τὰς τοῦ ἀποτελεσμένου ποιότητας μεταβάλλουσι, τοῦ μὲν ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ Σπέρματι ξηραινομένου, τοῦ δὲ σφαιρικοῦ ἐκλεινομένου. Ὅσαι δ' ὁμοειδεῖς ταῖς τοῦ ἀποτελεσμένου εἰσὶν, ἐκ τοῦ ἀτελοῦς μεταβάλλουσι πρὸς τὸ τέλειον. Διὰ γοῦν τὸ ἀτελὲς τῆς διαθέσεως τοῦ ὑποκειμένου, ὅταν ἐκ Σπέρματος τὸ Ζῶον, ἢ ἐξ Ἀμέσου λέγηται τὸ μεσικὸν· οὐκ ἐξ ἐναντίας Εἴδες, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Εἴδες καὶ τῆς Στερήσεως λέγεται γίνεσθαι. Διὰ ταῦτά τοι καὶ ἐξ ἐναντίας γίνεσθαι καὶ εἰς τἐναντίον φθείρεσθαι λέγεται πᾶν τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον, καὶ Γένεσις πᾶσα καὶ Φθορὰ Φυσικὴ κοινῶς λέγονται κατ' Ἀντίφασιν. Τὸ γὰρ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν, καθ' ὃ τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν, ἐναντίαι Εἴδη ὄντα, τὴν Ἀντίθεσιν ἀντιφατικῶς ποιῆνται πρὸς ἄλληλα. Γένεσις δέ ἐσιν ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν Μεταβολὴ καὶ μετάβασις, ἤγουν ἡ μεταξὺ ὁδὸς τῆς ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι, εἰς τὸ εἶναι τοῦ πράγματος ἀποκαταστάσεως. Φθορὰ δὲ, ἡ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν ὁμοίως Μεταβολὴ, τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος Ἐνεργείᾳ λαμβανομένων.

Οὐ λέγονται δὲ κυρίως Κινήσεις ἡ Γένεσις καὶ ἡ Φθορά· διότι κἂν ἀτελὴς ἐνέργεια ἡ κίνησις, κἂν παθητική, πλὴν τὸ κινέμενον Ἐνεργείᾳ ὄν, καὶ ὑπομένον, κινεῖσθαι χρή· τὸ δὲ μὴ ὂν Ἐνεργείᾳ, μηδ' ὑπομένον, οὐδὲ κινέμενόν ἐστιν. Οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ὁ Ἄνθρωπος Ἐνεργείᾳ ὢν καὶ μένων Ἄνθρωπος κινεῖται, κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ συμβεβηκότων αὐξόμενος ἢ λευκαινόμενος ἢ Φερόμενος· ἕτω καὶ ἡ Ὕλη μεταβάλλει κατὰ τὴν Γένεσιν. Διά τοι τοῦτο, ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πρόοδος, ἐκ ἔστι Κίνησις. Ἐπεὶ δὲ τὴν Ὕλην ἐλέγομεν ὑφεστηκέναι καθ' ἑαυτὴν (οὐδὲ γὰρ ἐξ Ὕλης καὶ Εἴδους τὰ σώματα λέγοντες, ἐκ προϋπαρχούσης Ὕλης ἢ προϋφεστῶτος Εἴδους τὴν τῶν σωμάτων τιθέμεθα σύστασιν, ἀλλ' ὅτι λόγῳ μόνῳ διακρίνοντες ἀπ' ἀλλήλων τὴν Ὕλην καὶ τὸ Εἶδος, δυνάμεθα θεωρεῖν ἑκάτερον καθ' αὐτό· καὶ γὰρ οὐδέτερον ὑποστῆναι δύναται χωρὶς.) ὅπερ ὡς Ὕλη λαμβάνεται, καὶ λέγεται μὴ ὄν, καὶ τοῦτο μετὰ Εἴδους εὑρίσκεται, ἢ τελείᾳ, ἢ ἀτελεῖ· καὶ ὄν τί ἐστιν ἄλλως. Λέγεται δὲ μὴ ὄν, ἐπείπερ Ἐνεργείᾳ ἐκ ἔστιν, ὃ γίνεται. Τὸ δὴ τοιοῦτο μὴ ὂν ἃ κινεῖται, ἔτε καθ' ἑαυτὸ, ἔτε κατὰ συμβεβηκός. Οὔτε γὰρ καθ' ὃ μή ἐστι κινεῖται, ἔτε τῷ ἄλλο τι εἶναι ἐνεργείᾳ, τὸ αὐτὸ μένον κινεῖσθαι δύναται· οἷον τὸ Σπέρμα, ἔτε καθ' ὃ Ζῷον κινεῖται· (οὐδὲ γάρ ἐστιν.) ἔτε καθ' ὃ Σπέρμα. Καὶ γὰρ εἰ ποσῶς μεταβάλλει κατὰ Γένεσιν, τῆς ἑαυτοῦ ἐξίσταται Φύσεως, καὶ μεταβάλλον ἃ μένει Σπέρμα, ἀλλὰ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλο γίνεται, κατὰ τὴν Μεταβολήν. Εἰ τοίνυν τὸ ἕτω μὴ ὄν, ἃ δύναται διὰ ταῦτα κινεῖσθαι· ἡ δ' ἐκ τοῦ ἕτω μὴ ὄντος Μεταβολὴ Γένεσίς ἐστιν· ἐκ ἔστιν ἄρα ἡ Γένεσις Κίνησις, ἀλλ' ἐδ' Ἠρεμία. Τὸ γὰρ πεφυκὸς κινεῖσθαι, τοῦτο καὶ ἠρεμεῖ μὴ κινέμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ Ἐνεργείᾳ ὄν. Ὃ δὲ κινεῖσθαι ἀδύνατον, τοῦτο καὶ ἠρεμεῖν ἀδύνατον. Ὥστε ἐκ ἔστιν ἡ Γένεσις, ἔτε Κίνησις, ἔτε Ἠρεμία. Εἰ δ' ἔχει ταῦθ' ἕτως, ἐδ' ἡ Φθορὰ, Κίνησίς ἐστιν, ἔτε μὴν Ἠρεμία. Τῇ κινήσει γὰρ, ἡ Κίνησις, ἡ Ἠρεμία τὸ ἀντικείμενον. Εἰ δὲ μήδ' ἕτερον ἔσα τούτων ἡ Γένεσις δέδεικται, πῶς ἂν εἴη Κίνησις ἡ Φθορά; Πῶς δὲ πάλιν Ἠρεμία, μὴ ἔστης Κινήσεως τῆς Γενέσεως,

ἧπερ

ἥπερ ἀντίκειται ἡ Φθορά; Οὐκ ἄρα ἡ Γένεσις καὶ ἡ Φθορὰ Κινήσεις, ἔτε Ἠρεμίαι· μόνον δὲ Μεταβολαί. Κινήσεις δὲ μὴ ἔσαι, Ἠρεμίαν ἀντικειμένην ἐχ ἔξουσιν, ἀλλ' Ἀμεταβλησίαν ὡς μεταβολαὶ, Ἀμεταβλησίαν ἀναλογοῦσαν τῇ Ἠρεμίᾳ. Καθὼς γὰρ ἡ Ἠρεμία, ἀπουσία κινήσεως· ἕτως ἡ Ἀμεταβλησία, ἀπουσία μεταβολῆς. Ὥσπερ ἓν Ἠρεμιῶν, ἕτω καὶ Ἀμεταβλησιῶν Ἀντίθεσις εὑρεθήσεται· καὶ ἔσονται ἡ ἐν τῷ ὄντι Ἀμεταβλησία, καὶ ἡ ἐν τῷ μὴ ὄντι, ἀλλήλαις ἀντιθετέμεναι. Περὶ μὲν ἓν τῶν κατ' Οὐσίαν Μεταβολῶν, ἤγεν τῆς ἁπλῶς Γενέσεως καὶ Φθορᾶς, εἰρήθω τοσαῦτα κατ' ἐπιτομὴν ὑπομνήσεως.

Λέγονται δὲ καὶ αἱ κατὰ συμβεβηκὸς Μεταβολαὶ, Γενέσεις τινὲς καὶ Φθοραί τινες· οἷον, ἡ μὲν Αὔξησις, Γένεσίς τις· Φθορὰ δέ τις, ἡ Μείωσις. Καὶ ἐχ ὥσπερ λέγομεν ὅτι γέγονε τὸ ζῷον, ὅτ' ἐκ σπέρματος γένοιτο· καὶ ὅτι ἔφθαρται, ὅτε δὴ τεθναίη· τὸν αὐτὸν τρόπον λέγομεν ὅτι γέγονε τὸ ζῷον ἁπλῶς, ὅταν γένηται δίπηχυ τυχόν, ἀλλ' ὅτι γέγονε τὸ ζῷον δίπηχυ, καὶ ἔφθαρται τῷ ζῴῳ τὸ δίπηχυ· καὶ γέγονε τὸ ζῷον λευκὸν, καὶ ἔφθαρται τῷ ζῴῳ τὸ λευκόν. Καὶ ἐπ' Ἀλλοιάσεως γὰρ ἡ μὲν Λεύκανσις, Γένεσίς τις λέγεται· Φθορὰ δέ τις, ἡ Μέλανσις. Κοινὸν γάρ ἐξιν ἐν ἁπάσαις Κατηγορίαις, (εἴτε Γένεσις ἁπλῶς θεωροῖτο, καθάπερ ἐν Οὐσίαις· εἴτε τις Γένεσις, καθὼς ἐν συμβεβηκόσι.) τὸ τὴν μὲν ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ τιμιώτερα Μεταβολὴν, γένεσιν λέγεσθαι· Φθοράν δὲ, τὴν ἐπὶ τὰ χείρω καὶ ἀτιμώτερα, οἷον, ἐπὶ τῶν Οὐσιῶν, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Γῆς Μεταβολὴ πρὸς τὸ Πῦρ, Γένεσις ἁπλῶς λέγεται· Φθορὰ δέ τις. Ἡ δ' ἀπὸ τοῦ Πυρὸς εἰς τὴν Γῆν, Φθορὰ μὲν καλεῖται ἁπλῶς, Γένεσις δέ τις, τῷ κρείττω καὶ τιμιωτέραν καὶ μᾶλλον θείαν εἶναι τὴν ὕπαρξιν τοῦ Πυρὸς· χείρω δὲ καὶ ἀτιμωτέραν καὶ ἧττον θείαν τῆς γῆς τὴν ὑπόστασιν· Εἴδει μὲν γὰρ ἀναλογεῖ τὸ Πῦρ, Ὕλῃ δὲ καὶ Στερήσει, ἡ Γῆ. Ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν Ὕλη περιέχεται ὑπὸ τοῦ Εἴδους· τὸ δὲ Εἶδος περιέχει τὴν Ὕλην, πέρας ὂν καὶ ὅρος αὐτῆς· (περαίνει γὰρ καὶ ὁρίζει

ὁρίζει τὸ τῆς ὕλης ἄπειρόν τε καὶ ἀόριστον.) καὶ ἐπὶ τῶν εἰδοποιημένων ἤδη σωμάτων τῶν κατὰ τὸν τόπον φυσικῶς κινουμένων, τὸ μὲν περιεχόμενον, Ὕλης ἂν ἔχοι λόγον· (τοιοῦτον δὲ τὸ βαρὺ, καὶ ἐν μέσῳ, τοιοῦτον ἡ Γῆ·) τὸ δὲ περιέχον, Εἴδους. (τοιοῦτον δὲ τὸ κοῦφον καὶ ἄνω, τοιοῦτον τὸ Πῦρ.) καὶ τῶν μεταξὺ δὲ σωμάτων, ἤγουν τοῦ Ἀέρος καὶ τοῦ Ὕδατος, τὸ μὲν περιεχόμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ Ὕδωρ, Ὕλης ἂν ἔχοι λόγον πρὸς τὸν Ἀέρα τὸν περιέχοντα· Εἴδους δὲ λόγον ὁ Ἀὴρ, πρὸς τὸ Ὕδωρ τὸ περιεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ. Διὸ μὴ μόνον ἐπὶ Γῆς καὶ Πυρὸς, ἡ μὲν ἀπὸ Γῆς εἰς Πῦρ Μεταβολὴ, Γένεσις ἁπλῶς λέγοιτ' ἄν, Φθορὰ δέ τις· ἡ ἀπὸ Πυρὸς δ' εἰς Γῆν, Φθορὰ μὲν ἁπλῶς, Γένεσις δέ τις· ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὕδατος καὶ Ἀέρος ἡ μὲν ἀφ' Ὕδατος εἰς Ἀέρα Μεταβολὴ καλοῖτ' ἂν ἁπλῶς Γένεσις, Φθορὰ δέ τις· ἡ δ' ἀπ' Ἀέρος εἰς Ὕδωρ Μεταβολὴ, Φθορὰ μὲν ἁπλῶς, Γένεσις δέ τις.

Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τῶν ὑσιῶν ἐστιν ἡ εἰρημένη Ἀναλογία, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς γένεσιν. Ἐν μὲν τῷ Ποσῷ, τὸ Μέγα καὶ τὸ Πολύ, Εἴδει ἀναλογεῖ· τὸ Μικρὸν δὲ καὶ τὸ Ὀλίγον, Ὕλῃ· καὶ ἡ μὲν Αὔξησις, Εἴδει· ἡ δὲ Μείωσις, Ὕλῃ· διὸ καὶ ἡ μὲν τῇ Γενέσει ἔοικεν· ἡ δὲ, τῇ Φθορᾷ. Ἐν δὲ τῷ Ποιῷ, τὸ μὲν Λευκὸν καὶ τὸ Θερμὸν, Εἴδει ἀναλογεῖ· τὸ δὲ μέλαν καὶ τὸ Ψυχρὸν, Ὕλῃ· ὅθεν καὶ λεύκανσις καὶ θέρμανσις Γενέσεις εἶεν ἄν· Φθοραὶ δὲ, μέλανσίς τε καὶ ψύχρανσις. Ὅλως γὰρ ἐν ταῖς Ἀντιθέσεσι τὰ κρεῖττω μὲν, ὡς Εἴδει ἀναλογοῦντα λαμβάνεται· ὡς Ὕλῃ δὲ καὶ Στερήσει, τὰ καταδεέστερα. Διὸ καὶ καθ' ὅλε πᾶσα διάκρισις, Γένεσις ὅλως κληθείη ἄν· Φθορὰ δὲ τἀναντίον ἡ σύγκρισις, ὅτι κρεῖττον ἡ διάκρισις δοκεῖ τῆς συγκρίσεως.

Τὸ Κρεῖττον δὲ καὶ τὸ Χεῖρον, ἐν πᾶσι θεωρεῖται τοῖς ὄσιν. Οὕτω τοι καὶ Πυθαγόρειοι Συζυγίας τινὰς ἀντικειμένας ἐξεῦρον δέκα τὸν ἀριθμὸν, ὑφ' ἃς ὥσπερ εἰς Ἀρχὰς τὰ ὄντα πάντα συνάγεσι. καὶ ἡ μὲν Κρείττων

των μοῖρα παρ' αὐτοῖς.	ἡ δ' ἀντικειμένη καὶ
ἔσιν αὐτη.	Χείρων, αὕτη.
Ἀγαθόν.	Κακόν.
Πέρας.	Ἄπειρον.
Περιτόν.	Ἄρτιον.
Ἕν.	Πλῆθος.
Δεξιόν.	Ἀριστερόν.
Φῶς.	Σκότος.
Ἄρρεν.	Θῆλυ.
Ἠρεμῶν.	Κινούμενον.
Εὐθύ.	Καμπύλον.
Τετράγωνον.	Ἑτερόμηκες.

Ὅταν μὲν ἓν ἐξ ἄλλης Οὐσίας εἰς ἄλλην Οὐσίαν μετάβασις γίνηται, ἢ ἐξ ἀτελοῦς, ὡς ἐκ σπέρματος Ζῴων, ἢ ἐκ τελείας, ὡς ἐξ Ὕδατος Ἀήρ, τότε Γένεσίς ἐσιν ἁπλῶς. Ὅταν δὲ γίνηται περὶ τι εἰδοποιηθέντος Μεταβολή, κατά τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ· οἷον, ὅταν τὸ Ὕδωρ θερμαίνηται, τῆς ὑδατηρᾶς μὴ ἐξισταμένου φύσεως, τότε τὶς μέν ἐσι Γένεσις, τῷ θερμῷ δηλονότι· τὸ δ' ὅλον, Ἀλλοίωσις. Ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς Γένεσις, ἄλλο ποιεῖ· ἀλλοῖον δὲ, ἡ Ἀλλοίωσις. Ὅταν δέ τινι τῶν εἰδῶν ὁμοίᾳ τινὸς πρόθεσις ἐξ ἀνομοίᾳ γένηται δι' ἀλλοιώσεως, καὶ ντεῦθεν ἐπίδοσις τῷ ὄγκῳ καὶ τῷ ποσῷ τῷ ἐν σώματι, Γένεσις μέν τίς ἐσι καὶ τὸ τοιοῦτον· τὸ δὲ σύμπαν, Αὔξησις· οἷον, ὅταν τῷ Πυρὶ ξύλων προσεθέντων καὶ ἐξαφθέντων, ἐπίδοσις γένηται τῆς Φλογός. Ὅταν δ' ἀπὸ παρατρίψεως ξύλων ἢ λοιπῶν σωμάτων γένηται Πῦρ, τὸ τοιοῦτον οὐκ Αὔξησις πυρὸς, ἀλλὰ Γένεσίς ἐσι μόνον. Ὅταν δὲ πῦρ πυρὶ προσεθεὶη, προθήκη μόνον καλεῖται πυρός. Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀψύχων Σωμάτων.

Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν Ἐμψύχων ἔτως Αὔξησις γίνεται, τῆς τροφῆς ἐξομοιουμένης δηλονότι τῷ τρεφομένῳ, διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως καὶ προσιθμένης αὐτῷ· κἀντεῦθεν τῆς τῶν σωμάτων ἐπιδιδόσης κατ' ἀναλογίαν ὁλότητος, τῆς μὲν προσιθεμένης ἐσίας μὴ διιεύσης διόλε

πάντη τε σώματος, προσθήσης δὲ τὴν πρὸ αὐτῆς, καὶ κενὴν ὡσαύτως τὴν πρὸ ἐκείνης, καὶ ἕτω τῆς ὅλης πλείονος γινομένης, καὶ κατὰ λόγον ἐπιδιδόντος πάντη τε σώματος· ὥσπερ τἐναντίον ἐπὶ τε μειωμένε καὶ φυτιδωμένε σώματος, τῶν πλησίον κινωμένων μορίων, τὸ πᾶν σῶμα πάσχει τὴν μείωσιν κατὰ μετώθησίν τινα, καὶ μεθ' ὑποχώρησιν παντα χῆ γινομένης τῆς Μειώσεως. Οὔτε δὲ τὸ ἀποῤῥέον καὶ ἀφισάμενον λέγεται μεῖσθαι, ἔτε τὸ προσιθέμενον αὔξεσθαι, κἂν τὸ μὲν ἔλατλον δοκῇ διὰ τε ἀφαιρεῖσθαι γινόμενον, τὸ δὲ μεῖζον διὰ τε προσίθεσθαι. Τὸ γὰρ μειωμενον καὶ τὸ αὐξόμενον, ὑπομένοντα χρὴ, τὸ μὲν τὴν μείωσιν πάσχειν, τὸ δὲ τὴν αυξησιν δέχεσθαι. Κἂν ποτε ἡ τροφὴ μεταβάλλῃ εἰς Πνεῦμα, ἀκ αὔξεται. Φθορὰ γάρ ἐσιν αὐτῆς ἡ ἐμπνευμάτωσις, ἀλλ' ἐκ Αὔξησις.

Κἂν τάτῳ διαφέροι ἂν Ἀλλοιώσεως Αὔξησις, ὅτι τὸ μὲν ἀλλοιᾶν, ἔσιν ὅτε ἀνταλλοιᾶται, καθάπερ τὰ ἰμάτια ψυχρὰ ὄντα, θερμαίνομεν ἡμεῖς καὶ ἀντιθερμαινόμεθα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὁ ἐν τοῖς βαλανείοις ἀὴρ ἡμᾶς θερμαίνων, ἀντιθερμαίνεται ὑφ' ἡμῶν. τὸ δ' αὔξον ἐκ ἀνταύξεται πώποτε, προσιθέμενον δὲ τῷ αὐξομένῳ, καὶ εἰς τὴν τε αὐξομένε μεταβάλλον ἰσίαν, ὑπο τῆς ἐν αὐτῷ δὴ τῷ αὐξομένῳ δυνάμεως Φυσικῆς, ἕτω τὴν Αὔξησιν ἀπεργάζεται, τῶν ὁμοιομερῶν δηλονότι πρώτως δεχομένων αὐτὴν, κἀντεῦθεν καὶ τῶν ἀνομοιομερῶν. Τᾶτο δὲ γίνεται, ὅταν τὸ προσιθέμενον ὑπερβάλλῃ τε ἀφαιρεθέντος, κατὰ τὸ Ποσόν. Τῆς γὰρ σωματικῆς Ὕλης ἐν συνεχεῖ καθεστηκυίας ἐπιῤῥοή τε καὶ ἀποῤῥοῆ, ὅταν μὲν τὸ ἐπεισρέον καὶ εἰσιὸν, πλεῖον ἐῇ τε ἀποῤῥέοντος καὶ ἀφισαμένε, Τροφὴ καὶ Αὔξησις γίνεται· ὅταν δ' ἴσον, Τροφὴ μόνον· ὅταν δέ γε καὶ ἔλατλον, Τροφὴ καὶ Μείωσις, συντελᾶντος τε ἐπεισιόντος εἰς μόνην τε εἴδε τινὰ Φυλακήν. Ἔσι γὰρ καὶ τε Ποσε μειωμένε τὸ Εἶδος φυλάττεσθαι. Οὐ γάρ ἐσιν ἡ μείωσις καὶ ἡ Φθίσις, ἁπλῶς Φθορὰ, ἀλλά τις Φθορὰ· καθάπερ ἡ Αὔξησις, Γένεσίς τις. Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον Μεταβολῆς, ἡ μὲν ἄνω κατὰ Φύσιν Φορὰ, καὶ

καὶ ἡ εἰς τὰ Δεξιὰ, καὶ ἡ εἰς τὰ Ἔμπροσθεν, Γενέσεις ἂν εἶέν τινες. Φθοραὶ δέ τινες ἡ εἰς τὰ κάτω Φορὰ, καὶ ἡ εἰς τὰ ἀριστερὰ, καὶ εἰς τὰ ὄπισθεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ζ'.

Περὶ Φύσεως.

Φύσις ἐστὶν, ἀρχὴ Κινήσεως καὶ Ἠρεμίας, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. ἐπεὶ δ' ἡ Κίνησις ἐνέργεια τῆ δυνάμει ἐλέγετο καθ' ὃ δυνάμει, ἀργία δὲ τότε ἡ Ἠρεμία· τὸ δ' Αἴτιον τῆς τοιαύτης ἐνεργείας καὶ ἀργίας ἡ Φύσις ἐστὶν, ἦγεν ἡ παρὰ τῆ Δημιουργῆ τοῖς Φυσικοῖς ἐντεθεῖσα πᾶσιν ἐπιτηδειότης καὶ δύναμις ἐκ ἐπείσακτος, πρὸς τὸ ἀφ' ἑαυτῶν κινεῖσθαι καὶ μεταβάλλειν, καὶ πάλιν ἀφ' ἑαυτῶν πάυεσθαι τῆς τοιαύτης Κινήσεως καὶ Μεταβολῆς, ἡ τοιαύτη τότοις ἐντὸς οἰκεῖσα εὐφυία, Φύσις ὠνόμασαι. Τὴν Κίνησιν δὲ παραλαμβάνομεν ἐνταῦθα κοινότερον ἀντὶ πάσης Μεταβολῆς. Ταύτης τῆς μεταβολῆς, ὥσπερ δὴ καὶ τῆς Ἀμεταβλησίας ἡ Φύσις αἰτία ἐστίν· Αἰτία δὲ προσεχής τε καὶ Κινητή. Κινεμένη γὰρ ἡ Φύσις κινεῖ.

Πρώτως δὲ καὶ ἀκινήτως καὶ κυρίως Αἰτία τῶν ἁπάντων καὶ αὐτῆς τῆς Φύσεως ὁ Θεός. Εἰ δὲ καὶ ποιεῖν ἡ Φύσις λέγεται, καὶ κατὰ λόγον ποιεῖν, ἀλλ' ὁ ποιητικὸς λόγος διττὸς· ὁ μὲν, γνωσικῶς ποιῶν, καὶ κυρίως ποιῶν· ὁ δὲ, γνώσεως μὲν ἄτερ, καὶ τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς, τεταγμένως δὲ καὶ ὡρισμένως καὶ προηγεμένε τινὸς τέλες ἕνεκα. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ Φύσις λέγεται ποιεῖν, ἄλογος ἔσα κατὰ τὸν πρῶτον λόγον. Ὅθεν εἰκότως ὀργανικὸν Αἴτιον ὁ Πλάτων ταύτην φησὶν· ἐπείπερ ὥσπερ τὸ Σκέπαρνον ἢ ὁ Πρίων, ἐκ οἴδασιν ἐδὲν ἐν τοῖς τεχνητοῖς, ἔτως ἐδ' ἐν τοῖς Φυσικοῖς ἡ Φύσις. Πάντα δὲ μόνος ὁ δημιουργὸς Νῆς προαιωνίως ἐπίσαται καὶ κυρίως ποιεῖ, μόνην ἐπιτηδειότητα κάτωθεν παρεχομένης τῆς Φύσεως, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τῆ Δημιουργῆ· αὐτῆ δὲ τῆ Δημιουργῆ

μιεργῦ κατὰ τὸ οἰκεῖον βέλημα τὸ τέλος ἄνωθεν ἐπιλάμποντος.

Ὅθεν καὶ ἡ τῆς Φύσεως Ἐνέργεια, Πάθος μᾶλλόν ἐστι. πάσχουσα γὰρ ποιεῖ, καὶ κινουμένη κινεῖ. Οὕτως ἐστὶν ἡ Φύσις ἀρχὴ καὶ αἰτία Κινήσεως τῆς κατὰ τὸ κινεῖσθαι, καὶ Ἠρεμίας τῆς κατὰ τὸ ἠρεμίζεσθαι· ἀρχὴ δὲ καὶ αἰτία τῷ πράγματι ἐκείνω, ἐν ᾧ ὑπάρχει Πρώτως, Καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ Κατὰ συμβεβηκός. Πρόσκειται τὸ ἐν ᾧ ὑπάρχει, διὰ τὰ τεχνητά· ταῦτα γὰρ ἔξωθεν ἔχει τὰ αἴτια. Ἡ γὰρ οἰκοδομικὴ, αἰτία μὲν ἐστὶ τῆς οἰκίας, ἔξωθεν δὲ ποιεῖ, καὶ ἐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπάρχει· (ἐν τῷ Οἰκοδόμῳ γάρ.) διὸ οὐδὲ Φύσις τῆς οἰκίας ἡ οἰκοδομικὴ ἐστι. Πρόσκειται τὸ πρώτως, ὅτι καὶ ἡ Κλίνη ἀρχὴν ἔχει κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐν ἑαυτῇ· ἀφεθεῖσα γὰρ ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω φέρεται. Ἀλλ' ὁ πρώτως τῇ Κλίνῃ τῆς τοιαύτης ὑπάρχει κινήσεως ἡ ἀρχὴ, ἀλλὰ τῷ ξύλῳ καὶ δι' αὐτῦ τῇ Κλίνῃ. Ὅθεν οὐδὲ Φυσικὴ λέγεται ἡ Κλίνη, ἀλλὰ τεχνητή. καθ' ὃ γὰρ Κλίνη, Φύσιν οὐκ ἔχει. Πρόσκειται τὸ Καθ' αὑτὸ καὶ μὴ Κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι ὁ νοσῶν Ἰατρὸς ἰάσατο ἂν ἑαυτόν· καὶ ἔτω τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῆς εἰς τὴν ὑγείαν κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἕξει ἐν ἑαυτῷ, καὶ πρώτως· οὐ μὴν δὲ καὶ καθ' ἑαυτό. Οὐ γὰρ ᾗ νοσῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως τῆς εἰς τὴν ὑγείαν ἐν ἑαυτῷ ἔχει· ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς, καθ' ὃ συμβέβηκε τῷ νοσοῦντι καὶ Ἰατρῷ εἶναι.

Τὰ μὲν οὖν Φυσικὰ τὴν αἰτίαν τῆς Κινήτεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχει· τὰ δὲ Τεχνητὰ ἔξωθεν. Οὐδὲ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ὁ τεχνίτης, οὐδ' ἡ τέχνη. Φέρεται μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ κάτω ἡ Βῶλος ἐκ ἔξωθεν κινουμένη· χηματίζεται δὲ ἡ Κλίνη ἔξωθεν. Καὶ ἡ αἰτία δὲ τῆς ἠρεμίσεως τῇ μὲν Βώλῳ, καταλαβέσθαι τὴν ἑαυτῆς ὁλότητα, ἔνδοθεν· τῷ χηματισμῷ δὲ τῆς Κλίνης ἔξωθεν ἀπὸ τῦ τεχνίτε. Κἂν τοῖς κατὰ Φύσιν γὰρ, κἂν τοῖς κατὰ Τέχνην, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς Κινήσεως· ἐκεῖθεν καὶ ἡ τῆς Ἠρεμίας ἀρχή.

Οὐ πάντα δὲ, τὰ Φύσει κινούμενα, ἀνάγκη καὶ ἠρεμεῖν κατὰ πᾶν εἶδος τῆς τούτων κινήσεως· ἀλλά τινα μὲν κινούμε-

κινέμενα, καὶ Ἠρεμίαν ἔχει διαδεχομένην τὴν Κίνησιν· τισὶ δὲ κινεῖσθαι μὲν ἐν τόπῳ συμβέβηκεν, ἐδέποτε δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην κίνησιν ἠρεμεῖν. Ὅθεν ἡ Φύσις, ἀρχὴ καὶ αἰτία κινήσεως καὶ ἠρεμίας τυγχάνουσα, τοῖς μὲν κινουμένοις ἔσαι τῷ κινεῖσθαι παρεκτική· τοῖς δὲ καὶ ἠρεμοῦσι, καὶ αὐτῷ δῆτα τῷ ἠρεμεῖν· πᾶσι δ' ὁμῶ τοῖς Φυσικοῖς τῷ κινεῖσθαί τε καὶ ἠρεμεῖν. Οὕτως ἡ Φύσις ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας γινώσκεται. Καὶ γὰρ ἐ μόνον τὸ αἰθέριον ἅπαν Σῶμα κινεῖται κίνησιν ἄληκτον τοπικήν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ Πῦρ, κατὰ τὸ τοιοῦτον τῆς κινήσεως εἶδος, ἐδέποτε ἠρεμεῖ. Φύσει γάρ ἐσι καὶ αὐτὸ ἀεικίνητον.

Διαφέρει δ' ἀλλήλων τὸ Φύσει καὶ τὸ Κατὰ Φύσιν. Ἐπιπλέον γὰρ τὸ Φύσει τῷ Κατὰ Φύσιν. Καὶ Φύσει μὲν λέγεται πᾶν τὸ παρακολουθῶν καὶ συμβαῖνον τῇ Φυσικῇ ἐσίᾳ, καθ' ὃ τοιαύτη· οἷον τῷ σώματι τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν. Ἀλλὰ τὸ μὲν ὑγιαίνειν Κατὰ Φύσιν λέγομεν, ὡς ἀποβαῖνον κατὰ τὸ τῆς Φύσεως βέλημα· τὸ δὲ νοσεῖν, παρὰ Φύσιν. Καὶ τῷ Πυρὶ Φύσει μὲν καὶ κατὰ Φύσιν, ἡ ἐπὶ τὰ ἄνω Φορά· ἡ δ' ἐπὶ τὰ κάτω διὰ τῆς βαρείας ὕλης καθολικὴ τῷ πυρὸς, Φύσει καὶ ἐ κατὰ Φύσιν. Οὐδὲ γὰρ ἡ Φύσις βέλεται τὴν τελειωτικὴν τῷ εἴδους ἐνέργειαν παραβλάπτεσθαι. Καὶ τὰ ἐκ γενετῆς δὲ Πηρώματα, καὶ τὰ ἐν γερήσει, καὶ ὅλως τὰ Ἀποτεύγματα Φύσει μὲν λέγεται, διὰ τὸ κατ' ἐνέργειαν γίνεσθαι Φύσεως· παρὰ Φύσιν δὲ καὶ ἐ κατὰ Φύσιν, ὅτι μήδ' ἡ Φύσις εἴς τι τοιοῦτον ὁρᾷ τέλος. Γίνεται δὲ τῷ τέλεος ἁμαρτία ἔξιν ὅτε· ὥσπερ ἐν τοῖς ἔργοις τῆς Τέχνης παρὰ τὸν τῆς Τέχνης σκοπὸν, ἕτω κἂν τοῖς ἔργοις τῆς Φύσεως παρὰ τὸ τῆς Φύσεως βέλημα. Ὅθεν ἢ διὰ πλεονασμὸν Ὕλης, ἢ δι' ἔλλειψιν, ἢ διὰ παρατροπὴν ἀποτυγχάνειν ἡ Φύσις λέγεται τῷ σκοπῷ. Καὶντεῦθεν τὰ παρὰ τὴν Φυσικὴν συνήθειαν, Ἀποτεύγματα γίνονταί τε καὶ λέγονται.

Διαφέρει δὲ καὶ τὸ Παρὰ Φύσιν, καὶ Ὑπὲρ Φύσιν, ἐκτροπαὶ καὶ ἄμφω τῷ Κατὰ Φύσιν τυγχάνοντα, τῷ τὸ μὲν Ὑπὲρ φύσιν ἐκτροπὴν ὑπάρχειν τῷ Κατὰ Φύσιν ἐπὶ τὸ

τὸ κρεῖττόντε καὶ ὠφέλιμον· τὸ δὲ Παρὰ Φύσιν, ἐκτροπὴν τῆ Κατὰ Φύσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ βλαβερὸν· καὶ ὅτι τὸ μὲν Παρὰ Φύσιν, ἔργον ἐστὶ Φυσικῆς ἀσθενείας· τὸ δ' Ὑπὲρ φύσιν, θείας Δυνάμεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Η'.

Ἔτι περὶ Φύσεως.

Ἔνιοι μὲν τὴν ἐν ἑκάστῳ Ὕλην ἐκάλεσαν Φύσιν, ἤτοι τὸ πρώτως ἐν ἑκάστῳ τῶν Φυσικῶν ὑπάρχον ἀῤῥύθμιστον· ὡς Ἀνδριάντος μὲν Φύσιν, εἶναι Χαλκόν· Κλίνης δὲ, ξύλον, καὶ ἄλλε τῶν τεχνητῶν ἄλλο· τῆ Φυσικῆ δὲ παντὸς σώματος, τὴν πρώτην Ὕλην καὶ ἄποιον. Εἰρήκασι δὲ Φύσιν τὴν Ὕλην, διὰ τὸ ὑπομένειν ἐν ταῖς παντοίαις μεταβολαῖς, καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι διὰ παντός. Τινὲς δὲ τὸ περὶ τὴν ὕλην Εἶδος, Φύσιν ὠνόμασαν, διὰ τὸ μὴ λέγεσθαι τὴν ὕλην κατὰ τὸ Φυσικὸν ὄνομα, πρὶν τὸ εἶδος ἀπολαβεῖν· ὥσπερ οὐδὲ τὸν χαλκὸν λέγεσθαι ἀνδριάντα, πρὶν τὸ τῆ ἀνδριάντος εἶδος ἀπολαβεῖν, ὡς δυνάμει μόνον ἔσης τῆς ὕλης, ἑκάστε δὲ τῶν πραγμάτων ἐνεργείᾳ χαρακτηριζομένε διὰ τῆ εἴδες. Ἔδοξαν δ' ἔτοι τελεώτερον τῶν πρώτων σοχάζεσθαι περὶ Φύσεως. Ἕτεροι τὸ Σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἴδες Φύσιν εἰρήκασι, διὰ τὸ ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπε γίνεσθαι, καὶ βῶν ἐκβοὸς, καὶ ἁπλῶς ἐκ τῆ συνθέτε τὸ σύνθετον. τῆτο δὲ Φύσει ἐστὶν, ἀλλ' ἐ Φύσις. Ἄλλοι τὴν οἷον ἔκφυσιν καὶ γένεσιν καὶ κίνησιν, καθ' ἣν ὑπὸ τῆ Φύοντος Φύεται τὸ Φυόμενον, ταύτην εἶναι Φύσιν ὑπέλαβον. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆ ἱματίε, τὸ ὑφαῖνόν ἐστιν, ἤγεν, ὁ ὑφάντης, καὶ τὸ ὑφαινόμενον ἤτοι τὸ ἱμάτιον, καὶ τρίτη ἡ ὕφανσις, κίνησίς τις ἔσα ἀπὸ τῆ ποιῆντος ἐπὶ τὸ γινόμενον· ἔτως ἐπὶ τῆ Φυσικῆ τὸ Φύον καὶ τὸ Φυόμενον, καὶ μεταξὺ ἀμφοῖν, ἡ Τοιαύτη Φύσις, ἡ οἷον ἔκφυσις, ἣν ἐλέγομεν Κίνησιν καὶ Μεταβολήν.

Τὸ μὲν ἓν Ὄνομα τῆς Φύσως προσήκει ταύτῃ τῇ Φύσει, τῇ οἷον ἐκφύσει· ἡ δὲ τῆ Ὀνόματος ἔννοια, τῇ κυρίως

ρίως ἐφαρμόζει Φύσει, τῇ Φυσῃ καὶ ἀναβλαστάσῃ τὰ Φυσικὰ, καὶ ποιητικῇ αἰτίᾳ ὄσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἁπάντων τῶν Φυσικῶν. Ὥσπερ γὰρ τῆ ἀνδριάντος αἰτίᾳ, ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ Τέχνη, καὶ τῶν ἄλλων τεχνικῶν ἔργων αἱ λοιπαὶ Τέχναι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν Φυσικῶν ἔργων ἡ Φύσις αἰτία ἐστὶν, ὡς ἐξ ἀναλογίας γινώσκεται. Ἀναλογεῖ γὰρ τῷ μὲν Χαλκῷ, ἡ ἄποιος Ὕλη· τῷ δὲ τῆ ἀνδριάντος Εἴδει, τὸ Φυσικὸν Εἶδος· τῇ Κινήσει δὲ τῆ χαλκῆ, τῇ πρὸς τὸ δέχεσθαι τὸ τῆ ἀνδριάντος εἶδος, ἡ οἷον ἔκφυσις, ἦγουν, ἡ Φυσικὴ Κίνησις καὶ Μεταβολή· τῇ ἀνδριαντοποιητικῇ δὲ Τέχνῃ τῇ αἰτίᾳ τῷ Χαλκῷ τῆς κινήσεως, ἦγουν τῇ κινέσῃ καὶ ῥυθμιζέσῃ τὸν Χαλκὸν πρὸς ἀνδριάντος ἀπάρτισιν, ἡ κυρίως Φύσις ἀναλογεῖ· αὐτῷ δὲ τῷ Ἀνδριάντι, τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους Σύνθετον· ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῆς Φύσεως, ὥσπερ τῆς Ἀνδριαντοποιητικῆς ὁ Ἀνδριάς.

Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν τῆς τέχνης Ἔργων, ἡ τῆς κινήσεως αἰτία ἔξωθέν ἐστιν ἐν τῷ τεχνίτῃ ὄσα, καὶ ἐξ αὐτῆ ἐνεργῆσα· ἐπὶ δὲ τῶν Φυσικῶν Ἔργων ἔνδοθεν ὄσα ἔμφυτος αὐτοῖς τοῖς ἔργοις τοῖς Φυσικοῖς· καὶ τέτῳ διαφέρει Τέχνη καὶ Φύσις. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη σκοπὸν, τιθεμένῳ τὴν Φύσιν Αἴτιον ποιητικόν. Εἰ δὲ κρεῖττον ὁ Πλάτων περὶ τέτων Φιλοσοφεῖ, τὸν ἀρχικώτατον Νῶν Αἴτιον ποιητικὸν ἁπάντων ἀποφαινόμενος, ὀργανικὸν καὶ τὴν Φύσιν Αἴτιον, εἴτεν συναίτιον, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀναλογίας ἔξεσι τῷ βαλομένῳ κατανοεῖν.

Ὅτι μὲν ἓν τὸ Φυσικὸν Σῶμα καὶ Ὕλην ἔχει καὶ Εἶδος, (ἐκ τέτων γάρ.) καὶ ὅτι γενητὸν, καὶ διὰ τῆτο Κίνησιν ἔχει τὴν ἐπὶ γένεσιν, καὶ πρὸ πάντων τὸ τῆς κινήσεως Αἴτιον· (Κινήσεως γὰρ ὄσης, πάντως ἔστι τι τὸ κινῆν.) ταῦτα πᾶσι τοῖς λόγε μετέχεσιν ὡμολόγηται. Τοίνυν κατὰ τὴν προειρημένην ἀναλογίαν, ἀναλογείτω μὲν τῷ Χαλκῷ τῷ Δυνάμει ἀνδριάντι, ἡ πρώτη καὶ ἀνείδεος Ὕλη καὶ ἄμορφος, ἡ μόνον ἔχεσα τὸ Δυνάμει, ἦγουν ἡ ὄσα Δυνάμει πάντα τὰ Φυσικὰ, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, τὰ σωματι-

σωματικὰ· τῷ Εἴδει δὲ τε Ἀνδριάντος, τὸ Φυσικὸν Εἶδος, τὸ τῆς Ὕλης μορφωτικὸν· ἡ δὲ τε δυνάμει Ἐνέργεια ἦγεν ἡ Κίνησις, καθ' ἣν ἐνεργεῖται τὸ Δυνάμει προαγόμενον εἰς τὸ Ἐνεργείᾳ, τῇ τε χαλκε πρὸς τὸ ἀνδριαντοποιηθῆναι Κινήσει, ἀναλογείτω τῇ διαλύσει, τῇ διαπλάσει, τῇ διαξέσει. (Κατὰ ταῦτα γὰρ ὁ Δυνάμει Ἀνδριὰς, ἦγεν ὁ χαλκὸς κινεῖται πρὸς τὸ γενέσθαι τῇ Ἐνεργείᾳ Ἀνδριάς.) Τὸ δ' αἴτιον τῆς κινήσεως τῇ Ὕλῃ, καθ' ἣν κίνησιν τὸ Δυνάμει αὐτῆς ἐνεργεῖται, τετέχι καθ' ἣν κίνησιν ἐκ τε Δυνάμει εἶναι σῶμα Φυσικὸν ἡ Ὕλη προάγεται εἰς τὸ Ἐνεργείᾳ εἶναι σῶμα Φυσικὸν, (τέτο δὲ τὸ αἴτιον τὴν Φύσιν ἐλέγομεν.) ἀναλογείτω τῇ ἀνδριαντοποιητικῇ Τέχνῃ. Τῶ δὲ ἀνδριαντοποιῷ, ἦγεν αὐτῷ τῷ Τεχνίτῃ τί τὸ ἀναλογῶν; Ἢ πάντως ὁ πρῶτος καὶ ἀληθὴς Τεχνίτης καὶ Δημιεργὸς, ὅς ἐσιν ὁ Θεός· Δυνατὸν ἓν τὴν Τέχνην ἐκτὸς εἶναι τε Τεχνίτε; Καὶ πῶς ἔσαι Τεχνίτης ἕτος τὴν Τέχνην ἐκ ἔχων ἐν ἑαυτῷ; Ἢ γὰν οἱ τῇ Τέχνῃ τὴν Φύσιν εἰκάζοντες, δώσεσιν εἶναι τὴν Φύσιν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ Θεὸ σοφίαν καὶ γνῶσιν ταύτην καλέσεσιν, ἢ οἱ λέγοντες τὴν Φύσιν ἐνυπάρχειν τοῖς Φυσικοῖς, τὸν Θεὸν τῆς ἑαυτε σοφίας καὶ γνώσεως ἀμοτριώσεσι.

Μήποτ' ἓν, ἐπείπερ ἐν ταῖς Τέχναις καὶ ὄργανα εἰσὶν ὑπεργικὰ, βέλτιον εἰπεῖν τὴν Φύσιν ὀργάνῳ μᾶλλον ἀναλογεῖν, θείᾳ ῥοπῇ κινεμένην, καὶ ἄλλοτε ἄλλως τὰ Φυσικὰ μετατιθεμένην καὶ μετατρέπεσαν, οἷς ὁ Δημιεργὸς ἐπίσαται λόγοις, κατὰ τὴν ἔμφυτον αὐτῇ σοφίαν τὴν ἀκατάληπτον, τὴν τῶν ὅλων ποιητικὴν καὶ συνεκτικὴν καὶ διακυβερνητικὴν.

Τοσαῦτα καὶ περὶ Φύσεως, ἥτις ἐσιν, ὡς εἴρηται, τοῖς μὲν κινεμένοις μόνον, Ἀρχὴ κινήσεως· τοῖς δὲ κινεμένοις καὶ ἠρεμᾶσιν, Ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας, ἀρχὴ καὶ αἰτία προσεχὴς· τὸ κινεῖν ἔχσα καὶ ἠρεμίζειν τὰ ὑπὸ τὴν αἴθησιν, τοιῶς δέ πως ἕκασον, κατὰ τὴν γεῦσιν τε μόνε σοφε Ἀρχιτέκτονος καὶ παντοίε Θεε.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Θ'.

Περὶ Τόπου, καὶ Χρόνου.

Τῶν Ὄντων τὰ μὲν, Κινήσεις εἰσὶν, ὡς Γενέσεις καὶ Ἀλλοιώσεις, καὶ αἱ λοιπαὶ Μεταβολαὶ· τὰ δὲ, Ἀρχαὶ κινήσεων· ὡς προηγυμένως μὲν ὁ Θεός· (ἔστος γὰρ ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ ἀρχικώτατον Αἴτιον ἀπάσης Κινήσεως.) ἑπομένως δὲ, ἡ Ψυχὴ αὐτὴ ὑφ' ἑαυτῆς κινοῦσα τὰ ταύτης μετέχοντα· κατὰ τρίτον δὲ λόγον ἡ Φύσις, ἐπιτηδειότης ἔσα τοῖς Φυσικοῖς πρὸς τὸ κινεῖσθαι ἀφ' ἑαυτῶν, ἐ μὴν ὑφ' ἑαυτῶν. Τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν ζώων. Τὰ μὲν ἓν τῶν Ὄντων Κινήσεις εἰσί· τὰ δὲ, Ἀρχαὶ κινήσεων· τὰ δὲ, κινούμενα, ὡς τὰ Σώματα, τά τε Ἁπλᾶ, καὶ τὰ Σύνθετα· τὰ δὲ, διὰ τὰ κινούμενα, ὡς Τόπος καὶ Χρόνος. Τὸ μὲν ἓν Σῶμα, ἐν Τόπῳ ἐστὶν· ἡ δὲ Κίνησις, ἐν τῷ Σώματι· ὁ δὲ Χρόνος, ἐν τῇ Κινήσει.

Καὶ Τόπος μέν ἐστι τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον, καθ' ὃ περιέχει τὸ περιεχόμενον· ταυτὸν δ' εἰπεῖν, καθ' ὃ συναφὴ ἐστι περιεχομένῳ καὶ περιέχοντος. Ὡς γὰρ τὸ ἀγγεῖον, ὃ τόπος λέγεται μεταφορητὸς, ἐκ ἔστι σύμπαν τόπος τοῦ περιεχομένου, ἀλλ' ἡ ἐντὸς αὐτοῦ κοίλη Ἐπιφάνεια, καθ' ἣν τῷ περιεχομένῳ συνάπτεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Τόπος, ὃς ἀγγεῖον ἀμεταφόρητον λέγεται, κατὰ τὴν ἀπτομένην τῶν περιεχομένων σωμάτων Ἐπιφάνειαν νοεῖται. Τοίνυν καὶ ἀσώματος ὁ Τόπος ἐστὶ, καὶ διαστατὸς κατὰ μέθεξιν τοῦ ἐν τόπῳ· Ἐπιφάνεια γάρ ἐστιν· ἡ δ' Ἐπιφάνεια καὶ ἀτώματος ὑπάρχει, καὶ κατὰ Μῆκος καὶ Πλάτος διαστατή. Τῶν μὲν ἓν ἐντὸς τοῦ Οὐρανοῦ σωμάτων ἁπάντων Τόπος ἐστὶν ἡ κοίλη τοῦ Οὐρανοῦ Ἐπιφάνεια. Εἰ γὰρ καὶ κινεῖται ὁ Οὐρανὸς κατὰ τὴν τῶν μερῶν φοράν, ἀλλ' ἕτερον τρόπον ἀκίνητός ἐστι, καθ' ὃ μὴ μεταλλάσσει τόπον ὅλως ὁμοῦ. Καθ' ὅλον μὲν ἓν ἀκίνητός ἐστι· κατὰ μέρη δὲ, κινητός τε καὶ ἀκίνητος, καὶ ὁμαλεσάτην τὴν Κίνησιν καὶ ἄκρως τεταγμένην ποιούμενος.

Πάλιν

Πάλιν ἡ κατὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀέρα συναφὴν Ἐπιφάνεια τε Αἰθέρος, Τόπος ἐστὶ τῶν ὑπὸ Σελήνην Στοιχείων. Τῶν λοιπῶν δὲ σωμάτων τῶν κατωτέρω, καὶ ἕξης μέχρι καὶ τῶν ἐπὶ μέρες σωμάτων, καθολικώτεροι τόποι καὶ μερικώτεροι εὑρεθήσονται. Καὶ ὁ προσεχὴς τόπος, ἐκεῖνος καὶ ἰδιαίτερος, ὅς ἐστιν ἡ κατὰ τὴν πρὸς τὸ περιεχον σῶμα συναφὴν Ἐπιφάνεια τε Ἀέρος, ἢ τε Ὕδατος, ἢ τῆς Γῆς, μὴ μεταῤῥέοντος δηλονότι τε ὕδατος, ἵνα μὴ ὡς ἐν ἀγγείῳ μᾶλλον, ἢ ὡς ἐν τόπῳ τὸ ἐν ἐκείνῳ σῶμα ὑπολημφθείη, διὰ τὸ μεταφορητὸν τε τόπε τε ἐν τῷ ὕδατι· καὶ μάλιστα εἰ καὶ τὸ σῶμα συμμεταφέροιτο. Ὁ μὲν ἓν εἰρημένος Τόπος, ὁ κατὰ τὴν περιοχήν ἐστι καὶ ὑποδοχήν. Καὶ γὰρ ἕκαστον τῶν περιεχόντων γίνεται Τόπος τῷ περιεχομένῳ, καὶ ὡς περιεκτικὸς αὐτε, καὶ ὡς ὑποδεκτικός. Καὶ ἔτός ἐστιν ὁ πλατυκῶς λεγόμενος Τόπος, ὃς καὶ ἀκίνητός ἐστι καὶ χωριστὸς, ἄλλοτε ἄλλως γινόμενος κατὰ τὴν τῶν σωμάτων μετάστασιν.

Ἔοικε δὲ κατὰ λόγον ἀκριβέστερον ὁ Τόπος, μέτρον εἶναι τῆς τῶν κειμένων Θέσεως· ὥσπερ καὶ ὁ Χρόνος, μέτρον ἐστὶ τῆς τῶν κινεμένων Κινήσεως. Διτλὴ δὲ ἡ Θέσις· ἡ μὲν, ἐσιώδης· ἡ δ', ἐπείσακτος. Διτλὸς ἓν καὶ ὁ Τόπος· ὁ μὲν, κατὰ Φύσιν· ὁ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσιώδης Θέσις, διτλή· ἡ μὲν, κατὰ τὸν εὐθετισμὸν καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν οἰκείων μορίων ἑκάστε πράγματος, ὡς ὅλε θεωρεμένε, καθ' ἣν κεφαλὴ μὲν καὶ χεῖρες καὶ πόδες, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν μορίων ἐπὶ Ζώε τοιῶσδε κεῖται πρὸς ἄλληλά τε, καὶ πρὸς τὸ ὅλον ζῶον, καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὰ μέρη· ῥίζαι δὲ καὶ κελέχη καὶ κλάδοι ἐπὶ Φυτῶν, ὁμοίως· Ἡ δὲ, κατὰ τὴν τε ὅλε ὡς μέρες πρὸς τὸ ὁλικώτερον ἀναφοράν. Ὡς γὰρ τῶν μερῶν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ μὲν ὅλον τί ἐστι, πρὸς δὲ τὸ ὅλον λέγεται μέρος· οἷον ἡ Κεφαλὴ, καθ' ἑαυτὴν μὲν ὅλη τυγχάνει, μέρος δὲ τε σώματος λέγεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ ὅλον πρὸς ὁλικώτερον ἄλλο, μέρος ἐστὶν· οἷον ἡ Γῆ καθ' ἑαυτὴν μὲν ὅλη ἐστὶ· πρὸς δὲ τὸν σύμπαντα Κόσμον, λέγεται μέρος. Διτλὸς ἓν ἔστι καὶ ὁ κατὰ Φύσιν Τόπος·

ὁ μὲν,

ὁ μὲν, τῶν οἰκείων μορίων ἑκάστε εὐθετισμὸς· ὁ δὲ, ἀφορισμὸς καὶ κλῆρος εἰς κατοχὴν ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν τῆ ὅλε κόσμε μερῶν· καθ' ὃ λέγεται Τόπος τῆς γῆς τὸ μέσον τῆ παντός. Κἂν τις ἐκζήσειε τὴν γῆν τῆς περὶ τὸ μέσον τῆ παντὸς θέσεως, τῶν μὲν οἰκείων μερῶν τὸν εὐθετισμὸν ἐν τῇ οἰκείᾳ καθέξει ὁλότητι· τὴν δ' ὡς μέρος τῆ παντὸς ἐχ ἕξει τότε θέσιν. Διὸ καὶ αὕτη ὅλη ἀφεθεῖσα, ἐπὶ τὸ μέσον οἰσθείη ἄν· καίτοι τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν τὴν πρὸς ἄλληλα φυλατ[τ]όντων συντόπωσιν, καὶ ὅταν αὕτη νοοῖτο ἔξω τῆ μέσε τυγχάνεσα. Διὰ τὸν Τόπον τοῦτον, καὶ τὰ κινέμενα φυσικῶς καὶ τὰ ἱσάμενα, τὰ μὲν κινεῖται, τὰ δ' ἔσηκεν, ἵνα τῆς ὡς μέρη θέσεως ἐν καταλήψει γένωνται τὰ κινέμενα· τὰ δ' ἱσάμενα τῷ ἀφορισθέντι Τόπῳ τότοις ὡς μέρεσιν ἐμφιλοχωρῆντα. Κατὰ τοῦτον δ' ἂν τὸν λόγον ὁ Τόπος, ἐκ ἔσαι τὸ πέρας τῆ περιέχοντος. Πῶς γὰρ ἂν εἴη τὸ τῆ περιέχοντος πέρας, τάξεως αἴτιον ἢ ἀφορισμῆ, αὐτὸ μᾶλλον τὸ πέρας ὁριζόμενον ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων καὶ ὑπ' αὐτῆ περιεχομένων;

Ὁ μὲν δὴ τῶν οἰκείων μορίων ἑκάστε εὐθετισμὸς, ἀχώριστός ἐστι Τόπος· κἂν κινῆται τὸ πρᾶγμα, κἂν ἠρεμῇ· μένει γὰρ διηνεκὴς ὁ αὐτὸς, ἔστ' ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ λοιπὸς τόπος χωρίζεται. Κινεμένων γὰρ τῶν σωμάτων ἃ συγκινεῖται αὐτοῖς. Διὸ καὶ τὰ κατὰ τόπον κινέμενα, πῶς μὲν ἐν τόπῳ εἶναι λέγονται, πῶς δ' ἐκ ἐν τόπῳ. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ἀφορισμένῳ τόπῳ τότοις ὡς μέρεσιν ἐκ εἰσίν. (ἦ γὰρ ἂν ἠρέμει, τὸν τοιῦτον τόπον κατέχοντα.) Ἐν δὲ τόπῳ εἰσὶν ἀφορισμένῳ σώμασιν ἄλλοις, τῷ Ἀέρι τυχὸν ἢ τῷ Ὕδατι. Καὶ ἔτός ἐστιν ὁ ἐν πλάτει λεγόμενος Τόπος, ἄλλοις μὲν κληρωθεὶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, καὶ τῶν κινεμένων τόπος γινόμενος. Ἡ γὰρ κατὰ τόπον Κίνησις, Θέσεων ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ Μετάληψις, τῆ μεταξὺ ἀέρος ἢ τῆ ὕδατος διαιρεμένε, ἕως ἂν παρέλθοι τὸ ἰσχυρότερον. Καὶ ἡ θέσις, ἣν μεταλαμβάνει τὸ κινέμενον, τῶν τῆ ἀέρος ἐστὶ μορίων Θέσις, ἢ τῶν τῆ ὕδατος. Γίνεται δὲ καὶ τῷ κινεμένῳ Θέσις ἐπάσακτος.

Τὸ γᾶν μετρᾶν αὐτήν, ὡς τῦ κινεμένε θέσιν, Τόπος ἐσὶ τῶ κινεμένῳ κατὰ συμβεβηκός. Ὥσε τῷ κινεμένῳ κατὰ τόπον, ἴδιος τόπος ἐκ ἐσι παρὰ τὸν εὐθετισμὸν τῶν οἰκείων μερῶν. Ὃν γὰρ διαμείβει τόπον, ἐκ αὐτῦ ὑπάρχει ἀφορισμὸς, ἀλλὰ τῦ περιέχοντος ἀέρος ἢ ὕδατος, ἔ καὶ τὸ κινέμενον ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ μέρει πέφυκε γίνεθαι. Καλῶς ἔν ὁρίζονται τὸν Τόπον, οἱ λέγοντες αὐτὸν μέτρον εἶναι τῆς τῶν κειμένων Θέσεως. Ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἔτος περιλαμβάνει πᾶντα Τόπον ἔντε Σώμασιν ἔντε Ἀσωμάτοις θεωρέμενον. Καὶ ἐν ἀσωμάτοις γὰρ Θέσις νοεῖται κατὰ τὴν τάξιν· ὡς λέγεται κεῖθαι τὴν δυάδα πρὸ τῆς τριάδος, καὶ τὴν τριάδα πρὸ τῆς τετράδος· καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην θέσιν τόπες οἴδαμεν Ἀριθμῶν. Ἔσι δὲ κἀν τοῖς σώμασι Θέσις, ὡς εἴρηται, ἡ ἐσιώδης καὶ ἡ ἐπείσακτος· καὶ ἡ ἐσιώδης διτλή· ὥσε κατὰ τὸ τῆς Θέσεως διάφορον ὁ ἀποδεδομένος τῦ Τόπε λόγος, τοῖς διαφόροις ἐφαρμόζει Τόποις. Τὶ μὲν ἔν ἐσι Τόπος, ὑποτετύπωται.

Χρόνος δέ ἐσιν Ἀριθμὸς Κινήσεως. Καλεῖται δ' Ἀριθμὸς καὶ ὁ ἀριθμῶν, καὶ ὁ ἀριθμέμενος, ὥσπερ λέγεται μέτρον τὸ μετρᾶν τε καὶ τὸ μετρέμενον· οἷον ὁ μοναδικὸς Ἀριθμὸς, ἤγεν ὁ ἐκ μονάδων συντεθειμένος, καὶ Ἀριθμὸς ἵππων ἢ βοῶν· καὶ πάλιν Χοῖνιξ ἡ ξυλίνη, καὶ ἡ τῦ σίτε· καὶ Ἀμφορεὺς ὁ κεράμειος, καὶ ὁ τῦ ὕδατος. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριθμέμενον διτλόν ἐσι· τὸ μὲν, κατὰ Ποσὸν, ὡς λέγομεν δύω κινήσεις ἢ τρεῖς· τὸ δὲ, κατὰ Τάξιν, ὡς λέγομεν προτέραν κίνησιν καὶ ὑσέραν. Ἔσιν ἔν ὁ Χρόνος ἀριθμὸς Κινήσεως, καὶ ὡς ἀριθμῶν καὶ ὡς ἀριθμέμενος· ἀριθμέμενος δὲ κατὰ τὴν Τάξιν, ἤτοι κατὰ τὸ Πρότερόν τε καὶ Ὕσερον· τῦ Πρότερον καὶ Ὕσερον λαμβανομένων, κατὰ τὴν τῦ εἶναι παράτασιν.

Ἀριθμεῖται μὲν ἔν ὁ Χρόνος ὑπὸ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς Κινήσεως τῆς κυκλοφορικῆς· ἀνταριθμεῖ δὲ πάλιν αὐτήν. Εἰ μὴ γὰρ ὑπὸ χρόνε ἡ τοιαύτη κίνησις, ὑπό τινος ἀριθμεῖη ἄν; Τὴν πρώτην ἔν καὶ κυριωτάτην τῶν Κινήσεων τὴν Κυκλοφορίαν ὁ Χρόνος μετρῶν, κατ' ἐκείνην καὶ τὰς

ἄλλας κινήσεις μετρεῖ. Ὥσε τῆς μὲν κυκλοφορικῆς Κινήσεως, ἀριθμὸς ἔσαι ὁ Χρόνος, καὶ ὡς ἀριθμῶν, καὶ ὡς ἀριθμέμενος· τῶν δὲ λοιπῶν Κινήσεων, ὡς ἀριθμῶν μόνον, ἐ μὴν καὶ ὡς ἀριθμέμενος. Οὐ γὰρ καὶ τῆς ἐμῆς βαδίσεως, καὶ τῆς σῆς λευκάνσεως Ἀριθμὸς ἔσαι ὁ Χρόνος ὡς ἀριθμέμενος· (ἐπεὶ εἰ τοῦτό γε, ἐκ ἂν ἦν ἀδιάφορος, ἐϑ' ἅμα καϑ' ἓν Νῦν ἀφοριζόμενος.) ἀλλὰ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς τῆ Οὐρανῆ Κινήσεως μόνης ἀριθμητὸν ὢν ὁ Χρόνος, κατὰ τὸ ἐκείνης Πρότερόν τε καὶ Ὕσερον· (τὸ γὰρ Πρότερόν τε καὶ Ὕσερον τῆς τοιαύτης κινήσεως ἀριθμέμενον, ὁ Χρόνος ἐσίν.) Οὕτως ἀριθμεῖ τὰ ἐν ταῖς διαφόροις κινήσεσι Πρότερά τε καὶ Ὕσερα καϑ' ἓν τὸ οἰκεῖον Νῦν. Διὸ καὶ ἅμα πανταχῆ ὁ αὐτός ἐσι χρόνος μέτρον ὑπάρχων πάσης Κινήσεως. Χρόνῳ γὰρ μετρεῖται σύμπασα Κίνησις. Ὥσπερ δὲ τῶν ἄλλων κινήσεων ἐναργέσερα ἐσὶν ἡ κατὰ τὸν Τόπον· ἕτω καὶ ὁ ταύτῃ τῇ κινήσει συνὼν Χρόνος ἐναργέσερός ἐσι τῶν ταῖς ἄλλαις συνόντος κινήσεσι.

Μήποτε δ' ἀκριβέσερον σκοπῶντι καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι Κινήσεις, οἷον Γενέσεις, Αὐξήσεις, Ἀλλοιώσεις, ὑπὸ τῆ Χρόνῳ μετρῆνται τότε τῇ τοπικῇ συνόντος κινήσεως. Ὥραις γὰρ, καὶ Ἡμέραις, καὶ Μησὶ, καὶ Ἐνιαυτοῖς, καὶ τῶν ἄλλων κινήσεων ὁρίζομεν τὴν παράτασιν. Οὐ μόνον δὲ τῶν Κινήσεων μέτρον ἐσὶν ὁ Χρόνος, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Ἠρεμιῶν. Καὶ αὐταὶ γὰρ ὑπὸ χρόνῳ μετρῆνται κατὰ συμβεβηκός. Οὐ γὰρ καϑ' ὃ Ἠρεμίαι, τουτέσιν, ἀπουσίαι κινήσεων, κατὰ τοῦτο μετρῆνται· ἀλλὰ καϑ' ὃ καὶ αὐταί πως Κινήσεις λεχθεῖεν ἄν. Διττὴ γὰρ ἡ Κίνησις· ἡ μὲν, ἀντικειμένη τῇ Ἠρεμίᾳ· ἡ δὲ, Ῥοὴ ἁπλῶς καὶ παράτασις, ἥ τις ἐσὶ καὶ τῆς ἠρεμίας περιληπτική. Ὥσε μετρήσει ὁ Χρόνος καὶ τὸ κινέμενον καὶ τὸ ἠρεμοῦν. Τὴν γὰρ κίνησιν αὐτῆ μετρήσει καὶ τὴν ἠρεμίαν ὁπόση τις ἦγεν, ἑκατέρας αὐτῶν τὴν κατὰ τὸ εἶναι παράτασιν. Ὥσε συνελόντα φάναι, μέτρον ἐσὶν ὁ Χρόνος τῆς ἐν γενέσει Ῥοῆς, ἥτις ἐσὶ κοινὴ καὶ Κινήσεως καὶ Ἠρεμίας, καὶ τῆ ἐν πᾶσι τοῖς γινομένοις εἶναι.

Λέγεται δὲ Ἀριθμὸς ὁ Χρόνος, οὐχ ὅτι ἁπλῶς ἐστιν ἀριθμὸς· (ἐπεὶ συνεχὴς καὶ αὐτὸς ὥσπερ ἡ κίνησις καὶ τὸ μέγεθος.) ἀλλ' ὡς τῷ διορισμῷ τε ἐν τῇ συνεχείᾳ Προτέρε καὶ Ὑστέρε γνωριζόμενος ὑπὸ τῶν αἰσθέσθαι χρόνε δυναμένων, διὰ τοῦτο λέγεται Ἀριθμός. Οὐκ ἔστι δ' ἁπλῶς ἀριθμὸς, ἀλλὰ μέτρον καὶ αὐτὸς, ὥσπερ ὁ Ἀριθμός. Τέσσαρα γάρ εἰσι μέτρα, Ἀριθμὸς, Μέγεθος, Τόπος καὶ Χρόνος. Καὶ ὁ μὲν Ἀριθμὸς, τὴν διάκρισιν μετρεῖ· τὸ δὲ Μέγεθος, τὴν διάστασιν· ὁ δὲ Τόπος τὴν παντοίαν θέσιν· ὁ δὲ Χρόνος, τὴν τῆς γενέσεως ῥοήν τε καὶ παράτασιν.

Διαιρεῖται δὲ ὁ Χρόνος κυρίως εἰς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα, καὶ διαιρεῖται κατὰ τὸ Νῦν. Καὶ ἔστι τὸ Νῦν πέρας μὲν τε παρεληλυθότος, ἀρχὴ δὲ τε μέλλοντος, χρόνε δὲ μέρος οὐδὲ τελάχιστον. Ἀλλ' ὅπερ ἐστιν ἐν Γραμμῇ, Σημεῖον· καὶ Κίνημα, ἐν Κινήσει· τοῦτο καὶ ἐν Χρόνῳ, τὸ Νῦν. Ἄποσα γὰρ καὶ ἄτομα, τὸ Σημεῖον, τὸ Κίνημα, καὶ τὸ Νῦν. Καὶ ἕτω μὲν ἔχει τὸ πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ λεγόμενον Νῦν. Ὥσπερ δὲ Τόπος λέγεται μὲν καὶ τὸ πέρας τε περιέχοντος· λέγεται δὲ καὶ ἡ οἰκία πᾶσα Τόπος τε ἐν τῇ οἰκίᾳ ὄντος, καθ' ὅσον ἔχει προσεχῶς ἐν ἑαυτῇ τὸ τε περιέχοντος πέρας· ἕτω λέγεται καὶ Νῦν, τό, τε πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ, τετέχι, τὸ ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ κατὰ χρόνον τὸν ἐνεστῶτα λεγόμενον· ὅπερ ἐστὶ μέρος Χρόνε, ἀντιδιαιρέμενον κατὰ τὴν πλατυκὴν διαίρεσιν πρὸς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα. Καὶ λέγεται Νῦν τὸ τοιῦτον τε Χρόνε μέρος, καθ' ὅσον ἔχει ἐν ἑαυτῷ προσεχῶς, τὸ πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ λεγόμενον Νῦν. Ἐνεστὼς ἦν Χρόνος ἐστὶν ὁ ἐφ' ἑκάτερα παρακείμενος τῷ κυρίως Νῦν χρόνος μερικὸς, ἐκ παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος συνεστὼς, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ κυρίως Νῦν γειτνίασιν, Νῦν λεγόμενος καὶ αὐτός.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Ἀπείρου.

Τὸ Ἄπειρον λέγεται πενταχῶς. ἕνα μὲν Τρόπον, τὸ ἀμερές τε καὶ ἄποσον· ὡς ἐν Γραμμῇ, Σημεῖον. Πέρας μὲν γὰρ ὑπάρχει γραμμῆς, τὸ σημεῖον· αὐτὸ δὲ τὸ σημεῖον, ἴδιον πέρας οὐκ ἔχει, διότι μηδὲ μέρος τὸ οἱονεῖ. Ὅθεν καὶ ὁσαπερ ἂν συνέλθοι σημεῖα, μόριον οὐκ ἀποτελέσει γραμμῆς οὐδὲ τελάχιστον· ἐπείπερ οὐδ' ἀλλήλων ἅπλεθαι δύναται, ἀλλ' ἐφαρμόζει τὰ πάντα. Τὰ γὰρ ἁπλόμενα, κατὰ πέρατα ἅπτονται· ὧν δὲ μέρος οὐθὲν, δῆλον ὅτι καὶ πέρας οὐθὲν· οἷς δὲ μὴ ἐστὶ πέρας, οὐδὲ τὸ ἅπλεθαι. Ἅπλεθαι γὰρ λέγονται, ὧν ἅμα τὰ πέρατα. Ὃν δὲ λόγον ἔχει τὸ σημεῖον ἐν γραμμῇ, τὸν αὐτὸν ἐν χρόνῳ τὸ νῦν, καὶ ἐν κινήσει τὸ κίνημα. Ὥστε τὸ Σημεῖον, τὸ Νῦν, καὶ τὸ Κίνημα, μὴ ἔχοντα μέρη, κἀντεῦθεν μηδὲ πέρατα, διὰ τοῦτο λέγονται ἄπειρα, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ἀπεράτωτα.

Κατὰ δεύτερον τρόπον Ἄπειρον λέγεται, ὃ διὰ τὸ χῆμα πέρας οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν κυκλικῶν τε καὶ σφαιρικῶν. Ἐπὶ τούτων γάρ ἐστί τι λαμβάνειν ἀεὶ κατὰ τὴν περιφοράν, κἂν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐπὶ ταὐτὰ πάλιν ἡ ἀνακύκλησις γίνηται.

Τρίτον τρόπον Ἄπειρον λέγεται, τὸ διὰ κατασκευὴν ὑπάρχον ἀδιαπόρευτον, ἢ μᾶλλον δυσδιαπόρευτον· ὡς ὁ Λαβύρινθος παρὰ Κρησὶ, καὶ παρὰ Λακεδαιμονίοις ὁ Κεάδας, ἔνθα τοὺς κατακρίτους ἐνέβαλον. Ὅτι γὰρ διεξώδευται Λαβύρινθος, ἔδειξε Δαίδαλος ὁ τεκτηνάμενος αὐτὸν, ὅτε καθειρχθεὶς ὑπὸ Μίνωος σὺν τῷ υἱῷ Ἰκαρίῳ ἐντὸς Λαβυρίνθου, ἀπέδρα· καὶ πρὸ τούτου Θησεὺς λίνον ἐξάψας τῆς θύρας ἐν τῷ εἰσιέναι ὑποθήκαις Δαιδάλου, καὶ τοῦτο ἑλκόμενος ἐν τῷ ἐξιέναι. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Κεάδας, ἐδήλωσεν ἡ Ἀλώπηξ ἡ τὸν μεσήνιον Ἀριστομένην ποδηγήσασα, καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ ὑποδείξασα.

Τέταρτον τρόπον λέγεται Ἄπειρον, ὃ πεφυκὸς διαπορεύσιν ἔχειν, ἀδιεξίτητόν ἐσιν ἄλλως· καθάπερ ἡ Διακεκαυμένη καὶ ἡ Κατεψυγμένη. Τῷ μὲν γὰρ ὡρῖσθαι τὸ μέγεθος αὐτῶν, διαπορευταὶ καὶ ἄμφω εἰσὶν· ἀλλ' ἡ τε ἄερος ἀσυμμετρία κωλύει τὴν αὐτῶν διεξέλευσιν.

Πέμπλον σημαινόμενον τε Ἀπείρε καὶ κυριώτερον, ἔ ἐσιν ἀεί τι λαμβάνειν ἑ τὸ αὐτό. Τῶτο δ' ἐπὶ τε Ἀριθμε θεωρεῖται κατὰ Πρόθεσιν· ἐπὶ δὲ Μεγέθες, κατὰ Διαίρεσιν. Παντί τε γὰρ ἀριθμῷ προσιθέναι ἐσὶν ἀεί, καὶ πᾶν συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον ὑπάρχει διαιρετόν. Ἐπὶ δὲ τε Χρόνε καὶ ἄμφω συνέρχονται, Πρόθεσις δηλαδὴ καὶ Διαίρεσις. Καὶ Προθέσει μὲν, ὁ μέλλων ἔχει τὸ Ἄπειρον· ὁ παρελήλυθὼς δὲ, Διαιρέσει. Καὶ τοῖς αὐξομένοις δὲ καὶ τοῖς διαιρεμένοις, δυνάμει τὸ Ἄπειρον ἔνεσιν· ὅτι δύναται δηλονότι τὰ μὲν αὔξεσθαι, τὰ δὲ διαιρεῖσθαι ἀεί. Οὔτε γὰρ Ἀριθμὸς ἐνεργείᾳ ἔσαι εἰς ἄπειρον αὐξηθεὶς· (πᾶς γὰρ ὁ ληφθεὶς ἐνεργείᾳ, πεπέρασαι.) ἔτε Μέγεθος ἐνεργείᾳ ἔσαι διηρημένον εἰς ἄπειρα. Πᾶσα γὰρ διαίρεσις ἐνεργείᾳ γεγονυῖα, πεπερασμένα τὰ τμήματα τίθησιν. Οὕτω τοίνυν καὶ πᾶς χρόνος ἐνεργείᾳ διαιρεθεὶς, ἢ πρόθεσιν δεδεγμένος, πεπέρασαι. Ὥσε τὸ Ἄπειρον, οἷς περ ἔνεσι, Δυνάμει γινώσκεται. Ἐν γὰρ τῷ δύνασθαι πάντοτε τέμνεσθαι, καὶ μηδαμῆ καταλήγειν τὴν τομὴν, καὶ πάλιν αὔξεσθαι πάντοτε, καὶ μηδαμῆ καταλήγειν τὴν αὔξησιν, θεωρεῖται τὸ Ἄπειρον. Ἐν τῷ διαιρετῷ ἄρα τὸ Ἄπειρον, καὶ ἐν τῷ αὐξητῷ Κᾶν γὰρ μὴ διαιρῆται τὸ διαιρετὸν, ἢ αὔξηται τὸ αὐξητὸν· ἀλλ' ἔν τὸ μὲν ἐπ' ἄπειρον ἐσι διαιρετὸν, τὸδ' ἐπ' ἄπειρον αὐξητόν. Εἰ δὲ κἂν τῷ διαιρεμένῳ καὶ αὐξομένῳ θεωρεῖται τὸ Ἄπειρον, ἀλλ' ἐς' ἂν διαιρῆται ἢ αὔξηται. Καὶ ἔσιν ἡ ἐπ' Ἄπειρον αὔξησις καὶ διαίρεσις, Ἐνέργεια τῇ δυνάμει, καὶ ἀτελὴς ἐνέργεια. Μένοντος γὰρ τε Δυνάμει γίνεται· κἂν τῷ γίνεσθαι, τὸ εἶναι ἔχει. Καὶ ὥσπερ ἡ τε κινητε Ἐντελέχεια φυλάττεσα τὸ Δυνάμει, Κίνησις ἐλέγετο εἶναι· ἕτω καὶ ἡ τε διαιρετε καὶ τε αὐξητε Ἐντελέχεια φυλάττεσα τὸ Δυνάμει, τὸ Ἄπειρον ἔχει. Τῇ δυνάμει γὰρ χωριθεῖσα,

πέρας

πέρας ἔλαβε, καὶ τὸ Ἄπειρον ἀπεβάλετο. Ὥσε τῇ δυνάμει τὸ Ἄπειρον ἐκ ἐξίσαται. Οὕτω καὶ Πλάτων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, Ἄπειρον ἔλεγεν, ὅτι ἐφ' ἑκάτερόν ἐσιν ἡ ἀπειρία Δυνάμει.

Ἐνεργείᾳ δὲ τελείᾳ ἐκ ἔσιν Ἄπειρον ἔτε Μέγεθος, ἔτε Πλῆθος ἐν τῷ κόσμῳ ὐδέν. Μέγεθος γὰρ ἐκ ἔσι μεῖζον τῇ Ουρανῷ, καὶ ἔτος ὑπάρχει πεπερασμένος· ἐπειδὴ καὶ ἡ τότε κίνησις πεπερασμένη. Καὶ γὰρ ἐλάτ[τ]ονι χρόνῳ τῇ νυχθημέρῳ σύμπας ἐκ τῇ αὐτῇ εἰς τὸ αὐτὸ περιφέρεται. Τῇ δ' Ουρανῷ τῇ τὸ πᾶν περιέχοντος πεπερασμένῃ τυγχάνοντος, πλῆθος Ἄπειρον πῶς ἂν εἴη τότε ἐντός; Ἅλλως δὲ πάλιν ἐπεὶ μεῖζον ἐκ ἔσιν ἀπείρῳ λαβεῖν· (εἰ γάρ ἐσιν, ἐκ ἂν εἴη τὸ Ἄπειρον Ἄπειρον, ἔχον μεῖζόν τι ἑαυτῇ καὶ διὰ τῆτο πεπερασμένον ὄν.) ὑποκείθω ἡ Ἄμμος ἄπειρος εἶναι τῷ πλήθει. Προσιθεμένων ἓν αὐτῇ τῶν ἀτόμων Ζώων, τῶν Φυτῶν, τῶν Ἀσέρων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων σωμάτων, μεῖζον πάντως πλῆθος εὑρίσκεται. Ὥσε καὶ ἡ Ἄμμος πεπέρασαι, εἴγε πλῆθος εὑρίσκεται μεῖζον αὐτῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν σωμάτων ἰδίᾳ θεωρέμενα, χωρὶς πάσης ἀμφιβολίας πεπερασμένα γνωσθήσονται. καὶ τὸ σύμπαν ἄρα πλῆθος τῶν ὅλων σωμάτων πεπέρασαι. Τὸ γὰρ ἐκ πεπερασμένων συγκείμενον, ὁμολογεμένως πεπερασμένον. Ὥσε ἐκ ἔσιν Ἄπειρον ἐν τῷ κόσμῳ ὐδέν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Στοιχείων.

Ἔρηται μὲν πρότερον περὶ τῶν πρώτων καὶ ἀσωμάτων καὶ ἀπλήστων στοιχειωδῶν Ἀρχῶν παντὸς σώματος Φυσικῆς, τῆς Ὕλης δηλαδὴ καὶ τῆ Εἴδες, ἤτοι τῆς ἀποίᾳ Ὕλης καὶ τῆς αὐτῇ Ποιότητος· Ποιότης γὰρ τὸ Εἶδος· ἐπεὶ σώματος πεποιωμένης εἰδοποιόν. Νῦν δὲ περί τινων ἄλλων ὁ λόγος Ἀρχῶν δευτέρων σωματοειδῶν, ἐκ τῶν πρώτων συγκειμένων Ἀρχῶν, αἵτινες ἰδίως Στοιχεῖα καὶ ἁπλᾶ προσαγορεύονται Σώμα-

τα. Στοιχεῖα μὲν, ὅτι τὰ λοιπὰ φυσικὰ σώματα προσεχῶς ἐκ τέτων συνίσανται· Σώματα δ' ἁπλᾶ, πρὸς τὰ συγκείμενα ἐκ τέτων παραβαλλόμενα. Πᾶντα γὰρ τὰ ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις, τῶν ἐξ ἐκείνων συντιθεμένων ἁπλέστερα. Ὅτι μὲν ἔν ἐσιν Ἐναντιότης ἐν τοῖς Εἴδεσι, (πᾶσα γὰρ Γένεσις ἐκ τῦ ἐναντίε, καὶ πάλιν εἰς τὐναντίον πᾶσα Φθορά.) προϋπέμνησαν. Ὅτι δὲ σωμάτων φυσικῶν καὶ αἰθητῶν ἁπάντων ζητῦντες Ἀρχὰς, τὴν Ὕλην καὶ τὴν ἐναντίωσιν ἔγνωμεν, αἰθητὴ ἂν εἴη πᾶσα ἐναντίωσις ἀρχικὴ, καὶ ἐχ ἡ τυχῦσα αἰθητὴ, ἀλλ' ἡ τῇ Ὕλῃ προσεχεστάτη καὶ κοινοτάτη, καὶ διὰ πάντων τῶν σωμάτων διήκεσα. Τοιαύτη δέ ἐσιν ἡ ἁπλή. Πρώτη γὰρ ἔσα κατὰ Φύσιν ἡ Ἀφὴ πασῶν τῶν αἰθήσεων, εἰκότως καὶ τῇ ἁπλῇ μεταδίδωσι κοινοτάτως πᾶσι τοῖς αἰθητοῖς. Τινὰ μὲν γὰρ τῶν αἰθητῶν ἀόρατα, διὰ τὸ ἀχρωμάτιστον· οἷος ὁ Ἀὴρ· τινὰ δὲ ἀνήκεσα, ὡς ἀψόφητα· οἷος ὁ Σπόγγος καὶ τὸ Ἔριον· ὅπερ γε καὶ τοῖς τῶν σωμάτων ἀντιτύποις ἐ καθ' αὑτὰ, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀέρα προσρήξει, πέφυκε τὸ ψοφεῖν. Ἀλλ' ἐδὲ αἱ ὀσμαὶ διὰ πάντων τῶν αἰθητῶν. Ἰδὲ γὰρ ὁ Ἀὴρ, ὥσπερ χρώματος, ἔτω καὶ ὀσμῆς ἰδίας ἀμέθεκλος· καὶ ταύτῃ διαπορθμευτικὸς γίνεται χρωμάτων τε καὶ ὀσμῶν. Ἀλλ' ἐδὲ γευσαὶ ποιότητες ἐν πᾶσίν εἰσι. Τὸ γᾶν ὕδωρ τοῖς χυμοῖς ὑποκείμενον, ἄχυμόν ἐσι καθ' αὑτό. Μόνας δὲ διὰ πάντων τῶν σωμάτων διαπεφοιτηκυίας, τὰς ἁπλᾶς ὁρῶμεν Ποιότητας. Ἁπλαῖ ἄρα εἶεν ἂν ἐναντιώσεις, αἱ διὰ πάντων τῶν σωμάτων διήκειν δυνάμεναι, καὶ κοινόταται εἶναι ἀρχαί.

Τίνες ἔν ἐναντιώσεις ἁπλαί; Θερμότης καὶ Ψυχρότης, Ὑγρότης καὶ Ξηρότης, Κυφότης καὶ Βαρύτης, Μαλακότης καὶ Σκληρότης, Γλιχρότης καὶ Κραυρότης, Λειότης καὶ Τραχύτης, Λεπτότης καὶ Παχύτης, Μανότης καὶ Πυκνότης, τὸν ἀριθμὸν αἱ πᾶσαι Συζυγίαι ὀκτώ. Τέτων τινὲς μὲν ἐ δύνανται δρᾶν εἰς ἀλλήλας, τινὲς δὲ ταῖς ἄλλαις ἐμπεριέχονται. Προσήκει δὲ ταῖς ἀρχικαῖς Ἐναντιότησι καὶ δρᾶν εἰς ἀλλήλας ὅλας δι' ὅλων, ὡς ἂν δι' αὐτῶν ἐπιτελοῖτο Γένεσις καὶ Φθορὰ, καὶ μηδ' ἄλλας

ὑπ'

ὑπ' ἄλλας τετάχθαι. Πῶς γὰρ ἂν εἶεν ὁμοτίμως Ἀρχαί; Τὸ μὲν ἓν Βαρὺ καὶ τὸ Κῦφον, τὸ Τραχύτε καὶ τὸ Λεῖον, ἔτε ποιεῖν ἔτε πάσχειν ἰσχύουσιν. Οὔτε γὰρ τὸ Βαρὺ μεταδοίη ἂν τῷ παρακειμένῳ βαρύτητος, ἔτε τὸ Κῦφον κυφότητος· ἔτ' αὖ τὸ Τραχὺ τραχύτητος, ἔτε τὸ Λεῖον λειότητος. Τὸ μαλακὸν δὲ καὶ τὸ Σκληρὸν, τὸ Γλίχρον καὶ τὸ Κραῦρον, τὸ Λεπτὸν καὶ τὸ Παχύ, τὸ Μανὸν καὶ τὸ Πυκνὸν, ταῦτα πάντα τῷ ὑγρῷ καὶ τῷ ξηρῷ συνυπάγεται. Τὸ μὲν γὰρ Ὑγρὸν ὅρῳ ἀμοτρίῳ εὐόριστόν ἐστι καὶ τῶν πόρων ἀναπλητικόν. Τοιοῦτον καὶ τὸ Λεπτομερὲς, εὐπεριόριστον ὅρῳ παντὶ, καὶ τῶν κενοτήτων ἀναπληρωτικόν. Εἰς Μέδιμνον γὰρ Καρύων ἐμβαλομένη Σεμίδαλις, δύναται διεισδύειν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν Καρύων κενὰς τῆ σαρκὸς σώματος χώρας καὶ ταύτας ἀναπληρῆν. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τὸ Ὑγρὸν ποιεῖ. Τὸ γὰρ Ὕδωρ παντὶ ἀκολουθεῖ ὅρῳ τῷ ἀπομένῳ καὶ περιέχοντι. Διὰ ταῦτα τοίνυν ὑπὸ τὸ Ὑγρὸν τάττεσι τὸ Λεπτόν, Ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ τὸ Ξηρὸν, τὸ Παχύ. Καθάπερ γὰρ τὸ Ξηρὸν, τῷ μὲν οἰκείῳ ὅρῳ εὐόριστον, τῷ δ' ἀλλοτρίῳ δυσόριστον· (ἀντιβατικὸν γάρ ἐστι, καὶ τοῖς περιέχουσιν, ἐκ ἀκολουθεῖ.) τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ Παχὺ μεγαλομερὲς ὂν, ἐκ εἰς χώρας διεισιν ἅπασαν. Ὡσαύτως καὶ τὸ Πυκνὸν καὶ τὸ Ἀραιὸν, τὸ μὲν ὑπὸ τὸ Ξηρὸν τιθέασι, τὸ δ' ὑπὸ τὸ Ὑγρόν. Μήποτε δὲ καὶ τὸ Λεπτὸν καὶ τὸ Παχὺ, τὸ Μανόν τε καὶ τὸ Πυκνὸν τῶν ποιητικῶν καὶ παθητικῶν ἀποδοκιμαθεῖεν ἐναντιώσεων, διὰ τὸ μηδ' αὐτὰ δύνασθαι δρᾶν ὅλα δι' ὅλων εἰς ἄλληλα. Καὶ ἐκ ἂν τὴν Ἄμμον ἢ τὴν Τέφραν ἀναγκασθείη τις Ὑγρὰ καλέσαι διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς λεπτομέρειαν, Ξηρὰ προδήλως ὑπάρχοντα. Τὸ Γλίχρον δὲ, φανερῶς Ὑγρόν ἐστι μετὰ πάθες τινός. Εἰ δὲ τὸ γλίχρον ὑγρὸν, τἐναντίον αὐτῷ, τετέσι, τὸ Κραῦρον ἔσαι Ξηρόν. Τὰ γὰρ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ὑπάρχουσιν. Ὑπείκει δὲ τὸ Μαλακὸν τῇ Ἁφῇ καθ' ὃ μετέχει ὑγρότητος. Τὸ γὰρ ὑπείκειν, ἴδιόν ἐστι τῆ Ὑγρῆ. διὸ καὶ τὸ Μαλακὸν περιληφθήσεται τῷ Ὑγρῷ· δῆλον δ' ὅτι καὶ τὸ Σκληρὸν τῷ Ξηρῷ.

Φανερὸν ἓν ἐντεῦθεν, ὡς δύω ἐναντιότητες ἁπλαὶ περιλείπονται πεφυκυῖαι ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ὅλαι δι' ὅλων, καὶ μηδαμῶς τισιν ἐμπεριεχόμεναι· Θερμότης αὖται δὴ καὶ Ψυχρότης, Ὑγρότης τε καὶ Ξηρότης, αἱ κοιναὶ πάντως εἶεν ἂν εἰδοποιοὶ Ἀρχαὶ πάντων σωμάτων τῶν αἰσθητῶν. Καὶ τὸ Διερὸ δὲ καὶ τὸ Βεβρεγμένε καὶ τὸ ἰδίως ὑγρὸ, καθ' ὃ τοιαῦτα, τὸ ἁπλῶς Ὑγρὸν περιεκτικόν ἐστι. Διερὸν μὲν ἓν λέγεται, τὸ ἐπιπολῆς ἔχον ἀλλοτρίαν ὑγρότητα· ὡς εἴτις ὕδωρ ἐπιχέοι λίθῳ τυχὸν, ἢ ξύλῳ, ἢ ζώῳ σώματι, ἢ ἱματίῳ μετρίως. Τὸ γὰρ ἐν βάθει τὴν ἀλλοτρίαν ἔχον ὑγρότητα, βεβρεγμένον κατονομάζεται, οἷος ὑπάρχει καὶ ὁ πηλός. Ἰδίως δὲ καλεῖται Ὑγρὸν, τὸ ἔχον οἰκείαν ἐν τῷ βάθει κεκρυμμένην ὑγρότητα καὶ δεικνύον αὐτὴν· καθάπερ ὁ Κηρὸς καὶ ὁ Μόλιβδος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τηκτῶν ὅτε τήκονται. Εἰ δὲ τῶν ῥηθέντων περιληπτικόν ἐστι τὸ ἁπλῶς Ὑγρὸν, δῆλον ὅτι καὶ τῶν ἀντικειμένων, τὸ ἁπλῶς Ξηρόν. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν Διερῷ τὸ ἰδίως Ξηρὸν, ὅπερ ἐφ' ἑπιπολῆς ἀλλοτρίαν ὑγρότητα δέδεκται· τῷ δὲ Βεβρεγμένῳ, τὸ Ἄβροχον· τῷ ἰδίως Ὑγρῷ δὲ, τὸ Πεπηγὸς· οἷά εἰσι, τὸ Ὄσρακον, καὶ τῶν Μετάλλων, τά τε μὴ τηκτὰ, καὶ τὰ τηκτὰ πρὶν τακῆ. Τῶν γὰρ πεπηγότων τὰ μὲν τηκτὰ, τὰ δ' ἄτηκτα. Ὑγρὸν δ' ἁπλῶς, ὅπερ ὅλον δι' ὅλε ἀεὶ φανερὰν οἰκείαν ὑγρότητα κέκληται· καὶ Ξηρὸν ἁπλῶς, ὅπερ ὅλον δι' ὅλε ὁμοίως ἔμφυτον ἔχει ξηρότητα.

Τέτων ὄντως ἐχόντων, ἐπεὶ καθόλε πᾶσα ἐναντιότης ἁπλῆ ποιητικὴ καὶ παθητικὴ, ταῖς εἰρημέναις δύω Συζυγίαις συνάγεται, ἐδεμία δὲ τέτων ὑπὸ τὴν ἑτέραν εὑρίσκεται· (ἐδὲ γὰρ τὸ Θερμὸν καὶ τὸ Ξηρὸν ἐδὲν ὑπὸ θάτερον τάττεται. Καὶ γὰρ ὄντως ἂν ἦν πᾶν Θερμὸν καὶ Ξηρὸν, ἢ πᾶν Ξηρὸν καὶ Θερμόν· ὅτε τὸ Ψυχρὸν καὶ τὸ Ὑγρὸν ἐδὲν ὑπὸ τὸ λοιπὸν διὰ ταῦτα· πολλῷγε μᾶλλον ἐδὲ τ' Ἀναντία ὑπὸ τ' Ἀναντία· πῶς γὰρ ἔσοιντ' ἂν ὑπάλληλα τὰ μαχόμενα;) πάντως εὔδηλον, ὅτι τὰ πρώτως ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐναντιώσεων εἰδοποιήμενα σώματα, ταῦτ' ἂν εἶεν στοιχεῖα προσεχῆ πάντων σωμάτων τῶν Φυσικῶν.

Εἰδο-

Εἰδοποιεῖται μὲν ἓν πρώτως τὸ Πῦρ, Θερμότητι καὶ Ξηρότητι· καὶ μάλιστά γε Θερμότητι· ὁ δ' Ἀὴρ, Θερμότητι καὶ Ὑγρότητι, καὶ πλέον Ὑγρότητι· τὸ δ' Ὕδωρ, Ὑγρότητι καὶ Ψυχρότητι, καὶ μᾶλλον Ψυχρότητι· ἡ δὲ Γῆ Ψυχρότητι καὶ Ξηρότητι, καὶ τελείαν Ξηρότητι. Πῦρ ἄρα, καὶ Ἀὴρ, καὶ Ὕδωρ, καὶ Γῆ, Στοιχεῖα προσεχῆ τῶν συνθέτων Σωμάτων τῶν Φυσικῶν. Ἃ δὴ Στοιχεῖα ἐ καθ' ὃ στοιχεῖα, καθ' ὃ δὲ Σώματα πεποιωμένα, ἐξ ἀλλήλων τε γίνεται καὶ εἰς ἄλληλα φθείρεται. Καὶ τὰ μὲν κοινὴν κεκλημένα ποιότητα καθάπερ τὸ Πῦρ καὶ ὁ Ἀὴρ τὴν Θερμότητα, καὶ τὸ Ὕδωρ καὶ ἡ Γῆ τὴν Ψυχρότητα, ῥαδίως ταῦτα μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, κατὰ μίαν ποιότητα πάμπαν δὴ μεταβάλλοντα· τὰ δὲ καὶ κατ' ἄμφω τὰς ποιότητας ἀντικείμενα, βραδυτέραν ποιεῖται πρὸς ἄλληλα τὴν μεταβολήν· ὡς τὸ Ὕδωρ καὶ τὸ Πῦρ, ἡ Γῆ τε καὶ ὁ Ἀὴρ, ἃ δὴ καὶ ἁπλῶς Ἐναντία εἰσίν.

Εἰ δ' ἐσίαι ταῦτα, τῇ ἐσίᾳ δ' ἐναντίον ἐδὲν, ἀλλ' ἐ καθ' ὃ ἐσίαι καὶ ὑποκείμενα, κατὰ τοῦτο ἐναντιοῦνται πρὸς ἄλληλα Πῦρ καὶ Ὕδωρ, καὶ πάλιν Ἀὴρ καὶ Γῆ, ἀλλὰ καθ' ἃς εἰδοποιοῦνται ποιότητας. Ἡ γὰρ ἐν Πυρὶ Θερμότης, τῇ ἐν Ὕδατι Ψυχρότητι μάχεται, καὶ ἡ Ξηρότης αὖ τῇ Ὑγρότητι. Καὶ πάλιν ἡ ἐν Ἀέρι Ὑγρότης τῇ ἐν Γῇ Ξηρότητι· καὶ ἡ Θερμότης τῇ Ψυχρότητι. καὶ ἁπλῶς ἐπὶ πάντων τῶν Στοιχείων, αἱ ἐναντίαι ποιότητες, ταῖς ἐναντίαις ἀντίκεινται.

Πᾶσαι δ' ἐσιώδεις Ποιότητες, κἂν ὦσιν Εἴδη τινά· (μετὰ γὰρ τὸ πρώτως ὑποκειμένῳ δηλονότι τῆς Ὕλης ἀποτελεῖσι τὸ δεύτερον ὑποκείμενον ἤτοι τὸ Σῶμα.) πλὴν καθ' αὐτὰς θεωρέμεναι χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου, συμβεβηκότα εἰσί. Διὸ καὶ Εἴδη καὶ εἰδοποιοὶ καλοῦνται Ποιότητες, ὡς ἑτέρου ὄντος τοῦ Εἴδους, ὃ ποιοῦσι παρὰ τὸ εἶδος, καθ' ὃ αὐτὰ λέγονται Εἴδη. Τὸ μὲν γὰρ, μετὰ τῆς ὕλης νοεῖται, καὶ ἐσία καὶ ὑποκείμενόν ἐστιν· ὡς τὸ πῦρ καθ' ὃ πῦρ, καὶ ἡ γῆ καθ' ὃ γῆ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀποτελεσμένων εἰδῶν. Ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶδος, καθ' ὃ αἱ Ποιότητες λέγονται εἴδη, χωρὶς

ρίς τε τῆς ὕλης ἐπινοεῖται· (πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἐξ ὕλης καὶ εἴδες λεχθεῖεν τὰ σώματα;) καὶ ἐκ ἔστιν ἀϑ' ἑσία ἀϑ' ὑποκείμενον, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ μάλιστα. Κἂν ποτε Οὐσία λεχθείη, Διὰ τῦτο λέγεται ἑσία, διὰ τὸ μετὰ τῦ ὑποκειμένε δύναϑαι μίαν ἑσίαν ἀποτελεῖν, καὶ μὴ ἀπογίνεϑαι τῦ ἀποτελεϑέντος, χωρὶς τῆς τότε φθορᾶς, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, διαλύσεως.

Διὰ ταῦτά τοι τὸ Εἶδος καὶ δευτέρα λέγεται καὶ ἥτλων Οὐσία, μᾶλλον δὲ ἑσιῶδες καὶ ἐκ ἑσία. Καὶ αὖ πάλιν κυριώτατα καὶ πρώτως καὶ μάλιστα Οὐσία Φιλοσοφεῖται παρὰ τῶν ὄντως Φιλοσόφων καὶ δογματίζεται. Τὸ μὲν γὰρ ἄνευ τῆς ὕλης ἐπινοέμενον, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ὕλῃ δυνάμενον ἔχειν τὴν ὕπαρξιν, εἰκότως ἑσία ἐ κυρίως λέγεται. Τὸ δὲ μετὰ τῆς ὕλης ὂν ἐνεργείᾳ, καὶ μετ' αὐτῆς χρηματίζον ἓν ὑποκείμενον, ὡς κατὰ συνεκδοχὴν ἐκ ϑατέρε τῶν συνελϑόντων εἰς τὸν τῦ συνϑέτε ἀπαρτισμὸν προσαγορευομένε τῦ σύμπαντος, τὸ τοιῦτον εἶδος, δικαίως ἂν ἑσία κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λέγοιτο. Τῦτο δέ ἐστι τὸ ἐδικώτατον πασῶν τῶν ἐπὶ μέρες ἑσιῶν περιληπλικὸν καὶ συλληπλικόν, καὶ λόγον ἔχον πρὸς αὐτὰς, ὃν ἡ ἑλότης πρὸς τὰς ὁμοιομερείας αὐτῆς. Οὕτω δὴ καὶ Πλάτων τὲς κατὰ μέρος ἀνθρώπες, ἀνθρώπε κέρματα προσηγορευσεν.

Οὐσῶν δὲ τεσσάρων Ποιοτήτων καθολικῶν, εἰκότως καὶ τὰ Στοιχεῖα τέσσαρα γέγονε, καὶ διτλὰς ἓν ἕκασον αὐτῶν Ποιότητας ἐκληρώσατο. Μόνως γὰρ ἔτω τοῖς στοιχείοις ἐναντιότης τε καὶ συγγένεια πρόσεστι· δι' ἃς Γένεσις καὶ Φθορὰ, καὶ ἡ διαμονὴ τῦ παντός. Διὰ μὲν γὰρ τὴν Ἐναντίωσιν ἐπιτελεῖται Γένεσις καὶ Φθορά. Πᾶσα γὰρ Γένεσις ἐκ τῦ ἐναντίε εἰς τὸ ἐναντίον· καὶ πᾶσα Φθορὰ εἰς τἐναντίον ὑπὸ τῦ ἐναντίε πάλιν. Οὐχ ὑπὸ τῦ τυχόντος γὰρ πάσχει τὸ πάσχον, ἀλλ' ὑπὸ τῦ Ἐναντίε· οἷον, τὸ ψυχρὸν ὑπὸ τῦ ϑερμῦ πάσχει τὴν ϑέρμανσιν. Κἂν ὁ Λύχνος εἰς πυρκαϊὰν προσενεχϑεὶς πάσχῃ τὴν σβέσιν, ἀλλ' ἐχ ὑφ' ὁμοίε πάσχει ὁ Λύχνος, ὑπὸ δ' ἐναντίε.

τῖε. Καὶ γὰρ ἡ ἐλάττων φλὸξ ἐκδαπανᾶται ὑπὸ τῆς μείζονος, ἠναντίωται δὲ τὸ μεῖζον τῷ ἥττονι.

Διὰ μὲν ἓν τὴν Ἐναντίωσιν ἐπιτελεῖται Γένεσις καὶ Φθορά· διὰ δὲ τὴν Συγγένειαν διαμένει τὸ πᾶν. συνάπτεται γὰρ ἡ Γῆ τῷ Ὕδατι, κατὰ τὸ Ψυχρὸν, καὶ τὸ Ὕδωρ τῷ Ἀέρι, κατὰ τὸ Ὑγρὸν, Καὶ ὁ Ἀὴρ τῷ Πυρὶ κατὰ τὸ Θερμὸν, καὶ τὸ Πῦρ τῇ Γῇ κατὰ τὸ Ξηρόν. Καὶ ἔτω τις Κύκλος ἐναρμόνιος τῆς τῶν μαχομένων ἑνώσεως ἀπαρτίζεται, καὶ χορὸς ἀλληλένδετος ἐξ ἐναντιοτήτων καὶ κοινωνιῶν συμπληρέμενος.

Καὶ κατὰ τὰς Ῥοπὰς δὲ τὰ Στοιχεῖα καὶ συνάπτονται καὶ διίστανται. Βαρεῖα μὲν γὰρ μόνως ἡ Γῆ· διὸ καὶ πᾶσιν ὑφίσταται. Κᾶφον δὲ μόνως τὸ Πῦρ· διὸ καὶ πᾶσιν ἐπιπολάζει, ὅσοις ἐπ' εὐθείας τὸ φέρεσθαι Φυσικῶς. Τὸ δ' ὕδωρ, κᾶφότερον μὲν τῆς Γῆς καὶ ταύτῃ ἐπιπολάζον, βαρύτερον δὲ τᾶ Ἀέρος καὶ τέτῳ ὑφιστάμενον. Ἀὴρ δὲ, τᾷ μὲν Ὕδατος κᾶφότερος, τᾷ Πυρὸς δὲ βαρύτερος. Ὥστε καθ' αὑτὸ καὶ ἁπλῶς, βαρὺ μὲν Στοιχεῖον, ἡ Γῆ· Κᾶφον δὲ, τὸ Πῦρ· ὁ δ' Ἀὴρ καὶ τὸ Ὕδωρ, πρός τι καὶ πῇ κᾶφά τε καὶ βαρέα εἰσὶ, καὶ δι' ἑαυτῶν τὰ πλεῖσον διεξῶτα, τὸ Πῦρ δηλαδὴ καὶ τὴν Γῆν, ἀλλήλοις συνάπτουσι. Πῶς μὲν γὰρ ἐναντία μᾶλλον, τὸ Πῦρ καὶ τὸ Ὕδωρ· πῶς δὲ, τὸ Πῦρ καὶ ἡ Γῆ. Κατὰ μὲν γὰρ τὰς ποιητικὰς καὶ παθητικὰς Ποιότητας, τὸ Πῦρ καὶ τὸ Ὕδωρ ἐναντία μᾶλλόν εἰσι· κατὰ δὲ τὰς Ῥοπὰς, ἡ Γῆ καὶ τὸ Πῦρ ἀλλήλοις ἐναντιώτατα.

Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν ἡ κατὰ τόπον ἀπ' ἀλλήλων διάστασις πλείστητέτοις συμβέβηκε· κατωτέρω μὲν τῶν ὅλων σωμάτων ὅσης τῆς Γῆς, ἀνωτέρω δὲ πάλιν, ἥγεν ὑπὸ τὴν Σελήνην εὐθὺς ὑπάρχοντος τᾷ Πυρὸς. ἐνταῦθα δὲ, τὸ στοιχεῶδες λέγομεν Πῦρ, ὃ καλεῖται ἰδίως Ὑπέκκαυμα, διὰ τὸ κινήσεως ἐπιτυγχάνον τινὸς, πολλάκις ἐκκαίεσθαι καὶ γίνεσθαι Πῦρ, ὁποῖον τὸ ἐν τῇ χρήσει καὶ διακονικόν. Τὸ γὰρ στοιχεῶδες Πῦρ, ἄλλοτί ἐστι παρὰ τὸ διακονικόν· διότι τὸ διακονικὸν, ὑπερβολὴν ἔχει ζέσεως, ὥσπερ καὶ ὁ κρύσταλλος, ψύξεως. Ὅθεν ἐν ὑπὸ κρυστάλλε ζωογονεῖται

τά τι, ἐϑ' ὑπὸ τε ἐν χρήσει Πυρός. Τὸ δὲ στοιχειώδες Πῦρ καὶ τὸ στοιχειώδες Ὕδωρ, ζωογόνα εἰσὶ, καὶ πρὸς σύστασιν τῶν συνθέτων σωμάτων παραλαμβάνονται· ἐξιόντα δ' ἐπ' ἀμετρίαν, τὸ μὲν, τὸν Κρύσταλλον· τὸ δὲ, τῦτο τὸ διακονικὸν ἐργάζεται Πῦρ.

Ἡνίκα μὲν ἓν θάτερον τῶν Στοιχείων ἐπὶ πλεῖον ὑπερέχει θατέρε, τότε μεταβάλλει τὸ ἔλαττον ὑπὸ τε πλείονος κρατέμενον, καὶ γίνεται τὸ σύμπαν, ὁποῖον τὸ ὑπερβάλλον. Ὅταν δέ πως ἰσάζῃ τἀναντία πάντα, καὶ μηδὲν ἐπικρατέτερον ᾖ κατὰ πολὺ τε λοιπε, τότ' ἀποτελεῖται τὸ Σύνθετον, ἑκατέρε δρῶντος εἰς ἑκάτερον, καὶ ὑπὸ θατέρε πάσχοντος θατέρε· καὶ μηδετέρε κατακρατεντος ἑτέρε, διὰ τὴν οἱον ἰσότητα τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ κολαζομένης μὲν τῆς ἑκατέρων ἀκρότητος, γινομένε δέ τινος Μεταξύ.

Διότι δ' ἐκ ἔστιν ἐνιαῖον καὶ ἄτομον τῦτο τὸ Μεταξύ, (καὶ γὰρ ἐν πλάτει θεωρεῖται καὶ πολὺ διάφορόν ἐστι, καθὰ καὶ τὸ μεταξὺ τε λευκε καὶ τε μέλανος· ὠχρὸν γὰρ καὶ πυῤῥὸν καὶ φαιὸν καὶ ἄλλα πολλά.) διὰ τῦτο καὶ τὰ Εἴδη τῶν συνθέτων πλείονά τέ εἰσι, καὶ ἀλλήλων διοίσοντα, τὰς διαφόρες ἐσιώδεις τε καὶ ἐπεσιώδεις Ποιότητας κτώμενα· κατὰ τὴν ποιὰν τῶν Στοιχείων κράσιν τε καὶ ἀλλοίωσιν τε Πυρὸς, τε Ἀέρος, τε Ὕδατος, καὶ τῆς Γῆς.

Ταῦτα γάρ μόνα Στοιχεῖα τῶν σωμάτων καλεῖν ἀξιῶσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Φυσικῶν· ὧν ἐστι καὶ ὁ ἐν ἰατροῖς δόκιμος Γαληνός· τὴν Ὕλην δὲ καὶ τὴν Ποιότητα, ἤτοι τὸ Εἶδος, μόνως Ἀρχάς· Ἀρχῶν διαφορὰν, καὶ Στοιχείων τιθέμενοι, τὸ τὰς μὲν Ἀρχὰς, ἐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς πρώγμασιν, ὧν εἰσὶν Ἀρχαὶ· τὰ δὲ Στοιχεῖα, πάντως ὁμογενῆ. Διὸ τὴν μὲν ἁπλῆν Ποιότητα, οἱον, τὴν Θερμότητα, ἢ τὴν Ξηρότητα, ἢ τὴν Ψυχρότητα, ἢ τὴν Ὑγρότητα, Στοιχείων φασὶ τῆς συνθέτε Ποιότητος, τῆς Θερμότητος ἅμα δὴ καὶ Ξηρότητος, καὶ πάλιν τῆς Ψυχρότητος ἅμα δὴ καὶ Ὑγρότητος· τὸ δ' ἁπλῶς

Σῶμα,

Σῶμα, σώματος Στοιχεῖον τὸ μὴ ἁπλοῦν, οἷον τὸ Πῦρ, ἢ τὸν Ἀέρα, ἢ τὸ Ὕδωρ, ἢ τὴν Γῆν, Στοιχεῖον σώματος τοῦ συνθέτου. Σῶμα γὰρ ἁπλοῦν, Ὕλη μετὰ Ποιότητος· Θερμότητος τυχὸν, ἢ Ψυχρότητος, ἢ Ξηρότητος, ἢ Ὑγρότητος.

Τὰ μὲν δὴ εἰρημένα τέσσαρα Στοιχεῖα καθαρὰ καὶ εἰλικρινῆ, νοῦς μόνος οἶδε διακρίνων ἀρρήτῳ. Οὐδὲ γάρ ἐστιν ἰδεῖν αὐτῶν ἀμιγῆς τῶν λοιπῶν· διότι πάντα νενοθευται τοῖς ἑτερογενέσιν, ἔστιν, ἑτεροειδέσι καὶ ἀναμέμικται, καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀλλήλων μετείληφεν· ὥστε κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν, τὸ μὲν Πῦρ ὀνομάζεσθαι, τὸ δ' Ὕδωρ· καὶ τὸ μὲν, Ἀέρα· τὸ δὲ, Γῆν. Τοῦτο δ' ὑπαγορεύει καὶ αὐτὴ ἡ αἴσθησις. Ἡ γὰρ Γῆ συνέχεται μὲν καὶ ἐκτατέθραυται τῇ συμπλοκῇ τοῦ ὕδατος οἱονεί τινι κόλλῃ συνδεδεμένη· κέχρωται δὲ καὶ ἀνεζωπύρηται τῷ πυρὶ· πλήρης δὲ ἐστιν ἀεὶ, τῷ κενῷ χώραν μὴ διδοῦσα, κἂν ἀποῤῥέῃ διὰ τὴν τοῦ ἀέρος παρείσδυσιν. Διὸ καὶ ἔστηκεν ὀρθιος καὶ ἀνέχεται μὴ πεπλωκυῖα. Οὕτω δὲ καὶπὶ τῶν ἄλλων Στοιχείων ἐστὶν εὑρεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοιχειώδους Φύσεως ἔστι τὸ λεγόμενον κατανοῆσαι. Τὰ γὰρ στοιχεῖα καθ' ὃ Στοιχεῖα, καθ' αὑτὰ μὲν ἀδαμοῦ ἐστιν· ὥσπερ οὐδὲ τὰ τοῦ λόγου Στοιχεῖα τὰ εἰκοσιτέσσαρα· δι' ἀλλήλων δ' ἀεὶ κεχωρηκότα τὸ σύνθετον ἀποδιδόασι. Καὶ γὰρ ὥσπερ τὰ μέρη τοῦ ὅλου τυγχάνει μέρη, καὶ καθ' αὑτὰ ἔναι δύναται μέρη ὄντα· οὕτω καὶ τὰ Στοιχεῖα τοῦ συνθέτου ἐστὶ στοιχεῖα, καὶ δι' ἀλλήλων ἀεὶ κεχώρηκε, καὶ οὐδέποτε καθ' αὑτὰ ὑφέστηκεν· ἀλλήλοις δὲ πρῶτον συναναμαθέντα καὶ κατ' ἐπικράτειαν ἑνὸς εἰδοποιηθέντα· ὅτως ὡς ἐξ ἁπλῶν τῶν κατ' ἐπικράτειαν, κατὰ δευτέραν σύνθεσιν τά τε Ζῷα συνιστῶσι, καὶ τὰ Φυτὰ, καὶ τὰ μέρη αὐτῶν

Πλείονος μέν τοι τῶν ἄλλων Στοιχείων μετέχει τῆς Γῆς τὰ Φυτὰ καὶ τὰ Ζῷα καὶ ὅσα περίγεια σώματα. Ἕκαστον γὰρ περὶ τὸν οἰκεῖον τόπον μᾶλλον πλεονεκτεῖ. Καὶ εἰ τῆς Γῆς τόπος τὸ μέσον τοῦ παντὸς· τοῖς ἔστιν

ἐν τῷ

ἐν τῷ τόπῳ τῆς Γῆς, πλεῖσον ὑπάρξει τῆς Γῆς· εἶτα καὶ Ὕδατος μετέσαι αὐτοῖς Ἀέρος τε καὶ Πυρὸς, πρὸς λόγον τῆς ἀπὸ Γῆς τετωνὶ τῶν Στοιχείων τοπικῆς διασάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΙΒ'.

Περὶ τῶν Φαινομένων Φλογῶν καιομένων περὶ τὸν Οὐρανὸν, καὶ τῶν καλεμένων Αἰγῶν, καὶ Δαλῶν, καὶ διαθεόντων Ἀσέρων.

Ἄνωθεν μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τε Στερεώματος μέχρι καὶ τε τέρματος τῆς Σελήνης, τὸ αἰθέριόν ἐσι Σῶμα· κάτω δ' ἐπὶ τὸ μέσον καὶ περὶ τὸ μέσον τὰ τῶν σωμάτων βαρύτατα καὶ ψυχρότατα, Γῆ τε καὶ Ὕδωρ· ἡ Γῆ μὲν, ἐπὶ τὸ μέσον· τὸ δ' Ὕδωρ, περὶ τὸ μέσον· μεταξὺ δὲ τέτων τῶν σωμάτων καὶ τε Αἰθέρος, ὁ Ἀὴρ ἐσι καὶ τὸ καλέμενον σοιχειῶδες Πῦρ, ἐχόμενος μὲν τῆς Γῆς καὶ τε Ὕδατος, ὁ Ἀὴρ· μετὰ δὲ τὸν Ἀέρα, τὸ Πῦρ τεταγμένον τὸ σοιχειῶδες, ἄλλο τυγχάνον παρὰ τὸ ἐντελεχείᾳ Πῦρ, ἤγεν τὸ διακενικὸν, ὅπερ ἐσιν ὑπερβολὴ, καὶ οἷον ζέσις θερμῦ. Τῦ δὲ λεγομένε Ἀέρος διὰ τὸ ἐπικρατῆν, ὅσον μὲν περὶ τὴν γῆν, ὑγρόν ἐσι μάλισα καὶ θερμόν· (μετέχει μὲν γὰρ καί τινος ἀναθυμιάσεως ξηρᾶς ἐκ τῆς γῆς.) τὸ δὲ πλέον, ἀτμίδος ἐσὶν ὑγρᾶς.

Τὸ μὲν ἂν περὶ τὴν γῆν τε ὑφ' ἡμῶν καλεμένε Ἀέρος, τοιῦτον· τὸ δ' ὑπὲρ τῦτο, θερμόν καὶ ξηρὸν ἤδη. Καὶ τῦτό ἐσι τὸ καλέμενον σοιχειῶδες Πῦρ, ὃ διὰ συνήθειαν λέγεται Πῦρ· κυριώτερον δὲ καλεῖται Ὑπέκκαυμα. Ὑπεκκαίεται γὰρ πολλάκις, μικρᾶς ἐπιτυχὸν κινήσεως, καὶ Πῦρ ἐντελέσατον γίνεται. Τῦτο δὴ τὸ Ὑπέκκαυμα, συνεχές ἐσι τῷ Αἰθέρι. Κατὰ γὰρ τὴν κοίλην ἐπιφάνειαν τῆς σεληνιακῆς Σφαίρας, τέτῳ συνάπλεται. Καὶ ὥσπερ τὸ Αἰθέρος, τὸ μέν ἐσιν εἰλικρινὲς, τὸ δ' ἧττον καθαρὸν, καὶ μάλισα ὅσον ἐσὶ περὶ τὴν κατὰ τὸ Ὑπέκ-

καυμα

καύμα συναφὴν, οἷον ὑποσάθμη τῷ Αἰθέρος ὄν· ἔτω δὴ καὶ τῷ Ὑπεκκαύματος τὸ μέν ἐστιν ὅλως θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὅσον ἄνω μᾶλλον καὶ τῷ Αἰθέρος ἐγγύτερον· τὸ δ' ἧττον τοιοῦτον, ὅσον κατωτέρω, καὶ τῷ Αἰθέρος ἀπότερον. Φερομένων γὰρ κύκλῳ τῷ Αἰθέρος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων, τὸ προσεχὲς ἀεὶ τῇ κινήσει διακρινόμενον ἐκπυροῦται, καὶ ἔστι θερμότερον μάλιστα καὶ ξηρότερον. Ὅσον δὲ τῷ Αἰθέρος ἀφέστηκεν, ἧττον ὑπάρχει τοιοῦτον, πρὸς λόγον τῆς ἀποστάσεως. Συγκινεῖται δὲ τῷ Αἰθέρι, κατὰ λόγον τὸ ἅπαν Ὑπέκκαυμα· συμφέρεται δέ πως διὰ τὴν συνέχειαν, καὶ ὁ ἐχόμενος τότε Ἀήρ· πλὴν τῷ ὄντος ἐντὸς τῶν τῆς Γῆς ἐξοχῶν, καὶ ἀναπληροῦντος τὰς ἀνωμαλίας τῆς Γῆς, καὶ ἀπαρτίζοντος ταύτην, ὡς εἶναι σφαιροειδῆ σὺν αὐτῷ. Οὗτος γὰρ ἐκ ἔτι κύκλῳ συμπεριάγεται, διότι θολερὸς καὶ παχὺς, κἀντεῦθεν βαρύτερος καὶ δυσκίνητος· ὅτι καὶ τῷ ὕδατι καὶ τῇ Γῇ συγγενὴς· ἴσως καὶ τῶν κατὰ τὰ ὄρη ἐξοχῶν κωλυσῶν αὐτῷ τὴν μετάστασιν.

Τότε δὴ τῷ Ἀέρος τῷ μὴ συγκινεμένῳ τῷ Ὑπεκκαύματι, ὅσον ἀπογειώτερόν ἐστι, τοῦτο δὴ καὶ ψυχρότερον· διὰ τὸ μήθ' ὑπὸ κινήσεως, μήθ' ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀνακλωμένων θερμαίνεσθαι. Προσπιπτουσῶν γὰρ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τῇ Γῇ, καὶ πάλιν ἐκ ταύτης ἀνακλωμένων, τῇ διπλῇ παρόδῳ θερμαίνεται, ὃ μᾶλλον προσγειότερόν ἐστι τῷ ἀέρος· τὸ δ' ἀπογειότερον, καθ' ὅσον ἀπογειότερον, κατὰ τοσοῦτον ἐ δέχεται τὴν ἐκ τῆς ἀνακλάσεως τῶν ἀκτίνων θερμότητα. Ἐξασθενοῦσι γὰρ αἱ ἀνακλάσεις, εἰς ἀχανῆ τὸν ἀέρα χεομένων τῶν ἀκτίνων καὶ σκιδναμένων.

Τούτων ἕτως ὑποκειμένων, σαφέστερον εἴπωμεν, ὅτι τῆς Γῆς καὶ τῷ Ὕδατος ὑπὸ τῷ Ἡλίῳ θερμαινομένων, ἤτοι τῆς Γῆς αὐτῆς καὶ παντὸς ὑγροῦ τῷ ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν, διάφορος Ἀναθυμίασις γίνεται· καὶ ἡ μὲν ἐκ τῷ ὑγροῦ ὑγρὰ· ἥτις καλεῖται Ἀτμὶς· ἡ δ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐσίας τῆς Γῆς, ξηρᾶς ἔσης, ξηρὰ· ἥτις καὶ καπνώδης καὶ πνευματώδης Ἀναθυμίασις λέγεται· καὶ ἁπλῶς ἔτω

καὶ ἀδιορίστως Ἀναθυμίασις ὀνομάζεται. Μετέχουσι δὲ καὶ ἄμφω θερμότητος τῷ διὰ θερμότητα γίνεσθαι. Καὶ ἔστιν Ἀτμίδος μὲν Φύσις, θερμὸν καὶ ὑγρόν· ἀναθυμιάσεως δὲ φύσις, θερμὸν καὶ ξηρόν. Καὶ ἔστιν Ἀτμὶς δυνάμει, οἷον Ὕδωρ· Ἀναθυμίασις δὲ δυνάμει, οἷον Πῦρ. Καὶ ἡ μὲν Ἀναθυμίασις ἐπιπολάζει διὰ κεφότητα· (τὸ γὰρ θερμὸν ξηρότητα προσλαβὸν, κῶφον γίνεται·) ἡ δ' Ἀτμὶς, ὑφίσταται διὰ βαρύτητα. Τὸ γὰρ ὑγρὸν, μετέχει βαρύτητος. Μέχρι μὲν ἕν τινος ἡ Ἀτμὶς καὶ ἡ Ἀναθυμίασις συμμίκτως καὶ ἀδιακρίτως ἀνέρχονται· προϊοῦσαι δὲ, διακρίνονται· καὶ τὸ συγγενὲς ἑκατέρα ζητεῖ· κἀντεῦθεν ἡ μὲν Ἀτμὶς, ἐναπολιμπάνεται κατωτέρω· ἡ δ' Ἀναθυμίασις, μετὰ τὸ Ὑπεκκαύματος γίνεται. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄλλο κατὰ τὴν ἰσίαν τὸ Ὑπέκκαυμα, ἢ Ἀναθυμίασις Ἀτμίδος κεχωρισμένη καὶ ἀμιγής.

Τὸ τοίνυν Ὑπέκκαυμα κινούμενον ὑπὸ τῆς τε κυκλοφορικῆ κινήσεως, καθ' ὃ ἂν μάλιστα τὴν πρὸς τὸ ἐξαφθῆναι ἐπιτηδειότητα καὶ σύγκρισιν ἔχει, κατὰ τοῦτο ἐξάπλεται.

Ἂν μὲν ἓν μῆκος ἔχῃ καὶ πλάτος τὸ ἐξαπλόμενον, φαίνεται καιομένη Φλόξ, παραπλησίως ταῖς ἐν ταῖς ἀρέραις ἐξαπλομέναις καλάμαις γινόμενον.

Ἂν δὲ μῆκος μὲν ἔχῃ, μηκέτι δὲ καὶ πλάτος ἀνάλογον, τότε γίνεται Αἴξ, ἢ Δαλὸς, ἢ διαθέων εἴτουν διάτλων Ἀξήρ.

Ἂν μὲν γὰρ ᾖ πλέον κατὰ μῆκος τὸ ἁπλόμενον, ἔλαττον δὲ κατὰ πλάτος, κατὰ δὲ τὰ πλάγια καιόμενον, ποιεῖταί τινας ἐκπυρώσεις καὶ ἐκδρομὰς τῆς ἐξάψεως μὴ καθ' αὑτὰς, ἀλλὰ συνημμένας ὅλῳ τῷ καιομένῳ σώματι, ὡς δοκεῖν ἀποσπινθηρίζειν, τὸ τοιοῦτον Αἴξ ὀνομάζεται.

Ὅταν δὲ μόνον ἐπὶ τὸ μῆκος ᾖ ἐξημμένον, μηκέτι δὲ καὶ ἀποσπινθηρίζον, τὸ τοιοῦτον καλεῖται Δαλός.

Ἂν δὲ μὴ ἓν ὑπάρχῃ καὶ συνεχὲς τὸ τε ἐξαπλομένε Ὑπεκκαύματος μῆκος, ἀλλὰ διαστήματα ἔχον, (ὡς κεχωρισμένων ὄντων ἀπ' ἀλλήλων τῶν τότε μερῶν, ἰδίαν σύγκρισιν

σύστασιν ἔχοντος ἑκάστου αὐτῶν·) καὶ τὰ διασήματα δὲ λεπτὴν Ἀναθυμίασιν ἔχει τινά, πρὸς τὸ ἐκκαυθῆναι καὶ αὐτὴν ἐπιτήδειον, ἀφεῖται δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ μέρη τῆ τοιούτου ὑπεκκαύματος ἔχει καὶ βάθος καὶ πλάτος ὁμοίως τῷ μήκει, τότε γίνονται οἱ δοκοῦντες διάττειν Ἀστέρες. Ὅταν γὰρ ἡ πρώτη κειμένη τῶν τοιούτων συστάσεων ὑπὸ τῆς κινήσεως ἐκκαυθῇ, ταχέως τὸ Πῦρ διὰ τῆς μεταξὺ λεπτῆς ἀναθυμιάσεως ἐπὶ τὴν ἐφεξῆς κειμένην σύστασιν διαδίδοται, καὶ ἀπὸ ταύτης πάλιν ὁμοίως ἐπὶ τὴν μετ' αὐτὴν· καὶ τοῦτο ποιεῖ, ἕως ἂν ἐπέλθῃ πάσας τὰς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔσας συστάσεις τοῦ τοιούτου Ὑπεκκαύματος· καὶ φαίνεται τὸ Πῦρ τὸ αὐτὸ τὴν ἀρχὴν ἄνωθεν φερόμενον ἢ ῥιπτούμενον διὰ τὴν ταχεῖαν διάδοσιν. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν Λύχνων, ὅταν ὁ μὲν, καίηται, ἄλλος δ' ἀποσβεσθεὶς, εὐθὺς ὑποτεθῇ αὐτῷ· ἡ ἀπὸ τοῦ νεωστὶ ἐσβεσμένου ἀναφερομένη Ἀναθυμίασις ἐπὶ τὴν τοῦ καιομένου φλόγα ἀφθεῖσα, καθ' ὃ ἐπλησίασεν αὐτῇ, ἐξάπτει τὸν ὑποκείμενον Λύχνον, ἐξαπτομένης τῆς ἐφεξῆς ἀναθυμιάσεως τῇ πρώτῃ ἐξαφθείσῃ ὑπὸ τῆς τοῦ καιομένου λύχνου φλογὸς, ἕως τῆς τοῦ λύχνου θρυαλλίδος, ἀφ' ἧς ἡ Ἀναθυμίασις· φαίνεται δὲ ὁ διαδιδόμενον τὸ Πῦρ, ἄλλου ἐξ ἄλλου ἁπτομένου, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀφθὲν φερόμενον· ἔτως ὑπολαμβάνειν χρὴ καὶ ἐπὶ τῶν διάττειν καὶ φέρεσθαι δοκούντων Ἀστέρων γίνεσθαι· ἄλλου μετ' ἄλλο ταχέως ἐξαπτομένου διὰ τὴν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδειότητα τῆς ὑποκειμένης Ὕλης. Ὅτε μὲν ἔτως οἱ Διάττοντες γίνονται, ὑπὸ τῆς κινήσεως τῶν ἐρανίων σωμάτων ἐξαπτομένου τοῦ ὑποκειμένου αὐτοῖς δὴ τοῖς ἐρανίοις σώμασιν ἐπιτηδείου πρὸς ἔξαψιν Ὑπεκκαύματος καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἐξάπτοντος, ὥσπερ εἰρηται. Ὅτε δ' ἐκ τοῦ συνισαμένου διὰ ψύξιν Ἀέρος, ὃς ὑπὸ τὸ Ὑπέκκαυμα τὴν θέσιν ἔχει, τὸ ἐναπειλημμένον ἐν αὐτῷ θερμὸν περιεελλομένου, καὶ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ Ἀέρος ψυχόμενον καὶ εἰς ἓν ἀθροιζομένου, ἐξαφθὲν ἐκθλίβεται μετὰ βίας καὶ φέρεται, ὥσπερ τὰ ἐκπυρηνιζόμενα ῥιπτούμενον· οἷον, ὡς ὁπόταν ἡμῶν τοὺς δακτύλους συσφιγγόντων, καὶ μάλιστα τὸν μέγαν τε καὶ τὸν λιχανὸν

νον ὑπὲρ τὸ μέσον τε Πυρῆνος, ἐξολισθαίνει ὁ Πυρὴν καὶ ἐκπηδᾷ, καὶ μᾶλλον εἰ μετέχει λειότητος καὶ γλιχρότητος, (ὡς οἱ τῶν ἐλαιῶν Κόκκοι πυρὲ χῆμα φέροντες, καὶ τὰ τέτοις παρόμοια.) τότε δὴ τὸ αὐτὸ μένει Πῦρ, ἀλλ' ἐκ ἐξάπλει τὸ ἐφεξῆς. Ἀμφοτέρως ἓν δοκεῖσιν οἱ Διάτλοντες γίνεθαι.

Τῶτο μέν τοι τὸ ἐκκρίσει γεννώμενον Πῦρ, πολλάκις εἰς τὸ κάτω μέρος θλιβόμενον, καὶ εἰς Γῆν καὶ εἰς θάλασσαν καταφέρεται, καὶ νύκλωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αἰθρίας ἔσης. Τότε δὲ φέρεται κάτω, ὅταν ἀπὸ τε ἄνω μέρες ἡ τε ἀέρος πύκνωσίς τε καὶ ψύξις ἀρξαμένη, τὸ ἐναπειλημμένον αὐτῇ θερμὸν εἰς τὸ κάτω μέρος ἀπώσηται. Διὰ τῶτο καὶ ὁ Κεραυνὸς Πῦρ ὢν εἰς τὸ κάτω φέρεται, διὰ τὴν βίαιον ἔκθλιψιν· ἐπεὶ τῷ πυρὶ κατὰ φύσιν ἡ εἰς τὸ ἄνω φορά.

Ὅσα μὲν ἓν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ σώματι ἐν ᾧ τὸ Ὑπέκκαυμα, διατλόντων φάσματα γίνεται, τῷ ἐξάπλεθαι γίνεται, τῆς Ἀναθυμιάσεως ἐκκαιομένης καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς διαδιδομένης, ὡς εἴρηται· Ὅσα δ' ἐν τῷ κατωτέρῳ, ἔνθα ὁ Ἀὴρ, τῇ Ἐκκρίσει· τῷ, ψυχομένης τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, ἐξ αὐτῆς τὴν Ἔκκρισιν γίνεθαι.

Ὡς δ' ἂν ἔχει θέσεως ἡ πυκνεμένη καὶ ψυχομένη Ἀναθυμίασις, καὶ ἐφ' ἃ τετραμμένη εἴη, ἔτως εἰκὸς καὶ ἐπὶ ταῦτα τὸ ἐξ αὐτῆς ἐκκρινόμενον φέρεθαι Πῦρ. Ἢ γὰρ εἰς τὸ ἄνω γίνεθαι τὴν Ἔκκρισιν, ἂν κάτωθεν ἡ Πύκνωσις· ἢ εἰς πλάγιον, ἂν ἐκεῖσε συνέβη ἡ Πύκνωσις· Ἢ κάτω, ἂν ἄνωθεν ἡ ἀρχὴ τῆς Πυκνώσεως γίνηται.

Τὰ πολλὰ μέντοι τῶν εἰς τὸ κάτω ἐξαπλεμένων, εἰς τὸ πλάγιον φέρεται, διὰ τὸ δύω ἅμα ποιεῖθαι ταῦτα φορὰς· τὴν μὲν, εἰς τὸ ἄνω καὶ κατὰ φύσιν· (ἐπεὶ τῷ Πυρὶ κατὰ φύσιν, τὸ ἄνω φέρεθαι.) τὴν δ' εἰς τὸ κάτω, βιαίως διὰ τὴν ἔκθλιψιν. Καὶ ἔσιν ἡ εἰς τὸ πλάγιον φορὰ ἔκ τε τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω μικτή. Τῶτο δὲ γίνεται, ὅταν μηδ' ἑτέρα πάντη ἐπικρατῇ.

Πάντων

Πάντων ἓν τῶν τοιούτων αἰτία ὡς μὲν Ὕλη, ἡ Ἀναθυμίασις· (αὕτη γὰρ ἡ ἐξαπλομένη.) ὡς δὲ Κινοῦν τε καὶ Ποιοῦν, ὁτὲ μὲν ἡ Κίνησις τῶν ἐγκυκλίων σωμάτων. (ὑπὸ ταύτης γὰρ τὰ ἐν τῷ Ὑπερκαύματι ἐξάπλεται.) ὁτὲ δὲ ἡ Ἀέρος ψύξις καὶ πύκνωσις.

Ὅτι δὲ κάτω Σελήνης αἱ τοιαῦται γίνονται συσάσεις καὶ ἐκδρομαί, παρίστησιν ἡ Φαινομένη αὐτῶν ἐν τῇ διαδρομῇ ταχυτής. Ὡς γὰρ τὰ ὑφ' ἡμῶν ῥιπιζόμενα, θᾶττον τῶν ἀσέρων ἡμῖν δοκεῖ κινεῖσθαι διὰ τὴν ἐγγύτητα, μηδ' ἐγγὺς ἐκείνοις ὁμοίῳ χρώμενα τάχει· ἕτω καὶ οἱ διάττειν λεγόμενοι, θᾶττον τῶν φύσει Ἀσέρων ἡμῖν κινούμενοι φαίνονται δι' ἐγγύτητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Κομητῶν, καὶ τῶ Γαλαξίᾳ Κύκλῳ.

Ἀπερὶ τῶν προειρημένων ἐλέγετο αἰτία των Φλογῶν, τῶν Δαλῶν καὶ τῶν λοιπῶν· (ἐλέγετο δὲ ὑλικὸν μὲν αἴτιον ἐκείνων ἡ καπνώδης Ἀναθυμίασις, ἡ δυνάμει Πῦρ ὄσα καὶ διὰ τοῦτο καλουμένη Ὑπέρκαυμα· ποιητικὸν δ' αἴτιον, ἡ τῶν ἐρανίων ἐλέγετο κίνησις.) ταῦτα δὴ καὶ τῶν νῦν λεγομένων αἴτια δοκεῖ τὰ αὐτά. Ὅταν γὰρ διὰ τὴν τῶ Αἰθέρος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων περιφοράν, εἰς τοιαύτην Ἀναθυμίασιν, εὔκρατον δηλονότι πρὸς ἔξαψιν, ἐμπέσῃ πυρώδης Ἀρχὴ, καὶ ἡ Ἀναθυμίασις ὑπάρχῃ πεπυκνωμένη καὶ σέγειν Πῦρ δυναμένη, καὶ μὴ λεπτὴ καὶ ἀχυρώδης καὶ ῥαδίως ἀναλισκομένη· ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ πυρώδης Ἀρχὴ μήθ' ἕτω σφοδρὰ καὶ πολλὴ ὡς ταχέως καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκκαῦσαι τὴν πυκνότητα ταύτην· μήτ' αὖ ἕττως ἀσθενὴς, ὡς ἀποσβεσθῆναι ταχύ, ἀλλ' ἰσχυροτέρα τῆς τοιαύτης καὶ ἐπὶ πλεῖον δυναμένη διαμένειν· ἅμα δὲ συμπίπτοι καὶ κάτωθεν ἄλλην κατὰ τοῦτο τὸ μέρος Ἀναθυμίασιν εὔκρατον ἀναφέρεσθαι καὶ πρὸς ἔξαψιν ἐπιτηδείαν· τότε τὸ ἐξαπλόμενον, Ἀστὴρ δοκεῖ Κομήτης ἢ Πωγωνίας.

Εἰ μὲν γὰρ πάντη ὁμοία ἡ ἔξαψις εἴη τῆς ἀναφερομένης ἀναθυμιάσεως καὶ οἷον σφαιροειδὴς, Κομήτης ὀνομάζεται· εἰ δ' ἐπιμήκης, Πωγωνίας προσαγορεύεται. Καὶ ἄμφω δὲ κοινῷ λόγῳ Κομῆται λέγονται. Συντελεῖ δ' ἡ κάτωθεν ἀναφερομένη πρὸς ἔξαψιν εὔκρατος ἀναθυμιάσις τοῖς Κομήταις, εἴπερ διαμονὴν χορηγίαν παρέχουσα τῷ πυρὶ, καὶ εἰς τὴν τῆς Κόμης φαντασίαν. Οὐ γὰρ περιωρισμένον καὶ ἀποτετορευμένον ἐστὶ τὸ καιόμενον, ἀλλ' ἐκδρομάς τινας ἔχον καὶ ἐξοχὰς, δι' ἃς ἡ φαντασία τῆς Κόμης γίνεται.

Ὅταν μὲν ἓν ἡ τοιαύτη Ἀρχὴ τῆς συγκάσεώς τε καὶ ἐξάψεως ἐν τῷ κατωτέρῳ γένηται τόπῳ, καὶ μὴ πλησίον τῶν ἀστέρων, καθ' ἑαυτὸν ὁ Κομήτης φαίνεται. Ὅταν δ' ἐγγὺς τοῦ Αἰθέρος ὑπό τινα τῶν Ἀστέρων ἢ τῶν πλανωμένων ἢ τῶν ἀπλανῶν, ἡ τοιαύτη Ἀναθυμίασις συγῇ, ὑπὸ τῆς τοῦ Ἀστέρος ἐκείνου κινήσεως τὴν αἰτίαν τῆς συγκάσεως καὶ τῆς ἐξάψεως ἔχουσα· (καὶ γὰρ Οὐ μόνον ὁ Ἥλιος, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀστέρες διὰ τῆς κινήσεως θερμαίνοντες τὴν Γῆν, ἀναθυμιάσεις ἀνέλκουσιν ἐξ αὐτῆς καὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ Ἀέρος.) τότε δὴ τότε τῶν προϋπαρχόντων τις Ἀστέρων Κομήτης φαίνεται. Οὐ γὰρ ἡ φαινομένη Κόμη τῶν ἀστέρων πρὸς αὐτοῖς ὑπάρχει τοῖς Ἀστράσιν, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸς ὅσα φαίνεται πρὸς αὐτοῖς, καὶ συμπεριάγεται αὐτοῖς. Ὅταν μὲν ἓν ἀνωτέρω καὶ πλησίον τοῦ Αἰθέρος ὑπό τινα τῶν Ἀστέρων ἡ Κόμη γένηται, ἐκείνῳ συγκινεῖται, ὡς ἐκείνου τῇ τοιαύτῃ συγκάσει τὴν αἰτίαν παρέχοντος. Ὅταν δὲ κατωτέρω καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ Κομήτης συγῇ, ἐκέτι τινὶ τῶν Ἀστέρων ἰσοδρομεῖ, ἀλλ' ἐφυστερίζων καὶ ὑπολειπόμενος φαίνεται. Τοιαύτη γὰρ ἡ κίνησίς τε καὶ περιφορὰ τοῦ κόσμου τοῦ περὶ Γῆν, ἐκ ἰσοδρομοῦσα τοῖς ἐρανίοις· ἀλλ' ὁδ' ὁμαλῶς αὐτοῖς ἑπομένη, ὁδ' ἀκριβῶς σφαιρικὴ· ἅτε μὴ κατὰ φύσιν ὄντων δὴ σφαιρικῶς κινουμένων τῶν περιγείων, ἀλλ' ὑποσυρομένων μόνον ὑπὸ τῆς τῶν ἐρανίων κινήσεως. Εἰ δὲ καὶ οἱ Πλάνητες βιαίως κινοῦνται τὴν ἀπ' Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς, ἀλλὰ τέως ἡ κίνησις αὐτῶν σφαιρικὴ· τῶν δὲ περιγείων ἐ τοιαύτη.

Ὅτι

Ὅτι δὲ πυρώδης ἡ τῶν Κομητῶν ἐστι σύστασις, τὸ σημαίνειν αὐχμούς τε καὶ πνεύματα πλείους αὐτοὺς γινομένους, τεκμήριον. Ὅταν γὰρ ἡ θερμὴ καὶ πυρώδης ἀναθυμίασις πλεονάζοι, ἔτοί τε συνίστανται, καὶ ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἀναθυμιάσεως ὁ Ἀὴρ ξηρότερος γίνεται, καὶ διακρίνεται, καὶ διαλύεται τὸ ἐξατμίζον ἀπὸ τῆ περὶ τὴν γῆν τόπε καὶ ἀναφερόμενον ὑγρὸν, ὥστε μὴ συνίσαθαι ῥᾳδίως καὶ μεταβάλλειν εἰς ὕδωρ.

Τῆ δὲ μὴ γίνεθαι πολλὰς Κομήτας μηδὲ πλειοάκις ὡς οἱ Διάπλοντες, ἀλλὰ καὶ τὰς γινομένας ἐκτὸς τῶν Τροπικῶν γίνεθαι μᾶλλον, ἥπερ ἐντὸς, αἰτίαν τιθέασι τὴν τῆ Ἡλίε, καὶ τῶν ἄλλων Πλανήτων κίνησιν, οἳ μεταξὺ τῶν Τροπικῶν κινέμενοι· (τοιαύτη γὰρ ἡ τῆ Ζωδιακῆ θέσις καθ' ἣν τῶν Πλανήτων ἡ κίνησις·) διακρίνεσι τὰ πολλὰ καὶ λεπλύνεσι τὰς πυκνοτέρας καὶ πεπιλημένας Ἀναθυμιάσεις, αἵτινές εἰσιν ὕλη τῶν Κομητῶν.

Μάλιτα δ' αἰτία δοκεῖ τῆ μὴ γίνεθαι κατὰ ταῦτα τὰ μέρη Κομήτας, ὡς ἐπίπαν τὸ εἰς τὴν τῆ γαλακλος χώραν, ἧγεν εἰς τὸν γαλαξίαν Κύκλον τὸ πλεῖσον τῶν τοιούτων ἀναθυμιάτεων ἀποκρίνεθαι· κἀκεῖσε ἀθροιζόμενον, ποιεῖν τὸ φαινόμενον Φῶς. Ὥσπερ γάρ τινες τῶν Ἀςέρων ἢ τῶν Πλανήτων, ἢ καὶ τῶν Ἀπλανῶν φαίνονται Κομῆται, καθάπερ εἴρηται, συνισαμένης ὑπ' αὐτὲς ἀναθυμιάσεως πυκνοτέρας καὶ ἐξαπλομένης καὶ συμπεριφερομένης αὐτοῖς· ἕτω δοκεῖ καὶπὶ τῆ γαλαξίε γίνεθαι Κύκλε. Ὁ γὰρ ἡ περὶ ἕνα τῶν Ἀςέρων Ἀναθυμίασις τοιαύτη γενομένη, Κομήτην ποιεῖ, τῆτο περὶ τὲς Ἀςέρας ἅμα γινόμενον, καθ' ὃς τὸ γάλα φαίνεται, τὸν καλέμενον γαλαξίαν Κύκλον ἔοικεν ἀποτελεῖν. Τὸ τοίνυν περὶ ἕνα τῶν Ἀςέρων γίνεθαι πεφυκὸς, ἐκ ἀπεικὸς γίνεθαι καὶ περὶ τὸν ὅλον Οὐρανόν. Εἰ γὰρ ἑνὸς Ἀςέρος κίνησις ποιεῖ τι τοιῆτον, ἐκ ἄτοπον ὑπολαβεῖν καὶ τὴν τῶν πάντων κίνητιν τὸ αὐτὸ δύναθαι ποιεῖν, ὡς ἐκριπίζειντε καὶ ἐξάπλειν τὴν ὑπ' αὐτὲς Ἀναθυμίασιν καὶ συνεφέλκεθαι. Τὸ τοιῆτον δὲ γίνεθαι μᾶλλον εἰκὸς, καθ' ὃ

μέρος τε Ουρανε πλεῖστοι καὶ πυκνοὶ καὶ μεγάλοι Ἀστέρες εἰσί. Κατὰ μὲν ἓν τὸν ζωδιακὸν ἡ τοιαύτη ἀναθυμίασις καὶ σύστασις ἐ μένει· διότι κατὰ τῆτον ὁ Ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ κινέμενοι Πλάνητες, διακρίνεσι τὴν τοιαύτην σύστασιν καὶ λεπτύνεσιν.

Ὅτι δ' ὁ γαλαξίας Κύκλος μέγιστος ὢν καὶ αὐτὸς, καὶ λοξὸς ὥσπερ ὁ ζωδιακὸς, ὑπερβάλλει τῇ θέσει τὲς Τροπικὲς, καί τινων ἑτέρων ἐφάπλεται Κύκλων ἐ πόρρω τῶν Πόλων ὄντων, καὶ κεῖται τῷ ζωδιακῷ ἐκ πλαγίων, ὡς μὴ κατ' αὐτὸν κινεῖσθαι τὲς Πλάνητας, ὅτι τε πλήρης ὁ τόπος μεγάλων καὶ λαμπρῶν Ἀστέρων, εὔλογον ὑπολαμβάνεται διά τε τὴν θέσιν καὶ τὸ τῶν κατ' αὐτὸν Ἀστέρων πλῆθος καὶ μέγεθος ἀθροιζομένην τὴν ἀναθυμίασιν καὶ συνισαμένην καὶ ἐξαπλομένην ποιεῖν ἐν τέτῳ τὸ Γάλα. Τέτε δ' ἂν εἴη σημεῖον, τὸ καὶ αὐτῷ τῷ Κύκλῳ τὴν σύστασιν πλέω εἶναι, καὶ πλεῖον τὸ Φῶς ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμικυκλίῳ, καθ' ὃ διπλόην τινὰ ἔχων ὁ Γαλαξίας ὁρᾶται, ἐν ᾧ μείζες καὶ πυκνότεροι Ἀστέρες εἰσίν. Εἰ τοίνυν ἐν τῷ Κύκλῳ τέτῳ φαίνεται τὸ Φῶς, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ μεγάλοι Ἀστέρες, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Κύκλῳ πλέον πάλιν ὁρᾶται τὸ Φῶς, ἐν ᾧ μέρει πλείες καὶ μείζες Ἀστέρες· εὔλογον τὲς Ἀστέρας καὶ τὴν κίνησιν αὐτῶν τῷ κατὰ τὸν Γαλαξίαν πάθες Αἴτια εἶναι οἴεσθαι· ἐπεὶ καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ λεγομένῃ ἀπλανεῖ Σφαίρᾳ Κύκλων, ἐν τέτῳ μόνῳ τὰ μεταξὺ τοιέτων ἀστέρων πεπλήρωται. Κατὰ γὰρ τὲς ἄλλες Κύκλες Φανερὰ διαλείμματα φαίνονται, καὶ τόποι πολλοὶ Ἀστέρων κενοί.

Ἔστιν ἓν τὸ Γάλα ὡς οἷον ὁρίσασθαι, ἡ διὰ τὴν ἔκκρισιν γινομένη τῷ μεγίστῳ Κύκλῳ Κόμη. Διὸ καθὼς εἴρηται πρότερον, ἐ πολλοὶ ἀλλὰ πολλάκις Κομῆται γίνονται διὰ τὸ τὴν τοιαύτην σύστασιν ἀποκεκρίθαι καὶ συνεχῶς ἀποκρίνεσθαι εἰς τῆτον τὸν τόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ Ὀμβρου, Χαλάζης, Χιόνος, Δρόσου, καὶ Πάχνης.

Ὥσπερ τῶν προειρημένων ἁπάντων παθῶν Αἴτιον ὑλικὸν ἡ Ἀναθυμίασις ἐγνωρίζετο· ἔστω δὴ τῶν νῦν λεγομένων Αἴτιον τοιοῦτον γινώσκεται ἡ Ἀτμίς. Αἴτιον δὲ ποιητικὸν, ἐκείνων μὲν ἡ τῶν ἐρανίων Κίνησις· τούτων δὲ, ἡ Ψύξις. Ἡ γάρ τοι Ἀτμὶς, ἢ μετεωροτέρα γίνεται ὑπὸ πλείονος ἀναφερομένη θερμότητος, ἢ μένει κάτω ποι τῷ περιγείῳ Ἀέρος, διὰ τὴν βραχύτητα τῷ ἀνάγοντος ταύτην θερμῷ. Ἄνω μὲν ἓν ἀνενεχθεῖσα καὶ ψυχθεῖσα, γίνεται Ὄμβρος, καὶ Χάλαζα, καὶ Χιών· κάτω δὲ μείνασα καὶ ψυχθεῖσα, γίνεται Δρόσος καὶ Πάχνη. Ὅταν μὲν γὰρ ἀπογειοτέρα γένηται, χωριζομένη τῆς ἀναγούσης ταύτην θέρμης καὶ καπνώδους Ἀναθυμιάσεως, καὶ τῆς συνούσης ταύτῃ θερμότητος, τῆς μὲν, ἐκκρινομένης καὶ ἀναφερομένης πρὸς τὸ Ὑπέκκαυμα· τῆς δὲ, σβεννυμένης, διὰ τὴν τῷ τόπῳ ψυχρότητα. τότε δὴ ψυχομένη ἡ Ἀτμὶς, διὰ τὴν ἀπόλειψιν τῷ θερμῷ πυκνῶται, καὶ εἰς Νέφος ἐξ Ἀέρος συνίσταται, καὶ εἰς Ὕδωρ μεταβάλλει, καὶ Ὄμβρος γίνεται.

Ἔστι δὲ ἡ μὲν Ἀτμὶς ἐκ τοῦ ὕδατος λεπτυνομένου καὶ ἀραιωμένου· αὕτη δὲ λεπτυνθεῖσα καὶ ἀραιωθεῖσα, γίνεται Ἀὴρ· ὁ δ' Ἀὴρ παχυνθείς τε καὶ πυκνωθεὶς, γίνεται Νέφος· τὸ δὲ Νέφος μεταβάλλον εἰς Ὕδωρ, τὸν Ὄμβρον ποιεῖ. Ὁ τοίνυν ἀνάγει καὶ μετεωρίζει τῷ ὑγρῷ ὁ Ἥλιος καθ' ἑκάστην, ἀτμίζων τῇ θερμότητι καὶ λεπτύνων καὶ διακρίνων· τοῦτο συναθροισθὲν εἰς τὸν ἄνω τόπον καὶ διὰ ψυχρότητα συσχὰν καὶ συγκριθὲν, πάλιν ὕδωρ γενόμενον, πρὸς τὴν Γῆν καταφέρεται.

Κἂν μὴ κατ' ἐνιαυτὸν δὲ ἴσον τῷ ἀναχθέντι κατενεχθῇ, ἀλλ' ἔν τισι τεταγμένοις χρόνοις καταφέρεται καὶ ἀποδίδοται πᾶν τὸ ἀναχθὲν ὑγρὸν, καὶ ὑστερῆσαν τῷ μὴ ταχέως μεταβαλεῖν. Διὸ καὶ μετὰ τὰ αὐχμηρὰ ἔτη φιλεῖ πάλιν ἔμβρα γίνεσθαι· τῆς ἀμεταβλήτου μενούσης

ύγρᾶς ἀναθυμιάσεως συμμεταβαλλέσης τῇ ἀναφερομένῃ.

Ἡ μὲν ἓν ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολὴ, διὰ μέσης Ἀτμίδος γίνεται. Ἡ γὰρ Ἀτμὶς παχύτερός ἐστιν ἀὴρ, ἔχοντι καὶ ὕδατος, καὶ διὰ τοῦτο ἀέρος τυγχάνει καὶ ὕδατος μεταξύ· ἡ δ' ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολὴ διὰ μέσε γίνεται Νέφες. Καὶ ὅπερ ἡ Ἀτμὶς κάτω, τοῦτ' ἄνω τὸ Νέφος. Καὶ ἄμφω γάρ ἀέρος καὶ ὕδατος μεταξύ.

Ἡ δ' Ὁμίχλη, περίτλωμα τῆς εἰς ὕδωρ τε Νέφες συγκρίσεώς ἐστι καὶ μεταβολῆς. Τὸ γὰρ ὑπολειφθὲν ἀπὸ τῆς Νεφέλης ἐν τῇ εἰς ὕδωρ μεταβολῇ, τοῦτέστιν, ὅπερ ἐν τῇ νεφέλῃ ἄγονον εὑρεθῇ μὴ δυνάμενον εἰς ὕδωρ μεταβαλεῖν, ὁμίχλη τὸ λοιπόν ἐστι. Γίνεται δ' Ὁμίχλη καὶ τὸ Νέφος, ὅταν μὴ δυνηθῇ πιληθῆναι ἔτως, ὡς εἰς ὕδωρ μεταβαλεῖν. Ὅθεν ἡ Ὁμίχλη καὶ σημεῖον μᾶλλον εὐδίας ἐστὶν, ἤπερ ὕδατος. Νεφέλη γὰρ ὥσπερ ἄγονος ὑπάρχει μὴ μεταβάλλεσα μὲν εἰς ὕδωρ ὡς ξηροτέρα· κάτω δὲ πίπλεσα πάλιν ὡς ψυχροτέρα.

Ὅταν μὲν ἓν ἐν τῷ ἀπογειοτέρῳ τόπῳ συναθροισθεῖσα ἡ Ἀτμὶς ψυχθῇ, καθὼς εἴρηται, τότε γίνεται Ὄμβρος· ὃς εἰ μὲν κατὰ μικρὰ μόρια φέροιτο καὶ μὴ ἀθρόως ἀλλὰ κατὰ μέρος, ὡς κατ' ὀλίγον ἐκ τε Νέφες γενόμενος, καλεῖται Ψεκὰς· εἰ δὲ κατὰ μείζω καὶ ἀθροώτερον, ὡς ἤδη γενομένης τῆς εἰς ὕδωρ τε νέφες μεταβολῆς, ὀνομάζεται Ὑετός.

Φιλεῖσι δὲ ταῦτα γίνεσθαι, κατὰ τὰς ἐνιαυσίες Ὥρας.

Αἱ γὰρ τοιαῦται Ἀναθυμιάσεις καὶ Μεταβολαὶ, κατὰ τὰς ἰδίας κινήσεις τε Ἡλίε μάλιστα γίνονται, καθ' ἃς κινήσεις καὶ αἱ ὧραι τε Ἔτες διαιρεῖνται. Τὸν γὰρ οἰκεῖον κύκλον ἀμείβων ὁ Ἥλιος, τὰ μὲν διακρίνει τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, πλησίον αὐτῶν γενόμενος· (τά, τε γὰρ ὕδατα λεπτύνει καὶ αὐτὴν τὴν γῆν.) καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις ποιεῖ· τὰ δὲ, συγκρίνει πάλιν, ἀφισάμενος πόῤῥω. Τότε γὰρ συγκρίνεται ἡ ὑγρὰ ἀναθυμίασις εἰς νέφη καὶ ὕδατα. Ὅθεν τῇ προσόδῳ τε καὶ ἀφόδῳ τῶν ἐναντίων παθῶν ὁ Ἥλιος αἴτιος γίνεται, κινέμενος τὸν ζωδιακόν.

Γίνεται

Γίνεται δὲ καὶ καθημερινή τις ἀπὸ τῆς περὶ γῆν ὑγρότητος εἰς Ἀτμίδα μεταβολή· λαμβάνουσα καὶ αὕτη τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς καθημερινῆς ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν τῆ Ἡλίου κινήσεως, κατὰ τὴν μετὰ τοῦ παντὸς συμπεριφοράν. Ἐκ δὴ ταύτης τῆς καθημερινῆς Ἀτμίδος, ὅση ἂν μὴ ἰσχύσειεν ἐπὶ πολὺ μετεωρισθῆναι, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆ ἀνάγοντος ταύτην θερμῆ, ἐγγὺς τῆς γῆς ψυχθεῖσα νύκτωρ (ψυχρότεραι γὰρ αἱ νύκτες.) Δρόσον καὶ Πάχνην ἀποτελεῖ· Πάχνην μὲν, ὅταν διὰ πολὺ ψύχος ἡ Ἀτμὶς αὕτη παγῆ πρὸ τοῦ εἰς ὕδωρ μεταβαλεῖν· Δρόσον δὲ, ὅταν τῷ μὴ πάνυ ψυχρὸν εἶναι τὸ περιέχον, ἡ Ἀτμὶς εἰς ὕδωρ ἀλλοιωθῆ· μήθ' ὅτω θερμανθεῖσα ὥστε ξηρανθῆναι, μήθ' ὅτω ψυχθεῖσα ὥστε παγῆναι. Ὅθεν ἡ μὲν Πάχνη χειμῶνος, καὶ ἐν τοῖς χειμεριωτέροις γίνεται τόποις· ἡ δὲ Δρόσος, Ἔαρος μάλιστα καὶ Φθινοπώρου, καὶ ἐν τόποις εὐκράτοις. Λίθριαι δὲ καὶ Νηνεμίαι καὶ ἄμφω γίνονται. Μὴ ὄσης γὰρ αἰθρίας, ἐκ ἂν ἡ Ἀτμὶς ἀναφέροιτο. Ξηρότητος γὰρ δεῖ πρὸς τὴν ἀναγωγὴν αὐτῆς καὶ λεπτότητος ἐν τῷ περιέχοντι, τουτέστιν, ἵνα μὴ τὸ περιέχον κάθυγρον ἐκ τῶν καταφερομένων ὄμβρων ἢ καὶ παχύ. Τότε γὰρ ἡ Ἀτμὶς ἀναχθῆναι ὐ δύναται. Οὔτε δ' ἀνέμου ὄντος συνίσαιτ' ἂν ἡ Ἀτμὶς, ὥστε παγῆναι, ἢ εἰς ὕδωρ μεταβαλεῖν· ἀλλὰ σκίδναιτό τε καὶ διαφθείροιτο. Τεκμήριον δὲ καὶ τὸ συνίσασθαι τήνδε Πάχνην καὶ τὴν Δρόσον μὴ πόῤῥω τῆς Γῆς, τὸ ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτέροις ὄρεσι μηδετέραν αὐτῶν γίνεσθαι.

Πάχνη μὲν ἔν καὶ Δρόσος, ἐν τοῖς προσγειοτέροις συνίστανται τόποις· Ὄμβρος δὲ καὶ Χάλαζα, καὶ Χιών, ἐν τοῖς ἀπογειοτέροις· ἔνθα μήθ' ὁ ἀὴρ ῥεῖ καὶ συμπεριφέρεται τῷ κύκλῳ κινουμένῳ σώματι, ὡς διὰ τὴν τοιαύτην φύσιν καὶ κίνησιν τὰς συστάσεις μὴ γίνεσθαι τῶν Νεφῶν· μήτε τῶν ἡλιακῶν ἀκλίνων αἱ ἀνακλάσεις τὸ ἔντονον ἔχουσιν, ὥστε τὴν τοῦ ἀέρος εἰς νέφη πίλησιν κωλύεσθαι τῇ θερμότητι. Ἐν δὴ τοῖς τοιούτοις τόποις τοῖς περὶ τὰ Νέφη, συνίστανται διὰ ψύξιν Ὄμβρος, Χιών τε, καὶ Χάλαζα.

Καὶ

Καὶ ὁ μὲν Ὄμβρος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῇ Δρόσῳ γίνεται· ἡ Χιὼν δὲ, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῇ Πάχνῃ.

Διαφέρει δ' Ὄμβρος καὶ Δρόσος, καὶ πάλιν Χιὼν καὶ Πάχνη, τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι. Ὁ μὲν γὰρ Ὄμβρος, πολύς. Ἐκ πολλῆς γὰρ Ἀτμίδος γίνεται ψυχομένης· καὶ ὁ Τόπος ἐξ ὃ, τε ἀναφέρεται καὶ εἰς ὃν ἀθροίζεται, πολὺς· καὶ ὁ Χρόνος ἐν ᾧ, τε ἀναφέρεται καὶ ἐν ᾧ ψύχεται, πολύς. Ὀλίγον δὲ καὶ ἐφήμερον ἡ Δρόσος, καὶ ἐξ ὀλίγε Τόπε, καὶ ταχεῖα ἡ Γένεσις αὐτῆς. Ὡς δὲ ἡ Δρόσος πρὸς Ὄμβρον, ἕτω Πάχνη πρὸς Χιόνα. Ἡ μὲν γὰρ Χιὼν, πῆξίς ἐστι Νέφες ἤδη συνεχῶτος· ἡ δὲ Πάχνη, πῆξις Ἀτμίδος. Καὶ ἄμφω δὲ, διὰ μέγα πήγνυνται ψύχος· καὶ σημεῖά ἐστιν ἡ ὥρας, ἢ χώρας ψυχρᾶς. Εἰ μὴ γὰρ ἐπεκράτει τὸ ψύχος, ἔτ' ἂν ἡ Ἀτμὶς ἐπήγνυτο, τὸ ἀνάγον ταύτην θερμὸν ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ· ἔτ' ἂν τὸ Νέφος, ἔχον ἔτι καὶ αὐτὸ θερμότητα τὴν ὑπολειφθεῖσαν τῆς μετεωρισάσης ἐκ τῆς γῆς τὴν ἀτμίδα, ἐξ ἧς Ἀτμίδος τὸ Νέφος.

Πάντως δὲ τὸ Νέφος μετέχει θερμότητος. εἰ μὴ τῦτο γὰρ, ἐκ ἂν ἐνέμενεν ἄνω· ἀλλὰ καθάπερ ἡ Ὁμίχλη, κατέπιπλε κάτω. Νέφος μὲν ἔν ἐστι, πάχος ἀτμῶδες συνεχραμμένον γόνιμον ὕδατος. Ὁμίχλη δὲ, ἀτμῶδης ἀναθυμίασις ἄγονος ὕδατος· ἀέρος μὲν, πυκνοτέρα· νέφες δ' ἀραιοτέρα. Γίνεται δὲ, ἤτοι ἐξ ἀραιώσεως ἀρχῆς νέφες, ἢ ἐξ ὑπολείμματος. Ἀντίπαλος δὲ τύτοις, ἡ Αἰθρία· μηδὲν ἕτερον ἔσα, ἢ ἀὴρ ὡς ἐπίπαν ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος.

Ἐκ μὲν ἓν τῆ Νέφες γίνεται Ὄμβρος κατ' ἐκπιεσμὸν αὐτῆ, εὖ μάλα πεπαχυμένε. Διαφορὰς δ' ἴσχει τοσαύτας, ὅσας καὶ ἡ τῆ νέφες θλῖψις. Ἠπία μὲν γὰρ ἔσα, μαλακὰς Ψεκάδας διασπείρει· σφοδρὰ δὲ, Ψεκάδας ἀδρὰς. Καὶ τῦτο κέκληται Ὑετὸς, Ὄμβρε συρέμματα μεγάλα καὶ συνεχῆ φερόμενα ἐπὶ γῆς.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀτμίδος, γίνεται Δρόσος. Δρόσος γάρ ἐστιν, ὑγρὸν ἐν αἰθρίᾳ κατὰ λεπτὴν φερόμενον σύστασιν.

Χιόνα

Χιόνα δὲ ποιεῖ, Νέφος πεπυκνωμένου τε καὶ συμπεπηγμένου ἀπόθραυσις, ἀνακοπέντος πρὸ τῆς εἰς ὕδωρ μεταβολῆς. Ἐργάζεται δὲ ἡ μὲν κοπὴ τὸ ἀφρῶδες καὶ ἔκλευκον· ἡ σύμπηξις δὲ τὸ ἐνόντος ὑγροῦ τὴν ψυχρότητα μήπω χυθέντος, μήτε τοῦ νέφους ἠραιωμένου. Σφοδρὰ δὲ καὶ ἀθρόα καταφερομένη Χιὼν, Νιφετὸς ὀνομάζεται. Ὃν δὲ τρόπον ἐκ τοῦ Νέφους ἡ Χιὼν, τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀτμίδος ἡ Πάχνη. Ἔστι δὲ καί τι μεταξὺ Δρόσου καὶ Πάχνης, ὃ Δροσοπάχνην φασὶν, ἡμιπαγῆ δρόσον τυγχάνουσαν. Τῷ μὲν ἐν Ὀμβρῳ ἐν τῷ ἀπογείῳ τόπῳ συνισαμένῳ, ἡ Δρόσος ἀνάλογον ἐν τῷ περὶ τὴν γῆν· τῇ δὲ Χιόνι, ἡ Πάχνη. ἐδὲν δὲ τὸ ἀναλογοῦν τῇ Χαλάζῃ, γίνεται περὶ τὴν γῆν. Οὐδὲ γὰρ ἐκ Νέφους εἰς Χάλαζαν ἡ μεταβολὴ, ἀλλ' Ὀμβρος γίνεται πρότερον, καὶ δι' Ἀντιπερίστασιν πήγνυται.

Ἀντιπερίστασις δέ ἐστι, μετάστασίς τις καὶ μεταχώρησις ἐκ τῶν κύκλῳ γινομένη περὶ τὸ μέσον· οἷον, ὅταν περιωθέμενόν τι ὑπό τινος, αὐτὸ πάλιν τὸ προσεχὲς ὁμοίως ἀντιπεριωθῇ· κἀκεῖνο δὴ τὸ ἐχόμενον, καὶ ἕτω γίνηται τῶν τόπων ἀνταλλαγὴ· κἀντεῦθεν τῶν μὲν πέριξ τόπων ἀπόλειψις· πρὸς δὲ τὸν μέσον συνώθησις καὶ συνέλευσις. Τοῦτο γῆν ἐστι τὸ γινόμενον κατὰ τὸ θερμὸν τε καὶ τὸ ψυχρόν. Ὅταν γὰρ ἐπικρατῇ τὸ θερμὸν, ἀπωθεῖ τὸ πλησιάζον αὐτῷ τοῦ ψυχροῦ· κἀκεῖνο πάλιν βιαζόμενον, τὸ σύνεγγυς ἀπωθεῖ· καὶ ἕτως ἀντιμεθιστάμενον τὸ ψυχρὸν, συνάγεται καὶ συσφίγγεται, καὶ δυναμικώτερον γίνεται. Τοῦτο δὲ πάσχει καὶ τὸ θερμὸν, ὁπόταν ἐπικρατῇ τὸ ψυχρόν. Διὸ καὶ χειμῶνος μὲν, θερμότερά εἰσι τὰ ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων θερμαίνονται· εἰς βάθος ἀπωθεμένης τῆς θέρμης, ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ψύξεως. Ἐν δὲ ταῖς ἀλέαις τοὐμπαλὶν τὰ πηγαῖα Ὕδατα ψύχεται, ψυχροτέρων γινομένων τῶν ὑπὸ γῆν, διὰ τὴν τῆς περιεχούσης θερμότητος ἐπικράτειαν.

Τοῦτο γῆν ὑπολητέον καὶ τὰ ἄνω γίνεσθαι τόπῳ. Ὅταν γὰρ τὸ περιέχον ὑπάρχῃ θερμὸν, τότε τὸ ψυχρὸν τὸ ἐν τοῖς Νέφεσι κατισχόμενον, ἀντιπεριϊσάμενον ἔξωθεν ἔσω πρὸς βάθος, διὰ τὴν κύκλῳ θερμότητα συσσίμεται, ὅτε

ότὲ μὲν ταχέως Ὕδωρ ἐκ τ Νέφ ποιεῖ. διὸ καὶ αἱ Ψεκάδες ἐν ταῖς ἀλεειναῖς ἡμέραις μείζες, καὶ Υέτοὶ λάβροι καὶ ἐπειγμένοι, διὰ τὸ ἀθρόον τῆς μεταβολῆς. Ὅταν δ' ἔτι μᾶλλον ἀντιπερισχῇ ἐντὸς τὸ ψυχρὸν, ὡς πλεῖον ἐν τῷ βάθει γενέσθαι, συνελαυνόμενον εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἔξω θερμότητος, ἅμα τε τὴν εἰς ὕδωρ μεταβολὴν τ Νέφ ἐποίησε, καὶ εὐθὺς τῷ γενέσθαι τὸ ὕδωρ ἔπηξε καὶ ἀπετέλεσε Χάλαζαν. Συμβαίνει δὲ τοῦτο, ὅταν ὑπάρχῃ θᾶττον ἡ πῆξις τ ὕδατος, ἢ ἡ ἐπὶ τὰ κάτω Φορὰ αὐτ.

Ἐπεὶ γὰρ ἥ τε καταΦορὰ τ ὕδατος ἐν χρόνῳ γίνεται, ἥ, τε πῆξις ἐν χρόνῳ, ὅταν ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τ τῆς καταΦορᾶς ἡ πῆξις γένηται, πήγνυται τὸ ὕδωρ, ἔτι ὂν ἄνω ἐν τῷ τόπῳ τ νέφ. Ὅσῳ δ' ἂν ἐγγύτερον τῆς γῆς αἱ τοιαῦται γίνοιντο μεταβολαὶ, τοσούτῳ καὶ ἀθρόωτεραι διὰ τὴν τ τόπ θερμότητα· καὶ πολὺ μείζες αἱ Ψεκάδες, καὶ τὰ Ὕδατα λαβρότερα, καὶ αἱ Χάλαζαι μέγισαι, καὶ ὀ τρογγύλαι τὸ σχῆμα, διὰ τὸ βραχὺν Φέρεσθαι τόπον, καὶ μὴ τὰς αὐτῶν ἐξοχὰς ἐν τῷ πολλῷ διασήματι περιθράυεσθαι τῆς καταΦορᾶς, ὅπερ πάσχουσιν αἱ Φερόμεναι πόρρωθεν. Οὐ πυκναὶ δὲ πίπτουσιν αἱ μεγάλαι Ψεκάδες, διά τε τὸ ἐγγὺς γίνεσθαι τὴν τούτων μεταβολὴν, καὶ Φθάνειν τὰς πρώτας καταΦέρεσθαι πρὸ τῆς τῶν ἄλλων γενέσεως, καὶ διὰ τὸ μὴ διαιρεῖσθαι ταύτας ἐν τῇ καταΦορᾷ· καθὼς αἱ ἀΦ' ὕψους Φερόμεναι διατέμνονται καὶ διαμερίζονται τῇ μακρᾷ καθόδῳ, καὶ σμικρυνόμεναι πυκνοῦνται.

Γίνονται δὲ αἱ Χάλαζαι, Ἔαρος μὲν μάλιστα καὶ Μετοπώρᾳ· τῆς δ' Ὀπώρας, ὀλιγάκις. Ἔτι δ' ἐπ' ἔλαττον τ Χειμῶνος, καὶ τότε ὅταν ἧττον ἡ ψύχος. Ὅλως δ' ἐν τοῖς εὐδιεινοτέροις γίνονται τόποις καὶ τοῖς ἀλεεινοτέροις καιροῖς, διὰ τὸ τῆς Ἀντιπερισάσεως αἴτιον. Οὐ γίνονται δὲ πολλάκις τ Θέρες, καίτοι μᾶλλον ὄντος θερμοῦ, διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ὑγρότητος, ἥτις ἐν τῷ Ἔαρι πολλή ἐστιν ἀπὸ τ Χειμῶνος μένσα, καὶ τὸ Μετόπωρον δὲ ἤδη ὑγραίνεται. Γίνονται δὲ καὶ τῆς Ὀπώρας χάλαζαι καὶ

καὶ μᾶλλον ληγέσης, διὰ τὸ ἤδητε ὑγρότητα εἶναι, καὶ διὰ τὸ προτεθερμάνθαι τὸν ἀέρα τὸν εἰς ὕδωρ μεταβάλλοντα. Συμβάλλεται γάρ πως καὶ τοῦτο πρὸς τὴν ταχυτῆτα τῆς ψύξεως. Τὰ γὰρ προθερμανθέντα, ταχύτερόν τε καὶ ἰσχυρότερον ψύχεται.

Λέγεται δὲ περὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ Αἰθιοπίαν τὲ Θέρες, ἀλλ' ἀ τὲ Χειμῶνος τὲς Ὄμβρες γίνεσθαι, καὶ τότες ἐαγδαίες, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πολλάκις. Καὶ ἀποδίδοται καὶ τὲ τοιὲτε αἴτιον ἡ Ἀντιπερίστασις, ἥτις γίνεται διὰ τὸ ἀλεεινὴν εἶναι τὴν χώραν ἰσχυρῶς. Εἰ δὲ τὸ θέρος ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι μάλιστα ξηρότατον, ἀλλ' ἐν ἄλλοις τόποις ἡ τῶν ὄμβρων ἀθροίζεται ὕλη, καὶ ὑπὸ τῶν ἐτησίων πνευμάτων εἰς τὰ ἐκεῖσε ὄρη ἀπωθεμένη συνίσταται, καὶ τὲς ἱστορεμένες Ὄμβρες, ἀπογεννᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ Πηγῶν, καὶ Ποταμῶν.

Οὐχ ὡς ἐξ ἀγγείε τινὸς καὶ κοιλίας ἠθροισμένον ἀθρόον ὕδωρ ἐχέσης τῆς γῆς ἀποῤῥέουσιν αἱ Πηγαὶ κατ' ὀλίγον ὥς τισιν ἔδοξεν. Εἰσὶ μὲν γὰρ καίτινες κοιλότητες ἔνδον τῆς γῆς ὑδάτων χωρητικαὶ, ἀφ' ὧν πληρωθεισῶν τὲ χειμῶνος ἀπόῤῥυσίς τις ὕδατος γίνεται. Ἀλλ' ἀ τὲτ' ἂν εἴη τῶν Πηγῶν Αἴτιον. Οὐδὲ γὰρ ἐξήρκει πάντως ἡ Γῆ ταῖς τὲ τοσότε ὕδατος ὑποδοχαῖς, ἅπερ ἀδὲ τὰ Νέφη· εἴπερ ἦν καὶ αὐτὰ πρεϋπάρχον ἔχοντα τὸ υἱτιθησόμενον ὕδωρ συνηθροισμένον ἅπαν ἐν ἑαυτοῖς· ἀλλὰ μὴ τὸ μὲν κατεφέρετο, τὸ δ' αὖθις ἐγίνετο. Ὥστε μᾶλλον, ἅπερ αἴτια τῶν εἰς γῆν καταφερομένων ὑδάτων κρίνεται· (υλικὸν μὲν γὰρ αἴτιον αὐτῶν ἡ Ἀτμὶς· ποιητικὸν δ', ἡ Ψύξις·) ταῦτ' ἂν εἴη καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων Ὑδάτων Αἴτια τὰ αὐτά. Ὥσπερ γὰρ ὑπὲρ Γῆν ὁ ἀτμίζων ἀὴρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλει ψυχόμενος· ἔτως ὑπολήπτέον καὶ ὑπὸ γῆν ἐκ τῶν ἐν γῇ ἀτμίδων γεννᾶσθαι ὕδωρ, διὰ τὴν ἐνοῦσαν τῇ γῇ ψυχρότητα. Δέχεται μὲν γὰρ ἡ Γῆ καὶ τὸ ἐκ τῶν Ὄμβρων καταφερόμενον εἰς αὐτὴν

τὴν ὕδωρ, καὶ σέγει τοῦτο ἐν ἑαυτῇ· δύναται δὲ καὶ ἕτερον γεννᾶν συνεχῶς ἐν τοῖς πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείοις τόποις αὐτῆς.

Ὥσπερ ἔν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν τόπῳ κατὰ μικρὰ συνισάμενα πρῶτον αἱ ῥανίδες· ἔπειτ' ἀλλήλαις μιγνύμεναι, τὸ τελευταῖον μετὰ πλήθους καταίγονται, ποταμόν τινα ἄνωθεν ῥέοντα ποιῆσαι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὑπὸ γῆν, ἐκ μικρῶν ῥανίδων ὥσπερ ἱδρύσης τῆς γῆς, συλλείβεται πρῶτον τὸ ὕδωρ τό, τε κατ' αὐτῆς δύνον ὑπὸ τῶν Ὀμβρων καὶ τὸ γεννώμενον ἐν αὐτῇ, καὶ οἷον εἰς ἕν τι πηδώσης τῆς γῆς, αἱ Πηγαὶ γίνονται καὶ αἱ Κρῆναι.

Αἱ Πηγαὶ μὲν ἓν Ἀρχαὶ τυγχάνεσι Ποταμῶν· αἱ δὲ Κρῆναι, μικραὶ πηγαὶ εἰσι· μὴ δυναμένης αὐτῶν ἑκάστης ποτάμιον καθ' αὑτὴν ῥεῦμα προαγαγεῖν. Οἱ πλεῖστοι δὲ καὶ μέγιστοι τῶν Ποταμῶν ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων ῥέουσιν Ὀρῶν. Ὄρεσι δὲ γειτνιῶσι καὶ αἱ πλεῖσται Κρῆναι, καὶ ἐξ ὀρῶν ἀποῤῥέουσιν. Ἐν γὰρ τοῖς Πεδίοις ὀλίγαι Κρῆναι παντελῶς εἰσι καὶ Πηγαὶ καὶ ῥύσεις ὑδάτων χωρὶς τῶν ποταμίων· ἃ ῥεῖ μὲν διὰ τῶν πεδίων, ἔχει δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Ὀρῶν. Τὰ γὰρ ὀρεινὰ καὶ ὑψηλὰ χωρία ὡς Σπογγιώδεσι ἐπικρεμάμενα τῶν χθαμαλῶν, κατὰ μικρὰ μὲν, πολλαχῇ δὲ διαπηδῶσι καὶ ἀποδιδόασιν, ὅπερ ἐν ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν Ὀμβρων ὕδωρ δεχόμενα, φυλάττει διὰ πυκνότητα. Ἔτι τε καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἀνιᾶσαν ἐκ βάθους Ἀτμίδα ψύχει τὰ τοιαῦτα χωρία καὶ μεταβάλλει εἰς ὕδωρ, ὡς καὶ τοῦτο γινόμενον ἀποῤῥεῖν ἐξ αὐτῶν, ἃ μὴν μόνον τὸ ἐκ τῶν Ὀμβρων προενυπάρχον αὐτοῖς. Ὥσε καὶ ὅσοι τῶν Ποταμῶν ἐξ Ἑλῶν φαίνονται ῥέοντες, ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων τόπων ἔχουσι τὰς πρώτας ἀρχάς. Ἐκεῖθεν γὰρ συλλειβόμενον τὸ ὕδωρ καὶ συῤῥέον καὶ ὑπονομεῦον τὰ Ἕλη, ἐκ τούτων ὡς ἐκ Πηγῶν ἀναδίδοται.

Εἰ μὲν ἓν τὰ ἐπικείμενα Ὄρη μεγάλα τε εἴη καὶ πυκνὰ καὶ ψυχρὰ, ῥέουσι καὶ οἱ ἐντεῦθεν Ποταμοὶ ἀένναον· Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τόποι πλεῖστον ὕδωρ καὶ δέχονται καὶ σέγουσι καὶ ποιοῦσιν. Ὅσοις δὲ τῶν Ποταμῶν αἱ ἐπικρεμάμεναι

μεναι τῶν ὀρῶν συσάσεις, μικραί εἰσιν, ἢ σομφαὶ καὶ λιθώδεις καὶ ἀργιλώδεις, ἔτεν λευκαὶ, καὶ οἷον τιτανώδεις, οἱ τοιοῦτοι Ποταμοὶ πρὶν ἐπελθεῖν τὰς χειμερινὰς Ὄμβρους, τὸ ὕδωρ προαπολείπουσιν.

Εἰ δὲ ταῦθ' ἕτως ἔχει, πῶς ἂν δόξειεν εὔλογον ἐκ τῆς Θαλάσσης ἄρχεσθαι τὰς Πηγὰς, ὡς τῆ θαλασσίᾳ ὕδατος διηθεμένε καὶ διϋλιζομένε διὰ τῆς γῆς, καὶ ἕτω γλυκαινομένε καὶ ἀναδιδομένε, καθὼς ἐκ ὀλίγοι πεφυσιολογήκασι; Μᾶλλον γὰρ ἂν εἰ τοῦτ' ἦν, ἐκ τῶν κοιλοτέρων τόπων, ἀλλ' ἐκ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ἔρρεον αἱ πηγαὶ, κατὰ τὸ εἰκός. ἄλλως δ' ἔν δοκεῖ καὶ τοῦτο ταῖς ἀρχαῖς συμβάλλεσθαι τῶν Πηγῶν. Διάτρητος γὰρ ἔσα ἡ Γῆ καὶ ὑπόνομος, καὶ ὥσπερ τινας ἔχσα φλέβας, ἀναγκαίως ἐκ τῆς Θαλάσσης δέχεται τὸ ὕδωρ πᾶσα κατὰ διάδοσιν· ἐκ τῶν ἔγγιστα τῇ Θαλάσσῃ μερῶν τῆς γῆς διαβαίνοντος τοῦ ὑγροῦ καὶ πρὸς τὰ πορρωτέρω, κἀντεῦθεν ἀτμῶν ἀφθονίαν τῇ Γῇ παρέχοντος· ὧν ἀναφερομένων καὶ ψυχομένων, ὡς προείρηται, γένεσις Ὕδατος ἔσαι πολλοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ Θαλάσσης.

Τῶν περὶ Γῆν καὶ ἐπὶ Γῆς Ὑδάτων, τὰ μὲν Ῥυτά ἐσι, τὰ δὲ, Στάσιμα. Καὶ τὰ μὲν Ῥυτὰ πάντα, ἔκ τινων ἔχει Πηγῶν τῆς ῥύσεως τὰς Ἀρχὰς, καὶν Αὐτοφυῆ καθὰ τὰ ποτάμια, καὶν Χειρόκμητα, καθὰ τὰ δι' Ὀχετῶν ἐξαγόμενα. Τῶν δὲ Στασίμων Ὑδάτων τὰ μέν ἐσι Πηγαῖα· τὰ δὲ, Συλλογιμαῖα· καὶ τούτων ὁμοῦ τὰ μὲν Χειρόκμητα, τὰ δ' Αὐτοφυῆ. Χειρόκμητα μὲν πηγαῖα, τὰ Φρεατικῶια. Τὰ Φρέατα γὰρ ὀρύσσεται καὶ κατασκευάζεται πρὸς τὴν τῶν περιεχομένων ὑδάτων Συναγωγήν. Αὐτοφυῆ δὲ Πηγαῖα τῶν Στασίμων, ὅσα μικρὰς ἔχοντα πηγὰς καὶ τόπων κοιλότητας, ἐ δύναται ἀπορρεῖν. Τῶν δὲ συλλογιμαίων Ὑδάτων ἢ ἐξ ὑετῶν ὄντων, ἢ ἐκ γινομένης ἐπιῤῥοῆς Ποταμῶν, τὰ μὲν

Δεξαμενὰς ἔχει κατασκευασὰς ὑπὸ τέχνης· τὰ δὲ πρὸς τὰς ἐπὶ τῆς γῆς κοιλότητας συναθροίζεται, ἃ καὶ διαφέρει πλήθει καὶ ὀλιγότητι· καὶ πλῆθος μὲν ἔχοντα, καλῦνται Λίμναι· ὀλίγα δ' ὄντα, λέγονται Τέλματα.

Τῶν ὄντων ἐχόντων Χειρόκμητον μὲν εἶναι τὴν Θάλασσαν, ἀδέκαστον λόγον ἔχει. Αὐτοφυὴς δ' ἔσα, ἡ Ἀπόῤῥυτος ἔσα ἡ Στάσιμος. Καὶ Ἀπόῤῥυτος μὲν ἐκ ἔστι. Πῦ γὰρ ἂν ποιήσαιτο τὴν Ἀπόῤῥοιαν; ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τὴν Ὑρκανίαν Θάλασσαν, καὶ τὴν Κασπίαν περιοδεύσαντες, αἵτινες ἀδὲ ἐφάνησαν ἀλλήλαις συνάπτουσα κατ' ἀδέν, ἀδεὶς ἀδεμίαν τούτων εὗρεν Ἀπόῤῥυτον.

Φαίνεται δ' ἡ Θάλασσα ῥέουσα κατὰ τὰς γενὰς τόπους, ὧν ἑκατέρωσε πλατεῖα Θάλασσά ἐστιν. Ὅπου γὰρ ἂν ἐκ πλατέος Πελάγους εἰς στενὸν ἡ Θάλασσα συνάγεται ὑπὸ τῆς περιεχούσης τὸ πέλαγος γῆς ὑψηλοτέρας οὔσης, κατὰ τοῦτο φαίνεται ῥέουσα καὶ μεταῤῥέουσα, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλο μέρος, διὰ τὸ ταλαντεύεσθαι τὸ ὕδωρ αὐτῆς δεῦρο κἀκεῖσε πολλάκις· ὃ γίνεται μὲν καὶ ἐν τῇ ἀναπεπλαμένῃ Θαλάσσῃ· ἄδηλον δέ ἐστι, τῷ μὴ εἶναι τὴν αὐτῆς ἑκατέρωσε γῆν πλησίον, παρ' ἣν ἀμείβουσα ἡ μετάῤῥυσις ταύτης γνωρίζοιτ' ἄν. Ῥεῖ δ' ἡ Θάλασσα καὶ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτῆς ἐπὶ τὰ κοιλότερα, διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰς τὰ ὑψηλότερα ταύτης ἐμβαλλόντων Ποταμῶν. Πέφυκε γὰρ τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων τόπων εἰς τὰ κοῖλα καταφέρεσθαί τε καὶ ῥεῖν.

Ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Θαλάσσῃ, τὰ μὲν αὐτῆς, ὑψηλότερα· τὰ δὲ, κοιλότερα. Ὅπως δ' ἂν ἡ Θάλασσα ῥέῃ, πάλιν ἐφ' ἑαυτὴν ἔχει τὸ ῥεῦμα, καὶ ἐ πρὸς ἄλλο δοχεῖον ἐμβάλλει, καθάπερ οἱ Ποταμοὶ πρὸς αὐτήν. Διὸ τοῦτο καὶ Στάσιμόν ἐστι τὸ Ὕδωρ τῆς Θαλάσσης, ἀλλ' ἐκ Ἀπόῤῥυτον. Στάσιμον δ' ὂν, ἢ Πηγαῖον, ἢ Συλλογιμαῖον εἴη ἄν. Ἀλλ' εἴπερ ἦν Πηγαῖον, ἦν ἂν καὶ Ἀπόῤῥυτον. Πηγαῖον γὰρ Ὕδωρ Αὐτοφυὲς Στάσιμον ὀλίγον εὑρίσκεται. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἀπὸ μείζονος Πηγῆς τὴν ἀρχὴν ἔχον, δύναται Στάσιμον εἶναι. Διὸ τοῦτο καὶ ὅσαι τῶν Λιμνῶν ἐκ Πηγῶν ἔχουσι τὰς Ἀρχὰς, αἱ μὲν φανερὰς τὰς ἀποῤῥύσεις ποιοῦνται,

ποιῆνται, αἱ δὲ δι' ὑπονόμων ἰσορῆνται πρὸς Θάλασσαν ἀποῤῥεῖν· καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τὸ Ὄρος τὸν Καύκασον Λίμνη, Τάυρον ἣν οἱ ἐκεῖσε Θάλασσαν καλῶσι διὰ τὸ μέγεθος. Αὕτη γὰρ, πολλῶν Ποταμῶν ἐμβαλλόντων εἰς αὐτὴν καὶ μεγάλων, ἐκ ἔχουσα φανερὸν ἔκρυν, ἐκδίδωσιν ὑπὸ γῆν κατὰ Κορυξούς, περὶ τὰ καλούμενα βαθέα τῆ πόντῳ. Ὅθεν καὶ πόῤῥω τῆς γῆς περὶ τριακόσια στάδια χεδὸν ἀναδίδωσι πότιμον Ὕδωρ ἐπὶ τόπον πολύν. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ τῆς Θαλάσσης Ὕδωρ στάσιμον ὂν, ἐκ ἔξι Πηγαῖον ὡς δείκνυται, λείπεται εἶναι Συλλογιμαῖον. Οὐκ ἂν δ' εἴη Συλλογιμαῖον ἐκ τῶν εἰῤῥεόντων ἐν αὐτῇ Ποταμῶν, καὶν πολλοὶ ὦσι καὶ μέγιστοι. Τότε γὰρ ὄντος, ἦν ἂν πάλαί ποτε τῶν καιρῶν ὀλιγώτερον τὸ τῆς Θαλάσσης Ὕδωρ, καὶ ἀεὶ ἐπληθύετο. Μᾶλλον δ' ἦν ἂν ἔχον ἐκ Πηγῶν τὰς Ἀρχὰς, ἥπερ ἐκ Ποταμῶν· καὶ ἔτω πάλιν Ἀπέῤῥυτον ἦν.

Οἱ μὲν ἓν τῇ ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ Σοφοὶ καὶ τὴν Θάλασσαν ἄναρχον, ὥσπερ δὴ καὶ τὸν Κόσμον ὅλον ἑτοίμως ἔχουσιν ἀποφαίνεσθαι. Ὅσοι δὲ τὴν ὄντως γνῶσιν ἔχουν ὑπὸ τῆς τῶ ἁγίω Πνεύματος ὑφηγήσεως, ἔτοι ἔτε τὴν Θάλασσαν, ἔτε τὸν ἄλλον Κόσμον ἄναρχον ἐδιδάχθησαν, ἀλλ' ἀκηκόασιν· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν, καὶ τὴν Γῆν. Καὶ πάλιν· γενηθήτω Στερέωμα, καὶ τὸ, ὑποκάτω τῶ Στερεώματος Ὕδωρ συναχθήτω εἰς μίαν Συναγωγὴν· τετέσιν ὁμῶ γενέσθω καὶ καθ' αὐτὸ, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. Τὸ γὰρ εἰς μίαν Συναγωγὴν ἐ δηλοῖ τὸ, ἐν ἑνὶ τόπω. Ἰδὲ γὰρ ἡ θεία πάλιν φωνὴ τὰ Συστήματα τῶν Ὑδάτων ἐκάλεσε Θαλάσσας. Ὥσπερ τοίνυν τῶν ἄλλων Στοιχείων ἑκάστω τόπον ἴδιον ἀφώρισεν ὁ Δημιεργὸς, ἔτω δὴ καὶ τῷ Ὕδατι.

Δοκεῖ δὲ καὶ τοῖς Φυσικοῖς ὃν κατέχει τόπον ἡ Θάλασσα, μὴ εἶναι Θαλάσσης τόπον, ἀλλ' ἁπλῶς Ὕδατος. Ὅθεν καὶ πάντες οἱ Ποταμοὶ πρὸς τὴν Θάλασσαν, ὡς πρὸς οἰκεῖον φέρονται τόπον. Εἴς τε γὰρ τὸ κοιλότερον ἡ ῥύσις κατὰ Φύσιν τῷ Ὕδατι, καὶ ἡ Θάλασσα τὸν κοιλότατον τόπον κατέχει τῆς Γῆς.

Τὴν Ἁλμυρότητα δὲ καὶ τὴν Πικρίαν, ἣν ἔχει ἡ Θάλασσα, ἐκ τῦ ἴσασθαι καὶ διόλε ἀτμίζειν, ὑπὸ τῦ Ἡλίε ἔχειν δοκεῖ. Ἰσαμένης γὰρ αὐτῆς, τὸ μὲν λεπτότερον, ἀνιμᾶται ὁ Ἥλιος· τὸ δὲ παχύτερον, καταλείπει· ὅπερ οἷον περίτλωμα ὂν ὕδατος, ἁλμυρόν ἐστι καὶ πικρόν. Ὡς γὰρ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι ποτίμε τῆς ὑγρᾶς εἰσελθόσης τροφῆς, πικρὸν καὶ ἁλμυρὸν γίνεται τὸ συλλεγόμενον εἰς τὴν Κύστιν περίτλωμα, διὰ τὸ ὑπὸ τῆς ἐμφύτε τοῖς ζώοις θερμότητος τὸ πότιμον ἕλκεσθαι, καὶ εἰς τὰς σάρκας καὶ τὴν λοιπὴν ἐσίαν τῦ Σώματος ἀναδίδεσθαι καθὼς πέφυκεν· ἕτως ὑπολειπόμενον καπὶ τῦ Ὕδατος γίνεσθαι. Γλυκέος γὰρ ὄντος τῦ ἀθρόε τῷ τὸ πότιμον αὐτῦ διὰ τῶν Ἀναθυμιάσεων ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος ἀποκρίνεσθαι, τὸ καταλειπόμενον καὶ ὥσπερ περίτλωμα τῦ παντὸς ὂν, ἁλμυρόν ἐστι καὶ πικρόν.

Πολλῦ δὲ πλήθες Ὕδατος ἑκάστης ἡμέρας ἐμβάλλοντος εἰς τὴν Θάλασσαν, εἰκὸς πλείων ἡ Θάλασσα γίνεσθαι. Πᾶν γὰρ τὸ εἰς αὐτὴν ἐμβάλλον, εἰς ἀχανὲς πλάτος σκιδνάμενον, ταχύτε καὶ ἀδήλως ἀναζηραίνεται. Οὔτε δὲ πάλιν ἡ Θάλασσα ἐλάττων φαίνεται, πολλῆς καθ' ἑκάστην γινομένης τῆς Ἀναθυμιάσεως ἐξ αὐτῆς, ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς Θαλάσσης ἀτμίσαν ὕδωρ, αὖθις ἀντεισάγεται διά τε τῶν εἰσρεόντων εἰς αὐτὴν ποταμῶν, καὶ τῦ καταφερομένε ὑετῦ πρὸς αὐτήν. καὶ ἁπλῶς τῦ μὲν μὴ πληθύειν τὸν ὄγκον τῦ ταὐτῆς ὕδατος, αἴτιον τὸ πλῆθος τῶν ἀναφερομένων Ἀτμῶν. Τῦ δὲ μὴ ἐλαττῦσθαι πάλιν, αἴτιον τὸ ἔξωθεν εἰσερχόμενον Ὕδωρ. Διὰ ταῦτα καὶτε γλυκυτέρα ὑπὸ τῦ ἔξωθεν ὕδατος ἡ Θάλασσα, ἔτ' αὖθις ἁλμυροτέρα καὶ πικροτέρα ὑπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων γίνεται, ἀλλ' ὡς ἐπίπαν τὸ αὐτὸ ποσόν τε καὶ ποιὸν φυλάσσει τῦ ὕδατος. Οἱ μὲν ἓν ἄναρχον ποιῦντες τὴν Θάλασσαν, ἄναρχον ἀκολέθως καὶ τὴν αὐτῆς εἶναι ποιότητα λέγεσιν.

Οἱ δὲ τὴν τῆς Θαλάσσης γένεσιν παρὰ τῆς θείας μεμυημένοι Γραφῆς, οἴδασι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ταύτης ποιότητος, πνευματικοῖς ὁμῦ καὶ Φυσικοῖς ἑπόμενοι δόγμασιν.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ γὰρ Θεὸς κελεύσει διακεχώρισται τὸ περικαλύπτον τὴν γῆν Ὕδωρ ὑπὸ τῶ Στερεώματος, ἐχ ὡς ἔτυχε γέγονεν ὁ διαχωρισμὸς, ἀλλὰ κατὰ τὸ προσῆκον. Ὅσον μὲν λεπτότερον καὶ ἀεροειδέστερον καὶ κεφότερον τῶ παντὸς διακρίθεν, ἄνω τέτακται· τὸ δὲ παχύτερον καὶ γεωδέστερον καὶ βαρύτερον ὑπολέλειπται κάτω, καθὼς καὶ νῦν ὁρᾶται γινόμενον ὑπὸ τῆ Ἡλίᾳ διακρινόμενον. Ὁ γὰρ νῦν ὁ Ἥλιος ποιεῖ κατὰ βραχὺ, τότ' ἐσάπαξ ἐπεποιήκει τὸ Στερέωμα. Τὸ δὴ τοιῶτον Ὕδωρ τὸ παχὺ καὶ βαρὺ καὶ γεῶδες ἀπετέλεσε τὰς Θαλάσσας, θείῳ νεύματι συναχθὲν, εἰς τὰς πρότερον μὲν ἐκ ἔσας ὑποδοχὰς, ὕστερον δὲ γενομένας ἐν τῷ γίνεσθαι τῶ ὕδατος τὴν Συναγωγήν.

Ὅθεν δὴ τὸ ἐν μέσῳ τῶ Ὕδατος γενέσθαι τὸ Στερέωμα, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον Ὕδατος καὶ Ὕδατος, δηλωτικὸν ἂν εἴη τῶ κατ' ἰσομοιρίαν ποσότητος ἐκτελεσθῆναι τὸν τῶ ὕδατος διαχωρισμὸν, ὥστε καὶ τὸ ὑποκάτω τῶ Στερεώματος ἐναπειλημμένον ὕδωρ τοσοῦτον εἶναι, ὅσον δὴ τὸ ἐπάνω, κἀντεῦθεν τὴν μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ τῶ Στερεώματος χώραν ἅπασαν πεπληρῶσθαι ὑδάτων, καὶ ὕστερον ἐλθεῖν πρὸς τὴν νῦν ἔσαν κατάστασιν τῇ τῶν ὑδάτων πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον Συναγωγῇ. Τῆς γὰρ ὅλης Γῆς ἐλάχιστον ἐχόσης λόγον (ἐῶ γὰρ εἰπεῖν μηδένα κατὰ τὰς Φυσικὰς.) πρὸς τὴν Σφαῖραν τῶ Στερεώματος, ὁποίαν δὴ κοιλότητες ταύτης ἐπινοηθεῖεν ἄν, ὅλως ἱκαναὶ πρὸς τὴν τῶν τοσούτων ὑδάτων ὑποδοχήν. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν μέσῳ τῶ Ὕδατος γενέσθαι τὸ Στερέωμα, ὑπολειπτέον ἂν εἴη σημαίνειν τὸ ἁπλῶς ὕδατος μεταξὺ δεδημιουργῆσθαι τὸ σῶμα τῶ Στερεώματος. Τὸ δὲ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον Ὕδατος καὶ Ὕδατος, τὸ ἀπολαβεῖν καὶ ἀνενεγκεῖν καὶ φέρειν ἄνω πᾶν ὁποσονοῦν τὸ λεπτόν. Τὸ πάντῃ δὲ γεωδέστατον καὶ οἷον εἰπεῖν τὴν τρύγα καὶ ὑποσάθμην καὶ ἀλμυρίδα τῶ ὕδατος καταλιπεῖν κάτω, καὶ μεσιτεύειν μὲν ὕδατι καὶ ὕδατι· πλὴν τὸ ἐπάνω τῶ Στερεώματος Ὕδωρ ἀπειροπληθὲς εἶναι πρὸς τὸ ὑποκάτω τῶ Στερεώματος καὶ ὑπὲρ πᾶντα λόγον χεδόν.

Εἰ δὴ τοίνυν ἡ ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος γινομένη τῦ λεπτοτέρε διάκρισις ὕδατος, αἰτία δοκεῖ τῆς Ἁλμυρότητος τῇ Θαλάσσῃ καὶ τῆς Πικρότητος, διὰ τὸ μετεσίαν πυρώδες δυνάμεως ἐν τοῖς χυμοῖς Φυσιολογεῖσθαι τῶν τοιούτων ποιοτήτων τὴν γένεσιν· (ὅσον γὰρ ἐ δεδυνῆσθαι τὸ θερμὸν ἐν τῇ διακρίσει πρὸς ἑαυτὸ ἐπισπάσασθαι, τοιῦτον ἁλμυρὸπικρον γίνεσθαι, ὡς τὴν τέφραν, καὶν τοῖς ζώοις τὸν ἱδρῶτα καὶ τὰ λοιπὰ περιτλώματα.) εἴη ἂν αἰτία πρωτέρα τῇ Θαλάσσῃ τῆς οἰκείας ποιότητος ἡ ὑπὸ τῦ Στερεώματος γενομένη πρώτη τοιαύτη διάκρισις. Τῆς αὐτῆς γὰρ τῷ Ἡλίῳ καὶ τὸ Στερέωμα φύσεως παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν Φυσικῶν, ὅσοι τε πέμπτον Σῶμα τὸ αἰθέριον λέγεσι, καὶ ὅσοι πᾶν τὸ ὑπὸ τὴν αἴθησιν, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συντεθειμένον γινώσκεσι, καὶνῦθεν καὶ τὴν ὅλην ὑπὲρ Σελήνην ἐγκόσμιον δημιουργίαν, ἐκ τῶν στοιχειακῶν ἀκροτήτων ἐπικρατῦντος τῦ εἰλικρινεστέρε Πυρὸς ἀποφαίνονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ Ἀνέμων, καὶ τῶν λοιπῶν Πνευμάτων.

Διττῆς ἔσης τῆς Ἀναθυμιάσεως, τῆς μὲν ἀτμιδώδες καὶ ὑγρᾶς· τῆς δὲ καπνώδες καὶ ξηρᾶς· ἑτέρα τάτων χωρὶς τῆς ἑτέρας εὑρίσκεται· ἀλλ' ὁμῦ μὲν καὶ ἄμφω, ἐκ δὲ τῦ πλεοναζοντος καλεῖται τὸ ὅλον. Ἡ μὲν ἓν ὑγρῦ πλέον μετέχουσα Ἀναθυμίασις, ἀρχὴ τῦ ὑομένε ὕδατός ἐσιν· ἡ δὲ τὸ ξηρὸν ἔχουσα πλέον, ἀρχὴ καὶ αἰτία καὶ ὕλη τῶν Ἀνέμων, καὶ τῶν λοιπῶν Πνευμάτων γινώσκεται. Ὥσπερ δ' ὁ πᾶν τὸ ὑποσῦν ῥέον ὕδωρ λέγεται Ποταμὸς, ἀλλὰ τὸ ἀρχὴν ῥύσεως ἔχον Πηγήν· ὕτως ὁδὲ πᾶν Πνεῦμα λέγεται Ἄνεμος, ἀλλὰ τὸ ἔχον ἀρχὴν τῆς ἑαυτῦ ῥύσεως, οἷον Πηγήν. Τὰ γὰρ ἐκ τῆς γῆς ἀναφυσήματα, Πνεύματα μέν εἰσιν, ἐπειδὴ πνέουσιν· Ἄνεμοι δ' ἐκ εἰσίν.

Ὅτε μὲν ἓν ἡ ἀτμιδώδης Ἀναθυμίασις πλεονεκτεῖ, τότε καὶ ἔπομβρα τὰ ἔτη γίνεσθαι εἴωθεν· ὅτε δ' ἡ ξηρὰ καὶ

καὶ καπνώδης, τότε καὶ τὰ ἔτη ἀνεμώδη καὶ αὐχμηρά. Ποτὲ μὲν ἓν συμβαίνει κατὰ πολλὴν ἅμα χώραν καὶ συνεχῆ, ἢ ἐπομβρίαν γίνεσθαι ἢ ἀνέμους καὶ αὐχμούς· ποτὲ δὲ καὶ κατὰ μέρη. Πολλάκις γὰρ ἡ μὲν κύκλῳ χώρα λαμβάνει τὰς ὄμβρους· μέρος δέ τι ταύτης λείπεται αὐχμηρόν· ἢ καὶ ἀνάπαλιν, τῆς κύκλῳ χώρας αὐχμώσης, μέρος τι ταύτης ἐπομβρίαν ἔχον εὑρίσκεται.

Καὶ εἴη ἂν αἴτιον τῷ τὰ πολλὰ μὲν τὸ αὐτὸ πάθος ἐπὶ πλείω διήκειν χώραν, διὰ τὸ τὰ σύνεγγυς ἀλλήλων μέρη τῆς γῆς ὁμοίαν ἔχειν κρᾶσιν πρὸς τὸν Ἥλιον τὸν τῶν Ἀναθυμιάσεων αἴτιον, εἰ μὴ διά τινα θέσιν ἰδίαν τόποι τινὲς διαφορὰς ἔχοιτι πρὸς τὸν Ἥλιον παρὰ τὰς οἷς παράκεινται. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε κατὰ μὲν τόδε τὸ μέρος, τὴν ξηρὰν ἀναθυμίασιν συμβαίνει πλεονεκτεῖν· κατὰ δὲ τὸ παρακείμενον, τὴν ὑγρὰν· καὶ ἀνάπαλιν. Οὗπερ αἴτιον ἂν εἴη, τὸ ποτὲ μὲν ἀφ' ἧς ἀναφέρεται χώρας ἡ ξηρὰ, κατὰ ταύτην καὶ μένειν ῥέψασαν αὐτήν· ὁμοίως καὶ ἀφ' ἧς ἡ ὑγρὰ, τὴν ὑγράν. ὁτὲ δ' ὑπαλλάσσεσθαι καὶ ἀποπωθεῖσθαι ὑπὸ Πνευμάτων τινῶν τὴν μὲν ὑγρὰν, ὅθεν ἡ ξηρὰ· τὴν δὲ ξηρὰν, ὅθεν ἡ ὑγρά· ἢ ἡ μὲν ἔμεινε καθ' ὃ ἀνηνέχθη, ἡ δ' εἰς ἄλλην πᾶ χώραν ἀπάθη.

Τὴν μὲν ἓν τῶν Ἀνέμων Ὕλην θερμὴν καὶ ξηρὰν Ἀναθυμίασιν εἶναί φασι, μὴ δεκεῖν δὲ τὰς Ἀνέμους θερμὰς, διὰ τὸ κινεῖν τὸν Ἀέρα, πολλῆς Ἀτμίδος πλήρη τυγχάνοντα καὶ ψυχρᾶς. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ διὰ τοῦ σώματος φυσώμενον Πνεῦμα, θερμὸν μὲν ἐγγύθεν εἶναι τῷ σώματος, πόρρω δὲ ψυχρὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ἴσως δ' ἂν ἐκ θερμῆς μὲν Ἀναθυμιάσεως ἔχοιεν οἱ Ἄνεμοι τὰς ἀρχὰς, ὥσπερ δὴ καὶ οἱ Ὄμβροι (πᾶσα γὰρ Ἀναθυμίασις ξηρά τε καὶ ὑγρὰ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ θερμὸν ἀναθυμᾶται καὶ ἀναφέρεται·) Ἀλλ' ὥσπερ ἡ Ἀτμὶς διὰ ψύξιν πιλουμένη καὶ πυκνουμένη, δύναται μεταβάλλειν εἰς ὕδωρ· ἐκ ἄτοπον ἂν εἴη τυχὸν τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπολαβεῖν καὶ τὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν Ἀναθυμίασιν πιλεῖσθαί τε καὶ πικνοῦσθαι, καὶ εἰς Πνεῦμα συνίστασθαι. Καὶ ὥσπερ

ἐκ τῆς ὑγροτέρας Ἀναθυμιάσεως γίνεται Ὕδωρ ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν, ἔτως αὖ ἐκ τῆς ξηροτέρας γίνεσθαι Πνεῦμα καὶ ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ γῆν. Ὕλη μὲν ἓν τῶν Ἀνέμων εἴη ἂν ἡ θερμὴ ἀναθυμίασις καὶ ξηρὰ, ἐκ ἀμιγῆς ἐδ' ἄκρατος· ἐπείπερ ἡ τοιαύτη διαβαίνει πρὸς τὸ Ὑπέκκαυμα.

Ἡ δὲ τῶν Ἀνέμων σύςασις πλησίον γίνεται τῆς γῆς ἐν τῷ ἠρεμοῦντι Ἀέρι, ἀλλ' ἐκ ἐν τῷ ὑπὸ τῦ Αἰθέρος συνεπισυρομένῳ μετὰ τῦ Ὑπεκκαύματος. Ἦ γὰρ ἂν, ἐπὶ ταὐτὸ περιήγοντο πάντες Ἄνεμοι. Νῦν δὲ καί τινες ἀλλήλοις ἀντιπνέουσιν. Ἀλλὰ καί τινα τῶν ὑψηλοτέρων ἰσορεῖται Ὀρῶν ὑπερνέφελά τε καὶ ὑπερήνεμα. Ἔνθα γᾶν τὰ Νέφη συνίςανται, ἐκεῖσε δοκεῖ καὶ τὰς Ἀνέμους συνίςασθαι· καὶ ὥσπερ τὰς ῥανίδας κατὰ μικρὰ συνισαμένας τὸ πρῶτον, ἔπειτ' ἀλλήλαις μιγνυμένας τὸ τελευταῖον καταφέρεσθαι μετὰ πλήθους. Ὡς δὲ καὶ ἐν τῇ γῇ κατ' ὀλίγον τὸ Ὕδωρ συλλεβόμενον, νοτιζέσης τῆς γῆς, καὶ τότε συναγόμενον εἰς ἕν, τὰς τῶν Ποταμῶν Ἀρχὰς ἐκλελεῖν· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν τῶν Ἀνέμων σύςασιν γίνεσθαι. Πολλῶν γὰρ Ἀναθυμιάσεων κατὰ μικρὸν ἀλλήλαις συνιεσῶν, εἰς τὸ Φανερὸν οἱ Ἄνεμοι προέρχονται μέγεθος. Διὸ καὶ ἐλάχιστοι μέν εἰσιν ὅθεν ἄρχονται πνεῖν· προϊόντες δ' αὔξονται καὶ λαμπροὶ γίνονται, προσγινομένων αὐτοῖς ἀναθυμιάσεων κατὰ τὴν εἰς τὸ πρόσθεν πρόοδον καὶ συναυξεσῶν αὐτές. Ὅπερ καὶπὶ τῶν μεγάλων Ποταμῶν γινόμενον Φαίνεται. Μικροὶ μὲν γάρ εἰσιν ἐν ταῖς τῶν ῥύσεων ἀρχαῖς, ἐπείπερ ἐκ ὀλίγοι αὐτῶν ἐκ Κρηνῶν ἄρχονται, προϊόντες δὲ μεγεθύνονται, διαφόρων ῥευμάτων εἰσβαλλόντων αὐτοῖς. Ὅτι δὲ ἐκ ἐκ μόνης θερμῆς καὶ ξηρᾶς Ἀναθυμιάσεως τοῖς Ἀνέμοις ἡ Γένεσις, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῶν Κινήσεως γνώριμον. Ἄνω γὰρ ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐφέρετο, τὴν ἑτίαν ἔχων τοιαύτην Ἀναθυμίασιν· νῦν δὲ τῶν ὅλων Ἀνέμων ἡ Κίνησις εἰς τὸ πλάγιόν πως καὶ λοξή. Δυωκαίδεκα δὲ πάντες Ἄνεμοι Φαίνονται πνέοντες· ἀπὸ τῆς ἰσημερινῆς Ἀνατολῆς, Ἀπηλιώτης, ὁ παρὰ Σικελιώταις Ἐλλησποντίας καλέμενος,

Καιρία-

Καρναβας δὲ παρὰ Φοίνιξι, καὶ παρὰ τοῖς ἐν πόντῳ Βερεκυντίας· ἀπὸ τῆς ἰσημερινῆς Δυσμῆς, Ζέφυρος· ἀπὸ τῆς θερινῆς Ἀνατολῆς, Καικίας· ἀπὸ τῆς θερινῆς Δυσμῆς, Λίψ, ὁ καὶ Ὀλυμπίας, καὶ Ἰάπυξ, καὶ Σκίρρων, ὀνομαζόμενος· ἀπὸ τῆς χειμερινῆς Ἀνατολῆς, Εὖρος· ἀπὸ τῆς χειμερινῆς Δυσμῆς, Ἀργέστης· ἀπὸ τῶν περὶ τὴν Ἄρκτον τόπων Βορέας, ὁ κυρίως Ἀπαρκτίας λεγόμενος· ἀπὸ δὲ τῶν περὶ τὴν Μεσημβρίαν, Νότος· μεταξὺ δ' Ἀπαρκτίου καὶ Ἀργέστου, Θρασκίας· μεταξὺ Καικίου καὶ Ἀπαρκτίου ὁ καλούμενος Μέσης· (τοῦτον δὲ μάλιστα Βορέαν οἶδε καλεῖν ἡ συνήθεια.) Νότου καὶ Λιβὸς, Λιβόνοτος μεταξύ· Εὔρου δὲ καὶ Νότου, Εὐρόνοτος, ὁ καὶ Φοινικίας.

Τούτων Αἰθριοί εἰσιν ἐν ἡμῖν, Ἀπαρκτίας, Θρασκίας, καὶ Ἀργέστης, διὰ τὸ τὰ Νέφη ἀπωθεῖν ἀφ' ἡμῶν βορειοτέρων ὄντων. Αἰθριοι δὲ εἰσιν, ὅταν μὴ τύχωσιν εἶναι πάνυ ψυχροὶ, ὡς φθάνειν πηγνῦναι τὴν Ἀναθυμίασιν καὶ τὰ Νέφη πρὸ τοῦ ἀπώσασθαι. Ὁ δὲ Καικίας ἐκ δυσμῶν ἐστιν Αἴθριος, διὰ τὸ ἀνακάμπτειν εἰς ἑαυτὸν, ὅθεν ἄρχεται. Οὐδὲ γὰρ εὐθεῖαν εἰς τὰ πλάγια φέρεται, ἀλλὰ κυρτὴν, ἔχουσαν τὸ κυρτὸν νενευκὸς πρὸς τὴν γῆν. Ἀνανεύων δὲ καὶ προσπίπτων τοῖς νέφεσιν, ἐκ ἀπωθεῖ ταῦτα, ἀλλὰ προσάγει τῷ τόπῳ, ὅθεν ἔτος ὁ Ἄνεμος πνεῖ. Τοῦτο δ' ἂν συμβαίνοι περὶ αὐτὸν τῷ προσγειότερον αὐτῷ πνέοντι ἀντιπίπτειν τινὰς τῆς γῆς ἐξοχὰς, καὶ ἔτως ἀναστρέφειν εἰς τὸ ἄνω τὴν τοῦ Πνεύματος τοῦδε φοράν. Ὑγροὶ δὲ μάλιστα τῶν Ἀνέμων εἰσὶ, Λίψ, Καικίας, καὶ Ἀπηλιώτης· Ξηροὶ δὲ, Ἀργέστης καὶ Εὖρος· ὁ δὲ Εὖρος ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπάρχει ξηρὸς· τελευτῶν δὲ, πέφυκεν ὑδατώδης γίνεσθαι. Νιφετώδεις δὲ μάλιστα, Μέσης καὶ Ἀπαρκτίας· ἔτοι γὰρ ψυχρότατοι. Καυματώδεις δὲ, Νότος, Ζέφυρος καὶ Εὖρος. Νέφεσι δὲ πυκνοῦσι τὸν Οὐρανὸν, πυκνοτέροις μὲν ὁ Καικίας, ἀραιοτέροις δέ πως ὁ Λίψ. Ἀστραπαῖοι δ' εἰσὶν Ἀπαρκτίας, Θρασκίας, Ἀργέστης· καὶ πρὸς τούτοις, ὁ Μέσης. Ψυχροὶ γὰρ ὄντες διὰ τὸ ἐγγύτερον ἡμῶν πνεῖν, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν μερῶν ὄντων

ψυχρῶν, πιλῶσι τὰ Νέφη διὰ τὴν ψυχρότητα. Πιλ-
μένων δὲ τῶν Νεφῶν τὸ ἐν αὐτοῖς ἐναπειλημμένον θερμὸν,
ἀθροιζόμενον εἰς ἕν, μετὰ βίας ἀθρόον ἐκκρίνεται διὰ
τὴν σφοδρὰν κίνησιν ἐκπυρωθέν. Αὐτῶν δὲ τούτων ἔνιοι
καὶ Χαλαζώδεις εἰσὶ, τῷ διὰ ψυχρότητα πηγνῦναι ταχέως
τὸ ἐκκρινόμενον ὕδωρ. Δοκεῖ γὰρ καὶ ἔτω Χάλαζα γί-
νεσθαι. Καθίστανται δὲ καὶ Ἐκνεφίαι, Ἀπαρκτίας Θρασ-
κίας καὶ Ἀργέστης. Ἐκνεφίαι δὲ γίνονται, ὅταν ἄλλων
πνεόντων Ἀνέμων, ἄλλοι ἐπιπεσόντες αὐτοῖς παύσωσιν
αὐτές. Ὅταν ἓν οἱ πρῶτοι πνέοντες, ἀπώσωνται τὰ
Νέφη, δοκῶσιν οἱ ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν ἐμπίπλοντες αὐ-
τοῖς, πνεῖν ἐξ αὐτῶν τῶν Νεφῶν. Ἐμπίπλωσι δὲ μάλιστα
πνέοντα ἀλλήλοις ἔτοι οἱ Ἄνεμοι, διὰ τὸ ἐγγύθεν αὐτὲς
πνέοντας καὶ μετὰ ῥύμης εἶναι σφοδρές.

Ἐπεὶ δὲ τὰ πλεῖσον ἀπέχοντα κατὰ τόπον, ἐναντία
κατὰ τόπον ἐστὶ· πλεῖσον δ' ἀπέχει τὰ κατὰ διάμε-
τρον· ἡ δ' ἰσημερινὴ Ἀνατολὴ καὶ ἡ ἰσημερινὴ Δυσμὴ διαμε-
τρῶσιν ἀλλήλας κατὰ τὸν αὐτὸν ὁρίζοντα θεωρέμεναι,
καὶ πάλιν ἡ θερινὴ Ἀνατολὴ καὶ ἡ χειμερινὴ Δυσμὴ, καὶ
αὖθις ἡ χειμερινὴ Ἀνατολὴ, καὶ ἡ θερινὴ Δυσμὴ, ὁμοίως
δὲ καὶ ἡ Ἄρκλος καὶ ἡ Μεσημβρία· ἐπεὶ ταῦθ' ἕτως
ἔχει, εὔδηλον ὡς ἀντιπνέσσιν ἀλλήλοις, οἱ ἐκ τῶν ἐναντίων
τόπων πνέοντες Ἄνεμοι. Ὅθεν ὁ μὲν Ἀπηλιώτης ἀντι-
πνεῖ τῷ Ζεφύρῳ, ὁ Καικίας δὲ τῷ Λιβὶ, ὁ Εὖρος τῷ Ἀρ-
γέστῃ, καὶ ὁ Βορέας τῷ Νότῳ. Ὡσαύτως ὁ Θρασκίας
τῷ Φοινικίᾳ, καὶ ὁ Μέσης τῷ Λιβονότῳ. Δεῖ δὲ τὴν
θέσιν τῶν Ἀνέμων καὶ τὴν τοπικὴν αὐτῶν ἐναντίωσιν κα-
τανοεῖν ἐκ τῦ Διαγράμματος.

Ἀνατολικοὶ μὲν ἓν εἰσιν Ἄνεμοι, Καικίας, Ἀπηλιώτης
καὶ Εὖρος· ὁ μὲν ἀπὸ τῆς θερινῆς Ἀνατολῆς, ὁ δ' ἀ-
πὸ τῆς Ἰσημερινῆς, ὁ δ' αὖ ἀπὸ τῆς Χειμερινῆς. Δυτικοὶ
δ' Ἄνεμοι, Ἀργέστης, Ζέφυρος, Λίψ· ὁ μὲν ἀπὸ τῆς θε-
ρινῆς Δυτμῆς, ὁ δ' ἀπὸ τῆς Ἰσημερινῆς, ὁ δὲ Λίψ ἀπὸ
τῆς Χειμερινῆς. Ἄρκλοι δὲ, ἤτοι Βόρειοι, Θρασκίας,
Ἀπαρκτίας, καὶ Μέσης, ὁ κατὰ συνήθειαν Βορέας λεγό-
μενος·

μενος· ὧν ὁ μὲν Θρασκίας ἀπὸ τῶν δεξιῶν τῆς Ἀρκτ-
μερῶν, καὶ ὡς πρὸς Δύσιν ἔχει τὸ πνεῦν, τῇ θερινῇ πλη-
σιάζων Δυσμῇ· ὁ δ' Ἀπαρκτίας, ἀπὸ μέσης Ἀρκτ· ὁ δὲ
λοιπὸς, ἐκ τῶν εὐωνύμων τῆς Ἀρκτ μερῶν. Ἄνεμοι δὲ
μεσημβρινοὶ, ἤτοι νότιοι, ὁ Εὐρόνοτος, ὁ Νότος, καὶ ὁ Λι-
βόνοτος· ὁ μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν τῆς Μεσημβρίας, ἤγουν
ἔγγιστα τῇ χειμερινῇ Ἀνατολῇ· ὁ δὲ Νότος ἐκ μέσης Με-
σημβρίας, ὁ Λιβόνοτος δ' ἐξ ἀριστερᾶς.

Ἄλλοι δὲ τῶν Ἀνέμων, ἄλλως παρ' ἄλλοις μέρεσι φέρονται
κραταιότερον ἢ ἀσθενέστερον. Τινὲς δὲ καὶ ἰδιοτρόπως
ἐπικρατοῦσιν ἐν τόποις τισὶν, ἐκεῖθεν τὴν γένεσιν ἔχοντες.
Καὶ τούτων ὅσοιπερ ἐκ νενοτισμένης πνέουσι γῆς, ἀπόγειοι
λέγονται· ὅσοι δ' ἐκ κόλπων ἐξάλλουσιν, Ἐγκολπίαι. Τού-
τοις δ' ἀνάλογόν τι ἔχουσιν οἱ ἐκ Ποταμῶν καὶ Λιμνῶν.
Ὅσοι δὲ τῶν Ἀνέμων κατὰ ῥῆξιν γίνονται Νέφους, εἰ μὲν
καὶ ἀνάλυσιν τοῦ πάχους ποιοῦντο πρὸς ἑαυτούς, Τυφωνι-
κοὶ ὀνομάζονται. Εἰ δ' ἧττον εἶεν παχεῖς, Ἐκνεφίαι κα-
λοῦνται. Μεθ' ὕδατος δ' ἀθρόως ῥαγέντος, ὁπόσοι φέρον-
ται, Ἐξυδρίαι προσαγορεύονται. Καὶ ὅσοι μὲν τῶν Ἀνέ-
μων πρὸς εὐθεῖαν διαπνέουσιν, Εὐθύπνοοι λέγονται· ὅσοι
δ' ἀνακάμπτουσι πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς, καθάπερ ὁ
Καικίας, Ἀνακαμψίπνοοι. Λέγονται δέ τινες καὶ Ἐτη-
σίαι κατὰ τὸ θέρος πνέοντες, καὶ μίξιν ἔχοντες ἔκ τε τῶν
ἀρκτώων καὶ δυτικῶν· ἄλλοι δ' Ὀρνιθίαι, ἐκεῖνοί τινες Ἄνε-
μοι βόρειοι.

Τῶν γε μὴν βιαίων Πνευμάτων, Καταιγὶς μέν ἐστι, Πνεῦ-
μα πίπτον ἄνωθεν ἐξαίφνης μετὰ σφοδρότητος. Θύελ-
λαι δὲ, Πνεῦμα μετὰ ῥύμης φερόμενον ἰσχυρᾶς καὶ ἄφνω
προσαλλόμενον ἐν τῷ πνεῖν. Λαίλαψ δὲ καὶ Στρόβιλος,
Πνεῦμα εἰλέμενον κάτωθεν ἄνω. Γῆς δ' Ἀναφύσημα,
Πνεῦμα κατὰ τὴν ἐκ βυθοῦ τινος ἢ ῥήγματος ἀνάδοσιν
ἄνω φερόμενον. Ὅταν δ' εἰλέμενον φέρηται πολὺ καὶ
θερμὸν, Πρηστὴρ χθόνιος λέγεται.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ Σεισμῦ.

Ὁ Σεισμὸς δοκεῖ γίνεσθαι, τῆς ἐκ τῦ ἐπικρατέντος ὀνομαζομένης θερμῆς καὶ ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως, ἀπολαμβανομένης κάτω καὶ ὑπὸ γῆν, ἀθροιζομένης τε καὶ συναγομένης εἰς ἓν, κἀντεῦθεν Πνεύματος ἰσχυρῦ συνισαμένε, καὶ τὰς ἔνδον κοιλότητας πληρῦντος τῆς γῆς, βιαίως τε κινεμένε καὶ συγκινῦντος τὸ ὑπερκείμενον μέρος τῆς γῆς. Ὅθεν καὶ νηνεμίας οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλοι γίνονται τῶν Σεισμῶν. Ἡ γὰρ Ἀναθυμίασις, συνεχὴς φερομένη, ἔπεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῇ ὁρμῇ τῆς ἀρχῆς· ὥσε ἢ ἔξω τῆς γῆς, ἢ ἔσω πᾶσαν συνεύειν αὐτήν.

Οὐκ ἄλογον δέ γε καὶ Ἀνέμων ὄντων, γίνεσθαί τινας τῶν Σεισμῶν· Ἐνίοτε γὰρ καὶ πλείες ἅμα πνέυσιν Ἄνεμοι· ὧν ὅταν ἕτερος ὑπὸ γῆν ὁρμήσῃ, ποιήσει Σεισμὸν, ἄνω πνέοντος τῦ λοιπῦ. Ἐλάττες δὲ τὸ μέγεθος γίνονται τὰ πολλὰ οἱ τοιῦτοι Σεισμοὶ, διὰ τὸ διηρῆθαι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν τὴν ποιητικήν. Ὥσπερ καὶ οἱ ἅμα πνέοντες Ἄνεμοι, ἃ γίνονται πάμπαν σφοδροί.

Νυκλος δὲ καὶ μᾶλλον πρὸς ὄρθον οἱ πλείες καὶ μείζες γίνονται τῶν Σεισμῶν. Νηνεμώτεραι γὰρ αἱ Νύκλες τῶν Ἡμερῶν, διὰ τὴν ἀπεσίαν τῦ Ἡλίε ψυχομένης καὶ πυκνεμένης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ τῶν Πνευμάτων τὴν ἀρχὴν τῆς ῥύσεως λαμβανόντων εἰς τὸ ἐντὸς, ὥσπερ Ἀμπῶτίδος γινομένης τῦ Πνεύματος εἰς τὰ ἔνδον, ἀπὸ τῆς ἔξω πλημμυρίδος τε καὶ ἐπιχύσεως· μάλιστα δὲ πρὸς ὄρθον, ἐπει τηνικαῦτα καὶ τὰ Πνεύματα πέφυκεν ἄρχεσθαι πνεῖν.

Τῶν δὲ τῆς Ἡμέρας γινομένων Σεισμῶν, περὶ Μεσημβρίαν οἱ πλεῖσοι καὶ ἰσχυρότεροι γίνονται. Νηνεμάτερον γὰρ τῆς ὅλης Ἡμέρας ὡς ἐπίπαν ἡ Μεσημβρία, διὰ τὸ τὸν Ἥλιον μάλιστα τότε τὰς ἀκτῖνας ὀρθοτέρας καὶ ἐντονωτέρας ἐκπέμποντα, κατακλείειν τὴν Ἀναθυμίασιν

μίασιν εἰς τὴν γῆν, τὴν εἰς τὸ ἔξω πρόοδον αὐτῆς ἐμποδίζοντα.

Ἔτι τε τὰς ἰσχυροτάτας σεισμὰς συμβαίνει γίνεσθαι περὶ τόπους, καθ' ὃς θάλασσα σενὴ καὶ ῥοώδης. Σφοδρὸν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις τόποις τὸ πνεῦμα γινόμενον, καὶ διεκπίπτον βιαίως ἐκ τῆς γῆς, τῶν σεισμῶν αἴτιον γίνεται. Πολλήν τε γὰρ ἡ θάλασσα παρέχει χορηγίαν τῷ πνεύματι, καὶ διὰ τῶν σενῶν ἀθρόα φερομένη τοῖς μεταῤῥύσεσι, καὶ τὰς τόπους ἐπιλαμβάνουσα δι' ὧν ἔξω τὸ πνεῦμα φέρεται, εἰς βάθος αὐτὸ ἀπωθεῖ. Τὸ δ' ἀπωθὲν καὶ ἀθρόον γενόμενον, ἐκίνησε τῇ βίᾳ τὴν γῆν. Καὶ ὅσαι δὲ χῶραι τὰ ὑπὸ γῆν ἔχουσι σομφάτερα καὶ ὑπαντρα, σείονται μᾶλλον, πολὺ δεχόμεναι πνεῦμα κατὰ τὰς ἔνδον κοιλότητας καὶ κινούμεναι ὑπ' αὐτοῦ.

Ἔαρος δὲ μάλιστα καὶ μετοπώρου γίνονται οἱ σεισμοὶ· πνευματώδεσι γὰρ αἱ ὧραι. Θέρους δὲ καὶ χειμῶνος ἐλάττω τὰ πνεύματα· χειμῶνος μὲν διὰ τὸ ψύχος συννυμένων τῶν θερμῶν καὶ ξηρῶν ἀναθυμιάσεων· θέρους δὲ πάλιν, διὰ τὸ καῦμα ξηραινομένων τε κατὰ πολὺ καὶ μαραινομένων· Ἀλλὰ καὶ ἐν Αὐχμοῖς καὶ ἐν Ἑπομβρίαις οἱ σεισμοὶ μάλιστα γίνονται. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς αὐχμοῖς, πνευματώδης ὁ ἀήρ. Αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὁ Αὐχμὸς, τὸ πλέω γίνεσθαι τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως τὴν ξηράν. Ἐν δὲ ταῖς ἑπομβρίαις, πλείων ἡ ἐντὸς Ἀναθυμίασις γίνεται. Καὶ γὰρ ἡ γῆ πολλὴν ἔνδον κεκτημένη πυρώδη ὀσίαν, βρεχομένη πρὸς βάθος ἀτμίζει. (καθάπερ ἐπὶ τῆς Ἀσβέστου ἔστιν ἰδεῖν.) ἀτμίζουσα γᾶν, πλείω καὶ τὴν ἐντὸς ἀναθυμίασιν ἴσχει. Ἔτι δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὄμβρων, ὕδατος πληρουμένων τῶν κοιλοτήτων τῆς γῆς, ἡ τοιαύτη Ἀναθυμίασις ξενοχωρουμένη, καὶ εἰς ἓν συνελαυνομένη ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἐκβιάζεται. Ὅθεν πολλὴ ἔσα καὶ εἰς ὀλίγον τόπον συσαλεῖσα καὶ ἰσχυρῶς πιληθεῖσα καὶ ἔτω κινηθεῖσα, συγκινεῖ καὶ τὴν γῆν. Ὥσπερ ἂν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἐναπολαμβανόμενον τὸ πνεῦμα, τρόμων καὶ σφυγμῶν, μᾶλλον δὲ παλμῶν αἴτιον γίνεται· παραπλησίως κἀν τῇ γῇ. Διὸ καὶ τῶν σεισμῶν, ὁ μὲν ἐστι τρομώδης·

Τρομώδης· ὁ δὲ, Σφυγμῶ ἢ Παλμῶ ἐοικώς. καὶ ὁ μὲν Τρομώδης, γίνεται συνεχέστερον, ὁπόταν δηλονότι διὰ πλῆθος τε κατὰ πλάτος γινομένε Πνεύματος ὑπὸ γῆν, κινεῖται ἡ γῆ σειομένη κατὰ τὰ πλάγια. Καὶ ὁ τρόμος γὰρ εἰς τὰ πλάγια μεταφέρει τὸ πάσχον σῶμα. Γίνεται δὲ κατὰ τὸ ἀνώμαλον ἔν τισι τόποις καὶ ὁ σφυγματώδης ἢ παλμώδης Σεισμός· ὅταν δηλονότι μὴ πρὸς τὰ πλάγια κινῆται ἡ Γῆ, ἀλλὰ κάτωθεν ἄνω. Συμβαίνει δ' ὡς ἐπ' ἔλαττον ὁ τοιοῦτος Σεισμὸς, ὅτι μηδὲ ῥάδιον εἰς βάθος ἀθροισθῆναι Ἀναθυμίασιν ἕτω πολλήν. Πολλαπλασία γὰρ ἡ κατὰ πλάτος γινομένη τῆς γῆς διάκρισίς τε καὶ Ἀναθυμίασις τῆς ἀπὸ βάθες γίγινεσθαι πέφυκεν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἥλιος τῇ κατὰ πλάτος Ἀναθυμιάσει φαίνεται μάλιστα συνεργῶν, θερμαίνων μέχρι τόσε τὴν γῆν. Ὅπε μέντοι γένηται ὁ σφυγματώδης ἢ παλμώδης Σεισμὸς, χαλεπώτατός ἐστιν. Ἀναῤῥήγνυσι γὰρ τὴν γῆν, καὶ πόλεις ἀνατρέπει καὶ χώρας· καὶ ποτὲ μὲν ἀναβράττονται λίθοι τῇ βίᾳ τε Πνεύματος τε τὸν τοιοῦτον ἐκτελοῦντος Σεισμόν· ἄλλοτε δὲ ὑδάτων πλῆθος ἀναῤῥεῖ, ποτὲ μὲν ψυχρῶν, ὁτὲ δὲ καὶ θερμῶν. Γίνεται γὰρ τὸ Πνεῦμα, καὶ τῷ ὕδατι τῆς κινήσεως αἴτιον. Ὡς γὰρ οἱ Ἄνεμοι βιαζόμενοι, κινῶσι τὰ κύματα ἐξ ἐπιπολῆς· ἕτω πολλάκις καὶ τοῖς Σεισμοῖς βιαζόμενον τὸ κάτωθεν Πνεῦμα, δύναται τὸ ὑπὸ γῆν ὕδωρ κινεῖν. ὁ δὴ, ποτὲ καὶ θερμὸν γίνεται, ἢ διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα ταύτης τῆς γῆς, ὅθεν καὶ τὸ πλῆθος τῶν θερμῶν ἀναθυμιάσεων· ἢ καὶ διὰ τὴν ξενοχωρίαν καὶ βίαν τε Πνεύματος. Ἐνίοτε γὰρ καὶ πῦρ ἀνερράγη, καὶ πόλεις πολλὰς κατετέφρωσε. Διὰ γὰρ τὴν ξενοχωρίαν τὸ Πνεῦμα βιαίως κινέμενον διασῳζόμενόν τε καὶ διακοπτόμενον καὶ εἰς μικρὰ καταδιαιρέμενον, ἐκπίμπραται καὶ γίνεται Φλόξ. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ Φλὸξ, ἢ Πνεῦμα μετὰ πυρὸς, τετέσι, Πνεῦμα ἐκπυρωθέν.

Ὁτὲ μὲν ἔν κάτω καὶ τῆς γῆς ἐντὸς, ἡ τε Πνεύματος τε ποιοῦντος τὸν Σεισμὸν γίνεται σύστασις· ὁτὲ δ' ἄνω καὶ ὑπὲρ γῆν Ἄνεμος τῶν ὠνομασμένων ἀπαρτισθεὶς,

τιθεὶς, εἶτα συῤῥεύσας ὅλος ἔνδον τῆς γῆς, εἰργάσατο Σεισμὸν ἰσχυρότατον, οἷος ἰσορεῖται καὶ περὶ τὴν Ἀχαΐαν γενόμενος· ὅθεν καὶ αἱ παραθαλάσσιαι πόλεις Βέῤῥατε καὶ Ἑλίκη κατεῤῥίφησαν ὁμοῦ τε καὶ ὑπὸ τῆς ἐφόδου τοῦ κύματος κατεκλύσθησαν. Ἔξω μὲν γὰρ ἔπνει Νότος ὁ τὴν Θάλασσαν ἀπωθῶν· ἔνθα δὲ γέγονεν ὁ Σεισμὸς, ἀντέπνευσε Βορρᾶς, ὃς ἐξ ἐναντίας τῷ Νότῳ φερόμενος, ἀπῶσαι μὲν εἰς τὸ πίσω τὴν Θάλασσαν ἐδεδύνητο, διὰ τὸν προωθοῦντα ταύτην Ἄνεμον· ἐμποδίσας δὲ καὶ σήσας ταύτης τὴν πρόοδον, ἐποίησεν ὁμοῦ πολλὴν ἀθροισθῆναι τὴν θάλασσαν. Τότε δ' ἠτιθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς θαλάσσης, ἀθρόας ἐπιχεθείσης αὐτῆς διὰ τὸ κατόπιν ὠθοῦντος Πνεύματος, ἅμα μὲν τῷ Κατακλυσμῷ, ἅμα δὲ τῷ Σεισμῷ γέγονεν αἴτιος· τῷ μὲν, διὰ τὸ σῆσαι τὴν θάλασσαν καὶ ποιῆσαι αὐτὴν ἀθροισθῆναι πολλὴν εἰς ταὐτὸ· τῷ Σεισμῷ δὲ, διὰ τὸ ἠτιθέντα τοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς θαλάσσης, ῥυέντα κατὰ τῆς γῆς κινῆσαι αὐτήν.

Ἔτι τῶν Σεισμῶν τοὺς μὲν φασιν Ἐπικλίντας, οἵτινες ἐς πλάγια σείσι κατ' ὀξείας γωνίας· τοὺς δὲ, Βραίσας, οἳ κατ' ὀρθὰς γωνίας ἄνω καὶ κάτω ῥιπίζουσι· τοὺς δὲ, Χασματίας, οἵγε συνιζήσεις ποιοῦσιν εἰς τὰ κοῖλα· τοὺς δὲ, Ῥήκτας, οἵπερ ἀνοίγουσι χάσματα καὶ γῆν ἀναῤῥηγνύουσι· τοὺς δὲ, Ὤσας· ἔτοι δὲ κατὰ μίαν πρόωσιν, ἀνατρέπουσι· τοὺς δὲ Παλματίας, ὡς ἀνταποπάλλοντας καὶ ταῖς εἰς ἑκάτερον ἐγκλίσεσι καὶ ἀναπάλσεσι διορθοῦντας ἀεὶ τὸ σειόμενον. Γίνονται δὲ καὶ Μυκητίαι Σεισμοὶ σείοντες τὴν γῆν μετὰ βρόμου. Πολλάκις δὲ καὶ χωρὶς Σεισμοῦ τοιοῦτός τις γίνεται ψόφος, ὅτε δηλονότι τὸ Πνεῦμα τυγχάνει λεπτομερέστερον· ὡς ἐν τῷ πλήττειν τὴν γῆν, διηθεῖσθαι δι' αὐτῆς, καὶ μὴ μένον ἐντὸς ξενοχωρίαν ποιεῖν ἀθροιζόμενον. Διὰ μὲν οὖν τὸ ῥᾳδίως διηθεῖσθαι διὰ τῆς γῆς, ἀκινεῖ· διὰ δὲ τὸ προσπίπτειν τοῖς τῆς γῆς ὄγκοις, κοίλοις τε οὖσι καὶ παντοδαπὰ χήματα ἔχουσι, παντοδαπὸν ποιεῖ ψόφον, ὡς δοκεῖν ἐνίοτε οἷον μυκᾶσθαι τὴν γῆν.

Ἀνάλογον δὲ τοῖς εἰρημένοις συμπίπτει καὶ ἐν Θαλάσσῃ.

Χάσματά τε γὰρ γίνεται Θαλάσσης καὶ ἀναχωρήματα

τα

τα πολλάκις, καὶ κυμάτων ἐπιδρομαὶ· ποτὲ μὲν, ἀνταναπομπὴν ἔχουσαι· ποτὲ δὲ, πρόσωσιν μόνον. Πολλάκις δὲ καὶ Ἀναφυσήματα γίνεται Πυρὸς ἐν τῇ Θαλάσσῃ, καὶ Πηγῶν ἀναβλύσεις, καὶ Ποταμῶν ἐκβολαὶ, ροαί τε καὶ δῖναι· ποτὲ μὲν ἐν μέσοις πελάγεσι, ποτὲ δὲ κατὰ τὰς εὐρίπους τε καὶ πορθμούς. Πολλάκις Ἀμπώτιδες καὶ κυμάτων ἄρσεις κατά τινας ὡρισμένας καιρὰς τῇ Σελήνῃ συμπεριοδεύουσι· ἐπεὶ συμμεταβάλλει αὐτὴ καὶ κατὰ Γῆν καὶ κατὰ Θάλατταν, ὡς πλησιαιτέρα τῶν λοιπῶν Πλανήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ Βροντῶν, καὶ Ἀστραπῶν, Ἐκνεφίσε, καὶ Τυφῶνος, καὶ Πρηστῆρος, καὶ Κεραυνοῦ.

Τῆς Ἀτμίδος καὶ τῆς ξηρᾶς Ἀναθυμιάσεως ὁμοῦ καὶ συμμίκτως ἀναγομένων ἐκ γῆς, ὁπόταν ἐν τῷ ἀπογειοτέρῳ καὶ ἄμφω γένωνται τόπῳ· (ὅς ἐστι ψυχρότατος διὰ τὸ τὰς ἐκ γῆς ἀνακλάσεις τῶν ἡλιακῶν ἀκλίνων ἐξαθενεῖν ἐν αὐτῷ.) καὶ τῆς μὲν ξηρᾶς Ἀναθυμιάσεως διακρινομένης, καὶ πρὸς τὸ συγγενὲς φερομένης Ὑπέκκαυμα· τῆς Ἀτμίδος δὲ ψυχομένης καὶ πυκνουμένης, καὶ εἰς Νέφη συνισαμένης· ὁπόση τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως ἐν τῇ τοιαύτῃ συστάσει τῶν Νεφῶν ἐμπεριληφθείη, συναγομένη γίνεται Πνεῦμα· ἔπειτα τῶν Νεφῶν ἔτι μᾶλλον πυκνουμένων καὶ συνιόντων, ἐκκρίνεται μετὰ βίας ἐξ αὐτῶν. Οὕτω δὲ βιαίως ἐκκρινόμενον τὸ Πνεῦμα, καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν Νεφῶν ἀντίπλον, ψόφον ἀποτελεῖ. Οὗτος δέ ἐστιν ἡ καλουμένη Βροντὴ, Πνεῦμα Νέφει παχεῖ καὶ νοτερῷ εἰληθὲν, καὶ ἔξω διαὐτῆς τῆ Νέφους βιαίως φερόμενον, καὶ ἔτω ῥηγνύον τὰ συνεχῆ τῆς Νέφους πιλήματα, κἀντεῦθεν Βρόμον καὶ Πάταγον μέγαν ἀπεργαζόμενον· ὥσπερ τὸ ἐν ὕδατι σφοδρῶς ἐλαυνόμενον Πνεῦμα καὶ τῶν κυμάτων τὸς ῥόθους ἀποτελεῖ.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ δὲ τῶν Νεφῶν ἡ πυκνότης ἀνώμαλος· (πᾶ μὲν γὰρ κατὰ τὸ μᾶλλον αὐτῆ, πᾶ δὲ κατὰ τὸ ἧττον.) ἀλλὰ δὴ καὶ κοιλίαι τινὲς μεταξὺ τυγχάνεσι τῶν Νεφῶν· (τὰ γὰρ ἐντὸς τῶν Νεφῶν ἐχ ὁμοίως πεπύκνανται τοῖς ἐκτὸς, ἀλλὰ διαλιμπάνεσι τὴν συνέχειαν τῆς πυκνότητος·) διὰ ταῦτά τοι παντοδαποὶ καὶ οἱ ψόφοι καὶ ἀνώμαλοι γίνονται. Τὸ γὰρ ἐκκρινόμενον Πνεῦμα, πυκνοτέραις μὲν συσάσεσι προσρηγνύμενον, ἰσχυροτέρως καὶ τὸς ψόφους ποιεῖ· μανωτέραις δὲ, πρὸς λόγον ἀσθενεςέρως. Καὶ ἔτω μὲν ἡ Βροντή.

Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἐκθλιβόμενον, καὶ τῇ πρὸς τὰ Νέφη πληγῇ ποιᾶν τὴν Βροντὴν, ἐκπυρᾶται τὰ πολλὰ λεπτῇ πυρώσει καὶ ἀσθενεῖ. Καθ' ὃ γᾶν ὀφθῇ τὸ ἐκκριθὲν τᾶτο Πνεῦμα, ἐκπίπτον τῶν Νεφῶν κεχρωματισμένον τῷ χρώματι τᾷ Πυρὸς, Ἀστραπὴν καλᾶμεν αὐτό. Γίνεται δὲ μετὰ τὴν Βροντὴν, καὶ ὕστερον τῆς πληγῆς. Ἡ βίαιος γὰρ κίνησις καὶ ἡ πληγὴ, αἰτία ἐστὶν αὐτῷ τῆς ἐκπυρώσεως. Διὰ μέντοι τὸ τὴν Ὄψιν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν πρώτην τῆς Ἀκοῆς, διὰ τᾶτο πρὸ τᾶ ἀκοᾶσθῆναι τὴν Βροντὴν, ὁρᾶται ἡ Ἀστραπή· καθὼς ἐστιν ἐπὶ τῆς Εἰρεσίας γινόμενον. Ἤδη γὰρ ἀναφερομένων τῶν Κωπῶν ἐκ τᾶ ὕδατος, ὁ πρῶτος ψόφος, ὁ ἐν τῇ καθόδῳ γεγονὼς ἐξακέεται, τῆς ὄψεως ἑωρακυίας πάλαι τὰς Κώπας καθιεμένας τε εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πληρέσας αὐτό.

Ὅταν μὲν ἓν τὸ ἐκ τῶν Νεφῶν πυκνεμένων ἐκθλιβόμενον Πνεῦμα λεπτὸν ᾖ, καὶ μηδὲ συνεχῆ τὴν γένεσιν ἔχῃ καὶ ἔκκρισιν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ κατὰ μικρὸν γίνηται καὶ ἐκκρίνηται, κἀντεῦθεν μηδὲ μένῃ, ἀλλὰ διαπνεῖ· τότε Βροντάς τε καὶ Ἀστραπὰς, τὸν εἰρημένον τρόπον ποιεῖ.

Ἐπὰν δὲ σωματωδέστερον ᾖ τὸ Πνεῦμα, τετέσιν ἧττον λεπτὸν, ἀθρόᾳ τε καὶ συνεχῆ τὴν γένεσιν ἔχῃ καὶ ἔκκρισιν, ὥστε μὴ διαπνεῖν ἀλλὰ διαμένειν, τότε τὸν λεγόμενον Ἐκνεφίαν Ἄνεμον ἐκτελεῖ. Καθάπερ γὰρ πλεονεκτέσης τῆς ὑγρᾶς Ἀναθυμιάσεως, ὅταν εἰς ὕδωρ γίνηται ἡ μεταβολὴ, τῇ πρώτως μεταβαλέσῃ Ἀναθυμιάσει συμμεταβάλλει καὶ ἡ λοιπὴ, ὅση τῆς αὐτῆς τετύχηκε Φύσεως,

σεως, καὶ γίνεται Ἑτερος συνεχὴς καὶ πολύς, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπικρατέσης τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως, ὁπηνίκα Πνεῦμα γίνηται καὶ ἐκκρίνηται, συνακολουθεῖ τῇ πρώτῃ γενέσειτε καὶ ἐκκρίσει, καὶ ὅσον ἄλλο τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως. Καὶ ἕτως ὁ Ἐκνεφίας ἄνεμος γίνεται, Πνεῦμα πολὺ καὶ συνεχὲς ἐξ αὐτε τε Νέφες ἀθρόον ἐκκρινόμενον καὶ βιαίως φερόμενον διὰ τὸ ταχὺ τῆς ἐκκρίσεως.

Ὅταν δὲ τὸ ἐκκρινόμενον Πνεῦμα εἰλέμενον ἐν Κύκλῳ τυγχάνῃ, καὶ μετὰ τε ἐγχύματος τε Νέφες κάτω φερόμενον, τότε Τυφὼν ὀνομάζεται. Γίνεται δὲ τέτο, ὅταν τὸ ἐκ τε Νέφες ἐκκρινόμενον Πνεῦμα, ἑτέρῳ Νέφει ἀντιτυπήσῃ, καὶ τὴν ἐπ' εὐθείας φορὰν κωλυθῇ· καθάπερ ὅταν ἐκ τόπε πλατέος εἴς τι στενὸν ὁ Ἄνεμος συῤῥέων βιάζηται· ἐν πύλαις τυχὸν ἢ ὁδοῖς. Συμβαίνει γὰρ πολλάκις ἐν τοῖς τοιέτοις, μὴ δυναμένε προέρχεσθαι τε προηγεμένε μορίε τε ῥέοντος σώματος ἐν τῷ μὴ εὑρίσκειν διέξοδον, ἢ διὰ τὴν τόπε στενότητα, ἢ καὶ διὰ τὸ ἀντιπνεῖν ἄλλο τι Πνεῦμα, Κύκλον καὶ Δίνην τε Πνεύματος γίνεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ προηγέμενον τε Πνεύματος μέρος, ἃ δύναται διελθεῖν· τὸ δὲ συῤῥέον ὄπισθεν, βιάζει τὴν διοδον· καὶ τὸ μὲν, ἀντιβαίνει· τὸ δ', ἀπωθεῖ. Ἀνάγκη τοίνυν τὸ εἰς πλάγιον, ἔνθα μή ἐστιν ἀντίβασις, ἐνεχθῆναι τὸ ἑπόμενον μέρος τε Πνεύματος. Καὶ ἕτως ἀεὶ καὶ πᾶν τὸ ἐχόμενον, ἐς ἂν ἐκ πλαγίε βιασθὲν τὸ προηγέμενον καὶ ἀντιβαῖνον μέρος τε Πνεύματος ἐκκρεσθῇ τε προκατειλημμένε τόπε, καὶ ἀνακάμψαν συνάψῃ τῷ ὄπισθεν φερομένῳ καὶ ἐπωθεῖντι, καὶ γένηται τὸ ὅλον ἕν. Κύκλος δέ ἐστι τέτο τὸ Σχῆμα. Καὶ ἕτω μὲν ἐπὶ τῆς γῆς αἱ Δῖναι γίνονται· Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς Νέφεσιν ἀλλήλαις συνάπτεσαι κατὰ τὴν ἀρχήν. (Τοιέτον γὰρ ἡ Δίνη.) Πλὴν ὥσπερ ὅταν Ἐκνεφίας γίνηται, συνεχής ἐστιν ἡ τε Πνεύματος ἔκκρισις· (ἕτω γὰρ καὶ ὁ Ἄνεμος συνεχὴς) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Τυφὼν, συνεχῆ τὴν ἐκ τε Νέφες ἔκκρισιν ἔχει· διὰ δὲ τὴν τε Νέφες πυκνότητα, μὴ δυνάμενον ἀπ' αὐτε καθαρῶς ἐκκριθῆναι τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ σὺν ἑαυτῷ καὶ τε Νέφες τὶ συνεφέλκον, στρέφεται μὲν Κύκλῳ

διὰ

διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν· φέρεται δὲ κάτω καὶ ἐπὶ γῆς, διὰ τὸ τὴν ἐκ τῆ Νέφες γινομένην τῆ Πνεύματος ἔκκρισιν, ἐπὶ ταῦτα γίνεϑαι πάντοτε, καϑ' ἃ προάγεται τῆ Νέφες ἡ πύκνωσις. Ὥσε ὅταν ἀνωϑεν ἡ πύκνωσις ἀρξαμένη ἐπὶ τὰ κάτω γίνηται μέρη τῆ Νέφες, ἀνάγκη καὶ τὴν τῆ Πνεύματος ἔκκρισιν ἐντεῦϑεν γινομένην φέρεϑαι κάτω διὰ τὴν βίαν. Φερόμενος ἓν ὁ Τυφὼν κάτω, καὶ διὰ τὴν ἀντίκρυσιν Κύκλῳ περιαγόμενος, καὶ ἔτω συρεφόμενος καὶ ποιῶν Ἕλικα, οἷς ἂν προσπέσοι, ταῦτα κύκλῳ στρέφων κινεῖ. Διὸ καὶ τινα πολλάκις τῶν ἐπὶ γῆς ἡ ϑαλάσσης στρέψας, εἰς ὕψος ἀνέλκει ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάλιν ἀνακάμπλων τῷ μὴ ἔχειν διέξοδον. Ἐκ μὲν ἓν ϑαλάσσης, ὕδωρ ἀναπᾶ πολλάκις. Ἤδη δὲ καὶ Πλοῖον ἐμετεώρισε τῇ Δίνῃ περιλαβών. Ἐκ δὲ τῆς γῆς, καὶ ξύλα καὶ λίϑες, ἤδη δὲ καὶ ζῶα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνήνεγκεν. Ὅσα δ' ὑπ' αὐτῆ ἀναφέρονται, ὀλίγον μετεωριϑέντα καταφέρονται πάλιν, ξηρότατα γενόμενα διὰ τὴν ξηρότητα τῆ ἀνάγοντος ταῦτα Πνεύματος.

Ὅταν μὲν ἓν τὸ Πνεῦμα τὸ ἔτω κινέμενον μὴ κεχρωσμένον ἢ πυρώδει χρόᾳ, ὁποίᾳ καὶ ἡ Ἀστραπὴ κέχρωται· τότε καλεῖται Τυφὼν, οἷον Ἐκνεφίας ἀπεπλος ὤν. Οὐ γὰρ τελέως διακεκριμένον ἀϑ' ἀπολελυμένον ἀπ' αὐτῆ τῆ Νέφες τὸ τῆ Τυφῶνος ἐκκρίνεται Πνεῦμα, καϑὰ τὸ τῆ Ἐκνεφίᾳ· ἀλλὰ συνεφέλκον τι καὶ τῆ νέφες διὰ τὸ μὴ πεπέφϑαι, ὡς δύνασϑαι ϑάτερον ἀπὸ ϑατέρε χωρίζεϑαι. Ὅταν δὲ τὸ προειρημένον Πνεῦμα καταπῶμενον ἐκπυρωϑῇ, πεφϑὲν ἐν τῇ κινήσει καὶ λεπτότερον γεγονὸς, τότε καλεῖται Πρηστήρ· ὅτι τὸν πλησίον Ἀέρα συνεκπίμπρησιν ἐν τῇ ἐκπυρώσει, ὥσε καὶ χρωματίζειν αὐτόν. Ἐὰν δ' ἐν αὐτῷ τῷ Νέφει πολὺ καὶ λεπτὸν ἐκθλιβῇ Πνεῦμα, τῆτο γίνεται Κεραυνός. Ὁ μὲν γὰρ Τυφὼν παχεῖαν ἔχει τὴν ἔκκρισιν· λεπτοτέραν δὲ τῆ Τυφῶνος, ὁ Πρηστήρ. ὁ δὲ Κεραυνὸς, ἔτι μᾶλλον λεπτοτέρε Πνεύματός ἐσιν ἔκκρισις. Διαφέρει δ' ἂν τῆς τὰς Βροντὰς καὶ Ἀστραπὰς ποιέσης ἐκκρίσεως, ὅτι κατὰ μικρὰ μὲν ἐκείνη καὶ σποράδην, καὶ ἐκ διαλειμμάτων γίνεται, καὶ ἀϑενῆ τὴν ἐκπύρωσιν ἔχει.

Ἡ δὲ τῶν Κεραυνῶν διαφέροι μὲν ἂν ἐκείνης καὶ τῇ λεπτότητι, ἐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ πλήθει. Λεπτότατον γὰρ καὶ πολὺ Πνεῦμα καὶ ὁμῦ φερόμενον καὶ ἰσχυρῶς ἐκπεπυρωμένον ὁ Κεραυνός. Ἂν μὲν ἓν λίαν εἴη τὸ Πνεῦμα λεπτὸν, ἐδ' ἐπικαίη ταῦτα οἷς ἂν προσπίπτοι. Τὸ τοιῦτον δὲ Πνεῦμα Κεραυνὸν Ἀργῆτα καλῦσιν οἱ ποιηταί· ἂν δὲ μὴ ἕτως εἴη τὸ Πνεῦμα λεπτὸν, ἀλλὰ φερόμενον ἐπικαῖον φέρηται, ἄλλως κατονομάζεται. Ὁ μὲν ἓν Ἀργῆς καλέμενος, φθάνει διϊὼν ταῦτα, οἷς ἂν ἐμπέσοι, πρὸ τῦ ἐπικαῦσαι ἢ ὅλως μελᾶναι αὐτά· ἅμα μὲν διὰ τὸ τάχος τῆς κινήσεως, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν τῆς ὑσίας λεπτότητα, ταχεῖαν ποιέμενος τὴν διέξοδον. Ὁ δ' ἄλλος Κεραυνὸς μὴ ὁμοίως ὑπάρχων λεπτὸς, βραδύτερόν τε φερόμενος, χρώννυσι μὲν τὰ, οἷς ἐμπελάζει, φθάνει δὲ καὶ ἕτος διελθὼν πρὸ τῦ καῦσαι αὐτά. Διὸ καὶ τὰ μὲν ἀντιτυπήσαντα, πάσχει τί· ἐδὲν δὲ τοιῦτον πάσχει τὰ μὴ ἀντιτυπήσαντα· οἷον Ἀσπίδος, ὁ μὲν χαλκὸς διὰ τὴν ἀντιτυπίαν ἐτάκη· τὸ δὲ ξύλον ἐκ ἐκαύθη· (διὰ μανότητα γὰρ ἔφθασε διηθηθὲν τὸ Πνεῦμα καὶ διελθόν.) καὶ ἱματίοις δ' ἐμπεσὸν, ἐκ ἔκαυσε μὲν αὐτά, ἀλλ' οἷον τρύχη ἐποίησεν.

Οἱ μὲν ἓν τῶν Κεραυνῶν Αἰθαλώδεις, ἕτως ἔχεσιν· οἱ δὲ, τραχέως διατλοντες, Ἀργῆτες οἱμαι κατ' ἀντίφρασιν ὠνόμασθησαν. Καὶ οἱ μὲν ἑλικοειδῶς φερόμενοι Κεραυνοὶ, Ἑλικίαι λέγονται· οἱ δὲ κατασκήπλοντες εἴς τι μονομερῶς, οἱ τοιῦτοι καλῦνται Σκηπλοί. Ἀεὶ δὲ τοῖς Κεραυνοῖς ἀνεκπύρωτον Πνεῦμα συνακολθεῖντε καὶ προϊέναι αὐτῶν ὑπονοεῖται. Οἷς γὰρ ἂν ἐμπίπλειν μέλλει ὁ Κεραυνὸς, ταῦτα κινεῖται πρὸ τῆς πληγῆς. Ἀλλὰ καὶ ἃ διίσανται ποτε γενομένης Βροντῆς, ὑ τῷ ψόφῳ διίσαθαι δοκεῖ· ἀλλὰ τῷ ἐκκρινομένῳ Πνεύματι τῶν Νεφῶν, ὁ διὰ τῆς πρὸς τὰ Νέφη πληγῆς τὸν ψόφον ποιεῖ. Τῦτο γὰρ παράζαν, διέσησε μὲν, ἐκ ἀπέκαυσε δέ.

Φέρεται δὲ κάτω πᾶν τὸ ἐκκρινόμενον Πνεῦμα· καίτοι Φύσει τυγχάνον ἀνωφερὲς ὡς θερμὸν, διὰ τὸ βιαίως ἐκθλίβεθαι τῶν Νεφῶν, πυκνωμένων ἄνωθεν καὶ συσελομένων καὶ πρὸς τἐναντίον κάτω ποιεμένων τὴν ἔκκρισιν.

Οὕτω

Οὕτω γάρ τινα πάλιν βαρύτερα σώματα καὶ φύσει κατωφερῆ, ἄνω φέρεται, οἷον ἐκπηδῶντα, διὰ τὸ κάτωθεν τὴν ἔκθλιψιν γίνεσθαι, ὥσπερ τὰ ἐκπυρηνιζόμενα βλέπομεν, καὶ ὕδατα πολλὰ κάτωθεν ἄνω φερόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ Φαινομένων Φασμάτων.

Φαίνεταί ποτε συνισάμενα Νύκτωρ, αἰθρίας ἔσης, πολλὰ Φάσματα ἐν τῷ Οὐρανῷ, οἷον αἱματώδη τινὰ χρώματα, Χάσματά τε καὶ Βόθυνοι. Τέτων δὲ πάντων αἰτιολογεῖται τὸ Ὑπεκκαύματος ἡ ἐκπύρωσις. Ἐκπυρεμένε γὰρ τὸ Ὑπεκκαύματος, καθὼς εἴρηται πρότερον, καὶ ποτὲ μὲν ἐοικυίας τῆς αὐτῷ ἐκπυρώσεως καιομένῃ Φλογὶ· ποτὲ δὲ Δαλοῖς ἢ Ἄσρασι φερομένοις, ἀδὲν ἄτοπον, τοιότων ἐξάψεων ἐν αὐτῷ γινομένων, ποικίλα χρώματα φαίνεθαι.

Διὰ γὰρ πυκνὸ Ἀέρος ὑποφαινόμενον Φῶς, ἢ τὸ Ἀέρος ὄντος μᾶλλον πυκνὸ, τὸ Φωτὸς δ' ἐλάττονος· ἢ πλέονος μὲν τὸ Φωτὸς, τὸ δ' Ἀέρος ἧττον πυκνὸ, φανταστίαν ποιήσει Χρωμάτων παντοδαπῶν· μάλισα μέντοι τὸ φοινικῆ τε καὶ πορφυρῆ. Ταῦτα γὰρ τὰ Χρώματα γινόμενα φαίνεται μᾶλλον ἐκ τὸ πυρώδες τε καὶ λευκὸ, μιγνυμένων τῷ μέλανι κατὰ τὰς ἐπιπροσθήσεις. Οὕτω γὰν καὶ οἱ Ἀξέρες αἰνίσσοντες καὶ δυόμενοι, καύματος ὄντος, φαίνονται φοινικοί. Διὰ γὰρ τὸ Ἀέρος περιπυκνεμένε καὶ ἐχ ὁμοίως ὄντος διαφανῆς ὁρώμενοι, λευκοὶ ὄντες, φαίνονται φοινικοὶ, μιγνυμένε τὸ περὶ τὸν Ἀέρα μέλανος τῇ λευκότητι τῶν Ἀξέρων, κατ' ἐπιπρόσθησιν. Τοιῶτοι δὲ καὶ διὰ Καπνῆ ὁρώμενοι φαίνονται· ὅλως τε καὶ τὸ πυρῶδες καὶ τὸ λευκὸν διὰ τὸ μέλανος ὁρώμενον ἢ ἐν τῷ μέλανι, πολλὰς δείκνυσι Χρωμάτων διαφορὰς, κατὰ τὴν ποικίλην μίξιν αὐτῶν. Καὶ τὸ χρῶμα γὰρ τῆς Φλογὸς ἄλλοτε ἀλλοῖον φαίνεται διὰ τὸ Καπνῆ. Ὑγροτέρε μὲν γὰρ ὄντος τὸ Καπνῆ, φαίνεται τὸ σῶμα τῆς Φλογὸς Ἀλεργόν· Φοινικῆν δὲ, τὸ Καπνῆ τυγχάνοντος ἧττον

ύγρε. Τετον μεν εν τον τροπον τα διαφορα φαινεται χρωματα.

Τα δε γε χασματα και οι βοθυνοι, μιξει μεν και ταυτα λευκε και μελανος γινεται, πλην ε δια τε μελανος ορωμενε τε λευκε, αλλ' εν τω λευκω φαινομενε τε μελανος. Οταν γαρ υπο τινος μελανος η κυανε διακοπηται τε φωτος η συνεχεια, τοτε βαθος δοκει τι φαινεσθαι· οντων μεν εν τω αυτω επιπεδω και μη αφιστεμενων αλληλων τε λευκε και τε μελανος, αλλ' ισον εξ ημων αφεστηκοτων και αμφοτερων, εγγυτερω δε δοκεντος ειναι τε λευκε· τε δε μελανος, εν βαθει και πορρωτερω. Επειδη γαρ το φως και το λευκον μαλλον την οψιν κινει, δια τετο ταυτης εγγυτερω δοκει· το δε μελαν εχ ομοιως την οψιν κινει. πλεον αφεστανα ταυτης νομιζεται. Οταν μεν εν εν βαθει μαλλον φαινεται το μελαν, δια το ειναι πλειον τε λευκε, τοτε λεγεται βοθυνος· οταν δ' ανεωγμενον φαινηται δια το ειναι πλεον το φως, τοτε καλειται χασμα.

Εκ δη της τοιαυτης τε αερος συγχυσεως, ηγεν των βοθυνων τε και χασματων, και δαλοι πολλακις εξεπεσον. Συνιων μεν γαρ ο αηρ και πυκνεμενος και δια τετο μελαινομενος, χασματος και βοθυνε φαντασιαν παρεχεται. Οταν δε συγκριθη μαλλον ο μελαινομενος αηρ, τοτε το εναπολαμβανομενον εν αυτω θερμον, δια την εις ολιγον συγχυσιν και την κινησιν, πυρ γενομενον, μετα βιας εκκρινεται.

Ημερας μεν εν εδεν των ειρημενων φασματων φαινεται, δια το τον ηλιον τας τε τοιαυτας λυειν συγχυσεις και τας φαντασιας ποιειν αφανεις. Νυκτωρ δε γινονται και χασματα και βοθυνοι, και μιξεις χρωματων πολυειδων. Ορατα δε μαλλον το φοινικεν. Τα δε λοιπα των χρωματων, δια την προς το σκοτος ομοιοτητα, την οψιν πολλακις διαλανθανεσιν, οια δη το αλεργον και το πρασινον. Ταυτα γαρ ομοχροα πως τω μελανι. Των μεντοι ορωμενων φασματων, τα μεν εστιν, εω· τα δε, εσπερια, τα δ' αμφιφαη· παντως δε βορεια και νοτια· παντα δ' αβε-

δ' ἀβέβαια· καὶ ἐδέν ποτε τέτων ἀεὶ φανερὸν καὶ κατεσημειγμένον ἰσέρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ Ἄλω, καὶ πρῶτον περὶ Ὁράσεως.

Οὐ μόνον διὰ πυκνῦ καὶ ἀχλυώδες Ἀέρος ὑποφαινόμενον Φῶς, φαντασίαν παρέχει Χρωμάτων ἡμῖν, τῆς τῦ Ἀέρος πυκνότητός τε καὶ ζοφερότητος ἐπιπροσθέσης τὸ Φῶς, καὶ μὴ ἐώσης ὁρᾶσθαι καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς, ἀλλὰ συντεθολωμένον καὶ συγκεχυμένον ἐκ τῆς τοιαύτης κατ' ἐπιπρόσθησιν ἐπιμιξίας· ἀλλὰ καὶ Ἀνακλάσεις δεχόμενος ὁ Ἀὴρ, αἴτιος Φαντασίας Χρωμάτων, ἤδη δὲ καὶ Σχημάτων καθίσταται· κατὰ μὲν τὲς ἐκ Μαθημάτων ἀνακλωμένης τῆς Ὄψεως ἀπὸ τῦ παχυτέρυ Ἀέρος καὶ σύστασιν ἔχοντος ἐπί τι τῶν φωτίζειν πεφυκότων, καὶ κατὰ τὴν ποιὰν ἢ σύστασιν ἢ χέσιν τῦ Ἀέρος καὶ τῦ Φωτὸς, ἤδη δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ὁράσης Ὄψεως τὴν πρός τε τὸν συνεχῆ κότα Ἀέρα καὶ πρὸς τὸ Φῶς χέσιν, τῆς τῶν Χρωμάτων τε καὶ Σχημάτων Φαντασίας ἐκτελεμένης· κατὰ δὲ τὲς Φυσικὲς γινομένης τῦ Φωτὸς Ἀνακλάσεως πρὸς τὴν Ὄψιν, ἀ μὴν τῆς Ὄψεως πρὸς τὸ Φῶς.

Οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν Μαθημάτων ἀκλίνας φασὶ τινας ἐκχεομένας τῶν Ὀφθαλμῶν καὶ προσπιπτέσας τῷ ὁρατῷ, τῦ ὁρᾶν αἰτίας εἶναι ἡμῖν· αὐτὰς δὴ ταύτας ἀπὸ τῶν Κατόπτρων καὶ πάντων τῶν τοιῦτων ἀνακλωμένας ἐπὶ τὸ ὁρατὸν πρὸς ἴσας γωνίας τὴν αἰτίαν πάλιν ἡμῖν παρέχειν τῦ ἔτως ὁρᾶν τὸ ὁρώμενον.

Τοῖς δὲ Φυσικοῖς ἀ δοκεῖ δι' ἀκλίνων ἐκπομπῆς τελεῖσθαι τὴν Ὅρασιν, ἀλλὰ τῇ εἰσδοχῇ τῆς τῶν ὁρωμένων ποιότητος. Ὁρᾶσθαι γάρ φασι τὰ μὲν ἐπ' εὐθείας ὁρώμενα, τῷ πάσχειν ὑπὸ τῦ ὁρωμένυ Χρώματος τὸ μεταξὺ τῦ ὁρωμένυ καὶ τῆς ὄψεως Διαφανὲς, καὶ μεταδιδόναι τῇ Ὄψει τῦ πάθυς ἕως καὶ ταύτῃ Διαφανεῖ. Τὰ δὲ κατ' Ἀνάκλασιν ὁρᾶσθαι λεγόμενα ἔτως ὁρᾶσθαι, τῷ γί-

νεσθαι πρῶτον τὴν τε ὁρωμένε ἔμφασιν ἐν τοῖς Ἐνόπτροις καὶ πᾶσιν Ἐνοπτρικοῖς, διὰ τὴν ποιὰν σχέσιν τε ὁρατε πρὸς τὸ Ἔνοπτρον· γίνεσθαι δὲ τὴν τε ὁρατε ἔμφασιν ἐν τῷ Ἐνόπτρῳ διὰ τε Διαφανες, ὅπερ ἐστὶ μεταξὺ τε Ἐνόπτρε τε καὶ τῆς Ὄψεως, πάσχοντος τε τοιετε Διαφανες ὑπὸ τῆς τε ὁρωμένε χροιᾶς, καὶ τε πάθες μεταδιδόντος τῷ Ἐνόπτρῳ, διαφανεῖ κἀκείνῳ τυγχάνοντι· εἶθ' ἕτως ἐκ τε Ἐνόπτρε πρὸς τὴν ὄψιν ἥκειν τὴν εἰρημένην ἔμφασιν, δι' αὐτε πάλιν τε μεταξὺ τε Ἐνόπτρε καὶ τῆς ὄψεως Διαφανες. Δύναθαι γὰρ τὸ Ἔνοπτρον διὰ λειότητα καὶ σιλπνότητα, μὴ μόνον ἑτοίμως δέχεθαι τὸ μεταδιδόμενον αὐτῷ χρῶμα τε ὁρατε, ἀλλὰ καὶ φυλάττειν καὶ ἀντιμεταδιδόναι τῷ μεταδόντι πρώτως Διαφανεῖ.

Ὅτι μὲν ἓν αὐγοειδὲς καὶ φωτοειδὲς Πνεῦμα τῶν Ὀφθαλμῶν ἀποκρίνεται, μονονεχὶ βοᾷ τρανῶς καὶ αὐτὰ τὰ Νεῦρα τὰ διαπέμποντα πρὸς τὲς Ὀφθαλμὲς τὸ τοιετον Πνεῦμα ἐπιῤῥέον ἐκ τε Ἐγκεφάλε κατὰ συνέχειαν. Καὶ γὰρ συμπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι Νεύρων ταῦτα μόνα κοῖλα τυγχάνει καὶ σωληνοειδῆ. Διὰ τετο καὶ Πόρες ὠνόμασεν αὐτὰ ὁ Ἡρόφιλος.

Ὅτι δ' ἐκ ἂν τὸ τῆς Ὄψεως δύναιτο Φῶς αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον φθάνειν καὶ περιλαμβάνειν ἅπαντα τὰ ὁρώμενα μὴ βοηθέμενον καὶ οἱονεὶ χειραγωγέμενον ὑπὸ τε ἔξω Φωτὸς, δῆλον, ἐκ τε μηδὲ βλέπειν ἀνεμποδίστως ἡμᾶς, ὅτε τὸ τοιετον ἄπεστι Φῶς. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν τὸ ὀπτικὸν ἀπαύγασμα τὸν Ἀέρα διατέμνειν, ἤδη ἂν ἦν ἡμῖν καὶ σκότες βαθέος ἐβλέπομεν· ἅπερ εἰ τὸ ἔξωθεν Φῶς διὰ τε ἀέρος τὴν τε ὁρατε ποιότητα πρὸς τὸν Ὀφθαλμὸν διεβίβαζε, περιτὴ τῷ Ὀφθαλμῷ δήπεθεν ἦν ἡ τε σωληνοειδὲς Νεύρε κατασκευὴ, μηδενὶ τῶν ἄλλων Αἰσθητηρίων τοιετε Νεύρε προσόντος ἑωρᾶμέν τε μὴ κατ' εὐθὺ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ κ τῶν πλαγίων τε καὶ τῶν ὄπισθεν, τῶν ἄνω τε καὶ τῶν κάτω, διαβιβαζομένε πανταχόθεν τε ὁρατε πρὸς τὸ Ὁρατήριον διὰ τὴν τε ἀέρος συνέχειαν· ὥσπερ αὖ τὸ ἀκεετὸν πρὸς τὸ Ἀκεετήριον, καὶ τὸ ὀσφραντὸν πρὸς τὸ Ὀσφραντήριον διαβιβάζεται. Ἀλλ' ἐδὲ

τε

τῇ ὁρατῇ τό μέγεθος ἐγινώσκομεν. Πῶς γὰρ ὄρος μεγίστῳ τυχὸν ἡ κατὰ τὸ πηλίκον ἐμφέρεια ἕως αὐτῇ διαβιβαθεῖσα τῷ ὀφθαλμῷ τοσοῦτον μέγεθος ἔπεισε διαγνῶναι ἡμᾶς· καὶ ἐκ ἂν ἐπικαλύψασα τὸ ὄμμα, τῆς τοιαύτης ἀπεσέρησε διαγνώσεως· μὴ δυνηθέντος αὐτῷ τῷ τοσούτῳ συμπαραταθῆναι μεγέθει; Πῶς δὲ καὶ τὸ πλῆθος διεγινώσκετο τῶν ἔγγιστα παρακειμένων ἀλλήλοις ὁρατῶν, καὶ ἐκ ἂν ἐπηκολούθει τῇ παραθέσει σύγχυσις τῶν ὁρωμένων Χρωμάτων τε καὶ Σχημάτων, ὡς ὅλων διόλου μεταδιδομένων τῷ περιέχοντι; Ἄλογον γὰρ τὸ κατὰ μῆκος μὲν πάχειν τὸ μεταξὺ τῇ ὁρατῇ καὶ τῆς ὄψεως Διαφανὲς, ἀπαθὲς δὲ μένειν αὐτὸ κατὰ πλάτος, ὡς μὴ τῆς αὐτῆς ὅλον φύσεως ὄν. Πῶς δὲ πάλιν τὴν ἐξ ἡμῶν τῇ ὁρωμένῃ ἀπόστασιν διακρίνομεν ποσῶς, καὶ ἐκ ἂν ἐδόκουν ἔγγιστα τυγχάνειν ἡμῶν πάντα τὰ ὁρατὰ, τῆς αὐτῶν ἐμφερείας ἐπικειμένης τῷ ὄμματι;

Καθ' αὑτὴν μὲν ἕν ἡ Ὄψις ἐκ ἰσχύει μέχρι πολλῆ διήκειν· ἐμπίπλασα δὲ τῷ περιέχοντι Διαφανεῖ, καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη, διαδίδωσιν ἄχρι πλείστῳ συνεχῆς ἑαυτὴν, μέχρις ἂν καταλάβοι τὸ ὁρατὸν, συνεκτεινομένη τῷ περὶ τὸν μεταξὺ ἀέρα Φωτὶ, καθὰ συγγενεῖ. Ὅτε γὰρ ἀὴρ εὐδιάχυτός τε καὶ εὐαλλοίωτος, ὡς ἑδὲν ἕτερον, καὶ ἡ ὄψις καθαρῶς ὑπάρχει Φωτοειδής. Καὶ ὅπερ τὸ τῇ Λύχνῳ Φῶς ἐν οἴκῳ δεᾷ σκοτεινῷ· (τῇ πρώτῃ γὰρ εἰσόδῳ τὸν ἐν αὐτῷ Ἀέρα Φωτίζει ὁμῶ.) τοῦτο δὴ καὶ τὴν ὄψιν νοητέον ποιεῖν ἐν τῷ μεταξὺ ταύτης τε καὶ τῇ ὁρατῇ πεφωτισμένῳ ἀέρι. Τῇ πρώτῃ γὰρ προσβολῇ τοῦτον ἀλλοιῆν ἰσχύει, δυναμεμένη τῷ ἐκλὸς Φωτὶ καὶ συνεργοῦσα τούτῳ διὰ τὴν οἰκείωσιν. Πολλὴν γὰρ ὅτι τὸ ὀπτικὸν Φῶς τὴν οἰκείωσιν ἔχει πρὸς τὸ ἐκλὸς, καὶ κεῖνο πρὸς τὸ τῆς Ὄψεως· ὡς ἑκάτερα τὰ Φῶτα ζητεῖν ἄλληλα, καὶ ὑπὸ τῇ ἰσχυροτέρᾳ θάτερον ἕλκεθαι μὴ ἀντιβαῖνον ὅλως· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὴν ὁλκὴν ἐπεγόμενον καὶ πρὸς τὸ συγγενὲς ἀποτεινόμενον φυσικῶς. Διά τοι τοῦτο καὶ Νυκλὸς ἀφεγγεῖς ὁρᾶται ἡμῖν ὁ Πυρσὸς, καὶ ὅτι πόῤῥω εἴη· μόνον εἰ μὴ ἐπιπροσθοῖτο ἡ ὄψις ὑπότινος ῥεωτέρᾳ

ρεωτέρε σώματος ἀντιφράττοντος, ἢ τὰ τε τῆς γῆς σφαιρώματος ἐμποδίζοι κυρτώματα· ὅταν ἐχ ὑπερβαίνη ταῦτα ἡ ἔξαψις τε Πυρός. Διὰ τᾶτο καὶ πᾶν λαμπρὸν καὶ φωτοειδὲς, πόρρωθέν τε ὁρᾶν ἰχύομεν, καὶ ἑτοιμότερον, ἤ τι ἕτερον· ὡς τε μὲν ἐκκαλεμένε τὴν ὄψιν πρὸς ἑαυτὸ· τῆς δὲ, πρὸς τᾶτο ἀπευθύσης· ὡς ἐφιεμένης τε συνεῖναι αὐτῷ. Διὰ τὴν τοιαύτην ἓν τῶν Φώτων συγγένειαν, τε ὀπτικε δηλονότι καὶ τε ἐκτὸς, καὶ τὴν ἄκραν αὐτῶν οἰκειῶσιν, καὶ τῆς ἀλληλεχίας ὑπερβάλλεσαν ἔφεσιν, καὶ πάντα τὰ πεφωτισμένα, κατ' ἄῤῥητον ὁρᾶται τὴν ταχυτῆτα, τε ὀπτικε ὀργάνε τυγχάνοντος ἀβλαβες, καὶ τε διαχήματος συμμέτρε· ὁμοίως συμμέτρε καὶ τε κινήματος, εἴπερ ἐχι, τᾶτ' ἀέρος καθαρωτέρε καὶ λεπτοτέρε. Δεῖ γὰρ ὅτι καὶ τέτων πρὸς τὴν τῆς ὄψεως ἀκραιφνεχέραν ἐνέργειαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸς τὸ ἡλιακὸν Φῶς, καὶ εἴ τι περιέχον λαμπρὸν καὶ ἔκλευκον διατρίψαντες ἐπὶ πλέον ἢ ὅσον δεῖ, καὶ μᾶλλον ἢ ὡς δεῖ, τὴν ὅρασιν βλάπλονται· διακρινομένε τε ὁρατικε φάες ὑπὸ τε ἰχυροτέρε καὶ μείζονος, ἕλκοντος, ὡς εἴρηται, τὸ ἧττον καὶ ἀσθενέχερον· ἐφιέμενον δὴ καὶ αὐτὸ τῆς οἷον ἰδίας ὁλότητος, καὶ πρὸς αὐτὴν ἠπειγμένως ἀποτεινόμενον.

Οὕτω τοίνυν κατὰ Συναύγειαν ἐνεργέσης τῆς Ὄψεως, ἰχέον ὅτι τῶν ὁρωμένων, τῶν μὲν Καθ' ὑπόχασιν ὄντων, τῶν δὲ Κατ' ἔμφασιν· καὶ τὰ ἐν Οὐρανῷ φαινόμενα τᾶτον ἔχει τὸν τρόπον. Καθ' ὑπόχασιν μὲν γάρ εἰσιν, οἵ, τε Διάττοντες καὶ οἱ Κομῆται, καὶ τὰ διάφορα Σέλα· Κατ' ἔμφασιν δὲ, Ἅλως τε, καὶ Ἶρις, καὶ Ῥάβδοι, καὶ τὰ παραπλήσια. Καὶ γὰρ Φαντασίαν Χρωμάτων τε καὶ Σχημάτων πυλυειδῶν δίδωσιν ἡμῖν ὁ Ἀήρ, δεχόμενος Ἀνάκλασεις τᾶτε Φωτὸς καὶ τῆς Ὄψεως· ἐπείπερ ἡ Ὄψις ὅταν ἐνεργῇ, μετὰ τε Φωτός ἐχι καὶ σὺν τῷ Φωτὶ, Φῶς ἔχα καὶ αὕτη καθὼς δεδήλωται.

Καὶ τῆς Ἅλω τοίνυν αἴτιον ἡ τοιαύτη Ἀνάκλασις λέγεται. Ἀνακλᾶται γὰρ ἡ Ὄψις μετὰ τε Φωτὸς, ἀπό τε ὕδατος καὶ ἀέρος πυκνε καὶ πάντων τῶν ἐχόντων λείαν

λείαν τὴν ἐπιφάνειαν. Ὁπόταν ἓν Ἀτμίδος ἀνενεχθείσης καὶ συνισαμένης εἰς Νέφος, ὁμαλὴς ἡ σύστασις γέννηται καὶ μικρομερὴς, τουτέστιν, ἐκ μορίων συνεσηκυῖα μικρῶν· ὑπερφέρηται δὲ τῆς τοιαύτης συστάσεως ὁ Ἥλιος, ἢ ἡ Σελήνη, ἢ ἄλλός τις Ἀστὴρ τῶν λαμπρῶν· τὸ μὲν κατὰ τὴν κάθετον τῷ ὑπερφερομένῳ σώματος γίνεται μανώτερον, καὶ λεπτότερον, ἀναγκαίως ὑπὸ τῆς κινήσεως τοῦ Ἀστέρος διακρινόμενον· τὸ δ' ἐντεῦθεν, οὐδέν τι πάσχει τοιοῦτον. Ἐξ ἴσου δὲ πάντοθεν περὶ τὴν κάθετον γινομένης τῆς διακρίσεως, διὰ τὴν ὁμαλότητα τῆς συστάσεως, ἀνάγκη τὸ πέρας τῆς ἐπιεικῶς διακεκριμένης Ἀτμίδος γίνεσθαι Κύκλον, ἀφ' οὗ τὸ ἐπέκεινα πᾶν, μέλαν μέν ἐστι διὰ πύκνωσιν· ὁμαλὲς δ' ὂν καὶ μικρομερὲς, ἴσχει κατὰ τὴν τοῦ Κύκλου περιφέρειαν Κάτοπτρα· μικρὰ τόσον, ὡς εἶναι κατ' αἴσθησιν ἀμερῆ· καὶ πυκνὰ τόσον, ὡς ἔχεσθαι ἀλλήλων, καὶ τὸ ἐξ ἁπάντων αὐτῶν δοκεῖν ἓν συνεχές. Πρὸς ταῦτα γὰρ τὰ Κάτοπτρα προσπεσοῦσα μετὰ τοῦ Φωτὸς ἡ Ὄψις, καὶ ἀνακλαθεῖσα πρὸς τὸν ὑπερκείμενον Ἀστέρα, τὴν τῆς Ἅλω φαντασίαν ποιεῖ.

Ἐν γὰρ τοῖς εἰρημένοις Ἐνόπτροις μόνα τοῦ Χρώματος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ Σχήματος ἔμφασις γίνεται. Πᾶν μὲν γὰρ Σχῆμα διαιρετὸν· τὰ τοιαῦτα δ' Ἐνόπτρα, πρὸς αἴσθησιν ἀδιαίρετα. Δυνατὸν δ' ἐκ ἔστιν ἐν ἀδιαιρέτοις ἐμφαίνεσθαι τὸ διαιρετόν. Ὅθεν τὸ μὲν ἐμφαινόμενον τῷ Κύκλῳ Λευκὸν ἐν τῇ Ἅλῳ, ὁ Ἀστήρ ἐστι· καθ' ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἀλλήλοις συγκειμένων Ἐνόπτρων, χωρὶς τοῦ Σχήματος ἐμφαινόμενος. Περὶ δὲ τοῦτον τὸν Κύκλον τὸν φαινόμενον λευκὸν ἡ ἐχομένη Περιφέρεια μελαντέρα φαίνεται διὰ τὴν ἐκείνου λευκότητα. Ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸ ἔχειν ἔμφασιν καὶ μέλανός τινος ἀπὸ τῆς γῆς τὴν τοιαύτην σύστασιν· ἐπεὶ καὶ πρὸς τῇ γῇ μᾶλλον γίνεται αὕτη· διότι τε νηνεμώτερος ὁ τόπος ὁ προσγειότερος, καὶ τὸ Πνεῦμα κωλύειν δύναται τὴν τῆς Ἀναθυμιάσεως σύστασιν, ἐν ᾗ τὰ Κάτοπτρα τὰ τὸ χρῶμα τοῦ Ἀστέρος ἐμφαίνοντα. Κἂν μὴ καθαρῶς ἐμφαίνωσιν αὐτὸ, μηδ' εἰλικρινῶς, οὐδὲν θαυμαστὸν· ἐπείπερ ἐ πάντοτε ὁποῖόν ἐστι τὸ Χρῶμα τοῦ ὁρατοῦ,

τε, τοιᾶτον καὶν τοῖς Ἑνόπλοις ἐμφαίνεται. Δυνατὸν γὰρ λαμπρε τε ὁρωμένε τυγχάνοντος, ἀλλοίε γενέθαι Χρώματος ἔμφασιν· ἢ διὰ τὸ μὴ λαμπρὸν εἶναι τὸ Ἑνόπλον, καὶντεῦθεν διὰ τῆς μίξεως τε οἰκείε χρώματος συνθολᾶν τὸ Χρῶμα τε ὁρατε· ἢ καὶ διὰ τὴν τῆς ὁρώσης ὄψεως ἀσθένειαν.

Φαίνεται δ' ἡ Ἅλως καὶ Νύκλωρ καὶ μεθ' Ἡμέραν· ποτὲ μὲν Κύκλος ὁ λόκληρος, ὅταν καὶ ἡ σύσασις τύχῃ παντελῶς ὁμαλής· ποτὲ δὲ τμῆμα Κύκλε· ὅταν δηλονότι μηδὲ κατὰ πᾶν μέρος ἡ τοιαύτη σύσασις ὁμαλής.

Ἐνίοτε μὲν ἓν ἡ Ἅλως διασᾶται· ἐνίοτε δὲ μαραίνεται· ὅτε δὲ μᾶλλον συνίσαται. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ πλέον τῆς Ἅλω σύσασις, ὕδατος τυγχάνει σημεῖον· (δῆλον γὰρ ὅτι πυκνᾶται μᾶλλον τὸ Νέφος.) ἡ δὲ μάρανσις, εὐδίας τεκμήριον· (ἐπικρατεῖται γὰρ ἡ σύσασις ὑπὸ τε ἐν αὐτῇ θερμε καὶ ξηρε, καὶ ἕτω μαραίνεται.) ἡ δὲ διάσασις, Πνεύματος δήλωσις· ἤδη γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ Πνεῦμα πνεῖ τὸ ποῖησαν τὴν τῆς συσάσεως διάσασιν· κἀν ἔπω ἔφθασε πρὸς τὴν γῆν. Διὸ καὶντεῦθεν καὶ ὁ Ἄνεμος, ὅθεν ἤρξατο διασᾶθαι ἡ σύσασις. Ἀλλ' ἕτω μὲν σημειώδης ἡ Ἅλως, ὅταν περὶ τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην συῃ.

Περὶ δὲ τὰς ἄλλας Ἀστέρας συνισαμένη, σημειώδης ἐκ ἔστιν· ἐπειδὴ περὶ αὐτὰς καὶ ἀπὸ λεπτῶν συσάσεων καὶ ἔπω πεπυκνωμένων, ἡ Ἅλως δύναται γίνεθαι. Περὶ δὲ τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην, ἐκ ἂν λεπτὴ τοιαύτη γένοιτό ποτε σύσασις. Φθάνει γὰρ διαλυθῆναι διὰ τὴν τῶν Φωσήρων θερμότητα. Διά τοι τᾶτο καὶ περὶ τὸν Ἥλιον ἐλαττονάκις ἡ Ἅλως συνίσαται. Θᾶττον γὰρ ὁ Ἥλιος δύναται διαλύειν τὰς τε ἀέρος συσάσεις τε καὶ πυκνώσεις, θερμότατος ὤν.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Ἴριδος.

Ὥσπερ τῆς Ἅλω αἴτιον ἐλέγετο ἡ Ἀνάκλασις, οὕτω δὴ καὶ τῆς Ἴριδος τὸ αὐτὸ τοῦτο αἴτιον εἶναί λέγεται. Καὶ κεῖ μὲν ἀπὸ πεπυκνωμένου ἀέρος γίνεσθαί φασι τὴν Ἀνάκλασιν· ἐνταῦθα δ' ἀπὸ Νέφους Ἀρχομένου γίνεσθαι ὕδατος, καὶ ἤδη καθεστηκότος ὑγροῦ. Καὶ κεῖ μὲν πάλιν περὶ τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην ἢ ἄλλον τινὰ τῶν λαμπρῶν Ἀστέρων, ἡ ποιοῦσα τὴν Ἅλω σύστασις. Ἐνταῦθα δὲ τὸ Νέφος ποιεῖν τὴν Ἶριν ἐξ ἐναντίας ἔχει τὸν Ἥλιον. Ὅταν τοίνυν ἤδη μὲν εἰς Ψεκάδας γίνηται τοῦ Νέφους μεταβολὴ, μήπω δὲ ὑγρὰ ἐὰν ἐξ ἐναντίας τοῦδε τοῦ Νέφους ὁ Ἥλιος εὑρεθῇ, τὰ μικρὰ καὶ πρὸς αἴσθησιν ἀδιαίρετα μόρια τοῦ Νέφους, ἐξ ὧν συνισταμένων γίνεται ἡ Ψεκάς, Ἐνόπτρα γίνονται τῇ ὄψει, τὸ τοῦ Ἡλίου χρῶμα ταύτῃ δεικνῦντα. Ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις Ἐνόπτροις, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, τὸ Χρῶμα μόνον, ἀλλ' ἐχὶ καὶ τὸ Σχῆμα τοῦ ὁρωμένου ἐμφαίνεται. Διότι πᾶν μὲν Σχῆμα μέρεσιν ὑπάρχει διαληπτόν. Ἕκαστον δὲ τῶν τοιούτων Ἐνόπτρων ἀμερὲς ὡς πρὸς αἴσθησιν. Ἐπεὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἔμφασίν τινα γίνεσθαι ἐν αὐτῷ Ἐνόπτρῳ γε ὄντι· δυνατὸν δ' ἐκ ἔστι τοῦ Σχήματος ἔμφασιν γίνεσθαι· λείπεται τὸ Χρῶμα μόνον ἐμφαίνεσθαι. Ἑκάστου δὲ τῶν τοιούτων Ἐνόπτρων καθ' αὐτὸ τυγχάνοντος ὁρατοῦ διὰ σμικρότητα· πάντων δὲ τούτων ἁλληλοχομένων καὶ συνερχομένων ὁμοῦ πρὸς ἑνὸς συνεχοῦς ἀποτελεσμὸν διὰ πυκνότητα παραθέσεως, καὶντεῦθεν ὁρατοῦ πεφηνότος τοῦ ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσμένου οἷα μεγέθους· ἀνάγκη καὶ τοῦ δι' αὐτῶν ἐμφαινομένου Χρώματος μέγεθος φαίνεσθαι. Ἕκαστον γὰρ τῶν μικρῶν τούτων Ἐνόπτρων, ὥσπερ εἰς τὴν πηλικότητα τοῦ μεγέθους τῷ ὅλῳ συντελεῖ συνεχεῖ, ἐν ᾧ ἡ ἔμφασις γίνεται σύμπασα· τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν τοῦ ὅλου Χρώματος φαντασίαν συνεισφέρει τὸ ἐμφαινόμενον δι' αὐτοῦ.

Ὅταν

Ὁπόταν ἓν εἰς Ὕδωρ μεταβάλλον τὸ Νέφος ἐξ ἐναντίας ἔχῃ τὸν Ἥλιον. ἡ δ' ὁρῶσα Ὄψις τυγχάνῃ μεταξὺ τῦ Ἡλίε τε καὶ τῦ Νέφες, ὄντος δὴ τῦ Νέφες κοίλε τε καὶ περιφερῆς· τότε ἡ Ὄψις ἀνακλωμένη μετὰ τῦ φωτὸς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ νέφει γινομένων ἤδη Ψεκάδων ἐπὶ τὸν Ἥλιον, καὶ δι' αὐτῶν δὴ τέτων ὥσπερ Ἐνόπλεων, τὴν ἡλιακὴν ὁρῶτα χροιάν, τὴν Ἶριν φαντάζεται· καὶ τὴν μὲν πρώτην καὶ ἀνωτέρω Περιφέρειαν αὐτῆς δὴ τῆς Ἰριδος ὁρᾷ Φοινικῆν. Φοινικῆν γὰρ φαίνεται τὸ λαμπρὸν καὶ λευκὸν διὰ τῦ μέλανος ὁρώμενον ἢ ἐν τῷ μέλανι. Μέλαν ἓν τυγχάνον τὸ Νέφος ἐν ᾧ ἡ Ἶρις (ἤδη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλον ἐστί.) δείκνυσι διὰ τῶν σμικροτάτων αὐτῦ μορίων ὡς δὴ Ἐνόπλεων μελάνων Φοινικῆν τὸ Χρῶμα τὸ ἡλιακὸν, λαμπρὸν μὲν ὂν καὶ λευκὸν· τῇ δὲ ἐπιμιξίᾳ τῦ χρώματος τῶν Ἐνόπλεων συνθολέμενόν τε καὶ νοθευόμενον. Τὴν δευτέραν δὲ τῆς Ἰριδος Περιφέρειαν ἡ Ὄψις ὁρᾷ Πρασίνην, ἐ διὰ τὸ Ἐνοπλεον, ἀλλὰ δι' ἀτονίαν ἑαυτῆς. Ἡ γὰρ ἀτονῦσα Ὄψις μελάντερα ὀπαίνεται τὰ λευκά· μελάντερον δὲ καὶ τὸ Πράσινον ὑπάρχει τῦ Φοινικῦ. Τὴν τρίτην δὲ τῆς Ἰριδος Περιφέρειαν, Ἀλεργὸν ἡ Ὄψις ὁρᾷ, δι' ἀτονίαν πλείονα μελάντερον ἔτι βλέπεσα τὸ Λευκὸν· ἐπεὶ καὶ τὸ Ἀλεργὸν, τῦ Πρασίνε μελάντερον.

Ἀπὸ μὲν ἓν τῆς πρώτης Περιφερείας τῆς Ἰριδος, ἰσχυρῶς ἡ Ὄψις διὰ τῆς Ἀνακλάσεως τῷ Ἡλίῳ προσβάλλεσα, Φοινικῆν ὁρᾷ τὸν τέτε χρωματισμὸν, διὰ τὸ Ἐνοπλεον. Ἥ, τε γὰρ πρώτη Περιφέρεια μεγίστη, καὶ ἀπὸ τῆς μεγίστης Περιφερείας ἡ Ἀνάκλασις πλείστη, καὶ διὰ τῦτο ἐντονωτέρα· τό, τε Φοινικῆν Χρῶμα προσεγγίζει μάλιστα τῷ λευκῷ καὶ ἥττον ἐστὶ μέλαν. Ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας Περιφερείας ἐλάττονος ὔσης, ἐλάττες γίνονται Ἀνακλάσεις· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἡ Ὅρασις ἀσθενέστερον ἐνεργεῖ, καὶ τὸ τῦ Ἡλίε Χρῶμα τὸ λαμπρὸν καὶ λευκὸν, δέον διὰ τῆς μέλανος Ἐνόπλε Φοινικῆν ἰδεῖν, μελάντερον ὁρᾷ διὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, καὶ πράσινον τῦτο φαντάζεται. Ἀπὸ δὲ τῆς τρίτης Περιφερείας ἐλαχίστης ὔσης, καὶ αἱ Ἀνακλάσεις ἐλάχιστοι γίνονται· καὶ ἔτι ἀσθενε-

ἀθενέρον ἐνεργῆσα ἡ Ὅρασις, ἔτι καὶ μελάντερον το ἡλιακὸν Χρῶμα φαντάζεται. Τὸ γὰρ μέλαν, οἷον ἀπόφασις καὶ στέρησίς ἐστι τῆς ὁρᾶν. Ὅθεν καὶ ἅπερ ἐκ ἰσχύει βλέπειν ἡ Ὄψις διὰ τὸ ἀπόσημα, ταῦτα φαντάζεται μέλανα. Διό τοι τῆτο καὶ τὰ πόρρωθεν ὁρώμενα, μελάντερα φαίνεται ἢ τὰ ἐγγὺς, καὶ τὰ τοῖς Ἐνόπτροις ἐμφαινόμενα, μελάντερα ἢ ἐστι, φαίνεται· Καὶ τὰ Νέφη τῷ Ὕδατι ἐμφαινόμενα δι' Ἀνακλάσεως ὁρώμενα, μελάντερα φαίνεται, ἢ τὰ κατ' εὐθυωρίαν ὁρώμενα. Καὶ πάντων τέτων αἴτιον ἡ τῆς ὄψεως ἀπότασις. Ὅσον γὰρ ἀποτείνεται πόρρω, τοσῆτον καὶ ἀτονωτέρα γίνεται· καὶ ὅσον ἀτονωτέρα, τοσῆτον καὶ μελάντερα φαντάζεται τὰ ὁρώμενα, πλησιάζοσα τῷ μὴ ἐνεργεῖν. Ταὐτὸ δέ ἐστι τό, τε ὁρώμενον πολὺ τῆς Ὄψεως ἀποσήσαντας ὁρᾶν, καὶ τὴν Ὄψιν αὐτὴν ὁρῶσαν ποιῆσαι διὰ πολλῆ διαστήματος. Ὁμοία γὰρ τῆς Ὄψεως ἡ ἀπότασις. Ὅθεν καὶ τὰ δι' Ἀνακλάσεως ὁρώμενα διὰ πλείονος διαστήματος ἡ Ὄψις ὁρῶσα, ἢ εἴπερ ἐπ' εὐθείας ἑώρα ταῦτα, εἰκότως φαντάζεται καὶ μελάντερα. Περὶ μὲν ἓν τῶν τριῶν Χρωμάτων τῆς Ἰριδος, τῆ Φοινικῆ, τῆ Πρασίνῃ, τῆ Ἀλυργῆ φθάσας ὁ λόγος διέλαβεν.

Ὅτι δὲ μεταξὺ τῆ Φοινικῆ καὶ τῆ Πρασίνῃ, Ξανθὸν ὑποφαίνεταί τι ἐν τῇ Ἰριδι, τῆτο δοκεῖ μὴ φαίνεσθαι διὰ τὴν Ἀνάκλασιν· ἀλλ' ἐκ τῆς τῆ Φοινικῆ καὶ τῆ Πρασίνῃ παραλλήλε φαντασίας ἀπογεννᾶσθαι τὴν τῆ ξανθῆ. Λευκὸν μὲν γὰρ ἠρέμα τὸ Φοινικῆν· ὁρώμενον δὲ παρὰ τὸ Πράσινον, λευκότερον φαίνεται, τετέστι Ξανθόν. Τὸ γὰρ ἠρέμα λευκὸν παρὰ τὸ μελάντερον κείμενον, πλέον λευκὸν ἢ ἐστι δοκεῖ. Διὸ καὶ ὅταν ἡ σφόδρα μέλαν τὸ Νέφος, ἡ Φοινικὴ σύμπασα περιφέρεια ξανθὴ φαίνεται. Τὸ δὲ λευκότερα φαίνεσθαι τὰ ἧττον μέλανα παρὰ τὸ μᾶλλον μέλαν ὁρώμενα, καὶ ἡ ἐκ τῆς Σελήνης Ἶρις δηλοῖ. Λευκὴ γάρ ἐστι· διότι καὶν τῷ μελαντάτῳ Νέφει ἡ ἔμφασις, διότι καὶν Νυκτί. Διπλασιαζομένε τοίνυν τῆ περὶ τὴν ἔμφασιν Μέλανος, τό, τε Φοινικῆν τῆς Ἰριδος ταύτης

λευκὸν

Λευκὸν φαίνεται, καὶ τἄλλα χρώματα πρὸς λόγον λευκότερα· διὸ καὶ συγχέονται πάντα πρὸς τὸ Λευκόν.

Ἡ μὲν ἐν ἀπὸ τῆς Σελήνης Ἶρις, κατὰ τὸ σπάνιον γίνεται· διότι ὅτε καὶ γίνεται, ἐν μόνῃ τε παισελήνῳ πέφυκε γίνεσθαι, καὶ τότε ἢ ἀνατελλέσης ἢ δυέσης τῆς Σελήνης. Ἀπὸ δὲ τε Ἡλίε, καὶ δύω πολλάκις φαίνονται Ἶριδες· ἡ μὲν, ἐνδοτέρω· ἡ δ' ἐξωτέρω, καὶ περιέχουσα τὴν ἑτέραν, καὶ τμῆμα μείζονος Κύκλε τυγχάνουσα· ἢ δὴ καὶ ἀμαυρότερα τὰ Χρώματα δείκυσι, καὶ κατὰ τὴν θέσιν ἐξ ἐναντίας τῇ πρώτῃ καὶ ἀνάπαλιν κείμενα. Τῆς γὰρ ἐνδοτέρω καὶ πρώτης Ἶριδος τὴν πρώτην ἐχέσης καὶ ἀνωτέρω Περιφέρειαν Φοινικῆν, τὴν δευτέραν Πρασίνην, τὴν δὲ τρίτην Ἀλεργὸν, ἡ ἐξωτάτω καὶ δευτέρα Ἶρις, τὴν μὲν ἐξωτέρω Περιφέρειαν ἔχει Ἀλεργὸν· τὴν δευτέραν Πρασίνην, τὴν ἐνδοτάτω δὲ Φοινικῆν· ὡς πλησίον ἀλλήλων κεῖσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν Ἰρίδων τὰ Φοινικά. Τινὲς μὲν ἔν φασι τὴν Ἶριν ταύτην γίνεσθαι τὴν δευτέραν, ἀνακλωμένης τῆς Ὄψεως ἐκ τε ἐξωτέρε Νέφες πρὸς τὴν πρώτην Ἶριν, ἃ πρὸς τὸν Ἥλιον· διό τοι τῆτο καὶ ἀμαυρότερα τὰ Χρώματα φέρειν, ἅ τε ἀπὸ δευτέρας γινόμενα Ἀνακλάσεως.

Ἀριστοτέλης δέ φησι, καὶ τὴν δευτέραν Ἶριν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ἥλιον Ἀνακλάσεως γίνεσθαι· τὰ Χρώματα δὲ ταύτης ἀμαυρότερα φαίνεσθαι διὰ τὴν ἀτονίαν τῆς Ὄψεως. Τὴν γὰρ ἀπὸ τε ἐξωτέρε Νέφες Ἀνάκλασιν πρὸς τὸν Ἥλιον πορρώθεν γινομένην· (πορρωτέρω γὰρ τὸ Νέφος τῆτο τῆς Ὄψεως ἡμῶν·) ἀμαυρότερα ποιεῖν τὰ Χρώματα διὰ τὴν μακρὰν ἀπόστασιν φαίνεσθαι. Καθάπερ γὰρ τὰ ἐπ' Εὐθείας ὁρώμενα πόρρωθεν, ἀ τρανῶς ἡ Ὄψις ὁρᾷ δι' ἀσθένειαν· ἕτω δὴ καὶ τὰ διὰ μακρᾶς Ἀνακλάσεως, ἀμυδρότερον ταύτην ὀπλάνεσθαι. Καὶ τῆτον μὲν τὸν λόγον ἀμαυρότερα τὰ τῆς δευτέρας Ἶριδος Χρώματα φαίνεσθαι.

Τὴν δὲ τάξιν ἐνηλλαγμένα τῆς θέσεως διὰ τὴν προτέραν αἰτίαν. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς πρώτης Ἶριδος, ἀφ' ἧς Περιφερείας ἡ Ὄψις ἰσχυρῶς τῷ Ἡλίῳ προσέβαλε, ταύτης

τῆς τὸ χρῶμα Φοινικῆν ἑωράτο· ἀφ' ἧς δ' ἀθενεστέρως, Πράσινον· ἀφ' ἧς δ' ἔτι ἀθενῶς, Ἀλεργόν· ἕτω δὴ καὶ πὶ τῆς δευτέρας Ἰριδος ἔχει. Πλείων μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐντὸς Περιφερείας Ἀνάκλασις καὶ ἰσχυροτέρα γίνεται· τῷ εἶναι ταύτην τὴν Περιφέρειαν ἐγγυτέρω τῆς ὄψεως. Ὅσαι δ' Ἀνακλάσεις ἀπὸ τῶν ἐγγυτέρω τῇ ὄψει μερῶν, ἰσχυρότεραι· διὰ τὸ μὴ πάνυ τὴν ὄψιν ἀποτεινομένην ἐξαθενεῖν, καὶ ἕτω ποιεῖσθαι καὶ τὴν Ἀνάκλασιν, ὀλίγην τε καὶ ἀνίσχυρον· ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τῶν μειζόνων Περιφερειῶν, τότε γίνονται πλείες Ἀνακλάσεις, ὅτε διὰ τὸ μὴ τὰς Περιφερείας μακρὰν ἀφεστάναι τῆ ὄμματος, πᾶσαι αἱ ὄψεις σωζόμεναι καὶ μὴ σκιδνάμεναι, δύνανται ἀπ' αὐτῶν ἀνακλᾶσθαι. Ἡ μὲν ἔν ἐνδοτέρω τῆς δευτέρας Ἰριδος Περιφέρεια, διὰ τᾶτο Φοινικὴν δείκνυσι τὴν χροιάν· ἡ δὲ δευτέρα Περιφέρεια Πρασίνην, ἐπειδὴ τῆς ὄψεως πλέον ἀφίσταται, καὶ αἱ Ἀνακλάσεις ἀπ' αὐτῆς ἀσθενέστεραι· ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ ἐξωτάτω Περιφέρεια πορρώτερον ἀφεστηκυῖα τῆς ὄψεως, Ἀλεργὸν ἐπιφαίνει τὸ Χρῶμα, διὰ τὸ τῶν Ἀνακλάσεων ἀσθενέστατον.

Ἀλλὰ τί δήποτε τὸ μεταξὺ τῶν δύω Φοινικῶν Περιφερειῶν, ἐκ ἔστι καὶ αὐτὸ Φοινικᾶν; Ἐπεὶ δυνατὸν κἀντεῦθεν πολλὴν καὶ ἰσχυρὰν γίνεσθαι τὴν Ἀνάκλασιν πρὸς τὸν Ἥλιον, διὰ τὸ μὴ πόρρω τῆς ὄψεως εἶναι τᾶτο τὸ μέρος. Ἢ πάντως εἴπερ ὅλως ἐγίνετο Ἀνάκλασις ἐξ αὐτᾶ, Φοινικᾶν ἂν ἦν καὶ αὐτό, νῦν δ' Ἀνάκλασις ἐ γίνεται ἐξ αὐτᾶ· διὰ τὸ μηδ' ἀπὸ παντὸς μέρες ἁπλῶς πρὸς ἅπαν σῶμα φῶς ἔχον Ἀνάκλασιν γίνεσθαι, ἀλλ' ὡρισμένες εἶναι τὰς τόπες τῶν Ἀνακλάσεων γινομένων, κατὰ τὴν πρὸς τὰ Κάτοπτρα ποιὰν χέσιν τᾶτε πεφυκότος φωτίζειν σώματος, καὶ τῆς ὄψεως. Δῆλον δ' ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων, καὶ διὰ τί ἐκ ἔστι καθάπερ ἡ Ἶρις, ἕτω δὴ καὶ ἡ Ἅλως ποικίλη τοῖς Χρώμασι; Πάντως γὰρ τὸ μὲν Φοινικᾶν Χρῶμα προσεῖναι τῇ Ἰριδι λέλεκται, διὰ τὴν ἐκ τᾶ καθύγρε Νέφες καὶ ἤδη ὄντος ὕδατος Ἀνάκλασιν τῆς ὄψεως πρὸς τὸν Ἥλιον· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν Χρωμάτων, διὰ τὴν ἀθενῆ τῶν Ἀνακλάσεων προσβολὴν, ὅτι πόρρωθεν

καὶ ὅτι ὀλίγαι. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἅλω ἡ Ἀνάκλασις ἀπὸ ἀέρος τε γίνεται, ὃς ἐστὶ τοῦ ὕδατος κατὰ φύσιν λευκότερος, καὶ ἐγγύθεν γινομένη, προσβάλλει ἐρρωμενέστατα. Καὶ γὰρ τὸ ἐμφαινόμενον, ὑφ' ἑαυτὸ φέρει τὰ Κάτοπτρα, καὶ περὶ αὐτό, ἃ μὴν ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ. Διὸ ἡ μὲν Ἅλως φαίνεται πολλάκις καὶ Κύκλος ὁλόκληρος· ἡ δ' Ἶρις οὐδὲ μείζων ἡμικυκλίου ποτὲ, διὰ τὸ μήτε πέριξ τοῦ ἐμφαινομένου συνίεσθαι καθάπερ ἡ Ἅλως, μήτ' αὖ ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα πλέον εἶναι τοῦ ἡμισφαιρίου, ὑφ' ὃ ἡμισφαίριον ὑποτέτακται τὸ Νέφος, ἐν ᾧ ἡ ὄψις τὴν Ἶριν φαντάζεται.

Τοῦ δὲ μὴ γίνεσθαι καὶ περὶ τὸν Ἥλιον τοιαύτην κάθυγρον σύστασιν, οἵαπερ καὶ ἀπ' ἐναντίας αὐτοῦ, αἴτιον ἡ τοῦ Ἡλίου θερμότης. Ἡ γὰρ ταχέως εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν ποιεῖ τὸ Νέφος, ἢ διαλύει καὶ λεπλύει καὶ διακρίνει τὴν σύστασιν, εἰ μὴ παχυτέρα ἔτυχεν οὖσα. Ἐξ ἐναντίας δὲ, καὶ πόρρω τῆς τοῦ Νέφους συστάσεως τοῦ Ἡλίου τυγχάνοντος, ἐν ὅσῳ γίνεται τὸ ὕδωρ, γίνεται καί τις διατριβὴ καὶ χρόνος, ὡς εἶναί τινα μόρια τοῦ Νέφους, ἤδη μὲν εἰς ὕδωρ μεταβεβληκότα ὅλως, ἃ μὴν δὲ καὶ ψεκάδας ὄντα· ἐφ' ὧν ὑδατηρῶν τοῦ Νέφους μορίων ὥσπερ ἐπὶ Κατόπτρων ἡ Ἶρις ὁρᾶται, ποτὲ μὲν ἡμίκυκλος, ποτὲ δ' ἐλάττων ἡμικύκλε, μείζων δ' οὐδέποτε. Καὶ ἡμίκυκλος μὲν, ὅταν ἐπὶ τοῦ Ὁρίζοντος ὁ Ἥλιος εἴη· ἐλάττων δ' ἡμικύκλε, ὅταν καὶ ὁ Ἥλιος ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα. Τὸ γὰρ Κέντρον τοῦ ἡλιακοῦ Σώματος, καὶ τὸ τοῦ Ὁρίζοντος Κέντρον ἐφ' ἃ ἡ ὄψις, καὶ τὸ Κέντρον τοῦ τῆς Ἶριδος Κύκλε, καὶ ὁ τότε Πόλος, ἐπὶ μιᾶς εἰσιν Εὐθείας· καὶ ἡ Εὐθεῖα, διάμετρος τῆς ἐρανίε Σφαίρας, ἐπεὶ διὰ τοῦ Κέντρε τοῦ Ὁρίζοντος, ὃς ἐστὶ μέγιστος Κύκλος. Ὅσον ἂν ὁ Ἥλιος ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα, τοσοῦτον ὁ Πόλος τοῦ Κύκλε τῆς Ἶριδος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Καὶ εἴπερ ἀνατέλλοντος ἢ δυομένε τοῦ Ἡλίε, τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ τῆς Ἶριδος Κύκλε φαίνεται ὑπὲρ γῆν, τὸ λοιπὸν δ' ἔστιν ἀφανὲς νοούμενον ὑπὸ γῆν· δῆλον ὡς ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα τοῦ Ἡλίε τυγχάνοντος, ἔλαττον μὲν τμῆμα Κύκλε τὸ φαινόμενον ἔσαι τῆς Ἶριδος, πλεῖον δὲ τὸ ἀφανές. Καὶ

ταῦτ

ταῦτ' ἀεὶ ἔτως ἔχον εἴη ἂν πρὸς λόγον τῆς τῦ Ἡλίε ἐκ τῦ Ὁρίζοντος ἀποσάσεως. Ὅταν δὲ περὶ ἀτρεκῆ Μεσημβρίαν ὁ Ἥλιος γένηται, Θέρες μὲν ἐδὲ πολοσὸν φαίνεται τμῆμα τῆς Ἰριδος· ἐν δὲ ταῖς βραχυτέραις ἡμέραις ἔιτην Χειμῶνος, δυνατὸν καὶ περὶ Μεσημβρίαν ὄντος τῦ Ἡλίε φανῆναί τι τμῆμα τῆς Ἰριδος. Ἐπεὶ γὰρ τὸ Κέντρον καὶ ὁ Πόλος τῆς Ἰριδος, ἐπὶ τῆς τῦ Ὁρίζοντος διαμέτρε εἰσὶν, ὅταν μὲν Θερινὰς ἐπιτολὰς ὁ Ἥλιος ποιῆται Βορειότατος ὢν, τότε ἡ Ἶρις ἐν τοῖς νοτιωτέροις μέρεσιν ὡς πρὸς δυσμὰς χειμερινὰς συνίσαιτ' ἄν. Ὡς πρὸς ἀνατολὰς δὲ χειμερινὰς, ὅταν καταδύσεις ὁ Ἥλιος καταδύηται Θερινάς. Ὅταν δ' ἐπιτέλῃ χειμερινὰς ἐπιτολὰς ὁ Ἥλιος νοτιώτατος ὢν, τότε ἡ Ἶρις ἐν τοῖς Βορειοτέροις φαίνοιτ' ἂν μέρεσιν ὡς πρὸς δυσμὰς Θερινάς· ὡς πρὸς ἀνατολὰς δὲ Θερινὰς, ὅταν ὁ Ἥλιος ποιῆται καταδύσεις χειμερινάς. Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἐπεὶ τὰ Βορειότερα μέρη διὰ τὴν ἔξαρσιν τῦ Πόλε, μείζω τμήματα Κύκλων ἔχει τὰ ὑπὲρ γῆν, καθ' ὧν ὁ Ἥλιος Θέρες φερόμενος, τὰς μακρὰς ἡμέρας ἀποτελεῖ· τὰ δὲ νοτιώτατα μέρη ἀνάπαλιν ἐλάχιστα τμήματα Κύκλων ἔχει τὰ ὑπὲρ γῆν, καθ' ὧν ὁ Ἥλιος χειμῶνος φερόμενος, τὰς βραχείας ἡμέρας ποιεῖ, διὰ ταῦτα ἡ Ἶρις χειμῶνος μὲν, δύνατα φαίνεσθαι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς ἡμέρας μεσαίτατον. Πολὺ γὰρ ἡ Θερινὴ δυσμὴ καὶ ἀνατολὴ τῆς χειμερινῆς Μεσημβρίας ἀφίσανται. Καὶ διὰ τῦτο κἂν τῷ μέσῳ τῆς χειμερινῆς ἡμέρας ἔχει τόπον ἡ Ἶρις ὑπὲρ γῆν ἐν ᾧ συσαίη ἄν· Θέρες δὲ τῆς ἡμέρας μεσάσης, ἃ δύνατα φανῆναι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὑπὲρ γῆν τόπον συσάσεως. Καὶ γὰρ ἡ χειμερινὴ δυσμὴ καὶ ἀνατολὴ, τῆς Θερινῆς Μεσημβρίας ὀλίγον ἀφίσανται. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα νοεῖται τό τε σύμπας ὁ Κύκλος τῆς Ἰριδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ Ῥάβδων, καὶ Παρηλίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ Μεταλλευτῶν τε, καὶ Ὀρυκτῶν.

Ὅταν ἐκ πλαγίων τῦ Ἡλίε γένηταί τι νέφος, τὴν σύσασιν ἔχον ἀνώμαλον, ὡς εἶναι κατὰ μέν τι μέρος, πυκνὸν· κατὰ δέ τι, μανὸν· καὶ κατά τι μὲν, ὑδατῶδέστερον· κατά τι δὲ, ἀερῶδέστερον· τότε πρὸς τὸν Ἥλιον ἐκ τῦ τοιύτε Νέφες γινομένης τῆς Ἀνακλάσεως, διὰ μὲν τὴν σμικρότητα τῶν Κατόπτρων ἐχ ὁρᾶται τὸ χῆμα τὸ ἡλιακόν· τὸ δὲ τῦ Ἡλίε χρῶμα ἐμφαίνεται κατά τι μὲν μέρος τῦ Νέφες, Φοινικῶν· κατά τι δὲ, Πράσινον ἢ Ξανθὸν, διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῦ Νέφες, καὶ τὴν τῶν Κατόπτρων ἀνομοιότητα. Καλῦσι δὲ Ῥάβδες τὰς τοιαύτας ἐμφάσεις, ὅτι κατ' εὐθείας ὁρῶνταί τινας. Ὅταν δὲ τῦ Νέφες ἡ σύσασις ὁμοίως ὑπάρχῃ πυκνὴ, καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ὁμαλὴς, τότε διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν Κατόπτρων καὶ τὴν ὁμαλότητα τῆς συσάσεως, Φαντασία γίνεται Χρώματος ἑνὸς συνεχῦς, ἀλλὰ δὴ καὶ λαμπρῦ καὶ λευκῦ. Διὰ γὰρ τὴν πυκνότητα καὶ ὁμαλότητα τῆς συσάσεως, ἅμα τε πρὸς αὐτὴν τῶν ὄψεων πιπλεσῶν, καὶ ἅμα πρὸς τὸν Ἥλιον ἀνακλωμένων, τὸ τῦ Ἡλίε χρῶμα ἐμφαίνεται καθαρὸν· ὥσπερ καὶ ἀπὸ χαλκῦ λείε τῆς ὄψεως ἀθρόον ἀνακλωμένης, τὸ ἀληθινὸν τῦ ὁρωμένε χρῶμα ἐμφαίνεται, διὰ τὴν ἀθρόαν Ἀνάκλασιν, ἥτις γίνεται καὶν τῷ χαλκῷ διὰ τὴν πυκνότητα καὶ ὁμαλότητα τῆς συσάσεως. Ἐκ πλαγίων δὲ τῦ Ἡλίε καὶ αἱ Ῥάβδοι καὶ οἱ Παρήλιοι γίνονται, πρὸς τὰ βορειότερα δηλονότι μέρη τῦ Ἡλίε καὶ τὰ νοτιώτερα. Δεῖ γὰρ συμμέτρε τινὸς διασάσεως, ἢ ἂν αἱ τοιαῦται συσάσεις ἐκ τῦ Ἡλίε διίσαντο. Μᾶλλον μὲν γὰρ ἔγγισα ἔσαι τῦ Ἡλίε, διαλυθήσονται ὑπ' αὐτῦ· πορρώτατα δὲ πάλιν, ἐ σώσει τὴν Ἀνάκλασιν. Ἀπὸ γὰρ ὀλίγης συσάσεως ὡς ἀπ' Ἐνόπτρε μικρῦ πόρρω ἡ Ἀνάκλασις τῆς ὄψεως ἀποτεινομένη, ἐξασθενεῖ. Τὴν ἐν εἰρημένην σύμμετρον διάσασιν ἐν τοῖς τῦ Ἡλίε πλαγίοις

ἔσιν

ἔστιν εὑρεῖν μένουσαν ἀεὶ τὴν αὐτὴν, διὰ τὸ μήτε προσιέναι τὸν Ἥλιον τούτοις τοῖς μέρεσι διὰ τῆς καθ' ἡμέραν κινήσεως, μητ' αὖ ἀποχωρεῖν ἐξ αὐτῶν. Ἔτι δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἢ δυσμὰς ὄντος τοῦ Ἡλίου, συμβαίνει μάλιστα γίνεσθαι τὰς Παρηλίους τε καὶ τὰς Ῥάβδους. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γὰρ διαλύει καὶ διακρίνει τὰς τοιαύτας συστάσεις, μεσουρανῶν. Ὕδατος δὲ σημεῖα καὶ οἱ Παρήλιοι καὶ αἱ Ῥάβδοι τυγχάνουσι, καὶ τῶν Ῥάβδων μάλιστα οἱ Παρήλιοι. Μᾶλλον γὰρ ἡ ὁμαλὴς καὶ ὁμοίως ἅπασα πυκνὴ σύστασις ἐπιτηδείως ἔχειν τὸν ἀέρα δηλοῖ πρὸς μεταβολήν τε καὶ γένεσιν ὕδατος. Πάντων δὲ τῶν τοιούτων, ἦγεν Παρηλίων, Ῥάβδων, Ἰριδος, Ἅλω, καὶ τῶν παραπλησίων Αἴτιον ποιητικὸν ἡ Ἀνάκλασις λέγεται. Καὶ τούτων αὐτῶν πάλιν Αἴτιον ὑλικὸν, Δρόσος καὶ Πάχνης, Ὄμβρος τε καὶ Χιόνος, καὶ Χαλάζης, καὶ τῶν ὁμοίων, ἡ ἀτμιδώδης ἀναθυμίασις· ὥσπερ αὖ ἑτέρων, ἡ καπνώδης.

Ὁποῖα μὲν ἂν τὰ ἔργα τῆς διττῆς Ἀναθυμιάσεως ἤδη ἀνενεχθείσης, ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μήπω δ' ἀνενεχθείσης τῆς τοιαύτης Ἀναθυμιάσεως, μηδὲ διακριθείσης ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὑπὸ γῆν ἐγκαταπεκλεισμένης καὶ συμπεφυρμένης τοῖς μορίοις τῆς γῆς, καὶ ἅτε συνισαμένης καὶ πηγνυμένης, δύω εἴδη σωμάτων ἀποτελοῦνται· ὧν τὰ μὲν, Μεταλλευτὰ· τὰ δ' Ὀρυκτά. Καὶ ὅσα μὲν Ὀρυκτὰ, τῆς καπνώδους Ἀναθυμιάσεως ἐκτελέσματα· οἷον λίθων γένη τὰ μηδόλως τηκόμενα, καὶ τὸ θεῖον, καὶ τὸ ἀρρενικὸν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. Ὅσα δὲ Μεταλλευτὰ, ἡ Ἀτμὶς τελεσιουργεῖ. Ταῦτα δὲ ἢ Χυτά ἐστιν, ἢ Ἐλατά· οἷον, Σίδηρος, Χαλκὸς, Χρυσὸς καὶ τὰ ὅμοια· ὧν τὰ μὲν καίεται καὶ ἴεται, καθάπερ ὁ Σίδηρος καὶ ὁ Χαλκὸς, διὰ τὸ καὶ καπνώδους Ἀναθυμιάσεως μεταχεῖν, καὶ τὴν ἐσίαν γεωδεστέραν λαχεῖν. Τὸν δὲ Χρυσὸν μήτε καίεσθαι μήτε ἰέσθαί φασιν, ὡς ἐξ ἀτμίδος καθαρᾶς εἰς ἓν συναχθείσης καὶ πιληθείσης γενόμενον, καὶ τὴν ἐσίαν ὑδατωδεστέραν κτησάμενον, διὰ ταῦτά τοι καὶ βαρύτατον εἶναι. Τὸ γὰρ βάρος ἢ διὰ τὸ γεῶδες, ἢ διὰ τὸ ὑδατῶδες τοῖς σώμασι πρόσεστιν· ὥσπερ αὖ ἡ κεφότης, ἢ διὰ

τὸ πυρῶδες, ἢ διὰ τὸ ἀερῶδες. Εἰ τοίνυν ὁ Χρυσὸς ὑδατῶδες ἔχηκε τὴν ὐσίαν, καὶ τῆς καπνώδες εἶτεν πυρώδες ἀναθυμιάσεως ἀνεπίμικτον, εἰκότως ἐστὶ καὶ βαρύτατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ Οὐρανε, καὶ ὅτι ἐκ ἔστν ὁ Κόσμος ἀΐδιος.

Τὸν Οὐρανὸν, ὅρον ἄνω εἶναι, καὶ ἡ ἀναπτυξις δηλοῖ τε ὀνόματος. Περιορισμὸς γάρ ἐστιν εἰς τὸ ἄνω, καὶ κατὰ τὸ ἄνω, κατὰ πᾶν μέρος τε παντὸς Κόσμε ἔχων τὸ ἀνωτάτω. Καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς ὑποκάτω καὶ ὑπὸ Γῆν ἡμισφαίριον, ὑπεράνω κατ' ἀλήθειαν τυγχάνει καὶ ὑπὲρ Γῆν. Τὸ γὰρ ἐκλὸς τῆς Γῆς, ὀπωσδν, ἄνω ἐστίν. ἐπειπερ ἡ Γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σώματα καὶ περὶ αὐτὴν, τὸν κάτω χῶρον εἶτεν τὸν μέσον κεκλήρωνται. Τοίνυν ὁ κυρίως Οὐρανὸς, ὁ πρῶτος καὶ ἄναστρος, περιοχή ἐστιν ἁπάσης κλίσεως αἰθητῆς τε καὶ νοητῆς. Πᾶν γὰρ ὁπωσδήποτε σῶμα ἐντὸς αὐτε περικλείεται. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ νόες ἐνσώματοί πως καὶ ἔνυλοι, κἂν ἀσώματοι καὶ ἄϋλοι λέγωνται πρὸς τὰ αἰθητὰ σώματα καὶ τὴν ϛοιχειακὴν ὕλην παραβαλλόμενοι. Διὸ καὶ ἔτοι τῷ Οὐρανῷ περιέχονται· μόνον δὲ τὸ θεῖον, ἀπεριόριϛον, ὅτι καὶ ἀμερὲς, ὅτι καὶ αὐτοτέλειον, ὅτι καὶ ἄπειρον. Διὸ καὶ ἑδαμῆ ἐστι, καὶ πανταχῆ ἐστι, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ἐστιν. Ὡς μὲν γὰρ ἀμερὲς, καὶ πάντη παντὸς σώματος, καὶ πάσης ὕλης ὑπερεξηρημένον, ἑδαμῆ ἐστιν· ὡς δ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ τέλειον καὶ πληρέϛατον, πανταχῆ ἐστι τὰ πάντα πληρῶν· ὡς δὲ καὶ ἄπειρον, ὑπὲρ τὸ πᾶν ἐστι καὶ πάντα περιέχει, καὶ πάντα περιορίζει, καὶ ἑδὲν τῶν ἁπάντων ἐκλὸς ἐστι τῆς αὐτε δυνάμεως. Τὸν μὲν ἓν πρῶτον καὶ κυρίως Οὐρανὸν, ἤτοι τὴν ἄναστρον Σφαῖραν καὶ ἀπλανῆ κατ' ἀλήθειαν, ὀλίγοι τινὲς τῶν Φιλοσοφησάντων ἐγνώρισαν, διὰ τὸ ἀόρατον ὑπάρχειν αὐτόν. Οἱ πλείϛ δὲ πρῶτον Οὐρανὸν οἴδασι τὸ Στερέωμα· μετ' αὐτὸ δὲ, καὶ

τὰς

τὰς τῶν Πλανήτων Σφαίρας, Οὐρανὸς ὀνομάζεσιν. Ὅλοτελῶς δὲ τὸ αἰθέριον ἅπαν Σῶμα τὸ διῆκον ἀπὸ τῆς ἔξω καὶ κυρτῆς Ἐπιφανείας τῦ Στερεώματος μέχρι τῦ κοίλε καὶ τελευταίε τῆς σεληνιακῆς Σφαίρας, Οὐρανὸν ἕνα ἕναν λογίζονται, ὡς τῆς αὐτῆς φύσεως ὄν.

Τῦτο δὴ καὶ πέμπλον Σῶμά φασιν οἱ Ἀριστοτελικοὶ, ἕτερον δηλονότι παρὰ τὰ τέσσαρα· τὸ Πῦρ, τὸν Ἀέρα, τὸ Ὕδωρ, τὴν Γῆν. Οἱ δὲ περὶ Πλάτωνα, καὶ αὐτὸ τὸ Στερέωμα τετέσι τὴν τὸ χῦμα τῶν Ἀστέρων περιέχεσαν Σφαῖραν, ἐκ τῶν ἀκροτήτων συγκεῖθαί φασι τῶν στοιχειακῶν· διὰ τὸ μετέχειν τῦ ὁρατῦ καὶ ἁπλῦ· καὶ τὸ μὲν ὁρατὸν εἶναι ἀπὸ τῦ πυρὸς· τὸ δ' ἁπλοῦν, ἐκ τῆς Γῆς. Εἰ δὲ μετέχει πως τὸ Στερέωμα Πυρός τε καὶ Γῆς, μετέχοι ἂν καὶ Ἀέρος καὶ Ὕδατος, τῶν Στοιχείων τέτων ὡς μέσων εἰς ἐναρμόνιον σύνδεσιν τῶν ἄκρων γεγενημένων. Οὕτως ἦν ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀκραιφνεσάτων ἐν στοιχείοις ὄντων καὶ καθαρωτάτων, ὡς ἐκ πρωτίστης οἱονεὶ στοιχειακῆς ἀπαρχῆς καὶ ὑπερεχόντων ἀφαιρεμάτων συντεθειμένον τὸν ἔναστρον Οὐρανόν, ἐπικρατῆν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν τὸ Πῦρ ἀποφαίνονται. Ὁμοίως καὶ τὸ ἐχόμενον αὐτῦ σῶμα πᾶν τὸ αἰθέριον. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ Σελήνην τεσσάρων καλεμένων Στοιχείων ἕκαστον, συνέστηκε μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων τῶν ἁπλῶν καὶ ἀληθῶς Στοιχείων· ἐσιῆται δὲ καὶ χαρακληρίζεται καὶ καλεῖται κατὰ τὴν τῦ ἑνὸς ἐπικράτειαν.

Τῦτον δὴ τὸν ἔναστρον Οὐρανὸν, καὶ ἀπλανῆ Σφαῖραν οἱ πολλοὶ τῶν Φιλοσόφων ὑπέλαβον καὶ ὠνόμασαν. Διέλαθε γὰρ αὐτὸς ἡ κατὰ Φύσιν αὐτῦ ἰδιότροπος κίνησις ἡ ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς, διὰ τὸ βραδύτατον ἑαυτῆς. Μίαν γὰρ Μοῖραν καθ' ἕκασον ἔτος αὐτὸν κινεῖθαι πρός τινων εἴρηται, ὡς δι' ἐτῶν ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις τὴν ἰδίαν ἀπαρτίζειν περιφοράν. Τινὲς δὲ μορίόν τι Μοίρας κατ' ἔτος ὅλον, ἀλλ' ἐχ' ὅλην Μοῖραν ἰδίως αὐτὸν φέρεθαι λέγεσιν.

Ὅτι μὲν ἦν ὁ πρὸς αἴθησιν ἀπλανὴς Οὐρανὸς μετέχει τῦ ὁρατῦ, καὶ ὅτι ἀλλήλων ἅπτονται τὰ ἐρά νια σώ-

ματα, καὶ ἡ αἴθησις μαρτυρεῖ· ὅτι τε τὸ μὲν ὁρατὸν ὑπάρχει διὰ τὰ χρώματα, φωτεινῦ τυγχάνοντα πυρὸς ἀπαυγάσματα· τὸ δ' ἀπλοῦν διὰ τὴν ἀντιτυπίαν, ἥτις ἐστὶ τῆς γῆς, ἐδὲ τῦτο δεῖται κατασκευῆς, ὡς ὁμολογέμενον. Τέτων ἔτως ἐχόντων, προδήλως ἐστὶν ἐν τῷ Οὐρανῷ τὸ Πῦρ καὶ ἡ γῆ. Τῶν τοιέτων δὲ Στοιχείων ἄκρων ὄντων καὶ δεομένων διὰ τῦτο μεσότητος, ἔστι καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ, τὰ μέσα τῶν Στοιχείων καὶ τῶν ἄκρων συνδετικά.

Ἁπλῶν δὲ τὸ ἐράνιον λέγεται Σῶμα, καὶ ταῦτα σύνθετον ὄν, τοῖς συνθετωτέροις παραβαλλόμενον σώμασιν. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ τέσσαρα Σώματα, σύνθετα μὲν ἐξ ἀλλήλων ἐστὶν· ἁπλᾶ δὲ καλῆνται, πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν κατὰ δευτέραν ἀποτελέμενα σύνθεσιν. Τὰ γὰρ κυρίως ἁπλᾶ σώματα καὶ Στοιχεῖα καθαρὰ καὶ εἰλικρινῆ, πόῤῥω καθέζηκε τῆς αἰθήσεως, νῷ μόνῳ διακρινόμενα. Καὶ ὁ πρῶτος δ' Οὐρανὸς ὁ ἄναστρος, ἐπείπερ αἰθητῶς κινεῖται τὴν ἁπλανῆ κίνησιν, ἐχ ἁπλῆς. Αἰθητῶς γὰρ κινέμενος τὴν ἐξ Ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς τὴν ὀξυτάτην καὶ σφοδροτάτην· καὶ τῷ λίαν ἀκμαίῳ τάχει συμπεριφέρων τὸ Στερέωμα τὸν δεύτερον Οὐρανὸν, καὶ τὸν ἐχόμενον Αἰθέρα σύμπαντα, καὶ τὸ Ὑπέκκαυμα, καὶ τὸν Ἀέρα, πλὴν ὀλίγα τῶν ταῖς κοιλότησι τῆς ἐν γῇ ἐπιφανείας ἐναπειλημμένα καὶ ἐλλιμνάζοντος, πῶς ἂν εἴη ὁ τοιῦτος ἁπλῆς; Ὅπερ γὰρ αἰθητὴ κίνησις, αἰθητὸν ὑπάρχει καὶ τὸ κινέμενον. Ὃ δ' οἶδεν ἡ Αἴθησις, τῦτο σύνθετον ὁμολόγηται. Σῶμα γὰρ ἁπλῆν, ὃ πέφυκεν ὑφεξάναι καθ' αὑτό. Διὸ σῶμα τυγχάνων ὁμολογεμένως ὁ πρῶτιστος Οὐρανὸς καὶ καθ' αὑτὸν ὑφεξὼς, ἁπλῆς ἒκ ἔστιν, ἀλλὰ συντέθειται. (Τὴν κρείττω λέγω δὲ σύνθεσιν.) συνθέτε δ' ὄντος αὐτῦ, πολλῷ γε μᾶλλον ὁ δεύτερος καὶ φαινόμενος Οὐρανὸς, σύνθετος ἂν εἴη καὶ ἐχ ἁπλῆς.

Ὅθεν καθάπερ τὰ αἰθητὰ Στοιχεῖα σύνθετα ὄντα, Κίνησιν ἁπλῆν κινεῖται τὴν ἐπ' εὐθείας· ἔτω δὴ καὶ ὁ Οὐρανὸς, μὴ ὢν ἁπλῆς, Κίνησιν ἁπλῆν κινεῖται τὴν κυκλικήν. Κινεῖσθαι γὰρ δύναται Κίνησιν ἁπλῆν καὶ τὸ σύνθετον.

θετον. Καθ' ὃ γὰρ τῶν ἐν αὐτῷ ἁπλῶν ἐπικρατεῖ τῶν λοιπῶν, κατὰ τοῦτο καὶ κινεῖται, τὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος ποιούμενον κίνησιν. Ὥστε καὶ ὁ Οὐρανὸς σύνθετος ὢν, κινεῖται κατὰ τὴν κίνησιν τοῦ ἑαυτῷ ἐπικρατοῦντος εἰλικρινεστάτου Πυρός. Ἡ κίνησις δὲ τοῦ τέλειον εἰδοποιημένου καὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπηρτισμένου Πυρὸς, ἡ Κύκλῳ ἐστίν. Ἡ γὰρ ἐπ' εὐθείας Κίνησις τῶν Στοιχείων, ἔτι γινομένων αὐτῶν ἐστὶ καὶ ἐν τῷ παρὰ φύσιν ὄντων τόπῳ, ἀλλὰ μήπω τὸν κατὰ φύσιν ἀπειληφότων, ὡς ὁμολογοῦσι Πτολομαῖος καὶ Πλωτῖνος καὶ Ξέναρχος, καί τινες ἄλλοι τῶν Φυσικῶν. Ἀλλὰ δὴ καὶ Ἀριστοτέλης, τὸ εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι, μηθὲν ἄλλο εἶναί φησιν, ἢ εἰς τὸ αὐτοῦ φέρεσθαι εἶδος.

Τῷ ὄντι γὰρ εἴπερ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων τόπων καὶ τῆς παρὰ φύσιν διαθέσεως κινεῖται τὰ Στοιχεῖα, τῶν οἰκείων ἐφιέμενα τόπων καὶ τῆς οἰκείας ὁλότητος, δῆλόν ἐστιν ὡς ἃ κατὰ φύσιν ἔχοντα τελέως κινεῖται. Κατὰ φύσιν γὰρ ἔχοντα καὶν τοῖς οἰκείοις τυγχάνοντα τόποις, ἢ μένει ἢ κύκλῳ κινεῖται. Μένει μὲν ἡ Γῆ δηλονότι, καὶ τὸ Ὕδωρ, καὶ τοῦ Ἀέρος τὸ λιμνάζον. Κύκλῳ δὲ κινεῖται τὸ Πῦρ καὶ τοῦ ἀέρος τὸ ἐναγὲς, τῷ Οὐρανῷ συμπεριπολοῦντα, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα. Ἐπεὶ γὰρ ὅπερ φέρεταί τι κατὰ φύσιν, ἐκεῖ ἐστι κατὰ φύσιν· φέρεται δ' ἐπὶ τὸ μέσον ἡ Γῆ κατὰ φύσιν· ἐπὶ τοῦ μέσου ἄρα κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἴδιον γὰρ τῆς Γῆς τὸ φέρεσθαι πρὸς τὸ μέσον. Τοῦτο δ' ἂν εἴη αἴτιον, καὶ τοῦ μένειν ἐν τῷ μέσῳ τὴν Γῆν, ἡ πρὸς τὸ μέσον δηλονότι συγγένεια, δι' ἣν φέρεται πρὸς αὐτό. Ἐπεὶ δὲ τὸ μέσον ἀκίνητον (πάσης γὰρ Σφαίρας κινουμένης ἐν ἑαυτῇ, τὸ μέσον ἤτοι τὸ Κέντρον ἀκίνητον.) καὶ ἡ Γῆ διὰ τὴν πρὸς τὸ Κέντρον τοῦ παντὸς οἰκείωσιν ἀκίνητός ἐστι. Τὸ Ὕδωρ δὲ πάλιν ἐπεὶ φέρεται πρὸς τὴν γῆν Φυσικῶς (ἴδιον γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ ἐπιπολάζειν τῇ γῇ.) μένει διὰ τὴν πρὸς τὴν γῆν συγγένειαν ἀκίνητον καὶ αὐτό. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ὁ λιμνάζων Ἀὴρ, ἀκίνητος, ὁ γηρὸς καὶ ὑδατώδης καὶ θολερὸς· τὸ δὲ Πῦρ φέρεται κατὰ φύσιν ἐπὶ τὴν Περιφέρειαν τῆς

Σφαίρας. Τάχα γὰρ ἂν καὶ ἐφήψατο τῆς κοίλης Ἐπιφανείας τε Στερεώματος, εἰγε μὴ προκατειλημμένος ἦν ὁ τόπος ὑπὸ τε αἰθερίε Σώματος, εἰλικρινεςέρε τυγχάνοντος κατὰ τὸ εἶδος τὸ πύρειον, ὡς τῆς αὐτῆς τῷ Στερεώματι κοινωνήσαντος, φύσεως. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ Πῦρ πρὸς τὴν τῆς Σφαίρας Περιφέρειαν φέρεται φυσικῶς, αἴτιον ἂν εἴη τέτῳ καὶ τε Κύκλῳ κινεῖσθαι, ἡ πρὸς τὴν Περιφέρειαν οἰκείωσις δι' ἣν φέρεται πρὸς αὐτήν. Διὰ γὰρ τὴν πρὸς ταύτην οἰκείωσιν, Κύκλῳ φέρεται καὶ αὐτὸ· καθάπερ ἡ Γῆ διὰ τὴν πρὸς τὸ Κέντρον οἰκείωσιν ἔσηκεν· Ὡς δὲ τὸ Ὕδωρ πάλιν ἀ κινεῖται, τῆς συγγενεῦς ἐσηκυίας Γῆς, ἐφ' ἣν καὶ φέρεται, καὶ ἧς ἀεὶ ἐφάπτεσθαι βέλεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ καθαρὸς Ἀὴρ φερομένῳ συμφέρεται τῷ Πυρὶ διὰ τὴν πρὸς τέτο συγγένειαν, δι' ἣν καὶ πρὸς αὐτὸ φέρεται, καὶ τε συνεῖναι τέτῳ συνημμένως ἐφίεται. Δῆλον δ' ἂν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τε πᾶν τὸ ὑπὸ τὴν αἴθησιν ἐκ τῶν τεσσάρων Στοιχείων συντέθειται, καὶ ὅτι μόνη τελεία Φορὰ καὶ κατὰ Φύσιν ἡ κυκλική· (μόνη γὰρ αὕτη τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων καὶ τελείων ὄντων ἐσίν.) ὅτι τε ἡ Γῆ κατὰ φυσικὸν λόγον ἀκίνητος, εἶτα τὸ Ὕδωρ, εἶτα τε ἀέρος ὅσον τέτοις τοῖς σώμασι συγγενὲς· καὶ ὅτι ὁ Οὐρανὸς σύμπας διὰ τὴν τε εἰλικρινεῦς πυρὸς ἐπικράτειαν Κύκλῳ φέρεται φυσικῶς· εἶτα δι' αὐτὸν καὶ τὰ αὐτῷ ἐχόμενα σώματα. Καθάπερ δὲ τῇ Γῇ τὸ ὑπερβάλλον ἔνεσι τῆς μονῆς, ἕτω δὴ τῷ Οὐρανῷ τῆς Φορᾶς τὸ ὀξύτατον. Καὶ καθὼς ἡ Γῆ κατὰ τόπον ἀκίνητος, ἕτως ὁ Οὐρανὸς ἄσατος. Οὔτε γὰρ ἡ Γῆ τῆς ἰδίας μετατίθεται βάσεως, ἐφ' ὁ Οὐρανὸς ἐνδίδωσι τὸ τῆς ῥύμης σφοδρότατον.

Τε τοίνυν Οὐρανε καὶ τῆς Γῆς ἐκ διαμέτρε διεσηκότων πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν τῶν ἐνεργειῶν ἐναντίωσιν. ἡ μεταξὺ κλίσις, μήτε τὸ ὀξυκίνητον ἔχεσα, μήτ' αὖ τὸ ἀκίνητον, μεσιτεύει τοῖς ἄκροις δι' ἑαυτῆς, καὶ ἕτω σύμπας ὁ Κόσμος ἀλληλοχεῖται τῆς μὲν ἐξωτάτω Περιφορᾶς ἐπιτεταμένω τάχει χρωμένης, ὑφειμένω δὲ τῆς ἐντὸς κατὰ λόγον τε πρὸς τὸ Κέντρον πλησιασμε, μιᾶς γινομένης ὁμε σφαιρικῆς περιαγωγῆς, καὶ Κύκλων ἁπάντων τῶν ἐξω-

ἐξωτέρων τε καὶ μειζόνων, τῶν ἐνδοτέρω τε καὶ ἐλαττόνων κατὰ ταυτὸν ἀποκαθισαμένων ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰ αὐτὰ, διὰ τῆς ἐνιαίας Περιεροφῆς. Σχῆμα δὲ κέκτηται ὁ Οὐρανὸς σφαιρικὸν, ὡς πολυχωρητότερόν τε τῶν ἄλλων Σχημάτων τῶν τὴν αὐτὴν ἐχόντων περίμετρον, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐν ἑαυτῷ κίνησιν παντὸς ἁρμοδιώτερον χήματος, καὶ ὡς πρῶτον τῇ Φύσει, κἀντεῦθεν τῇ τῶ πρώτῳ σώματος ἐσία κατάλληλον. Πᾶν γὰρ Σχῆμα ἢ Εὐθύγραμμόν ἐσιν, ἢ Περιφερόγραμμον, ἢ Μικτόν. ἀλλ' εἴ τι μὲν Εὐθύγραμμον ἢ μικτὸν, ὑπὸ πλειόνων γραμμῶν περιέχεται· τὸ δὲ Περιφερόγραμμον μόνον, ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς τῆς περιφερῶς. Ἐν ἑκάστῳ δὲ γένει πρότερον τῇ Φύσει τὸ ἓν τῶν πολλῶν, καὶ τὸ ἁπλῶν τῶ συνθέτῳ. Πρῶτον τοίνυν καὶ ἁπλῶν τῶν ὅλων ἐπιπέδων Σχημάτων, ὁ Κύκλος. Ἀλλ' ὅπερ ὁ Κύκλος ἐν ἐπιπέδοις, τῶτ' ἐν στερεοῖς ἡ Σφαῖρα. Μόνη γὰρ αὕτη τῶν ὅλων στερεῶν μιᾷ Ἐπιφανείᾳ περιείληπται. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ πρῶτον Σχῆμα τῷ πρώτῳ σώματι οἰκειότατον, πρῶτον δὲ Σῶμα τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν τὸ ἐράνιον, εἰκότως ὁ Οὐρανὸς ὑπάρχει σφαιροειδής. Εἰ δ' ἔτος σφαιροειδὴς, δῆλον ὅτι καὶ πᾶν, σφαιροειδὲς, ὅπερ ἐσιν αὐτῷ συνεχές. Ἀνάγκη γὰρ τὸ παντα χόσε τῆς κοίλης Ἐπιφανείας ἁπλόμενον τῶ σφαιροειδῶς, εἶναι καὶ αὐτὸ σφαιροειδές.

Ἐπεὶ δὲ ἐσῶν τῶν περὶ τὰ σώματα Σχέσεων, ἔχει ταύτας καὶ ὁ Οὐρανὸς, ἐπείπερ σῶμά ἐσι. Πᾶν γὰρ σῶμα τρεῖς ἔχει διασάσεις, Μῆκος, Πλάτος καὶ Βάθος. Δύω δ' ἐσι πέρατα καθ' ἑκάσην διάσασιν. Ὥσε τρεῖς συζυγίαι διάφοροι γίνονται. Τῶ μὲν ἓν Μήκους πέρατα, τὸ Ἄνω καὶ τὸ Κάτω· τῶ δὲ Πλάτους τὸ Δεξιὸν καὶ Ἀριστερόν· τῶ δὲ Βάθους τὸ Ἔμπροσθεν καὶ τὸ Ὄπισθεν. Ἡ μεσότης δὲ πασῶν ὁμῶ τῶν διασάσεων καθ' ἓν σημεῖον συμπιπτουσῶν, τὸ μέσον ὑπάρχει τῶ σώματος. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐκ ἐσφαιρωμένων σωμάτων διίσανται ἀπ' ἀλλήλων τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον. ἐπὶ δὲ τῶν σφαιρικῶν, ἐδεμίαν ἐδαμῶς ἀπ' ἀλλήλων διάσασιν ἔχουσιν. Ἀνάγκη γὰρ νεύειν ἀπὸ τῆς Ἐπιφανείας ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν μέσον τὰ σφαιρικὰ, καὶ

ἔτω

ἕτω καθ' αὑτὰ θεωρέμενα ταῦτ' ἔχειν κάτω πρὸς ἃ νενείκασιν. Ἐν τῷ Κόσμῳ τοιγαρῦν τὸ Σχῆμα ἔχοντι σφαιρικὸν, Ἄνω μὲν ὑπάρχει τὸ ἀπὸ παντὸς τε μέσε διῆκον ἐπ' αὐτὴν τῆς Σφαίρας τὴν Ἐπιφάνειαν· Κάτω δὲ, τὸ μέσον ἐστὶ, τῶν δύω σχέσεων ἐπὶ τε Κόσμε συμπιπτέσων, καὶ τε αὐτε καὶ ἑνὸς ὄντος καὶ κάτω καὶ μέσε. Ἐμπρόσθια δὲ μέρη τε Οὐρανε, τὰ πρὸς δυσμὰς ἔσονται. (καὶ γὰρ ὡς ἐπὶ Δύσιν ὁρμᾶ.) Ὀπίσθια δὲ, τὰ πρὸς Ἀνατολὰς. (καὶ γὰρ ἐντεῦθεν πρόεισιν ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν.) Ὅθεν Δεξιὰ μὲν αὐτε, τὰ πρὸς Ἄρκτον· τὰ δὲ πρὸς Μεσημβρίαν, εὐώνυμα.

Δογματίζεσι δὲ τὸν Οὐρανὸν οἱ τῆς περιπατητικῆς Αἱρέσεως, ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον σὺν τῷ Κόσμῳ παντὶ· καὶ τὸ Δόγμα τοιετοτρόπως κατασκευάζεσιν. Εἰ γέγονεν ὁ Οὐρανὸς, ἦν ὅτε ὁτ' οὐκ ἦν. Ἀλλὰ χρόνον ἐδ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν, ἄνευ Οὐρανε. Καὶ γὰρ ὁ χρόνος, ἀριθμητὸν ἐστὶ τῆς ἐρανίε κινήσεως. Ὥστε τὸ λέγειν ἦν ὅτε ὁτ' οὐκ ἦν ὁ Οὐρανὸς, ταυτόν ἐστι τῷ, ἦν χρόνος ὅτε χρόνος οὐκ ἦν. Τὸ γὰρ ἦν, χρόνε μέρος ἐστὶ τὸ παρῳχηκός. Εἰ τοίνυν ἐδέποτε χρόνος ἦν ὅτ' οὐκ ἦν ὁ Οὐρανὸς· ὁ δὲ χρόνος, ἀΐδιος· (παντὸς γὰρ τε λαμβανομένε προηγεῖται τὸ ἦν.) δῆλον ὡς ἀγένητος ὁ Οὐρανός. Εἰ δ' ἀγένητος, πάντως καὶ ἄφθαρτος· ὅτι τε συνακολθεῖ τῷ ἀγενήτῳ τὸ ἄφθαρτον, καὶ ὅτι καθὼς προηγεῖται τὸ ἦν χρόνε παντὸς, ἕτως ἐφέπεται τὸ ἔσαι. Χρόνε δ' ἀεὶ ὄντος, ἀεὶ ἔσαι καὶ ὁ συνυπάρχων αὐτῷ Οὐρανός. Ταῦτα μὲν ἔτοι.

Πλάτων δὲ φθάσας τὸ τοιῦτον Δόγμα προδιελύσατο, Φιλοσόφως ἀποφηνάμενος, ἅμα τῷ Οὐρανῷ γεγονέναι τὸν Χρόνον. Ὥστε καὶ ὁ Οὐρανὸς ἐγεγόνει καὶ ὁ Χρόνος ἐγεγόνει, ἐν ταυτῷ. Καὶ ὥσπερ ἦν ὅτ' οὐκ ἦν ὁ Οὐρανὸς, ἕτω καὶ ἦν ὅτε χρόνος οὐκ ἦν. Εἰ δὲ τὸ ἦν καὶ τὸ ἔστι καὶ τὸ ἔσαι μέρη χρόνε, ἀλλὰ πρωτοτύπως ταῦτα τε Αἰῶνός εἰσιν. Αἰὼν δέ ἐστιν ἠθροισμένη παράτασις τὸ ἀεὶ ἔχεσα πρὸ χρόνε καὶ μετὰ χρόνον. Γεγονὼς ἦν ὁ Χρόνος τε Αἰῶνος εἰκὼν, ἔχε καὶ τὸ λέγεσθαι ἦν, καὶ ἔστι καὶ ἔσαι, μέχρις ἂν εἴη κατὰ τὴν πρὸς τὸν Αἰῶνα δηλονότι ἀναφορὰν.

ραν. Οἱ τοίνυν λέγοντες ἦν ὅτ' ἐκ ἦν Οὐρανὸς, ἐλέγοσιν ἦν Χρόνος ὅτε Χρόνος ἐκ ἦν. Ἀλλ' ἦν παράτασίς τις αἰωνικὴ, καθ' ἣν ἐθ' ὁ Οὐρανὸς, ἐθ' ὁ Χρόνος εἶχεν ὑπόσασιν. Ὅτε δ' ὁ Χρόνος ἤρξατο τοῦ εἶναι, τότε καὶ ὁ Οὐρανός. Οὐκ ἐν Χρόνῳ τοίνυν ὁ Οὐρανὸς ἐγεγόνει, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τοῦ χρόνου. Ἡ δ' ἀρχὴ τοῦ Χρόνου, Χρόνος ἐκ ἔσιν. Ἀμερὴς γὰρ αὕτη καὶ ἄποσος. καθὼς ἓν ἐν ἀρχῇ τοῦ Χρόνου ἐγεγόνει, ἔτως ἐδὲν ἀδύνατον ἐν τῷ τέλει τοῦ χρόνου τοῦτον φθαρῆναι. Τῷ Χρόνῳ τοίνυν συνυποσὰς, τῷ Χρόνῳ καὶ συνδιαλυθῆναι πέφυκε. Καὶ ἐκ ἂν εἴποιτις, ὡς ἔσαι Χρόνος, ὅτ' ἐκ ἔσαι ὁ Οὐρανός· ἀλλ' ἔσαι πάλιν αἰωνικήτις παράτασις, καθ' ἣν ἐθ' ὁ Οὐρανὸς, ἐθ' ὁ Χρόνος εἶναι δυνήσεται, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως.

Λέγοσι πάλιν. Εἴπερ ὁ Κόσμος γενητὸς καὶ φθαρτὸς, δεῖ προηγεῖσθαι τὴν σύσασιν ἐξ ἧς γέγονε καὶ εἰς ἣν αὖθις φθαρήσεται. Ἀλλ' ἐις ὁ Κόσμος· ἀγένητος ἄρα καὶ ἄφθαρτος. Εἰ μὲν ἓν ἐλέγομεν τὸν Κόσμον γενητὸν καὶ φθαρτὸν, ὡς τὰ τέσαρα σώματα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν, εὖ ἂν ἔλεγον οἱ ταῦτα λέγοντες. Ἐπεὶ δ' ἐκ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντος, ἀλλ' ἐκ ἐκ προϋποκειμένης τῆς ὕλης τοῦτον γενέσθαι φαμὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ποίαν ἔχει ὁ λόγος αὐτῶν τὴν ἰσχύν; Εἰ τοίνυν ἐκ τοῦ μὴ ὅλως εἶναι γεγένητο, πέφυκε πάλιν εἰς τὸ μὴ ὅλως εἶναι φθαρήσεσθαι, κἂν ἡ τοῦ Δημιουργοῦ ἀγαθότης ὑπερνικῶσα σύμπασαν φύσιν, ὥσπερ ἐκ τοῦ μηδόλως ὄντος τὸν κόσμον παρήγαγεν· ἕτω πρὸς τὸ κρεῖττον μετασκευάσει τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ. Ἔτι πεπερασμένος ὁ Οὐρανὸς· ἐπείπερ ἀδύνατον κινηθῆναι τὸ ἄπειρον. Εἰ γὰρ κινηθείη, χρόνον ἄπειρον ἀνάγκη διιέναι κατὰ τὴν κίνησιν. Ὁδὲ, περιεργέφεται σύμπας ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τοῦ νυχθημερινοῦ διασήματος. Ὥσε πεπερασμένος ὁ Οὐρανός. Εἰ δ' ἔτος πεπερασμένος, καὶ πᾶς ὁ Κόσμος πεπερασμένος. Εἰ γὰρ τὸ περιέχον, πεπερασμένον· καὶ τὸ περιεχόμενον, ἐξ ἀνάγκης πεπερασμένον. Οὐδὲν δὲ σῶμα πεπερασμένον, ἔχει δύναμιν ἄπειρον. Τὸ γὰρ τοῦ πεπερασμένου μέρος, ἢ ἄπειρον ἕξει δύναμιν καὶ αὐτὸ, καὶ τοῦ ἀπείρου μεῖζόν τι εὑρεθήσεται· (μείζων

ζων γαρ ἡ ἐν τῷ ὅλῳ δύναμις τῆς ἐν τῷ μέρει δυνάμεως. Ἀλλ' ἀδὲν τε ἀπείρε μεῖζόν ἐσιν.) ἢ πεπερασμένην ἕξει δύναμιν τὸ μέρος τε πεπερασμένε, καὶ τὸ ὅλον πεπερασμένης ἔσαι δυνάμεως. Τὸ γαρ ἐκπεπερασμένων συνεχῶς κατὰ τὴν ὁλότητα, πεπερασμένον ὁμολογεμένως ἐσὶ καὶ αὐτό. Πᾶν ἄρα πεπερασμένον σῶμα πεπερασμένης μετέχει δυνάμεως. Ὅθεν ὁ Κόσμος πεπερασμένος ὢν, πεπερασμένην κέκληται δύναμιν. Ἀδυνατήσει τοίνυν λόγῳ φύσεως, καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτε παύσεται, τῆς δυνάμεως παυσαμένης, ὅθεν ἄρχεται ἡ ἐνέργεια. Τὲτο δὲ τί ἕτερόν ἐσιν, ἢ τελεία φθορά;

Τοίνυν ὁ Κόσμος φθορᾷ παντελεῖ κατὰ λόγον ὑπόκειται φυσικὸν, μὴ δυνάμενος συνδιαμένειν τῷ ἀπειροδυνάμῳ δημιεργῷ. Καὶ τί γαρ ἄλλο; ἢ δημιέργημα ὢν, κἀντεῦθεν καὶ μόνον τῆς τε δημιεργήσαντος ὑφειμένος ἀϊδιότητος. Εἰ τοίνυν φθαρτὸς ὁ Κόσμος, πάντως καὶ γενητός. Ἀντακολεθᾶσι γαρ ἀλλήλοις τὸ γενητὸν καὶ τὸ φθαρτόν. Καὶ πάλιν τὸ ἀγένητον καὶ τὸ ἄφθαρτον. Λέγεσιν αὖθις· εἰ μὴ ἅμα Θεὸς ἅμα Κόσμος, ἦν ποτὲ ὁ Θεὸς, ἐκ Ἐνεργείας Δημιεργὸς, Δυνάμει δὲ μόνον. Ὅθεν καὶ ἀτελής. τὸ Δυνάμει γαρ ἀτελές. Ἐρωτητέον ἓν αὐτες, πότερον ὁ Θεὸς Ἀπειροδύναμος ὢν, τετονὶ μόνον ἠδύνατο τὸν Κόσμον παραγαγεῖν, ἢ καὶ ἄλλες πολλὲς τῷ παρόντι παρισεμένες; Εἰ μὲν γαρ ἐχ οἷός τ' ἦν καὶ ἄλλες Κόσμες παραγαγεῖν, πῶς ἐκ ἀσθενὴς ὁ Ἀπειροδύναμος πάσης ποιητικῆς Ἐπισήμης ἴσα πολλὰ δυναμένης ποιεῖν; Εἰ δὲ δυνάμενος ἐ παρήγαγε, δῆλον ὡς ἡ δύναμις, ἥπερ ἂν ἐπὶ τῶν μὴ γεγονότων Κόσμων ἐχρήσατο, παράγειν τέτες ἐθέλων, Δυνάμει μόνον ἐσὶ καὶ κατ' αὐτὲς ἀτελής. Ἀλλ' εἰδέναι χρὴ τὸ Δυνάμει τὲτο κατὰ τὸ δεύτερον ὂν σημαινόμενον, ὃ δήπερ ἐ πέφυκεν ἀτελές. Εἰ γαρ ἀτελὲς καὶ τὸ δεύτερον, ἐδεὶς ἔχων ποιητικὴν Ἐπισήμην, καθ' αὑτόν ἐσι τέλειος, δεόμενος τῶν ἐν οἷς ἐνεργεῖ πρὸς τελείωσιν. Καὶ ἔτω δεήσεται τῆ χείρονος τὸ κρεῖττον· ὡς καὶ τῶν παραγομένων ὁ παράγων Θεὸς, εἴπερ αὐτῷ πέφυκεν αἰτία τῆ μὴ Δυνάμει δοκεῖν αὐτὸν Ποιητήν. Διὰ ταῦτ'

ταῦτ' ἐκ ἔστιν ἅμα ποιητὴς, ἅμα ποίημα, κατ' ἐνέργειαν· ἀλλ' ἅμα ποιητὴς, ἅμα ποίημα κατὰ τὰς ποιητικὰς λόγους καὶ δημιουργικὰς, προαιωνίως ὑφεστῶτας ἐν τῷ Δημιουργῷ καὶ συναϊδίως ὄντας αὐτῷ, θέλοντι μὲν ἀεὶ παράγειν καὶ τὰ ποιήματα, διότι καὶ ἀεὶ ἀγαθὸς· τότε δὲ παράγοντι, ὅτε τὰ παραγόμενα δύναται. Οὐδὲ γὰρ ἰσχύσει τῇ ἀπείρῳ τὸ παράγοντος ὑπάρξει συνεῖναι, τῷ μὴ Θεὸν εἶναι τὸν τὴν ἰσίαν, μηδ' ἴσα δυναμένην Θεῷ κατὰ τὸ τῆς ὑπάρξεως ἄπειρον. Εἰ μὲν γὰρ τῇ φύσει καὶ τῇ ἰσίᾳ παρῆγεν ὁ Δημιουργὸς τὰ δημιουργήματα, συνῆσαν ἂν ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ· τῆς αὐτῆς αὐτῷ φύσεως ὄντα καὶ ἰσίας. Ἐπεὶ δὲ φύσει μὲν καὶ ἰσίᾳ γεννᾷ, θελήσει δὲ καὶ βουλήσει δημιουργεῖ· τὸ γέννημα μὲν συνυπάρχει τῷ Θεῷ, διότι καὶ τῆς αὐτῆς ἰσίας καὶ φύσεως ἀπαραλλάκτως πάμπαν αὐτῷ, καὶ Θεὸς ἐξ ὁμοῦ τὸ γεννῶν καὶ τὸ γεννώμενον, μήτε χρόνῳ ταῦτ' ἀπ' ἀλλήλων μερίζοντος, μήτε βουλήσεως καὶ θελήσεως, μήτε δυνάμεως ἢ δόξης ἢ ἄλλου τῶν ὄντων τινός. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐκπορευόμενον, καὶ αὐτὸ γὰρ ἰσιωδῶς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ φυσικῶς ἐκπορεύεται. Δημιούργημα δὲ πᾶν πόρρω πίπτει τῆς θείας ὑπάρξεως, ὥσπερ καὶ τῆς τοῦ τεχνίτου ὑπάρξεως τὸ τεχνούργημα· Προϋπάρχει γὰρ ὁ Τεχνίτης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεχνουργουμένου πράγματος· ὕστερον δὲ πᾶν ἀποτέλεσμα τῆς ἑαυτοῦ ποιητικῆς αἰτίας ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

Ἐπεὶ δ' ἐπάνω τοῦ Στερεώματος Ὕδωρ εἶναι πολυπληθὴς ἡ θεία διδάσκει Γραφή. Τινὲς δ' ἀδύνατον οἴονται τὴν τοῦ ὕδατος φύσιν μένειν ἐπὶ τοῦ κυρτοῦ τῆς Σφαίρας, ῥυτὴν οὖσαν καὶ εὐδιάχυτον καὶ κατωφερῆ, τὴν θείαν ἐννοείτωσαν ἔτοι παντοδύναμον καὶ ὑπερδύναμον Δύναμιν, ἥτις ἰσχὺν ἐνέθηκεν ὑπερβάλλουσαν καὶ τῷ Στερεώματι, κωλυτικὴν τῆς τοῦ ὕδατος ἐπὶ τὸ κάτω φορᾶς. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Στερέωμα κέκληται, ὡς στερεὸν καὶ κραταιὸν καὶ ἀνένδοτον. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ ὕδωρ λεπτότατόν ἐστι καὶ κουφότατον, ὡς προείρηται, παντὸς ὕδατος· ὅτι δημιουργικῇ προσάξει κατά τινα οἷον διήθησιν τοῦ

τε ὁμογενες διακέκριται. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὑδατηρὰ ποιότης ταῖς τε πυρὸς ὁρμαῖς ἀντιπράττουσα. Δεδόσθω δὲ τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο καὶ παχύτερον εἶναι, καὶ βαρύτερον, καὶ κατωφερὲς, καὶ φυσικὴν ἔχον ῥοπὴν πρὸς τὸ ἐπιπολάσαι τῇ γῇ. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἐπεὶ τοιαύτη ἐστὶν ἡ φύσις τε Στερεώματος, οἵαπερ εἴρηται, περιλαμβάνει πᾶσαν τὴν Σφαῖραν, καὶ ταύτης ἐξέχεται τὸν οἰκεῖον τόπον πανταχόθεν ζητεῖν, καὶ ἕτω ταύτῃ συμπεριφέρεται. Τὸ δί ὃ δὲ περιέχε τὸν Οὐρανὸν τεῖτον τὸν δεύτερον ἡ ὑπέρσοφος πρόνοια τῷ τοιότῳ ὕδατι, δυνάμει προσεχῶς εἴρηται. Ἐπεὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τὸ Πῦρ τῶν ἄνω σωμάτων ἐπικρατεῖν, ὡς ἂν ἐκ προσήκοντος διαχήματος ζωογονῆται καὶ φωτίζηται καταλλήλως τὸ πᾶν, ἵνα μὴ ἄλλως γένηται φρεῖδον διὰ τὴν ἀκμὴν τε Πυρὸς, ἔταξεν ὁ σοφὸς Δημιεργὸς καὶ συνοχεὺς τε παντὸς τὸ δηλωθὲν Ὕδωρ, ἄνωθεν ἀντικαθίσαθαι τῷ Πυρὶ, καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ποιοτήτων καταθράυειν τὰς δυνάμεις αὐτε· καὶ ἕτω διαμένειν τὸ σύμπαν μέχρι συντελείας ἀδιαλώβητον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ Αἰθέρος, καὶ Ἀσέρων.

Τὸ διῆκον ἀπὸ τῆς κυρτῆς Ἐπιφανείας τε Στερεώματος, ἕως τε κοίλε τῆς σεληνιακῆς Σφαίρας, τεῦτο δὴ καλεῖται σύμπαν Αἰθὴρ, ἐκ τε ἀιεὶ θεῖν τὴν κλῆσιν λαβόν. Φέρεται γὰρ ὀξυτάτην καὶ ἄλυκλον φορὰν φυσικῶς, καὶ, ἵν' εἶπω κατ' ἔνομα, διηνεκῶς τρέχει. Τεῦτο δὴ τὸ αἰθέριον ὅλον Σῶμα καὶ πάντας τὲς Ἀσέρας τῆς αὐτῆς ἐσίας καὶ φύσεως εἶναί φασιν οἱ τῶν Φυσικῶν δοκιμώτεροι. Πλὴν ἔστιν ἐναργῶς ἐν Αἰθέρι καὶ Ἄστρασι διαφορὰ, κατά τε πυκνότητα καὶ χρωματισμόν. Ἀλλὰ ταῦτα περὶ φύσιν εἰσὶν, ἃ φύσεις. Οὐδὲ γὰρ ἐδ' ὁ παχὺς Ἀὴρ καὶ μελάντερος, ἐκπαίη ἂν τῆς ἀερίε φύσεως, διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὸν χρωματισμόν. Ἡ μὲν ἓν ἀπλανὴς δοκεῦσα καὶ λεγομένη Σφαῖρα, πυκνότητος μετέχει καὶ χρώματος ἠρέμα λαμπρε. Μανώταται δὲ καὶ διαφανεῖς καὶ ἀχρωμάτι-

σοι παντελῶς, αἱ πλανώμεναι Σφαῖραι τυγχάνουσιν· οἱ δ' Ἀστέρες, πυκνοί τε καὶ λαμπροὶ πάντες εἰσίν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πυκνότητα μὲν ἐκ ἂν ἀλλήλων διοίσαιεν· (ὅσοι γὰρ τῶν Ἀστέρων ὑποτρέχειν Ἀστέρας δύνανται, πάντες ὁμοίως ταῖς ὄψεσιν ἐπιπροσθοῦσι ἡμῶν· ὡς μηδὲλως ἰσχύειν ἡμᾶς ὁρᾶν τοὺς ὑφ' οἵων δήτινων Ἀστέρων ὑποτρεχομένους Ἀστέρας.) κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα, πολλή τίς ἐστιν ἡ τῶν Ἀστέρων πρὸς ἀλλήλους διαφορά.

Σχῆμα δὲ κέκληνται καὶ αὐτοὶ σφαιρικὸν, καθὼς ἀπὸ τῆς Σελήνης φαίνεται τοῦτο, σφαιροειδοῦς μαρτυρουμένης ἐκ τῶν αὐτῆς φωτισμῶν. Εἰ δὲ σφαιροειδὴς ἡ Σελήνη, καὶ οἱ λοιποὶ Ἀστέρες εἶεν ἂν πάντως σφαιροειδεῖς. Τῆς αὐτῆς γὰρ φύσεως ἅπαντες. Εἰ δὲ καὶ τῷ Οὐρανῷ τῆς αὐτῆς κεκοινωνήκασι φύσεως, καὶ τῷ αὐτῷ μεμόρφωνται Σχήματι, τῶν εὐλογωτάτων αὐτούς, ὡς ὑπολαμβάνει Πλάτων, καὶ τὴν αὐτὴν κίνησιν ἔχειν τῷ Οὐρανῷ, καὶ κατὰ φύσιν ἕκαστον αὐτῶν ὁμαλῶς καὶ ἐγκυκλίως περὶ τὸ ἑαυτοῦ Κέντρον καὶ τὸν οἰκεῖον Ἄξονα φέρεσθαι.

Τέτων ὄντως ἐχόντων, ἡ πρώτη μὲν καὶ ἄναστρος Σφαῖρα καὶ ὄντως ἀπλανὴς, μίαν καὶ ἁπλῆν κινεμένη κίνησιν τὴν ἀπ' Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς, ἑαυτῇ συμπεριάγει τὰς ἄλλας ἁπάσας· ἡ δὲ τὸ πλῆθος φέρουσα τῶν Ἀστέρων καὶ δοκοῦσα καὶ λεγομένη ἀπλανὴς, δύω κινεῖται κινήσεις ἀντιῤῥόπους ὁμοῦ· μίαν μὲν, οἰκείαν, τὴν ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς, ἥτις καὶ ἀνεπαίσθητός ἐστι διὰ τὴν τῆς βραδυτῆτος ὑπερβολήν· ἑτέραν δὲ, τὴν τῆς πρώτης Σφαίρας, καθ' ἣν ἐξ Ἀνατολῶν ὀξυτάτως συμπεριάγεται πρὸς Δυσμάς. Οἱ δ' Ἀστέρες οἱ καλούμενοι ἀπλανεῖς, τρεῖς ἂν κινοῖντο κινήσεις· τὴν οἰκείαν δίνησιν, καὶ τὴν μετὰ τῆς Σφαίρας, ἥπερ ἐνδέδεται, Περιφορὰν· καὶ τὴν διὰ τῆς κυρίως ἀπλανοῦς ἀντιπεριαγωγήν. Ὡσαύτως καὶπὶ τῶν ἑφεξῆς ἔχει Σφαιρῶν καὶ τῶν ἐν ταύταις Ἀστέρων. Αἱ μὲν γὰρ, δύω κινήσεις κινοῦνται τὰς ἀντιῤῥόπους· οἱ δ' Ἀστέρες πρὸς ταῖς τοιαύταις κινήσεσι κινοῖντ' ἂν καὶ τὴν ἐν ἑαυτοῖς, ὡς ἐπὶ τῶν ἀπλανῶν εἴρηται. Πλάνητες γὰρ οἱ προσεχῶς δεδηλωμένοι κατωνομάσθησαν, διὰ τὸ ἔκδηλον

τῆς μετὰ τῶν οἰκείων Σφαιρῶν ἀντιφορᾶς τῇ πρώτῃ Σφαίρᾳ καὶ κατ' ἀλήθειαν ἀπλανεῖ. Καθάπερ ἡ πληθὺς τῶν ἄλλων Ἀστέρων ἀπλανὴς κέκληται, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς τοιαύτης ἀντιφορᾶς. Περιαγομένε τοίνυν τε Στερεώματος ἐξ Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς, ἀναγκαίως καὶ οἱ ἀπλανεῖς τῶν Ἀστέρων τέτῳ συμπεριάγονται, μηδεμίαν ἔχοντες ἰδίαν κίνησιν μεταφορητήν. Διὰ τέτο γὰρ καὶ τὰς αὐτὰς ἀεὶ κατέχσι τόπες, καὶ ἐδέποτε τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν ἐναλλάττσιν.

Οὕτω δὲ κινεμένων πάντων Ἀστέρων τῶν ἀπλανῶν, εἷς μόνος Ἀστὴρ ὁρᾶται πρὸς Ἄρκτον ἀκίνητος· ἐχ ὅτι μετὰ τῆς Σφαίρας τε Στερεώματος ἐ περιφέρεται καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ὅτι τῶν δύω τε Ἄξονος ἄκρων, περὶ ὃν ἡ Σφαῖρα τρέφεται, τὸ ἓν ἄκρον ἔτος ὑπάρχει τὸ βόρειον. Ἔθεν καὶ Βόρειος Πόλος ὠνόμασαι. Πόλοι γὰρ τὰ πέρατα καλῶνται τε Ἄξονος. Πόλος δ' ἂν ὑπάρχων τῆς τε Στερεώματος Σφαίρας ὁ εἰρημένος Ἀστὴρ, τρεφομένε τε Στερεώματος, καὶ αὐτὸς ἀναγκαίως συμπεριτρέφεται. Περὶ ἑαυτὸν δὲ πάχων τὴν τροφὴν ὡς ἄκρον τε Ἄξονος, ἀκίνητος τῇ αἰσθήσει δοκεῖ, καθὰ καὶ πάντες Ἀστέρες ἀσυμφανῶς ἡμῖν δύναιντο ποιεῖν τὴν ἐν ἑαυτοῖς συτροφήν. Οὕτω μὲν ἓν οἱ ἀπλανεῖς Ἀστέρες καὶ τὴν ἐξ Ἀνατολῶν κίνησιν καὶ τὴν ἐκ Δυσμῶν, τῇ Σφαίρᾳ συγκινῶνται τε Στερεώματος.

Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Πλάνητες ἑτέραις Σφαίραις ἐνδεδεμένοι, ἕκασος τῇ ἑαυτε, καὶ τὴν πρὸς Δυσμὰς φέρονται, καὶ τὴν πρὸς Ἀνατολὰς, μετὰ τῶν οἰκείων Σφαιρῶν. Αἱ πᾶσαι δὲ Σφαῖραι τῶν Πλανήτων, ἑπτά εἰσιν, ἄνισα τὰ μεγέθη φέρσαι πρὸς ἀλλήλας. Περιέχει γὰρ ἡ πρώτη τὴν δευτέραν· καὶ ἡ δευτέρα, τὴν μετ' αὐτήν· καὶ τε τὸ μέχρι τῆς τελευταίας· καὶ ἔτως ἐξ ἀνάγκης αἱ περιέχσαι, μείζες τῶν περιεχομένων εἰσί.

Πρώτη μὲν ἓν μετὰ τὴν δοκῶσαν καὶ λεγομένην ἀπλανῆ Σφαῖραν, ἡ τε Κρόνε ἐσὶ (ἢ) τε καλεμένε καὶ Φαίνοντος, τριακονταετεῖ χρόνῳ ἀπὸ τε αὐτε εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθισαμένη, διὰ τῆς πεπλανημένης κινήσεως. Ἐντὸς δὲ ταύ-

ταύτης, ἡ τοῦ Διός· τοῦ καὶ Φαέθοντος (4) δωδεκαετίᾳ τὴν ὅλην ἀπεργαζομένη περιοδον. Ἐν ταύτῃ τῷ πυρόεντος Ἄρεος (δ) ἡ Σφαῖρα περιλαμβάνεται, ἀτακτότεραν ποιεμένη τὴν κίνησιν. δοκεῖ δὲ καὶ αὕτη διετίᾳ καὶ πέντε μησὶ, καὶ πρὸς, ὁλοτελῶς περιστρέφεσθαι. Μετὰ ταύτην, ἡ τοῦ Ἡλίου (Θ) μέση τεταγμένη πασῶν, καὶ δι' ἐνιαυτοῦ τὴν ἅπασαν ἀπαρτίζουσα Περιφοράν· ἤγουν διὰ νυχθημέρων τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε καὶ τετάρτου. Αὕτη μὲν δὴ ἡ ἐνιαυσιαία τῆς ἡλιακῆς Σφαίρας Περιφορὰ, τὰς ὥρας ἀποτελεῖ· ἡ δὲ σὺν τῇ ἀπλανεῖ περιαγωγὴ, τὰς Ἡμέρας καὶ τὰς Νύκτας ποιεῖ. Μετὰ τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν ἡ τῆς Ἀφροδίτης (ϕ) Ἑωσφόρος ὁ Ἀστρητὸς καλεῖται· ἄλλοι καὶ Ἕσπερος· τὸ μὲν, τῆς τοῦ Ἡλίου προανίσχων Ἐπιτολῆς, τὸ δὲ, τοῦ Ἡλίου καταδυομένου, φαινόμενος πρὸς δυσμαῖς. Ἡ τοιαύτη Σφαῖρα, τὴν περίοδον ποιεῖται κατὰ μέντοι τινας τῶν Φυσικῶν, ἐνιαυσιαίαν· κατὰ δέ τινας, ἐν ἑνὶ μησί. Καλοῦσι δέ τινες τὴν Ἀφροδίτην, καὶ Φωσφόρον. Μετὰ τὴν τῆς Ἀφροδίτης Σφαῖραν, ἡ τοῦ Ἑρμοῦ (ϗ) τοῦ καὶ Στίλβοντος, ἐν ἓξ μησὶ καὶ ἡμέραις ἓξ τὴν ἰδίαν ποιεμένη περιστροφήν. Ὑπείληπται δέ τισιν, ἐνιαυσιαίαν καὶ αὕτη τὴν περίοδον ἐκτελεῖν. Ἀκριβέστεροι δὲ μᾶλλον δοκοῦσιν οἱ ἐλάττονα τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῖς προσεχῶς εἰρημέναις δυσὶ Σφαίραις τὸ τῆς Φυσικῆς Περιφορᾶς χρόνον ἀποφηνάμενοι, κατὰ τὴν τάξιν τῆς πρὸς τὰς ἄλλας Σφαίρας αὐτῶν ὑποβάσεως. Ὑστάτη δὲ πασῶν τῶν Σφαιρῶν ἡ τῆς Σελήνης ἐστὶ (☾) κατ' αὐτὴν ἔσα τὴν συναφὴν τοῦ Αἰθέρος πρὸς τὸ Ὑπέκκαυμα. Διὸ καὶ αὐτὸ τὸ τῆς Σελήνης σῶμα, ζοφερόν ἐστι καθ' αὑτὸ, πρὸς τὸ πέρας ὂν τοῦ Αἰθέρος· τόγε τεθολωμένον, ὡς τῷ Ὑπεκκαύματι συμμιγές. πέφυκε μέντοι τὸ τοιοῦτον σῶμα τῆς Σελήνης τὸ ζοφῶδες, καὶ ἀλαμπὲς παρὰ τῆς ἡλιακῆς λαμπηδόνος φωτίζεσθαι. Αὕτη τῆς Σελήνης ἡ Σφαῖρα, ἐν ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις καὶ πως ἡμίσει μιᾶς ἡμέρας, τὴν οἰκείαν ἀνύει περιφοράν. Σμικροτάτη γάρ ἐστι τῶν ὅλων Σφαιρῶν.

Κύκλοι δὲ πέντε παράλληλοι νοοῦνται κατὰ τὸν Οὐρανὸν τοῦτον δὴ τὸν φαινόμενον· εἷς μὲν Κύκλος μέγιστος ὁ

εἰς δύω τέμνων ἴσα τὴν Σφαῖραν· ὃς καὶ Ἰσημερινὸς ὀνομάζεται. τέτε δ' ἑκατέρωσε, δύω Κύκλοι· τε μὲν Ἰσημερινε, μείονες· ἴσοι δ' ἀλλήλοις. Καλεῖνται δὲ Τροπικοί, ὡς διὰ τῶν τροπικῶν τε Ἡλίε Σημείων περιαγόμενοι. Καθ' ἑκάτερον τῶν Τροπικῶν, ἕτεροι δύω Κύκλοι· εἷς μὲν πλησίον τε θερινε Τροπικε· εἷς δὲ πλησίον τε χειμερινε. Καὶ ἔτοι οἱ Κύκλοι ἴσοι ἀλλήλοις, ὧν ὁ μὲν βόρειος, καλεῖται Ἀρκτικὸς· ὁ δ' αὐτε ἐξ ἐναντίας, ἦγεν ὁ νότιος, Ἀνταρκτικός. Ὁ μὲν ἓν Ἰσημερινὸς καὶ οἱ Τροπικοὶ, πάντοτέ εἰσιν οἱ αὐτοὶ, καὶ τὲς αὐτὲς κατέχοντες τόπες διηνεκῶς. Ὁ δ' Ἀρκτικὸς καὶ Ἀνταρκτικὸς, κατὰ τὰς τῶν Κλιμάτων διαφορὰς ἐναλλάσσονται, καὶ τὲς τόπες ἀμείβσι. καὶ πε μὲν μείζες εἰσὶ, καὶ πολὺ τοῖς Τροπικοῖς πλησιάζοντες· πε δ' ἐλάττες, καὶ τοῖς Πόλοις μάλιστα προσεγγίζοντες. Ἔσι δ' ὅπε καὶ ἀφανίζονται. Μὴ ἀφανιζομένων δ' αὐτῶν, ὁ μὲν ἀόρατός ἐσιν· ὁ δ' ἀεὶ ὁρατός· καὶ τὸ περιεχόμενον ὑπ' αὐτε μέρος τῆς Σφαίρας ἅπαν τὸ πρὸς τῷ Πόλῳ, ἀειφανὲς· ὡς τὸ ὑπὸ τε λοιπε περιεχόμενον, ἀφανές. Πόλοι δὲ πάντων τῶν παραλλήλων Κύκλων, οἱ τῆς Σφαίρας εἰσίν.

Ἕτερος δὲ νοεῖται μέγιστος Κύκλος, διά τε τῶν Τροπικῶν καὶ τε Ἰσημερινε βεβλημένος λοξῶς· καθ' ἓν μὲν σημεῖον ψαύων ἑκατέρε τῶν Τροπικῶν· εἰς ἴσα δὲ δύω κατὰ δύω Σημεῖα τέμνων τὸν Ἰσημερινόν. ἔτος ὁ λοξὸς Κύκλος, καλεῖται Ζωδιακός. Ἔσι δὲ πλατὺς καὶ φέρων Ἄστρα πολλὰ, σκιαγραφέντα πως ζῷά τινα. Ἐκ τῆς τοιαύτης σκιαγραφίας τῆς συγκεχυμένης καὶ ἀμυδρᾶς, ἐκλήθη παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἀστρολόγων, Ζωοφόρος καὶ Ζωδιακός· καὶ τὰ σκιαγραφήματα, ἐκλήθησαν Ζώδια. Τὸ πλάτος ἓν τε Ζωδιακε τρεῖς διαιρεῖσι Κύκλοι καὶ διανέμονται. καὶ ὁ μὲν αὐτῶν, μέσος ἐστί τε καὶ λέγεται. τέτε δ' οἱ ἑκατέρωθι, ὠνομάθησαν ὁ μὲν, Βόρειος· ὁ δὲ, Νότιος· ἐκ τῶν τε Κόσμε μερῶν οἷς προσπελάζσι, κληρωσάμενοι τὰ ὀνόματα.

Ἕτερος παρὰ τὸν Ζωδιακὸν καὶ τὸν Ἰσημερινὸν, μέγιστος καὶ αὐτὸς, νοεῖται Κύκλος· ὁ διαιρῶν ἡμῖν τὸ τῆς

Σφαίρας

Σφαίρας φανερὸν ἐκ τῆ ἀφανῆς, ὃς καὶ Ὁρίζων διὰ τῆτο προσαγορεύεται. Μέγιστος δὲ ἐστι καὶ αὐτὸς, ἐπείπερ εἰς ἴσα δύω τὸν κόσμον διαιρεῖ. Πάντες γὰρ οἱ μέγιστοι Κύκλοι, τήν τε Σφαῖραν καὶ ἀλλήλας, εἰς ἴσα μέρη τέμνουσιν ἀναγκαίως καὶ ἴσοι ἀλλήλοις εἰσί.

Τέτων ἕτως ἐχόντων, οἱ Πλάνητες ἅπαντες τὴν ἐναντίαν τῷ Στερεώματι κατὰ τὸ δοκῆν κίνησιν κινέμενοι, καὶ ἄλλοτ' ἐν ἄλλοις τῆ Κόσμε φαινόμενοι μέρεσιν, ἀτακτον ποιῆνται τὴν κίνησιν· ἀδὲ δι' ὧν ἔτυχε τῆ Κόσμε φέρονται μερῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν ἀεὶ τρέφονται. Καὶ ὁ μὲν Ἥλιος, ἀπὸ τροπῶν διαβαίνων ἐπὶ τροπὰς, τοῖς Βορείοις μὲν καὶ τοῖς νοτίοις προσπελάζει τῆ Κόσμε μέρεσιν· ἀδέποτε δὲ τὰ ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν Βόρεια ἢ νότια καταλαμβάνει· τὸν μεσαίτατον ἀεὶ τέμνων Κύκλον τὸν καὶ ἡλιακὸν διὰ τῆτο καλέμενον. Οἱ δὲ λοιποὶ Πλάνητες, καὶ τῆ Κόσμε τοῖς Βορείοις καὶ τοῖς νοτίοις προσπελάζσι μέρεσιν· ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτῆ τῆ ὑποτείνοντος τὸν ζωδιακὸν Κύκλον. Καὶ γὰρ ἑλικοειδῶς ἐν αὐτῷ κινῆνται, κατιόντες ἀπὸ τῶν Βορείων ἐπὶ τὰ νότια· κἀκεῖθεν πάλιν ἀνιόντες ἐπὶ τὰ Βόρεια· καὶ ἕτω, καὶ τὸν ἡλιακὸν παραμείβοντες.

Ἡ μὲν ἓν Σελήνη, πλέον, τῶν ἄλλων Πλανήτων ἀποχωρεῖν λέγεται τῆ μέσε καὶ ἡλιακῆ· κατὰ τὴν πλανητικὴν αὐτῆς κίνησιν, προσιῆσα τοῖς τε Βορείοις, καὶ τοῖς νοτίοις, τοῖς ὑπὸ τὸν Ζωδιακόν. Μετὰ ταύτην ἡ Ἀφροδίτη ἑκατέρωθι, ἀνὰ Μοίρας πέντε· Ἑρμῆς δὲ, ἀνὰ τέσσαρας· Ἄρης δὲ καὶ Ζεὺς, ἀνὰ δύω καὶ ἥμισυ Μοίρας μιᾶς· Κρόνος δὲ, ἀνὰ Μοῖραν μίαν.

Ὁπόταν ἓν οἱ Πλάνητες ἀπὸ τῆ Βορείε Κύκλε, ὡς ἐπὶ τὸν μέσον φέροιντο, ὕψος ταπεινῆσθαι λέγονται. Ὁπόταν δὲ τὸν μέσον παραλλάξαντες τῷ νοτίῳ προχωρῆεν, ταπείνωμα ταπεινῆσθαι. Ἐκ τῆ νοτίε δὲ φερόμενοι πρὸς τὸν μέσον, ταπείνωμα ὑψῆσθαι λέγονται. Ἐπειδὰν δὲ τὸν μέσον ἀμείψαντες, τῷ Βορείῳ πελάζοιεν, ὕψος ὑψῆσθαι. Συμβέβηκε γὰρ τὰ μὲν Βόρεια τῆ Ζωδιακῆ καθ' ἡμᾶς, ἐπὶ πολὺ τῆ Ὁρίζοντος ἐξῆρθαι· τὰ δὲ νότια,

πλησιαίτερα φαίνεθαι τῷ Ὁρίζοντι, διὰ τὸ ἐγκεκλίθαι τὸν Κόσμον ἀπὸ τῶν βορείων ἐπὶ τὰ νότια, καθ' ἣν οἴδαμεν οἰκεμένην.

Σχηματίζονται δὲ πρὸς ἀλλήλες οἱ Πλάνητες πέντε χηματισμοῖς· Συνόδῳ, Ἐξαγώνῳ, Τετραγώνῳ, Τριγώνῳ, καὶ Διαμέτρῳ. Τῆ γὰρ Ζωδιακῆ διηρημένε εἰς τμήματα ιβ', τὰ καὶ Ζώδια κεκλημένα, καὶ τῶν τμημάτων ἑκάστε πάλιν εἰς τριάκοντα Μοίρας· ἔτω δὲ καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν κύκλων διαιρεμένων ἐφ' ἓς οἱ Πλάνητες φέρονται· ὁπόταν δύω Ἀσέρες ὑπὸ τὴν αὐτὴν Μοῖραν τῆ αὐτῆ Ζωδίε εὑρίσκοντο, συνοδεύειν λέγονται. Ἂν δ' ὁ μὲν, ὑπότι φέροιτο Ζώδιον, ὁ δ' ἕτερος ὑπὸ τὸ ἀπ' αὐτῆ τρίτον ὑπὸ τὰς αὐτὰς Μοίρας, ἐξαγωνίζειν. Ἑξάκις γὰρ τὰ δύω, δώδεκα. Καὶ ἔστι τὸ διάστημα τῶν δύω Ζωδίων, Ἐξαγώνε πλευρά· ὥσπερ τῶν τριῶν, Τετραγώνε. Τετράκις γὰρ τὰ τρία, δώδεκα. Τῶν δὲ τεσσάρων, Τριγώνε. Τρὶς γάρ τὰ τέσσαρα, δώδεκα· τῶν δ' ἓξ Ζωδίων τὸ διάστημα, Διάμετρος, εἰς ἴσα διαιρῆσα τὸν Κύκλον. Ὅταν ἓν μεταξὺ δύω Ἀσέρων διάστημα εἴη Μοιρῶν ἑξήκοντα, ἐξαγωνίζεσιν ἀλλήλες οἱ Ἀσέρες. Ὅταν δὲ Μοιρῶν ἐνενήκοντα, τετραγωνίζεσιν. Ὅταν δὲ Μοιρῶν εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατὸν, τριγωνίζεσιν. Ὅταν δ' ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς ἑκατὸν, διαμετρῆσιν.

Ὁ μὲν ἥλιος Κρόνος καὶ ὁ Ζεὺς, καὶ ὁ Ἄρης, καὶ ἡ Σελήνη, πάντα χηματισμὸν χηματίζονται πρὸς τὸν Ἥλιον. Ἀφέσανται γὰρ διάστημα πᾶν ἀπ' αὐτῆ. Ἡ δ' Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἑρμῆς, ἐκ ἀφέσανται τῆ Ἡλίε διάστημα πᾶν. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἑρμῆς, τὸ πλεῖσον, Μοιρῶν εἴκοσιν· ἡ δ' Ἀφροδίτη, τὸ πλεῖσον, Μοιρῶν πεντήκοντα. Σύνοδον δὲ πρὸς Ἥλιον ποιῆνται, Κρόνος μὲν, δι' ἡμερῶν ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις· Ζεὺς δὲ, δι' ἐκτὼ καὶ ἐνενήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις· Ἄρης δὲ, δι' ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς ἑπτακοσίαις· Ἀφροδίτη δὲ, διὰ τεσσάρων καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς πεντακοσίαις· Ἑρμῆς δὲ, διὰ δέκα καὶ ἑκατὸν, καὶ μέσως τότε γινομένε· Σελήνη δὲ δι' ἡμερῶν τὰ πᾶσαν τριάκοντα. Τῶν δὲ δώδεκα Ζωδίων τὰ ὀνόματα

ματα καὶ οἱ Χαρακτῆρες ἔχουσιν ἔτως. Κριὸς ♈. Ταῦρος ♉. Δίδυμοι ♊. Καρκῖνος ♋. Λέων ♌. Παρθένος ♍. Ζυγὸς ♎. Σκορπίος ♏. Τοξότης ♐. Αἰγόκερως ♑. Ὑδροχόος ♒. Καὶ ἰχθύες ♓.

Τῷ μὲν ἓν ὑπὸ τὸν Κριὸν τμήματος τῷ μέσῳ Κύκλῳ καὶ ἡλιακῷ τῆς ἀρχῆς ὁ Ἥλιος ἀπλούμενος ἐν τῇ πρώτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐαρινὴν Ἰσημερίαν ποιεῖ· τῷ δ' ὑπὸ τὸν Ζυγὸν τῆς ἀρχῆς ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Σεπτεμβρίου, φθινοπωρινὴν Ἰσημερίαν. Μεταξὺ δὲ τῶν δύω Ἰσημεριῶν, αἱ τροπαὶ γίνονται· κατὰ τὸ μέσον τῆς τρίτης καὶ εἰκοστῆς τοῦ Ἰουνίου ἡ Θερινὴ· ἀρχομένου τοῦ Ἡλίου, τὸ ὑπὸ τὸν Καρκῖνον διατρέχειν τμῆμα· κατὰ δὲ τὴν πέμπτην καὶ εἰκοστὴν τοῦ Δεκεμβρίου, ἡ Χειμερινὴ· τὸ ὑπὸ τὸν Αἰγόκερων τμῆμα τοῦ Ἡλίου περφακότος. Μετὰ μὲν ἓν τὴν ἐαρινὴν Ἰσημερίαν ὑπὸ τὸν Ταῦρον ὁ Ἥλιος γίνεται, καὶ κατὰ τὴν τρίτην τοῦ Ἀπριλλίου καὶ εἰκοστὴν· εἶθ' ὑπὸ τοὺς Διδύμους κατὰ τὴν τρίτην τοῦ Μαΐου καὶ εἰκοστὴν· μετὰ δὲ τὴν θερινὴν Τροπὴν, ὑπὸ τὸν Λέοντα ὁ Ἥλιος ἔρχεται, τῇ πέμπτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς καὶ εἰκοστῇ· μετὰ τοῦθ' ὑπὸ τὴν Παρθένον, τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου καὶ εἰκοστῇ· μετὰ τὴν φθινοπωρινὴν Ἰσημερίαν, τὸ ὑπὸ τὸν Σκορπίον τμῆμα τὸν Ἥλιον δέχεται, τῇ πέμπτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ εἰκοστῇ· μετ' αὐτὸ, τὸ ὑπὸ τὸν Τοξότην, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Νοεμβρίου· μετὰ δὲ τὴν χειμερινὴν Τροπὴν ὁ Ἥλιος, ὑπὸ τὸν Ὑδροχόον ἀφικνεῖται, κατὰ τὴν τοῦ Ἰανουαρίου εἰκοστὴν· ἔκτοτε κατὰ τὴν τοῦ Φευρουαρίου εἰκοστὴν, ὑπὸ τοὺς Ἰχθύας.

Τῷ ζωδιακῷ δὲ διῃρημένῳ εἰς ἴσα τμήματα δυωκαίδεκα τὰ λεγόμενα Ζώδια, τῶν Ζωδίων ἕκαστον εἰς τριάκοντα Μοίρας διῄρηται, ἤγουν τρεῖς Δεκανούς. Δέκα γὰρ ἔχει Μοίρας ὁ Δεκανός. Μία δ' ἑκάστη Μοῖρα τέμνεται λεπτοῖς πρώτοις ἑξήκοντα. Τούτων δ' ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται πάλιν εἰς ἕτερα ἑξήκοντα λεπτὰ δεύτερα· καὶ τῶν δευτέρων ἕκαστον εἰς ἄλλα ἑξήκοντα τρίτα λεπτά. Καὶ τοῦτο τοῖς Ἀστρολόγοις ἐνεργεῖται μέχρι συμπληρώσεως τοῦ τῆς δω-

δεκάδος ποσῦ. Τῇ δὲ φύσει πᾶν μέγεθος, ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν. Τετήρηται δὲ δι' Ὀργάνων, ὡς ἡ μεταξὺ τῶν Τροπικῶν Περιφέρεια, ἥτις καὶ μέση καλεῖται ζώνη, Μοιρῶν ἐστιν ὁκλῶ πρὸς ταῖς τεσσαράκοντα. Ἡ ταύτης λοιπὸν ἡμίσεια, Μοιρῶν ἔσαι τεσσάρων καὶ εἴκοσιν, ἥτίς ἐστιν ἡ ἐξ ἑνὸς τῶν Τροπικῶν, μέχρι τῦ Ἰσημερινῦ. Πᾶσα δ' ἡ μεταξὺ τῶν Τροπικῶν Περιφέρεια, ἐκ τῦ ἑνὸς ἔσα μέρες, ὁκλῶ Μοιρῶν πρὸς ταῖς τεσσαράκοντα· καὶ τῦ ἑτέρε μέρες, τῶν αὐτῶν ἔσαι Μοιρῶν. Παράλληλοι γὰρ οἱ Κύκλοι. Οὕτως ἓν ἔσονται Μοιρῶν ἓξ πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, τὰ μεταξὺ τῶν Τροπικῶν δίω ἴσα τμήματα τῦ μεγίστε Κύκλε τῆς Σφαίρας· ἔ δὴ ἡ Κύκλε μεγίστε ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ὄντος Μοιρῶν, ἡ ἐξ ἑκατέρε τῶν Πόλων πρὸς τὸν ἐγγὺς Τροπικὸν Περιφέρεια, ἔσαι Μοιρῶν ἓξ καὶ ἑξήκοντα. Τετράκις γὰρ αἱ ἓξ καὶ Ἑξήκοντα Μοῖραι συντιθέμεναι πρὸς ἀλλήλας, τέσσαρες πρὸς ἑξήκοντα γίνονται καὶ διακοσίαις. Ταύταις τῶν ἓξ προσιθεμένων καὶ ἐνενήκοντα, αἱ ἑξήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις Μοῖραι συνάγονται, εἰς ἃς ὁ Ζωδιακὸς διαιρεῖται καὶ πᾶς ἄλλος μέγισος Κύκλος. Τῆς περιμέτρε τοίνυν τῦ Στερεώματος τοσέτων ὄσης Μοιρῶν, ἡ Διάμετρος ἔσαι Μοιρῶν ἐλαττόνων ἢ εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατόν. Εἰ γὰρ ἡ ἐκ τῦ Κέντρε καὶ ἡ τῦ Ἑξαγώνε πλευρὰ τῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἐγγραφομένε Κύκλον, ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶν, ὡς ἐκ τῦ πεντεκαιδεκάτε θεωρήματος τῦ τετάρτε βιβλίε τῶν στοιχείων πεπόρισται· ἐκ δὲ εἴη τὸ τρίτον τῆς Περιφερείας, ἴσον τῇ Διαμέτρῳ. Δύωμεν γὰρ Ἑξαγώνε πλευραὶ, ἡ Διάμετρος· ἐπεὶ δύω ἐκ τῦ Κέντρε. Καὶ ὑποτείνουσιν αἱ δύω τῦ Ἑξαγώνε πλευραὶ, δύω τμήματα τῆς Περιφερείας· ὧν ἕκαστον ἕκτον μέρος τῦ μεγίστε Κύκλε τῆς Σφαίρας· ὁμῦ δὲ τά δύω, τρίτον. Εἰ τοίνυν ἡ ὅλη τῆς Περιφερείας περίμετρος, ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων Μοιρῶν, τὸ τρίτον ταύτης εἴκοσι Μοιρῶν πρὸς ταῖς ἑκατόν. Εἰ μὲν ἓν ἴση ἦν ἡ Εὐθεῖα τῇ Περιφερείᾳ, ἦν ἂν καὶ ἡ Διάμετρος Μοιρῶν εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατόν. Ἐπεὶ δ' ἐλάττων ἡ Εὐθεῖα τῆς Περιφερείας, ἣν ὑποτείνει, διὰ τῦτο

καὶ

καὶ ἡ Διάμετρος ἐλαττόνων ἔσαι Μοιρῶν, ἢ εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατόν.

Ὅθεν εἰ κατὰ τὸν περὶ Ἀρχιμήδην πᾶσα δὴ Σφαῖρα καὶ πᾶς Κύκλος, λόγον ἔχει πρὸς τὴν οἰκείαν Διάμετρον, ὡς ἔγγιστα τριπλασιεφέβδομον, ἤγουν τὸ τριπλάσιον τῆς Διαμέτρου, καὶ τὸ ἕβδομον τῆς Διαμέτρου, μὴ κατ' ἀκρίβειαν· ἔσαι μὲν ἡ ἐκ τοῦ Κέντρου, Μοιρῶν ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα μετά τινος μορίου Μοίρας μιᾶς. Ἡ δὲ Διάμετρος, διπλασίων ἔσα τῆς ἐκ τοῦ Κέντρου, Μοιρῶν τεσσάρων καὶ δέκα πρὸς ἑκατὸν, ἀ κατ' ἀκρίβειαν. Αἱ δ' ἀντιφερόμεναι Σφαῖραι τῇ πρώτῃ καὶ ὄντως Ἀπλανεῖ, πρὸς αὐτώθησιν λέγονται γεγονέναι τῆς ὀξυτάτης φορᾶς ἐκείνης, καὶ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ταχυδρομίας ἀναξολήν, ἵν' ἐντεῦθεν καὶ Φυσικῷ λόγῳ τὸ πᾶν συνέχηται παρὰ τοῦ σοφοῦ πάντων τῶν ὄντων καὶ αὐτῆς τῆς Φύσεως Δημιουργοῦ, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄκραν ὀξυκινησίαν παρασυρῇ, τῆς ἀντιβρόπου κινήσεως ἀντερειδούσης καὶ ἀντεχούσης πρὸς τὸ τῆς ῥύμης σφοδρότατον.

Τῆς τοίνυν ἑνάστης Σφαίρας καὶ ὁρωμένης, τῆς πρώτως καὶ ἰσχυρῶς ἀντιφερομένης τῷ Οὐρανῷ, καὶ ἀπλανοῦς δοκούσης καὶ λεγομένης, τὸν Ζωδιακὸν ἐχούσης βεβλημένον ταύτης μέσον λοξῶς, εἰς ἴσα τε δυωκαίδεκα τμήματα διηρημένον, οἱ τῶν Ἀστρολόγων ἀρχαιότεροι, τὰ τοιαῦτα δυωκαίδεκα τμήματα τὰ καὶ Ζώδια καλέμενα, ἀ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ὑπέλαβον εἶναι κράσεως, ἀλλὰ διαφέρειν ἀλλήλων κατά τε θερμότητα καὶ ψυχρότητα, κατά τε ξηρότητα καὶ ὑγρότητα. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς Πλάνησι πεποιήκασι· καὶ τινὰς μὲν αὐτῶν θερμὰς εἶναι, τινὰς δὲ ψυχρὰς· καὶ τινὰς μὲν, ξηρὰς· τινὰς δὲ, ὑγρὰς ἀπεφήναντο· καὶ ἄλλας ἄλλων θερμοτέρας τυγχάνειν ἢ ψυχροτέρας, καὶ ξηροτέρας ἢ ὑγροτέρας.

Τοῖς ἓν ἑπτὰ Πλάνησιν εἰς Οἴκους τὰ δώδεκα Ζώδια διενείμαντο, ταῖς αὐτῶν ἰδιότησι, καταλλήλως τοὺς Οἴκους θέμενοι. Διὸ τῷ μὲν Ἡλίῳ οἶα θερμοτάτῳ δεδώκασιν Οἶκον τὸν Λέοντα τὸ παρ' αὐτοῖς κριθὲν θερμότατον Ζῴδιον. Ὡς ὑγροτάτῃ δὲ τῇ Σελήνῃ, τὸν Καρκῖνον Ζῴδιον

ὑγρότατον αὐτοῖς λογισθέντα. Τοῖς δὲ λοιποῖς Πλάνησιν ἀνὰ δύω Ζώδια δεδώκασιν Οἴκους ταῖς αὐτῶν ἰδιότησιν ὡς ὑπέλαβον προσφυῶς.

Ἀλλὰ δὴ καὶ Ὑψώματα, καὶ Ταπεινώματα, καὶ Ἐναντιώματα προσεξεῦρον πᾶσι τοῖς Πλάνησιν. Ἔχει τοίνυν κατ' αὐτὸς ὁ Ἥλιος οἶκον τὸν Λέοντα, τὸ θερμότατον Ζῴδιον ὁ θερμότατος. Ὅθεν καὶ τὸ τοιοῦτον ὑπερχόμενος Ζῴδιον, αὔξει τὴν οἰκείαν θερμότητα· καὶ Οἶκος μὲν Ἡλίε, ὁ Λέων· Ὕψωμα, ὁ Κριὸς· Ταπείνωμα, ὁ Ζυγὸς· Ἐναντίωμα, ὁ Ὑδροχόος. Ὕψωμα μὲν ὁ κριὸς, ἐπείπερ ὅταν ὁ Ἥλιος τὸ ὑπὸ τὸν Κριὸν ἄρχηται τμῆμα διέρχεσθαι, ἄρχεται καὶ ὑψοῦσθαι τοῖς ὑψηλοτέροις τε κόσμε μέρεσιν, ἤγουν τοῖς βορειοτέροις, ἐκ τῶν νοτιωτέρων καὶ ταπεινοτέρων ἐπιδημῶν. Τὴν ἐαρινὴν ἓν ἐκλελέσας Ἰσημερίαν, τὰς Ἡμέρας μείζες ποιεῖ· Ταπείνωμα, ὁ Ζυγὸς, ὅτι τὸ ὑπὸ τὸν Ζυγὸν ἀρχόμενος ὁ Ἥλιος τμῆμα διέρχεσθαι, ταπεινοῦται τοῖς κόσμε ταπεινοτέροις μέρεσιν, ἤγουν τοῖς νοτιωτέροις πλησιάζων, καὶ τὴν φθινοπωρινὴν ποιήσας Ἰσημερίαν, ἐλάττες ἐργάζεται τὰς Ἡμέρας· Ἐναντίωμα, ὁ Ὑδροχόος, ὅτι χειμερινώτατον τὸ Ζῴδιον καὶ ψυχρότατον καὶ ἀντίκειται τῷ θερμοτάτῳ Ἡλίῳ. Καὶ τῷ Λέοντι δὲ τῷ τε Ἡλίε οἴκῳ, καὶ κατὰ ποιότητα καὶ κατὰ τόπον ἀντίκειται, κατὰ διάμετρον ὤν.

Ἐκ τέτων δῆλον, διὰ τί καὶ τοῖς ἄλλοις Πλάνησιν οἶκοι καὶ Ὑψώματα, καὶ Ταπεινώματα, καὶ Ἐναντιώματα λέγονται. Οἶκοι μὲν γὰρ, διὰ τὴν οἰκείοτητα καὶ τὸ προσφυὲς καὶ καταλληλον· Ὑψώματα, διότι ἐντεῦθεν οἱ Πλάνητες ἄρχονται πρὸς τὰ ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν βορειότερα γίνεσθαι, τὸ μέσον αὐτῆ παραμείβοντες· Ταπεινώματα, διότι πρὸς τὸ τῆ Ζωδιακῆ νότιον ἔνθεν ἄρχονται ὑποφέρεσθαι, τὸ τῆ Ζωδιακῆ μέσον καὶ αὖθις ὑπεξαλλάττοντες· Ἐναντιώματα, διότι τῆς τῶν Λοξέρων ἰδιότητος ἀντίθεσιν φέρει τὸ Ἐναντίωμα· τῆς ξηρότητος, τὸ ὑγρὸν· τῆς θερμότητος, τὸ ψυχρὸν· τὸ ὑπερβάλλον, τῆ μετρίᾳ· καὶ τὸ μέτριον, τῆ ὑπερβάλλοντος.

Ὁ μὲν

Ὁ μὲν ἥλιος, οἶκον ἕνα καὶ μόνον ἔχει τὸν Λέοντα.

Καὶ ἡ Σελήνη δὲ, τὸν Καρκῖνον μονώτατον· ἐπεὶ τῷ μὲν, ὑπερεκπερισσῦ τὸ θερμὸν· τῇ δὲ, καθ' ὑπερβολὴν τὸ ὑγρὸν, ὡς καὶ κατὰ ταύτας μόνας τὰς ποιότητας τὰς τοιάτας εἰδοποιεῖσθαι Φωσῆρας.

Τῶν δὲ Πλανήτων ὁ ὑψηλότερος Κρόνος ὁ καὶ ψυχρότατος καὶ ξηρὸς ἱκανῶς, Οἴκους ἔχει δύω· τὸν Αἰγόκερων καὶ τὸν Ὑδροχόον· τὸν μὲν ὡς ξηρότητος μέτοχον, τὸν δ' ὡς ὑπέρψυχρον· Ὕψωμα, τὸν Ζυγόν· Ταπείνωμα, τὸν Κριόν· Ἐναντιώματα, τὸν Λέοντα, οἷα ψυχρὸς· τὸν Καρκῖνον, οἷα ξηρός.

Ὁ Ζεὺς θερμὸς ὢν ἠρέμα καὶ μετρίως ὑγρὸς, Οἴκους ἔχει τὸν Τοξότην καὶ τοὺς Ἰχθύας· τὸν μὲν, ὡς μικρᾶς θερμότητος· τοὺς δ', ὡς ὀλίγης ὑγρότητος ἐν μετοχῇ. Ὕψωμα, τὸν Καρκῖνον· Ταπείνωμα, τὸν Αἰγόκερων· Ἐναντιώματα, τοὺς Διδύμους καὶ τὴν Παρθένον. Τῶν μὲν γὰρ Διδύμων καυσώδη τὰ νότια καὶ ξηρά· τῆς δὲ Παρθένε πλέον τῇ μετρίᾳ τὸ δίυγρον.

Ὁ Ἄρης ὁ θερμὸς καὶ πλέον ξηρὸς, Οἴκους ἔχει τὸν Κριὸν καὶ τὸν Σκορπίον· τὸν μὲν, ὡς θερμὸν· τὸν δὲ Σκορπίον, ὡς θερμὸν ὁμῦ καὶ ξηρόν. Ὕψωμα, τὸν Αἰγόκερων· Ταπείνωμα, τὸν Καρκῖνον· Ἐναντιώματα, τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Ζυγόν. Εὐκραῆ γὰρ ἄμφω τὰ Ζῴδια.

Ἡ Ἀφροδίτη, μέσης τυγχάνουσα κράσεως, Οἴκους ἔχει τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Ζυγὸν, μέσης καὶ αὐτὸς τυγχάνοντας κράσεως. Ὕψωμα, τοὺς Ἰχθύας· Ταπείνωμα, τὴν Παρθένον· Ἐναντιώματα, τὸν Κριὸν καὶ τὸν Σκορπίον, τὴν μέσην κρᾶσιν ἐκ ἔχοντας.

Ὁ Ἑρμῆς εὐκρασίας μετέχων δὴ καὶ αὐτὸς, Οἴκους ἔχει τοὺς Διδύμους καὶ τὴν Παρθένον. Τῶν μὲν γὰρ Διδύμων, εὔκρατά εἰσι τὰ βόρεια τε καὶ τὰ μέσα· τῆς δὲ Παρθένε, τὰ νότια· τὴν Παρθένον ἔχει καὶ Ὕψωμα· τοὺς Ἰχθύας, καὶ Ταπείνωμα· τοὺς αὐτὸς, καὶ Ἐναντιώματα. Τὰ μὲν γὰρ προηγέμενα τῶν Ἰχθύων, εὐκραῆ· τὰ μέσα, κάθυγρα· τὰ μετὰ τὰ μέσα, πυρώδη τε καὶ καυσώδη. Ἕτερον Ἐναντίωμα, τὸν Τοξότην ὁ Ἑρ-

ὁ Ἑρμῆς ἔχει. Τὰ γὰρ μετὰ τὰ μέσα, πυρώδη φέρει τὸ τοῦτο τὸ ζῴδιον· κάθυγρα δὲ, τὰ νότια, καὶ ἄμφω τῆς εὐκρασίας ἐκπίπλοντα. Ἡ ὑγροτάτη Σελήνη, τὸν ὑγρότατον Καρκῖνον, ἔχει Οἶκον· τὸν Ταῦρον, Ὕψωμα· τὸν Σκορπίον, Ταπείνωμα· τὸν Αἰγόκερων, Ἐναντίωμα. Τινὰ μὲν γὰρ αὐτῆ μέρη τὸ ξηρὸν ἐκ ἔχει· τὰ πλείω δέ γε ξηρὰ καὶ μεχὰ ψυχρότητος· ἧς δὴ ψυχρότητος, ἀμέτοχος ἡ Σελήνη, τὴν κατ' ἐπεισαγωγὴν ἐκ τῆ Ἡλίε μερικὴν κεκλημένη θερμότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Περὶ Ἡλίε.

Ὁ Ἥλιος μείζων ἐστὶν ἁπάσης τῆς Γῆς· ἐ φαίνεται δὲ τοιῆτος, διὰ τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπόχασιν, πάνυ γε πολλὴν ἔσαν· ἐπεὶ μηδ' ἄλλοτι τῶν μήκεθεν ὁρωμένων φαίνεται τοιῆτον οἷόν ἐχι, διὰ τὸ τῆς ὄψεως ἀδενὲς, ὃ καὶ τὰς μεγάλας νήσες ἐκ μακρῆ διαχήματος, εὐπεριγράπλες φαντάζεται. Σαφῶς δὲ δείκνυσι τὸ κατὰ τὸν Ἥλιον μέγεθος, ἡ σκιὰ τῆς Γῆς. Ὅτε γὰρ σῶμα σφαιροειδὲς ὑπὸ σφαιροειδῆς φωτίζεται σώματος, εἰ μὲν μεῖζόν ἐχι τῆ φωτίζοντος, ἐκπέμπει σκιὰν ἀεὶ πρὸς τῷ τέλει μᾶλλον πλατυνομένην. Κόλπος γὰρ Κῶνος οἷόν ἐχιν, ἔχων πρὸς τῇ ἀρχῇ τὸ χενώτερον. Εἰ δ' ἴσόν ἐχι τὸ φωτιζόμενον τῷ φωτίζοντι, κυλινδροειδῆ τὴν σκιὰν ἀποτελεῖ, τὸ ἴσον ἑαυτῆς διασώζεσαν. Εἰ δ' ἔλαττον τῆ φωτίζοντος ὑπάρχει τὸ φωτιζόμενον, ἡ σκιὰ τότε τυγχάνει κωνοειδὴς, ἀεὶ κατὰ τὸ πέρας λεπλυνομένη μέχρις ἀφανισμῆ παντελῆς. Κωνοειδὴς ἂν ἔσα τῆς γῆς ἡ σκιὰ, δείκνυσιν ἀριδήλως τὸν Ἥλιον ὄντα μείζω τῆς γῆς. Ὅτι δὲ κωνοειδής ἐχιν ἡ σκιὰ τῆς Γῆς, γνώριμον ἐκ τῶν φαινομένων. Εἰ γὰρ ἦν κυλινδροειδὴς, ὅλον ἂν τὸ πλάτος τῆ Ζωδιακῆ κατελάμβανε μὴ εἰς ἰξύγε ἀποκορυφεμένη· καὶ ἔτως ἑκάς 58 μηνὸς ἦν ἂν ἡ Σελήνη ἐκλείπεσα, τῇ σκιᾷ τῆς Γῆς ἀναγκαίως ἐμπίπλεσα. Προΐει δὲ καὶ μέχρι τῆ χύματος τῶν Ἀχέρων ἡ τοιαύτη σκιά· καὶ ποτὲ μὲν αὐτὲς ἐποίει φαίνε-

Φαίνεσθαι λαμπροτέρας, ποτὲ δὲ μὴ τοιάτας. Πᾶν γὰρ σῶμα πύρινον, ἐν μὲν τῇ σκιᾷ λαμπρότερον φαίνεται· κατὰ δὲ τὰς ἡλιακὰς ἢ καὶ τὰς σεληνιακὰς αὐγὰς, ἀμαυρότερον. Ὥσπερ καὶ οἱ Ἀστέρες ἐν σεληνίοις νυξὶν, αἰθρίας ὕσης, λαμπρότεροι φαίνονται. Εἰ δ' ἐπλατύνετο πρὸς τῷ τέλει τὰ τῆς σκιᾶς, ὑπὸ τῷ πλάτει τῷ Ζωδιακῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις τῷ Στερεώματος συμπαρεκτέταται μέρεσι, καὶ ἔτως ἡ Σελήνη μὴ μόνον ἑκάστε Μηνὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ πάσης νυκτὸς ἔμενεν ἀλαμπὴς, διὰ τὸ εἶναι ταύτην ἐν τῇ σκιᾷ. Τοιγαροῦν κωνοειδὴς τῆς σκιας ὕσης τῆς Γῆς, ἀναντιῤῥήτως ὁ Ἥλιος μείζων τῆς Γῆς.

Ἐκλείπων δ' ἔτος δοκεῖ, τῆς Σελήνης ὑποθεούσης αὐτὸν, καὶ ἔτως ἐπιπροσθούσης ταῖς ἡμῶν ὄψεσιν. Ἡ γὰρ ἡλιακὴ Ἔκλειψις, πάθος ἐστὶ τῆς ἡμῶν ὄψεως, τῷ Ἡλίε μένοντος ἀπαθοῦς. Ὁπόταν οὖν ἡ Σελήνη συνοδεύσασα τῷ Ἡλίῳ, καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην εὑρεθεῖσα Σύνοδον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἡλιακῷ, τὸν Ἥλιον ὑποδράμοι, σκιὰν ἐπὶ τὴν Γῆν ἀποπέμπει κωνοειδῆ· καὶ ἡ σκιὰ λέγεται διήκειν εἰς πλάτος ἐπὶ πλέον, ἢ τετρακισχιλίων σταδίων. Πᾶς γὰρ τόπος ἐν ᾧ μὴ ὁρᾶται ὁ Ἥλιος, τῆς Σελήνης ὑποδραμούσης αὐτὸν, τῆς σκιᾶς τῆς Σελήνης πεπλήρωται.

Μέγα μὲν ἔν καὶ τὸ σῶμα τῆς Σελήνης. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον τῆς Γῆς ἐκλέταται τὸ φθάνον πρὸς ἡμᾶς τῆς σκιᾶς, ποσαπλάσιον ἔσα τὸ πρὸς τῇ βάσει, τὸ καὶ τῇ διαμέτρῳ τῆς Σελήνης παρεξισούμενον; Τέως δ' ἐμόνον τῷ ἡλιακῷ μεγέθες τὸ τῆς Σελήνης ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς Γῆς, καὶ πολὺ ἔλαττον. Πάμπολυ δὲ λειπόμενον τῷ ἡλιακῷ μεγέθες τὸ σῶμα τῆς Σελήνης, δύνατα κρύπτειν τὸν Ἥλιον ἐν ταῖς ὑποδρομαῖς, καὶ μητ' αὐτὸν ἐᾶν ἐκπέμπειν τὸ φῶς πρὸς ἡμᾶς, μηθ' ἡμᾶς αὐτὸν καθορᾶν. Τοῦτο δὲ καὶ μικρά τινα σώματα ποιεῖ ὀπωσοῦν, νέφος τυχὸν, ἢ βενὸς, ἢ τοῖχος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον.

Ὅταν μὲν ἔν κατὰ τὴν Σύνοδον ἡ Σελήνη μέσον ὑποτείνουσα τὸν ἡλιακὸν εὑρεθείη, ὁλοτελὴς ἡ τῷ Ἡλίε Ἔκλειψις γίνεται. Ὁπόταν δὲ τὸ μεσαίτατον ἐκκλίνοι τῷ

τε ἡλιακε, πρὸς λόγον φαίνεται καὶ ἡ Ἔκλειψις μερική, Καὶ τὰ μὲν τῶν μερικῶν Ἐκλείψεων, ἂν μὲν ἀπὸ τῶν βορείων ὡς ἐπὶ τὰ νότια φερομένη ἡ Σελήνη τὸν Ἥλιον ὑπέλθοι, τὰ πρὸς Ἄρκτον αὐτε μέρη ἐπισκοτεῖ· ἂν δ' ἐκ τῶν νοτίων ὡς ἐπὶ τὰ βόρεια, τὰ πρὸς Μεσημβρίαν· κατὰ δὲ τὰς τελείας Ἐκλείψεις τὸν ἡλιακὸν μέσον ὑπερχομένη, τὰ πρὸς δύσιν τετραμμένα τε Ἡλίε πρῶτον ὑποσκιάζει· μετὰ δὲ ταῦτα Ὅλον αὐτὸν ὑποτρέχασα καλύπτει· παρερχομένη δ' αὐτὸν, ἐκεῖνα τὰ μέρη παραχωρεῖ φαίνεθαι πρῶτον, ἃ δὴ καὶ πρῶτον ἐκάλυψε. Τὸν ἕτερον τρόπον αἱ γεγονυῖαι τε Ἡλίε Ἐκλείψεις ἅπασαι γεγονέναι ἰσόρηνται. Καὶ ἔτω πέφυκεν Ἔκλειψις ἅπασα γίνεθαι.

Μόνη δὲ τῶν ὅλων ἡ κατὰ τὴν σωτήριον τε Κυρίε γεγονυῖα Σταύρωσιν Ἔκλειψις, ὑπὲρ φύσιν γέγονεν ἅπασαν. Συνόδε γὰρ ἐκ ἔσης, μᾶλλον μὲν ἦν καὶ διαμετρέντων ἤδη τῶν Φωτήρων ἀλλήλοις, ἐξ Ἀνατολῶν, ἡ Σελήνη θείῳ νεύματι κινηθεῖσα καινοπρεπῶς, τὸν Ἥλιον ὅλον ὑπέδραμε πρῶτον καλύψασα τὰ πρὸς Ἀνατολὰς αὐτε μέρη, καὶ τρισὶν ὥραις ἐπισκοτήσασα τέτῳ, κατ' ἀναποδισμὸν αὖθις ὡς ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς ἀγομένη, τὰ πρὸς Δύσιν τετραμμένα τε Ἡλίε μέρη πρώτως εἴασε φαίνεθαι. Ταῦτα περὶ τῆς τε Ἡλίε Ἐκλείψεως.

Εὑρίσκεται δὲ διὰ τῶν Ὑδρολογίων ὁ Ἥλιος, πεντηκοσὸν μέρος τε οἰκείε Κύκλε καὶ ἑπτακοσιοστόν. Καταμετρέμενον γὰρ τὸ ξυὲν ὕδωρ, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ ἡλιακὸν ἅπαν σῶμα τε ὁρίζοντος ἀνελήλυθε, μετὰ τὸ δεῖξαι τὴν πρώτην ἴτυν ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα, μέρος εὑρίσκεται πεντηκοσὸν καὶ ἑπτακοσιοστὸν τε ὅλε ὕδατος, ὅπερ ἔρρευσε δι' ὅλης τῆς Ἡμέρας τε καὶ Νυκτός. Αὕτη δ' ἡ μέθοδος ὑπὸ πρώτων τῶν Λιγυπτίων ἐπινενόηται, τὸ χρήσιμον ἔν τε ταῖς τῶν Ἰσημεριῶν εὑρέσεσιν ἔχσα, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς.

Φαίνεται δ' ὁ Ἥλιος ἀνίσχων τε καὶ δυόμενος, μείζων κατὰ τὸ μέγεθος καὶ πλέον ἡμῶν αἰφεσώς. Μεσεραναῦν δὲ, τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἀπόσασιν ἔχων ἐλάττω δοκεῖ· καὶ ταῦτα, παντα χόθεν οἱονεὶ τὸ ἴσον ἀπέχων ἡμῶν·

ἡμῶν· εἴγε καὶ πρὸς τὴν αὐτῆ Σφαῖραν ἐπέχει Κέντρε λόγον ἡ Γῆ. Τὸ δ' αἴτιον, ὅτι πρὸς μὲν τῷ ἐρίζοντι διανοτερῆ καὶ παχυτέρᾳ ἀέρος ὁρῶμεν αὐτόν. Καὶ γὰρ τοιῆτος ὁ πρόσγειος. Καὶντεῦθεν περικλωμένης τῆς ὄψεως ἡμῶν, μείζων τε φαίνεται ὁ Ἥλιος καὶ πορρωτέρω· μεσερανῶν δὲ, διὰ λεπτοτέρᾳ καὶ καθαρωτέρᾳ ἀέρος ὁρώμενος, ἐλάττων τε τῷ μεγέθει καὶ ἡμῶν ἐγγυτέρω νομίζεται· πολὺ δὲ μείζων ἰσόρροπος φαίνεθαι καὶ πόρρω πλέον ἀφεστηκὼς, τοῖς ἐκ βαθέων Φρεάτων ὁρᾶν δυναμένοις αὐτόν. Δύνανται δὲ τᾶτο πάντως, οἵ, τε τῆς Συήνης οἰκήτορες, κατὰ κάθετον ἐπιβάλλοντος τῷ Ἡλίᾳ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῖς, ἐν ἀτρεκεῖ Μεσημβρίᾳ κατὰ τροπὰς θερινὰς, καὶ ἄσκιον ποιᾶντος τὴν γῆν αὐτῶν ὡς ἐπὶ σταδίᾳς τριακοσίᾳς τὴν διάμετρον, καὶ ὅσοι ἄλλοι πλησίον τῆς διακεκαυμένης ἔλαχον ἔχειν τὴν οἴκησιν. Φαίνεται δὲ τᾶτοις ὁ Ἥλιος μείζων ἢπερ ἡμῖν, διὰ παχέος ἀέρος καὶ νοτερῆ καὶ καθύγρᾳ τῆ ἐν τοῖς Φρέασιν ὄντος ὁρώμενος, πολλῆς ἐκ τᾶτο τῆ ὄψει γινομένης τῆς περικλάσεως. Καὶ ἅπερ ἦν διὰ παχυτέρων καὶ στερεῶν σωμάτων ὁρᾶθαι τὸν Ἥλιον, ἔτι μείζον ἂν ἔδοξεν ἔχων τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἀπόστασιν πλείονα· πλέον πάντως περικλωμένης τῆς ὄψεως. Καὶ τῶν περὶ αὐτὸν δὲ θεωρεμένων διαφόρων Χρωμάτων ἄλλοτε ἄλλων, ἡ τῆ ἀέρος ἐστὶ ποιότης αἰτία· παχέσης ἐντεῦθεν τῆς ἡμετέρας ὄψεως, καὶ ἄλλοτε ἀλλοῖα φανταζομένης τὰ ὁρατὰ, κατά τε Χρῶμα καὶ Μέγεθος, ἀλλὰ δὴ καὶ Σχηματισμόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ Σελήνης.

Ἡ Σελήνη κατωτέρα τε καὶ προσγειοτέρα τῶν ὅλων Πλανήτων ὑπάρχουσα, πολλὰς μὲν ἐν τῷ ἀέρι τροπὰς ἐργάζεται· πολλὰ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀλλοιοῖ ἑαυτῇ ταῦτα συμμεταβάλλουσα· τὲς Πλανήτας τε πάντας ὑποτρέχει καὶ ὑποσκιάζει· ταύτην δὲ τῶν ὅλων ἐδεῖς. Κατ' αὐτὸ γάρ ἐσι τὸ τῆ

Αἰθέρος

Αἰθέρος ἔχατον, καθ' ὃ συνάπτει τῷ ὑπεκκαύματι ὁ Αἰθήρ. Διὸ καὶ ζοφερὸν καθ' αὑτὸ τὸ τῆς Σελήνης σῶμα. Πέφυκε δὲ τὰς ἡλιακὰς δέχεσθαι λαμπηδόνας, καὶ ὑπ' αὐτῶν καταλάμπεσθαι, καὶ ἀποπέμπειν πρὸς τὸν ἀέρα τὸ φῶς.

Τινὲς μὲν ἓν κατ' Ἀνάκλασιν φωτίζειν λέγεσι τὴν Σελήνην, ἅτε πυκνότητος μετέχουσαν ἱκανῆς, κἀντεῦθεν δυναμένων τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων μετὰ τὸ προσβαλεῖν αὐτῇ, πάλιν ἀπ' αὐτῆς ἀνακλᾶσθαι καὶ τὸν ἀέρα φωτίζειν. Ἕτεροι δὲ πρὸς ταύτην τὴν δόξαν καλῶς ἐνισάμενοι, λέγουσιν· ὅτι τὰ κατ' Ἀνάκλασιν φωτίζοντα, καὶ τόπον ὀλίγον φωτίζει, καὶ πρὸς ὀρθὰς γωνίας ἐκπέμπει τὸ φῶς. Εἰ τοίνυν ἔτω καὶ ἡ Σελήνη ἐφώτιζεν, ἔτε πρὸς αὐτὴν τὴν γῆν τὸ φῶς διαβιβάζειν, ἔτε Μηνοειδὴς ἢ Διχότομος ἔσα, τὴν Γῆν φωτίζειν ἠδύνατο. Περιφερὲς γὰρ τῆς Σελήνης ἔσης, πρός τε Δύσιν καὶ πρὸς Ἀνατολὴν, ὡς ἐπ' αὐτὸν τὸν Ἥλιον τὸ ταύτης ἀπεπέμπετο φῶς, ἔν τε τοῖς Μηνοειδέσι Σχήμασι καὶ τοῖς Διχοτόμοις. Φαίνεται γᾶν ἐντεῦθεν, μὴ κατ' Ἀνάκλασιν ἐκ τῆς Σελήνης εἶναι τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' ἰδιότητα δεχομένης αὐτῆς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας εἰς βάθος, ἐκ εἰς μόνην τὴν Ἐπιφάνειαν· ἔτως ἐξ αὐτῆς τὸν ἀέρα φωτίζεσθαι καὶ τὴν Γῆν. Εἰκὸς ἓν δέχεσθαι τὴν Σελήνην τὸ φῶς, ὡς τὰς Σπόγγες τὸ ὕδωρ· μὴ φέρειν δ' αὐτὸ δι' ὅλης αὐτῆς διικνέμενον· ὅτι τε τὸ ταύτης σῶμα παχύτητος καὶ πυκνότητος ἐκ ὀλίγης μετέχει, καὶ ὅτι καὶ μήκοθεν ἐπιβάλλει ταύτῃ τὰς ἀκτῖνας ὁ Ἥλιος. Πολὺ γὰρ ἀφέσηκεν ἐξ αὐτῆς, εἴπερ μεῖζον ἢ ἑπλακαιδεκαπλάσιον, ἔπερ ἀφέσηκεν ἡ Σελήνη τῆς Γῆς, ὡς δείκνυται γραμμικῶς.

Εἴη δ' ἂν Ἰδιότης μάλιστα τῆς Σελήνης, ὥσπερ τὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας εἰσδέχεσθαι καὶ ὑπ' αὐτῶν αὐγάζεσθαι καὶ αὐταυγάζειν τὸ περιέχον. Οὕτω καὶ τὸ μὴ δι' ὅλε τε σώματος αὐτῆς ἔχειν διαβιβαζομένας αὐτὰς· ἀεὶ δὲ τὸ πρὸς τὸν Ἥλιον τετραμμένον μέρος ἡ Σελήνη περιαυγάζεται, καὶ ἄλλοτε ἄλλο. Διὸ καὶ Σελήνη λέγεται διὰ τὸ σέλας νέον ἔχειν ἀεὶ, καὶ ἔποτε παλαιόν. Εἰ μὲν

μὲν γὰρ τὴν αὐτὴν ἕξιν ἐφύλαττε διαπαντὸς πρὸς τὸν Ἥλιον, ἓν ἂν εἶχε μέρος καὶ τὸ ὑπ' αὐτῆ φωτιζόμενον. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν πλανητικὴν αὐτῆς πορείαν, ποτὲ μὲν προσέρχεται τῷ Ἡλίῳ, ποτέ δ' ἀπ' αὐτῆ μακρύνει· διὰ τοῦτο ἄλλοτε ἄλλο μέρος λαμπρύνεται. Καὶ ὅπερ ἔσωσα πέπονθεν ἡ γῆ πρὸς τὸν ἡλιακὸν φωτισμὸν, τοῦτο καὶ ἡ Σελήνη κινεμένη. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἡ Γῆ τὸ ἴσον ἀπὸ τε Ἡλίε ἔχουσα φῶς, ἄλλοτε ἄλλα καταλάμπεται μέρη κατὰ τὴν τῆ Ἡλίε περίοδον, συμπεριποιούσης αὐτῷ καὶ τῆς λαμπηδόνος, καὶ τῆς κατὰ τὴν γῆν σκιᾶς· οὕτω καὶ ἡ Σελήνη, τὸ αὐτὸ μὲν ἔχει φῶς ἐκ τῆ Ἡλίε διηνεκῶς, ἀ ποτὲ μὲν μείζονος, ποτὲ δ' ἐλάττονος ἐλλαμπομένε μέρες αὐτῆς· πλὴν ἐκ ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καταφωτίζεται μέρος, διὰ τὸ διάφορον τῶν πρὸς τὸν Ἥλιον σχέσεων αὐτῆς. Προσιούσης γὰρ τῷ Ἡλίῳ καὶ πάλιν μακρυνομένης αὐτῆ, ἄλλοτε ἄλλα μέρη ταύτης λαμπρύνεται τὸ ἡλιακὸν ἐχούσης φῶς περὶ τὸ ἅπαν ταύτης σῶμα σφαιρούμενον κυκλικῶς.

Ὁπότε μὲν ἓν σύνοδος εἴη, τὸ πρὸς Οὐρανὸν τετραμμένον μέρος αὐτῆς καταυγάζεται. Τότε γὰρ αὐτὸ πρὸς τὸν Ἥλιον ἀφορᾷ. Παραμειβούσης δὲ τῆς Σελήνης τὸν Ἥλιον, ἐπιστρέφεται πρὸς αὐτὸν τὸ μέρος αὐτῆς, ὃ βλέπει πρὸς Γῆν. Καὶ τοῦτο γίνεται πρὸς λόγον τῆ μακρυσμῆ. Καὶ ὅταν ἐκ τῶν πλαγίων ἀρχομένη φωτίζεσθαι ἡ Σελήνη, γίνεται πρῶτον Μηνοειδὴς· μακρύνασα δ' ἐπὶ πλέον, Διχότομος· εἶτ' Ἀμφίκυρτος· διαμετρήσασα δὲ τὸν Ἥλιον, πλήρης ἀπαρτίζεται καὶ Πανσέληνος. Ἤδη δὲ τὴν διάμετρον παραμειβούσης αὐτῆς, καὶ τῷ Ἡλίῳ πάλιν προσερχομένης, εἰς τὸ πρὸς ἑῳαν τετραμμένον μέρος αὐτῆς ἐκ τῆ πρὸς ἡμᾶς ὁρῶντος, κατὰ λόγον τὸ φῶς περιάγεται· μέχρις ἂν Συνόδε γενομένης ἀφώτιστον καταλειφθείη τελείως ἅπαν τὸ πρὸς ἡμᾶς βλέπον μέρος αὐτῆς. Οὕτω μὲν ἓν ὁ τρόπος τῆς σεληνιακῆς Λυζήσεως καὶ Μειώσεως.

Ἔτι δὲ διὰ τῶν ἐπαγομένων ἔσαι σαφέστερα τὰ περὶ αὐτῶν. Δύω Κύκλοι νοείσθωσαν ἐν τῇ Σελήνῃ· εἷς

μὲν, ᾧ διακρίνεται τὸ σκιερὸν αὐτῆς, ἀπὸ τε πεφωτισμένε, ὃς καὶ ἀεὶ μεταπίπλει· ἕτερος δὲ, ᾧ χωρίζεται τὸ ταύτης ὑφ' ἡμῶν ὁρώμενον ἀπὸ τε μὴ ὁρωμένε· ὃς ἀμετάπλωτός ἐστι καὶ ἀκίνητος. Τέτων ἑκάτερος ἐκ ἴσι μέγιστος Κύκλος, εἰς ἴσα τέμνειν ταύτην δυνάμενος. Ὁ, τε γὰρ Ἥλιος μείζων τῆς Σελήνης ὤν, πλέον φωτίζει τε ταύτης ἡμίσεος· καὶ διὰ τέτο μείων ὁμολογεμένως τῶν ἐν τῇ Σελήνῃ μεγίστων Κύκλων ἐστὶν, ὁ τὸ ταύτης σκιερὸν ἐκ τε πεφωτισμένε διαχωρίζων· ὅ, τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὄψεως, ὁμοίως ἐλάττων ἐστὶ τῶν ἐν τῇ Σελήνῃ μεγίστων Κύκλων· ἐπεὶ τε ἡμίσεος ἔλαττον ὁρῶμεν αὐτῆς· διὰ τὸ σμικρὸν εἶναι τὸ ὁρῶν ὄμμα· καὶ τὸ ὁρώμενον, πολυμέγεθες· Ὥστε καὶ ἕτος ὁ Κύκλος, ὁ τέμνων εἰς ἴσα τὴν Σελήνην, ἀλλ' εἰς ἄνισα, τῶν ἐν αὐτῇ μεγίστων Κύκλων μείων ἐστίν. Ὡς μέντοι πρὸς αἴσθησιν οἱ εἰρημένοι καὶ ἄμφω Κύκλοι, φαίνονται μέγιστοι· καὶ τὸ μὲν αὐτὸ μέγεθος ἔχειν δοκῆσιν ἀεὶ, χέσιν δὲ πρὸς ἀλλήλες ὁ διαφυλάττεσι τὴν αὐτήν· ἀλλὰ πολλαχῶς ἐναλλάσσονται καὶ πολυειδῶς μεταχηματίζονται· καὶ ποτὲ μὲν, ἐφαρμόζεσιν ἀλλήλοις· ποτὲ δ' ἐγκλίνονται εἰς τομήν. Καὶ τῶν τομῶν αἱ παραλλαγαὶ, πλεῖσαί εἰσιν· ἀλλ' αἱ γενικαὶ, δύω· πρὸς ὀρθὰς, καὶ κατ' ἔγκλισιν. Γίνονται δὲ καὶ ἐφαρμογαὶ τῶν τοιέτων Κύκλων, δύω μόνως· ἔν τε Συνόδῳ καὶ Πανσελήνῳ.

Παραθεέσης δὲ τῆς σελήνης ἀπὸ Συνόδε τὸν Ἥλιον, διίσανται οἱ Κύκλοι καὶ ἀποκλίνεσιν εἰς τομήν· ὡς ὀλίγον τὸ μεταξὺ τῆς Περιφερείας ἀμφοῖν ἀπολειπόμενον, τέτο μόνον εἶναι πεφωτισμένον ὡς πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ἡ τοιαύτη τῶνδε τῶν Κύκλων παράβασις ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς εἰς τομὴν, ἀποτελεῖ τὸ τῆς Σελήνης Μηνοειδές. Ἐπεὶ δ' ἀεὶ προάγοντες εἰς τὸ πρὸς ὀρθὰς τέμνειν ἀλλήλες καὶ τὴν τε φωτισμῦ φαῦσιν προσαύξεσι, τῶ μέσῳ τῆς τῶν Κύκλων τομῆς φωτιζομένῳ κατὰ τὴν τοιαύτην πρόοδον, ὅταν τὸ πρὸς ὀρθὰς γένηται τῆς τομῆς, φαίνεται ἡ Σελήνη Διχότομος. Ἀπὸ δὲ τε Σχήματος τέτε πρὸς ἀμβλείας ἤδη γωνίας προϊόντες οἱ Κύκλοι, ποιῶσι τὸ τῆς σελήνης Ἀμφίκυρτον. Τῇ δὲ κατὰ τὴν διάμετρον πάλιν

ἐφαρμο-

ἐφαρμογῇ, τὴν Παισέληνον ἀπαρτίζουσιν· εἶτ' ἐκ ταύτης ἐπὶ τὴν ἑτέραν αὖθις προϊόντες ἐφαρμογὴν, καὶ τὰ αὐτὰ σχήματα καὶ κατὰ τὴν μείωσιν ἐκτελοῦντες, τὸν τῆς ὅλης λαμπηδόνος ἀφανισμὸν ἀπεργάζονται, τῇ ἀτρεκεῖ τούτων εἰς τὸ πρὸς τὸν κόσμον μέρος ἐφαρμογῇ.

Σύνοδος μὲν οὖν λέγεται, ὁπόταν ἐν τῇ αὐτῇ Μοίρᾳ γένηται ἡ Σελήνη, ἐν ᾗ ἐστι καὶ ὁ Ἥλιος. Γένεσις δὲ, ὅταν ἀποσῇ τὸ Ἡλίου Μοῖραν μίαν· Ἀνατολὴ, ὅταν νέα πρώτως φανῇ. Τῇ μὲν γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μέχρι τοσούτου φέρεται ὑπὲρ γῆν ἡ Σελήνη, μέχρις ἂν ἔτι καὶ τὸ τοῦ Ἡλίου φῶς ἐστιν ἐπικρατοῦν. Ὡς ἐν ταύτῃ μὲν, τῷ τοῦ Ἡλίου συγκαταδύεται φωτὶ, ποτὲ δὲ καὶ προκαταδύεται. Πρῶτον δὲ σαφὴς, ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν φαίνεται· καὶ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δ' ἧττον. Τοῦτο δὲ αὐτὸ συμπίπτει, παρὰ τὸ ποσὸν τῆς πρὸς τὸν Ἥλιον ἀποστάσεως· αὐτὸ δὲ τὸ τῆς ἀποστάσεως ποσὸν, ἄλλοτ' ἄλλο γίνεται, διά τε τὴν ἰδίαν τῆς Σελήνης κίνησιν· (ἐ γὰρ ἴσον ἀεὶ κινεῖται κατὰ πρόβασιν, διὰ τὴν τοῦ πλάτους ἐξάλλαξιν τοῦ Ζωδιακοῦ·) καὶ διὰ τὸ μὴ πάντων τῶν Ζωδίων ἰσόχρονον τὴν δύσιν γίνεσθαι, ὡς τινῶν μὲν ὀρθῶς, τινῶν δὲ λοξῶς καταδυομένων· καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, διὰ τὸν τῆς προγεγονυίας Συνόδου καιρὸν, εἴτ' ἀρχομένης Ἡμέρας, εἴτ' ἀρχομένης Νυκτὸς, εἴτε καὶ τοῖς μεταξὺ πολλοῖς ὅσι καὶ διαφόροις, ἡ προηγησαμένη Σύνοδος ἐγεγόνει. Ὡς ἀεί ἐστιν εἷς χρόνος ἐν ᾧ φαίνεται σαφῶς ἡ Σελήνη· οὐδὲ κατὰ τὰς ὅλας πρώτας φαύσεις τὸ σαφὲς ἀπαράλλακτον.

Λέγεται δ' ἔν Ἀνατολὴ, ὅταν νέα πρώτως φανῇ ὁπωσοῦν. Μηνοειδὴς δ', ὅταν ἀποσῇ τοῦ Ἡλίου, Μοίρας ἑξήκοντα· καὶ πρὸς τὸν Ἥλιον, Ἑξάγωνον ποιήσηται τὸν σχηματισμόν. Διχότομος, ἐπειδὰν ἀποχωρήσῃ τοῦ Ἡλίου Μοίρας Ἐνενήκοντα, καὶ σχηματισθῇ Τετράγωνος πρὸς αὐτόν. Ἀμφίκυρτος, ὁπόταν μοίρας εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατὸν ἀποσῇ τοῦ Ἡλίου, καὶ Τρίγωνον ἐκλείσῃ σχηματισμόν. Πλησισέληνος δὲ καὶ πλησιφαὴς, ἀποχωρήσασα

σασα τε Ἡλίε Μοίρας πεντήκοντα (ἰσ. ογδοήκοντα) πρὸς ταῖς ἑκατόν. Πανσέληνος δὲ, τὸν Ἥλιον διαμετρήσασα. Τὸν μὲν ἓν οἰκεῖον Κύκλον ἡ Σελήνη, δι' ἡμερῶν ἀνύει κατά τινας μὲν, ἑπλὰ πρὸς ταῖς εἴκοσι· προσιθεμένε καί τινος ἡμίσεος ἡμέρας μιᾶς· κατά τινας δὲ, δι' ἑπλᾶ καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν· καὶ τρίτε μάλισά πως τῆς ἡμέρας μορίε. Τέως δ' ἓν πάντοτε τὸν οἰκεῖον περιτρέχεσα Κύκλον, εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐκ τε αὐτε, διὰ τεῖσε χρονε ἀποκαθίσαται.

Ποιεῖται δὲ τὰς πρὸς τὸν Ἥλιον Συνόδες, ἐ πάντοτ' ἐν ἴσῳ χρόνῳ κατὰ τελείαν ἀκρίβειαν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν, ἐν πλείονι· ποτὲ δ' ἐν ἐλάττονι. Καὶ τὸ αἴτιον, ὅτι πάντων τῶν Πλανήτων αἱ Σφαῖραι πρός τε τὴν δοκεῖσαν καὶ λεγομένην ἀπλανῆ σφαῖραν, καὶ πρὸς ἀλλήλας ἔκκεντροί εἰσι. Κατὰ τεῖτον ἓν τὸν λόγον καὶ ἡ τε Ἡλίε Σφαῖρα, καὶ ἡ τῆς Σελήνης πρόστ' ἀλλήλας, καὶ πρὸς τὴν δοκεῖσαν καὶ λεγομένην ἀπλανῆ, τυγχάνεσιν ἔκκεντροι. Διηρημένε γεῖν τε Ζωδιακε εἰς ἴσα δώδεκα τμήματα, καὶ συνδιαιρεμένων καὶ τῶν ὑποκειμένων Κύκλων αὐτῷ τῆς τε ἡλιακῆς Σφαίρας καὶ τῆς σεληνιακῆς, ἔσονται τὰ δωδεκατημόρια τεῖτων τῶν Κύκλων ἄνισα· καὶ μείζω μὲν, τὰ ὑψηλότερα· ἐλάττω δέ γε, τὰ προσγειότερα. Τοίνυν ἐπείπερ ἔνθα ὁ Ἥλιος ὑψηλότερος, ἡ Σελήνη προσγειοτέρα, καὶ τἀμπαλιν διὰ τὸ ἔκκεντρον τῶν Σφαιρῶν· τοῖς μείζοσι τε ἡλιακε τμήμασιν, ὑποκείσονται τὰ ἐλάττω τε σεληνιακε· τοῖς ἐλάττοσι δὲ, τὰ μείζω. Τμῆμα δὲ μεῖζον τε ἡλιακε, τὸ τοῖς Διδύμοις ὑποκείμενον, ὅτι καὶ ὑψηλότερον· (ἔτω γὰρ καὶ τοῖς Ἀστρονόμοις τετήρηται.) τὸ δ' ὑποκείμενον τῷ Τοξότῃ, διότι ταπεινότερον, ἔλαττον. Ἐμπαλιν ἓν μεῖζον ἔσαι τμῆμα τε σεληνιακε, τὸ τὸν Τοξότην ὑποτεῖνον, ὡς ὑψηλότερον· ἔλαττον δὲ, τὸ τὰς Διδύμας, ὡς χθαμαλώτερον. Ἐν πλείονι γεῖν χρόνῳ διελεύσεται τὰς Διδύμας ὁ Ἥλιος· ἐν ἐλαχίστῳ δὲ τὸν Τοξότην. Ἡ Σελήνη δὲ τοὔμπαλιν.

Ὁπόταν ἓν ἐν ἀρχῇ τῶν Διδύμων γένηται Σύνοδος, ἐν ταῦθα τῆς μὲν Σελήνης προσγειοτέρας φερομένης, ὑψηλα-

ὑψηλοτέρᾳ δ' ἔντος τῆ Ἡλίᾳ, γενήσεται σύντομος ὁ Μήν. Ἡ γὰρ Σελήνη μετὰ τὴν τῆ οἰκείᾳ Κύκλᾳ περίοδον, καὶ τὴν ἐκ τῆ αὐτῆ Σημείου πρὸς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκατάστασιν, ἔτι ἐν Διδύμοις ὄντα, μάλιστα δ' ὑπὸ Διδύμας τὸν Ἥλιον καταλήψεται, δυσὶν ἡμέραις ὡς λέγεται καὶ τριάκοντα τῆτο τὸ τμῆμα διερχόμενον.

Εἰ δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆ Τοξότᾳ γένηται Σύνοδος, ἐκ ἐν τῷ Τοξότῃ καταλήψεται τὸν Ἥλιον ἡ Σελήνη· (καὶ γὰρ ἐν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν Ἡμέραις ἢ καὶ μικρόν τι πρὸς, ὁ Ἥλιος διέρχεθαι λέγεται, μᾶλλον δ' ὑπέρχεθαι τῆτο τὸ Ζῴδιον.) ἀλλὰ τὸν οἰκεῖον Κύκλον περιοδεύσασα, καὶ πρὸς τὴν τῆ Τοξότᾳ γενομένη ἀρχὴν, πρὸς τὸ τέλος εὑρήσει τῆ τοιύτᾳ Ζῳδίᾳ τὸν Ἥλιον. Ἐν ὅσῳ δὲ χρόνῳ τὸν Τοξότην ἡ Σελήνη διέρχεται, δύω ἡμερῶν καὶ πλείονος ἢ ἡμίσυς ἡμέρας δεομένη πρὸς τὸ διελθεῖν αὐτὸν, ὁ Ἥλιος τὸν Τοξότην διελθὼν, τὸν Αἰγόκερων καταλήψεται, καὶ ἡ Σελήνη γενομένη πρὸς τὸν Αἰγόκερων, εὑρήσει τὸν Ἥλιον τῆ τοιύτᾳ Ζῳδίᾳ τὴν ἀρχὴν παραμείψαντα, καὶ δεήσει ταύτῃ καί τινος ἑτέρᾳ χρονικῆ διαστήματος εἰς τὸ Φθάσαι τὸν Ἥλιον. Καὶ ἔτως ὁ Μὴν γενήσεται μήκιστος, τῆς μὲν Σελήνης βραδέως, τὸ ὑπὸ τὸν Τοξότην τῆ ἑαυτῆς Κύκλᾳ τμῆμα διερχομένης· τῆ Ἡλίᾳ δὲ ταχέως, τὸ ὑπ' αὐτὸν δὴ τὸν Τοξότην τῆ οἰκείᾳ Κύκλᾳ μόριον διανύοντος, καὶ διὰ ταῦτα βράδιον ὑπὸ τῆς Σελήνης καταλαμβανομένᾳ.

Ταῦτα μὲν ἐν τῷ Τοξότῃ καὶ τοῖς Διδύμοις· ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ Ζῳδίοις, συμβήσεται τὸ ἀνάλογον. Καὶ ἔτως ἔν ἐν τοῖς Ζῳδίοις ἐλέγχεται τὰ τῶν Πλανήτων Ὑψώματά τε καὶ Ταπεινώματα· ἐν ἄλλοις ἄλλων. Ὁπόταν γὰρ εἰς τριάκοντα Μοίρας ἑνὸς ἑκάστ τῶν Ζῳδίων διηρημένᾳ· τὰ μὲν τῶν Ζῳδίων βράδιον· τὰ δὲ, τάχιον οἱ Πλάνητες ὑποτρέχεσι· δῆλον ὡς ἔνθα μέν εἰσι ταπεινότεροι, στενοτέραις ταῖς τῶν Κώνων ἀποτομαῖς ἐντυγχάνοντες, θᾶττον αὐτὰς διατρέχεσιν· ἔνθα δ' ὑπάρχεσιν ὑψηλότεροι, πλατυτέραις ἔσας τὰς τῶν Κώνων ἀποτομὰς διεξέρχονται βράδιον. Τῶν γὰρ τοιύτων Κώνων τῶν διαιρέντων

ρέντων εἰς δωδεκατημόρια, τόν τε Ζωδιακὸν καὶ τὰς τῶν Πλανήτων Κύκλας, αἱ μὲν κορυφαὶ τυγχάνεσιν ἐπὶ γῆς, ἀρχὰς ἔχεσαι τὰς ὄψεις τῶν ὁρώντων· αἱ δὲ βάσεις, ἐν τῷ Στερεώματι· καὶ ἀναλόγως πλατύτερα μὲν αὐτῶν, τὰ ὑψηλότερα· στενότερα δὲ, τὰ προσγειότερα.

Διατρέχεσα δὲ τὸν ἑαυτῆς Κύκλον ἡ Σελήνη, καὶ ὑποτρέχεσα τὸν Ζωδιακὸν· ὁπόταν διαμετρήσασα τὸν Ἥλιον ὑπὸ τὸ μεσαίτατον εὑρεθείη τῦ Ζωδιακῦ, τὸν ἡλιακὸν Κύκλον αὐτῦ ὑποτείνεσα· τότ' ἐκ Πανσελήνε καὶ Παμφαῦς, ἀφώτιστος ὅλη γίνεται, τῇ σκιᾷ περιπίπλεσα μέσῃ τῆς Γῆς. Ἐπὶ μιᾶς γὰρ εὐθείας τότε τὰ τρία Εὑρίσκονται σώματα, τὸ τῦ Ἡλίε, τὸ τῆς Σελήνης, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸ τῆς Γῆς. Ὑφαπλομένη δὲ τῦ διὰ μέσων τῶν Ζωδίων ἡ Σελήνη κατὰ τὰς πρὸς τὸν Ἥλιον διαμετρήσεις, ἢ μέρος αὐτῆς ὑπ' αὐτὸν ἔχουσα, μερικὴν πρὸς λόγον πάσχει τὴν Ἔκλειψιν· Ὑπὸ δὲ τὰ βόρεια ἢ τὰ νότια τῦ Ζωδιακῦ εὑρισκομένη, διαδιδράσκει τὴν σκιάν. Διὸ τῦτο καὶ ἐκ ἐν πάσαις ταῖς πανσελήνοις Ἔκλειψις γίνεται. Τῦ μὲν ἓν Ἡλίῳ Ἔκλειψις, τῆς τῶν ὁρώντων ὄψεως πάθος ἐστὶν· ἐκ ἔσα κατ' ἀλήθειαν Ἔκλειψις, ἡμῖν δὲ δοκῦσα τῶν ἡλιακῶν σερεμένοις αὐγῶν, διὰ τὴν τῦ σεληνιακῦ σώματος ἐπιπρόσθεσιν. Ἡ δὲ τῆς Σελήνης Ἔκλειψις, αὐτῆς τῆς Σελήνης πάθος ἐστὶ, καὶ κατ' ἀλήθειαν, ἃ κατὰ δόκησιν Ἔκλειψις. Ἐκλείπει γὰρ ὄντως ἡ Σελήνη, τῆς Γῆς ὑποσκιαζόσης αὐτὴν, καὶ κωλυόσης δέχεθαι τὸν ἐκ τῦ Ἡλίε αὐγασμόν. Ἐνίοτε δ' ἔτως ἐκλείπει, ὡς μηδὲ σκιὰν γᾶν ἀμυδρὰν αὐτῆς περισάζεθαι, ἀλλ' ἀγνοεῖθαι καὶ τὸν τόπον ἔνθα τότε τὸ ταύτης ἐστὶ σῶμα. Τοιαύτης καὶ ἡμεῖς σεληνιακῆς Ἐκλείψεως ἄπαξ αὐτόπλαι γεγόναμεν· κατὰ μῆνα Μάϊον γεγονυίας περὶ ὥραν ἑβδόμην νυκτὸς· ὀκλωκαίδεκα ἡμέραι τῦ Μαΐε παρήλθοσαν· Ἰνδικτιῶν διέτρεχε πρώτη· τὸ ἔτος, ἓν λοιπὸν πρὸς τῷ ἑξακοσιῷ καὶ ἑπτακοσιοστῷ καὶ ἑξακισχιλιοστῷ· τὸ περιέχον εὐδιεινότατον. Ταύτην ἰδόντες τὴν Ἔκλειψιν, ἐθαυμάσαμεν· εἰ ὅλως ἔχει φῶς ἴδιον ἡ Σελήνη, καθώς τινες λέγεσιν.

Ἐν

Ἐν ταῖς εἰλικρινέσι δὲ τῶν Ἐκλείψεων, τὰ πρὸς Ἀνατολὰς τετραμμένα μέρη τῆς Σελήνης ἀμαυρᾶνται πρώτως, καὶ πάλιν ταῦτα πρώτως φωτίζονται, διὰ τὸ τὴν μὲν σκιὰν τῆς Γῆς, ἐξ Ἀνατολῶν φέρεσθαι πρὸς Δυσμάς· τὴν δὲ Σελήνην πλανητικῶς ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς, καὶ ἔτω τῇ σκιᾷ περιπίπτειν. Ἐν δὲ ταῖς μερικαῖς Ἐκλείψεσιν, ἂν μὲν ἀπὸ τῶν Βορείων ὡς ἐπὶ τὰ νότια κατέρχοιτο ἡ Σελήνη· τὰ πρὸς Μεσημβρίαν αὐτῆς ἐκλείπει· (ταῦτα γὰρ ἐν τῇ καθόδῳ προηγέμενα, τῇ σκιᾷ περιπίπτει.) τὰ δὲ πρὸς Ἄρκτον, διαφεύγει τὴν Ἔκλειψιν. (ἀδὲ γὰρ ὑπεισέρχεται ταῦτα τῇ σκιᾷ.) Ὁπόταν δὲ ἀπὸ τῶν νοτίων ἡ Σελήνη ἀνέρχοιτο ὡς ἐπὶ τὰ Βόρεια, σκοτίζεται μὲν τὰ πρὸς Ἄρκτον· τὰ δὲ πρὸς Μεσημβρίαν ἔχει τὸ φαεινόν. Ἐκλείπει δ' ἡ Σελήνη καὶ ὑψηλοτάτη καὶ προσγειοτάτη καὶ μέσως ἔχουσα. Καὶ ὑψηλοτάτη μὲν ἐκλείπουσα, τάχιον ἐκφαίνεται, τῷ ξενοτέρῳ τῆς σκιᾶς ἐντυγχάνουσα· προσγειοτάτη δὲ, βραδίον, πλατυτέρᾳ τῇ σκιᾷ περιπίπτουσα· μέσως δ' ἔχουσα τῷ ὕψει καὶ ταπεινώματος, μέσον καὶ τὸν χρόνον ἔχει τῆς κρύψεως. Ἐντεῦθεν ἂν δῆλον, ὅτι τε κωνοειδὴς ἡ σκιὰ, καὶ ὁ Ἥλιος μείζων τῆς Γῆς, καὶ ἡ Σελήνη ἐλάττων πολλῷ τῆς Γῆς. Εἰ γὰρ τοσοῦτον χρόνον τῷ τῆς σκιᾶς ξενώματι κρύπτεται, πόσον ἂν ἐκρύβη τῷ πλάτει περιπεσοῦσα τῆς σκιᾶς, ὃ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν συμβαίνει τῆς Γῆς; Ὅτι δὲ τῇ σκιᾷ τῆς Γῆς ἡ Σελήνη περιπίπτουσα, πάσχει τὴν Ἔκλειψιν· δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τῶν τὰς Ἐκλείψεις ἐν μόναις γίνεσθαι Πανσελήνοις, ὅτε δυατὸν καὶ τὴν Σελήνην περιπεσεῖν τῇ σκιᾷ· δῆλον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν φαινομένων μετὰ τὴν τελείαν Ἔκλειψιν τῆς Σελήνης μερῶν περιφερῶν ὄντων· ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρες Ἐκλείψεων. Μηνοειδεῖς γὰρ τότε τυγχάνουσι τῶν φωτισμῶν αἱ ἀποτομαὶ· διότι σφαιρικῆ χήματος κωνοειδεῖ ἐντυγχάνοντος χήματι καὶ ὑπ' αὐτῆ τεμνομένῃ, περιφερῆ καὶ μηνοειδῆ γίνονται τὰ χήματα τῶν τομῶν. Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἀδύνατον ἀμφοτέρων ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα τῶν Φωσήρων ὁρωμένων Ἔκλειψιν ὅλως γενέσθαι. Πολλῶν δὲ

δὲ γινομένων περὶ τὸν Ἀέρα παθῶν, εἰκός ἐσί ποτε καταδεδυκότα τὸν Ἥλιον, ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα δόξαι τισὶν εἶναι, ἢ Νέφος ὄντος πρὸς τῇ δύσει παχυτέρε καὶ συνεχῦς, καὶ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπρυνομένε, καὶ φαντασίαν Ἡλίε τῦ τοιύτε Νέφος παρέχοντος· ἢ καὶ τῶν ὄψεων ἀνακλωμένων ἔκτινος Νέφος ὁμαλῦς πρὸς τὸν Ἥλιον, καὶ ὡς ἐν Κατόπτρῳ λείῳ τῷ τοιύτῳ Νέφει, τῆς τῦ Ἡλιακῦ χρώματος γινομένης ἐμφάσεως, Ἀνθηλίε τῦ καὶ Παρηλίε συνισαμένε. Δύναιτο δ' ἂν καὶ ἄλλως ἡ ἐκ τῶν ὀμμάτων ἀποχεομένη ἀκτὶς, ἐνίκμῳ καὶ νοτερῷ τῷ πρὸς δυσμαῖς ἀέρι προσομιλῦσα κατακλᾶσθαι, καὶ τῷ Ἡλίῳ ἐντυγχάνειν κεκρυμμένῳ μικρὸν ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ Γῆς, καὶ τῶν ταύτης Ζωνῶν, καὶ πρῶτον ὅτι ἡ Γῆ κέντρε λόγον ἐπέχει πρὸς τὴν ἐράνιον Σφαῖραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἡλιακήν.

Ἡ Γῆ, Κέντρε λόγον ἐπέχει πρὸς τὴν Σφαῖραν τῦ Στερεώματος· ἐχ ὅτι σύμπασα Κέντρον ἐσί· (πᾶν γὰρ Κέντρον, ἀδιάσατον ὑπάρχει καὶ ἀμερές, εἴγε Σημεῖόν ἐσιν.) ἀλλ' ὅτι συγκρινομένη πρὸς τὸ τῆς Σφαίρας μέγεθος, ἐδένα λόγον ἔχειν δοκεῖ πρὸς αὐτήν. Ὥσπερ γὰρ αἱ μυριάκις μύριαι τῶν τῦ ὕδατος Ἀμφορέων μυριάδες, πολὺ μὲν τὸ πλῆθος ἔχεσι καθ' αὑτὰς θεωρέμεναι· πρὸς δὲ τὴν θάλασσαν, ἐδὲν ἔναι δοκῦσιν, ἀλλ' ἐδὲ πρὸς μέγαν τινὰ Ποταμον· ἕτω δὴ καὶ ἡ Γῆ, καθ' αὑτὴν μὲν ἐξεταζομένη, πολυμεγέθης ἐσί· πρὸς δὲ τὴν ἐράνιον Σφαῖραν, ἢ καὶ πρὸς τὴν Ἡλιακήν, ἐδένα λόγον ἔχεσα φαίνεται. Τότε γὰρ λόγον ἔχειν μέγεθος πρὸς μέγεθος λέγεται, ὅταν τὸ Μεῖζον οἷόν τε ἦν καταμετρηθῆναι ὑπὸ τῦ Ἐλάτ̈ονος· μυριοπλάσιον ἴσως ὄν, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ μείζω λόγον ἔχον ἀριθμη-

ἀριθμητόν. Ἡ Θάλασσα δὲ καὶ πᾶς μέγας Ποταμὸς, ἐκ ἂν ὑπὸ τῶν μυριάκις μυρίων μυριάδων τῶν Ἀμφορέων καταμετρηθεῖεν τῷ ὕδατος. Οὖσαν δὲ τὴν Γῆν σιγμοειδῆ οἱονεὶ πρὸς τὸν Οὐρανὸν, καὶ οἱ Ἀστέρες περιέχουσιν, ἐκ παντὸς αὐτῆς μέρους αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἴσοι φαινόμενοι, καὶ τοῖς Σχήμασιν ὅμοιοι. Τέτων δ' ἑδέτερον συνέβαινεν ἂν, μὴ τῶν πρὸς πάντα τὰ μέρη τῷ Οὐρανῷ προσπιπτόντων εὐθειῶν ἐκ παντὸς μέρους τῆς Γῆς ἴσων ἀλλήλαις ἐσῶν ὡς πρὸς ἄισθησιν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξ Ζῴδια φαινόμενα ὑπὲρ γῆν ἀκριβῶς, περιέχουσι τὴν Γῆν ἐπέχοντα Σημεῖα λόγον πρὸς τὸ Στερέωμα· τῷ κατ' αὐτὴν βάθος μηδεμίαν Μοῖραν ἢ πολλοστὸν Μοίρας ἀποκρύπτειν ἰχύοντος.

Τέτον δὲ τὸν τρόπον ἡ διάγνωσις γίνεται τῷ τὰ ἐξ ὑπὲρ γῆν Ζῴδια φαίνεσθαι. Δύω τινὲς ἀπλανεῖς Ἀστέρες ἀλλήλοις παραπλήσιοι, κατά τε μέγεθος καὶ χροιὰν, διαμετρῶσιν ἀλλήλας· ὁ μὲν, τὴν τῷ Σκορπίε πέντεκαιδεκάτην κατέχων Μοῖραν· ὁ δὲ, τὴν αὐτὴν τῷ Ταύρε, μέρος ὢν τῶν Ὑάδων. Οὗτοι τῷ Ἄρεϊ τὸ Χρῶμα παρόμοιοι. Δυομένε γᾶν τῷ ἑνὸς αὐτῶν, ὁ λοιπὸς εὐθὺς ἀνατέλλει, καὶ ὁρῶνται καὶ ἄμφω κατὰ ταυτὸν ἐπὶ τῷ Ὁρίζοντος· ὁ μὲν, ἀνατέλλων· ὁ δὲ, δυόμενος. Ὅπερ ἐκ ἂν συνέβαινεν, εἰ μέρει τινὶ τῷ Ζῳδιακῷ τὸ τῆς Γῆς εἶον ἦν βάθος ἐπιπροσθεῖν. Ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἥμισυ τῷ Ἰσημερινῷ, δηνεκῶς ἐστιν ὑπὲρ Γῆν. Καὶ τῶτο δῆλον ἐκ τῶν Ἰσημεριῶν· ὁπόταν γὰρ ἀνατέλλων ὁ Ἥλιος ἢ δυόμενος τῷ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν ἐφάψηται Σημείε, τότε λαμβάνσιν ἴσθ' Ἡμέραι καὶ ἡ Νὺξ τὸ ἰσαίτατον.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν ἡ Γῆ Κέντρε λόγον ἐπέχεσα φαίνεται. Κατασκευάζεται γὰρ ἐπὶ γῆς Ὡρολόγια, τὰς τῶν γνωμόνων σκιὰς ἔχοντα τῇ σκιᾷ συμπεριγραφόσας τῆς Γῆς· καὶ δεῖ πάντα τὰ τῶν Γνωμόνων ἄκρα Κέντρε λόγον ἐπέχειν, πρὸς τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν. Ἐπεὶ γᾶν ἐδέν ἐστιν Ὡρολόγιον δυνάμενον ἐπ' αὐτῷ τῷ μεσαιτάτῳ ςῆναι τῆς Γῆς. Ἐν παντὶ δὲ μέρει τῆς Γῆς, Ὡρολόγια κατασκευάζεσθαι δύνανται· φανερὸν ὅτι Κέντρε λόγον ἐπέχει καὶ πρὸς τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν

ἡ πᾶσα Γῆ. Μιᾶς γὰρ Σφαίρας, ἣν καὶ τὸ Κέντρον. Οὕτως ἔν ἔχουσι πρὸς τὴν Γῆν οἱ Γνώμονες ἅπαντες, ὡς εἰ καὶ εἰς ἓν ἦσαν συνηγμένοι Σημεῖον. Πρὸς μὲν ἓν τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν Κέντρε λόγον ἐπέχειν τὴν Γῆν, ἐκ τῶν εἰρημένων δεδήλωται· προσυπακουομένε πανταχῆ τε πρὸς αἴσθησιν.

Πρὸς δὲ τὴν τῆς Σελήνης Σφαῖραν μὴ λόγον ἐπέχειν Σημείε τὴν Γῆν, ἔτω δείκνυται. Τὰ πρὸς τὰς Ἀστέρας διαστήματα τῆς Σελήνης, ἐκ ἴσα φαίνεται κατὰ πᾶν Κλίμα τῆς Γῆς, ἀλλὰ παρὰ μὲν τοῖς, μειζω· παρὰ δὲ τοῖς, ἐλάττω. Τᾶτο δ' ἐκ ἂν ἦν, τῶν πρὸς τὸ σεληνιακὸν ὕψος προσπιπτόντων ἀπὸ τῆς Γῆς εὐθειῶν, ἴσων ἀλλήλαις ὄντων. Εἰ τᾶτο γὰρ, ἴσ' ἂν ἀλλήλοις ἐφαίνετο καὶ τὰ διαστήματα. Καὶ ἡ τε Ἥλιε δ' Ἔκλειψις μὴ παρὰ πᾶσιν ἡ αὐτὴ φαινομένη πιστᾶται τὸν λόγον. Εἰ γὰρ πρὸς τὸ σεληνιακὸν ὕψος, τὸ αὐτὸ διάστημα πανταχόθεν ἦν ἀπὸ Γῆς· ἐκ ἂν παρά τισι μὲν ἀνθρώποις ὁ Ἥλιος ὅλος ἐκλείπων ἐδόκει, παρά τισι δ' ἐχ ὅλος, ἀλλὰ μέρος ἔχων ἐκλελοιπός· παρ' ἑτέροις δ' ὅλος πάμπαν ἀνέκλειπτος καθ' ἕνα καιρὸν τὸν αὐτόν.

Ἔνιοι δέ φασι, μηδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὁρώμενον Οὐρανὸν, Σημείε λόγον ἐπέχειν τὴν Γῆν· καὶ πιστᾶνται δῆθεν τὴν ἔνστασιν, ἐκ τε τὴν ὄψιν εἰς ὕψος ἐξαιρομένην, ὁρᾶν τὰ ἐν ἐπιπέδοις ἐχ ὁρώμενα, κεκρυμμένα δ' ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα· καὶ ντεῦθεν ἐπιφέρεσιν, ἐκ ἀπὸ παντὸς μέρες τῆς Γῆς εἰς ἴσα διαιρεῖσθαι τὸν Οὐρανὸν, καὶ διὰ τᾶτο πρὸς αὐτὸν μὴ Κέντρε λόγον ἐπέχειν τὴν Γῆν. Ἀλλ' ἔτος ὁ λόγος τότ' ἂν εἶχεν ἰσχὺν, ὅταν ἐκ τῶν Πεδίων καὶ τῆς Θαλάσσης ἐχ ὡράτο τὸ ἡμικόσμιον. Τᾷ δὲ τῆς ὄψεως εἰς ὕψος ἐξαιρομένης φαίνεσθαι πλέον τᾷ ἡμισφαιρίε, τὸ χῆμα τῆς Γῆς ἔστιν αἴτιον, ἐπεὶ σφαιρικόν. Ἀνεμποδίστως ἂν αἱ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἀκτῖνες κύκλωσε τῆς Γῆς χεόμεναι, πλέον τᾷ ἡμικοσμίε περιλαμβάνεσι, γινομένων τότε τῶν Ὁριζόντων κωνοειδῶν, διὰ τὸ σφαιροειδῆ τυγχάνειν τὴν Γῆν. Οὐδὲ γὰρ αἴ, τε Φάραγγες, αἴ, τε τῶν ὀρῶν ἐξοχαὶ τὸ τῆς Γῆς σφαιρικὸν ἀναιρήσεσιν· Ὅτι μηδ'

μήδ' αἱ περὶ τὰ Σφαιρία τῶν Πλατάνων ἐξοχαὶ καὶ κοιλότητες ἐξισῶσι ταῦτα τῇ σφαιρικῇ· καίπερ αὗται πλείονα λόγον ἔχουσι πρὸς τὰς τῶν Σφαιρίων ὁλότητας, ἢ τῆς Γῆς αἱ κοιλότητες καὶ ὑπεροχαὶ πρὸς τὸ μέγεθος ἅπαν αὐτῆς. Οὔτε γὰρ Ὄρος πεντεκαίδεκα σταδίων ὑψηλότερον κατὰ κάθετον ἱστόρηταί πω, ἔτε τόπος Θαλάσσης τοσούτων σταδίων βαθύτερος. Εἰ δὲ καὶ πλειόνων σταδίων ὕψος καὶ βάθος ὑποτεθείη, πόσον λόγον ἕξει τὸ τοιοῦτον πρὸς τὴν διάμετρον ὅλην τῆς Γῆς; Εἰ μὴ ἦν ἡ Γῆ σφαιροειδής, πῶς ἂν μετέπιπτον ἐπ' αὐτῆς οἱ Ὁρίζοντες; πῶς ἄλλοι παρ' ἄλλοις Ἀστέρες τῶν ἀπλανῶν πρὸς Ἄρκτον καὶ Μεσημβρίαν ἐωρῶντο; πῶς τὸ τῆ Πόλῃ ὕψος διάφορον ἐν τοῖς διαφόροις ἦν Κλίμασι; Πῶς τὸ μέγεθος ἐνηλλαγμένον τῆ Ἀρκτικῆ; Πῶς Ἡμερῶν μεγέθη καὶ Νυκτῶν ἕτερος ἑτέροις ἐτύγχανεν ἕτερα; Ταῦτα δὴ πάντα πιστοῦνται τὴν γῆν εἶναι σφαιροειδῆ.

Καὶ τὸ Ὕδωρ δέ πως σφαιροειδὲς, ἐκ τῆ τὰς φανίδας εἰς τι λεῖον ἐμπιπλάσας συσφίγγεσθαί τε καὶ σφαιροῦσθαι καὶ ἠρεμεῖν δείκνυται, καθὼς ἐν τοῖς τῶν Λαχάνων καὶ Δένδρων Φύλλοις ὑπάρχει καταφανὲς· ἔκ τε τῆ τὰς πλέοντας τὰ πελάγη, πολλάκις μὲν ἀπὸ τῶν Πλοίων αὐτῶν, μὴ τὴν Γῆν καθορᾶν· ἐπὶ δὲ τὰς ἰσὰς ἀναβάντας, ὡς ἔσαν αὐτὴν πλησίον καθορᾶν, ὑπερθεμένης διὰ τῆς εἰς ὕψος ἀναβάσεως τὰ τῆς τῆ Ὕδατος ἐπιφανείας κυρτώματα, τὰ πρὶν ἐπιπροσθοῦντα ταῖς τῶν ὄψεσιν.

Εἰς πέντε δὲ μέρη διαιροῦσιν οἱ Φυσικοὶ τὴν σύμπασαν Γῆν· Ἓν μὲν, τὸ ὑπὸ τῆ ἀρκτικῆ Κύκλῳ περιεχόμενον· Ἕτερον, ὅπερ ὑπόκειται τῷ μεταξὺ τῆ Ἀρκτικῆ καὶ τῆ θερινῆ Τροπικῆ διαστήματι· Τρίτον, ὅπερ ὑπερκείμενον ἔχει τὸ ἐκ τῆ θερινῆ Τροπικῆ διῆκον εἰς τὸν χειμερινὸν Τροπικὸν, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον αὐτῆ τὸν μέγιστον Κύκλον τὸν Ἰσημερινόν· Τέταρτον, ὅπερ ὑπὸ τὸ μέσον ἐστὶ τῆτε χειμερινῆ Τροπικῆ καὶ τῆ Ἀνταρκτικῆ· Πέμπτον, ὅπερ ὑπὸ τῆ Ἀνταρκτικῆ περιέχεται. Ταῦτα τὰ μέρη τῆς γῆς ὀνομάζουσι Ζώνας.

Τῶν

Τῶν ἓν τοιέτων Ζωνῶν, ἑκατέραν μὲν τῶν ἄκρων, ἀοίκητον ὑπὸ κρύος εἶναί φασιν· ὑπὸ φλογμὸ δέ γε τὴν μεσαιτάτην· εὐκράτες δὲ τὰς λοιπάς, καὶ οἰκεῖθαι πεφυκέιας εἰκότως λέγεσιν, ἐπειδὴ κέκραται τέτων ἑκάτη, καὶ τὴν συμμετρίαν τῆς τε θέρμης καὶ ψύξεως, καὶ τὸ ζωογόνον ἀπείληφεν, ἔκλε τῆς διακεκαυμένης καὶ τῆς πλησιαζέσης κατεψυγμένης· τὸ δὲ τὰ μὲν τῆς Γῆς διακεκαῦθαι· τὰ δὲ, κατεψύχθαι· τὰ δ' εὔκρατα τυγχάνειν, ὁ Ἥλιος αἴτιος, καὶ τὸ χῆμα τῆς Γῆ σφαιρικὸν ὑπάρχον ὡς ἔφηται. Κινέμενος γὰρ ἐν τῷ Κόσμῳ τὸ μεταξὺ τῶν Τροπικῶν πλάτος ὁ Ἥλιος, ἀναγκαίως διακαίει τὴν ὑποκειμένην τῷ τοιέτῳ διαχήματι Γῆν, ὀρθίες καὶ ἐντόνες ἐκπέμπων τὰς ἀκτίνας αὐτῇ. Πάλιν ἐπείπερ ἔτ' ἀπὸ τῶν νοτίων ὡς ἐπὶ τὰ βόρεια γινόμενος, ὑπερβαίνει τὸν θερινὸν Τροπικὸν, ἔτ' ἐντεῦθεν ὡς ἐπὶ τὰ νότια τὸν χειμερινὸν, διὰ τᾶτο τὰ ὑπὸ ταῖς Ἀρκτοις μέρη κατεψύχθαι συμβέβηκεν· ὡς πορρωτάτω τῆ Ἡλίε, καὶ διὰ τᾶτο πλαγίας καὶ ἀνειμένας τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας δεχόμενα. Αἱ δὲ λοιπαὶ Ζῶναι μέσως πως τὰς ἀκτίνας τῆ Ἡλίε λαμβάνσαι, τὸ εὔκρατον ἔχσι.

Τέτων τῶν εὐκράτων ἑκατέραν πάλιν εἰς δύω διαιρέντες οἱ Φυσικοὶ κατά τε τὸ ὑπὲρ Γῆν καὶ ὑπὸ Γῆν δοκᾶν ἥμισυ, τέσσαρας οἰκεμένας εἶναί φασιν· ὧν μίαν μὲν, ἔχειν ἡμᾶς τὰς ἱσορεμένας ἀνθρώπες· μίαν δὲ, τὰς καλεμένες Περιοίκες, οἳ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμῖν ὑπάρχειν εὔκρατον πλάτλονται, καὶ τὸ δοκᾶν ὑπὸ γῆν οἰκᾶν Κλίμα· τρίτην, τὰς Ἀντοίκες, καὶ λοιπὴν τὰς Ἀντίποδας, οἳ καὶ ἄμφω τὴν Ἀντεύκρατον οἰκεῖν ὀνειρώτλονται· πλὴν οἱ μὲν Ἀντοικοι, κατὰ τὸ ὑπὲρ γῆν Κλίμα· (καλᾶνται δ' ἔτοι καὶ Ἀντωμοι.) κατὰ δὲ τὸ δοκᾶν ὑπὸ Γῆν, οἱ Ἀντίποδες. Πάντων γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς βεβηκότων τὰ ἴχνη βλέπειν ἐπ' αὐτὸ τὸ μεσαίτατον τῆς Γῆς, ἤτοι τὸ Κέντρον, ἀνάγκην ἔχει. Καὶ γὰρ τῆς Γῆς σφαιρικῷ χήματι κεχρημένης, τὸ μέσον καὶ κάτω Κέντρον ταὐτό. διόπερ ἐχ οἱ Περίοικοι γίνονται καὶ Ἀντίποδες. ἀλλ' οἱ τὸ κατὰ τὴν ἀπεναντι Ζώνην κατοικᾶντες ἀντεύκρατον Κλίμα τὸ ὑπὸ γῆν, καὶ

καὶ κατὰ διάμετρον ὄντες. Ὅτι τὰ ἴχνη τέτων ἀντικρυ τῶν ἰχνῶν ἐσι τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων πρὸς ἃς Ἀντίποδες λέγονται. Διὸ λέγοιντ' ἂν ἡμῶν Ἀντίποδες, οἱ τῶν ἡμετέρων Ἀντοίκων Περίοικοι· τῶν δ' ἡμετέρων Ἀντοίκων Ἀντίποδες, οἱ Περίοικοι πάλιν ἡμῶν· οἱ δ' Ἀντίποδες ἡμῶν, ἡμᾶς Ἀντίποδας ἔχοσι. καὶ Περίοικοι οἱ Περίοικοι, καὶ Ἀντοίκους οἱ Ἄντοικοι· τῶν ἐν τέτοις χέσεων ὁμοίως τῆς ἐν φίλοις καὶ ἀδελφοῖς ἀντιστρεφόσων. Ὁ γὰρ ἀντίπους ἀντίποδος ἀντίπους· καὶ ὁ περίοικος περίοικος περίοικος· καὶ ὁ ἄντοικος ἀντοίκους ἄντοικος. Οἰκεῖσθαι γῆν καὶ τὰς τέσσαρας εὐκράτες Μοίρας τῆς γῆς, οἱ Φυσικοὶ τερατεύονται· μὴ δύνασθαι δέ τινας πρὸς τὰς περιοίκους πορεύεσθαι, διὰ τὸ διείργειν αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων τὸν Ὠκεανὸν, θηριώδη πεφηνότα καὶ ἄπλοτον· μήτε μὴν πρὸς τὰς τὴν Ἀντεύκρατον οἰκοῦντας, διὰ τὸ μὴ τὴν μεταξὺ διακεκαυμένην εἶναι πορεύσιμον. Ταῦτα Φυσιολογίας τὰ ἐξευρήματα.

Πρὸς δ' ἀλήθειαν ἐκ εἰσὶν ἔτε Περίοικοι, ἔτ' Ἄντοικοι, ἔτ' Ἀντίποδες. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν ἡμετέραν ταύτην σύμπασαν γῆν πολλῷ πλείων τῆς οἰκεμένης ἀοίκητος εὔκρατος, τίς ἀνάγκη πλείας οἰκεμένας ἐπινοεῖν; Τόπες μέντοι πολλὲς ἀοικήτες εὐκράτες ὑπολαμβάνειν, τὸ κωλύον ἐδέν. Ὑπερεκπεριοσᾷ γὰρ ἅπαντα πεποίηκεν ὁ Θεός. καὶ ὥσπερ ὀλίγον Πῦρ, ὀλίγος Ἀὴρ, ὀλίγον Ὕδωρ τὰ πρὸς χρῆσιν ἐξαρκῆντα τοῖς οἷς χρήσιμα ταῦτα γινώσκονται· πάμπλειστα δὲ παρὰ τῆς δημιεργικῆς Μεγαλειότητος καὶ Πλεσιοπαροχίας γεγόνασιν· ἔτω καὶ τῆς γῆς ὀλίγον μὲν τὸ οἰκέμενον, πάνυ δὲ πολὺ τὸ εὔκρατον καὶ πρὸς οἴκησιν πεφυκός. Ἡ γὰρ τῆς θείας δωρεᾶς ἀκατάληπλος ἄβυσσος, ὑπὲρ ἅπασαν χρείαν ὑπερεξέχεεν ἅπαντα. Περὶ δὲ τᾶ τῆς Γῆς μεγέθες διάφοροι λόγοι γεγόνασιν· ὧν ἐδεὶς ἔχει τὸ ἀναντίῤῥητον· Τέως δ' ἔν βελτίω τάχα τῶν ἄλλων δοκᾶσι λέγειν, Ἐρατοσθένης καὶ Ποσειδώνιος. Ὁ μὲν ἔν Ἐρατοσθένης γραμμικῶς δεικνύων προάγεται τὴν τῆς Γῆς περίμετρον, Σταδίων μυριάδων πέντε καὶ εἴκοσιν, ὑπόθεσιν πρὸς τὴν οἰκείαν δεῖξιν ποιούμενος,

μενος, το Σταδίων εἶναι πεντακισχιλίων, το ἀπὸ Συήνης μέχρις Ἀλεξανδρείας διάσημα· καὶ πρῶτον, το τὰς Πόλεις ταύτας ὑπὸ τῷ αὐτῷ κεῖσθαι Μεσημβρινᾷ. Ποσειδάνιος δὲ τὴν τε Ῥόδον καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑποτιθεὶς ὑπὸ τῷ αὐτᾷ κεῖσθαι Μεσημβρινῷ, καὶ το μεταξὺ τῶν Πόλεων διάσημα, Σταδίων πεντακισχιλίων δι' ἁπλεσέρας ἐφόδε τὴν τῆς γῆς περίμετρον ἀποδίδωσι σαδίων μυριάδων τεσσάρων καὶ εἴκοσι. Μεσημβρινοὶ δὲ Κύκλοι εἰσὶν, οἱ διά τε τῶν τῷ Στερεώματος Πόλων γραφόμενοι, καὶ διὰ Σημείε τινὸς, ὃ τῆς κορυφῆς ἑκάσε τῶν ὑπὲρ γῆς βεβηκότων ὑπέρκειται. Πόλοι μὲν ἓν οἱ αὐτοὶ πάντων Μεσημβρινῶν· το δὲ κατὰ κορυφὴν Σημεῖον ἕτερον ἑτέρων ἐσίν. Ὅθεν καὶ ἄπειροι δύνανται γράφεσθαι Μεσημβρινοί. Πάντες δ' ἓν οἱ Μεσημβρινοὶ, μέγισοι Κύκλοι ὄντες, καὶ τὸν Κόσμον πρὸς ἀλλήλες εἰς δύω τέμνοντες ἴσα· ἴσοι καὶ τῷ Ζωδιακῷ καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ζωδιακὸς, μέγισος Κύκλος ἐσίν. Εἰ δ' ὅλοι ὅλοις ἴσοι, καὶ τὰ ὅμοια μέρη ἀλλήλων, ἴσα ἔσονται. Τὴν αὖ Ῥόδον καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὑπὸ τῷ αὐτῷ κεῖσθαι Μεσημβρινῷ λέγων ὁ Ποσειδώνιος, καὶ σαδίων εἶναι πεντακισχιλίων το τὰς Πόλεις ἀπ' ἀλλήλων διῆργον διάσημα, λαμπρότατον Ἀσέρα τινά φησι καλέμενον Κάνωβον, φαίνεσθαι πρὸς Μεσημβρίαν ὡς ἐπὶ τῷ Πηδαλίῳ τῆς Ἀργῦς· ἐν Ἑλλάδι μὲν ὃ' ὅλως ὁρώμενον· (ὅθεν ὃ' Ἄρατος ἐν τοῖς Φαινομένοις εἰρηκέ τι περὶ αὐτᾶ.) τοῖς δ' ἀπὸ τῶν ἀρκτικωτέρων μερῶν ὡς πρὸς Μεσημβρίαν ἐρχομένοις, ἀρχὴν ἐν Ῥόδῳ τῷ ὁρᾶσθαι λαμβάνοντα· καπὶ τῷ Ὁρίζοντος ὀφθέντα μικρὸν, εὐθὺς κατὰ τὴν τῷ Κόσμε συσροφὴν καταδύεσθαι. Τοῖς ἀπὸ Ῥόδε δὲ μέχρι τῆς Ἀλεξανδρείας πεντακισχιλίες σαδίες ἐκπλεύσασι, φαίνεσθαι τὸν Ἀσέρα τῦτον κατ' Ἀλεξάνδρειαν, ὕψος ἀπέχοντα τῷ Ὁρίζοντος, ἐπειδὰν ἀκριβῶς μεσουρανήσῃ, τετάρτε μέρες Ζωδίε ἑνός, ὅπερ ἐσι τετρακοσόγδοον μόριον παντὸς τῷ Ζωδιακῷ. Καὶ το μεταξὺ τοίνυν τῆς τε Ῥόδε καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας διάσημα, τετέσιν, οἱ πεντακισχίλιοι σάδιοι, τεσσαρακοσόγδοον ἔσαι τμῆμα τῷ μεγίσε Κύκλε τῆς Γῆς. Τεσσαρακοντάκις δὲ καὶ

ὀκτάκις

ὀκτάκις οἱ πεντακισχίλιοι Στάδιοι, μυριάδες ἐκτελοῦνται Σταδίων τέσσαρες πρὸς τοῖς εἴκοσιν. Ἔσται γοῦν κατὰ Ποσειδώνιον ἡ περίμετρος τῆς γῆς, Σταδίων μυριάδων τεσσάρων καὶ εἴκοσιν· εἰ γε τὸ ἐκ Ῥόδου πρὸς Ἀλεξάνδρειαν διῆκον (διάστημα) εἰς πεντακισχιλίους ποσοῦται Σταδίους· εἰ δὲ μὴ, πρὸς λόγον αὐτοῦ. Τῆς περιμέτρου δὲ τῆς Γῆς μυριάδων ἐούσης Σταδίων τεσσάρων καὶ εἴκοσιν, ἡ Διάμετρος ἔσται ταύτης, οἱονεὶ Σταδίων τριῶν ἐξήκοντα τριακοσίων, καὶ χιλιάδων ἓξ, πρὸς μυριάσιν ἐπλά. Τὴν γὰρ τῆς Σφαίρας Περίμετρον τὸ τριπλάσιον ἔχειν τῆς οἰκείας διαμέτρου, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἕβδομον, ὃ κατ' ἀκρίβειαν, ἀλλ' ὡς ἔγγισα, τοῖς περὶ Ἀρχιμήδην δοκεῖ· παντὸς Κύκλου καὶ πάσης Σφαίρας περίμετρον, λόγον ἔχειν ἀποφαινομένοις πρὸς τὴν οἰκείαν Διάμετρον ὡς ἔγγισα τριπλασιεφέβδομον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ Ἡμερῶν, καὶ Νυκτῶν, καὶ τῶν τεσσάρων τοῦ ἔτους Ὡρῶν.

Ὁ Ἥλιος διττὴν φερόμενος κίνησιν· τὴν μὲν, διὰ τῆς οἰκείας Σφαίρας τὴν πλανητικὴν· τὴν δὲ, διὰ τῆς βιαίας περιαγωγῆς τοῦ ἀπλανοῦς Οὐρανοῦ· διὰ μὲν τῆς πεπλανημένης κινήσεως, τὰς ὥρας ἀπαρτίζει· διὰ δὲ τῆς ἄλλης τῆς σὺν τῷ Οὐρανῷ, τὰς Ἡμέρας καὶ τὰς Νύκτας ἀποτελεῖ· τὰς Ἡμέρας, τὸν περὶ ἡμᾶς ἀέρα φωτίζων διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ· τὰς Νύκτας, ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα κεκρυμμένος, καὶ μηκέτι διαπέμπων τὰς λαμπηδόνας αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν τῆς γῆς ἐπιπρόσθησιν. Οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἡ Νὺξ, ἢ τὸ τῆς γῆς ἀποσκίασμα.

Ταῖς Ἡμέραις δὲ καὶ ταῖς Νυξὶν αὐξήσεις καὶ μειώσεις προσγίνονται, καὶ τῶν Ὡρῶν ἐκτελεῖται ἡ τετραλυς, διὰ τὸ ἐγκεκλίσθαι τὸν Κόσμον· καὶ τὸν μὲν τῶν Πόλων Βόρειον, ἄνω τοῦ Ὁρίζοντος εἶναι, καὶ διὰ παντὸς ἡμῖν φανερόν· τὸν δὲ, κάτω καὶ διηνεκῶς ἀφανῆ· κἀντεῦθεν, πάντας τοὺς ἐν τῷ Στερεώματι παραλλήλους Κύκλους ἐφ' οὓς φέρεται

φέρεται ὁ Ἥλιος εἰς ἄνισα τμήματα ὑπὸ τε Ὁρίζοντος διαιρεῖσθαι πλὴν μόνε τε μεγίστε τε Ἰσημερινε· τά, τε Κλίματα τῆς γῆς μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν χέσιν πρὸς τὸν Ζωδιακὸν, ὡς ἄλλων ἄλλοις ὑποκειμένων τε Στερεώματος μέρεσι, κἀντεῦθεν διαφόρων ὄντων κατὰ τὰς κράσεις.

Ἐν μὲν ἓν τῷ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν Κλίματι μεσαιτάτῳ τῆς Γῆς ὄντι, θέσιν ἔχει τὴν ἰσαιτάτην ὁ κόσμος, ἑκατέρε τῶν Πόλων ἐπὶ τε Ὁρίζοντος φαινομένε, καὶ Κύκλων ἀρκτικῶν ἐχ ὑπαρχόντων ἐν τέτῳ τῷ Κλίματι· πάντων δὲ τῶν Ἀστέρων ἀνιχόντων τε καὶ καταδυομένων, μηδενὸς ὄντος ἀεὶφανες, μητ' αὖ ἀφανες.

Ἀπὸ δὲ τέτε τε Κλίματος ὡς ἐπὶ τὰς εὐκράτες, ἡ θέσις ἀλλοῖτας τε Κόσμε· τε μὲν, ἀποκρυπτομένε τῶν Πόλων· τε δ' ἐξαιρομένε· πρὸς μὲν τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκεμένην ἐξαιρομένε τε βορείε· πρὸς δὲ τὴν ἀπέναντι, τε νοτίε. Σφαιρικε γάρ πως τε χήματος ὄντος τῆς Γῆς, ὁ μὲν ὑπὸ τε περὶ τὴν γῆν κυρτώματος ἐπιπροθέμενος, κρύπτεται τοῖς ἀφισαμένοις αὐτε, καθ' ὅσον ἀφίσανται· ὁ δὲ, φαίνεται τοῖς πλησιάζεσι, καθ' ὅσον πλησιάζεσιν.

Ὑποκείθω γᾶν τις ἐκ τῆς διακεκαυμένης πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐρχόμενος εὔκρατον. Τέτῳ δὴ τὸ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν ἔτι διαπορευομένῳ Κλίμα, τῶν Πόλων ἐδεὶς ἐξηρμένος ὀφθήσεται· (καὶ ἄμφω γὰρ ὁμοίως ἐπὶ τε Ὁρίζοντος.) καὶ ἔτ' ἀεὶφανὴς τῶν Ἀστέρων ἔσαι τις, ἔτ' ἀφανής. Ὅθεν ἐδὲ Κύκλος τις ἀρκτικὸς· ἔτ' αὖθις Ἀνταρκτικός. Ἀρκτικὸν γὰρ Κύκλον εἶναι δεῖ καθ' ἡμᾶς, τὸν τὲς ἀεὶφανεῖς περιέχοντα τῶν Ἀστέρων· τὸν δὲ τὲς ἀποκεκρυμμένες, Ἀνταρκτικόν. παραμείψαντι δὲ τὸ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν Κλίμα, Πόλος μὲν ὁ νότιος αὐτῷ πάμπαν ἀποκρυβήσεται. Καθ' ὅσον δ' ἂν ἔτος ἀποκρυβείη, κατὰ τοσέτον ἐξαρθείη πρὸς ὕψος ὁ βόρειος· καὶ ἔτως ἐγκλισιν ἀπὸ τῶν βορείων ὡς ἐπὶ τὰ νότια τε Κόσμε λαμβάνοντος, οἱ μὲν, τῶν περὶ τὲς Πόλες Ἀστέρων ἀεὶφανεῖς γίνοιντο· οἱ δ' ἀφανεῖς. καὶ οἱ τέτες περιέχοντες Κύκλοι τὸ αὐτὸ πάχοιεν ἀναγκαίως, κατὰ τὴν

προκο-

προκοπὴν τῆς πορείας μεταποιέμενοι, καὶ μείζως ἀεὶ κατ' ἰσότητα καὶ ἄμφω γινόμενοι.

Τοιστοτρόπως ἓν ἐγκεκλιμένῳ τῷ Κόσμῳ, δεῖ νοεῖν τῶν ἀπλανῶν Ἀστέρων ἕκαστον τῷ Στερεώματι συμπεριφερόμενον, Κύκλον περιγράφειν διὰ τῆς τοιαύτης περιφορᾶς. Πάντες ἓν οἱ τοιοῦτοι Κύκλοι, παράλληλοι μέν εἰσι· μεγίστῳ δ' ἐν αὐτοῖς ὄντος τοῦ Ἰσημερινοῦ, μείονες ἁπάντων οἱ περὶ τὸν Πόλον ὑπάρχουσιν. Ὥστε πρὸς λόγον, οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ ὡς πρὸς τὸν Πόλον, ἀεὶ ἐλάττους· οἱ δ' ἐκ τῶν Πόλων ὡς πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἀεὶ μείζους.

Συμπάντων τοίνυν τῶν Παραλλήλων, καὶ τοῦ μεγίστου, καὶ τῶν ἐλαχίστων, καὶ τῶν μεταξύ· κατὰ μὲν τὸ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν Κλίμα, τὰ ἡμίσεα τμήματα ὑπὲρ γῆν, καὶ τὰ λοιπὰ ἡμίσεα ὑπὸ γῆν. Τῷ δ' ἐκεῖθεν ἀφικνουμένῳ πρὸς τὰ ἐνταῦθα, καθάπερ ὁ Βόρειος Πόλος ἐξαίρεται καὶ ὁ Κόσμος ἐγκλίνεται· τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ Κύκλοι τὴν αὐτὴν χέσιν ἐκ ἔτι διατηροῦσιν· ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἰσημερινοῦ μεγίστου ὄντος, καὶ εἰς ἴσα δύω τέμνοντος τὸν Κόσμον, τὸ ἥμισυ μένει πάντοτε ὑπὲρ γῆν, καὶ τὸ λοιπὸν ἥμισυ ἀκριβῶς ὑπὸ γῆν· τῶν δ' ἀπ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τοὺς Πόλους Κύκλων, ὁπόσοι μὲν ὡς πρὸς τὸν Βόρειον, τὰ μείζω τμήματα ἔχουσιν ὑπὲρ γῆν, τὰ δ' ἐλάττω ὑπὸ γῆν· ὁπόσοι δ' ὡς πρὸς τὸν Νότιον, ἔμπαλιν. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀνταρκτικὸς ὅλος κεκρυμμένος ἐστὶν, ὥσπερ ἀειφανὴς ὅλος ὁ Ἀρκτικός. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἡμετέραν εὔκρατον, ἔτως ἔχει· Κατὰ δὲ τὴν Ἀντεύκρατον, ἀντεστραμμένως. Τὰ γὰρ ἡμῖν ὑψηλὰ, τοῖς ἐκεῖ ταπεινὰ· καὶ ἔμπαλιν. Ἐγκέκλιται γὰρ ὁ Κόσμος ἐκείνοις, ὡς ἀπὸ τῶν Νοτίων ἐπὶ τὰ Βόρεια. Καὶ ὁ μὲν ἀρκτικὸς Κύκλος ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα κέκρυπται· ὁ δ' Ἀνταρκτικὸς, τὸ ἴσον ἐξῆρται ἀπὸ τοῦ Ὁρίζοντος.

Τούτων ἔτως ἐχόντων, ὁ Ἥλιος ἀπὸ Τροπῶν ἐπὶ Τροπὰς τὴν πλανητικὴν ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν Φερόμενος κίνησιν, φανερὸν ὅτι τοὺς Κύκλους ἐξαλλάσσει πάντας, ὁπόσοι μεταξὺ νοοῦνται τῶν Τροπικῶν. Ὅταν μὲν ἓν ἀπὸ τῶν Βορείων ἐπὶ τὰ Νότια Φερόμενος, ἐφάψηται τοῦ χειμερινοῦ

Τροπικε, βραχυτάτην ἡμῖν τὴν Ἡμέραν ποιεῖ· τὴν δὲ Νύκτα, μεγίστην. Ὁ γὰρ Κύκλος ἕτος, πάντων, ὧν ψαύει Κύκλων ὁ Ἥλιος, ὑπὸ γῆν ἔχει τμῆμα μέγιστον· ὑπὲρ γῆν δ', ἐλάχιστον.

Ὅταν δὲ τε χειμερινε Τροπικε ὁ Ἥλιος ἐφαψάμενος, γίνηται πάλιν ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τε Κόσμε ὁρώμενος, ἐντυγχάνει Κύκλοις ἔχεσιν ὑπὲρ γῆν τμήματα μείζω τε ὑπὲρ γῆν τμήματος τε χειμερινε Τροπικε. Καὶ ὅσῳ τὰ τῶν Κύκλων ὑπὲρ γῆν τμήματα μείζω, τοσέτῳ καὶ τὴν ἡμέραν αὐξομένην πρὸς λόγον παρέχεται, μέχρι μὲν τε πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καταντήματος, ἔτι μικροτέραν τῆς νυκτὸς διαμένεσαν.

Ἐπὰν δ' ἐφάψηται τε Ἰσημερινε, τε τὸ ἥμισυ ἔχοντος ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ἴσον μέρος ὑπὸ γῆν, ἐαρινὴν Ἰσημερίαν ποιεῖ· πάντη μὲν ἀκριβῆ τε Ἰσημερινε ἐφαψάμενος καθ' ἓν τῶν δύω σημείων, καθ' ἃ τέμνεσιν ἀλλήλες ὅ,τε Ὁρίζων καὶ ὁ Ἰσημερινός· ἀκέτι δὲ τοιαύτην ἠκριβωμένην, ὅταν καθ' ἕτερον σημεῖον παρὰ τὰ εἰρημένα, τε αὐτε ἐφάψηται Ἰσημερινε.

Τελέσας ἓν ὁπωσῦν τὴν Ἰσημερίαν ὁ Ἥλιος, καὶ ἀπὸ τε Ἰσημερινε ἀνατρέχων ὡς ἐπὶ τὸν Θερινὸν Τροπικὸν, ἐπεὶ Κύκλοις ἐντυγχάνει μείζω τὰ ὑπὲρ γῆν ἔχεσι τμήματα, μείζες τῶν Νυκτῶν καὶ τὰς Ἡμέρας ἐξ ἀνάγκης παρέχεται, τῆς τοιαύτης αὐξήσεως προϊέσης, μέχρις ἂν πελάσοι τῷ Θερινῷ Κύκλῳ, ὃς μέγιστον καθ' ἡμᾶς ἔχει τμῆμα πάντων, ὧν ἐφάπλεται Κύκλων ὁ Ἥλιος, καὶ διὰ τέτο τὴν ἐν τῇ Θερινῇ τροπῇ Ἡμέραν μεγίστην ποιεῖ.

Ἐντεῦθεν δ' ὡς ἐπὶ τὰ Νότια κατιὼν, Κύκλοις ἐντυγχάνων τμήματα ἔχεσιν ὑπὲρ γῆν ἐλάττω, πρὸς λόγον τε ὑπὲρ γῆν τμήματος τε θερινε Τροπικε, καὶ τὴν Ἡμέραν ἀναλόγως μειεμένην παρέχεται· μείζω μὲν τῆς Νυκτὸς, μέχρις ἂν πελάσοι τῷ Ἰσημερινῷ. Τέτε δ' ἐφαψάμενος, τὴν Φθινοπωρινὴν Ἰσημερίαν ποιεῖ· καθὼς ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς Ἰσημερίας δεδήλωται. Καὶ ἕτω Κύκλοις ἐντυγχάνων ἑξῆς τὰ ὑπὸ γῆν ἔχεσι τμήματα μείζω τῶν ὑπὲρ γῆν, καὶ τὰς Νύκτας ἀποτελεῖ μείζες τῶν Ἡμερῶν.

Ὑπὸ

Ὑπὸ τὸν ζωδιακὸν τοίνυν ὁ Ἥλιος τὴν πλανητικὴν ποιέμενος κίνησιν, καὶ ἄλλοις ἄλλοτε μέρεσιν ὑποβαίνων αὐτῆ, καὶ ἔτω τὰς Ὥρας ἐπιτελῶν, τροπὴν μὲν Θερινὴν ποιεῖ τῆς οἰκήσεως ἡμῶν γενόμενος ἐγγιςα· καὶ ὑψηλὰς ἡμῖν ἐφθεὶς ὅτι μάλιςα, καὶ βορειότατον διελθὼν Κύκλον, καὶ μεγίςην ἐκ τελέσας Ἡμέραν τῶν ὅλων τῆ Ἐναυτῆ Ἡμερῶν· ἐλαχίςην δὲ Νύκτα τῶν ὅλων Νυκτῶν. Τροπὴν δὲ χειμερινὴν ποιεῖ τῆς οἰκήσεως ἡμῶν πορρωτάτω γενόμενος, καὶ ταπεινότατος ἡμῖν ὀραθεὶς, καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν Ὁρίζοντα, καὶ διανύσας Κύκλον νοτιώτατον, καὶ μεγίςην ἐκτελέσας Νύκτα Νυκτῶν ἁπασῶν, Ἡμέραν δ' ἐλαχίςην Ἡμερῶν ἁπασῶν.

Ἰσημερίαν δὲ ποιεῖ ἐαρινὴν ὁπόταν ἀπὸ τῶν χειμερινῶν Τροπῶν ἐπὶ τὰ βόρεια, καὶ τὸν θερινὸν ἐρχόμενος Τροπικὸν, καὶ μέσως ἀμφοτέρων τῶν Τροπικῶν κατὰ τὴν πορείαν γενόμενος, ὀδεύσῃ Κύκλον εἰς ἴσα δύω διαιρῶντα τὸν Κόσμον. Ἰσημερίαν δὲ Φθινοπωρινὴν, ὅταν ἐπὶ τὰ Νότια καὶ τὸν χειμερινὸν Τροπικὸν ὑποστρέφων ἀπὸ τῆ θερινῆ Τροπικῆ, καὶ μεσαίτατος ὁμοίως ἀμφοῖν γενόμενος, τὸν αὐτὸν πορεύσηται Κύκλον τὸν ἰσημερινόν· Αὐξομένας μὲν παρέχεται τὰς Ἡμέρας, ἐπὶ τὰ βόρεια τῆ κόσμῳ ἐρχόμενος ἀπὸ τῆ χειμερινῆ Τροπικῆ· Μειωμένας δὲ, κατιὼν ἀπὸ τῶν τῆ κόσμῳ βορείων ἐπὶ τὰ Νότια καὶ τὸν χειμερινὸν Τροπικόν.

Οὐ κατ' ἰσότητα δὲ Προθήκης γίνονται τῶν Ἡμερῶν αἱ Αὐξήσεις καὶ τῶν Νυκτῶν· ἀλλ' ὁπόταν ἄρξηται ἡ Ἡμέρα τῆ αὔξεσθαι κατὰ μὲν τὸν πρῶτον Μῆνα, δωδέκατον αὔξεται τῆς ὅλης ὑπεροχῆς, ἧ τῆς ἐλαχίςης Ἡμέρας ὑπερέχει ἡ μεγίςη· κατὰ τὸν δεύτερον, ἕκτον· κατὰ τὸν τρίτον, τέταρτον· κατὰ τὸν τέταρτον, ὁμοίως τέταρτον· κατὰ τὸν πέμπτον, ἕκτον· καὶ κατὰ τὸν ἕκτον, δωδέκατον. Ὥςε εἰ ἓξ Ὥραις ὑπερέχει τῆς ἐλαχίςης Ἡμέρας ἡ μεγίςη, τὸν μὲν πρῶτον Μῆνα προσεθήσεται τῇ αὐξομένῃ Ἡμέρᾳ, Ἡμιώριον· τὸν δεύτερον, Ὥραν τὸν τρίτον, Ὥραν καὶ Ἡμιώριον· ὡς ἔτω γενέσθαι τριῶν Ὡρῶν Προθήκην κατὰ τὸ τρίμηνον· κατὰ τὸν τέταρτον

Μῆνα πάλιν Ὥρα καὶ Ἡμιώριον προσεθήσεται· κατὰ τὸν πέμπτον, Ὥρα· καὶ κατὰ τὸν ἕκατον, Ἡμιώριον. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πὶ τῶν Νυκτῶν.

Ἡ δ' αἰτία τε μὴ γίνεθαι τὰς Προσθήκας ἴσας, τοιάδε τίς ἐστιν. Ὁ ζωδιακὸς Κύκλος, ὑφ' ὃν ὁ Ἡλιακὸς, εἰ θα ποιεῖται τὴν πορείαν ὁ Ἥλιος, λοξὸς ὤν, καὶ κατὰ δύω μὲν Σημεῖα τέμνων τὸν Ἰσημερινὸν, ἑκατέρε δὲ τῶν Τροπικῶν καθ' ἓν σημεῖον ἁπτόμενος, τὸν μὲν Ἰσημερινὸν καὶ τὰς πλησίον παραλλήλες, ὀρθότερος τέμνει, καὶ ὀλίγε δεῖν πρὸς γωνίας ὀρθὰς· τοῖς δὲ Τροπικοῖς, πλαγιώτερος παράκειται, καπὶ πλέον ἐγκεκλιμένος. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἡλιακός. Ὀξειῶν τοίνυν ἐσῶν τῶν Γωνιῶν παρὰ τοῖς Τροπικοῖς, χολαιότερον αὐτοῖς ὁ Ἥλιος πρόσεισιν· ὁμοίως δὲ καὶ τέτων ἀφίσαται. Κατὰ δὲ τὸν Ἰσημερινὸν, ὀρθοτέρε τε τῶν Ζωδίων Κύκλε τυγχάνοντος, ὡσαύτως δὲ καὶ τε ὑπ' αὐτὸν ἡλιακε, τὰς πρὸς αὐτὸν δὴ τὸν Ἰσημερινὸν προσόδες, καὶ τὰς ἀπ' αὐτε ἀναχωρήσεις ἀθρεξέρας ποιεῖται ὁ Ἥλιος· τῇ τῆς προνοίας Σοφίᾳ τὴν τοιαύτην χέσιν κληρωσαμένε τε Ζωδιακε πρὸς τὰς Τροπικὰς, ὑπὲρ τε μὴ τὰς μεταβολὰς ἄφνης γίνεθαι τῶν Ὡρῶν.

Ἀπὸ μὲν ἓν ἐαρινῆς Ἰσημερίας ἕως Τροπῶν θερινῶν, τέσσαρες Ἡμέραι πρὸς ἐνενήκοντα, καὶ Ἡμέρας ἥμισυ· ἀπὸ δὲ Τροπῶν θερινῶν ἕως φθινοπωρινῆς Ἰσημερίας, Ἡμέραι τρεῖς πρὸς ἐνενήκοντα, καὶ Ἡμέρας ὁμοίως ἥμισυ. Ἀπὸ ταύτης τῆς Ἰσημερίας ἕως Τροπῶν χειμερινῶν, μία Ἡμέρα πρὸς ἐνενήκοντα· καὶ ἀπὸ χειμερινῶν Τροπῶν ἕως ἐαρινῆς Ἰσημερίας, ἓξ καὶ ὀδοήκοντα Ἡμέραι καὶ Ἡμέρας τέταρτον.

Ἴσων ἓν ὄντων τῶν τε Ζωδιακε τεταρτημορίων, ἐκ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ταῦτα διέξεισιν ὁ Ἥλιος· ἐπείπερ ἐ δι' αὐτε τε Ζωδιακε ποιεῖται τὴν πορείαν, ἀλλὰ διὰ τε ἡλιακε. Ὁ δ' Ἡλιακὸς, ἔκκεντρός ἐσι πρὸς τὸν Ζωδιακόν. Τεμνομένε γὰρ εἰς ἴσα τέσσαρα τε Ζωδιακε, ὁ ἐντὸς αὐτε Ἡλιακὸς, εἰς ἄνισα τέμνεται· καὶ αἱ ἀπὸ τῶν Τροπικῶν καὶ τε Ἰσημερινε ἐλκόμεναι Διάμετροι, τὸν μὲν Ζωδιακὸν εἰς ἴσα τέμνεσιν· ἐκ ἔτι δέ γε καὶ τὸν Ἡλιακὸν, διὰ τὸ μὴ τυγχά-

τυγχάνειν ὁμόκεντρον τῷ Ζωδιακῷ. Μόνοι γὰρ οἱ τοῖς αὐτοῖς Κέντροις κεχρημένοι Κύκλοι, τεμνομένας ἔχουσιν εἰς ἴσα τὰς Περιφερείας ὑπὸ τῶν Διαμέτρων. Ἂν τοίνυν ὁ Ἡλιακὸς εἰς δώδεκα τμήματα συνδιαιρεθῇ τῷ Ζωδιακῷ, τοῖς τῆ Ζωδιακῆ τμήμασιν ἴσοις ἔσιν, ἄνισα τὰ τῆ Ἡλιακῆ ὑποκείσεται τμήματα· καὶ μέγιστον μὲν αὐτῆ τμῆμα ἔσαι, τὸ ὑποκείμενον τοῖς Διδύμοις· ἐλάχιστον δὲ, τὸ ὑποκείμενον τῷ Τοξότῃ· καὶ ἄλλα ἄλλων μείζω καὶ ἐλάττω πρὸς λόγον ἔσονται. Διὸ τὰς μὲν Διδύμας ὁ Ἥλιος ἐν μικίῳ χρόνῳ ὑπέρχεται· (καὶ γὰρ ἐν Διδύμοις ἐσὶν ὑψηλότατος·) τὸν δὲ Τοξότην, ἐν ἐλαχίσῳ· (καὶ γὰρ ἐσὶν ἐναὐτῷ ταπεινότατος·) ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις Ζωδίοις ἀναλόγως ὑψηλότερος ὢν ἢ ταπεινότερος, ἐν διατρίβει καὶ πολυχρονιώτερον ἢ βραχυχρονιώτερον.

Ἀλλ' ἐδὲ τὰ νυχθήμερα πάντα τὸ ἰσαίτατον ἀλλήλοις ἔχει κατ' ἀκρίβειαν, ἀλλὰ μόνον πρὸς αἴθησιν ἴσα δοκεῖ. Παντὸς μὲν γὰρ νυχθημέρε, μείων ἐσὶν ἡ τῆ Κόσμε Περιφορὰ· διὰ τὸ καὶ τὸν Ἥλιον ἰδίαν ποιεῖσθαι κίνησιν, ἐναντίως τῷ Οὐρανῷ· καὶντεῦθεν ἀπὸ τῆ αὐτῆ Σημείε πρὸς ταὐτὸ τῆ Οὐρανῆ καταντήσαντος, μήπω κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὁρᾶσθαι τὸν Ἥλιον· ἀλλ' ὁπόταν ἡ Περιφέρεια τῆ Κύκλε ἀνενεχθῇ· ἣν δὴ τῷ νυχθημέρῳ κατὰ τὴν ἑαυτῆ διήνυσεν ὁ Ἥλιος κίνησιν, τότε καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῇ Ἀνατολῇ φαίνεσθαι. Πάντα δὲ τὰ Νυχθήμερα τὸ ἄνισον ἀλλήλοις ἔχουσι, διὰ τὴν τῆ Ἡλίε κίνησιν τὴν πλανητικὴν, καὶ τῆ ἡλιακῆ Κύκλε τὸ ἔκκεντρον πρὸς τὸν Οὐρανόν. Εἰ μὲν γὰρ ἰδίαν κίνησιν ἐκ εἶχεν ὁ Ἥλιος, τῷ Οὐρανῷ δὲ συμπεριήγετο μόνον, ἴσα ἦν ἀλλήλοις ἂν ἅπαντα τὰ νυχθήμερα τῶν ὀρθῶς ἀναφερομένων τῆ Ζωδιακῆ τμημάτων, ἤγεν τῶν Θερινῶν, καταδυομένων λοξῶς· καὶ τῶν λοξῶς ἀναφερομένων, ἤγεν τῶν Χειμερινῶν, καταδυομένων ὀρθῶς· καὶ ἐδὲν ἐντεῦθεν τὸ τῆς τῶν Νυχθημέρων ἀνισότητος αἴτιον, ἴσων ἀεὶ γινομένων τῶν τῆ Αἰθέρος περιτροφῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἥλιος ἄλληλον ποιεῖται τὴν ἑαυτῆ κίνησιν τὴν πλανητικὴν, ἃ μένει ἐν ᾧπερ ἀνέτειλε μορίῳ τῆ ζωδιακῆ, ἵνα καὶ δύνῃ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' ἐν

ἄλλω μὲν ἀνατέλλει, ἐν ἄλλῳ δὲ δύνει. τοῦτο δὲ δι' ὅλε ποιῶν, ἄνισα πρὸς ἀκρίβειαν τίθησι τὰ Νυχθήμερα, τῶν ὑπὸ τὸν ζωδιακὸν τε ἡλιακε μορίων ἐν οἷς ὁ Ἥλιος, ἄλλων ἄλλως ἀναφερομένων, καὶ ἄλλων ἄλλως δυομένων, διὰ τὸ τῆς τε Ἡλίε φυσικῆς κινήσεως ἄλογον. Πάλιν εἴπερ ἰδίαν ἔχων ὁ Ἥλιος κίνησιν, ἐ τὸν ἑαυτε Κύκλον εἶχεν ἔκκεντρον πρὸς τὸν Οὐρανόν· καὶ ἔτως ἂν ἴσα πάντα τὰ Νυχθήμερα ἦν, ταῖς τε Αἰθέρος ἴσαις περιτροφαῖς ἴσων ἀεὶ προσιθεμένων τῶν Ἡλιακῶν πεπλανημένων κινήσεων, διὰ τὴν ἰσότητα τῶν μερῶν *), ἐφ' οἷς περ ἡ κίνησις. Ἀλλὰ τοῦτο ἐκ ἔστιν. Ὥστε τῷ Ἡλίῳ ἡ κίνησις ὁμε καὶ τὸ ἔκκεντρον τε Κύκλε αὐτε, τῆς τῶν νυχθημέρων ἀνισότητος αἴτια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ Οἰκήσεων.

Οἰκεμένης καθ' ὑπόθεσιν ὅλης τῆς Γῆς, τῶν Οἰκήσεων, αἱ μὲν, Περίσκιοι γενήσονται· αἱ δ' Ἀμφίσκιοι· αἱ δ' Ἑτερόσκιοι. Περίσκιοι μὲν, αἱ ὑπὸ τὰς Πόλας, ἐν αἷς ὁ Ἐνιαυτὸς εἰς Ἡμέραν καὶ Νύκτα διαιρεθήσεται· γινομένε μὲν Ὁρίζοντος ἐν ταύταις τῷ Ἰσημερινῷ, ζωδίων δὲ διαπαντὸς ἓξ ὄντων ὑπὲρ γῆν τῶν αὐτῶν, καὶ ἓξ ὑπὸ γῆν. Κύκλον δ' ἐν ἐν ταῖς τοιαύταις Οἰκήσεσιν αἱ Σκιαὶ περιγράφεσαι, Περισκίες ποιεῦσιν αὐτὰς, παραπλησίως τοῖς Μύλοις ἐν τοῖς ὑπὸ τὰς Πόλας Κλίμασι φερομένε τε Στερεάματος.

Ἀμφίσκιοι δὲ Οἰκήσεις, αἱ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινόν. Πρὸς Νότον μὲν γὰρ ἀπιόντος τῷ Ἡλίῳ καὶ ὡς πρὸς χειμερινὸν Τροπικὸν ἀπὸ τε ἰσημερινε Κύκλε, πρὸς τὸν Βορρᾶν ἀποκλινεῦσιν αὐτῶν αἱ Σκιαὶ· πρὸς δὲ τὸν θερινὸν Τροπικὸν ἀπὸ τε ἰσημερινε Κύκλε πορευομένε τε Ἡλίε, αἱ Σκιαὶ πρὸς Νότον τραπήσονται.

Ἑτερόσκιοι δέ εἰσιν, αἱ Εὔκρατοι. Καὶ γὰρ ὅταν πρὸς Μεσημβρίαν ὁ Ἥλιος γένηται, τῶν μὲν τὴν βορείαν ἐχόντων Ζώνην, πρὸς Βορρᾶν ἀποκλίνεσιν αἱ Σκιαί· τῶν

*) ἐν ἄλλοις. Ἡμερῶν, ἐφ' οἷς περ.

τῶν δὲ τὴν Ἀντεύκρατον ἡμῖν, πρὸς Νότον. Συμπεριέρχεται μὲν γὰρ ἡ Σκιὰ τῆς Γῆς πάντοτε τῷ Ἡλίῳ, καὶ διαμετρεῖ τὸν. Ὥστε ἡ διὰ τῆ ἄκρε τῆς Σκιᾶς ἀγομένη Διάμετρος, ἐπὶ τὸ τῆ Ἡλίε Κέντρον πεσεῖται. Καὶ σύμπασαι δὲ τῶν ὑπὸ τῆ Ἡλίε φωτιζομένων σωμάτων αἱ Σκιαὶ, τῇ Σκιᾷ συμπεριπολῆσι τῆς Γῆς. Ὅθεν ἐν μὲν ταῖς Ἰσημερίαις ἀνατέλλοντος τῆ Ἡλίε, πρὸς δύσιν ἰσημερινὴν ἀποκλίνεσιν αἱ Σκιαὶ· δυομένε δὲ, πρὸς Ἀνατολὴν ἰσημερινήν· ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς Τροπαῖς ἀνατέλλοντος μὲν τῆ Ἡλίε, πρὸς Δύσεις θερινὰς ἡ τῶν Σκιῶν ἀπόκλισις γίνεται· δυομένε δὲ, πρὸς Ἀνατολὰς θερινάς. Ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς Τροπαῖς, ἀνίσχοντος μὲν τῆ Ἡλίε, πρὸς Δυσμὰς αἱ Σκιαὶ χειμερινὰς ἀποτείνονται· δυομένε δὲ, πρὸς Ἐπιτολὰς χειμερινάς· κατὰ Χιασμὸν γινομένης ἐν Θέρει καὶ Χειμῶνι τῆς τῶν Σκιῶν ἀποκλίσεως.

Διαιρεθέντες δ' οἱ Φυσικοὶ τὰς Εὐκράτες, εἰς οἰκέμενα τέσσαρα τμήματα, καὶ Περιοίκες ἡμῖν ἐπινοοῦντες Ἀντοίκες τε καὶ Ἀντίποδας, λέγεσι καὶ κοινότητας ἡμῖν εἶναι πρὸς ἐκείνες καὶ ἑτερότητας. Πρὸς μὲν οὖν τὲς Περιοίκες κατὰ τὸν τῶν Φυσικῶν λόγον ἔσαι κοινὸν ἡμῖν, πρῶτον μὲν, τὸ τὴν αὐτὴν οἰκεῖν Εὔκρατον· ἔπειτα, τὸ κατὰ ταυτὸν ἔχειν τὰς ὥρας τῆ Ἐνιαυτῆ, καὶ τὰς Αὐξήσεις καὶ τὰς Μειώσεις τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν. Διάφορον δὲ πρὸς ἡμᾶς, τὸ παρ' ἡμῖν ἡμέρας ἔσης, παρ' ἐκείνοις εἶναι Νύκτα· καὶ ἔμπαλιν, πλατύτερον τότε λεγομένε. Οὐδὲ γὰρ ἀκριβῶς, ὁπόταν καταδύηται παρ' ἡμῖν ὁ Ἥλιος, ἀρχὴν λαμβάνει τῆ παρ' ἐκείνοις ἀνίσχειν. Οὕτω γὰρ ἂν παρ' ἡμῖν ἔσης μακρᾶς τῆς ἡμέρας, ἡ Νὺξ ἐγίνετο παρ' ἐκείνοις μακρὰ· καὶ ἦν ἡμῖν τὰ κατὰ τὰς ὥρας ἐναλλαγμένα, καὶ τὰς αὐξήσεις καὶ τὰς μειώσεις τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν. Νυνὶ δὲ σφαιροειδῆ τὴν Γῆν ἔσαν περιὼν ὁ Ἥλιος καὶ κυκλῶν, οἷς ἑκάσοτε μέρεσιν ἐπιβάλλει τὰς ἀκτῖνας, ταῦτα λαμπρύνει τε καὶ φωτίζει, τὰ τῆς Γῆς κυρτώματα κατὰ τὴν πορείαν ὑπερτιθέμενος. Ὅθεν ἔτι παρ' ἡμῖν ὁρώμενος ὑπὲρ Γῆν, τοῖς Περιοίκοις ἡμῶν ἀνίσχων φανήσεται. Πρὸς δὲ τὲς Ἀντοίκες ἡμῖν ὑπάρχει κοινὸν, τὸ κα-

κείνες καὶ ἡμᾶς, ὑπὸ τὸ ὑπὲρ γῆν οἰκεῖν Ἡμισφαίριον· ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ ταυτὸν ἔχειν τὰς Ἡμέρας τε καὶ τὰς Νύκτας· λεγομένε καὶ τέτε πλατύτερον. Παρ' ἡμῖν γὰρ Ἡμέρας ὅσης μεγίστης, ἐλαχίστη παρ' ἐκείνοις ὑπάρχει· καὶ ἔμπαλιν. Ἐνήλακται γὰρ ἡμῖν πρὸς αὐτὲς τὰ κατὰ τὰς Ὥρας, καὶ τὰς Αὐξήσεις, καὶ τὰς Μειώσεις τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν. Πρὸς δὲ τὰς Ἀντίποδας, ἀδὲν ἡμῖν ἀδόλως κοινόν· ἀλλ' ἀντέρραπται τὰ πάντα. Καὶ γὰρ τὰ ὑπὸ γῆν ἀλλήλων ἔχομεν Κλίματα, καὶ τὰ κατὰ τὰς Ὥρας ἡμῖν ἐνήλακται, καὶ τὰ κατὰ τὰς Ἡμέρας, καὶ τὰς Νύκτας, καὶ τὰς Αὐξήσεις καὶ Μειώσεις αὐτῶν. Τῷ δ' ἐνηλάχθαι τὰ κατὰ τὰς Ὥρας, καὶ τὰς Αὐξήσεις καὶ τὰς Μειώσεις τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν ἐν ταῖς Εὐκράτοις, ἡ τῆ Κόσμε ἔγκλισις αἰτία ἐσι, καὶ ἡ εἰς ἄνισα τῶν ἐν Οὐρανῷ νοεμένων παραλλήλων Κύκλων τομή. Πάντες γὰρ ἴσοι, πλὴν τῆ Ἰσημερινῆ, μείζοσι καὶ ἐλάττοσι τέμνονται τμήμασιν, ἀτμήτων μόνων ὄντων τῶν Ἀρκτικῶν καὶ Ἀνταρκτικῶν.

Ὅσοι μὲν ἓν τῶν παραλλήλων Κύκλων ἡμῖν ταπεινοὶ, τοῖς τὴν Ἀντεύκρατον ἔχεσιν, ὑψηλοὶ, καὶπὶ πολὺ ἐξηρμένοι· καὶ ἔμπαλιν. Ὅθεν καὶ ὁ μὲν ἡμέτερος χειμερινὸς Κύκλος, Θερινὸς ἐκείνοις, μέγιστον ἔχων τμῆμα τὸ ὑπὲρ γῆν· ὁ δ' ἐκείνων Θερινὸς, ἡμῖν Χειμερινὸς, μηδενὸς τοιέτε συμβαίνοντος ἐν τῷ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν Κλίματι, ἀλλ' Ἰσημερίας ὅσης διαπαντὸς· ὅτιπερ ἐδαμῶς ἐν ἐκείνῳ τῷ Κλίματι ὁ Κόσμος ἐγκέκλιται, ἀλλ' ὅμοια τυγχάνει πάντων τῶν Παραλλήλων τὰ τμήματα· τάθ' ὑπὲρ γῆν, τάθ' ὑπὸ γῆν. Ἡμικύκλια γάρ.

Αἱ δ' Αὐξήσεις καὶ αἱ Μειώσεις τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν, κατὰ ταυτὸν μὲν γίνονται πᾶσι τοῖς τὴν ἡμετέραν οἰκεῦσιν Εὔκρατον· ὥσπερ αὖ κατὰ ταυτὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἔχσι τὴν Ἀντεύκρατον. Οὐ μὴν ἡ ἴσηγε Προθήκη καὶ Ὑφαίρεσις παρὰ πᾶσίν ἐσιν· ἀλλὰ πολλὴ ἡ ἐν τέτοις παραλλαγὴ· τοῖς μὲν, ἐλαχίστης γινομένης Προθήκης καὶ Ὑφαιρέσεως· τοῖς δὲ, μεγίστης. Αἴτιον δὲ τέτε, τὸ μὴ παρὰ πᾶσιν ἐπίσης ἐγκεκλίθαι τὸν Κόσμον,

μηδὲ

μηδὲ τὸν βόρειον Πόλον ἀπανταχῆ τὰς ἴσας ἀπὸ τῆ Ὁρίζοντος ἐξῆῤθαι μοίρας· ἀλλὰ τοῖς μὲν πρὸς Μεσημβρίαν οἰκῆσιν, πρὸς ὀλίγον· τοῖς δὲ πρὸς Ἄρκτον, ἐπὶ πλέον· τοῖς δὲ Μέσοις αὐτῶν, μέσως. Ὅθεν τοῖς μὲν κατὰ τὴν Μερόην τῆς Αἰθιοπίας, ἐπεὶ ὀλίγον, ἐκείνοις ὁ Κόσμος ἐγκέκλιται, τὴν μεγίστην Ἡμέραν τριῶν ἰσόρητα καὶ δέκα τυγχάνειν Ὡρῶν Ἰσημερινῶν· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τεσσάρων καὶ δέκα, πλείονα τὴν ἔγκλισιν δηλονότι τῆ Κόσμω λαμβάνοντος· τοῖς δὲ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον, πεντεκαίδεκα· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Ῥώμην, πεντεκαίδεκα καὶ πρὸς· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Μασσαλίαν, πεντεκαίδεκα καὶ ἡμίσως ὥρας μιᾶς· τοῖς δὲ Κελτοῖς ἑξκαίδεκα· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Μαιῶτιν, ἑπτακαίδεκα· τοῖς δὲ Βρεττανοῖς, ὀκτωκαίδεκα, τὴν Νύκτα δ' Ὡρῶν ἰσημερινῶν ἕξ. Ὅθεν καὶ φῶς εἶναι τούτοις Νυκτὸς κατὰ τοῦτον λέγεται τὸν καιρὸν, ἤτοι κατὰ τὴν Θερινὴν Τροπὴν, τῆ Ἡλίῳ τότε περὶ τὸν Ὁρίζοντα διερχομένῳ, καὶ τὰς αὐγὰς ὑπὲρ γῆν ἀναπέμποντος, ὅπερ γίνεται καὶ παρ' ἡμῖν ὁπόταν τῆ Ἡλίῳ πελάζοντος τῷ Ὁρίζοντι, πολὺ τῆ Φωτὸς τὴν τῆ Ἡλίῳ προλαμβάνῃ Ἀνατολὴν, καὶ πάλιν ἐναπομένῃ μετὰ τὴν τῆ Ἡλίῳ Κατάδυτιν. Ἥμισυ γὰρ Ζῳδίῳ, τουτέστι, πεντεκαίδεκα Μοίρας ἀπέχων ὁ Ἥλιος τῆ Ὁρίζοντος ὑπὸ γῆν, φῶς ἐκ ὀλίγου πέμπει τοῖς ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα. Φῶς τοίνυν τοιοῦτον εἶναι λέγεται Νυκτὸς ἐν Βρεττανίᾳ, γενομένῳ τῆ Ἡλίῳ περὶ τὸν Καρκῖνον· ἐπεὶ περὶ τὸν Ὁρίζοντα ποιεῖται τότε τὴν πορείαν ὁ Ἥλιος. Ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ὑπὸ γῆν τμῆμα τῆ Θερινῆ Κύκλῳ τοῖς Βρεττανοῖς. Περὶ δὲ τὴν Θέλην νῆσον, ὅλον τὸν Θερινὸν ὑπὲρ γῆν εἶναι λόγος ἐστὶν, αὐτὸν ὄντα καὶ Ἀρκτικόν. Ὁπόταν, ἓν ὁ Ἥλιος τὸν Καρκῖνον διέρχηται, μηνιαῖον ἐν ταύτῃ τῇ Νήσῳ φανήσεται χρόνον ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα· τῶν τῆ Καρκίνῳ μερῶν πάντων ὄντων ἀεὶφανῶν· ἐπείπερ ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς τῆ Καρκίνῳ ἀεὶφανέσιν ὁ Ἥλιος, ἐπιτοσοῦτον ἔσαι καὶ ὑπὲρ τὸν Ὁρίζοντα. Προϊοῦσι δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ἀρκτικώτερα καθ' ὑπόθεσιν, ἃ μόνον ὅλος

ὁ Καρκῖνος, ἀλλὰ καὶ πλείω τε Ζωδιακε μέρη τῶν ἀεὶφανῶν εὑρεθήσεται.

Ταῦτα τοίνυν ὁ Ἥλιος διερχόμενος, ἑδόλως ὑπὸ τὸν Ὁρίζοντα καταδύσεται. Καὶ ἔτως ἔσαι τινὰ Κλίματα τῆς γῆς, ἐν οἷς καὶ διμηνιαῖα καὶ τριμηνιαῖα καὶ μείζων Ἡμέρα γενήσεται. Τοῖς δ' ὑπ' αὐτὸν τὸν Πόλον τὸν Βόρειον, ἐξ Ζωδίων ὑπὲρ γῆν ὄντων ἀεὶφανῶν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἥλιος ταῦτα διέρχεται, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσῦτον ἑδόλως κρυβήσεται. Διέρχεται δὲ ταῦτα δι' Ἡμερῶν ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς ἑκατόν. Τὰ δὲ λοιπὰ, δι' Ἡμερῶν ὀκτὼ πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα καὶ ταῖς ἑκατὸν, προστιθεμένε καὶ τεσσάρτε μιᾶς ἡμέρας. Ἐπεὶ γῦν τοῖς ὑπὸ τὸν Βόρειον Πόλον ὁ Ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς ἑκατὸν, ἥμισυ δὲ ζωδίε ἀπέχον τε Ὁρίζοντος ὑπὸ γῆν, φῶς ἐκ ὀλίγον ἐκπέμπει τοῖς ὑπὲρ γῆν· προλάβοι ἂν τὴν τε Ἡλίε Ἀνατολὴν ἡλιακὸν φῶς ἐφ' Ἡμέραις τεσσαράκοντα πεντεκαίδεκα τοῖς Βορειοτάτοις· καὶ μετὰ τὸ καταδύναι τὸν Ἥλιον, ἔσαι τέτοις τὸ τοιῦτον ἡλιακὸν φῶς ἐφ' ἡμέραις ὁμοίως πεντεκαίδεκα. Τοῖς ὑπὸ τὸν Βόρειον Πόλον λοιπὸν, Ἡμέρα μὲν ἔσαι μείζων ἢ ἑπταμηνιαῖα, Νὺξ δὲ πενταμηνιαῖα μάλισά πως. Ἀεὶ γὰρ οἱ φωτισμοὶ πλεονεκτῦσι τὰς σκοτασμός.

Τοῖς μὲν ἂν ἐν τῇ Θάλῃ Νήσῳ ὁ Θερινὸς Τροπικὸς συμπίπτει τῷ Ἀρκτικῷ· τοῖς δὲ Βορειοτέροις καὶ τὸν Θερινὸν ὑπερβαίνει Τροπικὸν, πρὸς λόγον ὁ Ἀρκτικὸς· τοῖς δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν Πόλον καὶ Βορειοτάτοις, ὁ πᾶσιν ἰσημερινὸς Κύκλος, Ἀρκτικός τε γίνεται καὶ Ὁρίζων, ἐκ ἤδη δὲ κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον καὶ Ἰσημερινός. Ἀρκτικὸς μὲν γὰρ, ὅτι περιέχει τὰς τῶν Ἀστέρων ἀεὶφανεῖς, μηδενὸς ἀνατέλλοντος ἢ καταδυομένε· Ὁρίζων δὲ πάλιν, ὅτι διαχωρίζει τὸ ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν Ἡμισφαίριον. Οὐκ ἀκριβὴς δ' Ἰσημερινὸς, ἐπείπερ εἰς μίαν Ἡμέραν, καὶ μίαν Νύκλα τὸν ὅλον τέμνων Ἐνιαυτὸν, εἰς ἄνισα τὸ τοιῦτον Ἡμερόνυκλον διαιρεῖ.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ Κενοῦ.

Ἔνθα μὴ ἔστιν ὅλως τι τῶν σωμάτων, δύναται δὲ γενέσθαι σώματος τόπος, ἐκεῖνο Κενὸν ὀνομάζουσιν οἱ Φυσικοί. Τόπον γὰρ ἐξερημέιον σώματος οἴδασι τὸ Κενόν. Τινὲς μὲν ἓν ὄνομα μόνον Κενόν τε καὶ ἀνύπαρκτον λέγουσι τὸ Κενὸν· Τινὲς δὲ, τὸ ἔξω τῆς κυρτῆς Ἐπιφανείας τοῦ πρώτου καὶ κατ' ἀλήθειαν ἀπλανοῦς Οὐρανοῦ Κενὸν ἀποφαίνονται· Κενὸν σώματος, ἀ Θεοῦ. Τὸ πᾶν γὰρ, ἤτοι τὸν Κόσμον, καὶ τὸ ὑπὲρ πᾶν, ἤτοι τὸ ὑπερκόσμιον πληροῖ ὁ Θεός. Τοῦτο δὴ τὸ ὑπερκόσμιον, ἔφασαν τὸ Κενὸν· ὃ μάλιστα καὶ τόπον ἰδίως εἶπον εἶναι μόνε Θεοῦ· ἀπείρε, ἄπειρον· καὶ ἀσωμάτε, ἀσώματον· καὶ αἰωνίε, αἰώνιον. Τοιοῦτον μὲν ἓν ἐκ ἔστιν ἐν τῷ Κόσμῳ Κενόν. Σωμάτων καὶ γὰρ συμφυῶν ἀλλήλοις ἅπας ὁ Κόσμος πεπλήρωται. Τοῦτο γὰρ ὁ Κόσμος ἐστὶ, τὸ ἐξ Οὐρανοῦ καὶ Γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ Πυρὸς, Ἀέρος, καὶ Ὕδατος, σύσημά τε καὶ σύγκριμα, συμφυὲς καὶ εὐάρμοσον, καὶ ἄξιον ὑπὸ τοιούτε παραχθῆναι πανσόφε καὶ παντοδυνάμε Δημιεργοῦ· ὑφ' ἓ κἀκτῆ μηδαμῶς ὄντος, ἔκλιπαι καὶ διακεκόσμηται. Κενὸν ἓν κατὰ τὸν Κόσμον, ἐκ ἔστι τὸ οἰονεῖ. Εἰ γὰρ ἦν ὅλως ἐν τῷ Κόσμῳ Κενὸν, ἔτ' ἂν συμπαθειά τις ἐφαίνετο τῶν τοῦ Κόσμε μερῶν πρὸς ἄλληλα, ταύτην τοῦ κενοῦ διακόπλοντος· ἔτ' αὖ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μᾶλλον τῇ ὁράσει τοσαύτη τις ἦν ἡ Ἐνέργεια. Πῶς γὰρ ἦν δυνατὸν ἐξικνεῖσθαι τὴν ὄψιν μέχρι τοῦ Στερεώματος, μὴ τοῦ ἀέρος ὄντος διὰλε συνεχοῦς ἑαυτῷ, καὶ ἡνωμένε τῷ Ὑπεκκαύματι· καὶ διαὐτῷ τῷ Αἰθέρι, κατὰ συμφυΐαν ἀδιάστατον; Ὄντων γὰρ ἐν τῷ μεταξύτινων κενωμάτων, ἦργεν ἂν αἱ αἰσθήσεις ἐμποδιζόμεναι τοῖς κενώμασι· τά, τε ξενόζομα τῶν σκευῶν περιτρεπόμενα ἐν τοῖς ὕδασιν, ἐπίμπλαντο πάντως παρεμπίπλοντος διὰ τῶν κενωμάτων τοῦ ὕδατος. Νῦν δ' ἃ γίνεται τοῦτο, διὰ τὸ εἶναι ταῦτα πλήρη ἀέρος, καὶ τοῦτον

τοῦτον ἐκβληθῆναι μὴ δύνασθαι· τῶν σωμάτων αὐτῶν περιεχομένων ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

Ἀπὸ δὲ τῆς Κλεψύδρας ἐναργέστερον μαρτυρεῖται μὴ κατὰ Κόσμον εἶναί τι Κενόν. Ἔστι δ' ἡ Κλεψύδρα, σκεῦος κωνοειδὲς μικραῖς τισιν ὀπαῖς τὴν βάσιν ἔχον διάτρητον· τὸ δὲ σῶμιον, ἐξενωμένον κατ' αὐτὴν φέρον τὴν κορυφήν. Τοῦτο τὸ σκεῦος πληρέμενον ὕδατος καὶ μετεωριζόμενον, ἐπιπωματιζομένου τοῦ σωμίου διὰ τοῦ ἀντίχειρος, ἢ ἄλλως πως ἀσφαλῶς, ὥστε μὴ ἔχειν ἐντεῦθεν τὸν ἀέρα παρεισδυσιν, φέγει πᾶν τὸ ὕδωρ, ὅτι μηδ' ἐκ τῶν κατὰ τὴν βάσιν πόρων ὅλως, δύναται περεισδύναί τις Ἀήρ, προκαταληφθέντων τῶν τοῦ ὕδατος σώματι, καὶ οἱονεὶ ἀποφραγέντων, καὶ τὴν διέξοδον ἀποκλεισάντων τῷ πνεύματι. Μένει τοιγαροῦν τὸ ὕδωρ ἐντὸς, διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι κατὰ Κόσμον εὑρεθῆναί πω Κενὸν μηδὲ πρὸς βραχύ. Καταῤῥέοντος γὰρ ἂν τοῦ ὕδατος, καὶ τὰς ἐν τῇ βάσει τοῦ ἄγγους ὀπὰς ἐκ ἀπολιμπάνοντος τῇ συνεχείᾳ τῆς ῥεύσεως, ἐκ εἰχέ ποθεν ὁ ἀὴρ εἰσδύναι, καὶ τὴν χώραν ἐκείνην καταλαβεῖν, ἣν προκατέχον τὸ καταῤῥέον ὕδωρ ἀπέλιπε· Καὶ ἦν ἂν ἐξ ἀνάγκης ἐντὸς τοῦ ἄγγους, τὶς τόπος Κενός. Ὅτι δ' ὁ πέφυκε τοῦτο, μένει τὸ ὕδωρ ὅλον ἀμείωτον. Ἐπὰν δ' ἐκ τοῦ σωμίου λάβῃ παρεισδυσίν τινα ὁ ἀὴρ, τότε καταῤῥεῖ τοσοῦτον τοῦ ὕδατος, ὅσον τοῦ ἀέρος εἰσέρχεται· καὶ τοῦ σωμίου πάλιν φραττομένου διακοπτομένη παρ' εὐθὺ τοῦ ὕδατος ἡ καταῤῥευσις παύεται. Καὶ μένει τὸ τοῦ ὕδατος ἐναπολειφθὲν τῇ Κλεψύδρᾳ, καθὰ τὸ ὅλον ὕδωρ ἔμενε πρότερον. Φανερὸν ἔν ὡς ἐκ ἔστιν ἐν τῷ Κόσμῳ τὶ Κενόν.

Ἔξω δὲ τοῦ Κόσμου τὸ τοιοῦτον Κενὸν ὑπονοεῖται διήκειν εἰς Ἄπειρον. Ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ περιεχόμενον ἑτέρου τινὶ περιέχεται, καθὼς ἐπὶ τῶν μερικῶν σωμάτων ἐκφαίνεται· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀέρι, τὰ δ' ὕδατι, τὰ δ' ἄλλῳτινι περιέχεται.) Καὶ ὁ Κόσμος πάντως πεπερασμένος ὑπάρχων, ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἂν περιέχοιτο. Σῶμα δ' ἐκ ἔστιν ἐκτὸς τοῦ Κόσμου. Καὶ γὰρ ἔτος ἐστὶν ἡ σύλληψις

ψις

ψις παντὸς σώματος καὶ περίληψις, καὶ οἷον εἰπεῖν, ὁλότης σωματική. Τοιγαρῦν ἀσώματον ἔσαι, τὸ τὸν Κόσμον περιέχον. Εἰ γὰρ σῶμα καὶ τοῦτο, περιληφθήσεται πάντως ὑπ' ἄλλου τινός. Σῶμα γὰρ Ἄπειρον, ἐκ ἔσιν ἐπινοῆσαι. Διόπερ ἀναγκαίως ἀσώματον ἂν εἴη τὸ περιέχον ἐχάτως τὴν σύμπασαν ἐγκόσμιον σύσασιν. Ὡς δ' ἀπάντων ἔχατον, ἔσαι καὶ Ἄπειρον. Τὴν ὑσάτην ἓν τῶν ἔντων περιοχὴν τὴν ἀσώματόν τε καὶ Ἄπειρον, Κενὸν ὀναμάζουσιν· ὡς μήτι τῶν σωμάτων ἔχουσαν ὅλως ἐν ἑαυτῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Ἐκ τῆς εἰς τὸν ὄγδοον Ψαλμὸν Ἐξηγήσεως.

Εἰπὼν ὁ Προφήτης πρὸς τὸν Θεόν· ὅτι ὄψομαι τοὺς Οὐρανούς ἔργα τῶν δακτύλων σε, καὶ τῶν Οὐρανίων καὶ Θεῶν ἀμφοτέρων μνησθεὶς, Δημιουργὸν ἁπάσης τῆς κτίσεως ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν, τῇ περιοχῇ τὰ περιεχόμενα συμπεριλαβών. Ὁ γὰρ κατ' ἀρχὰς γεγονὼς Οὐρανὸς, ὁ φύσει πρῶτος καὶ ἄναρχος, περιοχή ἐσιν ἁπάσης κλίσεως αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς. Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ Νόες, τῷ τοιούτῳ περιέχονται σύμπαντες Οὐρανῷ· μόνον δὲ τὸ Θεῖον, ἀπεριόριστον. Ὄψομαι δέ φησιν, ἀντὶ τοῦ γνώσομαι. Νοῦς γὰρ ὀφθαλμὸς Ψυχῆς ὤν, κρεῖττον ἑρᾷ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν. Γνώσομαι τοὺς Οὐρανοὺς ἔργα σά, μεταφορικῶς τε καὶ περιφρασικῶς. Γνώσομαι διὰ παντὸς, ὅποτε τῆς τοιαύτης ἐκζήσομαι γνώσεως· ὅτι σὺ Δημιουργὸς εἶ τοῦ παντός. Διηγηματικὸν δὲ τὸ ὅτι καὶ βεβαιωτικὸν, ἢ αἰτιολογικόν. Ἀπὸ κοινοῦ, γνώσομαι τὴν Σελήνην καὶ τοὺς Ἀσέρας ἔργα τῶν δακτύλων σε, ἅτινα σὺ τεθεμελιωμένα καὶ μόνιμα, καὶ τὴν αὐτὴν φυλάτοντα τάξιν πεποίηκας, εἰς ὃ διαμένειν ἐθέλοις τὸ πᾶν. Διαλαβὼν δὲ περὶ Σελήνης καὶ Ἀσέρων, ἐ παρῆκε τὸν Ἥλιον· ἅμα μὲν μετὰ τῶν Ἀσέρων τάξας ὡς Ἀσέρα καὶ αὐτὸν ἐξοχώτατον, καὶ βασιλικώτατον, καὶ λαμπρότατον, καὶ Ἀσεράρχην ὠνομασμένον ὑπό τινων προσφυῶς· ἅμα δ' ὡς τῇ Σελήνῃ συνεξακολούθουν τε καὶ συννοέ-

συνοδμενον, εἴγε ταύτη τὸ φῶς ἐξαυτῆ καθ' ὃ φαίνει καὶ ἐκ ἐκ Φύσεως. Ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς Σελήνης εἴρηκε, καὶ μὴ συνεκφωνήσας ταύτην τοῖς Ἀστράσι, δι' ἃ πρὸς τὰς Ἀστέρας ἀκοινώνητα φέρει πολλά· τὰς τε Φωτὸς αὐξήσεις καὶ μειώσεις, ἀποκρύψεις τε καὶ πληρώσεις, καὶ τὰς ποικίλας χηματισμὰς, καὶ ὅτι περ, ἐδεὶς τῶν Ἀστέρων ἔξωθεν ἔχει τὸ φῶς, ὡς αὐτη κατ' ἐπεισαγωγὴν· ἀλλ' οἰκοθεν ἔχουσιν αὐτὸ πάντες καὶ ἀναπόβλητον, εἰ καὶ μὴ μεθ' ἡμέραν ὁρῶνται τῆς ἡλιακῆς αὐτὰς ἀποκρυπτούσης πλησμὶς Φωτοχυσίας καὶ ὑπερβαλλούσης λαμπρότητος. Ὁ μὲν ἓν Ἥλιος, ὑψηλότερός ἐστι τῆς Σελήνης ἐπὶ πλέον ἢ ὅσον ἀφέστηκεν αὕτη τῆς Γῆς, καὶ πολλαχῶς ἐπὶ πλέον· ἡ δὲ, χθαμαλωτάτη παντὸς Ἀστέρος γινάσκεται.

Τῶν γὰρ Ἀστέρων, οἱ μὲν, Ἀπλανεῖς· οἱ δὲ, Πλάνητες λέγονται. Καὶ οἱ μὲν Ἀπλανεῖς ὁμοτίμως ὑψηλότατοι πάντες καὶ πάμπολλοι· τὸ χῦμα λέγω τῶν Ἀστέρων αὐτὸ τὸ πολυπληθὲς· οἱ δὲ Πλάνητες μετὰ καὶ τῆς Σελήνης ἐπλὰ, καὶ ἄλλος ἄλλε χθαμαλώτερός τε καὶ προσγειότερος. Τῇ Στερεώματος δὲ κυκλικῶς κινεμένε κίνησιν ὀξυτάτην καὶ ἄληκλον, ἐξ Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς ὡς πρὸς Αἴθησιν, συμπεριφέρονται καὶ πάντες Ἀστέρες αὐτῷ, καὶ σύμπας Αἰθήρ. Πολὺ δὲ πάνυ καὶ μυρίον τὸ τῆ Αἰθέρος διάστημα τὸ ἐκ τῆ Στερεώματος ἕως τῆ Ὑπεκαύματος· ὅπερ Ὑπέκκαυμα τὸ Πῦρ ἐστι τὸ στοιχεῖον αὐτό. Τὸ γὰρ ἡμῖν γινωσκόμενον Πῦρ, ἔξαψίς ἐστι τῆ τοιάτε στοιχειώδες Πυρὸς, ὑπερβολὴν ἔχον τῆς πυρώδες θερμότητος, ὥσπερ ὁ Κρύσταλλος τῆς ἐν ὕδατι θεωρεμένης ψυχρότητος.

Οἱ μὲν ἓν ἀπλανεῖς Ἀστέρες, πεπήγασιν ἐν τῷ Στερεώματι, καὶ σὺν αὐτῷ μόνῳ φέρονται, μηδεμίαν ἰδίαν κατὰ τόπον ποιέμενοι κίνησιν· οἱ δὲ Πλάνητες ἃ πεπήγασιν ἐν τῷ Στερεώματι· κατωτέρω δὲ τάτε κατάτινας βαθμίδας ἐν τῷ Αἰθέρι μετέωροι φέρονται. Καὶ τῆ Στερεώματος φερομένε μετὰ τῆς τῶν Ἀπλανῶν παμπληθείας

θείας ἐξ Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς ὡς ἡ αἴθησις, αὐτοὶ τἐναντίον ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς ἰδίαν χολαιοτέραν κινῆνται κίνησιν. Ὅθεν καὶ Πλάνητες ὠνομάθησαν, ὡς δῆθεν ἀποπλανηθέντες τῆς τῶ Στερεώματος πορείας, καὶ τῶ τοσότῳ τῶν Ἀξέρων ἐσμῶ, καὶ τὴν ἐναντίαν βαδίζοντες. Ταῦτα δὲ λέγω πρὸς τὸ φαινόμενον· ἐπεὶ τοιγε μόνος ὁ πρῶτος Οὐρανὸς ἐξ Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς φερόμενος ἔγνωσαι, συμπεριάγων ἑαυτῷ καὶ τὸν δεύτερον, τὸ Στερέωμα. Τὸ γὰρ Στερέωμα καὶ αὐτὸ, πρὸς Δυσμὰς ἐξ Ἀνατολῶν μετὰ τῶν λεγομένων ἀπλανῶν Ἀξέρων φέρεται φυσικῶς· διὰ δὲ τὸ βραδύτατον τῆς τοιαύτης πλανητικῆς κινήσεως διαλανθάνει τὴν αἴθησιν. Εἰς Μοίρας γὰρ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίας τῶ παντὸς Κύκλω διαιρεμένω, μίαν Μοῖραν καθ' ἕκασον ἔτος, τετήρηται διέρχεσθαι πλανητικῶς τὸ Στερέωμα. Κατά τινας δ' ἡ Μοῖραν, ἀλλὰ τμῆμα Μοίρας ὀλίγιστον. Διὸ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης ἰδίας καὶ φυσικῆς κινήσεως τῶ Στερεώματος, ὁ πρῶτος Οὐρανὸς ὁ μὴ ὁρώμενος ἑώραται νοερῶς τοῖς τὴν ἐξέτασιν ταύτην φιλοπόνως ποιησαμένοις.

Τὴν μὲν ἓν ἰδίαν κίνησιν οἱ Πλάνητες ποιῆνται τοιαύτην, οἵαν εἰρήκαμεν· Συμπεριάγονται δὲ καὶ τῷ Οὐρανῷ, τῇ ῥύμῃ τῆς αὐτῶ Φορᾶς ἐκνικώμενοι. Κἀντεῦθεν ὁ Ἥλιος δι' ἐνιαυτῶ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἐκπληρῶν, τὴν πλανητικὴν, τὴν ἐκ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ, διὰ τῆς ἐναντίας ἐκ τῶ αὐτῶ εἰς τὸ αὐτὸ, καίτι πλέον ἀποκαθίσαται, ὑπὸ τῆς Οὐρανῶ ῥύμης ἑλκόμενος καὶ περιαγόμενος. Διὰ μὲν ἓν τῆς σὺν Οὐρανῷ περιαγωγῆς, αἴτιος γίνεται τῶν Ἡμερῶν τε καὶ τῶν Νυκτῶν· ὑπέργειος φερόμενος, τῶν Ἡμερῶν· ὑπόγειος, τῶν Νυκτῶν. Διὰ δὲ τῆς οἰκείας κινήσεως τῆς πλανητικῆς, τῶν τεσσάρων Ὡρῶν. Ἔχων γὰρ τὸν τῆς τοιαύτης αὐτῶ κινήσεως Κύκλον, ὑπὸ τὸ Στερέωμα βεβλημένον λοξῶς, τῶν μὲν δύωμερῶν αὐτῶ τῶν κατὰ διάμετρον, ἀντικρυ τεταγμένων τοῖς μέσοις τῶ Στερεώματος μέρεσι, τῶν ἑτέρων δ' αὖ δύω μερῶν, κατὰ διάμετρον καὶ αὐτῶν, τῶ μὲν

ὑπο-

ὑπονεύοντος πρὸς τοῖς βορειοτέροις τε Στερεώματος· τε δὲ, πρὸς τοῖς νοτιωτέροις· ὅτε μὲν διέρχεται τὰ ὑπὸ τὰ μέσα τε Στερεώματος, τὰς Ἰσημερίας ποιεῖ· τὴν Ἐαρινὴν, ἀπὸ τῶν νοτίων ἐρχόμενος· ὑποσρέφων ἐκ τῶν βορείων, τὴν Φθινοπωρινήν. Ὅτε δὲ τὸ τε οἰκείε Κύκλε τμῆμα τὸ βορειότατον δίεισι, τότε τὴν Θερινὴν Ὥραν ἀποτελεῖ· τὴν Χειμερινὴν πάλιν, ὅτε τὸ νοτιώτερον.

Ἀφέσηκε δὲ πρῶτος τε σερεώματος πλάνης Ἀσὴρ Κρόνος, ὁ καὶ Φαίνων καλέμενος, τὸν οἰκεῖον Κύκλον δι' ἐτῶν τριάκοντα διερχόμενος. Κατωτέρω τέτε, Ζεὺς, ὁ καὶ Φαέθων, δωδεκαετίᾳ τὴν αὐτε πλανητικὴν ἀπαρτίζων περίοδον. Μετ' αὐτόν τε καὶ ὑπ' αὐτὸν, Ἄρης ὁ καὶ πυρόεις ἔτεσι δύω καὶ Μησὶ πέντε καὶ πρὸς, τὴν ἰδίαν περιτροφὴν ἐκπληρῶν. Εἶτα τέταρτος καὶ κατὰ τὸ τε Αἰθέρος μεσαίτατον, Ἥλιος, δι' ἐνιαυτε περαιῶν τὴν αὐτε περιέλευσιν· ἤγεν διὰ Νυχθημέρων τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε καὶ τετάρτε. Μετ' αὐτὸν Ἀφροδίτη, καὶ ὑπ' αὐτὸν· Ἑωσφόρος ὁ Ἀσὴρ ἔτος· ἄλλα καὶ Ἕσπερος. Τὸ μὲν γάρ ἐσι καὶ καλεῖται τῆς Ἡλίε προανίσχων ἐπιτολῆς· τὸ δ', αὐτε καταδυομένε, φαινόμενος πρὸς δυσμαῖς. Περὶ τῆς αὐτε Φυσικῆς κινήσεως, οἱ Ἀσρολογήσαντες, διεφώνησαν. Καὶ οἱ μὲν, ἔφασαν αὐτὸν, ἰσοδρομεῖν τῷ Ἡλίῳ· τοῖς δὲ, μησὶν ὀκτὼ περιτρέχειν τὸν ἴδιον Κύκλον ἔδοξεν ἔτος. Ἕκλος, ὁ Ἑρμῆς, ὁ καὶ Στίλβων, ἐν ἓξ Μησὶ καὶ Ἡμέραις ἓξ, τὴν ὅλην αὐτε ποιέμενος περιπόρευσιν. Τισὶ δὲ τῶν Ἀσρολόγων, ἐνιαυσιαῖον καὶ ἔτος ποιεῖσθαι τὸν δρόμον ὑπείληπται, καθάπερ ὁ Ἥλιος. Ἀκριβέσεροι δὲ μᾶλλον δοκεῦσιν, οἱ ἐλάτ/ω τε Ἐνιαυτε τοῖς εἰρημένοις δυσὶ Πλάνησι τὸν τῆς φυσικῆς κινήσεως χρόνον ἀποφαινόμενοι, κατὰ τὴν τάξιν τῆς πρὸς τὰς ἄλλας Πλάνητας ὑποβάσεως.

Μετὰ πάντας Ἀσέρας, ἡ Σελήνη τέτακται κατωτάτω· πρὸς δὴ τὸ πέρας αὐτὸ τε Αἰθέρος τόγε τεθολωμένον, ὡς τῷ Ὑπεκκαύματι συμμιγές. Αὕτη σμικρότατον ἔχεσα Κύκλον ὡς χθαμαλωτάτη καὶ προσγειοτάτη, συντό-

συντόμως αὐτὸν ἀνύει. Διὶ ἡμερῶν γὰρ ἑπτάκις καὶ εἴκοσι καί τινος ἡμίσεως μάλιστά πως ἡμέρας μιᾶς. Διὸ καὶ πολλάκις τῇ Ἑνιαυτῇ καὶ φθάνει καὶ παραμείβει τὸν Ἥλιον. Οὖσα δὲ κατωτάτω τῆ Αἰθέρος, καὶ κατὰ τὰς αὐτῇ πρὸς τὸ Ὑπέκκαυμα συναφὰς καὶ συμμίξεις, ὡς εἴρηται, ζοφερὸν ἔχει τὸ σῶμα καὶ φύσει ἀλαμπές· Ἐκ δὲ τῶν ἡλιακῶν ἀκλίνων, ἐπεισακτον κατ' ἰδιότητα πέφυκε δέχεσθαι τὸ φῶς. Διὸ καὶ Σελήνη κατονομάζεται, διὰ τὸ σέλας νέον ἔχειν ἀεὶ, καὶ ἔποτε παλαιὸν· ἄλλοτε ἄλλων μερῶν φωτιζομένων αὐτῆς. Οὖσα γὰρ καὶ αὐτὴ σφαιροειδὴς ὡς ὁ Ἥλιος καὶ πᾶς ἄλλος Ἀστὴρ· ὅτε μὲν κατὰ διάμετρον ἔχει τὸν Ἥλιον, ἀφεστηκυῖα τὴν πλείστην αὐτῇ καὶ μεγίστην ἀπόστασιν, ὅλα δὴ τότε καταλάμπεται τὰ κάτω μέρη καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ γίνεται παμφανὴς· Ὅσῳ δὲ τῷ Ἡλίῳ πελάζει, τοσούτῳ φαίνεται τὰ πρὸς ἡμᾶς ἀλαμπής· ἐκ τῶν ἡμῖν ὁρωμένων ταύτης μερῶν, εἰς τὰ μὴ ὁρώμενα μεταβιβαζομένων τῶν ἡλιακῶν αὐγασμῶν. Ὅτε δὲ συνέλθῃ τῷ Ἡλίῳ πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον ὥστε συνοδεύειν αὐτῷ, τότε τὰ ὑψηλότερα μέρη πάντα φωτιζομένη τὰ πρὸς τὸν Οὐρανὸν, ἀφώτιστος εὑρίσκεται διόλε τὰ κάτω, καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ὅτε δ' αὖ παραμείψῃ τὸν Ἥλιον, ἄρχεται τὰ κάτω φωτίζεσθαι, πρὸς λόγον τῆς παραμείψεως γινομένης ἀεὶ τῆς φαύσεως.

Ἔστι δὴ μέσον τῶ Στερεώματος, πλάτος πολὺ κυκλικὸν καὶ λοξὸν· ὑφ' ὃ ποιοῦνται τὴν κίνησιν πάντες οἱ Πλάνητες. Οὐδὲ γὰρ τὸ Στερέωμα πᾶν ὑποτρέχουσι. Τὸ τοιοῦτον πλατύτατον κύκλωμα τὸ λοξὸν, Ἄστρα φέρει πολλὰ, σκιαγραφῆτά πως Ζῳάτινα. Καὶ τῆς τοιαύτης σκιαγραφίας τῆς συγκεχυμένης καὶ ἀμυδρᾶς, Ζῴδια κεκλήκασιν οἱ τῶν Ἀστρολόγων ἀρχαιότεροι, τὰ σκιαγραφήματα· καὶ τὴν περιοχὴν αὐτῶν πᾶσαν, Κύκλον ζῳδιακὸν, καὶ λίαν καταχρησάμενοι τοῖς ὀνόμασιν.

Ὑπὸ τὸ τῆ ζῳδιακῆ τὸ μεσαίτατον, ὁμαλῶς ὁ Ἥλιος κινεῖται διηνεκῶς, τὴν ἀπὸ Δυσμῶν εἰς Ἀνατολὰς· οἱ δ' ἄλλοι Πλάνητες, ἑλικοειδῶς φερόμενοι, τὸ ὑπὸ τὸν

Ζωδιακὸν πλάτος πᾶν, ἐξαλλάτ|τει· καὶ ποτὲ μὲν ἐπὶ τὰ Βόρεια γίνονται τότε, ποτὲ δ', ἐπὶ τὰ Νότια, ποτὲ δὲ καὶ πρὸς τὸ μέσον εὑρίσκονται. Μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων, ἡ Σελήνη ποιεμένη τὴν τοιαύτην ἐξαλλαγὴν, ποτὲ μὲν ἄνεισιν ὡς πρὸς Βόρεια· ποτὲ δὲ κάτεισιν ὡς πρὸς Νότια· ποτὲ δὲ καὶ τὸν μέσον ὁδεύει τὸν ὑπὸ τὸν ἡλιακόν.

Κατὰ γᾶν τὴν αὐτῆς πρὸς τὸν Ἥλιον Σύνοδον, βορειοτέρα μὲν ἔσα καὶ νοτιωτέρα, τὸν Ἥλιον Ὑποσκιάσα καὶ κρύψα ἃ δύναται· κατὰ δὲ τὸν μέσον εὑρισκομένη καὶ τῷ Ἡλίῳ γινομένη, τότε δὴ καὶ κατὰ κάθετον Φραγμὸν ἑαυτὴν καὶ διατείχισμα τίθησι μέσον Ἡλίε καὶ ἡμῶν, καὶ ἕτως ἀποκρύπτει τὸν Ἥλιον ἀφ' ἡμῶν· καὶ ἐτ' αὐτῇ τὰς ἀκτῖνας ἐᾷ διικνεῖσθαι πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἀέρα καὶ φωτίζειν αὐτὸν, ἐθ' ἡμᾶς τὸν Ἥλιον καθ' ὅπερ ἂν ὑποδράμοι μέρος αὐτὸν καθορᾶν. Καὶ τὴν τοιαύτην σύμπλωσιν, Ἔκλειψιν Ἡλίε προσηγορεύκασιν, ἐ ταῖς ἀληθείαις τῆ Φωτὸς ἐκλείποντος, ἀλλὰ δοκοῦντος ἐκλείπειν, ἐκ τῆ μήτ' αὐγάζειν μήθ' ὁρᾶσθαι, τῆ τῆς Σελήνης διείργοντος σώματος. Ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις γίνεται τῆς Σελήνης ὑποδρομαῖς ὁ Ἥλιος ἡμῖν ἀφανὴς, ἐνίοτε μὲν ὅλος· τὰ πολλὰ δὲ, κατά τι μέρος αὐτῆ, πρὸς λόγον τῆς ὑποκρύψεως. Ὅσον γὰρ ὑποβέβηκεν ἡ Σελήνη, τοσοῦτον καὶ ἡμῖν ἀναθόρατον· τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐκπέμπει τὸ φῶς. Ἀλλ' ἡ μὲν λεγομένη κατὰ τὸν Ἥλιον Ἔκλειψις, ἐκ ἔστι πάθος αὐτῆ. Πάντῃ γὰρ ἀμείωτον ὁ Ἥλιος ἔχει τὸ φῶς ἀεὶ καὶ εἰλικρινές. Ἡ δὲ τῆς Σελήνης Ἔκλειψις, αὐτῆς τῆς Σελήνης πάθος ἐστὶ· καὶ κατ' ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐ κατὰ δόκησιν Ἔκλειψις. Ὅτε γὰρ ἡ Σελήνη τῷ Ἡλίῳ κατὰ διάμετρον γίνεται, πρὸς μὲν τοῖς ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν εὑρισκομένη Βορείοις ἢ καὶ Νοτίοις, μένει μηδὲν πάσχουσα παμφαής. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τυχοῦσα, καὶ τὸν ἡλιακὸν ὑποτείνουσα, τότε τῆς γῆς διατειχιζούσης, ἃ δέχεται τὰς ἐξ Ἡλίε αὐγὰς· καὶ καθ' ὃ μέρος ἃ δέχεται ταύτας, ἐδὲ φωτίζεται. Καὶ ὅπερ αὐτὴ κατὰ τὴν λεγομένην ἡλιακὴν Ἔκλειψιν ἐν Συνόδῳ ποιεῖ, διαφράττουσα τὸν Ἥλιον ἐξ ἡμῶν, τῦτ' ἐν διαμέτρῳ πά-

χει

χει παρὰ τῆς Γῆς. Ἡλίε γὰρ καὶ Σελήνης εὑρισκομένη τηνικαῦτα μέσον ἡ Γῆ, κατὰ μίαν εὐθεῖαν, κωλύει τὴν Σελήνην τοῖς ἐξ Ἡλίε λαμπηδόσιν αὐγάζεσθαι. Καὶ ὅσον αὐτῆς μέρος ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσιν ἐ καταλάμπεται, μένει τοῦτο πάμπαν ἀφώτιστον. Ἐνίοτε δὲ καὶ πᾶσα ζοφᾶται, καὶ τὸ φῶς ὅλον ἀπόλυσιν, ὡς καὶ δοκεῖν ἠφανῶσθαι, καὶ μηδὲ τὸν τόπον ἐν ᾧπερ ἦν, ὅλως διαγινώσκεσθαι, τῷ μηδὲ σκιὰν αὐτῆς κἂν γῆν ἀμυδράν τινα περισώζεσθαι. Τοιαύτης καὶ ἡμεῖς σεληνιακῆς Ἐκλείψεως αὐτόπται γεγόναμεν.

Ὁ μὲν ἓν Ἥλιος ἐκ τῶν φαινομένων περὶ τὰς τῆς Σελήνης Ἐκλείψεις, μείζων τῆς γῆς ἀνενδοιάστως γινώσκεται· καὶ διὰ τοῦτο γινόμενος ὑπὸ γῆν, ἐ κωλύεται παρ' αὐτῆς εἰς τὸ τοῦ Αἰθέρος ὕψος τὰς οἰκείας ἐκπέμπειν αὐγάς. Περιεχομένης γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἡλίε τῆς γῆς διὰ τὴν ταύτης σμικρότητα, πῶς ἂν κωλυθεῖεν αἱ ἀκτῖνες ἐκ τῶν ἄκρων αὐτῆς, εἰς τὸ τοῦ Αἰθέρος ὕψος διαβιβάζεσθαι; Διὸ καὶ καταλάμπεται τὰ ὑψηλότερα τοῦ Κόσμε, καὶ ὑπὸ γῆν εἶναι τὸν Ἥλιον. Ἐν Νυκτὶ δέ εἰσι τότε τὰ χθαμαλώτερά τε καὶ προσγειότερα. Νὺξ γὰρ ἐδὲν ἕτερον, ἢ τῆς γῆς ἡ Σκιά. Τῆς τοιαύτης ἓν Σκιᾶς, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ Ἡλίε γινομένης κωνοειδοῦς, καὶ τὴν μὲν βάσιν ἐχούσης πλατεῖαν, συμπαρεκτεταμένην τῷ μέρει τῆς γῆς, ὅσον ἐ καταλάμπει ὁ Ἥλιος· τὴν δὲ κορυφὴν, εἰς ὀξὺ λήγουσαν· τὰ μὲν ἄνω τῆς Σελήνης καὶ ὑψηλότερα τὴν τοιαύτην καὶ κατὰ μῆκος ὑπερβαίνει Σκιάν. Ὅθεν ἐδεὶς ἰσόρροπόν ποτε τῶν Ἀστέρων ταύτῃ περιπεσεῖν. Ἡ γὰρ ἂν ἐφάνη λαμπρότερος ἑαυτοῦ. Τὰ φῶτα γὰρ ἐν Νυκτὶ μᾶλλον, ἢ ἐν Ἡμέρᾳ λαμπρότερα φαίνεται. Διὸ καὶ οἱ Ἀστέρες αἰθρίας ὄσης ἐν ἀσελήνῳ Νυκτὶ, πλέον ἔχουσι τὸ λαμπρὸν, ἢ τῆς Σελήνης διαυγαζούσης. Οἱ μὲν ἓν Ἀστέρες ἅπαντες ὑπερφέρονται τῆς Σκιᾶς, μὴ φθανούσης εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν. Ἡ δὲ Σελήνη πρόσγειος ὖσα, τῷ τῆς γῆς ἐντυγχάνει κώνῳ περὶ τὸ ἄκρον, ὅτε διαμετροῦσα

τὸν Ἥλιον, ὑπὸ τὸν αὐτε Φέροιτο Κύκλον· μήτε πρὸς τὰ Βόρεια, μήτε πρὸς τὰ Νότια νεύσα.

Δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ πολὺ σμικρὸν ὅσον πρὸς τὴν Γῆν, τὸ σῶμα τῆς Σελήνης ἐστὶν· εἴγε τὰ περὶ τὸ ἄκρον τῆς ἐκ γῆς Σκιᾶς καὶ Νυκτὸς, ὅλον αὐτὸ δύναιντο περιχεῖν. Καὶ τᾶθ' ἡμῖν ἐπὶ τοῖς δεδειγμένοις ἐγραμμικῶς, ἀλλὰ λογικῶς. Ἔσω δὴ Πόρισμα ταῦτα μὲν, ἐκ τῆς εἰς τὸν ὄγδοον Ψαλμὸν Ἐξηγήσεως.

Ἐπεὶ δὲ περὶ Ὑψωμάτων καὶ Ταπεινωμάτων καὶ Οἴκων καὶ Ἐναντιωμάτων τῶν ἐν τοῖς Πλάνησιν, ἔφθημεν προδιαλαβεῖν, εἴη ἂν δίτιον τὸ Ὕψωμα, καὶ Ταπείνωμα· τὸ μὲν, κατὰ τὸ ὑπεργειότερον καὶ προσγειότερον τῶν ἐν τοῖς Πλάνητι Σφαιρῶν· (ἔκκεντροι γάρ εἰσιν αἱ πᾶσαι πρὸς τὴν ΣΦαῖραν τε Στερεώματος, καὶ πρὸς ἀλλήλας· καὶ τὰ μὲν, τῶν μερῶν ἔχουσιν ὑψηλότερα· τὰ δὲ, ταπεινότερα·) τὸ δὲ Ταπείνωμα καὶ Ὕψωμα, κατὰ τὴν τῶν Ζωδιακῶ ὑπεξάλλαξιν. Πάντες γὰρ οἱ Πλάνητες πλὴν τε Ἡλίε, καὶ τοῖς Βορείοις καὶ τοῖς Νοτίοις καὶ τοῖς ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν, ἐν τῶ ἑλικοειδῶς κινεῖσθαι, προτέρχονται. Περὶ τότε τε Ταπεινώματος καὶ τότε τε Ὑψώματος, οἶμαι τὲς Ἀστρολόγες διαλαμβάνοντας, διηγεῖσθαι καὶ Ὑψώματα τῶν Πλανήτων εἶναί τινα Ζώδια, καὶ ἄλλα δὴ Ταπεινώματα. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, εἴη ὁ Ταῦρος, Ὕψωμα τῆς Σελήνης, εἰ μὴ ὅτιπερ ὑπ' αὐτὸν γινομένη πρὸς τὰ βορειότερα τὰ ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν ὑψῶσθαι ἄρχεται; Τῆς γὰρ σεληνιακῆς ΣΦαίρας τὸ μέσον, ἐκ ἔστι τὸ ὑπὸ τὸν Ταῦρον· ἵν' ὁ Ταῦρος εἴη τῆς Σελήνης Ὕψωμα, κατὰ τὴν ΣΦαῖραν αὐτῆς· ἐπεὶ μηδὲ τὸ ὑπὸ τὸν Καρκῖνον, τῆς σεληνιακῆς ΣΦαίρας τὸ ὑψηλότατον· ἀλλὰ μέσον μὲν ταύτης, τὸ ὑπὸ τὸν Ζυγὸν· ὑψηλότατον δὲ, τὸ ὑπὸ τὸν Τοξότην. Ὥσπερ γὰρ ὁ Ἥλιος ὑπὸ τὲς Διδύμες γινόμενος, τῆς οἰκείας ΣΦαίρας καταλαμβάνει τὸ ὑψηλότατον· ἕτως ἡ Σελήνη τὸν Τοξότην ὑποθέσα, τῆς οἰκείας ΣΦαίρας ἔχει καὶ αὐτὴ τὸ ὑψηλότατον.

Ὁ μὲν

Ὁ μὲν ἓν Ἥλιος τὸν μέσον ὑποτρέχων ἀεὶ τῷ Ζωδιακῷ, πρὸς τὰ τῷ Κόσμῳ βορειότερα καὶ ὑψηλότερα γίνεται, διὰ τῆς τῶν βορειοτέρων Ζῳδίων ὑποδρομῆς· διὰ δὲ τῆς τῶν νοτιωτέρων, πρὸς τὰ νοτιώτερά τε καὶ ταπεινότερα. Ἔχει δὲ καὶ τὸ ὑψηλότατον τῆς Σφαίρας αὐτῷ, πρὸς τὰ βορειότερα Ζῴδια· καὶ διὰ τοῦτο γινόμενος ὑπὸ τὸν Κριὸν, ἔχει δ.πλῆν Ὕψωμα τὸν Κριόν. Οὐ μόνον γὰρ τοῖς ὑψηλοτέροις τῷ κόσμῳ μέρεσιν ἐντεῦθεν ἄρχεται προσφοιτᾶν· ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς οἰκείας Σφαίρας ζητεῖν ὑψηλότερα· καὶ ὕψος ὑψοῦται μέχρι Διδύμων ὅλων. Τὸν δὲ Καρκῖνον ὑποτρέχων, ἃ ποιεῖται μὲν πρὸς τὰ τῷ κόσμῳ μέρη ταπεινώσιν· (ἐκ Λέοντος γὰρ αὕτη.) τῆς δ' οἰκείας Σφαίρας ἄρχεται ταπεινοῦσθαι τῷ ἀκροτάτῳ ὑψώματος· καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατὰ κορυφὴν ὢν ἡμῶν ἐκ τῆς τῷ Κόσμῳ ἐγκλίσεως καὶ προσγειότερος ἀρχόμενος γίνεσθαι, καὶ ἡμῶν ἐγγυτέρω κατὰ κάθετον, Καὶ τὸ θερμότατον ἐν Ζῳδίοις ἔχων ἐγγειτονᾶν, λέγω δὴ τὸν Λέοντα, μειζόνων γίνεται καυμάτων αἴτιος, ἢ ὅτε τὸ ὑπὸ τὰς Διδύμας περιγινόμενον τμῆμα, τῆς οἰκείας Σφαίρας τὸ ὑψηλότατον. Καὶ ὁ μὲν Ἥλιος, ἕτως.

Οἱ δὲ λοιποὶ Πλάνητες, πρὸς μὲν τὰ νοτιώτερα ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν ἀρχόμενοι φέρεσθαι, λέγοιντ' ἂν Ταπεινοῦσθαι· τῇ δ' ἐντεῦθεν ἀνόδῳ μετὰ τὴν τῷ μέσῳ παραλλαγὴν, πρὸς τὰ ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν βορειότερα νεύοντες, λέγοιντ' ἂν Ὑψοῦσθαι· καὶ τὸ Ζῴδιον ὑφ' ὃ τὴν πρὸς τὰ βορειότερα νεῦσιν ὁ Πλάνης ἄρχεται ποιεῖσθαι, λέγοιτ' ἂν τοιούτῳ πλάνητος Ὕψωμα· τὸ δ' ὑφ' ὃ νεύειν ἄρχεται πρὸς τὰ Νότια, τοῦτο Ταπείνωμα. Τὸ μέν τοι τῇ Φύσει τοῦ Πλάνητος οἰκεῖον Ζῴδιον, Οἶκος αὐτοῦ τοῦ Πλάνητος κέκληται· τὸ δ' ἀνοίκειον καὶ ἀπροσφυὲς, Ἐναντίωμα.

Διὸ τῷ μὲν Ἡλίῳ τοῦ θερμοτάτου τὸ θερμότατον ζῴδιον Οἶκον ἔθεντο οἱ Ἀστρολόγοι, τὸν Λέοντα· Ὕψωμα, τὸν Κριὸν· Ταπείνωμα, τὸν Ζυγὸν· Ἐναντίωμα, τὸν Ὑδροχόον, τὸ τῶν ζῳδίων ψυχρότατον.

Πρὸς δὲ τὸν ψυχρότατον Κρόνον, τὲμπαλιν πεποιήκασιν· Οἶκον αὐτῷ δόντες, τὸν Ὑδροχόον· Οἶκον ἕτερον, τὸν Αἰγόκερων, καὶ αὐτὸν χειμερινὸν ζῴδιον καὶ ψυχρὸν· ἀλλὰ δὴ καὶ ξηρὸν, ἐν τοῖς αὐτε πλείοσι μέρεσιν· Ὕψωμα, τὸν Ζυγὸν· Ταπείωμα, τὸν Κριὸν· Ἐναντίωμα, τὸν Λέοντα. Ἐπεὶ δ' ὁ Κρόνος καὶ ἱκανῶς ξηρὸς, δεδώκασιν αὐτῷ καὶ ἕτερον Ἐναντίωμα, τὸν Καρκῖνον, ζῴδιον ὑγρότατον.

Οἶκος Διὸς τε ἐν μεσότητι κράσεως, Τοξότης καὶ Ἰχθύες· Ὕψωμα, Καρκῖνος· Ταπείνωμα, Αἰγόκερως· Ἐναντιώματα, Δίδυμοι καὶ Παρθένος.

Οἶκοι Ἄρεως, τε θερμε καὶ πλέον ξηρε, Κριὸς καὶ Σκορπίος· Ὕψωμα, Αἰγόκερως· Ταπείνωμα, Καρκῖνος· Ἐναντιώματα, Ταῦρος καὶ Ζυγός.

Οἶκοι Ἀφροδίτης τῆς ἐν μεσότητι κράσεως, Ταῦρος καὶ Ζυγὸς· Ὕψωμα, Ἰχθύες· Ταπείνωμα, Παρθένος· Ἐναντιώματα, Κριὸς καὶ Σκορπίος.

Οἶκοι Ἑρμε εὐκράτως ἔχοντος, Δίδυμοι καὶ Παρθένος· Ὕψωμα, Παρθένος. Ταπείνωμα, Ἰχθύες, οἱ αὐτοὶ καὶ Ἐναντίωμα· ἕτερον Ἐναντίωμα, Τοξότης.

Οἶκος Σελήνης τῆς ὑγροτάτης, Καρκῖνος· Ὕψωμα, Ταῦρος· Ταπείνωμα, Σκορπίος· Ἐναντίωμα, Αἰγόκερως.

Πρῶτον Ζῴδιον ἐαρινὸν ἰσημερινὸν, ὁ Κριὸς ♈, τὴν κρᾶσιν, θερμόν. Διὸ καὶ Οἶκος Ἄρεως ὡς θερμε· τῆς δ' Ἀφροδίτης Ἐναντίωμα, γνωριζομένης ἐν μεσότητι κράσεως· ἢ δὴ μεσότητι, τὸ θερμὸν ἀντίκειται· καθάπερ καὶ τἄλλα, τὰ πόρρω μεσότητος.

Δεύτερον Ζῴδιον, ὁ Ταῦρος ♉, ἐν μεσότητι γνωριζόμενος κράτεως. Διὸ καὶ τῆς Ἀφροδίτης, Οἶκος ὁ Ταῦρος· Ἄρεως δ' Ἐναντίωμα τὸ τῆς κράσεως μέσον ἐκ ἔχοντος. Τρίτον, οἱ Δίδυμοι ♊, τὲπίπαν εὐκρασίας μεσόν. Διὸ καὶ Οἶκός ἐστιν Ἑρμε· φέρον δὲ τὰ νότια θερμὰ καὶ ξηρὰ

ξηρὰ κατ' ἐπίτασιν, τῷ Διὸς ἐστιν Ἐναντίωμα, μεσότητα κράσεως ἔχοντος.

Τέταρτον, ὁ Καρκῖνος ♋, Ζῴδιον ὑγρότατον τῆς ὑγροτάτης Σελήνης Οἶκος· Ἐναντίωμα δὲ τῷ Κρόνῳ τῷ σὺν ἐπιτεταμένῃ ψυχρότητι καὶ πολλὴν κεκλημένῳ ξηρότητα.

Πέμπτον, ὁ Λέων ♌, τὸ τῶν ὅλων ζῳδίων θερμότατον, Ἡλίῳ μὲν Οἶκος τῷ θερμοτάτῳ· ἐναντίωμα δὲ Κρίνῳ τῷ ψυχροτάτῳ.

Ἕκτον, ἡ Παρθένος ♍, εὐκράτως ἔχουσα κατὰ μέρη τὰ νότια, καὶ διὰ τοῦτο δεύτερος Οἶκος Ἑρμῇ τυγχάνουσα· κατὰ τἄλλα δὲ μέρη αὗτη, καὶ θερμοτέρα τῇ μετρίᾳ καὶ ὑγροτέρα. Ὅθεν καὶ Διὸς ἐναντίωμα.

Ἕβδομον, ὁ Ζυγὸς ♎, Ζῴδιον Φθινοπωρινὸν Ἰσημερινὸν καὶ ὡς ἐπίπαν, εὔκρατον. Ὅθεν Ἀφροδίτης ἕτερος Οἶκος, Ἄρεος δ' Ἐναντίωμα.

Ὄγδοον ὁ Σκορπίος ♏, Ζῴδιον θερμὸν καὶ ξηρὸν, καὶ τεῦθεν Ἄρεος ἕτερος Οἶκος· Ἐναντίωμα δ' Ἀφροδίτης.

Ἔνατον, ὁ Τοξότης ♐, μετρίας μετέχων ὑγρότητος, καὶ μετρίας θερμότητος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μέρεσιν· ἃ προηγέμενα λέγονται· πολλῆς δ' εὐκρασίας ἐν τοῖς μέσοις. Διὸ καὶ πρῶτος Οἶκος Διός. Ἐπεὶ δὲ πυρώδη φέρει τὰ ὄπισθεν ἅπερ ἑπόμενα λέγονται, ξηρὰ δὲ τὰ βόρεια καὶ τὰ νότια κάθυγρα, διὰ τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν, Ἐναντίωμά ἐστιν Ἑρμῇ.

Δέκατον, ὁ Αἰγόκερως ♑, τινὰ μὲν ἔχων ἔνυγρα μέρη· τὰ πλείω δὲ, ξηρά· καὶ τὸ σύμπαν, πόρρω τῇ μετρίᾳ ψυχρός· Ὅθεν Οἶκος τῷ Κρόνῳ· τῆς δὲ Σελήνης, Ἐναντίωμα, μηδεμίαν ἐχούσης ἐν ψυχρότητι Μοῖραν, ἀλλ' ἤδη καὶ θερμότητός τινος μετεχούσης ἐκ τῷ Ἡλίῳ κατ' ἐπεισαγωγήν, πόρρω τε πάσης ἕσης ξηρότητος.

Ἑνδέκατον, ὁ Ὑδροχόος ♒, Ζῴδιον ψυχρότατον, Κρόνῳ μὲν ἕτερος Οἶκος, Ἡλίῳ δ' Ἐναντίωμα.

Δωδέ-

Δωδέκατον οἱ Ἰχθύες Χ, τὰ προηγέμενα μέρη περιφέροντες εὔκρατα· δίυγρα δέ πως, τὰ Μέσα τε καὶ Νότια, καὶντεῦθεν ἕτερος Οἶκος ὄντες Διός. Ἐπεὶ δὲ τἄλλα μέρη τῶν Ἰχθύων πυρώδη τε καὶ καυσώδη, κατὰ ταῦτα τὸ τοιῦτον ζῴδιον, Ἑρμῆ ἐσὶν Ἐναντίωμα. Γράφεται δὲ καὶ ἔτως ὁ τῆ Κριῆ χαρακτὴρ ♈, καὶ ἔτως ὁ τῆ Ταύρε Ω, καὶ ἀπολύτως ὁ τῆ Ὑδροχόε.

Ταῦτα πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐν λόγοις Ἕξιν ἐκλεθειμένα τὴν ἀδρανῆ καὶ ὀλιγίσην ἐν μαθήμασιν ἕδησιν, τοῖς Φιλολόγοις καὶ Φιλομαθέσιν ἐκδέδοται· τῆ τὴν ἐπ' ἀμαθίᾳ καὶ ἀφυΐᾳ διαδρᾶναι καταίγνωσιν, τὸ τῇ Φιλολογίᾳ τὶ συνεισενεγκεῖν προθεμένων ἡμῶν ὡς λόγε ἄξιον. Εἰ δὲ λόγε καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη, πῶς ἂν καταγνοῖεν οἱ Φιλόλογοι; μᾶλλον μὲν ἕν καὶ χάριν ὁμολογήσαιεν τῷ Θεῷ.

Ὁ Θεὸς δόξα σοι τῆ Τέλεε χάριν.

Πίναξ

ΠΙΝΑΞ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Τῶν ἀκριβῶς ἐμπεριειλημμένων τῇ παρούσῃ ΦΥΣΙΚΗ Ὑποθέσεων·

Ἐνῷ,

Διὰ μὲν τῆ Πρώτῃ Ἀριθμῷ αἱ Σελίδες· διὰ δὲ τῆ Δευτέρᾳ, οἱ Στίχοι παρίσανται.

Α

Ἀέρος, ὅσον περὶ γῆν, ὁποῖον. 64. κβ.

Ἀήρ, ὁποῖός ἐστιν ὁ συγκινούμενος καὶ μὴ, τῷ ὑπεκκαύματι. 65. ι. 121. λδ. 122. ιβ.

Αἰθὴρ, πόθεν. 128. κδ. Τούτου μεῖζον καὶ ἧττον εἰλικρινές. 64. λδ. Τίς ὁ αὐτοῦ τόπος; 64. ι.

Αἰθρία, τί. 76. κε.

Αἴξ, τὶ ὀνομάζεται. 66. κζ.

Αἰσθήσεις, πῶς εἰσιν ἐν Αἰσθανομένοις. 19. ε.

Αἰσθητῶν, τὰ μὲν ὁράτα, τὰ δ' ἀνήκουστα. 56. ιδ.

Αἴτιον καὶ Ἀρχὴ, διαφέρουσιν. 1. ι.

Αἴτιον, πολλαχῶς. 1. κα.

Αἴτια κυρίως. 1. λα.

Αἴτιον καὶ Συναίτιον, διαφέρει. 1. λδ.

Αἴτια καὶ Αἰτιατὰ Καθ' αὑτὸ, καὶ κατὰ Συμβεβηκός. 10. λα. Προσεχῆ καὶ πόρρω. 11. θ. Δυνάμει καὶ Ἐνεργείᾳ. 12. ς.

Ἀπολελυμένα καὶ συμπεπλεγμένα. 11. λδ. Τίνα ἀλλήλων

λων Αἴτια. 13. ιζ. Αἴτια κατὰ Συμβεβηκὸς, ἡ Τύχη καὶ τὸ Αὐτόματον. 13. κζ.
Αἴτιον ἀκρότατον ἑκάστε, ζητητέον. 12. κ.
Αἰτιατοῖς, καταλλήλως ἀποδοτέον τὰ Αἴτια. 12. κδ. Αἰτιατῶν ἑκάστῳ, πάντα ἐνθεωρεῖνται τὰ Αἴτια. 12. κθ. Ἐπίτινων Αἰτιατῶν, τινὰ τῶν αἰτίων συνέρχεται εἰς ταὐτό. 13. ς.
Ἄλω Αἴτιον, ὁποῖον. 106. λδ.
Ἄλως πότε, καὶ πόση γίνεται. 108. ζ. Ἐσι σημειώδης. 108. ια. Περὶ τὸν Ἥλιον ἐλατονάκις συνίσαται. 108. κζ. Διὰ τὶ ἱποικίλη τοῖς χρώμασιν ὥσπερ ἡ ἶρις. 113. λ. 114. κ. ε.
Ἀμεταβλησία, τί. 37. ς.
Ἀναθυμίασις διτλή. 65. λς. 86. κβ.
Ἀναφυσήματα ἐκ τῆς γῆς, τί. 86. λβ. 91. λ.
Ἀνέμων ὕλη, τίς. 88. γ. Οἱ ἐλάχισοι, πῶς αὔξονται. 88. κβ. Ἡ πάντων Κίνησις πλαγίατε καὶ λοξή. 88. λγ. Οἱ πάντες δυωκαίδεκα. 88. λδ. Αἴθριοι, τίνες. 89. ιδ. Ὑγροὶ, τίνες. κζ. Ξηροί. κη. Νιφετώδεις. λ. Καυματώδεις. λα. Ἀσφαλεῖοι. λδ. Χαλαζώδεις. 90. ε. Ἐκνεφίαι. η. Τίνες τίσιν ἀντιπνέουσιν. κβ. Ἀνατολικοί. κθ. Δυτικοί. λα. Ἀρκτῷοι. λδ. Μεσημβρινοί. 91. ε. Ἀπόγειοι. ιβ. Ἐγκολπίαι. ιγ. Τυφωνικοί. ις. Ἐκνεφίαι. ιζ. Ἐξυδρίαι. ιθ. Εὐθύπνοοι. κ. Ἀνακαμψίπνοοι. κβ. Ἐτησίαι. κβ. Ὀρνιθίαι. κδ.
Ἀντιπερίσασις, τί. 77. ιε.
Ἀντίποδες, τίνες. 156. λε. 157. ιθ. Τάτων πάντα ἀντέσραπται. 168. η.
Ἄντοικοι, τίνες. 156. κη. 157. δ.
Ἀντοίκων κοινὰ καὶ ἕτερα. 167. λς. 168. α.
Ἄπειρον, πενταχῶς. 53. ε. Οἷσπερ ἔνεσι, δυνάμει γινώσκεται. 54. κα. Ἐνεργείᾳ ἀκ ἔσιν ἐν Κόσμῳ. 55. ε.
Ἀπηλιώτης, ποσαχῶς λέγεται. 88. λε.
Ἄποσα καὶ Ἄτομα, τίνα. 52. ιζ.
Ἀπόμενα, τίνα. 53. ια.

Ἀρεταὶ, ταῖς Ἀσυμμετρίαις ἐναντιῦνται. Καὶ αἱ ἀσυμμετρίαι ἀλλήλαις μάχονται. 32. κγ.
Ἀριθμὸς καὶ Ἀριθμούμενον, διτλοῦν. 50. ιθ.
Ἀρκτικοὶ καὶ Ἀνταρκτικοὶ Κύκλοι, τίνες. 160. κς. Ἐναλλάττονται. 132. ια. 160. λε. 161. α.
Ἀρχὴ, πολλαχῶς λέγεται. 1. ιγ. Σημαινόμενα ταύτης. 2. ις.
Ἀρχαὶ τρεῖς τῶν Φυσικῶν. 3. λ. 7. ιε. Πῶς μὲν τρεῖς. Πῶς δὲ δύω. 4. ζ. 7. ιζ.
Ἀστέρες διάττοντες, πῶς γίνονται. 67. ε. κγ. 68. ιζ.
Ἀστέρες, πυκνοὶ καὶ λαμπροὶ πάντες. 129. β. Σφαιροειδεῖς. θ. Διαιρῦνται. 174. ις. Οἱ Ἀπλανεῖς κινῦνται τριχῶς. 129. κη. Καὶ οἱ Πλάνητες. 130. κε. 175. ς. Διὰ τὶ Πλάνητες ὠνομάσθησαν. 129. λε. 175. γ. Οὐ πεπήγασιν ἐν τῷ Στερεώματι. 174. λβ. Οὐ κινῦνται ἀτάκτως. 133. η. Ἀλ' ἑλικοειδῶς. ιη. Ἀμείβουσι τὸν Ἡλιακόν. κ. Ὑψῦνται καὶ ταπεινῦνται. λ. Σχηματίζονται πρὸς ἀλλήλες πενταχῶς. 134. δ. Τίνες τῷ Ἡλίῳ πᾶν ἀφίσανται διάστημα, καὶ τίνες ἐπᾶν. κε. Συνοδεύσι τῷ Ἡλίῳ. κθ. Τέτων Οἶκοι. 137. λβ. Ὑψώματα καὶ Ταπεινώματα, καὶ Ἐναντιώματα. 138. δ. κδ. Ἡ τέτων Τάξις καὶ περιοδικὴ Κίνησις. 130. λγ. 176. η.
Ἀστέρες ἀνίσχοντες καὶ δυόμενοι, διὰ τὶ Φοινικοί. 101. κε.
Ἀσφαπὴ πότε καλεῖται. 97. ιε. Γίνεται μετὰ τὴν Βροντήν. ις.
Ἀτμὶς, τί. 65. λδ. 66. γ. 74. δ. Ὁ ταύτης τόπος, διτλός. 73. θ. Πόθεν ἡ ταύτης Ἀρχή. κγ. 75. α. Πότε Δρόσον καὶ Πάχνην ἀποτελεῖ. η.
Αὔξησις Φυσικὴ, πῶς γίνεται. 39. λα. 23. λδ. 24. ιβ. Μαθηματικὴ. ιγ. Διαφέρει ἐμπνευματώσεως καὶ Ἀλλοιώσεως. 40. ιδ.
Αὐτόματον, τίσιν ἐμφαίνεται. 13. κζ. Διὰ τὶ ἕτω κέκληται. 14. κα.
Αὐτὸ, καὶ Ἐν τῶν Ἐναντίων Αἴτιον. 6. ια. Πῶς δύναται εἶναι ὂν καὶ μὴ ὄν. 8. ιγ.

Αὐχμὸς, τί. 93. κβ.
μετὰ Αὐχμηρὰ ἔτη, διὰ τὴ ἐπομβρίαν. 73. λε.
Ἀφὴ, πρώτη τῶν Αἰθήσεων. 56. ιβ.
Ἀφροδίτης ὀνόματα καὶ Κινήσεις. 131. ιβ. 176. ις.

Β

Βαθέα τῦ Πόντυ. 83. ς.
Βεβρεγμένον, τί. 58. ια.
Βόθυνοι, πῶς γίνονται. 102. γ.
Βορέας, λέγεται καὶ Μέσης. 89. ι.
Βρεταν ῶν Νῦξ κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν, ὅση. 169. ιδ.
Βροντὴ, τί, πόθεν, καὶ ὅπυ, καὶ πῶς γίνεται, καὶ τί ἐστι. 96. ις.
Βροντῶν ψόφοι, ἀνώμαλοι. 97. ς.

Γ

Γάλα, τί. 72. κη.
Γαλαξίας Κύκλος, πῶς γίνεται. 71. κε. κθ. Μέγιστός ἐστι καὶ λοξός. 72. ς.
Γένεσις, τί. 24. λγ. 35. λα. Διτλή. 25. ς. Γένεσις καὶ Φθορὰ, μεταβολαί. 33. κζ. 34. ε. 35. λδ. Γένεσις, ἐκ ἔστι Κίνησις ἢ Ἠρεμία. 36. κη.
Γέννημα καὶ Δημιούργημα Θεῦ, διαφέρυσι. 127. ιγ.
Γῆ, Κέντρυ λόγον ἔχει πρὸς τὸ Στερέωμα. 152. κβ. 153. γ. 154. κα. καὶ πρὸς τὴν ἡλιακὴν Σφαῖραν. 153. κη. Διὰ τί καὶ ὁ πρὸς τὴν τῆς Σελήνης. 154. ζ. Ἔστι Σφαιροειδὴς. 154. λα. Ταύτης τὰ πέντε μέρη Ζώνας καλῦσιν. 155. λδ. Περίμετρος αὐτῆς. 157. λε. 159. β. Διάμετρος. 159. θ.

Δ

Δαλὸς, τί. 66. λγ.
Δαλοὶ, πῶς ἀπὸ Βοθύνων τε καὶ Χασμάτων πολλάκις ἐξέπεσον. 102. κ.
Διάκρισις, κρείττων τῆς Συγκρίσεως. 38. λ.
Διερὸν, τί. 58. η.
Δῖναι, πῶς γίνονται. 98. κη.

Δημιεργίαν, εἰς τὸ κρεῖττον μετασκευάσει Θεός. 10. θ. 125. κε.
Δρόσος, τί. 76. λδ. Πότε γίνεται. 75. ιδ.
Δροσοπάχνη, τί, 77. η.
Δυνάμει, τί. 17. λς. 18. α. 20. κς. Διττόν ἐστιν. 21. ε. 126. λ.
Δυνάμει, καὶ Δύναμις διαφέρει. 20. κα.

Ε

Εἶδος, οὐσία τις. 5. β. Διαφέρει τῶ Συμβεβηκότος. θ. Οὐκ ἔστι κυρίως οὐσία, ὥσπερ ἡ δὲ ἡ Ὕλη. κ. Μᾶλλον οὐσιώδη, ἢ οὐσία. κς. Μᾶλλον κατά τι τὸ Εἶδος οὐσία τῆς Ὕλης. λγ.
Εἰδῶν ἕκαστον τῶν τελείων, καὶ ὄν, καὶ μὴ ὄν. 8. ις.
Εἶδος, διὰ τὶ περιέχει τὴν Ὕλην. 37. λδ. Διὰ τὶ δευτέρα καὶ πρώτως οὐσία. 60. η. Ὁ ποιῶν τὸ κυριώτατόν τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα. ιη.
Εἵρεσία. 97. κα.
Ἐκνεφίας Ἄνεμος, πῶς γίνεται. 97. λβ. 98. ε.
Ἐναντίων τὰ πρῶτα καὶ ἀνωτάτω, Εἶδος καὶ Στέρησις. 3. ιε.
Ἐναντία, ἢ Εἴδη καὶ ἄμφω, ἢ θάτερον ἑκάτη θατέρε ἀπόπλωσις. 4. ις. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, τίνα εἰσί. κθ.
Ἐναντίωσις ἀρχικὴ, ἡ Ἁπλή. 56. θ.
Ἐναντιώσεις ἁπλαί, τίνες. 56. κς.
Ἐναντία, Ἐναντίοις ὑπάρχει 57. λβ.
Ἐναντία, πῶς εἰσι μᾶλλον τὸ πῦρ καὶ τὸ Ὕδωρ, καὶ πῶς τὸ Πῦρ καὶ ἡ Γῆ. 62. κβ.
Ἐνδεχόμενον, τριτλόν. 13. λα.
Ἐνεργῶν καὶ Ἐνεργούμενον, ὁ ποιῶν. 12. η.
Ἐνεργείᾳ, ἴδιον. 17. κδ. 18. β. κδ. 20. λ. Ἐνεργείᾳ καὶ Ἐνέργεια διαφέρουσι. κβ. Ἐνεργείᾳ διτλόν. 21. ιθ. Ἐνέργεια, τί. 20. λγ.
Ἐνοπίρα τῶν Νεφῶν, ὁ ποῖα. 104. α. 109. κε. λα.
Ἐντελέχεια, πολλαχῶς λέγεται. 16. ιη.
Ἐπομβρία ποτὲ μὲν ἐν μέρει. Ποτὲ δὲ ἐν ὅλῃ χώρᾳ γίνεται. 87. γ.

Ἔργον, ποσαχῶς. 20. λε.
Ἑρμῆ περιτροφή, διὰ πόσα γίνεται χρόνα. 131. ιη. 176. κδ.
Ἔτη ἔμβολα ἀνεμώδη καὶ αὐχμηρά, πότε. 86. λς. 87. α.
Εὐθεῖαν γραμμήν, ἐκ ἔστιν ἄπειρον εὑρεῖν. 27. η.
Εὐτυχεῖν, τίσι κυρίως λέγεται. 14. ιγ.

Ζ

Ζῶα, πῶς αὐτοκίνητα καὶ ἑτεροκίνητα. 28. λ. 23. ια. ιη.
Ζῳδιακὸς Κύκλος, ὁ ποῖος. 132. κε. 177. κδ. Τὸ αὐτῷ πλάτος τρεῖς διαιρέσι Κύκλοι. 132. κθ. Τέμνει τὲς παραλλήλες Κύκλες. 164. η.
Ζῴδια, τίνα ἐκλήθησαν. 132. κθ. 177. κη.
Ζῳδίων ὀνόματα καὶ Χαρακτῆρες. 135. α. Πότε τέτων ἑκάστε ἄπλεται ὁ Ἥλιος. ε. Τέτων διαίρεσις εἰς Μοίρας καὶ λεπτά. κη. Οὐ τῆς αὐτῆς εἰσι Κράσεως. 137. κδ. Τὰ ἓξ παρισῶσι τὴν Γῆν λόγον ἔχειν σημείῳ ὑπὲρ Γῆν ὄντα. 153. θ.
Ζῶναι τῆς γῆς, πέντε. 155. λε. 156. α.
Ζωνῶν εὐκράτων διαίρεσις. 156. κα.
Ζώνη μέση, καλεῖται ἡ τῶν Τροπικῶν περιφέρεια. 136. γ.

Η

Ἥλιος, ὁ ποῖός ἐστιν Ἀσήρ. 173. λγ. Πῶς αἴτιος παθῶν ἐναντίων. 74. λε. Πῶς κινεῖται. 133. ια. Μείζων ἐστὶ τῆς γῆς. 140. ιδ. Ἀνίσχων καὶ δυόμενος, διὰ τὶ μείζων. 142. λγ. Πῶς ἄλλοτε ἄλλα ἔχει χρώματα. 143. κβ. Ἔνθα ὑψηλότερος ἡ Σελήνη προσγειοτέρα. 148. κγ. Πῶς τὰς Ὥρας καὶ τὰς Ἡμέρας καὶ Νύκτας ἀπαρτίζει. 159. κ. 175. κζ. Οὐκ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὰ ἴσα διέξεισι τεταρτημόρια τῷ Ζωδιακῷ. 164. κθ. Διὰ τὶ πολυχρονιώτερον ἔντισι Ζῳδίοις ἐνδιατρίβει. 165. θ. Σελήνη ἐπιβάλλει τὰς ἀκτῖνας πολὺ ἀφεστώς. 144. κς. 174. ια. Πῶς ἡ τότε Ἔκλειψις γίνεται. 141. ιγ. 178. ζ. Ὁλοτελής. 141. λδ. Μερική. 142. α. Ἡ κατὰ τὴν Σταύρωσιν τῷ Κυρίῳ. ιδ. Τὸ τότε μέγεθος πῶς εὑρίσκε-

ρίσκεται. κδ. Τέτε οἱ παράλληλοι Κύκλοι ὑπὸ τῦ ὁρίζοντος τέμνονται. 159. λς. 160. α. Πῶς τέτες ἐξαλλάσσει. 161. λβ.
Ἡλιακὸς Κύκλος τίς. 133. ιδ. Ἔκκεντρός ἐςι πρὸς τὸν Ζωδιακόν. 164. λα.
Ἡλιακῷ φωτὶ οἱ προσβαλόντες λυμαίνονται. 106. ιε.
Ἡμέρα βραχυτάτη, πότε γίνεται. 162. α. Μεγίςη. λα.
Ἡμερῶν τε καὶ Νυκτῶν αὐξήσεις, πῶς γίνονται. 163. κς. Τέτων αἴτια ἀνισότητος. 168. ια.
Ἡρεμία, τί. 4. κδ. 22. γ. 26. ιδ. 30. κε.
Ἡρεμίαι, ὡς ἄκρα ἀλλήλαις ἀντίκεινται. 32. λδ.
Ἡρεμεῖν κυρίως, ὁ ποῖον λέγεται. 22. ιβ.

Θ

Θάλασσα, Στάσιμος. 82. ζ. Οὐκ ἄναρχος. 83. ιθ. Διὰ τὶ ἐ μείζων γίνεται. 84. ις. Οὔτ' ἐλάττων, ἔτε γλυκυτέρα, ἐθ' ἁλμυροτέρα. κς. Τόπος ταύτης, τίς. 83. λα. Πόθεν ἡ ταύτης πικρία καὶ Ἁλμυρότης. 84. α.
Θεῖον, διὰ τὶ ἀπεριόριτον. 118. κδ.
Θεὸς, ποιητικὸν αἴτιον ἁπάσης τῆς Κτίσεως. 15. λγ. 47. ς. Οὐ λέγεται προσφυῶς ἠρεμεῖν. 22. ιθ. Πρῶτος καὶ Ἀληθὴς Τεχνίτης καὶ Δημιεργός. 46. ιδ.
Θέσις διτλή. 48. κ. 50. ιδ.
Θέσις τῦ κινεμένυ, τίς. 49. λδ.
Θέσις, πῶς νοεῖται ἐν ἀσωμάτοις. 50. ι.
Θύελλα, τί. 91. κζ.
Θύλη Νήσῳ μηνιαία ἡ Ἡμέρα. 169. κη. 170. κγ.

I

Ἴριδος Αἴτιον. 109. ε. Πῶς γίνεται. ια. ιβ. Πρώτη ταύτης περιφέρεια. 110. η. Δευτέρα. ις. Τρίτη. κ. Τίσι τέτων ἐλάττες αἱ Ἀνακλάσεις, καὶ μείζες. κς. Ξανθὸν Ἴριδος Χρῶμα, πόθεν. 111. κβ. Δύω πολλάκις φαίνονται ἀπὸ τῦ Ἡλίυ. 112. ς. Τὰ τέτων χρώματα. ιβ. 113. ιγ. Ὁ ποῖα τὰ τῆς δευτέρας. 112. κγ. Πῶς αὕτη γίνεται. 112. ιζ. κβ.

Ἶρις, πόση φαίνεται. 114. ς. Ἡ ἐκ τῆς Σελήνης ὁποία. 111. λβ.
Ἰσημερινὸς Κύκλος, ὁ ποῖος. 132. α. Τότε τὸ ἥμισυ διηνεκῶς ὑπὲρ γῆν. 153. κγ. Γίνεται Ἀρκτικόστε καὶ Ὁρίζων τοῖς ὑπὸ τὸν βόρειον Πόλον. 170. κε.
Ἰσημερία ἐαρινή, πότε. 162. ιγ. 163. ιγ. Φθινοπωρινή. 162. λβ. 163. ιη.

Κ

Καικίας Ἄνεμος, ὁ ποῖος. 89. ιη.
Κάνωβος Ἀστήρ, ὁ ποῖος. 158. κα.
Καπνώδης Ἀναθυμίασις, πόθεν. 65. λε. 66. α.
Καταιγὶς, τί. 91. κς.
Κεράδας, δυσδιαπόρευτος. 53. κη.
Κεκινῆσθαι, τί. 26. κε.
Κενὸν, τί, καὶ ποσαπλῶν. 171. δ. Οὐκ ἔστιν ἐν Κόσμῳ. ιε.
Κέντρον, τίνων ἀρχὴ καὶ μέσον, καὶ πέρας. 29. ια.
Κεραυνὸς, πῶς γίνεται. 99. λ.
Κεραυνῶ εἴδη διάφορα. 100. ς. κα.
Κίνημα, ἀρχὴ Κινήσεως. 2. κε. 27. δ.
Κίνησις, καὶ ἡ τελεία ἐνέργεια. 16. ε.
Κίνησις, τί. ις. Ὁποία ἐστὶν Ἐντελέχεια. 17. δ. Ὁποία Ἐνέργεια. ζ. κς. Οὐκ ἐν τῷ Κινοῦντι, ἀλλ' ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστί. 18. λδ. Πῶς ὡς ποίησις ἐστι καὶ ὡς πάθησις. 19. λδ. 20. α. Τίσιν ἐνθεωρεῖται Κατηγορίαις. 20. ια. 22. κθ. Πῶς Ὁμώνυμος. 22. λε. 23. γ. Κυριωτάτη πασῶν κινήσεων, ἡ κατὰ τόπον. 23. ε. ιβ. κγ. Καὶ τῆς Γενέσεως καὶ Φθορᾶς. 24. κ. Κίνησις τοπικὴ Τριτλή. 22. λγ. 25. κ. Κινήσεις ἐξ ἀντικειμένων γίνονται εἰς ἀντικείμενα. 25. κς.
Κίνησις συνεχὴς, τί. 26. γ. Κινήσεως Ἀρχὴ καὶ πέρας, ἀδιαίρετα. ις. Ἐπ' εὐθείας Κίνησις, ἄπειρος ἀδὲ μία. 27. ια. 28. θ. Κινήσεις Ἐφεξῆς, ὁποῖαι. 27. ιδ. Συνεχεῖς. ιη. Κίνησις Ζωϊκὴ, ἀνώμαλος. 28. κη. Κινήσεις συμβληταὶ, ὁποῖαι. 29. κε. 30. ε. ιη. Πῶς διαφέρουσιν αἱ Κινήσεις κατὰ γένος. 29. λα. Κατ' εἶδος. 30. α. Κατ' ἀριθμόν.

μόν. δ. Ἔχει ἑκάστη τῶν Κινήσεων Ἠρεμίαν ἀντικειμένην καὶ ϛάσιν. κδ. Κινήσεις ἐναντίαι, τίνες. 31. γ. Αἱ κατὰ τόπον, τρεῖς εἰσιν Ἁπλαῖ. θ. Κίνησις Ἁπλῆ, τίς. 13. Κινήσεις αἱ ἐξ Ἀνατολῶν καὶ ἐκ Δυσμῶν, ἐκ Ἐναντίας. κα. Οὔτε ἡ ἐπ' εὐθείας τῇ περιφερεῖ. λ. 32. ιγ. Κινήσεις Κινήσεσιν, ὡς καὶ Ἠρεμίαι Ἠρεμίαις ἀντιθετῶνται ἀλλήλαις. κϛ. Ἄλλως τῇ Ἠρεμίᾳ, καὶ ἄλλως ἀντίκειται τῇ Κινήσει ἡ Κίνησις. λα. Κινήσεων Ἀρχαὶ, Θεὸς, Ψυχὴ, Φύσις. 47. ϛ. Κίνησις κατὰ τόπον, ὁποία. 49. λα. Κίνησις διττὴ. 51. κη.

Κινέμενα ἐπ' εὐθείας, ἀνομάλως κινεῖται. 28. κ.

Κύκλῳ Κίνησις, πασῶν προτερεύει τῶν κατὰ τόπον κινήσεων. 25. ιϛ. Μόνη δύναται συνεχὴς εἶναι. κε. Δύναται γενέσθαι ἄπειρος. 28. ιβ. Ἔστιν ἀσύμβλητος τῇ ἐπ' εὐθείας. 29. κ.

Κυκλοφορία, ὁ μαλὴ Κίνησις. 28. ιη. 29. ϛ.

Κύκλος, πρῶτον τῶν ὅλων ἐπιπέδων Σχημάτων. 123. ιγ.

Κύκλων λόγος πρὸς τὴν εἰκείαν διάμετρον. 159. ιβ.

Κλεψύδρα, τί. 172. δ.

Κλίμα τὸ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν, ὁποῖον. 160. κα. 168. κδ.

Κλίμασι διαφόροις, πῶς διάφοροι αἱ Ἡμέραι ἐνθεωρῶνται, καὶ αἱ Νύκτες· κατ' αὔξομείωσιν δηλονότι. 168. κη. 169. δ.

Κομήτης, πῶς γίνεται. 70. α.

Κομητῶν σύστασις, πυρώδης. 71. α. Διὰ τὶ μὴ πολλοὶ, μηδὲ πλειόνακις, μηδ' ἐντὸς τῶν Τροπικῶν, ἀλλ' ἐκτὸς γίνονται. 71. θ.

Κόμη, πότε μὲν συγκινεῖται τοῖς Ἄστρασι· πότε δ' ἔ. 70. κδ.

Κόσμος, τί. 171. ιϛ. 172. λε. 173. α.

Κρῆναι, ἐξ ὀρῶν ἀποῤῥέουσιν. 80. ιϛ.

Λ

Λαβύρινθος, πῶς λέγεται ἄπειρος. 53. κϛ.

Λαίλαψ, τί. 91. κθ.

Λίμναι, πότε καλῶνται. 82. γ. Τούτων διαφοραί. λε.

Λίμνη ἡ ὑπὸ τὸν Καύκασον, ὁποία. 83. β.
Λίψ, ποσαχῶς ὀνομάζεται. 89. δ.

M

Μάτην, τί, καὶ ποσαπλῶν. 15. γ.
Μείωσις, πῶς γίνεται. 40. δ.
Μεσημβρινοὶ Κύκλοι, τίνες. 158. ιγ.
Μεταβολὴ, τί. 33. κη. Πῶθεωρεῖται. λδ. Τίς ἡ πῇ καὶ ἁπλῶς. 34. ιγ. Ἔστιν ἐπὶ πλέον τῆς Κινήσεως. ιε.
Μεταβολαὶ κατὰ Συμβεβηκὸς, πῶς γενέσεις καὶ Φθοραί. 37. ιβ.
Μεταβολὴ ἐπὶ τὰ κρείττω, Γένεσις λέγεται. Φθορὰ ἐπὶ τὰ Χείρω. κδ.
Μεταλλευτὰ, ποσαχῶς λέγεται. 117. κς.
Μεταξὺ, τί. 34. α.
Μέτρα τέσσαρα. 52. ζ.

N

Νέφος, τί. 76. κα.
Νεφῶν Πυκνότης, ἀνώμαλος. 97. α.
Νιφετὸς, τί. 77. ε.
Νόες, πῶς Ἔνυλοι, καὶ πῶς ἄϋλοι. 118. κ.
Νῆς, ὀφθαλμὸς Ψυχῆς. 173. κγ.
Νῦν, Ἀρχὴ χρόνου. 2. κε.
Νῦν, τί, καὶ ποσαπλῶν. 52. ιγ.
Νυχθήμερα πάντα, ἐκ εἰσὶν ἴσα κατ' ἀκρίβειαν. 165. ιε.

Ξ

Ξηρὸν, τί. 57. ιη. 58. κδ.

O

Οἰκήτεων διαφοραί. 166. ιη.
Οἰκήτεις Περίσκιοι. 166. κε. Ἀμφίσκιοι. κη. Ἑτερόσκιοι. λδ.
Ὄμβρος, πῶς γίνεται. 73. κβ. κς. 74. κ. Διαφέρει τῆς Δρόσου. 76. γ. Διαφοραὶ τέτου. κϑ.
Ὁμίχλη, τί. 74. ϑ. 76. κβ. Σημεῖον Εὐδίας. 74. ιϛ. Πῶς γίνεται. 76. κδ.
Ὂν καὶ μὴ Ὄν, διχῶς λέγεται. 7. λα.

Ὄντων Συστοιχεῖαι δέκα, κατὰ Πυθαγορείους. 39. α.
Ὁπλικὰ θεωρήματα. 110. ι. ιζ. 111. β. κβ. κδ. 112. κη. 113. ς. 116. κδ. 141. α.
Ὁπλικὸν φῶς, πολλὴν ἔχει οἰκείωσιν πρὸς τὸ ἐκλός. 105. κθ.
Ὅρασις, πῶς γίνεται. 103. κδ.
Ὅρασις, τριχῶς. 103. λ.
Ὁρατῷ χρῶμα, ἐκ ἀνάγκη κατ' αὐτὸ ἐμφαίνεσθαι τὰ ἐνοπίρα. 107. λς. 108. α.
Ὁρίζων Κύκλος, τίς. 132. λε. 133. α.
Ὀρυκλαί, τί. 117. κγ.
Ὁρώμενα, διτλά εἰσιν. 106. κδ.
Οὐρανὸς, γενητός. 33. ις. Πῶς κινητὸς καὶ ἀκίνητος. 47. λα. Πόθεν ἔρηται. 118. θ. Ὁποῖος ὁ πρῶτος. ιζ. λε. 173. ιθ. 175. ις. Οὐρανοὶ καὶ αἱ τῶν Πλανήτων Σφαῖραι. 119. α. Οὐράνιος πέμπλον σῶμα, ἢ ἄ. ς. Τινὲς Ἀπλανῆ Σφαῖραν τὸν ἔναστρον ὑπέλαβον ἐρανόν. κς. Ὁ ἄναστρος ἐχ ἁπλᾶς. 120. ις. Ἀλλὰ σύνθετος. κη. Ἐπικρατεῖ ἐν Οὐρανῷ τὸ πῦρ. 119. ιθ. 121. α. 128. ια. Τὸ τότε Σχῆμα σφαιρικόν. 123. γ. Τὰ τότε μέρη, ὁποῖα. 124. β. Ἀγένητος κατὰ περιπατητικὲς καὶ ἄφθαρτος. ιβ. Γενητὸς κατὰ Πλάτωνα. κζ.
Οὐσία τίνι, ἐδὲν ἐναντίον. 5. ιζ. Λέγεται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. κε.
Ὀφθαλμῶν Πνεῦμα, αὐγοειδὲς καὶ φωτοειδές. 104. ιδ. Τὰ τότων Νεῦρα κοῖλα. ιζ.
Ὄψις, δεῖται τῶ ἔξω φωτός. 104. κα. Ἐνεργεῖ κατὰ συναύγειαν. 106. κγ.

Π

Παραδειγματικὸν Αἴτιον, τί. 2. α.
Παράλληλοι Κύκλοι, πέντε. 131. λε.
Παρήλιοι, πῶ γίνονται. 116. κζ. 152. θ. Πότε. 117. γ. Σημεῖά εἰσιν Ὕδατος. ζ.
Πατὴρ, αἴτιον ποιητικὸν τῶ Υἱῶ, ἐπὶ τῆς ὑλικῆς γεννήσεως.

σεως. 15. κ. Ἐπὶ τῆς αὐλῆς, ἐδ' ὅλως, ἀλλ' ἐσιῳδες εἰλικρινῶς. κϛ.
Πάχνη, πῶς, καὶ πότε, καὶ ποῖ γίνεται. 75. θ. ιγ. τί ἐϛι. 76. ιβ.
Πεπηγὸς, τί. 58. κ.
Πέρας ἄποσον, τί. 26. λδ.
Περίοικοι, τίνες. 156. κε. Κοινότητες τούτων καὶ ἑτερότητες. 167. ιθ.
Πηγαὶ καὶ Κρῆναι, διαφέρουσιν. 80. ιβ.
Πηγαὶ, εἰ ἐκ τῆς Θαλάσσης ἔχουσι τὰς ἀρχάς. 81. ϛ.
Πλάνητες, ὅρα ἔνθα Ἀϛέρες.
Ποιητικὸν μὲν πάντων ὁ Θεὸς Αἴτιον· προσεχὲς δὲ ποιητικὸν ἡ Φύσις. 2. γ.
Ποιητικὸς λόγος, διτλός. 41. κε.
Ποιότητες εἰδοποιοί, πότε ὡς εἴδη, καὶ πότε ὡς συμβεβηκότα ἐννοῦνται. 59. λα.
Πόλοι, τί. 130. ιε.
Πόλος, πῇ κινητὸς, καὶ πῇ ἀκίνητος. 130. ιϛ.
Πόλῳ βορείῳ οἱ ἐνόντες, μείζω ἔχουσι τὴν ἡμέραν, ἢ ἐπλαμηνιαίαν. 170. κ.
Ποταμοὶ, τίνες Ἀέννααι, καὶ τίνες ὄ. 80. λγ. 81. α.
Πρηϛὴρ χθόνιος, τί. 91. λγ. ἀέριος. 99. κη.
Προθερμανθέντα, ἰχυρότερον ψύχεται. 79. δ.
Πῦρ στοιχειῶδες, ὑπέκκαυμα λέγεται. 61. λ. Διαφέρει τῷ διακονικῷ. λε. 64. κ.
Πῦρ ἐκκρινόμενον, πῶς φέρεται. 68. κδ.
Πυρῶδες καὶ λευκὸν, πῷ, καὶ πῶς δείκνυσι πολλὰς χρωμάτων διαφοράς. 101. λα.
Πυρὸς τελείᾳ κίνησις, ἡ Κύκλῳ ἐϛὶν. 121. ε. 122. ε.
Πωγωνίας, τί. 69. λε. 70. γ.

Σ

Σεισμὸς, πῶς γίνεται. 92. δ. Πότε. ια. κγ. Ποῖ. 93. γ. ια. Πῶς γίνονται Σεισμοὶ ἐν Αὐχμοῖς τε καὶ Ἐπομβρίαις. 93. κα. Σεισμὸς Τρομώδης. 94. α. Σφυγματώδης

τώδης ἢ Παλμώδης. ς. Σεισμῶν πλείω εἴδη. 95. ιη. Σεισμῶν Ἀνάλογον, καὶ ἐν Θαλάσσῃ γίνεται. λε.
Σελήνης Σῶμα, ὁποῖον. 144. β. κε. 174. α. 177. ε. Πόθεν Σελήνη λέγεται. 144. λε. 177. η. Πῶς Ἔκλειψιν πάσχει. 151. κε. Αὐτῆς ἐστὶ τὸ πάθος. 150. κβ. 178. κς. Ἔκλειψις ταύτης ὁλοτελής. 150. θ. 179. ε. Μερική. 150. ιε. Πότε ἐ δυνατὸν γενέσθαι Ἔκλειψιν, καὶ πῶς γενέσθαι. 151. λε. 179. ις. Σελήνης Σύνοδος. 147. ς. Γένναι. ζ. Ἀνατολή. η. Περίοδος. 148 γ. Πῶς φωτίζει. 144. ς. Ἰδιότης αὐτῆς. λ. Φάσεις αὐτῆς. 145. κε. 146. λε. 147. κη. Αὐξομειώσεως ταύτης τρόπος. 145. λγ. Οὐτὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀεὶ καταφωτίζεται μέρος αὐτῆς. 145. ιγ. 177. ια. Μὴν αὐτῆς σύντομος. 149. α. 177. α. Μήκισος. 149. κ. Πόση ἡ ταύτης σκιά. 141. ιθ. Ἔστι καὶ ἐλάττων τῆς γῆς, ἐ τὸ Ἡλίε μόνον. κς.
Σκιὰ Καλαθοειδής. 140. κβ. Κυλινδροειδής. κε. Κωνοειδής. κθ. Τοιαύτη ἡ τῆς γῆς. λ.
Σκιᾷ Σωμάτων τῇ Σκιᾷ συμπερινοσεῖσι τῆς γῆς. 167. ε.
Σπέρματος δύναμις. 6. λγ. 35. η.
Στάσις, τί. 30. κς.
Στερέωμα τῆς αὐτῆς ἐστι τῷ Ἡλίῳ Φύσεως. 86. ια. 128. κζ. Διὰ τί ἔτω κέκληται. 127. λγ. Πῶς κινεῖται. 129. κβ. 174. κ. Ἡ αὐτὸ περίμετρος καὶ Διάμετρος. 136. κ. Διάσημα αὐτὸ ἕως τὸ ὑπερκαύματος. 174. κγ.
Στέρησις, Ἀρχὴ κατὰ Συμβεβηκός. 3. λς. Διττή. 4. ι. Πῶς τῷ εἴδει ἀντίκειται. κς. Αἴτιόν ἐστι καθ' αὑτὸ τῆς μεταβολῆς, καὶ ἐ καθ' αὑτό. 6. α. ζ. Ταύτης ἡ ἄγνοια, τὴν Φυσικὴν ἀνεῖλε Γένεσιν καὶ Φθοράν. 7. κα. Καθ' αὑτὸ μὴ ὄν. λδ. Κατὰ Συμβεβηκὸς ὄν. 8. α.
Στοιχεῖα καὶ ἁπλᾶ Σώματα, διὰ τί λέγονται. 55. λς. 56. α. 120. ιγ.
Στοιχεῖα, πῶς εἰδοποιεῖται. 59. α. Ἐξ ἀλλήλων γίνεται. θ. Πῶς Ἐναντία. ιη. Διὰ τί Τέσσαρα. 60. κδ. Πῶς κατὰ τὰς ῥοπὰς συνάπτονται καὶ διίστανται. 61. ια.

Στοιχείων καὶ Ἀρχῶν διαφορά. 62. κη.
Στοιχεῖα εἰλικρινῆ, Νῆς μόνος διακρίνει. 63. ς. Καθ' ἑαυτὰ ἃ δαμῆ ἐστιν. κ. Ἡ μένει ἐν τοῖς οἰκίοις τόποις, ἢ Κύκλῳ κινεῖται. 121. ιδ. Ἡ ἐπ' εὐθείας αὐτῶν Κίνησις, ἀτελής. 120. λγ. 121. ζ. Στοιχειῶδες πῦρ, διὰ τὶ Ὑπέκκαυμα. 64. κη.
Στρόβιλος, τί. 91. κθ.
Σφαῖρα, πρῶτον πάντων τῶν σερεῶν. 123. ιε. Ἡ Ἀπλανὴς, ὁποία. 128. λδ. 129. ιθ. Ἡ δοκοῦσα Ἀπλανὴς, διτῶς κινεῖται. κβ.
Σφαῖραι Πλανητῶν, καὶ κατὰ Φύσιν, καὶ ὑπὲρ Φύσιν κινοῦνται. 31. κγ. Ὁποῖαι κατὰ λαμπρότητα καὶ Σχῆμα. 128. λς. 129. θ. Πῶς κινοῦνται. λα. Ἁπλαί εἰσιν. 130. κη. Τάξις αὐτῶν καὶ Κίνησις περιοδική. λγ. 131. Πῶς εἰσιν Ἔκκεντροι. 148. ιγ. Αἱ ἀντιφερόμεναι τῇ πρώτῃ καὶ Ἀπλανεῖ, συνέχουσι τὸ πᾶν. 137. ια.
Σύνθετα, πῶς γίνεται. 6. κη.
Σύνθετον, πότε ἀποτελεῖται. 62. θ.
Συήνης οἰκήτορες, ἄσκιον τὴν Γῆν ἔχουσιν. 143. ι.
Σωμάτων Σχέσεις, ἁπλᾶ. 123. κδ. Πῶς αἱ τούτων ἔχουσι Σχέσεις ἐν τοῖς ἀνεσφαιρωμένοις, καὶ ἐν τοῖς σφαιρικοῖς Σώμασιν. λβ.

T

Τέλματα, τίνα. 82. δ.
Τόπος ὅρος. 48. ιη. 47. ιη. Ἔστιν ὁ Τόπος ἀγγεῖον ἀμεταφόρητον. κδ. Προσεχὴς, τὶς. 48. ε. Ἔστι διτλός. κα. Ὁ ἀχώριστος, τὶς, καὶ ὀχωριστός. 49. κ. κγ. Τὶς ὁ ἐν πλάτει. λ. Ὁ ἴδιος. 50. γ. Πῶς ἐν τόπῳ, καὶ ἐκ ἐν τόπῳ τὰ κατὰ τόπον κινούμενα. 49. κδ.
Τροπικοὶ Κύκλοι, διὰ τὶ καλοῦνται. 132. γ. Πάντοτε εἰσὶν οἱ αὐτοί. θ.
Τροφὴ καὶ Αὔξησις, πότε γίνεται, ἢ Τροφὴ μόνη, ἢ Τροφὴ καὶ Μείωσις. 40. κθ.
Τυφὼν, πότε ὀνομάζεται. 98. θ. 99. κα. Ὅσα κακὰ ἐργάζεται. 99. ζ.
Τύχη, Αἴτιον ποιητικὸν κατὰ Συμβεβηκός. 13. κζ. Ἐντοῖς κατὰ

κατὰ προαίρεσιν γινομένοις. λδ. 14. ζ. Ἀγαθὴ καὶ φαύλη τίς. ια.

Υ

Ὑγρὸν, τί. 57. θ. ιζ. 58. κβ.
Ὕδωρ, πῶς σφαιροειδὲς δείκνυται. 155. ιζ. Τὸ ἄνω τοῦ Στερεώματος ὄσον. 85. λγ. 127. κϛ.
Ὑδάτων ἐκ Γῆς ἀναδιδομένων αἴτια. 79. λα. Τούτων διαφοραί. 81. κδ.
Ὑετὸς, πότε λέγεται. 74. κδ. 76. λβ.
Ὕλη, τί. 3. κη. Ὑπόκειται τῷ εἴδει. λβ. Πῶς μᾶλλον οὐσία τοῦ εἴδους. 5. λ. Ἔστι κατὰ Συμβεβηκὸς μὴ ὄν, καὶ καθ' αὑτὸ ὄν. 7. λγ. λϛ. Πῶς γινώσκεται. 8. κα. Ὠνόμασαι μέγα καὶ μικρόν. λδ. Δεδόξασαι Σῶμα καὶ ἀσώματον. 9. η. Ἄφθαρτος, καὶ ἀγέννητος πεφάνταται. ιζ. Οὐσίωται κατὰ τὸ Δυνάμει. κβ. Πῶς ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος, καὶ γενητὴ, καὶ φθαρτή. λ. Πῶς ἀναλλοίωτος καὶ Ἀλλοιωτή. 10. ιβ. Οὐχ ὑφέστηκε καθ' ἑαυτήν. 36. θ. Ἔστι πρῶτον ὑποκείμενον. Δεύτερον τὰ Στοιχεῖα. 9. λγ. 55. λ.
Ὑπέκκαυμα, τί. 64. κθ. 66. ιδ. 174. κε. Τούτου διαίρεσις. 65. β. Συγκινεῖται τῷ Αἰθέρι. θ.

Φ

Φασμάτων ἐν Οὐρανῷ διαίρεσις. 102. λδ.
Φθορὰ, τί. 24. κα. 35. λδ. 36. λβ.
Φλὸξ, τί. 94. λβ. Ταύτης χρῶμα ἄλλοτε ἀλλοῖον. 101. λγ.
Φοινικῆν καὶ πορφυρᾶν, πόθεν γίνεται. 101. κα.
Φορὰ, τί, καὶ ποσαπλῆ. 22. λβ. Πρώτη καὶ Κυριωτάτη τῶν Κινήσεων. 23. ε. ιβ. κϛ. Φορὰ, πλαγίατε καὶ μικλή. 68. κθ. Ἡ Κυκλικὴ μόνη τελεία. 122. ιϛ.
Φρέατα, τί. 81. λα.
Φύσις Ὀργανικὸν Αἴτιον. 2. ϛ. 23. θ. 46. κγ. Φυσικοῖς τὸ αὐτὸ ἔνεσιν εἶδος καὶ τέλος. 13. ϛ. ιβ. Φύσις ἕνεκα τοῦ εἴδους πάντα μηχανᾶται. 13. η. Τί ἐστι. 41. η. 46. κθ. Ταύτης Αἰτία, ὁ Θεός. 41. κβ. Ποιεῖ κατὰ λόγον. κδ.

κδ. Φύσει καὶ κατὰ φύσιν διαφέρει. 43. ιβ. Διὰ τί λέγεται τὴν Φύσιν ἀποτυγχάνειν. 43. λ. Διαφέρει καὶ τὸ παρὰ Φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν. 43. λδ. Φύσις Ὕλη ἐστιν, 44. θ. Ἡ Εἶδος, ις. Ἡ Σύνθετον, κγ. Ἡ Ἐκφυσις, κς. Διαφέρει τὸ αὐτῆς ὄνομα τῆς ἐννοίας τῶ αὐτῆς ὀνόματος. λε. Ἀναλογία ταύτης τῇ Ἀνδριαντοποιητικῇ. 45. γ. λβ.

Χ

Χάλαζα, πῶ, πότε, καὶ πῶς γίνεται. 77. ιβ. 78. η. ιζ. κζ. λς.
Χάσμα, πότε καλεῖται. 102. ις.
Χιὼν, πῶς συνίσαται. 75. λς. 76. β. 77. α. Τί ἐστιν. 76. ια.
Χρόνος, τί. 50. ιϑ. 51. ϑ. Διὰ τὶ ἐκ ἐνπάσῃ ἀριθμεῖται κινήσει. 51. α. Οὐτῶν Κινήσεων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἠρεμιῶν μέτρον ἐστί. λα. Διὰ τὶ λέλεκται Ἀριθμός. 52. α. Διαιρεῖται. ιβ. Τίς ὁ ἐνεστώς. κϑ. Τὰ τέτϑ μέρη πρωτοτύπως τῶ Αἰῶνος εἰσίν. 124. λα.
Χρυσὸς, διὰ τὶ ἐκίϑται, ἔτε καίεται. 117. λα.
Χρωμάτων, τίνα, τὴν ὄψιν νύκλωρ λανθάνϑσιν. 102. λ.

Ψ

Ψεκὰς, τί. 74. κγ.
Ψυχὴ, τί. 16. κς.

Ω

Ὡρῶν τῶ ἔτϑς Τετρακλὺς, πόϑεν. 159. λβ. 175. λ.

ΤΕΛΟΣ.

Ἡ τῶν Σφαλμάτων ἐπιδιόρθωσις.

Σελίδι 7. Στίχῳ κ. Στερησις. Γρ. Στέρησις.
— 9 — λδ. καθ' αὑτό. Γρ. καθ' αὑτό.
— 12 — λ. Ἀιτιον. Γρ. Αἴτιον.
— 13 — ιβ. Ταυτό. Γρ. ταὐτό· ἔτω καὶ ὅπηπερ ἄλλοθι εὕρης.
— 22 — η. λέγοιντο λέγοιντο. Γρ. λέγοιντο.
— 32 — κ. ἴσον. Γρ. ἴσον. ἔτω καὶ ὅπηπερ ἄλλοθι εὕρης.
— 34 — ιε. ἐπιπλέον. Γρ. ἐπὶ πλέον.
— 37 — β. Κικήσεις. Γρ. Κινήσεις.
— 65 — λβ. ἤτοι. Γρ. ἦτοι.
— 70 — κβ. Ἀτράσιν. Γρ. Ἄτρασιν.
— 84 — ια. διδοθαι. Γρ. δίδοθαι.
— 86 — γ. Θαλάσση. Γρ. Θαλάσσῃ.
— 100 — θ. διϊων. Γρ. διϊών.
— 106 — λα. Ἀνάκλασεις. Γρ. Ἀνακλάσεις.
— 108 — ιγ. γαρ. Γρ. γὰρ.
— 110 — ιη. ὀπλαίνεται. Γρ. ὀπλάνεται.
— 115 — α. ἐκξ. Γρ. ἐκξ̃.
— 117 — ιε. Χίονος. Γρ. Χιόνος.
— 121 — α. ἐν αὐτῶ. Γρ. ἐν αὐτῷ.
— 123 — κθ. καὶ Ἀριστερὸν. Γρ. καὶ τὸ Ἀριστερόν.
— 126 — κβ. αὐτὲς, Πότερον ὁ Θεός. Γρ. αὐτές. Πότερον; ὁ Θεὸς.
— 127 — δ. θέλοντι. Γρ. θέλοντι.
— 136 — ι. ιη. ἐνενήκοντα. Γρ. ἐννενήκοντα· ἔτω καὶ 147. λβ. 164. κβ.
— 145 — λς. ἐς. Γρ. ἅς.
— 162 — ζ. ὁρώμενος· ἐντυγχάνει. Γρ. ὁρώμενος, ἐντυγχάνει.
— — — η. τμήματα μείζω. Γρ. τμήματα, μείζω.
— 172 — ια. περισδύναίτις. Γρ. παρασδύναίτις.
— 173 — Κεφάλ. αβ. Γρ. Κεφάλ. λβ.

Τὰ ἐκ τῦ ὑποθετικῦ Πίνακος Σφάλματα.

Ἄλω, διατὶ ἐποικίλη. κ. Γρ. α.
Ἀρκτικοὶ. Γρ. Ἀρκτικοὶ.
Μεταλλευτὰ, πσαχῶς. Γρ. ποσαχῶς.

Ἡ τῶν

Ἡ τῶν Σφαλμάτων ἐπιδιόρθωσις, τῆ ἐφεξῆς τρίτῃ Βιβλίῳ.

Σελίδι 25 Στίχῳ κδ. Ἡμερῶν Γρ. Ἡμερῶν.
— 28 — λ. Ἡμέρας. Γρ. Ἡμέραν.
— 30 — κδ. Ὀργανα. Γρ. Ὄργανα.
— 59 — λα. Ἀνθρώπινον. Γρ. τὸ Ἀνθρώπινον.
— 62 — ς. περιεγράπτον, Γρ. περιεγράπτον.
— 63 — β. τό, τε ἓν πλείω. Γρ. τό, τε ἓν ἢ κοὶ τὰ πλείω.
— 77 — ιε. προηγησαμενῳ. Γρ. προηγησαμένῳ.
— 80 — κα. την. Γρ. τὴν.
— 82 — γ. ἐγητιζομένης. Γρ. ἐγκτιζομένης.
— 87 — κθ. τυρῷ. Δίρμα. Γρ. τυρῷ· Δέρμα.
— 100 — λα. ων. Γρ. ὧν.
— 109 — ιη. ὑπερτάτης, Θεότητος. Γρ. ὑπερτάτης Θεότητος.
— 111 — κ. Μήτρα. Γρ. Μήτρᾳ.
— 120 — ια. Κύριος. Γρ. Κυρίως.
— 131 — ιε. βεβηλον. Γρ. βέβηλον.

ΚΟΙΝΟΙ ΣΤΙΧΟΙ.

Δεῖ τὰ βέβηλα καθαίρειν τῶν Σφαλμάτων,
Ὥδε Ῥεύμασι Δακρύων ἢ Αἱμάτων.
Ῥυπῶδέσατος ὁ ὑποθεὶς τὸν Λόγον,
Ὅθεν τλη παθῶς ψεύδωκ πρὸς τὸ Ἔργον.
Θᾶν γὰρ εἰ Ὕλη ὠθῆμε πρὸς τὰ χείρω,
Ἐλεεινὸς φεῦ ἀποσὰς τῶν ἀγήρω.
Οἰκτρὸς Στυγητὸς Ἀνάξιος τὴν Κλῆσιν,
Σύμπασαν ἅπερ εὖδιδάξω τὴν Κλίσιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ·

Ἐν ᾧ,

Τοῦ αὐτοῦ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ ὅ, τε περὶ ΣΩΜΑΤΟΣ καὶ περὶ ΨΥΧΗΣ ἐκτέθειται Λόγος.

Μεθ' ὃν,

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ τε τοῦ Μηδείας, καὶ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ τοῦ Σχολαρίου, ὁ περὶ τῆς αὐτῆς Ὑποθέσεως τῆς ΨΥΧΗΣ·

Καὶ Τελευταῖον,

Ὅ, τε περὶ ΠΙΣΤΕΩΣ καὶ ἈΡΕΤΗΣ καὶ ἈΣΚΗΣΕΩΣ τοῦ αὐτοῦ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ, προηγουμένης τούτων τῆς καθολικωτέρας αὐτοῦ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ

Λόγος περὶ Σώματος.

Ἐπειδὴ περὶ Σώματος ἡμῖν ὁ Λόγος, εὔλογον
15 ἂν εἴη περὶ τῶν σωματικῶν Ἀρχῶν καὶ Στοιχείων πρὸ παντὸς ἑτέρου διαλαβεῖν. Τινὲς μὲν οὖν καὶ ἄμφω τὰ ὀνόματα, τό τε Στοιχεῖα δηλονότι, καὶ τὸ τῆς Ἀρχῆς, ἐπὶ τῶν αὐτῶν παρειλήφεσαν, Ἀρχὰς ὁμοῦ καὶ Στοιχεῖα καλέσαντες, τὰ πρῶτα καὶ εἰσύν-
20 θετα Σώματα· τὸ μὲν, ὡς παντὸς ἐχ ἁπλοῦ Σώματος προηγούμενα· τὸ δ', ὡς τοῦ τοιούτου Σώματος συντελεσικά. Τινὲς δὲ τὴν διάνοιαν πορρωτέρω διαβιβάσαντες, Ἀρχὰς μὲν, τὴν ἀνείδεον καὶ ἄποιον Ὕλην, καὶ τὸ Εἶδος, καὶ τὴν Ποιότητα κατωνόμασαν. Στοιχεῖα δὲ, τὰ πρώτως
25 ἐξ Ὕλης καὶ Ποιότητος τέσσαρα σώματα, Γῆν, Ὕδωρ, Ἀέρα, καὶ Πῦρ· ὧν ἡ μὲν Γῆ, ξηρὰ καὶ ψυχρά· τὸ Ὕδωρ, ψυχρὸν καὶ ὑγρόν· ὁ Ἀὴρ, ὑγρὸς καὶ θερμός· τὸ δὲ Πῦρ, θερμὸν καὶ ξηρόν· ἁπλᾶ Σώματα, συνθέτων Σωμάτων συσατικά. Δεῖν γὰρ ἀπεφήναντο τὰ μὲν Στοιχεῖα, τοῖς,
30 ὧν Στοιχεῖα, τυγχάνειν ὁμογενῆ· τὰς δ' Ἀρχὰς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς, ὧν Ἀρχαί. Διαφερόντων γὰρ τῷ γένει, συνεληλυθοτῶν ἐς ταὐτὸ τῶν Ἀρχῶν, οὐκ ἀδυνατεῖν τὸ ἀποτελούμενον, ἐξ ἄλλης μὲν, τὸ ἔνυλον, ἐξ ἑτέρας δὲ, τὸ πεποιωμένον κληρώσασθαι· τῆς μὲν Ὕλης ὑπο-
35 μενούσης, εἰδοποιούσης δὲ τῆς Ποιότητος. Οὔτε δὲ τὴν Ὕλην ἐξὶν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὁραθῆναί πω κατ' αἴσθησιν,

ἢ τὰς Ποιότητας διακεκριμένας τῆς Ὕλης· Οὐ γάρ ἐστιν ἐκ ἔστιν Ὕλην εὑρεθῆναι, λειπόσης ἀπάσης Ποιότητος· ἢ Ποιότητα, συνέσης Ὕλης ἐδεμιᾶς. Οὔτε τὰ τέσσαρα πρῶτα Σώματα πραγματικῶς ἔντινι τόπῳ θεάσοιτό τις εἰλικρινῆ, καὶ ἀλλήλων ἐς τὸ παντελὲς ἀμιγῆ. Θεωρία γὰρ μόνη, καὶκ τῆς Ὕλης τὴν Ποιότητα, καὶκ τῆς Ποιότητος τὴν Ὕλην διίζησι, καὶ τῶν εἰρημένων Σωμάτων ἕκασον ἀλλοτριοῖ τῆς ἑτερότητος ἐς ὁλόκληρον· ἐπεί περ ἀλλήλων ὁπωσῦν ταῦθ' ἅπαντα συμμετέχηκεν. Εἰ μὴ τῦτο γὰρ, ἔτ' ἂν Γῆ συνεστήκει· μετεβίβαζο γὰρ πρὸς Κόνιν, ὑπὸ τῆς ἀκράτε ξηρότητος· ἐπ' αὖ Ὕδωρ, ἀλ' ὑπὸ τῆς ὁμοίας ψυχρότητος, εἰς Κρύσταλλον μετενήνεκλο. διερρύη δὲ πάμπαν καὶ ὁ Ἀὴρ, ἐξ ἐπιτεταμένης ὑγρότητος, καὶ εἰς ἐδὲν χρήσιμος ἦν ἐδ' αὐτός. Πῦρ δὲ τὸ στοιχειῶδες ὑπερεξῆπλο, θερμότητος ὑπερβολὴν προσλησάμενον· αὐτό φημι τὸ κατωνομασμένον Ὑπέκκαυμα, κατέφλεξεν ἂν ἅπαντα καὶ κατηνάλωσεν. Ὅθεν ἐπινοηματικῶς τοῖς Στοιχείοις, ἀλλ' ἐκ αἰθητῶς αἱ τῶν Ποιοτήτων ἀκρότητες.

Ἐκ δὴ τῶν Στοιχείων ἀναισθήτων ὄντων ἐ μὴν ἀπαθῶν, ἀλλὰ ποικίλως παχόλων κεραννυμένων ὅλων δι' ὅλε καὶ ἀλλοιεμένων, καὶ πολλὰς ἑαυτοῖς δεχομένων ἐναλλαγὰς, ἅπαν ἐχ' ἁπλῆν Σῶμα ἔχει τὴν σύστασιν, καὶ τοιαύτης ἄνευ συνδρομῆς, καὶ δράσεως εἰς ἄλληλα, καὶ ὑπ' ἀλλήλων παθήσεως, καὶ πολυπλόκε μεταβολῆς καὶ μετατροπῆς, ἐκ ἂν εἴη σύνθετον συντελεθὲν, ἐκ αἰθητικὸν, ἐκ ἀναίσθητον.

Ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων καὶ Σωμάτων καὶ Στοιχείων, οἵά τινα Στοιχεῖά πε προσεχῆ καὶ δεύτερα Σώματα, Χυμοὶ τέσσαρες· Αἷμα, Φλέγμα, Χολὴ ξανθὴ, Χολὴ μέλαινα. Τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν, Ἀέρι παρόμοιον. Τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, Ὕδατι παραπλήσιον. Τῶν Χολῶν ἡ ξανθὴ, θερμὴ καὶ ξηρά, Πυρὶ καθεστηκεῖα παρεμφερής· Ἡ μέλαινα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ, Φέρεσα ἀναλογίαν πρὸς Γῆν. Γῆ τῶν Χυμῶν συνελεύσει καὶ κράσει τὰ τῶν ζώων ἔχει Σώματα τὴν ὐσίωσιν· προηγυμένως συνεστηκότων ἐκείνων τῶν μορίων, ὧν ἑκάστε τὰ μέρη πάντα τῷ τὴν αὐτὴν ἔχειν ἰδέαν Ἀλλήλοις ὅμοια, καὶ διὰ τῦτο καλεμένων ὁμοιομε-

ὁμοιομερῶν· Ἀρτηρίαι, Φλέβες, Νεῦρα, Σαρκὸς, Ὀστᾶ, Δέρματος, καὶ τῶν τοιούτων· ἃ δὴ καὶ αὐτὰ καλέσαι Στοιχεῖά τινες ἐκατώνησαν, ὡς ἁπλέστερα καὶ συνθετικὰ τῶν ὀργανικῶν· Ὀφθαλμὸς, καὶ Ὠτὸς, Ῥινός τε, καὶ Στόματος, καὶ Χειρὸς, καὶ Ποδὸς, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἡ Ψυχὴ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας ὑπηρετεῖσιν ὀργάνοις κέχρηται. Καὶ δὴ κἀκείνων πως, ἃ μὴν ὁλικῶς, δι' ὧν ἡ Φύσις καὶ τῶν ζώων μὴ προαιρεμένων πράττει τὰ ἴδια· Καρδίας, Ἥπατος, Πνεύμονος, Σπληνὸς, καὶ Νεφρῶν, καὶ πάντων τῶν ἐντὸς ὀργάνων τῶν τῆς Φύσεως ὑπηρετικῶν· ἃ καὶ τοῖς ὁμοιομερέσι τὴν ἐσίαν προσέοικεν, ἰδιωτάτην κεκληρωμένα ταύτην καὶ ὀλίγων μετεχηκέαν τῶν ἔξωθεν. Τῶν γὰρ Ἀρτηριῶν καὶ Φλεβῶν καὶ Νεύρων τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐξαιρεμένων, ἕκαστον αὐτῶν ὁμοιομερὲς ἀντικρυς καὶ ἁπλῶν ὡς πρὸς αἴθησιν· ὅπερ ἂν ἔσιν ἐν τοῖς ἐκτὸς ὀργάνοις εὑρεῖν.

Οὔτε δὲ τῶν πρώτων Σωμάτων τῶν ὄντως Στοιχείων, ἡ Κρᾶσις κατὰ τὸ ἰσαίτατον ἐν τοῖς ἐξ αὐτῶν, ἔθ' ἡ τῶν Χυμῶν ἔντινι τῶν ζώων ἰσόμοιρος ἀκριβῶς, Ἀλλὰ μέση μὲν ἡ Κρᾶσις ἐπινενόηται. Πῇ δὲ τὸ θερμὸν ἐπλεόνασε, καὶ πῇ τὸ ψυχρὸν· κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γενομένων τῶν πλεονασμῶν ἐς ἀόριστον. Ὡσαύτως πῇ τὸ ξηρὸν ὑπερέχε καὶ πῇ τὸ ὑγρὸν κατὰ Συζυγίαν· ἔντισι μὲν τὸ ξηρὸν καὶ θερμὸν, ἔντισι δὲ τὸ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἄλλοθι τὸ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ἑτέρωθι τὸ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. Ὡς εἶναι τὰς τῆς Κράσεως διαφορὰς ἐν αἷς ὁ πλεονασμὸς, τὰς καὶ δυσκράτες λεγομένας ὁπλῶ, τέσσαρας ἐν Ἁπλότητι, καὶ τέσσαρας ἐν Συνδυασμῷ· μίαν δὲ τὴν Μέσην τὴν ἐπαινεμένην, ὡς εὔκρατον. Τὸν δ' εἰρημένον πλεονασμὸν, ὃ μόνον ἐν τοῖς ὁλότησι τῶν, ἐν οἷς ἡ Κρᾶσις, ἔσι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μορίοις αὐτῶν· ἐκ ἰσοτίμως δ' ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μορίῳ μᾶλλον, ἐν ἄλλῳ δ' ἧττον, κατὰ προβάσεις καὶ ὑποβάσεις, ὧν ἐκ ἔσι τὶς ἐξαριθμησις.

Ἐπεὶ δ' ἐχ' οἱ τυχόντες, ἀλλ' οἱ καὶ κλεινὸν φέροντες ὄνομα τὴν ἄνισον Κρᾶσιν, τήν τ' ἐν ὁλότησι, τήν τ' ἐν

μορίοις θέμενοι δύσκρατον, μετ' αὐτῆς τετάχασι, καὶ τὴν ὑγρὰν ὁμῶς καὶ θερμὴν, ἴσως ἂν εἴη δέον ἐπιζῆσαι, πῶς αὕτη δύσκρατος; Εἰ μέν ἓν πέρα τῦ μετρίϑ τὸ πλεονέκτημα τῇ Κράσει, τὸ δύσκρατον ἀναμφίλεκτον. Εἰ δὲ τῶν τῇ Φύσει γινωσκομένων ὅρων ἐν τοσ, (ἐν ᾗ δὴ Φύσει τὸ Θερμὸν ἀσιφδῶς τὸ καλέμενον ἔμΦυτον, ἀ θερμότητος ὂν ἐν μεσότητι καὶ ψυχρότητος, ἀλλ' ὁμολογεμένως Θερμὸν· ἀδ' ὑγρότητος μεταξὺ καὶ ξηρότητος, ἀλλ' Ὑγρὸν καὶ ἀτμῶδες· διὸ καὶ ἡ Πέψις ἕψησίς τις, ὡς ἔργον ἕσα προδήλως ὑγιᾶ καὶ θερμᾶ μεμαρτύρηται.) λίαν εὔκρατος ἡ τῇ Φύσει συγγενεστάτη Κρᾶσις, εἰ καὶ τὸ μέσον ὅλως παρήλλαξε. Τάχα δ' ἄν τις μᾶλλον τῇ μεσαιτάτῃ δοίη τὸ δύσκρατον· εἴγε τὴν θερμότητα καὶ τὴν ὑγρότητα, τῆς ψυχρότητος ἐπὶ πλέον καὶ τῆς ξηρότητος, καν ταῖς Πόαις ὁρῶμεν εὐδοκιμέσας ὁσημέραι, κὰν τοῖς Φυτοῖς, εἴπερ ἐκλαποῖεν εἰς ἀμετρίαν, καὶ πόῤῥω χωρήσαιεν τῦ καθήκοντος. Ἀλλ' ἐδὲ τὲς Κηπεύοντας ξηρᾶναί ποτε τὴν γῆν ἀκηκόαμεν πεύδοντας, μᾶλλον μὲν ἓν ὑγραίνειν ὡς ἐγχωρᾶν· ὥσπερ ἐδὲ ψυχρᾶναι, θερμαίνειν δ' ὅσον εἰκός. Τὸ μὲν αἰ τῶν ὑδάτων Ὀχετηγίαι κεκράγασι, τὸ δ' οἱ Κοπρῶνες διαγορεύσι· εἰ μὴ τελματώδης ἡ γῆ καὶ κάθυγρος· εἰμὴ πυρώδες ἀσίας, καὶ καυσικῆς. Ὥστε τὸ τὴν ὑγρὰν καὶ θερμὴν Κρᾶσιν ἀδιορίσως δύσκρατον, ἢ πάλιν εὔκρατον λέγειν, ἐκ ἀνεπίληπλον.

Ἐν τεῦθεν ῥᾴδιον συνιδεῖν ὡς καὶ τῶν πλεοναςμῶν οἱ λοιποὶ, μετρίως μὲν, κατά τε τὴν πρώτην τῦ ζῴϑ γινόμενοι σύμπηξιν, κατά τε τὴν τῆς ἡλικίας εὐθὺς ἀρχὴν, κατά τινα ταύτης παράμειψιν, εἴτ' ἔν τινι τῶν μορίων, εἴτ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, κἂν ἡ Κρᾶσις ἔχοι τὸ δύσκρατον, ἀ σαφῶς τὴν ὑγιείαν παραβλάπλεσιν. Ὑπερβαίνοντες δὲ τὸ μέτριον ἐν τῇ διαρτίᾳ, νοσῶδες ἐκτελεῖσι τὸ ὑποκείμενον· Μετὰ δὲ ταύτην ἀ πρώην ἕσαν ἀϑένειαν ἐπιφέρεσιν. Ἐπίτασιν δὲ λαμβάνοντες, ἐχάτης αἴτιοι βλάβης καϑίσανται. Τὰ γὰρ εἰς ἀμετρίαν ἥκοντα παντελῆ, συνιόντα μὲν, ἀδὲν ἂν τῶν ὄντων συζήσειαν· ἐπιόντα δὲ, τὸ συνεχὲς ὠκέως ἂν διαλύσειαν. Τῇ θερμῇ γὰρ

εἰς

εἰς τέλος ἐπικρατήσαντος, ἢ τῶ ξηρῶ, φρῶδον τὸ ἀντικείμενον· καὶ ἀνάπαλιν. Ἐκλελοιπότος δέ τινος Στοιχείου, ποίαν ἕξει χώραν μένειν τὸ ἐκ τῶν τεσσάρων συντεθειμένον, καὶ δι' αὐτῶν ὅλων ὁμῶ διαρκῆν; Διά τοι τῶτο πάσας τὰς ἀμετρίας πόρρωθεν ἀναγκαῖον κολάζεθαι διὰ τῶν ἁρμοζόσῶν ἀντιπράξεων.

Πρὸς τὰ Στοιχεῖα λόγον ἔχει τινὰ καὶ τὰ τῶ παντὸς ἐνιαυτῶ μέρη τέσσαρα. Πρὸς Ἀέρα, τὸ Ἔαρ. Ἔστι γὰρ ὑγρὸν συμμέτρως, θερμὸν συμμέτρως, (εἴπερ ἐκ ἐκσαίη τῶ κατὰ Φύσιν) καὶ διὰ τὴν εὐκρασίαν ὑγιεινότατον· Πρὸς τὸ Πῦρ, τὸ Θέρος. Θερμὸν γὰρ ὁμῶ καὶ ξηρόν. Πρὸς Γῆν, τὸ Φθινόπωρον, ὅτι ξηρὸν καὶ ψυχρόν. Πρὸς Ὕδωρ, ὁ Χειμών, ἐπείπερ ψυχρὸς καὶ ὑγρός.

Οἱ Καιροὶ καὶ τὰς Χυμὰς αὔξσι, τὸν ἑαυτῷ παρόμοιον ἕκασος. τὸν αἱματικὸν, ὁ Ἐαρινός. Τῶν Χολωδῶν· τὸν μὲν πικρὸν καὶ ξανθόν, ὁ Θερινός· ὁ δὲ Φθινοπωρινὸς, τὸν ὀξύν τε καὶ μέλανα· τὸν Φλεγματικὸν, ὁ Χειμερινός. Οὕτως ἔχει τὰ τῶν Ὡρῶν, μὴ τῶ παρὰ Φύσιν ἐπεισφρήσαντος, καὶ ταύτας μετατρέψαντος καὶ νοθεύσαντος.

Ὥσπερ δὲ τῶν Στοιχείων ἐκ ἔστιν ἡδὲν ἡδαμῶ καθ' αὐτό, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡδὲ τῶν Χυμῶν εἰλικρινής τις ἐν Σώματι ὅλως. Καὶ τῶν Ὡρῶν ὡσαύτως ἐκ ἔστιν ἡδεμίαν εὑρεῖν, ἢ μονώταται θερμὴν, ἢ ψυχρὰν ἄκρατον. Ἀλλ' ἡδὲ ὑγρὰν ξηρότητος ἀνεπίμικτον, ἢ ξηρὰν μὴ μετέχεσαν ὅλως ὑγρότητος. Εἰ μὴ γὰρ πᾶνθ' ὁμῶ τῆς ἀλλήλων ὁπωσῶν κεκοινώνηκε μίξεώς τε καὶ κράσεως, ὅτ' ἂν Ἐνιαυτὸς ἔχειν ὕπαρξιν, ἤτέ τι συνέσῃ τῶν ὑπὸ γένεσιν· ἀνῄρητο δὲ τὸ πᾶν, ἠστινοσῶν ἐς τὸ παντελὲς ἐπικρατησάσης ἐναντιότητος. Διὰ τῶτο τρέφεθαι μᾶλλον ὑπ' ἀλλήλων, ἵν' ἤτως εἴπω, καὶ συντηρεῖσθαι τάτε Στοιχεῖα, καὶ τὰς Χυμὰς, καὶ τὰς Ὥρας ἔταξεν ὁ Δημιεργὸς, ἃ μὴν ἄρδην ἀπόλυθαι, μὴ τῶν ἐπικρατειῶν ὁλικῶς ἐνεργεμένων, ἀλλ' ἐπὶ μέρες καὶ μετὰ τῆς τῶν ἐπικρατεμένων διαμονῆς.

Οὐμόναις δὲ ταῖς Ὥραις, ἀλλὰ καὶ ταῖς Ἡλικίαις, τὸ τὰς Χυμὰς αὔξειν ἑτέραν ἕτερον πρόσεσι. Τὸ μὲν γὰρ

γαρ Αἷμα, τοῖς πρὸ τῆς ἀκμῆς ἐπιδίδωσι. Τὸ χολῶδες δὲ, τοῖς Ἀκμάζεσι. Τοῖς Παρακμακόσιν, ὁ μέλας Χυμός. Καὶ τὸ Φλέγμα, τοῖς Γέρασι, διασῳζομένων δηλαδὴ τῶν Ἡλικιῶν τὰς αὐτῶν ἰδιότητας. Ὅθεν εἰ καὶ ξηρὰς τὰς Γέροντας λέγοι τινες ὡς ἰμαντώδεις καὶ ἀπεσκληκότας τοῖς Στερεοῖς, ἀλλ' ὑγροὶ τυγχάνουσιν ὄντες ἔτοι, Φλέγματος περισσία πολυειδῶς. Εἰ μὲν ἓν διὰ τὰ Στερεὰ λέγοι τις τὰς ἀκμάζοντας θερμὰς καὶ ξηρὰς, ἀλλ' ὁ διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα χολώδη Χυμὸν, λεγέτω διὰ ταῦτα, καὶ τὰς Γηρυὰς ψυχρὰς καὶ ξηράς. Εἰδὲ διὰ τὸν Χυμὸν τοῖς Ἀκμάζεσι, τὸ θερμοῖς λέγεσθαι καὶ ξηροῖς, ἀκόλεθον καὶ τὸ τοῖς Πρεσβύταις ἀντιθέτως τοῖς ἐν ἀκμῇ, ψυχροῖς εἶναι καὶ ὑγροῖς διὰ τὸν Χυμόν.

Σκοπητέον δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν Ἀντίθεσιν ὁπόθεν ἐστί. τὸ τὰς μὲν, ὑγρὰς λέγεσθαι καὶ θερμὰς· τὰς δὲ, ξηρὰς καὶ ψυχράς. Πότερον; ἐκ τῆς Φύσεως τῶν Στερεῶν, ἢ μὴν ἐκ τῶν τοῖς μὲν, τὸν αἱματικὸν ἐπαύξεσθαι Χυμὸν, τοῖς δὲ, τὸν μελάντερον· πρὸς ταῖς Ὥραις καὶ ταῖς Ἡλικίαις, καὶ τῇ καθ' ὅλον τὸ σῶμα Κράσει, καὶ τῇ ταύτης ἐν τοῖς μορίοις διαφορᾷ;

Στοχάζεσθαι δεῖ, καὶ τῶν Ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν Ἐθῶν, καὶ τῶν Διαιτημάτων, ἤδη δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Οἰκήσεων τὸν τῆς Φύσεως Θεωρητήν. Ἐπεὶ καὶ ταῦτα πάντα, καὶ μᾶλλον τὰ Τρέφοντα, μεγάλας Μεταβολὰς ἐν τοῖς σώμασι πέφυκε δρᾶν· τὰ μὲν, ὤκιστα· τὰ δὲ, ἐκ τῶ παρὰ μικρὸν ἀνεπαισθήτως ἐν χρόνῳ μακρῷ. Καὶ καθὼς ἡ πέτρα κοιλαίνεται καὶ σιδήρε πλυγῇ, καὶ ῥανίδος Φορᾷ, τρόπον ὁ ἐ τὸν αὐτόν. Οὕτω καὶ τὸ Σῶμα, τισὶ μὲν ἀλλοιῶται παραχρῆμα τροφαῖς, τισὶ δὲ ἐν παρατάσει καὶ χολαιότητι. Πλὴν ὁ Χρόνος τὸ πρὶν λανθάνον ἔκδηλον τίθησιν. Οὐκ ἀγενῶς μὲν ἓν πρὸς τὸ τῆς Ἀλλοιώσεως τάχος, ἢ τὴν βραδυτῆτα, καὶ ἡ τε τρεφομένε Κρᾶσις συμβάλλεται. Τῶν δ' ἄλλων τῶν συναπριθμημένων ἕκασον εἰσφέρει τὸ ἑαυτε, καθ' ἣν ἔλαχεν ἔχειν δύναμιν. Ὥστε περιφρονητέον τῶν ὅλων ἐδέν.

Εἰ

Εἰ δὲ τ' Αναντία τῶν Εναντίων ἰάματα, πάντως ἀναγκαῖον τὰς τῶν Ποιοτήτων ὑπερβολὰς, εἴτε μονομερεῖς εἶεν, εἴτ' ἐν συνδυασμῷ, καταθεραύεσθαι διὰ τῆς τῶν ἀντικειμένων προσαγωγῆς, ὑ ῥύβδην ἐνεργεμένης ἀνεπιχέτοις ὅλαις ὁρμαῖς· ἵνα μή τις ἐπισυμβαίη πρὸς ἑτερόκλινῆ δυσκρασίαν ἀπρόοπλος ἔκπλωσις.

Ὅσα μὲν ἓν τῶν Διαιτημάτων μετὰ τῆ τρέφειν αὐτάρκως καὶ ἀλλοιοῖ· καλοῖτό τις, εἴπερ ἐθέλοι, Τροφὰς ἀλλοιωτικάς. Εἰ δ' ἓν Τροφὰς ὁμῆ τε καὶ Φάρμακα. Φάρμακα μὲν, διὰ τὸ πεφυκέναι δρᾶν ἀλλοίωσιν ἐν τῷ Σώματι· Τροφὰς δ', ὡς ὑπὸ τῆς ἐμφύτε θερμότητος εἰς τὴν κυρίως ἔσαν τροφὴν μεταβάλλοντα, τὴν ἐξομοίωσιν δηλονότι τῆ τρέφοντος ἐν τῷ τρεφομένῳ, προηγεμένης ΠροσΦύσεως· ἧς προτέρα, Πρόσθεσις· καὶ πρὸ ταύτης, Αἱ μάτωσις· καὶ πρὸ τῆς Αἱματώσεως, Ἀνάδοσις· πρὸ δὲ τῆς Ἀναδόσεως, Χύλωσις, καὶ Πέψις ἐν τῇ γαστρί. Τὰ δὲ πάντη μὲν ἀμυδρὰν παρέχοντα καὶ λελη-θεῖαν τροφήν· ἐκφανῆ δὲ πρὸς τὰς ἰάσεις ἐνδεικνύμενα τὴν ἰχὺν, εἰκότως ἐκ τῆ λίαν ὑπερέχοντος, Φάρμακα λέγοιντ' ἂν μόνως, ὑ μὴν καὶ Τροφαί. Καὶ ἄμφω δ' ὅμως οἰκείως ἔχει πρὸς τὴν ὐσίαν τῆ Σώματος.

Ἀλλοτρίως δ', ὅσα τῶν Φαρμάκων καθαρτικὰ, καὶ τέτων ἐπὶ πλέον ἔτι καὶ πολεμίως ἄγαν τὰ Δηλητήρια. Τὰ μὲν γὰρ εἰ καὶ τῆ Σώματος ὑ συσατικά, διαλυτικὰ δὲ μᾶλλον, λέγω δὲ τὰ καθαίροντα, πλὴν πέφυκεν ἕλκειν, ἀποσᾶν, ἐξάγειν τὲς τὸ Σῶμα λυπῆντας Χυμὲς, ἕτερον ἕτερα Φυσικαῖς τισιν ἰδιότησι, μετὰ τῆ μηδὲν, ὅτ' εὐτόχως προσφέροντας, παρεισάγειν ἀδίκημα. Θερμὰ ταυτὶ καὶ δριμέα, καὶ τῷ ϛόματι τῆς Γαστρὸς ἔσιν ὧ κακώσεως, εὐχερῶς καὶ προφυλατομένης καὶ διορθωμένης, Παραύτικα. Τοῖς Δηλητηρίοις δὲ, πολυειδῶς ἐνυπάρχει τὸ ἀδικεῖν. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν διαβιβρώσκει, τὰ δὲ τήκει διὰ τῆς ἐν ἀμφοῖν ἐκφύλε θερμότητος, ἐχ' ὑπὸ τῆς οἰκείας, τῷ Ζῴῳ κατακρατέμενα. Μᾶλλον μὲν ἓν ὑπὸ τῆ ταύτης ἀτμῴδες τὴν αὐτοῖς ἐνοικεῖσαν ὀλεθριότητα, διὰ τῆς εἰς τὸ πρόσω γινομένης ἐξαγωγῆς, ἐνερ-

γῆ τιθέμεθα καὶ δρασήριον· ὡς ἡ Τίτανος τὸ ἐν αὐτῇ πυρῶδες ἐκφέρει προσψαύσει νοτίδος, καὶ παρασκευάζει καίειν ὡς ἔχει φύσεως. Τὰ δ' ὡς ὑγρότητα προσκεκλημένα φθοροποιὸν, τῷ δεδέχθαι τινὰ ἰοπὴν ἀλλοιώσεως ὑπὸ τε πεπλικε σηπόμενα, συσήπει καὶ συνδιαφθείρει φθειρόμενα. Τὰ δ' ὑπεναντία τοῖς ἄλλοις, ἀλλοκότῳ ψυχρότητι ναρκοῖ καὶ νεκροῖ· καὶ γὰρ καὶ Κρύος ἐπίτασις, εἴτ' ἐνλὸς, εἴτ' ἐκλὸς ἐπιμονώτερον ὁμιλήσασα. Πάντα δ' ὁμῶ τὰ λυμαντικὰ, τὴν τε ὁρᾶν ἀρχὴν ἐκ τῆς τῶ Ζώῳ συμφυᾶς λαμβάνει θέρμης οἷα κινητικῆς. Ἐκλινων αὐτῶν μόρι' ἄττα σμικρότατα τοῖς ἰατηρίοις ἐνίοτε συνεισάγεται. Τινὰ δὲ παντάπασιν ἐν τοῖς ἐκλὸς ἀποτρόπαια. Ποτὲ δ' ἐν τοῖς ἐκλὸς, ἔχειν ἃ καὶ τῶν τοιῶτων σὺν λόγῳ παραλαμβάνεται. Καὶ τ' ἄλλα δὲ πρὸς ὄινησιν ἔχει τινὰ συντελοῦντα. Τῶν γὰρ ὑπὸ τῆς Προνοίας παρηγμένων, ἐδὲν τῶν ὅλων ἀνωφελὲς. Εἰ καὶ τινί τις Ὅσῳ μὴ δεῖ, καὶ Ἔνθα, καὶ Ὅτε, καὶ Ὅπως, καὶ Δι' ὃ μὴ προσήκει χρησάμενος, ἐκ ὠφελείας, ἀλλὰ βλάβης ἔσοιτ' ἂν πάροχος.

Τῶτων δὲ τῶν Διορισμῶν ἐν ἅπασι καὶ Φαρμάκοις καὶ Διαιτήμασιν, ἐν Ἀστίοις, ἐν Ἀφαιρέσεσιν αἵματος, ἐν Κεναγγείοις ἁπλῶς, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀγωγαῖς, ἀναγκαῖον μεμνῆθαι τὸν Ἐπισκεπτῆρα τῆς Φύσεως· καὶ μὴν καὶ πρὸς τὸ Περιέχον, ὡς τῶν Σωμάτων αὐτῷ συνδιατιθεμένων, ὁρᾶν· καὶ μὴ τὰς ὥρας ἡγεῖθαι πίστας, εἰ μὴ καὶ τὰς Κράσεις αὐτῶν συναδόσας ἔχοιεν τοῖς ὀνόμασιν. Εἰ γάρ τοι μέρος τυχὸν τε Ἀέρος, ἢ καὶ πᾶν αὐτὸ φανείη χειμέριον, τίς ἐκ τῆς αὐτῆ προσηγορίας γένοιτ' ἂν ἐπικαιρία τοῖς Σώμασιν, ὑγραινομένοις ὑπὲρ τὸ δέον καὶ ψυχομένοις, εἰ μὴ διὰ τῶν ἐναντίων ὡς ἐν χειμῶνι θερμαίνοιντο καὶ ξηραίνοιντο, καθ' ὅσον εἰκός; Οὕτω χρὴ καὶ τὰς τῶν ἄλλων καιρῶν μεταμείψεις ἐπιτηρεῖθαι· καὶ καθ' ὅτι ἂν ἐν αὐταῖς ἐξίσαιτο τῆς εὐκρασίας τὸ Σῶμα, διὰ τῶν ἐπιτηδείων βοηθημάτων πρὸς αὐτὴν ἐπανάγεθαι. Τὰ μὲν ἓν εὔκρατα τῶν Σωμάτων ταῖς τε Ἀέρος εὐκράτοις συντηρεῖται πνοαῖς, ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν δυσκράτων βλαπλόμενα.

τὰ

Τὰ δὲ δύσκρατα, μᾶλλον ὑπὸ τῶν δυσκράτων εὐεκλεῖ Κατασάσεων, ἀνομοίως αὐτοῖς ἐχθρῶν, ὡς εἴπερ ὅμοια πάσχει κακῶς καὶ κινδυνωδῶς, ὅτε καὶ γενναιοτέρας δεῖται τῆς ἐκ τῶν σιτίων, ποτῶν, ἐθημάτων, γυμνασίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐοικότων ἀντιφορᾶς, ὡς πρὸς πολέμια διπλᾶ γινομένης ὁμόφυλα. Καὶ ταῖς Ἡλικίαις δὲ μηδὲν ἄτοπον ἐπιφέρων ὁ πρὸς αὐτὰς ἀλλοτρίως ἔχων Ἀὴρ, ἔτι καὶ συνοίσει τὰ μάλιστα. Τό γε μὴν οἰκείως ταύταις κεκρᾶθαι αὐτὸν καὶ συγγενῶς, βλαπτικόν. Ὅθεν ἀρμοστέον τά τε Διαιτήματα, τά τ' Ἐπιτηδεύματα, καὶ ταῖς Κράσεσι καὶ ταῖς Ἡλικίαις ὑπεναντία τῷ Περιέχοντι.

Πλὴν ἐπισασίας τε καὶ μνήμης ἄξιον, ὡς ὅσα μεμπλᾶ, δεῖται καὶ τῆς διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανορθώσεως. Τὰ δὲ κατὰ Φύσιν ἀμέμπλως ἔχοντα, φυλακῆς μᾶλλον χρήζει καὶ συντηρήσεως, ἢ ἀνασκευῆς. Ὅθεν ἐξ ἑνὸς ὑποδείγματος, ἐπὶ μὲν τῶν θερμότητι καὶ ξηρότητι συνεσχημένων, ἐκ δυσκρασίας ἢ σφοδροτέρᾳ πάθος, οἷον ὁ Πυρετὸς, παρατροπῇ τῆς ἐμφύτε θερμότητος, ἐπὶ τὸ πυρώδες ὢν, κατὰ τὸνομα τὴν ἀνασκευαστικὴν παραλαμβάνειν ἀγωγὴν, εὐλογώτατον. Καί ποτε τῆς διαθέσεως ἐπιπεπλεγμένας ἐχούσης τὰς ἐναντιότητας, καὶ πρὸς ἀπάσας ἀντικαθίσαθαι, καὶ μειζόνως καὶ κατηπειγμένως πρὸς τὴν μείζω καὶ κατεπείγουσαν. Τοῖς δὲ, τὴν ὡς ἐν πλάτει πρώτην ἄγουσιν Ἡλικίαν, ὑγροῖς ἔσιν, οἰκείως τῇ Φύσει μετὰ θερμότητος πραείας καὶ προσηνῆς τἀναντία πειρᾶθαι προσάγειν, ἐκ εὔλογον. Τὰ δ' ὅμοια καὶ προσφυῆ διαίτης ὑγροτέρας καὶ συντονίας ἀπηλλαγμένα, γυμνάσια. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι κεχρῆθαι τροφαῖς εἰωθότες ὑγραῖς ἢ ξηραῖς, ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἕξεις ποιότητας, ἐδ' ὅλως ὑπ' αὐτῶν παραβλάπλονται.

Τηρητέον τὸ Ἔθος ὡς ἄλλην Φύσιν· ἐπείπερ ἐ σφαλερόν. Εἰ δέ τινα σημεῖα μέλλοντος πάθος ἐκ τῶν ἐξ Ἔθος προφαίνοιντο Διαιτήσεων, κατὰ μικρὸν ὑπαλλακτέον αὐτάς. Ἐπεὶ μηδενὸς αἰτίε κακώσεως ὅλως προκύπλοντος, τὰς συνήθεις, εἰ καί πως ἀνάρμοσοι δοκοῖεν, ἐ παραιτητέον Τροφάς. Ἐν ταῖς ἐπὶ μέρος γὰρ Κράσεσιν

ἰδιοτροπίαν διάφοροι· καὶ τὰ κατάλληλά τισιν αὐτῶν, ἐκ ἴσου δὴ τοιαῦτα καὶ πᾶσιν ὁμοῦ· καὶ τὸ βλάπτον ἄλλος, ἕτερος ὠνίνησι· καὶ πρὸς ἅπερ τῶν τ' οἴκοθεν δρωμένων, τῶν τ' ἔξωθεν ἐπιγινομένων εὖ τινες ἔχουσιν, ἐκ εὖ ἄλλοι διάκεινται.

Τὰς μὲν ἔν ὁπωσοῦν τῦ Ἀέρος μετατροπὰς, ἄλλοτ' ἄλλας γινομένας ἐπιτηρεῖσθαι, καὶ ταύταις ἀντιθετικῶς καθ' ἑκάστην ἀκριβάζεσθαι τὰς προσαγωγὰς, ἐργῶδες ὅτι καὶ δυσεξάνυσον. Τὸ δὲ τὰς ἐπισήμους ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐπισκέπτεσθαι καταστάσεις τὸν τῆς Φύσεως ἐξετασὴν καὶ συνέριθον, καὶ ταύταις Ὅποι δεῖ, καὶ Ὅσον ἀντικαθίσασθαι, καὶ Ὅτε, καὶ Ὅπως, ἐ δυχερές.

Οὐσῶν δὲ καὶν τῷ Σώματι Καταστάσεων κατὰ τὸ προσῆκον, καὶν ταύταις διακητέον εὐτάκτως αὐτό. Τεσσάρων γὰρ ἐγνωσμένων τῶν ἁπασῶν· μιᾶς μὲν, τῆς Ὑγιεινῆς τῆς Πρώτης καὶ κρείττονος· Δευτέρας δὲ, ἀφ' ἧς περὶ Νόσος εἰσφρήσασα, καὶ τὴν εἰς τὸ πρόσω ποιησαμένη φορὰν, καὶ ἅσα πάσης ὁρμῆς καὶ σφοδρότητος, ἄρξοιτ' ἂν πρώτως ὀκλάζειν καὶ ὑποτήκεσθαι· Τρίτης, ἐπὰν τὸ πιέζον κατὰ μικρὸν χαυνέμενον καὶ παρατιόμενον ἤδη, καὶ πρὸς ἀργίαν καταντήσῃ παντελῆ καὶ διάλυσιν· καὶ Λοιπῆς, ὁπόθ' ἡ πρὸς τὴν Ὑγιείαν τελεῖται τὴν καθ' ἕξιν ἐπάνοδος, (ἡ δὴ Κατάστασις ἐνομίσθη τῆς Ἀναλήψεως, ὡς εὐσαρκίαν καὶ ῥώμην ἀναλαμβάνοντος τηνικαῦτα τῦ Σώματος, ἕκλε τὰ πάθη καὶ τῆς ὀλιγοτροφίας ἰσχανθέντος καὶ ἀτονήσαντος.) ἐκ ἀσφαλὲς ἐξαπίνης εἰς μέγα προέρχεσθαί τινα Διαίτης μεταβολὴν ἔν τινι τῶν Καταστάσεων, ἐδαμῶς. Οὔφημι τῆς μὲν αὐτῶν παυσαμένης, τῆς δ' ἀρξαμένης, (Τἐναντίον γὰρ ἅπαν, μετακεχωρηκέας τῆς ὑγιεινῆς, ἀναγκαῖον συμμεταχωρεῖν αὐτῇ καὶ τὴν Δίαιταν.) ἀλλ' ὅτι τῆς αὐτῆς μενέσης, δέον ἐπιεικῶς καὶ κατὰ μικρὰς μεταβάσεις γενέσθαι τὰς ἐναλλαγάς. Ὅθεν δὴ αὐτὴν ἀθρόον τὴν Φαύλην Τροφὴν, ἀλλὰ κατὰ βαθμίδας συμφέρει πρὸς ἑτέραν χρησὴν μεταμείβεσθαι. Τὸ γὰρ Ἔθος ἐν πᾶσιν ἁπανταχῇ Φύσις ἑτέρα καθεξηκὸς, κλονεῖ καὶ ταράττει τὴν τῦ Σώματος ἰσίαν, ἄφνης μετατρε-

τατρεπόμενον. Ἀλυσιτελὲς δ' ἂν καὶ τὸ πρὸς πλήρωσιν ἐξ ἄκρας ἐνδείας ἐν τῷ παραχρῆμα μεταβιβάζεσθαι, καὶ τὸ πρὸς ἄκραν ἔνδειαν πολυδιάστατον ἐκ πληρώσεως.

Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἐχρὴ τὰς νοσαζομένας ἀσιτεῖν εἰς μακρὸν ἐν ταῖς τῶν νόσων ἀρχαῖς, καὶπειδὰν ἐξατονήσωσιν τρέφεσθαι πρὸς ἀνάγκην καὶ μὴ λεπτῶς· εἴγε τέως νῦν εἰσί τινες ἔτως ὑφηγέμενοι καὶ διαπρατλόμενοι. Κατὰ γὰρ τὴν τῆς Νόσε σφοδροτέραν ὁρμὴν, καὶ μάλισα τὸν αὐτῆς ἔδρασμὸν, προσήκει τὰς κάμνοντας ἐν ἀσιτίᾳ τελείᾳ, μὴ τῆς δυνάμεως ἀπαγορευέσης, διατελεῖν. Ἡ μὴν διαιτᾶσθαι λεπτότερον, ὅσον τὸ ἐγχωρεῖν· ὅτε καὶ τὴν Φύσιν διεγειρομένην εἰς τὴν πρὸς τὰ νοσερὰ γενναιοτέραν ἀντικατάσασιν ἐκ εἰς βρωμάτων ἕλκεσθαι κατεργασίαν ἐπιπρεπὲς, ἐ τῇ τῶν μοχθηρῶν χολάζεσαν Πέψεις χυμῶν τῶν τῆς Νόσε ποιητικῶν, πρὸς ἑτέραν Πέψιν μετάγεσθαι.

Καὶν τοῖς ἐπερχομένοις δὲ Παροξυσμοῖς περιοδικῶς, ὅτ' ἐνοχλέντων ὅτε γογγυζόντων αὐτῶν εἰσβαλεῖν, ἀλλὰ παρακμαζόντων καὶ παυομένων, τὰς ἀρμοζέσας προσενεκτέον τροφὰς, εἴτ' αὐτομάτως, εἴτε τρόπον ἕτερον προεκκεκριμένων τῶν περιτῶν. Καὶ τέτο γὰρ ὡς τῶν ὅτι δεόντων, εἰ καὶ περιπέζιον ὑπηγόρευται. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅτ' εὐφορότερον ὁ κάμνων διάγει, τότ' αὐτὸν καὶ τρέφεσθαι βέλτιον, ὡς ἐν τοσέτῳ τῆς Φύσεως, ἢ τὸ ζῶον ὁλικῶς διοικεῖ, διὰ τῶν ἐπὶ μέρες αὐτῆς δυνάμεων διακειμένης ἀθορυβώτερον, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐδηδεσμένων ἐναρχολεμένης εὐμαρέσερον παράληψίν τε καὶ μεταποίησιν.

Ἐχέσης δὲ τῆς Νόσε τὸ κατὰ τὴν φορὰν ὁμαλὲς καὶ ἀνένδοτον, καὶ μηδένα παραδεικνύσης καιρὸν ὑφέσεως, ἐν τῷ κρείτονι τῆς ἡμέρας, ἐν ᾧ καὶ τῶν ἰαμάτων, ἀνάγκης ἐκ ἐπαγέσης, ἐπίλεκτος ἡ προσαγωγὴ, τρέφεσθαι τὸν κάμνοντα χρήσιμον· Θέρες μὲν, πρωϊαίτερον. Ἐν Χειμῶνι δὲ, τῇ ψύχες ἐπικρατέντος, μετὰ τὴν ἐπιτολὴν Ἡλίε, καὶ τὴν τῆ Κρύες ὀπωσῦν ὑπολώφησιν. Ἑωθινὸν τέτο τὸ μέρος, καὶ τὴν ἐαρινὴν Ὥραν σκιαγραφῶν, ὡς τὸ περὶ Μεσημβρίαν ἕως δείλης ἑψίας, τὴν Θερινήν· καὶ

καὶ τεντεῦθεν ἐς αὐτὰς ἐπικρύψεις ἀκλίνων, τὴν Φθινοπωρινὴν· καὶ τὸ νυκλερινὸν, τὴν Χειμέριον. Ὅ, τε γὰρ τῆς Ἡμέρας χρόνος, ὅ, τε τῆς διαδεχομένης ταύτην Νυκτὸς, Ἡμέρα μία κοινῶς καὶ κατὰ πᾶσαν πρᾶξιν, καὶ κατὰ πᾶσαν πάθησιν ἐκ τε περιέχοντος ὀνομάζονται.

Τεσσάρων δὲ τῶν ἐν Νόσοις ὄντων καιρῶν, Ἀρχῆς, Ἀναβάσεως, Ἀκμῆς, Παρακμῆς. Ἐν μὲν ταῖς Ἀρχαῖς λεπτῆς μὲν χρεία Τροφῆς, ἐ μὴν ἐς πολὺ, τῷ πόρρωθεν τὴν τῆς δυνάμεως οἰκονομεῖθαι σύντήρησιν, τὴν ἕως λύσεως τε Νοσήματος. Ἐν ταῖς Ἀναβάσεσι, λεπτοτέρας ἢ πρότερον. Ἐν ταῖς Ἀκμαῖς, εἴπερ ἡ δύναμις ἐξαρκεῖ καὶ λίαν λεπτῆς. Ἐν δὲ ταῖς Παρακμαῖς, προποδιζέσης πρὸς τὸ ἀδρότερον, καθ' ὅσον ὑποποδίζει τὸ νόσημα.

Τριῶν δ' ἐσῶν ἐν Νοσήμασι Καταστάσεων, (τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν Ὀξύτατα φέρεται, τὰ δὲ, Βραδύτατα, τὰ δ' ἐν τῷ Μεταξὺ.) κατὰ μέτρα διάφορα πρὸς τὴν Κατάστασιν τε Νοσήματος, ἁλλὰ δὴ καὶ τὴν Ἡλικίαν καὶ τὴν Κρᾶσιν τε πάσχοντος, ἤδη δὲ καὶ τὴν Ὥραν, καὶ τὴν Οἴκησιν, καὶ τὸν Ἐθισμὸν, νεχεχῶς ἁρμοσέον τὴν Δίαιταν, σκοπῷ πρώτῳ προτεθειμένῳ μὴ καταβεβλῆθαι τὴν δύναμιν. Αἱ γὰρ ἐλάττως λεπταὶ Δίαιται, καὶ μᾶλλον ἐν πολυημέροις Νοσήμασιν, ἔν τε νεαζέσαις Ἡλικίαις, καὶ Κράσεσιν ἰδίως θερμαῖς, καὶ Σώμασιν εὐδιαφορήτοις, ἔν τε θερμοτέρῳ τῷ Περιέχοντι, καὶ Χώραις ἀλεεινᾶις, καὶ πολυτροφίαις Ἔτεσιν, ὡς τὴν ἰσχὺν καταλύσαι, πάμπαν ἀσύμφοροι, καθὼς ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐπωφελεῖς. Τὸ γὰρ ἔμφυτον Θερμὸν ἔξωθεν ἐκ ἔχον Ὑπέκκαυμα, πρὸς τὸ τὲς ἔνδον περιτλὲς, καὶ τῆς ὑγιείας λυμαντικὲς τρέπεται καταναλίσκειν Χυμές. Εἰ μέν ἒν θέναις αὐτῷ μέτεσιν, ἀνύει τὸ προσδαζόμενον· εἰ δ' ἐφ' ὅσον ἐ δέον ἠθένηκεν ἐξ ἄκρας λιμώξεως, κρατεῖται μᾶλλον ὑπὸ τε πάθες, καὶ οἷα παρειμένον, ἐδ' ἀντιχεῖν, ἐδ' ἐπὶ βραχὺ διανίσαται. Διὸ δὴ φευκτέον ἀκαίρες θρέψεις ὁμῶ, καὶ μακρεὰς ἀσιτίας, ὡς ἐκ διαμέτρε πολεμίες καὶ ἄμφω τῆς Φύσεως. Αἱ μὲν γὰρ, ὕλην τῇ νοσῳ διδόασιν εἰς ἐπίδοσιν. Αἱ δὲ, καθαιρῶσιν ἐκλόπως τε νοσέντος τὴν δύναμιν.

Παραλη-

Παραληπτέον δὲ, κατὰ τὰς ἐπιτηδειοτέρας καιρὰς, ἁρμόζοντα διαιτήματα, μὴ παχυμερῆ, μὴ δαψιλῆ, μὴ πολυειδῆ. Τὸ μὲν, ὅτι τὸ πέτλον ἐκ τῆς Νόσε ταλαιπωρᾶν, εὐκατεργάστων χρῄζει τῶν ἔσω λαμβανομένων, καὶ ὧν ῥᾳδίως ἂν περιγένοιτο. Τὸ δ', ὅτι περ ἐπεὶ Φορτίε δίκην ἄχθος ἐπάγει τὸ πλῆθος ἐπεισιὸν, ἃ δεῖ τὸν καταβεβαρημένον ὑπὸ τῶν ἐνοχλόντων καὶ πιεζόντων ἐκ τῶν ἐντὸς, ἤδη καὶ τῶν ἐκτὸς ἐπικαταβαρεῖσθαι τῇ πλησμονῇ. Τὸ δ' αὖ, ὅτι καὶν τοῖς ὑγιαίνεσι τῇ τῶν ἐδεσμάτων ποικιλίᾳ καθ' ὅσον ἀσυγγενῆ τὰ συντεθειμένα, δυσκατέργαστες ἡ ἀλλοίωσις· ἑτέρᾳ τῶν ἀνομοίων ἀνομοίας δεομένων κατεργασίας, καὶν τεῦθεν ἀνωμάλε καὶ ταραχώδες ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἐδηδεσμένων διαφορότητι τελεμένης τῆς Πέψεως· εἰμήπε καὶ δυσμεταβλήτων ὄντων αὐτῶν, κατευθενήσει ῥώμης περιεσία τὸ πεπτικόν. Ἀλ' ὅτε καὶ τὸ πρὸς εὐπεψίαν ἐμποδιζικὸ σύμπαντος, αἱ μὴ τῷ νοσοῦντι κατάλληλοι καθυπερτερήσαιεν Δίαιται, τότε διὰ τοῦτ' αὖ μόνον τὸ τὴν θρέψιν γίγνεσθαι πλήσμιον σφαλερὰ, τὴν Νόσον (ἧς ἄμεινον διὰ τῆς μεμετρημένης ἐνδείας ὑπεκλύεσθαι τὸν τόνον, ἀνασέλεσθαι τὴν ὁρμὴν.) ἐπὶ πλέον κρατύνεσαι. Ποτὲ δὲ καὶ πνιγμονὴν ἐμποιοῦσιν αἱ τὸ εἰκότος πόρρω Τροφαὶ, μὴ νοσαζομένοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑγιαινόντων ἐνίοις τὴν ἔμφυτον, ὅτ' ἀσθενῶς ἔχουσα τύχῃ, σβεννῦσαι θερμότητα, καθάπερ φλόγα σμικρὰν, ὕλης ἐπισωρευθεῖσα καυσίμε πληθύς. Ἐπισυμβαίη δ' ἂν τὸ πάθος καὶ δυσεξάπτε τῆς ὕλης ἕσης, εἰ μὴ καὶ πάνυ πολλῆς. Ἀναγκαῖον τοίνυν τὸ τῆς Διαίτης λελογισμένον, καὶ ποσότητι καὶ ποιότητι, κατὰ πάντα τῆς νόσε καιρὸν, ἐξαιρέτως δ' ἐν ταῖς Ἀκμαῖς, ἐν τοῖς Παροξυσμοῖς, ἐν τοῖς προσδοκίαις τῶν Κρίσεων. Ἐν τοῖς ἠριθμημένοις τέτοις, καὶ τὴν ἀσιτίαν ἐκ ἀποδοκιμαστέον τὴν παντελῆ, μή τινος αἰτίε παρόντος ἀναλωτικῆ τῆς δυνάμεως.

Οὐχρὴ δ' ὅλως οἴεσθαι τοῖς ἐν Νόσῳ καιροῖς ἴσον ἅπασιν, ἢ μὴ ὡρισμένον αὐτῶν ἑκάστῳ τὸ τῆ διαστήματος εἶναι ποσόν. Ἔστι γὰρ ἄλλοτ' ἄλλον καιρὸν ἄλλε γενέσθαι μακρότερον ἢ βραχύτερον, ἢ καὶ τοῖς λοιποῖς συνελθυθότα, μὴ

μὴ δήτινα δόκησιν ὡς ἐνδεδήμηκε παραχεῖν. Καιρὸς ὁ πρῶτος, Ἀρχή.

Λέγεται δ' Ἀρχὴ Νόσε τριχῶς, ἥτε τῆς παρὰ Φύσιν διαθέσεως ἁπλατὴς εἰσβολή, τῶν τε παροξυσμῶν ἁπάντων ὁ προηγέμενος ὅλος ὁλομερῶς, ἔν τε καιροῖς ἐκκαταλίσεως αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἂν ἡ Νόσος ὁμοίαν ποιῆτο τὴν κίνησιν, ἐς ὃ φανείη τε Πέψεώς τι σημεῖον σαφὲς, εἴπερ ἐσι. Τῶν δὲ τῆς Πέψεως, ἢ τῶν παροξυσμῶν, ἢ καὶ ἀμφοῖν ἐπιτεινομένων, Ἀνάβασις. Εἰ λήθοτον δ' ἰσχὺν καὶ μονὴν, καὶ τῇ προϊένα πεπαυμένων, Ἀκμή. Πρώτως δ' ὑποχωρῆντος τῇ βλαπλικῇ, καὶ τῇ τῶν παροξυσμῶν ὑποθραυομένε σφοδρῇ, δῆλον ὡς ἐφέζηκε Παρακμή.

Τὰ δὲ τῆς Πέψεως, ἢ τὰ τῆς Ἀπεψίας τῶν ἐξ ὧν ἡ Νόσος, ὁποῖα ποτ' ἂν εἶεν, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων διαγινώσκεται, τῶν τ' ἄνω μετὰ Βηχὸς διὰ Ῥινός τε καὶ Στόματος· (οἷς δὴ τὰ κατ' Ἐγκέφαλον καὶ Πνεύμονα καὶ Θώρακα μηνύεται συξάσει καὶ χρώματι.) τῶν τε κάτω, δι' ὧν ἡ τῶν κατὰ Γαςέρα σημαίνεται καὶ Φλέβας διάθεσις, καὶ ἡ τῶν τόπων ἐν οἷς ἀθροίζονται, καὶ δι' ὧν παράγονται, καὶ ὅθεν ἄρχονται φέρεσθαι. Καὶ τῦτο γὰρ ἐνθυμήσεως ἄξιον.

Πέρας δὲ ταῖς νόσοις ἥτε κατὰ βραχὺ Λύσις, ἥτ' Ἀπόςασις, καὶ ἡ Κρίσις τὸ συντονώτατον. Κρίσις γάρ ἐσιν ὀξύῤῥοπος σὺν ἀγῶνι μεταβολή· καὶ πρότερον σφοδρά τις ἀντικατάςασις Νόσε καὶ Φύσεως, ἑκατέρας ἀπευθύνσης, εἴπερ ποτε, τὴν ἑτέραν καταβαλεῖν. Ὥσπερ ἂν ἐν δίκαις καὶ μάχαις, εἰ πρὸς ἀλλήλες δύω τινὲς ἀντιφέροιντο τὸ τὴν νικῶσαν τὸν ἕτερον, τὸν λοιπὸν δὲ τὴν ἐναντίαν λαβεῖν, Κρίσις ἔωθεν ὀνομάζεθαι. Παραπλησίως ἔχει καὶ πὶ Νόσε καὶ Φύσεως. Ὁ πότε γὰρ αὐτοῖς ἀνταγωνισμὸς καὶ πόλεμος ἰσχυρὸς συῤῥαγείη, τὸ τὴν μὲν, ἡτ̃ῆθαι, τὴν δὲ, κεκρατηκέναι, Κρίσις εὐλόγως ἂν τρόπω καλοῖτο μεταφορᾶς. Κέκριται γὰρ τέντεῦθεν ὡς μὴ πρὸς ἀλλήλας ἔχοιεν ἔκλοτε πράγματα.

Τῶν

Τῶν δὲ Πεπασμῶν, καὶ ταχυτῆτα Φύσεως σημαινόντων, ὅτε προφαίνοιντο, καὶ ἀσφάλειαν ἐς Ὑγιείαν, ὅτε τῇ Κρίσει συντρέχοιεν, συμφέρουσαι μέν εἰσιν αἱ Κρίσεις, εἰ τὰ νοσοποιὰ πεπεμμένα πέλοιεν ἐντελῶς· εἰ δ' ὄ, πρὸς λόγον ἀσύμφοροι. Φαίνεται γὰρ ἡ Φύσις ὑπὸ τέτων ἔξωθεν πεπλημμελημένη, καὶ τῆς ἔνδον θηριώδες τῆ πάθες ἐπιφορᾶς, καὶ τῆς ἐντεῦθεν τῆ παροξυσμῆ κακοηθείας, ὀτρυνομένη καὶ ἄκεσα πρὸς ἄκαιρον τῶν λυπέντων ἀποπομπήν.

Εἰκότι δ' αἱ Κρίσεις λόγῳ συντρέχεσι τοῖς Παροξυσμοῖς, ἐπεὶ χρεία κινήσεως, καί γε σφοδροτέρας, ἐν ταῖς ἀθρόαις Μεταβολαῖς. Καὶ καθὼς ἐν Γαστρὶ πληρεσάτης γεγεννημένης τῆς Πέψεως ἡ τῶν περιττῶν ἀπόθεσις (γίνεται) βελήματι Φύσεως· εἰ δὲ διὰ δημόν, ἢ διὰ βάρος, ἢ διά τινα βίαν ἀποθοῖτο ταῦτα καὶ πρὸ καιρῆ, καί τι χρηστὸν, ἢ καὶ τὰ πᾶν συνεκφέρεται. Τοιετοτρόπως δὴ κἀν ταῖς Κρίσεσιν· εἰ μὲν ἡ Πέψις ἀνενδεὴς, ὧν ἡ παντελὴς ἔξωσις τῆ Φύσει κατὰ σκοπὸν, ἀρίστως ἔχει καὶ τὰ τῆς Κρίσεως· εἰ δ' ἐνδεὴς, χειρόνως ἐς τοσῆτον, ἐς ὅσον ἐνδεής. Ὥσπερ γὰρ ἡ Γαστὴρ δυνάμεις εἰλήφει παρὰ τῆς Φύσεως τέσσαρας, Ἑλκτικὴν, Καθεκτικὴν, Ἀλλοιωτικὴν, Ἀποκριτικήν· καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης ἐπισπᾶται τὸ ἐφετὸν τῷ τῆς Ὀρέξεως βιαίῳ, δι' Οἰσοφάγε πρὸς ἑαυτὴν ἐπισύρεσα· διὰ δὲ τῆς ἑτέρας αὐτὸ περιτέλλει καὶ περισφίγγει, κἄν ὀλίγισον εἴη, παντα χόθεν ἑαυτὴν συνάγεσα, καὶ οἱονεὶ φιλίως ἐναγκαλίζεται· (καὶ Μῆτραν δὲ καὶ Κύστεις ὅτω τὰ ἐν αὐταῖς.) διὰ δὲ τῆς ἄλλης μεταποιεῖ καὶ μεταμέβει, καὶ τροφὴν ἑαυτῇ προσήκεσαν παρασκευάζει τὸ κατεχόμενον, καὶ καταπολαύει ταύτης ἐφ' ὅσον πέφυκε· διὰ δὲ τῆς ὑσάτης ἃ μὴ χρείαν ἔχει, καὶ ὃ μὴ ςέργει, τῆτ' ἀποτίθεται προωθῆσά τε καὶ πόῤῥω πέμπεσα. Τοιετοτρόπως καὶ πᾶντα τὰ μόρια, τῶν αὐτῶν μετεχήκει δυνάμεων. Ἐπεὶ γὰρ ἡ τῆ Σώματος ὐσία ῥεῖ πᾶσα διηνεκῶς, καὶ διὰ τῶν αἰσθητῶν ἐκκενῆται πόρων, καὶ τῆς ἀφύλακ διαπνοῆς· ἀνάγκη δεῖσθαι ταύτην, εἰ μέλλει διαμένειν ὅλως ἀναπλη-

Ἀναπληρώσεως. Ἀλλ' ἥτε Κένωσις ἐξ ὅλων τῶν μορίων κατὰ Μετάῤῥοιαν, ἥτ' Ἀναπλήρωσις δι' αὐτῶν ἁπάντων κατὰ Διάδοσιν. Τὸ πρώτως ἓν πεφθὲν καὶ χυλωθὲν ἐν Γαστρὶ δεδεγμένον τὸ Ἧπαρ, ἀναδοθὲν εἰς αὐτὸ διά τινων ἐξ Ἥπατος αὐτῷ καθηκόσων Φλεβῶν ἐς Γαστέρα καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, ἀκριβῶς αἵματοῦ διὰ τελειοτέρας δευτέρας Πέψεως· ἤδη δὲ κατὰ τὴν δίοδον αἵματῶδές πως ἀρξάμενον ἐς βραχὺ, διὰ τὴν τῶν ἑλκόντων καὶ μεταβιβαζόντων ἀγγείων Φύσιν, παραπλησίως ἔχεσαν τῇ τε Ἥπατος.

Τὸ τοίνυν Αἷμα τῶν ἀνοικείων τῇ τῆς ὁλομελείας τε Ζῴε τροφῇ πάντων ἐκκαθαρθὲν, τῆς λευκῆς μὲν καὶ κόφης καὶ ταχυκινήτε Χολῆς, ὠχρᾶς καὶ ξανθῆς διὰ τῶν ἑλκόντων πόρων, καὶ κύσεως τῆς ὑποδεχομένης αὐτὴν· τῆς μελαίνης δὲ, τῆς παχείας καὶ βαρείας καὶ δυσκινήτε διὰ Σπληνος· περιτωμάτων δὲ, τῶν ὑδατωδῶν τῶν ἐκ αὐτῷ τῷ Αἵματι δίκην ὀχήματος χρησίμων πρὸς εὕροιαν διηθὲν διὰ νεφρῶν· (τὸ Φλέγμα γὰρ εἰς τὸ τρέφειν ἐκ ἄχρηστον, μήπω παρατροπὴν πεπονθὸς, οἷα πέπτεσθαι καὶ μεταβάλλειν εἰς ἕσίαν αἵματος πεφυκὸς.) Οὕτω δὴ τὸ Αἷμα τῶν εἰρημένων ὀθνείων διακριθὲν, διαπορθμέυεται διὰ Φλεβῶν ἐν ὅλῳ τῷ Σώματι πρὸς ἕκαστον τῶν μορίων. Ἐξ αἵματος δ' ἔχει τροφὴν τότων ἕκαστον, διὰ τε Χιτῶνος τῶν ἐγκατεσπαρμένων αὐτοῖς ἀγγείων (Διαῤῥέεται γὰρ ἀδήλως ἅπας αὐτὴν ἐπιπωμένος) περιῤῥέον, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν μεθαρμόζον ἕσίαν, καὶ προσιθὲν, καὶ προσφῦον, καὶ τελέως ἐξομοιῶν ἑαυτῷ, καὶ τὸ πλεονάζον ταύτης ἀποτιθέμενον. Ἐνίοτε δ' ἐν τοσότῳ, μόριον ἕτερον ἐνδεὲς κατεπειγόμενον, ἢ ῥώμη πλεονεκτῶν, ἀφαρπάζει ταύτην καὶ πρόγε τῆς ἀποθέσεως. Ἐπὰν ἓν ἐνοχλοῖντο τὰ μόρια πρός τινων ἐκφύλων τῇ Φύσει Χυμῶν, ἀπεύθυσιν αὐτὰ ἀποτρίψαθαι. Καὶ δὴ πεπεμμένες μὲν, ῥαδίως καὶ ἀκινδύνως ὡς εὐκινήτες ἀποτινάσσονται· μὴ πεπεμμένες δὲ, δυχερῶς ἐκρήσσσι καὶ κινδυνωδῶς οἷα δυσεκμοχλεύτως ἐγκατιχημένες τῷ σώματι, κἂν τῷ μετάγεσθαι τὴν ἕξιν αὐτῷ παράτοντας, καὶ ζωτικὸν ἐλάχιστον,

σον, εἴγε τέως μεταγένοιντο, συμμετάγοντας. Ὅθεν ἀρχαία νενεχής τις ὑποθήκη, ὠμὰ τὰ νοσοποιὰ μὴ κινεῖν· εἰ μήπως οἴκοθεν μεταφέροιντο, καὶκ τόπε τόπον ἀμείβοιεν. Συμφέρεσαι τοιγαρῆν τῷ νοσοῦντι Κρίσεων, αἳ πεπεμμένων γινόμεναι τῶν Ὑγιείας πολεμίων Χυμῶν· ἀπέπτων δ' ὄντων αὐτῶν ἔτι, πᾶσα Κρίσις ἀσύμφορος. Διὸ τοῖς πεπασμοῖς τ' ἀγαθὸν ἐν τοῖς καιροῖς ἅπασι, καὶ τετήρηται καὶ μεμαρτύρηται, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς Ἀρχάς· ὥσπερ τοῖς ἐναντίοις τἐναντίον, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς Ἀκμαῖς.

Ἡ Σελήνη δὲ ποικίλως ἀλλοιεμένη, δύναται κατὰ καιρὸς τό, τε Περιέχον καὶ πλεῖσα τῶν περιγείων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἡμέτερα Σώματα, συναλλοιῶν ἑαυτῇ· τὸ μὲν, Ἰδιότητι· τὸ δὲ, Ἐγγύτητι· (κατωτέρω γὰρ τέτακται πάντων Πλανητῶν, εἰς αὐτὰς δὴ τὰς τῦ Αἰθέρος πρὸς τὸ Ὑπέκκαυμα, τετέσι τὸ στοιχιακὸν Πῦρ συναφάς.) μάλισα δ' ἐν τοῖς νοσοῦσι· καὶ καθ' ὅσον ὀξύτερον νοσοῦσι, τὴν τοιαύτην ἐνδείκνυται δύναμιν, ὡς ἕτοιμότερον τρεπομένοις, ὡς ῥᾳδίως ταραττομένοις, ὡς πολυειδέσιν ἐγκειμένοις κινήσεσιν, ἐπεὶ τῦ βεβηκότος ἐξέσησαν.

Ὅθεν τὸ νοσαζόμενον μιμεῖται πως τὰς τῆς Σελήνης Μεταβολὰς, τὰς ἐκ τῶν ἐξ Ἡλίε γινομένας αὐτῆς ἀποσάσεων, καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν πολυαρίθμων Σχηματισμῶν. Εἰ καὶ πενταχῶς χηματίζεθαι παραδέδοται πρὸς ἀλλήλας τὰς Πλανήτας, Ἑξαγώνῳ, Τετραγώνῳ, Τριγώνῳ, Διαμέτρῳ, καὶ Συνόδῳ τοῖς ἀντιθέτοις. Φερομένων γὰρ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Ζωδιακὸν, καὶ τῶν Ζωδίων ἑκάσε, (δυωκαίδεκα δὲ ταῦτά ἐσιν.) εἰς Μοίρας διαιρεμένε τριάκοντα, τῶν ὅλων τε τῦ Κύκλε Μοιρῶν εἰς ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίαις συμποσεμένων· ἐπὰν δύω Πλάνητες ὑφ' ἓν Ζῴδιον καὶ Μοῖραν εὑρίσκοιντο, τὴν αὐτὴν συνεδεύειν ἀλλήλοις λέγονται. Μοίρας δὲ δυοῖν ζῳδίοιν, εἴτ' ἓν ἑξήκοντα διεξηκότες ἀπ' ἀλλήλων, ἑξαγωνικῶς χηματίζεθαι. Τῶν δύω γὰρ ἑξαπλασιαζομένων, ἡ Ζῳδιακὴ δυωκαιδεκὰς ἀπαρτίζεται· καὶ τῶν ἑξήκοντα Μοιρῶν ἑξάκις, ἡ ποσότης τὰς ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίαις Μοίρας

πληροῖ τῆς ὁλότητος· καὶ τὸ Ἐξάγωνον Ἐξάπλευρον ὄν, Ἰσοπλευρόν τε καὶ Ἰσογώνιον ἐν ἀμβλείαις Γωνίαις· (Ἑκάστη γὰρ αὐτῶν μιᾶς Ὀρθῆς, καὶ τρίτε μέρες Ὀρθῆς ἐστιν.) εἴπερ εἰς Κύκλον ἐγγράφοιτο, διαιρεῖ τὸν τοιῦτον εἰς ἓξ ἴσα καὶ ὅμοια τμήματα. Διὰ ταῦτά τοι τὰς εἰρημένας Μοίρας ἀπέχοντες ἀλλήλων οἱ Πλάνητες ἑξαγωνικοὶ χηματίζονται, τὴν αὐτῶν μεταξὺ διάσασιν ἔχοντες, μήθ' ὑπερβάλλσαν μήτ' ἐλλείπσαν ἑξαγώνε Πλευρᾶς· ἥτις ὑποτείνει τὴν ἀπειλημμένην ὑφ' ἑαυτῆς Περιφέρειαν.

Ὅτε δὲ τῶν Πλανήτων ἐν μέσῳ Μοῖραι τριτλύος εἶεν ζωδιακῆς, (αὗται δὲ εἰσιν ἐννενήκοντα.) τετραγωνικὸς ὁ Σχηματισμός. Τὰ τρία γὰρ τετραπλασιαζόμενα τὴν δυωκαιδεκάδα κεφαλαιοῖ· καὶ τῶν ἐννενήκοντα Μοιρῶν τετράκις συντεθειμένων, τὸ πλήρωμα συναριθμεῖται τῶν ἁπασῶν· καὶ τῆ Τετραγώνε τέτλαρας ἔχοντος ἴσας καὶ Γωνίας ὀρθᾶς, ὅτ' αὐτὸ περιγράφει Κύκλος, εἰς ἴσα καὶ ὅμοια διαιρεῖται τμήματα τέσσαρα. Καὐτεῦθεν οἱ Πλάνητες ἐ μεῖζον ἐ μεῖον διεξῶτες ἀπ' ἀλλήλων Τετραγώνε Πλευρᾶς, τετραγωνικῶς ἀλλήλες ὡς πρὸς τὴν τῆ Κύκλε Περίμετρον χηματίζσιν.

Εἴκοσι δὲ Μοιρῶν πρὸς ταῖς ἑκατὸν ἐγνωσμένε τῆ διασήματος, (τετλάρων δ' αὖται Ζωδίων εἰσιν.) ὁ Τριγωνισμὸς κατοπλεύεται. Τρὶς γὰρ τέτλαρα γίνεται δυωκαίδεκα, καὶ Μοιρῶν Εἰκοσὰς Ἑκατοντάς τε τριτσέμενα, τὰς ἑξήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις ἀθροίζσι. Τριγώνε τοίνυν Ἰσοπλευρε, Πλευρὰς τὰς ὀξείας γωνίας ἔχοντος καὶ ἴσας, ἐπείπερ αὐτῶν ἑκάστη δυοῖν τρίτων ὀρθῆς ἐστιν, ὑποτείνει τὴν Περιφέρειαν, ἥ τὸ τρίτον ὅλε τῆ Κύκλε κεκλήρωται, καὶ ταῖς λοιπαῖς δυσὶ Περιφερείαις ἔχειν κατὰ πάντα τὸ ἀπαράλακλον.

Εἰς Ἴσα δὲ δύω τὸν Ζωδιακὸν διαιρέντες οἱ Πλάνητες διαμετρῆσιν αὐτὸν, κατ' ἄμφω τῆ ζωδιακῆ τὰ μέρη, τὴν αὐτὴν ἀπ' ἀλλήλων τὴν καὶ κυρίως πλείσην διάσασιν διϊσάμενοι. Κύκλε γὰρ Διάμετρός ἐστιν Εὐθεῖά τις ἠγμένη διὰ τῆ Κέντρε, καὶ πρὸς ἑκάτερα τὰ τῆς Περιφερείας ἄκρα περατεμένη, καὶ δίχα τὸν Κύκλον τέμνσα.

Ζοφώ-

Ζοφώδης ἔν ἔσα καθ' ἑαυτὴν ἡ Ⓒ, πεφυκυῖα δὲ λαμβάνειν ἐξ Ἡλίου τὰς φωτισμὰς, ὑψηλοτάτην χώραν λαχόντος ὡς πρὸς αὐτὴν, καὶ σῶμα κεκλημένου λαμπρότερον ἅμα καὶ πολυμεγεθες, τὸ πλατυκῶς λεγόμενον ἥμισυ ταύτης ἀεὶ φωτίζεται· καθὼς ἅπαν φωτιζόμενον Σῶμα σφαιροειδές. Ἀμέλει καὶ συνοδεύουσα τῷ Ἡλίῳ, τὸ μὲν ἄνω μέρος, ἐν ᾧ δέχεται τὰς ἡλιακὰς λαμπηδόνας λαμπρύνεται· τὸ δὲ κάτω φέρει, καθὼς ἔτυχε φύσεως, ἀλαμπὲς, ὡς τῶν κατ' ἐπεισαγωγὴν ἀμοιρῶν αὐγασμῶν. Παραμείβουσα δὲ τὸν Ἥλιον ἔμενεν τῷ τάχει, τῇ δὲ τῆς οἰκείας Σφαίρας σμικρότητι, (βραδύτερα γὰρ πάντων Πλανητῶν ἐστιν, ὡς ἐκπεπλωκεῖα τῆς ἀκραιφνῆς αἰθερίου κυφότητος.) τὸ κάτω μέρος ὅσον τέτραπλα πρὸς τὸν Ἥλιον ἔχει καταυγαζόμενον, ἀκλινοβολέμενον ὑπ' αὐτῦ πρὸς λόγον τῆς παραμείψεως. Καὶ Μηνοειδὴς μέν ἐστιν, Ἑξάγωνον σὺν Ἡλίῳ ποιεμένη Σχηματισμόν· Τετράγωνον, Διχότομος· Τρίγωνον, Ἀμφίκυρτος· Διάμετρον δὲ, Πανσέληνος.

Τετήρηται δὲ ὅλον τὸν Ζωδιακὸν ὑποτρέχουσα πλανητικῶς ἐν ἡμέραις ἑπτὰ πρὸς ταῖς εἴκοσιν, ἐχέσαις καὶ μιᾶς ἡμέρας ἥμισυ μέρος προσεπικείμενον. Κατὰ δὲ τὰς ἀκριβέστερον τετηρηκέναι δοκοῦντας, οὐχ ἡμιτέλειον τὸ μέρος, ἀλλ' ὡσεὶ τρίτον· ὃ καὶ τοῖς τῶν Ἀκεσόρων πολυμαθέσιν ἐγκέκριται. Τῆς ἡμισείας ἓν τούτων τῶν Ἡμερῶν τῶν ἑπτὰ πρὸς ταῖς εἴκοσι μετὰ τὰ τρίτα, δέοιτ' ἂν ἡ Σελήνη πρὸς τὴν τῦ Κύκλα διαμέτρησιν, ἐν ᾗ τῆς Φανότητος πλήρωσις. Ὅθεν δὴ ἡμερῶν τεττάρων καὶ δέκα, τρίτα προσδεομένων, καὶ διαμετρήσει, καὶ πλήρης ἔσαι. Διὸ γὰρ ἡ τοιαύτη πόσωσις τῆς ὅλης Περιόδα τὰς Ἡμέρας ἀποτελεῖ τὰς ἑπτὰ πρὸς ταῖς εἴκοσιν. ἕπτὰ μιᾶς Ἡμέρας λειπομένας μορίῳ· διὰ ταῦτά τοι τὴν μὲν ἑβδόμην ἐκ Τετραγώνα καὶ Διχοτόμα· τὴν δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐκ Διαμέτρα καὶ Πανσελήνα τῶν ὡρισμένων Σχηματισμῶν, τῶν ἐπισήμων Μεταβολῶν, ἐκδηλοτέρας τῶν ἄλλων κρισίμας, πρός τε τὸ κρεῖττον μᾶλλον ῥεπέσας, αὐτὰ τὰ πράγματα πολλάκις ἐγνώρισαν.

Ὅτι δὲ τὸ Μηνοειδὲς καὶ τὸ Ἀμφίκυρτον τῆς Σελήνης ἀόρισα· τὸ δὲ Διχότομον καὶ τὸ Πανσέληνον ὡρισμένα, δεδηλώθω καὶ διὰ τῶν ἑξῆς, εἰ καὶ πρόδηλα. Δύω γὰρ Κύκλων ἐν αὐτῇ νοεμένων μεγίστων, ὥς γε πρὸς αἴθησιν, ὁ μέγιστος δὲ τὴν Σφαῖραν, καὶ ἀλλήλους διχάζουσι. Καὶ τὸ μὲν τὸ φαινόμενον καὶ τ' ἀφανὲς ἀπ' ἀλλήλων διείργοντος, καὶ μηδεμίαν μετάπλωσιν πάσχοντος· τὸ δὲ τὸ πεφωτισμένον τε καὶ ἀφώτιστον καὶ ὅσον ὅλως ἐκ ἔχοντος, ἀλλ' ἀεὶ μεταπίπλοντος· ἐν μὲν ταῖς Πανσελήνοις ἐφαρμόζουσιν ἀλλήλοις ἔτοι, καθὼς ἐν ταῖς μεσαιτάταις τῶν ἀμαυρώσεων· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς φωτισμοῖς ἀλλήλας τέμνουσι, κατ' ὀξείας Γωνίας ἐν Μηνοειδέσι· κατ' Ἀμβλείας ἐν Ἀμφικύρτοις· ἐν Διχοτόμοις δὲ, κατ' Ὀρθάς. Ἐν μὲν ἓν ὀρθαῖς Γωνίαις ἐκ ἔστιν ὅτις διαφορὰ, καθάπερ οὐδ' ἐν ἐφαρμογαῖς· ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς, ἀριθμὸν ἅπαντα τὸ πολυχιδὲς ὑπερήλασεν. Οὐδ' ἐν Ἐξαγώνῳ παραδέδοται τὸ Μηνοειδὲς, ἐν Τριγώνῳ δὲ τὸ Ἀμφίκυρτον· ἀλλ' ὡς ὅτι ταυτὶ τὰ φωτίσματα καὶ ἐχ' ἕτερα τοῖς εἰρημένοις ἐνορᾶται Σχηματισμοῖς, ὁ μὴν ὅτι καὶ μόνοις ἰδιαιτάτως αὐτοῖς. Ἐκ πρώτε γὰρ τε πρὸς ἡμᾶς ἄγαν ἀμυδρῆ Σελαγίσματος ἕως Διχοτόμε, τῇ Σελήνῃ πολυειδῶς τὸ Μηνοειδὲς· ἐκ Διχοτόμε δ' αὖ ἕως Πανσελήνε, πλατυμερῶς τὸ Ἀμφίκυρτον. Ἁπλατῆ δὲ μόνα κατὰ λόγον ἀκριβείας καὶ μονοειδῆ, τό, τε Διχότομον καὶ τὸ Πανσέληνον. Ἀλλὰ καὶ τῶν παραδεδομένων Σχηματισμῶν ἐκ ἐντελὲς τὸ ποσὸν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν δυωκαίδεκα ζωδίων ἀρίθμησιν ἐγεγόνει. Τὰ δύω γὰρ ἑξάκις, Ἑξάγωνον συνισᾷ· καὶ τὰ τρία τετράκις, Τετράγωνον καὶ τρὶς τὰ τέσσαρα, Τρίγωνον· καὶ δὶς τὰ ἕξ, Διάμετρον· ἅπαξ δὲ τὰ δυωκαίδεκα, Σύνοδον.

Οὐκ ὀλίγοι δὲ Σχηματισμοὶ σεσιώπηνται, πρός γε τὴν τῶν Μοιρῶν ἐκλελέμενοι τῇ ὅλῃ Κύκλῳ διάκρισιν· ὧν εἷς ὁ τῇ παρέσῃ Θεωρίᾳ, τό γε δοκῆν ἡμῖν, εἰς πολὺ χρήσιμος Ὀκλαγωνισμὸς, ἐξ ὃ τὸ τε Μηνοειδὲς τῇ Σελήνῃ μεσαίτατον, εἴπερ ἴσον ἀφέσηκε Διχοτόμε καὶ πρώτης αὐγάσεως. Ἡμέρα τε κρίσιμος ἐκ ἀφανὴς ἡ τετάρτη.

Καθὼς

Καθὼς γὰρ ἐκ Τετραγώνε τὴν ἑβδόμην, ἕτως ἐξ Ὀκταγώνε τὴν τετάρτην, τὴν μέσην ἑβδόμης καὶ πρώτης ἐπιγινώσκομεν. Καὶ καθὼς ἐννενήκοντα Μοῖραι τῦ Σχήματος ἐκείνε Πλευραί· τοιγαροῦν τρόπως τῦ δὲ τῦ Σχήματος πέντε πρὸς τεσσαράκοντα. Μέσην δὲ φαμεν τὴν τετάρτην ἑβδόμης καὶ πρώτης, ὅτι περ ἐκ δύω τετράδων ἡ Ἑβδομὰς, συναπλικῶς μετρεμένων ἐ διαζευκλικῶς. Οὔτε δὲ τὴν Ἑβδομάδα πλήρεις ἡμέραι συνισῶσιν ἕπλὰ, μορίῳ δὲ μιᾶς ἡμέρας ἕκλω λειπόμεναι, καθὼς δέδεικλαι πρότερον· ἔτε τὴν Τετράδα τέσσαρες ὁλόκληροι, πολλῷ δ' ἐλλειπεῖς. Τῆς γὰρ Ἑβδομάδος, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἡμέρας ἕξ ἐχέσης ἐν ἑαυτῇ καὶ ἥμισυ καὶ τρίτον, ὡς ἕκλε προσδεομένης εἰς τελείαν ἀπάρτισιν, ἔχοι ἂν ἡ Τετρὰς ἕκλον καὶ τέταρτον σὺν ἡμέραις τρισὶν, ἡμίσες καὶ δωδεκάτε χρήζεσα πρὸς περάτωσιν.

Ἐπεὶ δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ τῇ τετάρτῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις κρισίμοις, αἱ Κρίσεις ἐκ ἐξ ἰσχύος αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς τῆς Σελήνης Μεταβολῶν· αἱ Μεταβολαὶ δὲ πρὸς τὰς Σχηματισμάς· οἱ Σχηματισμοὶ δὲ τὸ τῶν Ἡμερῶν ἐκ ἀναμένεσι τέλειον, ἃ χρὴ τὴν ὁλοκληρίαν ἐν κρισίμοις ἐπιζητεῖθαι· διὰ δὲ τὰ μέρη, παρατηρεῖθαι καὶ τὰς ὁλότητας. Ὥσπερ δὲ τὸ Διχοτόμε καὶ πρώτης ἐλλάμψεως ἴσον ἀφεσηκὸς, τὸ μεσαίτατόν ἐςι τῦ Μηνοειδῦς· ἡ τετάρτη τ' ἐν ᾗ περατῦται κρίσιμος ἐκ ἐπείσακλος· ἔτω δὴ τὸ Πανσελήνε καὶ Διχοτόμε κατ' ἰσομοιρίαν ἀποκεχωρηκὸς, τὸ τῦ Ἀμφικύρτε πέλει μεσαίτατον· ἧδ' ἑνδεκάτη καθ' ἣν αὐτὸ, κρίσιμος ἀπαρέμπλωτος. Καὶ ἄμφω δὲ παραπλήσιως ἔχεσι Φύσεως· ἐπεὶ τετάρτη μὲν, τῆς ἑβδόμης· ἑνδεκάτη δὲ, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης Ἐπίδηλοι· ταυτὸν δ' εἰπεῖν Προσημαίντορες· ὅτι καὶ τῷ τῦ Μηνοειδῦς μεσαιτάτῳ, προσημαίνεται τὸ Διχότομον· τῷ τῦ Ἀμφικύρτε τε, τὸ Πανσέληνον· τῶν ἐν ταῖς ὡρισμέναις τῆς Σελήνης Μεταβολαῖς αἱέρος τροπῶν, ἐν ταῖς τῶν ἐχ' ὡρισμένων μεσαιτάταις προδιαγραφομένων κατὰ καιρὸς· τῆς ἐν ἑβδόμῃ Κρίσεως, προϋποφαινομένης ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὴν τετάρτην· καὶ τῆς ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, κατὰ τὴν ἑνδεκά-

δεκάτην· ἀγαθῆς μὲν ἐσομένης τῆς Κρίσεως, ἔν τε τοῖς ἐκκρινομένοις ἐπὶ τὸ κρεῖττον, κατὰ τὴν Ἐπίδηλον γινομένης τινος Ἀλλοιώσεως ἔντε τῷ σώματι τοῦ νοσοῦντος ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν ῥέποντος· πονηρᾶς δὲ, τἀναντίον· τῶν μὲν ἐκκρινομένων τρεπομένων ἐπὶ τὸ χεῖρον· τοῦ δὲ πάσχοντος εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐπὶ πλέον προβαίνοντος. Ἐνδεκάτῃ γὲν καὶ τετάρτῃ Μεταβολῶν σεληνιακῶν ἀκμαίων ἐσῶν, ἐν αὐταῖς εὐλόγως κρίσιμοι τῶν ἐκ ἀφανῶν· εἰ καὶ τετάρτη μὲν, ἀξιώματι τῷ τῆς ἑβδόμης· ἑνδεκάτη δὲ, τῷ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ὑποβεβήκατον· ὥσπερ αἱ κατ' αὐτὰς τῆς Σελήνης Μεταβολαὶ τῇ τῶν καθ' ἑβδόμην καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐπισημότητι.

Διὸ δὲ τῆς Σελήνης διχοτομουμένης, ὅτι καὶ διτλοῦς ὁ Τετραγωνισμός· (Ἔν τε γὰρ Αὐξήσεσιν ἔν τε Μειώσεσιν, δι' Ἑβδομάδων ὅλως τριῶν μετὰ Σύνοδον, καὶ ὁ δεύτερος γίνεται Τετραγωνισμὸς, καὶ τῶν διχοτομημάτων τὸ δεύτερον). εἰ μὲν ἓν παντάπασιν ἦν ἑκάτη τῶν Ἑβδομάδων ἀνελλιπὴς, ἐν αἷς ἡ Σελήνη Διχότομος, καὶ Παμφανὴς, καὶ αὖθις Διχότομος, ἅπαξ μὲν διαμετρῆσαι τὸν Ζῳδιακὸν καὶ τὸν Ἡλιακὸν, ὅτ' ἐξ Ἡλίου ποιοῖτο τὴν πλείσην διάστασιν· τετραγωνίζουσα δὲ δὶς, ὅτε καὶ τῷ Ἡλίῳ τῷ τῆς ὅλης Περιφερείας τετάρτῳ διίσαιτο, πάντως ἂν καὶ τοῖς νοσοῦσιν Ἡμέρα κρίσιμος ἐπιφανεστέρα τῆς εἰκοστῆς, ἀναμφιλέκτως ἦν ἡ πρώτη σὺν εἰκοστῇ. Τῶν δ' Ἑβδομάδων ἐχουσῶν ἐλλιπῶς, καὶντεῦθεν τῶν τριῶν ἕκλων λειπομένης ἑκάστης, εἴκοσιν ἡμέρας συναγουσῶν καὶ μέρος ἡμερήσιον ἥμισυ· καὶ τῆς σὺν εἰκοστῇ μὲν πρώτης ἐνίοτε τὸ κρίνειν εὑρίσκεται· τὰ μάλιστα δὲ, τῆς εἰκοστῆς ἐσι· καί γε ἐκβηλότερόν τε καὶ βεβαιότερον, ὡς ἡ πεῖρα παρέσησε, τῆς τρίτης Ἑβδομάδος, τῇ δευτέρᾳ συναπτομένης, καὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τὸ τῆς δευτέρας τέλος οἰκείαν ποιουμένης ἀρχήν. Ὥσπερ ἓν ἑνδεκάτῃ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης Ἐπίδηλος, ἔτως ἐπὶ ἀκαιδεκάτῃ τῆς εἰκοστῆς· ἐπ' ὀλίγιστον δὲ κατὰ παρένθεσιν καὶ τῆς πρώτης σὺν εἰκοστῇ. Ταύτης γὰρ ἐπὶ ωκαιδεκάτῃ γνησίως Ἐπίδηλος, ὡς ἔσα μέση τῆς τρίτης Ἑβδομάδος, μετρουμένης τότε κατὰ διάζευξιν. Ταῖς γὰρ

γὰρ τῶν Ἑβδομάδων μέσαις ἡμέραις ἔνεσι τεταγμένος τὸ προσημαντικὸν, μηνὸς εἴτ' ἐκ τῆς ὑλικῆς ἀταξίας, εἴτ' ἐξ ἐπισφαλὲς πράξεως, εἴτ' ἐκ τυχηρᾶς περιπλώσεως ἐπισυμβάντος κωλυτικῦ. Καὶ δὴ τετάρτη μὲν, μέση τῆς πρώτης Ἑβδομάδος ἐστὶν· ἑνδεκάτη δὲ, τῆς δευτέρας· ἑπλακαιδεκάτη δὲ τῆς τρίτης, εἴγε κατὰ συνάφειαν ἡ Ἑβδομάς· εἰ δὲ κατὰ διάζευξιν, ὀκλωκαιδεκάτη Θεωρητὴ, τριῶν ἡμερῶν ἐσῶν αὐτῆς ἑκατέρωσε. Πᾶσα δὲ Ἐπίδηλος, λέγεται καὶ Θεωρητή, διὰ τὸ μὴ χρῆναι τηνικαῦτα τὸ Φαινόμενον, καὶ κατ' ἐκείνην ἐνεργέμενον τὴν ἡμέραν ἐπισκοπεῖσθαι μονώτατον, ἀλλὰ καὶ τι νοέμενον, καὶ κατὰ τὴν εἰσέπειτα κρίσιμον ἐκβήσεσθαι προσδοκώμενον. Ἑως μὲν ἂν τεσσαρεσκαιδεκάτης τὸ ἀγωνιστικὸν ἐν ταῖς Κρίσεσιν ἰσχυρότερον. Ἐντεῦθεν ὑποκλείεταί πως μέχρι τῆς εἰκοστῆς. Ἐξῆς δὲ καὶ πρὸς τεσσαρακοστὴν ἐπὶ μᾶλλον χαυνᾶται καὶ ἀτονεῖ. Τὸ δ' ἀπ' ἐκείνης παντάπασιν ἐστὶν ἀδρανές. Ὅθεν καὶ τὰ πολλὰ διὰ Πέψεως αἱ Λύσεις ἐν τοῖς ἐκ ὀλεθρίοις νοσήμασιν· ἐνίοτε δὲ καὶ δι' ἀποσάσεων εἰς μόριον γινομένων ἐ καίριον· σανιάκις μέντοι γε δι' ἐκκρίσεων.

Ἰτέον τὸ λοιπὸν εἰς τὸ κοινοτέρως περὶ τῶν κατὰ τάξιν κρισίμων διαλαβεῖν Ἡμερῶν. Κατὰ Τετράδας ἔν καὶ καθ' Ἑβδομάδας κρινομένων τὸ πίπαν τῶν Νόσων σαφέστερόν τε καὶ βεβαιότερον· ὥσπερ τὴν τετάρτην καὶ τὴν ἑβδόμην κατὰ τὴν πρώτην Ἑβδομάδα διακρισίμως ἔγνωμεν· τὴν μὲν τετάρτην, Ἐπίδηλον θεωρητήν· τὴν δ' ἑβδόμην τελεωτέραν, καὶ τῆς τετάρτης ὑπερέχουσαν δυνάμει καὶ ἀξιώματι. Παραπλησίως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας Ἑβδομάδας ἡμᾶς εἰδέναι χρεών. Κατὰ τὴν δευτέραν, τὴν μὲν ἑνδεκάτην Ἐπίδηλον· τὴν δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην, ἐν ὑπεροχῇ δυνάμεως καὶ ἀξιώματος. Κατὰ τὴν τρίτην, τῆς αὐτῆς ἀναλογίας, ἐ τῆς αὐτῆς θεναρότητος, τὴν ἑπλακαιδεκάτην δὴ καὶ τὴν εἰκοστήν. Κατὰ τὴν τετάρτην, τὴν σὺν εἰκοστῇ τετάρτην, καὶ τὴν ἑβδόμην σὺν εἰκοστῇ. Κατὰ τὴν πέμπτην, τὴν σὺν τριακοστῇ πρώτην, καὶ τὴν τετάρτην ἅμα τριακοστῇ. Κατὰ τὴν ἕκτην, τὴν ἑβδόμην σὺν

τριακοστῇ, καὶ τὴν τεσσαρακοστήν· ἥτις ἐστὶ τὸ πέρας τῆς ἐν Ἑβδομάσι καὶ Τετράσιν ἁπάσης Κρίσεως. Ἐφεξῆς γὰρ ἐν Εἰκοσάσι τελέμενα τὰ τῶν Κρίσεων ἡ πεῖρα παρέσησεν, ἕως τῆς εἰκοστῆς σὺν ἑκατοστῇ, τῷ κατὰ τὸ σαίνιον ἴσως ἐπισυμβαίνοντος· μήτε τὸν λόγον ἀναιρῶντος, μήτε τὴν τήρησιν. Δῆλον δ' ἐν καὶ τούτων, ὡς ἡ εἰκοστὴ τῆς πρώτης συν εἰκοστῇ, πάνυ πολλῷ τῷ μέτρῳ καθυπερβέβηκεν, ὅ, τε στοῖχος τῆς εἰκοστῆς, τῷ τῆς σὺν εἰκοστῇ πρώτης ἐς ἄκρον ὑπερτερεῖ.

Δυχερὲς δ' ἐδὲν συνιέναι τὸν λελογισμένον· πῇ μὲν τὸ συνημμένον ἐν Ἑβδομάσι καὶ Τετράσι· πῇ δὲ τὸ διεζευγμένον ἀρίθμημα. Τὴν μὲν γὰρ πρώτην Ἑβδομάδα, δύω Τετράδες συνημμένως ἀπήρτισαν, καὶ τὴν μεγάλην κρίσιμον τὴν ἑβδόμην εἰσήγαγον. Εἶτα διηρημένως Ἑβδομὰς καὶ Τετρὰς, τὴν ἑνδεκάτην ἐγνώρισαν. Ἔπειτα συνελθόσης ἑτέρας Τετράδος ἐν συναφείᾳ, καὶ δύω διαζευκτικῶς Ἑβδομάδων τελεθεισῶν, ἡ τεσσαρεσκαιδεκάτη πεπαρῆσίασαν, πολὺ τὸ ἀξίωμα καὶ τῆς ἑβδόμης ἔγγισα φέρεσα. Μετέπειτα δὲ Τετρὰς συναπτικῶς προσεθεῖσα τὴν ἑπτακαιδεκάτην παρέδειξεν· ἑτέρα Τετρὰς ὁμοίως ἐν συναιρέσει τὴν εἰκοστὴν, τριῶν Ἑβδομάδων συνδραμουσῶν ἐς ταυτὸ· τῶν δύω μὲν, διεζευγμένως· συνημμένως δὲ, τῆς μιᾶς. Ἐντεῦθεν ῥᾳδίως καὶ κατ' ἄλλας Ἑβδομάδας καὶ Τετράδας ἥτε διαίρεσις, ἥτε συναίρεσις ὅπῃ πέρ εἰσιν εὑρεθήσονται, δεδηλωμένων τῶν κατὰ τάξιν τὸ κρίσιμον ἐχόντων ὄπισθεν ἐν αὐταῖς ἐξ ὀνόματος· αἷς δὴ καί τινες ἔξωθεν ἕτεραι παρεμπίπτουσιν. Οὐδὲ γάρ ἐστιν Ἡμέρα χεδὸν ἀνεπίδεκτος Κρίσεως, εἴγε κατὰ πάσης Ἡμέρας ἐξ Ἡλίε τῇ Σελήνῃ Μεταβολαί.

Πλὴν ὥσπερ ἐχ ὁμοίως αἱ Μεταβολαὶ, τοιωτοτρόπως δὲδὲ αἱ Κρίσεις ὁμοίως. Πῇ μὲν γὰρ σαφεῖς εἰ τῶν Φωσήρων πρὸς ἀλλήλες Σχηματισμοὶ, δι' ὧν αἱ Μεταβολαί· πῇ δ' ἀσαφεῖς. Οὕτω τοι καὶ τὰ τῶν Κρίσεων, πῇ μὲν ἐναργῆ, πῇ δ' ἐ τοιαῦτα. Ζήτησις δὲ τῶν προτέρων, ἐ τῶν ἀσαφῶν, ἐ τῶν ἀμυδρῶν. Κατὰ μέντοι τὴν ἐννάτην, καὶ

καὶ τὴν πολυκατηγόρητον ἕκλην, πέμπλην τε καὶ τρίτην, ἐδ' ὅλως αἱ Κρίσεις διαλανθάνουσιν, ἐπείπερ ἐκ ἄλογοι. Τὴν μὲν γὰρ ἐννάτην, εἰσφέρει τὸ Τρίγωνον· τὴν ἕκλην, τὸ Πενταάγωνον· τὴν πέμπλην, τὸ Ἑξάγωνον· καὶ τὴν τρίτην, τὸ Ἐννεάγωνον. Τὸ τρίγωνον τὴν ἐννάτην, ὡς ἐν Ἡμέραις ἐννέα, καὶ πρὸς ταύταις ἐννάτῳ μορίῳ τὴν τῆς Πλευρᾶς λαμβάνων περάτωσιν. Ἐπειδὴ ταῦτα τριστέμενα, τὰς Ἡμέρας τῆς σεληνιακῆς περιόδε συναριθμεῖ, τὰς ἔσας ἑπλὰ πρὸς ταῖς εἴκοσι μετὰ μορίε τρίτε. Καινὸν δ' ἐκ ἔστιν ἐδὲν, τὸ, τὴν ἐννάτην τὸ ἔννατον μόριον εἰς ἑαυτὴν ἐπισπάσαθαι, καθὰ καὶ τὴν τρίτην τὸ εἰκοσθέβδομον, ὡς δειχθήσεται. Καὶ τὴν εἰκοστὴν γὰρ, ἥμισυ μέρος ἡμέρας ἄλλης σφετερισαμένην ἐγνώκειμεν. Ὥσπερ δὲ τὸ τῆς εἰκοστῆς ἔργον, ἐνίστε κατὰ τὴν σὺν εἰκοστῇ πρώτην ἐκλελεγμένον κατεμάθομεν· ἔτω δὴ καὶ τὸ τῆς ἐννάτης εὑρίσκεται πρὸς τὴν δεκάτην μεταχωρεῖν. Εἴκοσι Μοῖραι πρός γε ταῖς ἑκατὸν ἡ τῆ Τριγώνε Πλευρά. Τὸ Πενταάγωνον τῇ ἕκλῃ, τὸ Ἑξάγωνον τῇ πέμπλῃ διδόασι πάροδον. Ὡς ἐν ἕκλῃ μὲν, Ἡμερῶν πέντε καὶ τρίτε, καὶ δύω πεντεκαιδεκάτων, διὰ πενταπλασιασμῆ ποιεμένων ταῖς τῆς Κυκλοφορίας ἡμέραις τὸν ἀθροισμόν· ἐν πέμπλῃ δὲ τετλάρων, μεθ' ἡμισείας ὀκλωκαιδεκάτης μερίδος τῶν ὅλων ἑξαπλασιαζομένων, τὰς ἑπλὰ πρὸς ταῖς εἴκοσιν (ἐχέσας καὶ τὸ τρίτον προσεπικείμενον) συνεκπληρεσῶν. Ὥσπερ δ' ἑβδόμη καὶ τετάρτη καί τισιν ἄλλαις, ἔτως ἕκλῃ τε καὶ πέμπλῃ τὸ τῆς ποσώσεως ἐλλιπές. Ἑξήκοντα Μοῖραι τῷ ἑξαγώνῳ Πλευρά· τῷ Πενταγώνῳ δύω πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα. Τὴν τρίτην, τὸ Ἐννεάγωνον παραδείκνυσιν, ὡς ἐν ἡμέραις τρισὶ καὶ μιᾶς ἡμέρας εἰκοσθεβδόμῳ τὴν οἰκείαν ἔχον ἀπαρτιζομένην Πλευράν, Μοίρας ὑποτείνεσαν τεσσαράκοντα. Συντεθειμένα γὰρ ἐννάκις τὰ τρία, τελεῖσιν ἑπλὰ πρὸς τοῖς εἴκοσι· τὸ τ' εἰκοσθέβδομον πολλαπλασιαθὲν τοσαυτάκις εἰς ἑνὸς ὅλε τρίτε ἄγεται μόριον. Ἡ ποσότης δὲ ταῦτα τῶν Ἡμερῶν, ἐν αἷς ἡ Σελήνη τὸν ὅλον διέρχεται Κύκλον τὸν ἑαυτῆς.

Τῶν μέν τοι τετταράκοντα Μοιρῶν ὁ πολλαπλασιασμὸς γινόμενος καὶ αὐτὸς ἐναχῶς, τὰς ἑξήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις συμπερατοῖ. Διὸ γὰν ἐν ταῖς τρισὶν Ἡμέραις καὶ τῷ δηλωθέντι μορίῳ, τὰς τεσσαράκοντα διατρέχει Μοίρας ἡ Σελήνη· τὸ δὲ τμῆμα τε ταύτης Κύκλε τὸ ἔνατον. Διὰ τῦτο λέλεκται τὸ κρίσιμον ἔχειν ἐκ τε ἐννεαγωνίε τὴν τρίτην, ἐπισωμένην εἰς ἑαυτὴν ἐκ τῆς τεταρτης τὸ εἰκοσιἑβδομον· ἃ μετατιθεμένα πρὸς τὴν οἰκείαν ὁλότητα, καὶ τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἡ τετάρτη, καὶ τῆς τρίτης ἀποπληροῖ.

Ταῦτα δὲ τὰ τῶν Κρίσεων ἐκ ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς ἰδίοις καιροῖς πεπαγιωμένα ἔχει τὸ ἐνεργὸν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀσατᾶσιν, ἢ διά τι σφάλμα προκατάρξαν, εἴτ' ἐκ τῶν νοσάντων, εἴτ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὰς· τυχὸν δὲ κἀκ τῶν θεραπευτῶν, ἢ καὶ διά τινα τυχαίαν περίπλωσιν, ἢ καὶ μηδενὸς τοιᾶτο γεγενημένε, δι' αὐτὸ τὸ τῆς ὕλης ποικίλον ἐν κινήσει καὶ ἄτακτον. Ὅθεν διαπορεῖσθαι χρεὼν ἐδαμῶς ἐν ταῖς ἀποτυχίαις τῶν Κρίσεων, ἔτε μὴν ἐν ταῖς κρισίμοις Ἡμέραις ὅλως ἀπροσεκλεῖν.

Πῶς μὲν ἓν τὴν τρίτην Ἡμέραν εἰσάγει τὸ Ἐννεάγωνον, ἀρκέντως εἴρηται· μή ποτε δὲ ταύτης τῆς τρίτης ὡς τῶν Ἡμερῶν, ἐν αἷς αἱ Κρίσεις ἐκ ἀμυδραὶ, τελέσης ἀρχῆς τρία Σχήματα, τό, τ' Ἐννεάγωνον, τό, τε Δεκάγωνον, τό, τε Δωδεκάγωνον αἴτια· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ διὰ τρίτης Παροξυσμὸς, τῶν ἄλλων μᾶλλον πολὺ ἐπίδημος. Τῷ μὲν ἓν Ἐννεαγώνῳ προσεχὴς ἡ διάρθρωσις· τὸ δὲ Δεκάγωνον ἐν ἡμέραις συνίσαται δυσὶν, ἡμίσει τε μιᾶς, καὶ δυσὶν ἑτέροις μορίοις, πέμπτῳ τε καὶ τριακοστῷ Μοιρῶν. Ἑξὰς δὲ σὺν Τριακοντάδι τῷ δωδεκαγώνῳ Πλευρά. Τὸ Δωδεκάγωνον ἐν ἡμέραις δυσὶ καὶ αὐτὸ, πρὸς δὲ καὶ τετάρτῳ καὶ τριακοσθέκτῳ τρίταις ἡμέραις· Πλευρὰ τῷ δωδεκαγώνῳ Μοιρῶν Τριακοντάς.

Ὅτι δὲ τὰ κατ' Οὐρανὸν Σώματα καὶ καθ' αὐτὰ, καὶ διὰ τῆς πρὸς ἄλληλα χέσεως, ἔχει τινὰς ἐν ὕλῃ καὶ μόνῃ δυνάμεις, ἃς αὐτοῖς ὡς ἔκρινεν ὁ σοφῶς δημιεργήσας ἐνέθετο, Νῆς ὁμολογεῖ μετ' Αἰσθήσεως. Εἰ γὰρ Φυτοῖς καὶ

καὶ Βοτάνοις ἡ τοιαύτη χορηγία νενέμηται καὶ πλείοσι τῶν ἐκ χοὸς· εἰ Μαγνήτιδι καὶ Νάρκῃ τοῖς φαυλοτάτοις δέδοται καὶ πόρρωθεν ἐνεργεῖν, πολλῷ μᾶλλον τοῖς πάντων αἰθητῶν κτισμάτων ἐς τοσοῦτον ὑπερκειμένοις, τῆς αὐτεξουσιότητος ὅλης αὐτοκρατῶς μενούσης, ὡς ὑπὲρ αἴθησιν πάντων. Μὲν τοίγε ταῖς Δυνάμεσιν ἑταύτας παρεχηκὼς ὁρίζει σχολὴν ὅταν βάλοιτο· καὶ ταῖς Μεταβολαῖς ἐντέλλεται, καὶ ἀπρακλήσιν ὑπείκουσαι· καὶ Νόσων ἐπέχει καὶ Θανάτων ὁρμὰς μόνῳ νεύματι, καὶ ἁρμοζόντως αὐτῷ κελεύσει ῥᾴστην λίαν πληγὴν καὶ ὄλεθρον ποιοῦνται τὴν ἔφοδον, καὶ πάσης ἀσφαλείας ἔσης ἀνθρωπικῆς. Τῷ κράτει γὰρ τῆς ἰσχύος Κυρίᾳ, καὶ ἵστανται τὸ πᾶν, καὶ μετάγεται, καὶ ἑστᾶται, καὶ διαλύεται.

Πλὴν ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς λόγε χάριτι τετιμήμεθα, καὶ σεμνώματι νοερότητος ὀλβιέμεθα, δέον προηγεμένως μὲν, ὅλες αὐτὸς ἀτενίζειν ἀεὶ πρὸς ἐκεῖνον, ὃς παρήγαγεν, ὃς ἐδόξασεν. Ἑπομένως δὲ, καὶ τὰ πρὸς τὸ συνοῖσον εἰσάγειν ἡμέτερα· (καὶ ταῦτα γὰρ ἐξ ἐκείνε.) καὶ προνοεμένως πρὸς τὸ ἀγαθὸν μηδεμίαν κωλύμην ὑφίσαθαι, καὶ Τροφὰς διακρίνειν, καὶ Καιρὸς ἐξετάζειν, καὶ συμμετρίαν ἐπιτηδεύειν ἐν ἅπασι, καὶ ἀνεχέσι μεθόδοις Ὑγιείαν τε τηρεῖν, καὶ νοσοποιὸν ἀποπέμπεθαι, μὴ συνεκνεύοντας τῷ κατὰ Ποιὸν ἢ κατὰ Ποσὸν ἢ κατ' ἄμφω λυπεῦντι τὸ μὴ λυπεῖν· ἀλλὰ τὸ τῆς Φύσεως καὶ μόνως καταβάλλειν πολέμιον ἀγχεμάχοις ὅπλοις, εἰ πάρεσιν. Ἐσι δὲ παρασκευαζόμενον ἀπείργειν Ἀκροβολισμοῖς καὶ Προφυλακαῖς, τὲ Πῶς, καὶ Πότε, καὶ Πᾷ, καὶ Πόθεν, σὺν Ὁποίῳ, σὺν Ὁπόσῳ, τὲ τ' Ἐν τινι, καὶ Δὶ ὅτι, καὶ εἴτις ἄλλος Διορισμὸς, ἐν ὁδηνὶ τῶν ἐνεργεμένων ἀμνημονεῖν. Ἀλλ' ὅσοι Χώραν ἔχεσι πάντας περισκοπεῖν, καὶ τῷ καθήκοντος τρόπῳ φροντίζειν τῶν πρὸς τὸ τῆς Ὑγιείας ἐχθρῶν ἀνταγωνισμῶν, τὲτ' αὐτοῖς ἐπιτηδείᾳ Καιρῷ καὶ μορίων ποιεῖσθαι πολυπραγμοσύνην τῷ Σώματος ἐν οἷς ὠφελέντων θέσις πρεπώδης, ὅθεν καὶ βλαπλόντων ἀφαίρεσις εὔχρηςος· Εἴδες τε καὶ Μέτρε τῶν κενεμένων καὶ τῶν εἰσαγομένων ἐκ ἀλογεῖν, καὶ σκέψεως ὅτι πολλῆς ἀξιῶν· τίνα τὰ Ἰατήρια,

Ἰατήρια, τὰ Προφυλακτήρια, τὰ Διαιτήματα προσενεκτέον· ἐν τίνι τῶν Ἡλικιῶν, τῶν Κράσεων, τῶν Ὡρῶν, τῶν Χωρῶν, τῶν Ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν Ἐθῶν. Καὶ τάυτα πάντα παραβάλλειν πρὸς ἄλληλα, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἴσως ἀντικειμένων ὁδὸν ὁδόλως περιφρονεῖν· ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῶν ἀντιπαραθέσεως εἱρμοσμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιχείρησιν. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, τὸ τε πάθος αἴτιον ἐξανιχνεύειν ἄγαν ἐπιμελῶς, ὅπως ἂν ἀπαραλογίστως διαγνωσθείη. Τὸ δὲ πάντων ἀναγκαιότατον· καὶ μὴν καὶ τὴν πρᾶξιν διερευνᾶν, εἰ δύναιτο κατευστοχεῖν τε σκοπε, καὶ μηδενὸς ἐκπίπτειν τῶν πρὸς ἀσφάλειαν, ὅσον εἰς ἀνθρωπίνην ἰσχύν.

Ἐπαναληπτέον δὲ καὶ σαφηνιστέον ὀλίγον περὶ τῶν τῆς Σελήνης μετὰ τε Ἡλίε Σχηματισμῶν. Ἐπεὶ τοίνυν ἡ Σελήνη τὸν οἰκεῖον διαπεραίνει Κύκλον τὸν ὅλον ἐν Ἡμέραις ἑπτὰ πρὸς ταῖς εἴκοσιν, ἐχέσαις καί τι προσεπικείμενον μόριον Ἡμέρας ὡσεὶ τρίτον, ἢ προδεδήλωται, τὸν ἥμισυν πάντως διαδραμεῖται Κύκλον ἐν ἡμέραις τέσσαρσι πρὸς ταῖς δέκα, λειπομέναις Ἡμέρας τρίτῳ, κἀν τούταις ἀπαρτίσει τὴν μεθ' Ἡλίε Διάμετρον. Ἐκ μὲν γὰρ τῆς πρώτης ἐν Συνόδῳ κρύψεως καὶ ζοφώσεως ἀποτελεῖται πᾶσα φανερὰ τὰ πρὸς ἡμᾶς καὶ παμφάινουσα, δι' ἡμερῶν τεσσαρεσκαίδεκα καὶ δύω Μοιρῶν Ἡμέρας ἡμίσες τε καὶ τεταρτημόριον, τῷ τὴν ὁλόκληρον μηνιαίαν περιαγωγὴν τὴν ἐκ Συνόδε πρὸς Σύνοδον, ἐν Ἡμέραις ἐννέα καὶ ἡμισείᾳ γίνεσθαι πρὸς ταῖς εἴκοσιν. Ἐπεὶ τῆς Σελήνης τὸν ἑαυτῆς ὁδεύσης πλανητικῶς, καὶ ὁ Ἥλιος ὁ δεύει τὸν ἑαυτε, καὶ προβαίνει πλανητικῶς· καὶ χρὴ πλέον ἢ κυκλικὸν διαπόρευμα τὴν Σελήνην ποιήσασθαι, πρὸς τὸ τὸν Ἥλιον ὑποφθᾶσαι, καὶ ἅτως αὐτῷ συνελθεῖν. Ἐκ μὲν δὴ ὁλικῆς ἀμαυρώσεως, ἕως πλήρες φαύσεως Ἡμέρας τῇ Σελήνῃ, καθὼς προσεχῶς ἐρρέθη, τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ πρὸς ταύταις ἥμισύ τε καὶ τέταρτον. Σχηματιζομένης δὲ ταύτης διαμετρικῶς πρὸς τὸν Ἥλιον, (περὶ τε Σχηματισμε γὰρ ὁ λόγος.) ἐπείπερ ὁ Σχηματισμὸς αἴτιος τῆς Μεταβολῆς, ἔσαι τὸ μεταξὺ τῶν Φωτήρων, ὡς ἐν Περι-

Φερείᾳ,

Φερείας, διάστημα παρ' ἑκάτερον μέρος πρὸς αἴθησιν σελληνιακὸς δρόμος· Ἡμερῶν τεσσάρων καὶ δέκα, λειπομένων Ἡμέρας τρίτῳ, καθάπερ προείρηται. Παραπλησίως διανοητέον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Σχηματισμοῖς.

Τῦ αὐτῦ περὶ Ψυχῆς.

Ἡ μὲν ἐν ὁρμὴ τῦ λόγε διαλαβεῖν, περὶ πάσης Ψυχῆς, ὡς οἷόντε συντόμως ὁμῦ καὶ σαφῶς. Τῦτο γὰρ ἡμᾶς οἱ μεθ' ἡμῶν ἐξητήσαντο, τοιούτοις λόγοις ἐναισμενίζοντες. Πολλῶν δὲ καὶ ἀσυμφώνων ἐξενηνεγμένων Δογμάτων περὶ Ψυχῆς, εἴπερ εὔοδα μέλλοι γίνεσθαι τῷ λόγῳ τὰ τῆς ὁρμῆς, πρὸς μὲν τὰς ἀντιλογίας ἐᾷ ἐπινεῦσαι δέον αὐτόν· ἐπείπερ ὀλίγοι Σοφοὶ νενεχῶς τε καὶ φιλοτίμως ταύταις προδιητήσαντο. Μόνης δὲ τῆς Ἀληθείας φροντίσαι καὶ πρὸς αὐτὴν ἐξ ὀρθῦ βαδιεῖσθαι κατά γε τὸ ἐγχωρεῖν. Καὶ δὴ πρότερον αὐτὸ τῦνομα τῆς Ψυχῆς ὅθεν τε, καὶ ὅ, τι δηλῦν ἂν εἴη, θεωρητέον. Εἶτα τὸν Ὅρον ἐπισκεπτέον. Ἔπειτα ζητητέον τὰς Δυνάμεις αὐτῆς, τίνες, ὁποῖαί τέ εἰσι, καὶ τότε περὶ τῆς ἀνθρωπίνης διαληπτέον Ψυχῆς. Ἐν τῷ τέλει δὲ καὶ περὶ Ἀναστάσεως ἐητέον. Οἰκεῖος γὰρ καὶ ὁ περὶ Ἀναστάσεως λόγος, τῷ περὶ Ἀνθρώπε Ψυχῆς.

Ἐκ τῦ ψύχειν ἓν τῦ σημαίνοντος τὸ ζωογονεῖν, τὸ ζωογόνον τῦ πεφυκότος ζῆν Σώματος, εἴρηται Ψυχή. Πολυειδῦς δὲ τῦ ζῆν ὄντος, ὡς τὰ Φυτὰ κατ' αἴθησιν, κατά τε κίνησιν ἐν ὁρμῇ, κατά τε λόγον αἰτίας παντὸς τῦ ζῆν ἡ Ψυχὴ, συνάδοντα τῷ ταύτης ὀνόματι καὶ τὸν Ὅρον Ἀριστοτέλης ἀπέδωκεν ἔτως εἰπών. Ψυχή ἐστιν Ἐντελέχεια πρώτη Σώματος Φυσικῦ, Δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. Καὶ πάλιν. Εἰ δή τι κοινὸν ἐπὶ πάσης Ψυχῆς δεῖ λέγειν, εἴη ἂν ἡ πρώτη Ἐντελέχεια Σώματος Φυσικῦ ὀργανικῦ· τὸ Δυνάμει ζωὴν ἔχον εἶναι φήσας ὀργανικόν. Εἰ μὴ γὰρ ὀργανικὸν, ἐκ ἂν ἔχοι δυνάμει ζωήν. Ἐντελέχειαν δὲ πρώτην εἴρηκε τὴν τελειότητα, τὴν τὰς ἐνεργείας προβάλλεσαν.

Οἷδε

Οἶδε γὰρ καὶ δευτέραν Ἐντελέχειαν αὐτὴν τὴν Ἐνέργειαν. Ἔφη γὰρ τὴν Ψυχὴν πρώτην Ἐντελέχειαν, ἐντελῆ ἔχειαν, καθ' ἣν τὸ ἐντελὲς ἔχει τὸ Σῶμα τὸ ζῆν πεφυκός. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δυνάμει ζωὴν ἔχον· ἐχ' ὅτι πρότερόν ἐστι Σῶμα δυνάμενον ζῆν, ἃ μέν τοι καὶ ζῶν, καὶ τότε ἐνεργείᾳ γίνεται ζῶν, ἀφιγμένης Ψυχῆς ἐν αὐτῷ· (τοῦτο γὰρ ἔτ' ἐν ζώοις ἔτ' ἐν Φυτοῖς ἐστιν ὅλως εὑρεῖν.) ἀλλ' ἀπανταχῇ τῶν ζώντων ἅμα καὶ ἄμφω, τὸ Σῶμα καὶ ἡ Ψυχὴ δηλαδή, μήτε τῆς Ψυχῆς προϋπαρχούσης, μήτε προϋφεστῶτος τοῦ Σώματος· εἰ μή τις τὸ Σπέρμα λέγοι Σῶμα δυνάμει ἔχον ζωήν. Ἀλλ' Ἐντελέχεια πρώτη Σώματος εἴρηται δυνάμει ζωὴν ἔχοντος ἡ Ψυχή, διὰ τὸ ξύλον, διὰ τὸν λίθον, διὰ τὸν σίδηρον, καὶ τ' ἄλλα πάνθ', οἷς ἐκ ἔστι τὸ πεφυκέναι καὶ δύνασθαι ζῆν. Τὸ δὲ Φυσικὸν προτέθειται, διὰ τὰ τεχνασά. Θρόνος γὰρ ἢ Κλίνης, ἤτινος ἄλλης τῶν τέχνης ἔργων ἐκ ἔστι τελειότης, οὐδὲ μία Ψυχή. Σώματος δὲ Φύσει διοικουμένου, καὶ δύναμιν, ταυτόν δ' εἰπεῖν ἐπιτηδειότητα, κεκληρωμένου Φυσικὴν πρὸς τὸ ζῆν συνέσης Ψυχῆς. Ὀργανικὸν δὲ τὸ τοιοῦτο Σῶμα. Χρὴ γὰρ δὴ αὐτοῦ τὴν Ψυχὴν ὡς δι' ὀργάνου τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιτελεῖν. Διὰ τοῦτό τινες, ἅπερ Ἀριστοτέλης διῃρημένως εἶπεν, ἑνώσαντες, τοιοῦτον τὸν τῆς Ψυχῆς λόγον συνέθεντο. Ψυχή ἐστιν Ἐντελέχεια πρώτη Σώματος Φυσικοῦ ὀργανικοῦ, Δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. Ὄργανα δὲ καὶ τὰ τοῦ Φυτοῦ μέρη, Ῥίζα καὶ Στέλεχος, Κλάδος τε καὶ Ἀκρέμονες. Καὶ Ῥίζα μὲν ἀναλογεῖ Καρδίᾳ ζώου, καὶ Κεφαλῇ, Στόματί τε, καὶ Ἥπατι. Καθὼς γὰρ ἡ Καρδία τῷ Ζώῳ τῆς ἐμφύτου καὶ ζωτικῆς θερμασίας Ἀρχὴ, τοιοτρόπως ἡ Ῥίζα τῷ Φυτῷ τῆς ὁμοίας Ἀρχὴ θερμασίας· ἐπείπερ ἔνεσι καὶ τῷ Φυτῷ θερμὸν ἔμφυτον εἰς τὸ ζῆν. Ὡς ἡ Κεφαλὴ δὲ πάλιν αἰσθήσεως Ἀρχὴ καὶ κινήσεως, ἕτως ἡ Ῥίζα τῆς οἴκοθεν ἀλλοιώσεως, τῆς τε κατ' αὔξησιν καὶ καρποφορίαν κινήσεως. Ὡς δ' ἐκ τοῦ Στόματος πρώτως ἡ τροφὴ τῷ Ζώῳ· παραπλησίως ἐκ τῆς ῥίζης ἡ τροφὴ τῷ Φυτῷ. Καθάπερ δὲ ἐξ Ἥπατος ἡ τροφὴ μεταβάλλεσα, προσοικειῦται τοῖς μορίοις τοῦ Σώματος, ἕτως πως ἐκ τῆς Ῥίζης

μετὰ

μετὰ τὴν ὁλκὴν ἀλλοιωμένη καὶν τῷ φυτῷ, πᾶσι τοῖς αὐτῆ μορίοις προσφύεται. Στέλεχος ἔοικεν Αὐχένι καὶ Στέρνοι. Κλάδοι Ποσὶν, ἢ μὴν καὶ Χερσί· Δακτύλοις Ἀκρέμονες. Ἐνεργεῖ δὲ διὰ πάντων ὡς δι' ὀργάνων ἡ Φυτικὴ Ψυχή. Τοιγαρῆν Ἐντελέχεια πρώτη δείκνυται Σώματος ὀργανικῆ Φυσικῆ.

Τρεῖς δὲ Δυνάμεις ὁλικῶς ἐν αὐτῇ. Θρεπτικὴ, Αὐξητικὴ, καὶ Γεννητική. Πρώτη καὶ ἀναγκαιοτέρα τῶν ὅλων ἡ Θρεπτική. Μὴ καρποφορῆν μὲν εὑρίσκεται Φυτὸν, τὸν, ὅτι μηδὲ Ζῶον. Τὰ γηράσαντα γὰρ ἐκ αὔξει. Μὴ τρεφόμενον δὲ Φυτὸν ἢ Ζῶον, ἀνάγκη μὴ ζῆν. Ζῆν μὲν ἓν ἅπαν Φυτὸν εἰς ὃ φυτὸν εἴη· Ζῶον δ' ἃ λέγεται διὰ τὸ τῆς ζωῆς αὐτῆ ἀμυδρὸν καὶ ἀξυμφανές. Τῆς γὰρ ἐναργῆς ζωῆς καὶ τελείας γνώρισμα πρῶτον, Αἴθησις· εἶτα Κίνησις ἡ κατὰ τόπον. Καὶ καθὼς ὁ τρέχων ἠθενημένως τρέχει μὲν, ἃ λέγεται δὲ Δρομεύς. ὅ, τε γράφων συγκεχυμένως καὶ δυσδιατυπώτως, γράφει μὲν, ἃ λέγεται δὲ Γραφεὺς· (τελειότητος γὰρ ἐμφαντικὰ τὰ ὀνόματα, τῆς κατὰ τὴν δρομικὴν, τὸ, Δρομεύς· καὶ τῆς κατὰ τὴν γραφικὴν, τὸ, Γραφεύς.) ἔτω καὶ τὰ Φυτὰ ζῇ μὲν, Ζῷα δ' ἃ λέγεται, διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀτελές.

Τὸ δὲ Ζωόφυτον, ἐπείπερ ὅλως Αἴθησιν ἔχε, μετά τῶν Ζώων γέγονεν ὡς αἰθητικόν. Ἐπεὶ δὲ τὴν κατὰ τόπον ἐκ ἔχε Κίνησιν, μετὰ τῶν Φυτῶν διὰ τὸ ἀμετάβατον ἐξετάζεται. Καὶ ἔτως ἐκ τε τῆ Ζώῃ καὶ τῆ Φυτῆ συντεθειμένον ἐκληρώσατο τὄνομα. Τὸ μὲν ἓν Ζωόφυτον, τῷ αἰθητικὸν ὀπωσῆν εἶναι πλεονεκτεῖ τῆ Φυτῆ,

Τὸ δὲ Φυτὸν ὅταν εἴη τέλειον τὰς τρεῖς Δυνάμεις ἔχει τὰς εἰρημένας. Πρώτην τὴν Θρεπτικὴν, ἧς ἄνευ ἃ δύναται ζῆν· Δευτέραν τὴν Αὐξητικὴν, ὅταν ἡ ἑλκομένη καὶ προσοικειωμένη τροφὴ δαψιλὴς ἔσα τρέφῃ τε καὶ συντηρῇ τῆ Φυτῆ τὴν ἰσίαν, ἀλλά δὴ καὶ προσθήκην αὐτῷ κατά τε πλάτος καὶ μῆκος, καὶ βάθος εἴτ' ἓν πάχος ἐργάζηται. Τρίτην τὴν Γεννητικὴν ἢ σπερματικήν. Σπείρεται γὰρ ἐξ αὐτῆ, καὶ γεννᾶται ὅμοιον αὐτῷ Φυτόν, ἢ ἐκ

ἢ ἐκ τε καρπε ἢ ἐκ τε κλάδε. Τινὰ γὰρ τῶν Φυτῶν ἐκ τῶν κλάδων μᾶλλον, ἢ τῶν καρπῶν γεννῶσιν ἑαυτοῖς ὅμοια, καθάπερ αἱ Ἄμπελοι δύναμιν ἐν τοῖς κλάδοις φέρεσαι σπερματικὴν καὶ γεννητικήν· τινὰ δ' αὖ τῶν Φυτῶν, αὐτομάτως γεννᾶται. Καὶ ζῷα γὰρ ἔκτινος ἰλύος, ἢ σηπεδόνος. Ἡ μὲν ἓν φυτικὴ λεγομένη Ψυχὴ, τέτον ἔχει τὸν τρόπον.

Ἐν δὲ τοῖς Ζωοφύτοις ἐντελεξέρα Ψυχὴ καταφαίνεται.

Μετέχει γὰρ τὰ Ζωόφυτα, καθὼς προείρηται, καὶ Αἰσθήσεως τέως ἀναμφιλέκλως τῆς ἁπλικῆς. Συξέλκεται γὰρ ἀνιαρέ τινος αὐτοῖς προσεγγίσαντος. Προσηνῶς δ' ἐγκύρσαντος, διαξέλκεται. Φανερὸν ἓν ὡς μετέχει τῆς ἁπλικῆς· τῆς ὑποδεξέρας μὲν, ἀναγκαιοτέρας δὲ. Ταύτης γὰρ ἄνευ, οὐδὲν ζῷον πέφυκε ζῆν. Ἐπεὶ δὲ μετ' Αἰσθήσεως τρέφεται καὶ ἐκ ἀναισθήτως, ὡς τὰ Φυτά, μετέχοι ἂν ὅλως δὴ καὶ τε γευσικε, καὶ τε κατ' ἐπιθυμίαν ὀρεκλικε. Πῶς γὰρ τροφὴ μετ' Αἰσθήσεως, ἄνευ Ὀρέξεώς τε καὶ Γεύσεως; πλὴν ἀμυδρῶς ταῦτα τοῖς Ζωοφύτοις, καὶ ὡς ἐν σκιᾷ τῶν δεδηλωμένων ἀμφοτέρων Ψυχῶν, τῆς τ' ἐν Φυτοῖς, τῆς τ' ἐν Ζωοφύτοις τὸ ἀτελὲς ἐχεσῶν.

Ἡ ἐν τοῖς Ἀλόγοις ὑπερβαίνει κατὰ τὸ τέλειον· ἐν ταύτῃ γὰρ ἐ μόνον τὸ Θρεπλικὸν καὶ Αὐξητικόν καὶ Γεννητικὸν, καὶ πρὸς τέτοις τὸ Ἁπλικὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ Γευσικὸν, καὶ τὸ κατ' ἐπιθυμίαν Ὀρεκλικὸν ἐναργέσατα. Καί γε δὴ τὸ κατὰ Θυμὸν, καὶ τὸ ἅπαν Αἰσθητικὸν, καὶ τὸ Φανταστικὸν, καὶ τὸ Μνημονευτικὸν, καὶ τὸ κατὰ τόπον Κινητικόν, ὧν λείπεται τὸ Ζωόφυτον. Ἐπιθυμητικὸν δὲ καὶ Θυμικὸν Δυνάμεις ὀρεκλικαί, διὰ τὸ τὴν Ἐπιθυμίαν καὶ τὸν Θυμὸν ὀρέξεις εἶναι Ψυχῆς. Τό, τε γὰρ ἐπιθυμᾶν, ὀρέγεται μεταχεῖν τε δοκέντος ἡδέος αὐτῷ, καὶ τὸ θυμέμενον, ὀρέγεται λυπῆσαι τὸ, δι' ὃ τεθύμωται. Καὶ ἄμφω τοῖς μὴ λόγον ἔχεσιν ἀκατάσχετα· τοῖς δ' Ἀνθρώποις ὑπὸ τε Λόγε κατέχεται καὶ ἀναχαιτίζεται, μὴ τε παρὰ φύσιν κρατήσαντος. Ὄργανα τῇ Ψυχῇ, τε Θυμικε μὲν ἡ Καρδία· τε δ' Ἐπιθυμητικε, τὸ Ἧπαρ, καὶ πρῶτον ὄργανον, δι' ὃ καὶ ταῦτ' ὄργανα,

τὸ

τὸ διὰ Νεύρων ἐν Καρδίᾳ καὶ Ἥπατι κατιὸν ἐξ Ἐγκεφάλε Πνεῦμα τὸ ψυχικόν.

Τῶ δὲ ζωτικῶ Πνεύματος, πολὺ δὲ τῶτο πάμπαν ἐςὶ καὶ λεπτόν. Τὸ μὲν, τοῖς τῶ Σώματος μορίοις ἐχεται γεῖται δι' Ἀρτηριῶν, καὶ διαδίδοται σύμπασιν, αἴτιον τῆς ἐμφύτε καὶ ζωτικῆς θερμότητος ὄν. Διὸ καὶ ζωτικὸν κατωνόμασαι. Τὸ δὲ, καὶ αὐτὸ δι' Ἀρτηριῶν ἀπὸ τῆς Καρδίας ἄνω φερόμενον ἐπὶ τὴν Κεφαλὴν, ὕλη τῷ Ἐγκεφάλῳ γίνεται Πνεύματι. Κατὰ γὰρ τὰς πολυπλεθεῖς καὶ πολυελίκλες Ἀρτηρίας τῶ λεγομένε δικλυοειδῆς Πλέγματος ἀνιὸν, τῶ πᾶσαν ὀλίγε δεῖν τὴν Ἐγκεφάλε βάσιν ὑπέχοντος, καὶ ὅλον τὸν Ἐγκέφαλον διαπλέκοντος, κἀκεῖσε διὰ τὰς πυκνὰς καὶ συνημμένας ἀλλήλαις ἐπαλλήλες ἐπιπλοκὰς, καὶ τὴν τῶν ἀγγείων ἰχνότητα, μόγις καὶ σὺν χρονίῳ διατριβῇ κινέμενον πολυτρόφοις καμπαῖς, καὶ ἅτως ἐς πολὺ κατεργαζόμενον καὶ πεπτόμενον, τὰς Ἐγκεφάλε πάσας κοιλίας, τέσσαρες δὲ αὗταί εἰσι, πληροῖ. Καὶ ὅλη δὲ τῇ κατὰ τὸν Ἐγκέφαλον ἑσίᾳ πλησμίως συνανακίρναται, τῶν τῶ Πλέγματος Ἀρτηριῶν χιζομένων πολυμερῶς, καὶ πολλῶν ἀποχίδων εἰς τὰς τῶ Ἐγκεφάλε κοιλίας τελευτεσῶν, δι' ὧν τὸ Πνεῦμα διέξεισιν εἰς τὸν ὅλον Ἐγκέφαλον. Ἔνθα πάλιν ὅσον εἰκὸς ἀλλοιέμενον καὶ πρὸς εὐκρασίας αἰθερίε μέτρον ἐν ἄλλοις ἄλλο διὰ πολυειδῶν φθάνον Μεταβολῶν, πάσης Αἰθήσεως καὶ Φαντασίας καὶ Μνήμης Ὀρέξεώς τε καὶ Κινήσεως· ἤδη δ' ἐν τοῖς Λογικοῖς, καὶ Διανοήσεως καὶ Δόξης ὄργανον χρηματίζει πρώτισον τῇ Ψυχῇ. Διὸ καὶ ψυχικὸν προσηγόρευται.

Παρὰ τὸ διάφορον ἓν τῆς εὐκρασίας αὐτῶ, διαφόρως καὶ ἡ Ψυχὴ τὰς ἐνεργείας ἐπιτελεῖ. Διά τοι τῶτο καὶ τῶν Ἀνθρώπων οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον Εὐφυΐας μετέχεσι. Πρὸς γὰρ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶ ὀργάνε, καὶ ἡ Ἐνέργεια γίνεται. Τῶτο καὶν τοῖς ἀλόγοις φαίνεται Ζώοις. Ἄλλα γὰρ ἄλλων κατ' Εἴδη, καὶ μὴν καὶ καθ' Ὑποτάσεις εἶναι πεφύκασι γνωσικώτερα, πρὸς τὴν Ποιότητα τῶ ἐν Ἐγκεφάλῳ Πνεύματος ἐκπελεσμένων καὶ τῶν Ἐνεργειῶν·

ε μόνον τῶν γνωστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρεκτικῶν, ὡσαύτως καὶ τῶν κινητικῶν. Παντα χῆ γὰρ τῷ εὖ, ἢ μὴν ἐκ εὖ διακεῖθαι τὸ ὄργανον, ἀκολυθεῖ τὸ ἐνέργημα. Τὸ τοίνυν ἐν Ἐγκεφάλῳ Πνεῦμα, καθὰ προείρηται, ὄργανον πρώτιστον τῆ Ψυχῆ· Τὸ μὲν δι' ἑαυτῦ, τὸ δὲ καὶ σὺν τοῖς Νεύροις· δι' ὧν τῆ τῦ Σώματος ἑσίᾳ πάσῃ διαπορθμεύεται καταλλήλως ἑκάστῳ μορίῳ διαδιδόμενον.

Ἔστι δή τι καὶν τοῖς τῦ Αἵματος ἀγγείοις ἐξ ἀναθυμιάσεως αὐτῦ Πνεῦμα κινητικὸν τῦ Αἵματος εἰς θρέψιν τῶν μορίων τῦ Σώματος. Εἴπερ ἓν ἡ Ψυχὴ καὶ Ζωῆς αἰτία τῷ Ζώῳ καὶ θρέψεως, εἶεν ἂν καὶ τὸ ζωτικὸν Πνεῦμα, καὶ τὸ τῦ Αἵματος κινητικὸν, ὄργανα τῆ Ψυχῆ πρὸς τὰς ζωτικὰς καὶ θρεπτικὰς ἐνεργείας· πλὴν ἃ πρώτως καὶ ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ τῆς Φύσεως· διὸ καὶ ἃ λέγεται ψυχικά.

Πάντα δὲ τὰ Ζῶα καθ' ὅ, τιῦν αὐτῶν μόριον μετέχει Πνεύματος· κινητικῦ δὲ τῦ Αἵματος, ἢ τῦ ἀναλογοῦντος τῷ Αἵματι ζωτικῦ τε καὶ ψυχικῦ, κατὰ τὴν ἑαυτῦ ζωϊκὴν ἀνάβασιν ἕκαστον. Ἔν τε γὰρ Φυτοῖς, ἔν τε Ζωοφύτοις, ἔν τε Ζώοις, βαθμοὶ γινώσκονται Φυσικῆς ἀναβάσεως. Οὕτω τοι καὶ τὸ κατὰ τόπον κινητικὸν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅ ἐστι τὸ καθ' ἑρμὴν, ἦγεν τὸ μεταβατικὸν, πᾶσι μὲν Ζώοις ὑπάρχει κοινῶς, ἐχ' ὁμοτίμως δέ. Παραπλησίως καὶ τὸ Αἰσθητικὸν, ἢ τὸ Φανταστικὸν, καὶ τὸ Μνημονευτικὸν, τό, τ' Ἐπιθυμητικὸν, ἔκ γε τῶν ἐνεργειῶν ἃ πᾶσιν ὡσαύτως φαίνεται προσόντα Ζώοις. Ἄλλα γὰρ ἐνεργῦσι κατὰ τὰ εἰρημένα σφοδρότερον, ἄλλα δ' αὖ ἀμυδρότερον. Τὸ μὲν ἓν Αἰσθητικὸν γνωστικὴ Δύναμις ἐσὶν ἄλογος τῶν αἰσθητῶν ἀντιληπτική.

Τεσσάρων δ' ὄντων Σωμάτων τῶν λεγομένων ἁπλῶν, Γῆς, Ὕδατος, Ἀέρος, Πυρὸς· ὁ Ἀὴρ ἐκ ἔστι μονοειδὴς, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτῦ παχύτερον, τὸ δὲ λεπτότερον. Τὸ μὲν ἓν παχύτερον ὀνομάζεται κυρίως Ἀτμὶς. Τὸ δὲ λεπτότερον κυρίως Ἀήρ. Ἔστιν ἓν ἡ Ἀτμὶς Ἀέρος καὶ Ὕδατος μεταξύ. Διὸ καὶ ἡ ἐξ Ὕδατος εἰς Ἀέρα Μεταβολὴ,

βολὴ, διὰ μέσης Ἀτμίδος γίνεται. Προσεχῶς μὲν γὰρ ἐξ Ὕδατος ἡ Ἀτμίς. Αὕτη δὲ λεπτυνομένη γίνεται κυρίως Ἀήρ. Ὅθεν τὰ τέσσαρα Σώματα διὰ τῶν μεταξὺ Ἀέρος καὶ Ὕδατος εὑρίσκονται πέντε. Γῆ, Ὕδωρ, Ἀτμὶς, Ἀὴρ, Πῦρ.

Πρὸς ταῦτα τὰ πέντε Σώματα κατὰ λόγον, ἵνα μηδεμία τῶν Σωματικῶν ποιοτήτων ἀνεπαίσθητος εἴη τῷ Ζώῳ, γεγόνασιν αἰσθήσεις πέντε· Ὅρασις, Ἀκοὴ, Ὄσφρησις, Γεῦσις, Ἁφή.

Τῆς μὲν ἓν γεώδες Ποιότητος, ἡ Ἁφὴ διαγνωσική. Τὸ γὰρ ἐξ Ἐγκεφάλε Πνεῦμα τὸ διὰ Νεύρων σκληροτέρων καὶ γεωδεστέρων, ἐγκατασπαρμένον ὅλῳ τῷ Σώματι, κατάλληλον ὄργανόν ἐστι τῇ Ψυχῇ. Τῆς δὲ σωματωδεστέρας καὶ παχυτέρας αἰσθήσεως τῆς ὑδατώδες Ποιότητος τῶν χυμῶν, ἡ Γεῦσις διαγνωσική. Τῆς δὲ Γεύσεως ὄργανον τῇ Ψυχῇ, τὸ ἐξ Ἐγκεφάλε κατιὸν ἐν Γλώσσῃ Πνεῦμα διὰ Νεύρων μαλακῶν. Τῆς ἀτμώδες ποιότητος τῶν ὀσμῶν, ἡ Ὄσφρησις διαγνωσική. Ταύτης ὄργανον τὸ μὴ διὰ Νεύρων, ἀλλὰ διὰ Ἀποφύσεων δύω τῶν Ἐγκεφάλε προσθίων μερῶν εἰς τὰς Ῥίνας ἐν προμήκει θέσει περαίνουσα Πνεῦμα ψυχικόν. Τῆς ἀερώδες Ποιότητος τῶν κλύπων καὶ τῶν φωνῶν, ἡ Ἀκοὴ διαγνωσική. Ταύτης ὄργανον τὸ ἐντὸς τῶν Ὤτων ἀφικνέμενον ἐξ Ἐγκεφάλε Πνεῦμα διὰ Νεύρων ἐ πολὺ μαλακῶν, ἵνα μὴ τὸ αἰσθητήριον εὐπαθῶς ἔχῃ πρὸς τὰς σφοδρὰς ψόφες καὶ τὰς συντόνες φωνάς. Τῆς δὲ πυρώδες Ποιότητος τῶν Χρωμάτων, (πᾶν γὰρ Φῶς ἐκ πυρός· τὰ δὲ Χρώματα μετέχει φωτός·) ἡ Ὅρασις διαγνωσική, καὶ ταύτης ὄργανον τῇ Ψυχῇ πρῶτον, ὡς καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἐξ Ἐγκεφάλε Πνεῦμα. Φέρεται δὲ τοῦτο δὴ τὸ ὀπτικὸν Πνεῦμα διὰ Νεύρων μαλακῶν ἐς τοσοῦτον, ὥσε μηδὲ Νεῦρα ταῦτα δοκεῖν, ἀλλὰ μετρίως πεπιλημένον Ἐγκέφαλον. Οἷς δὴ Νεύροις καὶ πόροι εἰσὶν αἰσθητοὶ καὶ σαφεῖς, δι' ὧν τὸ δηλωθὲν Πνεῦμα πλήσμιον κάτεισιν εἰς τὸς Ὀφθαλμός. Μιᾷ γὲν ἡ Ψυχὴ προσβολῇ, μὴ μόνον τὰς αἰσθητικὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν

σαν ἀπαξαπλῶς ἐπιτελεῖν ἰσχύει διὰ τῦ Πνεύματος· ὃ τοῖς τῦ Σώματος συνθέτοις μορίοις, τοῖς ἐνεργείας πεπιστευμένοις τισὶν, διὰ τῦτο κεκλημένοις ὀργάνοις διανενέμηται.

Τέτῳ γὲν τῷ Πνεύματι κεχρημένης τῆς Ψυχῆς ὀργάνῳ πρώτῳ, δι' αὐτῦ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀργάνοις κέχρηται. Τέτε γὰρ ἓκ ὄντος, ἀδὲ ὄργανον. Αὐτὸ γὰρ τὰ ὄργανα τίθησιν ὄργανα. Χωρὶς δὲ αὐτῦ, μόριον ἅπαν ἀργόν. Ὅθεν εἰκότως αὐτὸ καὶ πρώτως καὶ κυρίως Ὄργανόν ἐστι. Καὶ τοῖς Νεύροις δὲ, τὸ, τ' αἰσθητικὸν, τό, τε κινητικὸν ἐκ τῦ αὐτῦ Πνεύματος.

Ἐμφράξεως ἓν γενομένης καὶ μὴ χώραν ἔχοντος ἐξ Ἐγκεφάλε κατιέναι τῷ Νεύρῳ τῦ Πνεύματος, τὸ κάτω μέρος τῦ Νεύρε τὸ μετὰ τὴν ἔμφραξιν, ἀναίσθητον εὐθὺς καὶ ἀκίνητον. Ἐκ τέτε καί τινες ἀναίσθητα τὰ Νεῦρα προήχθησαν ἀποφήνασθαι, διὰ τὸ χωρὶς τῦ Πνεύματος αὐτὰ καθ' αὑτὰ μὴ μετέχειν αἰσθήσεως, ὅτι μὴ δ' ὁ Ἐγκέφαλος ὁ τὴν ἀσίαν αὐτοῖς ὁμοιότατος.

Ἀλλὰ τῦτο κατ' Ἐπίνοιαν, ὥσπερ ἂν εἴτις καὶ τὸ Ζῶον ὅλον ἀναίσθητον λέγοι καὶ ζωῆς ἄμοιρον καθ' αὑτὸ, διὰ τὸ τῆς Ψυχῆς ἄνευ, μήτ' αἰσθήσεως μετέχειν, μήτε ζωῆς. Μάλιστα μέν τοι διότι τὸ Πνεῦμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῖς Νεύροις συνανακέκραται· διὰ τὴν τοιαύτην ἀνάκρασιν εἶεν ἂν αἰσθητικὰ τὰ Νεῦρα καθ' ὕπαρξιν. Ὅθεν καὶ τὰ μαλακὰ πλέονος μετέχοντα Πνεύματος, ἐπὶ πλέον αἰσθητικὰ, καὶ ἧττον κινητικά. Τὸ δ' ἀνάπαλιν ὀλίγε τὰ σκληρὰ μετέχοντα Πνεύματος, ἐπὶ ὀλίγον αἰσθητικὰ, καὶ μᾶλλον κινητικά. Στεγανότητος γὰρ δεῖ τοῖς κινῆσι καὶ ῥώμης, ἥτις ἐστὶ διὰ πυκνότητα καὶ σκληρότητα. Διὸ καὶ τὰ ἐκ νωτιαίε φυόμενα Νεῦρα, τῆ γε δὴ παρὰ πᾶντα τὸν Ἐγκέφαλον πυκνότητι καὶ σκληρότητι διαφέροντος, καὶ διὰ τῆθ' ἱκανῶς ὄντα πυκνὰ καὶ σκληρὰ, πρὸς τὰς μεγάλας καὶ πολλῆς ῥώμης καὶ θεναρότητος δεομένας κινήσεις, χρήσιμα κατὰ λόγον γεγόνασιν. Ὅπε δ' Αἰσθήσεως ἔδει μόνης, ἃ μὴν καὶ Κινήσεως, ἐκεῖ

Νεῦρα

Νεῦρα μαλακώτατα κατεπέμφθησαν ἐκ τῶν μαλακωτάτων τῆ ὅλε Ἐγκεφάλε μερῶν.

Τὸ μὲν ἓν αἰσθητικὸν, γνωσικὴ δύναμις Ψυχῆς ἄλογος, τῶν αἰσθητῶν ἀντιληπτική· Τὸ δὲ Φανταστικὸν, γνωσικὴ καὶ αὐτὸ δύναμις ἄλογος, ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἔχουσα τὰς ἀρχάς. Ἃ γὰρ ἡ Αἴσθησις ἐκλὸς ἐνεργεῖ, ταῦτα ἐντὸς ἡ Φαντασία διατυποῖ, καὶ φέρει παρ ἑαυτῇ. Καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ ταῦτα, ποτὲ δὲ τοιαῦτα.

Καθὼς δὲ τὸ Θυμικὸν ἐν Καρδίᾳ, καὶ τὸ Ἐπιθυμητικὸν ἐν Ἥπατι· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν Ἐγκεφάλῳ τὸ Γνωσικόν. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῷ Πνεῦμα πάμπολυ καὶ λεπτότατον καὶ καθαρώτατον ὄν, πρὸς αἰσθήσεις καὶ Φαντασίας, καὶ τὰς ἄλλας γνωσικὰς ἐνεργείας ἐπιτήδειον ὄργανον τῇ Ψυχῇ. Κατὰ μὲν ἓν τὰς δύω προθύρε τῆ Ἐγκεφάλε κοιλίας, τὸ Φανταστικὸν ἐν Ἀνθρώποις. Κατὰ τὴν μέσην, τὸ Διανοητικόν. Κατὰ τὴν ὀπίσθιον, ἣν ἐπικρανίδα καὶ παρεγκεφαλίδα καλῶσι, τὸ Μνημονευτικόν, γνωσικῶν ἐνεργημάτων οἱονεὶ ταμιεῖον καθεσηκός. Ἃ γὰρ ἐκ τῆς Αἰσθήσεως ἡ Φαντασία λαβοῦσα καὶ ἀπομαξαμένη κατέχε, ταῦθ' ἡ Μνήμη δεξαμένη παρὰ τῆς Φαντασίας ἀπέθετο παρ ἑαυτῇ μένειν, Μνήμη τις οὖσα· διὸ καὶ εἶναι μνημονεύματα φασιν, ὧν ἐστι Φαντασία, τῆς Φαντασίας παραπεμπούσης τῇ Μνήμῃ τὰ φανταστικά, καὶ τῆς Μνήμης διὰ τῆς φυλακῆς καὶ μονῆς ποιούσης μνημονευτά. Σώζεσι δὲ τὴν Μνήμην αἱ μελέται τῷ ἐπαναμιμνήσκειν ταύτην ἀνακαινίζουσαι. Καὶ ἕτω μὲν ἐν Ἀνθρώποις τὸ Φανταστικὸν, καὶ τὸ Διανοητικὸν, καὶ τὸ Μνημονευτικόν.

Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις Ζώοις ἐκ ἔστι τὸ Διανοητικὸν, ἔτε τὸ Δοξαστικόν. Ἐν οἷς γὰρ τὸ Διανοητικὸν, ἐν ἐκείνοις καὶ τὸ Δοξαστικόν· εἴπερ ἔστιν ἡ Δόξα Διανοίας ἀποτελεύτησις. Λείπεται γὰρ ἐν τοῖς Ἀλόγοις τὸ Φανταστικὸν εἶναι καθ' ὅλον τὸν Ἐγκέφαλον, καὶ τὸ Μνημονευτικόν. Ἀλλ' ἐδὲ Βάλησις ἡ Προαίρεσις ἐν αὐτοῖς. Ὀρεκτικαὶ μὲν γὰρ αἱ Δυνάμεις, ἀλλὰ τοῖς Λογικοῖς αὗται καὶ μόνοις ἐνθεωρέμεναι.

Γνωσικαὶ δὲ δυνάμεις τῆς Ψυχῆς αἱ πᾶσαι, λέγονται πέντε. Νῆς, Διάνοια, Δόξα, Φαντασία, καὶ Αἴσθησις. ἡ Μνήμη γὰρ κοινόν ἐστιν ὡς εἴρηται δοχεῖον ἐνεργημάτων γνωσικῶν· ἐκ αὐτῶν ἐκείνων κατ' ἐσίαν· πῶς γάρ; ἀλλὰ τῶν ἐκτύπων αὐτῶν. Ὅτε γάρ τις ἐν τῇ Ψυχῇ φέρει τὰς τύπας, ὧν ἑώρακεν, ὧν ἀκήκοεν, ὧν διενοήσατο, καὶ οἱονεὶ διεζωγραφημένα κατέχει παρ' αὐτῷ τὰ φθάσαντα γεγονέναι, τότε λέγεται Μνήμην ἔχειν ἐκείνων. Συνέζευκται δὲ καὶ τῇ Διανοίᾳ ἡ Φαντασία. Καὶ γὰρ εὐδεμία διανόησις Φαντασίας ἐκλὸς, διὰ τὸ προηγεῖσθαι πανταχῆ τὴν Αἴσθησιν· ἐν τῷ κατ' αἴσθησιν τῷ δὲ βίῳ.

Νῆς μὲν ἦν καὶ Διάνοια, Δυνάμεις λογικαὶ καθαρῶς. Φαντασία δὲ καὶ Αἴσθησις, ἄλογοι· μεταξὺ δέ πως ἡ Δόξα, καὶ οἷον ἐπίμικλος. Οὐχ ὅτι Δόξα κεὰν τοῖς Ἀλόγοις, ἀλ' ὅτι ποτὲ μὲν μετὰ λόγε, ποτὲ δ' ἄνευ λόγε συνίσαται. Νῆς δὲ καὶ Διάνοια τῷ λόγῳ τῆς ἐσίας ἐ διαφέρεσιν· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ λογισικὸν τῆς Ψυχῆς, ὅτε μὲν ἀχρόνως ἐπιβάλλει τοῖς νοητοῖς, ὡς ὄψις τοῖς ὁρατοῖς, τότε λέγεται Νῆς· ὁπότε διὰ τὸ μὴ αἰσθήσεως εἶναι χρείαν, ἐ Φαντασίας ἐσί τις πάροδος. Ὅτε δ' ἐν χρόνῳ καὶ διεξοδικῶς ποιῆται τὰς ἐνεργείας, ἐκ τῆ διά τινος ὁδῆ νοεῖν, καλῆται Διάνοια. Τῆ μὲν ἦν Διανοητικῆ, λέγεσιν ὄργανον εἶναι τὸν μέσον Ἐγκέφαλον. Οὐδὲν δέ τις εἴρηκεν ὄργανον τῆ Διανοητικῆ, διὰ τὸ τὴν λογικὴν Ψυχὴν προχρωμένην τῷ Σώματι διανοητικῶς ἐνεργεῖν· ἐ τῷ Σώματι δὲ προχρωμένην νοητικῶς, καὶ παντὸς ὑπέρτερον σωματικῆ μερισμῆ.

Φαντασία δὲ καὶ Αἴσθησις ἄλογοι λέγονται· διότι καὶ τὰ μὴ λόγον ἔχοντα ζῶα, Φαντασίας μετέχεσι καὶ Αἰσθήσεως· ἐπεὶτοί γε καὶ αὗται τρόπον ἕτερον εἰσὶν ἐν τοῖς λογικοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἀλόγοις. Τὰ μὲν γὰρ ἄλογα κρίσεως ἄνευ αἰσθάνονται, καὶ χωρὶς ἐπισασίας Φαντασιῶνται. Τὸ δὲ λογικὸν ζῶον ὁ Ἄνθρωπος, ἔχει παρὰ τῆ λόγε τὸ κριτικὸν, ὧν αἰσθάνεται, τοῖς τε Φανταζομένοις ἐφίεσιν, ἃ λογικός. Ἔχει δὲ κατ' ἐξσίαν, καὶ τὸ καλῶς ἢ μὴ, ταῖς

ταῖς αἰσθήσεσι χρήσασθαι, καὶ τὸ παιδαγωγῆσαι τὰς Φαντασίας ἢ μή. Καὶ τὸ τοῖς φαινομένοις πρὸς τὴν τῶν μὴ φαινομένων κατανόησιν καταχρήσασθαι. Τῶν τοιούτων δ' αὐχημάτων ἅπαν ζῷον ἄλογον ἄμοιρον.

Ὥσπερ δὲ τῆς ἐν Φυτοῖς Ψυχῆς καὶ τῆς ἐν ΖωοΦύτοις, ἡ ζωϊκὴ καὶ ἄλογος ὑπερβέβηκεν· ἅτως ἐξήρηται ταύτης Βασιλίδος ἐπέχουσα τόπον, ἡ Λογική. Λέγοιτο δ' ἂν καὶ αὕτη λόγοις προσήκουσιν Ἐντελέχεια. Διττὴ γὰρ (καθὼς καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐπέσησεν) ἡ πρώτη τῆ Φυσικῆ ὀργανικῆ Σώματος Ἐντελέχεια. Ἡ μὲν, ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ τῷ Σώματι καὶ ἀχώριστος, ἢ Ἐντελέχεια, καὶ διὰ τῆτο θνητή· καθάπερ ἡ Φυτῆ Ψυχὴ, καὶ ἀλόγε ζώε παντός· ἡ δὲ, χωριστὴ καὶ ἀθάνατος, ἡ Ἀνθρώπε Ψυχή· καθὼς Πλοίε Πλωτήρ τε καὶ Κυβερνήτης, ἅτως Ἐντελέχεια πρώτη καθεσηκυῖα τῆ Σώματος, ὃ διεξάγει καὶ κυβερνᾷ. Καὶ ὁ Πλωτὴρ γὰρ καὶ ὁ Κυβερνήτης, Ἐντελέχεια πρώτη τῆ Πλοίε γινώσκεται. Πλωτῆρος γὰρ ἀπόντος καὶ Κυβερνήτε, πῶς ἂν ἔχοι τὸ Πλοῖον καθὸ Πλοῖον τὸ ἐντελές. Ὥστε καὶ κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἡ λογικὴ Ψυχὴ, χωριστὴ Σώματος καὶ ἀθάνατος.

Πᾶσα μέν τοι Ψυχὴ καὶ ἐσία ἐσὶ καὶ ἀσώματος, πλὴν ἐχ ὡσαύτως. Ἀλλ' ἡ μὲν Φυσικὴ καὶ ἄλογος, ἀτελὴς ἐσία· (Καὶ γὰρ ὡς Εἶδος ἐν Ὕλῃ τῷ Σώματι, καθὼς εἴρηται, δεομένη τῆ Σώματος εἰς ὕπαρξιν ἑαυτῆς, καὶ ἀχώριστος ἅσα τῆ Σώματος, καὶ διὰ τῆτο συγκαταλυομένη τῷ Σώματι· καθὼς ἄρα τὸ ἔνυλον εἶδος ἅπαν δεῖται τῆς ὕλης εἰς ὕπαρξιν ἑαυτῆ, καὶ χωρὶς ὕλης εἶναι ἀ δύναται.) Ἡ δὲ λογικὴ Ψυχὴ τελεία ἐσία ἐσὶ, μὴ δεομένη τῆ Σώματος εἰς ὕπαρξιν ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν εἶναι δυναμένη, καὶ διὰ τῆτο τῆ Σώματος χωριστὴ, καὶ ἀθάνατος ὁμοίως καὶ ἀσώματος. Ἡ μὲν Φυτικὴ Ψυχὴ καὶ ἄλογος, πῶς ἀσώματος; διότι ἀ Σῶμα. Δι' ὅλε γὰρ διήκει τῆ Σώματος, καὶ ἐν παντὶ αὐτῷ ἐσιν. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ, δύω Σώματα εἶναι ἀμήχανον. Οὕτω τοι καὶ τὸ ἔνυλον εἶδος, ἀσώματον, ὅτι μὴ σῶμα· Σώματος δὲ πρώτη ἀρχὴ, καθὼς καὶ ἡ Ὕλη Σῶμα μὴ ἅσα· Σώματος

γὰρ καὶ αὕτη πρώτη ἀρχὴ, κατὰ τῦτο ἀσώματος. Ἡ δὲ λογικὴ Ψυχὴ καὶ μετὰ Σώματος ἀμιγὴς ἔσα τῷ Σώματι, καὶ μηδαμῶς ἔχσά τι σωματικόν, ἢ πῶς ἀσώματος, ἀλλ' ἁπλῶς. Ὅλη γὰρ νοερὰ· κἀντεῦθεν ἀνωτέρα φθορᾶς. Σωμάτων γὰρ τὸ φθείρεσθαι καὶ σωματικῶν.

Ὅθεν καὶ καλῶς ἐπιξήσαι δοκεῖ μοι τὰς τὴν Ὕλην καὶ τὸ Εἶδος μήτε σώματα μήτε μὴν ἀσώματα φαμένας, ἀλλὰ σωματικά. Καὶ γὰρ εἰ μὲν σώματα, πῶς πρῶται σωμάτων ἀρχαί; Πάλιν δ' εἴπερ ἀσώματα, πῶς σώματα συντιθέασι; Σῶμα γὰρ ἐδὲν ἐξ ἀσωμάτων, ἤτ' ἐκ σωμάτων ἀσώματον. Οὐτοίπερ ἐδ' ἐσίας εἰπεῖν τὴν Ὕλην καὶ τὸ Εἶδος ἐθάρρησαν, ἀλλ' ἐσιώδη, τῆς ἀκριβείας ἐχόμενοι. Καὶ πάντως εὔλογον, ἐκ πρώτων Ἀρχῶν ἐσιωδῶν σωματικῶν συνεςάναι, τὰς συνθέτες ἐσίας τὰ Σώματα· καίπεδήπερ ἐκ σωματικῶν Ἀρχῶν, καὶ ὅτι συντέθεινται διαλύσει καθυποκεῖσθαι Φυσικῶς καὶ φθορᾷ. Τοῖς δὲ τὴν ὕπαρξιν ἀσύνθετον ἔχσιν, ἐν οἷς ἐδέν τι σωματικὸν, εἴδεσι μόνοις ἔσιν ὕλης ἐλεὸς, ποίας φθορᾶς ἐπίνοια γένοιτ' ἄν;

Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἰδίᾳ τὴν Ἀνθρώπε Ψυχὴν ὁρίσαθαι. Ψυχή ἐσιν Οὐσία τελεία, καὶ ἁπλῶς Ἀσώματος, Λογικὴ, Θελητικὴ, Αὐτεξέσιος, Ἐνεργητικὴ καὶ καθ' αὑτὴν, καὶ Ἀθάνατος. Οὐδέντι Φορτικὸν ἴσως ἐκ τῶν προειρημένων ἀναπλῦσιν τῷ παρόντος Ὅρε ποιήσαθαι.

Τελείαν ἐσίαν εἴπομεν τὴν ἀνθρώπε Ψυχὴν, ὡσαύτως καὶ τ' ἄλλα ταύτῃ προσεπεμαρτυρήσαμεν, ὅσα κέκληται, καὶ οἷς διαφέρει τῶν ἄλλων Ψυχῶν, πρὸς ἐκείνας αὐτὴν καὶ λογικῶς ἀντιδιαξέλλοντες. Ἐκείναι γὰρ ἐσίαι μὲν, ἀτελεῖς δὲ, καὶ ὡς εἶδος ἐν Ὕλῃ· διὸ καὶ μᾶλλον ἐσιῶδες.

Ἀσώματον δὲ ταύτην ἔφαμεν τὴν Ψυχὴν, ἢ πῶς, ἀλλ' ἁπλῶς. Ἐπείπερ αἱ ἄλλαι πῶς ἀσώματοι, τῷ μὴ Σώματα εἶναι, τῦτ' ἔσιν ἐκ μέρες ἀσώματοι. Τῦτο γὰρ σημαίνει τὸ πῶς. Οὐ γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς λεγομένοις ἀσωμάτοις ἡ ἀσωματότης ὁμότιμος. Τινὰ γὰρ εἰ καὶ μὴ

μὴ σώματά εἰσιν, ἀλλὰ τοῖς σώμασι πλησιάζεσι· καὶ τέτων τὰ μὲν μᾶλλον· τὰ δ' ἧτλον. Ταῦτα γὰν οἱονεὶ μεταξὺ τῶν Σωμάτων τε καὶ τῶν ἁπλῶς Ἀσωμάτων, ὥσπερ αἱ σωματικαὶ ποιότητες αἱ σωμάτων ἀχώρισοι. Τέτων τῶν Μεταξὺ, καὶ ἡ Φυτικὴ Ψυχὴ, καὶ ἡ ἐν ἀλόγοις ζώοις· καὶ τῇ μὲν μᾶλλον· τῇ δ' ἧτλον. Τέως δ' ἓν καὶ ἀμφοῖν ὁ πρὸς τὸ Σῶμα πλησιασμὸς, καὶ τὸ ἐξ αὐτῦ πάμπαν ἀχώρισον. Πάντα τὰ τοιαῦτα, σωματικὰ μᾶλλον εἶεν ἄν. Οὔτε δὲ Σώματα κατὰ τὴν ἑαυτῶν ὕπαρξιν, ἔτε πάλιν ἁπλῶς Ἀσώματα. Ἡ δ' ἀνθρώπε Ψυχὴ μηδὲν ἐν ἑαυτῇ κεκλημένη σωματικὸν ἁπλῶς, ἦγεν ὁλοτελῶς, Ἀσώματος εἴρηται.

Λογικὴ δὲ, διὰ τὸ λογίζεθαι καὶ νοεῖν· ὅπερ ἐσι τὸ ταύτης ἐξαίρετον, καὶ τῆς οἰκείας ἐσίας χαρακληρισικὸν τε καὶ παρασατικόν. Ὅπε δὲ τὸ Λογικὸν, ἐκεῖ καὶ τὸ Νοερόν. Λόγον γὰρ χωρὶς Νῦ, καὶ χωρὶς Λόγε Νῦν, ἐδὲ μυθεύσαθαι ῥᾴδιον.

Θελητικὴ, διότι Λογική. Θέλησις γάρ ἐσι ῥοπὴ πρὸς τὸ ἐφετὸν μετ' εἰδήσεως καὶ κρίσεως· ἦγεν Ὄρεξις πράγματός τινος, μετὰ τῦ τὸν ὀρεγόμενον εἰδέναι τὸ ὀρεκτὸν, ὅτι τόδε Σωφροσύνη τυγχὸν, ἢ Φιλία, καὶ κρίνειν ὅτι αἱρετὸν, εἴτε ἀγαθόν ἐσιν ἀληθῶς, εἴτε δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι, πονηρὸν ὄν· εἴτε καὶ πονηρόν ἐσι καὶ δοκεῖ. Προσιτὸν μέν τοι κρίνεται καὶ ἀποδεκτὸν, διὰ τὸ ὑπὸ πάθες ἡτλῆθαι καὶ καταδεδελῶθαι τὸν λογισμόν. Οὕτω τοι καὶ ἡ Ἐπιθυμία, Ὄρεξις· τὸ δ' ἐπιθυμητὸν, ὀρεκτόν· καὶ ὁ Θυμὸς, Ὄρεξις· τὸ δὲ λυπῆσαι τὸν, δι' ὃν ὁ Θυμὸς, ὀρεκτόν. Ἡ τοίνυν ἁπλῶς Ὄρεξις ἐν μὲν τοῖς Ἀλόγοις, ἄνευ εἰδήσεως ἔσα καὶ κρίσεως, αὐτὸ τῦτο λέγεται μόνον Ὄρεξις· ἐν δὲ τοῖς Λογικοῖς ἐν οἷς μόνοις τὸ εἰδέναι καὶ κρίνειν, ὀνομάζεται Θέλησις. Οὐκ ἄλλο δέ ἐσι Θέλησις, καὶ ἄλλο Βέλησις· ὅτι μηδὲ τὸ Θελητὸν ἄλλο παρὰ τὸ Βελητόν. Θέλησις μὲν ἦν, ὄρεξις λογική· τὸ δὲ τὴν τοιαύτην ὄρεξιν λογικὴν ἔχον, Θελητικόν· τὸ δ' ὑποκείμενον τῇ Θελήσει καὶ δι' ὃ ἡ Θέλησις, Θελητόν.

Αὐτεξέσιος ἡ Ψυχὴ, διότι τὸ Λογικὸν ἅπαν καὶ Αὐτεξέσιον. Αὐτὸ γὰρ κύριον ἐν πάσαις ὁρμαῖς, εἴτ' ἐνδέναι ταύταις, εἴτ' ἀντιχεῖν.

Ἐνεργητικὴ καὶ καθ' αὑτήν. Ὅτι καὶ μετὰ τῦ σώματος, καὶ χωρὶς τῦ σώματος πέφυκεν ἐνεργεῖν· τὸ μὲν, ὀργάνῳ χρωμένη τῷ Πνεύματι, καὶ δι' αὐτῦ τοῖς πλάγχνοις καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, καὶ πᾶσι τοῖς τῦ σώματος μέλεσί τε καὶ μέρεσι· τὸ δὲ, καὶ ὀργάνων ἄνευ σωματικῶν δυναμένη, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν τῦ σώματος ἀπόθεσιν τὰς ἰδιαιτάτας ἐνεργείας ἐπιτελεῖν.

Ἀθάνατος δὲ, διότι μένει τῦ σώματος ἀποπλᾶσα, καὶ ἀϊδίως μένει, μήθ' ἁπλομένε ταύτης Θανάτε, μήθ' ὅλως αὐτῇ προσελάζοντος, τῶν ἄλλων Ψυχῶν ἐν τοῖς οἰκείοις Σώμασι θνησκεσῶν.

Ἔνιοι τῷ λόγῳ προσέθεσαν τῆς Ψυχῆς, καὶ τὸ ζῶσαν εἶναι ταύτην, καὶ σώματι κεχρημένην ὀργανικῷ, καὶ ἁπλῆν, καὶ ἀχημάτιστον, καὶ σωματικοῖς ἀόρατον ὀφθαλμοῖς, καὶ νοεράν, καὶ τρεπτὴν, καὶ ζωῆς τῷ σώματι παρεκτικὴν, αὐξήσεώς τε, καὶ αἰσθήσεως, καὶ κινήσεως. Ἀλλ' οἶμαι καὶ ταῦτα μετὰ συντομίας ὁρισικῆς τὸν ἀποδεδομένον Ὅρον δηλῶν· Εἰ γὰρ Ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ζῶσα πάντως, καὶ ζωῆς, καὶ τῶν ὅσα ζωῆς τῷ συνημμένῳ σώματι πάροχος. Ἵνα τὶ γὰρ αὐτῷ καὶ συνῆπται μὴ τοιαύτη καθεσηκεῖα; Τὸ σῶμα δὲ κέχρηται προδήλως ὀργανικόν. Τὸ γὰρ ἐκ ὀργανικὸν, οὐδὲ πέφυκε ζῆν. Πῶς γὰρ ὀργανικῦ μὴ ὄντος, οἷα τεχνίτης ἐνεργήσει δι' αὐτῦ ἡ Ψυχή; Εἰ δὲ καὶ ἁπλῶς Ἀσώματος, ἦγον ὁλοτελῶς, ἁπλῆ δῆτα καὶ Ἀχημάτιστος, καὶ σαρκίνοις Ἀόρατος ὄμμασι. Σωμάτων γὰρ αἴσθησις, καὶ σχῆμα, καὶ σύνθεσις. Εἰδὲ Λογικὴ, δῆλον ὅτι καὶ Νοερά. Λογικὸν γὰρ μὴ Νοερὸν εἶναι, λόγον ἐκ ἔχει τινά. Τὸ δὲ τρεπτὴν εἶναι ταύτην, τῶν ἐδόλως ἠγνοημένων. Τὸ γὰρ κλιτὸν, καὶ τρεπτὸν, ὡμολόγηται. Φαίνεται τοιγαρῦν, ὡς ἐν τῷ προσεχῶς διειλημμένῳ τῆς Ἀνθρώπε ψυχῆς ὁρῳ, τὸ ἐλλεῖπον ἐδέν.

Ἡ

Ἡ μὲν ἓν λογικὴ Ψυχὴ, καὶ τὰς τῆς Ἀλόγε Δυνάμεις ἔχει πάσας ὑφ' ἑαυτὴν, καὶ τὰς τῆς Φυτικῆς· καὶ ἡ Ἄλογος ἐ λείπεται τῶν Φυτικῶν Δυνάμεων ἐδεμιᾶς. Οὐκ ἔσι δὲ τὸ ἀνάπαλιν. Οὔτε γὰρ ζῶον ἄλογον, δυνάμεως μετέχον λογικῆς, ἔτε Φυτὸν, αἰσθήσεως, ἢ κατὰ τόπον κινήσεως. Τὰ μὲν γὰρ τῶν κρειττόνων μετέχοντα Δυνάμεων, μετέχει καὶ τῶν χειρόνων, τὰ δὲ τῶν χειρόνων, ἐκ ἤδη καὶ τῶν κρειττόνων. Ὁ μὲν γὰρ τὴν τῆς Κλίμακος ἀνωτάτω Βαθμίδα κατείληφε, Βαθμίδων ἐπέβη πασῶν· ὁ δὲ τὴν μέσην, ἐ δῆτα τῶν μετ' αὐτήν τε καὶ ἀνωτέρω· τὸ δὲ τῆς πρώτης καὶ μόνης Βαθμίδος ἁψάμενον, ἔτε πρὸς τὴν ὑσάτην, ἔτε πρὸς αὐτὴν ἐπεφθάκει τὴν μέσην. Διὰ τᾶτο μόνον ὁ ἄνθρωπος ἀπάσας ἐνεργείας ἐπιτελεῖ λογικὰς, ζωϊκὰς, Φυτικὰς, καὶ τῶν ἔξωθεν δὴ μεταβολαῖς ὑποκείμενος· ἐπειδὴ συνημμένην ἐν ἑαυτῷ καὶ Φύσιν ἔχει καὶ πᾶσαν ζωὴν, διὰ τῆς μιᾶς τελεωτάτης Ψυχῆς, αὐτῆς ἔσης αὐτῷ κατὰ πάντα καὶ πρώτης μόνης ἀρχῆς περιεκτικῆς.

Ὥσπερ δὲ Πλωτήρ τε καὶ Κυβερνήτης πᾶσαν μὲν τὴν Πλοίε διεξαγωγὴν ἐκπληροῖ· πλὴν ἔχει καὶ αὐτὸς ἰδιαιτάτας ἐνεργείας, ἐχ' ἣ Πλωτὴρ καὶ Κυβερνήτης, ἀλλ' ἢ ἄνθρωπος· ἕτω καὶ ἡ τᾶ ἀνθρώπε Ψυχὴ, πᾶσαν μὲν ἐνέργειαν ζώῳ τελείῳ προσήκεσαν παρέχει τῷ, ἃ Ψυχὴ· πλὴν ἔχει καὶ αὐτὴ ἐξαίρετον Ἴδιον, οἷα Λογικὴ τὸ Λογίζεθαι. Τᾶτο δὲ καὶ μετὰ Σώματος ἐνεργεῖ· πλὴν ἐκ τῆς τᾶ σώματος δυχερείας, καὶ τῆς ὕλης πρὸς τὸ σῶμα ῥοπῆς διὰ τὴν συνάφειαν, παραποδίζεταί πως καὶ τοῖς σωθαίοις αὐτοῖς, καὶ ἐ πάντη πάντως εἰλικρινεςάτην διαδείκνυσι τὴν ἐνέργειαν. Ὁπόταν δὲ πᾶσαν ὑλικὴν ἐκλιναξαμένη χέσιν, καὶ παντὸς λυθεῖσα δεσμᾶ, μόνης γέννηται καθαρᾶς ἑαυτῆς, ἐνεργεῖ καὶ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἀκραιφνῆ καὶ ἀνεπιθόλωτον. Καὶ τᾶτο δῆλον, ὅτι μαραινομένε τᾶ Σώματος ἐν Γήρᾳ, καὶ τῇ διαλύσει τᾶ δεσμᾶ προσεγγίζοντος, ἐκλάμπει μάλισα τὸ Λογίζεθαι, μήτινος πάθες ἐντὸς ἐν σκήψαντος. Τότε γὰρ ἀμαυρᾶται τὸ Λογίζεθαι διὰ τὸ πάθος, ἐπείπερ ἔτι μετὰ Σώματος

τος

τος ἡ Ψυχή. Καὶ Κυβερνήτης γὰρ βιαίε προσῆξαντος Πνεύματος, καὶ ἰσχυρῶς ταράτλοντος, ἐ μόνον εἰς τὴν τῆς Νεὼς κυβέρνησιν, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς τὰς ἰδίας ἐνεργείας σφέδρα περεμποδίζεται. τῆς Νεὼς δ' ἀποσὰς καὶ τε κλύδωνος, ἀπαρεμποδίσε πάντη ταύτας ποιήσεται.

Καὶ ἄλλως δὲ παρὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς μεμαρτύρηται τὸ, καὶ χωρὶς τε Σώματος ἐνεργεῖν τὴν Ψυχὴν, καὶ πολλῷ κρεῖττον, καὶ ὑψηλότερον, ἢ μετὰ θάνατον, ἐκ τε δι' ἐπιμελείας καὶ ἄκρας καθάρσεως εἰς μέτρον ἀναβάσεως μεῖζον, ἢ κατ' ἄνθρωπον πεφθακότας τινὰς ἐκδημεῖν καὶ προ τῆς ἀναλύσεως, ὅτε βέλοιντο· καὶ μένοντας ἀκινήτες, πνοῆς καὶ μόνης ἐνέσης αὐτοῖς, Θεωριῶν ἀπολαύειν ὑπερφυῶν. Ἄλλοι δὲ πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς, τὴν σωματικὴν ἀχλὺν διατεμόντες ὡς δύναμις, τήν τε τῶν πόρρω γνῶσιν ἔχον ὡς ὄντων ἐπ' ὄψεσι, καὶ τὰ μή πω γενέσθαι φθάσαντα προηγόρευον. Οὐκ ὀλίγοι τοιῦτοι κατεφάνησαν Ἄνδρες ἐν κόσμῳ δεικνύντες ὀφθαλμοφανῶς τὴν λογικὴν Ψυχὴν βέλτιον ἐνεργῆσαν μετὰ τὴν τῆς ὕλης ἀπαλλαγὴν, ὡς ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον.

Οὐχρὴ δὲ διαπορεῖν, πῶς ἄφθαρτος ἔσα καὶ ἀθάνατος ἡ τε ἀνθρώπε Ψυχὴ, χρονικὴν ὑφίσαται Γένεσιν, καὶ τῷ φθαρτῷ καὶ θνητῷ συγκλίζεται σώματι; Τὸ πρῶτον γὰρ ἔτως ὁ Ἄνθρωπος ἔκλισα, τῆς ἀφθάρτε καὶ ἀθανάτε Ψυχῆς τῷ φθαρτῷ συγκλιθείσης Σώματι καὶ θνητῷ. Τοιῦτος ἓν μένει διὰ παντὸς αὐξόμενος τῷ θείῳ προσάγματι, κατὰ τ' ἄλλα Ζῶα, καὶ πληθυνόμενος, ὡς ἔκλισα, καὶ ἐκ ἔσι τὸν θεῖον Ὅρον ἀλλοιωθῆναι. Βᾶς γὰρ Βᾶν γεννᾷ θνητὸν ὅλως ἐξ ἀρχῆς, καὶ Ἄνθρωπος Ἄνθρωπον θνητὸν ὁμῶ καὶ ἀθάνατον, τῷ Δημιεργῷ συναγαγόντος ἐς ταυτὸ τὰ ἀξύμβατα διὰ Σοφίας ὑπερβολὴν, καὶ τοιαύτην ἐκ διαδοχῆς θεσπίσαντος τὴν διαμονὴν καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ζώοις. Οὐ γὰρ ἔχρηζεν ὁ νεύματι τὸ πᾶν ἐσιῶν καιρικῆς τινος παρατάσεως ὅλως, ἵνα Ψυχὴν προδημιεργήσας ὑστέρως διαπλαθέντι συνδήσῃ

σῃ σώματι ταύτην, ἢ τὸ ἀνάπαλιν· ἵνα σῶμα μὲν διαρτίσῃ πρότερον, εἶτ' ἐπαγάγῃ Ψυχήν.

Τὸ γὰν λέγειν, ὡς οἱ πολλοὶ, τὴν τῆς Ψυχῆς οὐσίαν μετὰ τὴν τοῦ Σώματος διάπλασιν ἔρχεσθαι καὶ ἁπάρτισιν, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ Ἔμβρυον ὡς Ζῷον τέλειον ἐνεργεῖν, πλασματῶδες τέως γὰν ἐμοὶ καταφαίνεται. Τὸ γὰρ ἀτελὲς ἐκ ἐν νηδύϊ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τεχθῆναι φέρει τὸ Νήπιον. Ἀπόδημος δ' ἔν ἔσῃ τοῦ Σώματος ἡ τῆς Ψυχῆς οὐσία πόσοις καιροῖς; καὶ τί τό γε ζωογονοῦν; ἡ Φύσις; ἀλλὰ τὸ ζωογονοῦν ἐ Φύσεως, ἀλλὰ Ἴδιον Ψυχῆς. Ἡ τυχὸν ἡ Ψυχὴ προαποτελεῖ Δυνάμεις αὐτῆς ἄλλην τῷ κυοφορεμένῳ, καὶ ἄλλην τῷ ἀρτιγενεῖ, καὶ ἄλλην τῷ νηπιάζοντι, καὶ τῷ βρέφει δ' ἴσως ἑτέραν, καὶ ταῖς κατὰ μικρὸν προβάσεσιν, ἄλλο τ' ἄλλας ἐκπέμπει Δυνάμεις, αὐτὴ δ' ἀναμένει τοῦ Σώματος τὴν τελείωσιν· ἔ τι δ' ἂν εἴη τερατωδέστερον; Οὐκ ἔστιν ὅν ἔτε προὔπαρξις Ψυχῆς, ἔτε μεθύπαρξις, ἀλλ' ἐκ πρώτης ἀρχῆς ἡ Ψυχὴ σὺν τῷ σώματι, ζωογονοῦσα πρεπόντως αὐτὸ, συνέχεσά τε καὶ διαπλάττουσα καὶ τελεσιεργοῦσα, καὶ τῇ τῶν ὀργάνων ἐπιδόσει συνεπιδεικνῦσα τὰς ἐνεργείας αὐτῆς.

Τὸ δ' ἐκ χοὸς πλασθῆναι τὸν Ἄνθρωπον, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ἐμφυσηθῆναι ζωῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ τοῦ Σώματος παρίστησι γενητὸν, καὶ τὸ τῆς Ψυχῆς ὑπέρτερον καὶ θειότερον. Καὶ, ὅτι τὸ μὲν Φθαρτὸν, ἐπεὶ χοϊκόν· ἡ δ' ἐ Φθαρτή. Καὶ γὰρ ἐ χοϊκὴ, καθὼς ἡ τῶν ἀλόγων Ζώων, ἔτ' ἐκ ποιᾶς Κράσεως Χυμῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας αὔλως δεδημιουργημένη Πνοῆς. Ἐντεῦθεν ἔν τὸ μέγεθος ἀριδήλως δείκνυται τοῦ τῆς λογικῆς Ψυχῆς ἀξιώματος, καὶ τὸ περιέχειν ταύτην, ἃ περιέχεσθαι. Καὶ γὰρ εἰς τὸ πρόσωπον ἦγεν τὴν Ἐπιφάνειαν ἐνέπνευσαν, καὶ δι' ἐκείνης εἰς ἅπαν τὸ σῶμα περικεχώρηκεν ἀμιγῶς, ὡσπερεὶ τὸ πῦρ εἰς τὸν σίδηρον.

Κατὰ μὲν ἔν τὸ Σῶμα θνητὸς ὁ Ἄνος, κατὰ δὲ τὴν Ψυχὴν ἐ θνητὸς, ἀλλ' ἀθάνατος. Εἰ μὲν ἔν ἀρχῆθεν τὸ Σῶμα διώκησε καὶ τῷ κρείττονι καθυπέταξεν, ἔμεινεν ἂν

ἂν ἐκ τῦ κρείττονος τὸ ὅλον ἀθάνατος. Ἐπεὶ δ' ἐκ τῦ μὴ νήφειν πρὸς τὰ τῦ σώματος ἔκλινε, καὶ τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς ὑπεκλάπη, καὶ μετέχε τῦ ζύλε τῆς γνώσεως τῦ καλῦτε καὶ πονηρῦ· καλῦ μὲν δοκῦντος, ὄντος δὲ πονηρῦ. Τοιαύτη γὰρ ἡ Ἡδονὴ, καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἔμπρακλος. Ὁ γὰρ διαπεπραχὼς καὶ πεπειραμένος, ἔγνωκεν ὃ διαπέπραχε· τεθανάτωται μὲν σφαλεὶς τὸ ἐκείνε λαβὼν πρὸς ὃ τὴν ῥοπὴν ἐποιήσατο, τὸ μέντοι Σφάλμα, τὸν θεῖον ἐκ ἀνεῖλε σκοπὸν, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν τῦ Σώματος Φύσιν, ὁ Θάνατος προηγήσατο μερικῶς· ἐπακολυθεῖ δὲ κατὰ τὴν τῆς Ψυχῆς ἐσίαν, ὁλότελὴς ἡ Ζωή. Καὶ γὰρ ἔδει τὸ πρόσκαιρον προηγήσασθαι καὶ καταπαῦσαι, καὶ ἔτως ἐπακολυθῆσαι τὸ μηδεμίαν ἔχον κατάπαυσιν. Τὸ κατὰ Φύσιν ἓν ἐγεγόνει διὰ τὴν Ἁμαρτίαν, τῦ θνητῦ καὶ μόνε τεθνηκότος τῦ Σώματος, τῇ Ψυχῇ συντηρηθέντος τῦ ἀξιώματος. Διὰ δὲ τὴν τῦ Δημιεργήσαντος Ἀγαθότητα τὸ ὑπὲρ Φύσιν ἐκλελεῖται, καὶ ἡ τῦ πεπονθότος Ἀνάστασις γίνεται. Τὸ Πλέον δ' ὅτι καὶ ἀφθάρτισις, καὶ ὁ ἄνος μετὰ θάνατον ὅλος ἀθάνατος· ἐκείνης τῆς Ψυχῆς κἀκείνε τῦ Σώματος συνερχομένων ἐς αὖθις τῶν ἀρχῆθεν ἡνωμένων, εἶτα διηρημένων. Ποῖον γὰρ ἂν ἔχοι λόγον; ἄλλα μὲν ἐν τῷ πολυπαθεῖ τῷδε συνεῖναι βίῳ καὶ πολυκύμονι· ἄλλα δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀπαθεῖ καὶ γαληνιώσῃ ζωῇ; Ποίας δὲ δικαιοσύνης, ἑτέρων μὲν εἶναι τὰς πράξεις, ἑτέρων δὲ τὰς ἐκτίσεις;

Ἀλλ' ἀδύνατος ἡ τῶν στοιχειακῶν πολυσημορίων ἐκ τῆς ὁλότητος εἰς πληθυσμὸς ἀναριθμὸς Σωμάτων καθ' ἓν καὶ ἰδιαιτάτη διάκρισις καὶ συναγωγὴ, παμμιξίας γενομένης καὶ ἀνακράσεως; Καὶ ποῖον δυσχερέστερον καὶ δυσεργότερον, ἢ τῶν ὅλων Κλισμάτων ἐκ τῦ μηδαμῇ μηδαμῶς εἶναι ταῦτα παραγωγὴ, καὶ ἔσίωσις, ἢ τῶν ἀποφοιτησάντων Στοιχείων ἡ συνέλευσις, ὅθεν γῆν ἀπεφοίτησαν, ἑκάστε οἱονεὶ τὸ οἰκεῖον ἐπιγινώσκοντος, καὶ πρὸς αὐτὸ συντρέχοντος προσάγματι δημιεργικῷ;

Φαίη

Φαίη δ' ἄντις ἴσως, καὶ πῶς εἰρεθήσονται τὰ παντὸς ἀνθρωπίνε Σώματος Στοιχεῖα τῇ γε διελυθέντος, εἴπερ ἐκ τῶν αὐτῶν διάφορα συντίθεται σώματα, τῆς ἑτέρᾳ Φθορᾶς, ἔσης ἑτέρᾳ Γενέσεως; Ἀλλ' ὁ τὴν Ἀνάστασιν προορίσας, ἱκανὸς καὶ τὰ συνεκλικὰ τῶν ἀναστησομένων διατηρεῖν, καὶ ἀφθαρτίσας ἐς ὕστερον, ἑνὸς ἑκάστε Σώματος παλιγγενεσίαν ἐκ τῶν τῇ αὐτῇ Σώματος ποιήσαθαι μορίων, εἰ αὐτ' ἐκείνων εἰς Γένεσιν ἐκ ἐξαρκέσει πᾶσα Χθὼν οἰκεμένητε καὶ ἀοίκητος, καὶ Ὠκεανὸς ὅλος σὺν Ποταμοῖς καὶ Πελάγεσι, καὶ ὁ τὸν κάτω περιέχων ἅπαντα Χῶρον, καὶ εἰς τοσοῦτον ὕψος ἄνω φθάνων Ἀὴρ, καὶ τὸ μετ' αὐτὸν ἕως Σελήνης Ὑπέκκαυμα, τὸ πυριειῶδες λεγόμενον Πῦρ. Ὁ μὲν ἓν Ψυχικὸς ἄνθρωπος ἐ δέχεται τὰ τῇ Πνεύματος.

Ὁ δὲ κατανοεῖν δυνάμενος ὅλως θείαν ἰσχὺν, συγκατανοεῖ καὶ τὸν Κύριον ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῇ λόγοις πιστόν. Εἶπεν ἀναστήσεθαι τὲς Νεκρὲς, καὶ τῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἔσαι, καὶ τὸν τρόπον ἐρευνάτω μηδείς. Ἀναστήσεθαι γὰρ τὸ πεπλωκὸς εὐκοπώτερον, ἢ τὸ μηδ' ὁπωσῦν ὂν, ὕπαρξιν ἔχειν καὶ ὑπόστασιν. Ἀφθάρτων δὲ καὶ ἀπαθῶν τῶν Σωμάτων ταῖς οἰκείαις συνελθυθότων Ψυχαῖς, οἱ τῆς Ἀναστάσεως τυχόντες, ὡς Ἄγγελοι Θεῇ κατὰ τὸ θεῖον ἔσονται λόγιον, ἐδὲν δυχερὲς ἐκ τῶν Σωμάτων, ἐδὲν κωλυτικὸν τῶν νοερῶν ἐνεργειῶν ὑφισάμενοι· τὴν τῇ Δεσπότε δὲ κηρύττοντες ἀγαθότητα, καὶ θαυμάζοντες, ὅτι τὰ ἴδια πάλιν ἀπέλαβον Σώματα τιμιώτερα καὶ λαμπρότερα, καὶ πάσης ἐν θείας καὶ δέες πλημμελείας ἀνώτερα παντοίως ἀπετελέθησαν, ἐδεμίαν ἐν ἑαυτοῖς ἐσεῖθαί ποτε πρᾶξιν ἢ γνῶσιν ἢ προσβολὴν ἄτοπον ὑφορώμενοι. Πῶς γὰρ; πάσης μάχης ἐκ μέσε γεγενημένης, πάσης ἔχθρας ἀνηρημένης, καὶ αὐτῆς τῆς τρεπλοτητος ἀπελημαμένης, χάριτι τῇ τὴν τελείαν εὐεργετήσαντος εὐεργεσίαν καὶ θεώσαντος, καὶ τῆς ὄντως μακαριότητος εἰς τὸ διηνεκὲς ἀξιώσαντος;

Ταῦτα μὲν τοῖς εὐσεβῶς καὶ κατὰ δεσποτικὲς Νόμες βεβιωκόσιν, ἢ μὴν ἐπανελθυθόσιν εἰς τὸ εὐθὲς ἐκ διαστροφῆς·

στροφῆς. Εἰς γὰρ τὴν ἄγουσαν πρὸς ζωὴν, καὶ ἕτοι κατέπαυσαν.

Ὅσοι δὲ τὴν ἐναντίαν ἔδραμον ἀμεταστρεπτὶ, τῆς μὲν κοινῆς Ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας, τεύξονται καὶ αὐτοὶ· τὰ δὲ τῶν πεπραγμένων ἐπίχειρα κομιοῦνται παρὰ τε δικαίε Κριτε, Χάος αἰώνιον.

Ἀλλὰ καὶ νῦν αἱ Ψυχαὶ καταλήλες ταῖς ἐν Κόσμῳ διαγωγαῖς αὐτῶν καὶ ἀναστροφαῖς, τὰς λήξεις εὐθὺς μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν εὑρίσκεσιν, οἰκείοσιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγαλλίασιν ἄῤῥητον, ἢ μὴν πάντα τ' ἀναντία καρπέμεναι.

Τὸ μέντοι τέλειον τῶν ἀμοιβῶν τῷ καιρῷ τῆς Ἀναστάσεως τεταμίευται, τῆς θείας Φιλανθρωπίας χώραν διδέσης, χώραν ὑφαπλέσης παντὶ προαιρεμένῳ βοηθῆσαι καὶ τεθνηκόσι τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐκείνοις, ὧν τὸ μεμνῆθαι καὶ ὑπὲρ ὧν σπεύδειν ἐκ ἀπηγόρευται.

Μετὰ γὰρ τὴν Ἀνάστασιν, ὥσπερ ἡ Ἀπόλαυσις, οἷς ἂν δοθείη βεβαιοτάτη καὶ ἀναφαίρετος· ἔτω καὶ ἡ Κόλασις οἷς ἂν κληρωθείη μονιμωτάτη καὶ ἀτελεύτητος.

ΤΟΥ ΜΗΔΕΙΑΣ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΛΟΓΟΣ

Ἀποδεικνύων, ὅτι τῦ Ἀνθρωπείυ Σπέρματος ἀψύχυ καταβληθέντος, τῇ δὲ σπερματικῇ αὐτῦ Δυνάμει συμπήξαντος ἐν τῇ Μήτρᾳ τὸ Ἔμβρυον, ἐνίησιν αὐτῷ τὴν Ψυχὴν ὁ Θεός.

Τῆς Ψυχῆς τῦτὶ ἦν εἶναι, καὶ πόθεν ἥκει, καὶ ὅ, τι δύναται, καὶ τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων αὐτῆς ἕνεκα, τοῖς πάλαι ποτὲ Σοφοῖς ἔργον γέγονε, τοῖς τε τῦ Περιπάτυ, καὶ τῆς Στοᾶς παρωνύμοις, καὶ ἑτέροις πρὸ τῦ, καὶ μετὰ τὸ σωτήριον γενομένοις κήρυγμα. Οὐ μικρῷ δὲ τῷ μέσῳ διενέχθησαν πρὸς ἀλλήλυς, διαφόρως οἱ τὰ περὶ αὐτῆς φιλοσοφήσαντες· ἐνίων καὶ ἀλόκοτά τινα ὑποτιθεμένων. Καὶ συμβέβηκεν αὐτῶν ἑκάστοις τὰ ἑκάστων διασαλεύειν, καὶ ἀνατρέπειν, συμμάχῳ τῇ δημώδει πειθοῖ κεχρημένοις· ἃ κατὰ μέρος ἐπεξιέναι, ἔργον ἐ τῦ παρόντος

ἐσὶ καιρῆ καὶ σκοπῆ. Ἡμεῖς δὲ τῷ ἱερῷ διδασκαλίῳ τῆς εὐσεβῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας προσέχοντες τὸν νῆν· ὅσα μὲν ἐᾶν ἔρρειν παρεγγυᾷ, καὶ λόγε ἀπαξιῶμεν· ὅσα δὲ ὑφηγῆται λόγε τῆ εὐσεβῆς ἐχόμενα καὶ ὀρθῆ, παραδεχόμεθα καὶ περιέπομεν, καὶ λέγειν περὶ αὐτῶν ὁπότε δέησειεν ἐκ ἀπαξιῶμεν.

Δεδιδάγμεθα τοίνυν εἶναι τὴν ἀνθρωπείαν Ψυχὴν, ἐσίαν ἄϋλον, ζῶσαν, λογικὴν, ἀθάνατον, νοερὰν, διανοητικὴν, καὶ ἐνυπόσατον· καὶ συνερχομένην μὲν τῷ Σώματι, ὑφιζᾶν τὸν Ἄνθρωπον ἐν μιᾷ ὑποσάσει· ἔσαν δὲ καὶ χωρισθὴν τῆ Σώματος, ὡς παρὰ Θεῆ οἰσοικιζομένην ἐν αὐτῷ, καὶ πάλιν ἐξοικιζομένην τότε τελευτήσαντος, ὡς καὶ ἐν τῷ Πρωτοπλάσῳ γέγονε τὴν ἀρχήν. Καὶ ὅ, τι Ἐντελέχεια καὶ Εἶδός ἐσιν ἡ Ψυχὴ τῆ Ἀνθρώπε, καὶ ἐν αὐτῷ οἰκεῆσα, ἐνεργεῖ τὰ ἑαυτῆς, καὶ ἀπαλλάτθσα τότε θνητῆ ὄντος καὶ ὑλικῆ, αὕτη ἀθάνατος ἔσα, ἔτι καὶ βέλτιον ζῇ, ἄχρις ἂν αὖθις ἀπολήψηται τὸ συγγενὲς αὐτῇ σῶμα, ἐφ᾽ ᾧ σὺν αὐτῷ τῆς ὁποιασῆν κληρονομίας τεύξεται. Τῆτο μὲν τὸ ἱερὸν ἡμῶν Διδασκάλιον. Ἐρρέτω δὲ τὰ ἐπέκεινα, αἵ τε Προϋπάρξεις δηλαδὴ καὶ οἱ Μετεμψυχισμοὶ, καὶ οἱ λοιποὶ παραπλήσιοι Ὕθλοι.

Ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων πεφιλοσόφηταί τινα Ψυχῶν, ἐχ ὡσαύτως ἔχοντα τότοις. Καλῆσι γὰρ καὶ ἑτέρας Ψυχὰς, Ὁμωνύμως δὲ καὶ ἐ Συνωνύμως, πάντη διϊσαμένας· ἐκείνης μὲν, τῇ ἐσίᾳ καὶ τῷ ἐνυποσάτῳ, καὶ ταῖς ἄλλαις διαφορᾶς· ἀλλήλων δὲ, ταῖς κατὰ τὲς σφῶν αὐτῶν λόγες διαφορᾶς. Ἀνέσιοι γὰρ αὗται καὶ ἀνυπόσατοι, καὶ ἀχώριζοι τῶν ἐν οἷς εἰσι Σωμάτων, ἐπεὶ καὶ συνοίχονται αὐτοῖς. Ἰνδάλματα δὲ ἀμυδρὰ τῆ λόγε, καὶ Δυνάμεις εἰσὶ Ψυχῆς μόνον, καὶ ἡ πεῖρα Διδάσκαλος. Τρεῖς δὲ ὅμως φασὶ ταύτας· ὧν ἡμέν ἐσι Θρεπτικὴ, καὶ ἐν τοῖς Φυτοῖς θεωρῆται, καὶ κατονομάζεται Φυτική. Δευτέρα δὲ ἡ τῶν ἀλόγων Ζώων, ἔχεσα μὲν καὶ τὸ τῆς Φυτικῆς Θρεπτικὸν καὶ Αὐξητικόν· προσκεκλημένη δὲ καὶ τὸ Αἰσθητικόν. Καὶ τότων μεταξὺ ἡ τῶν λεγομένων Ζῳοφύτων,

Φύτων, οἷά εἰσι τὰ Ὄσρεα, καὶ ἔτι παραπλήσιον· ἔχεσα μὲν καὶ τὸ τῆς Φυτικῆς Θρεπτικὸν καὶ Αὐξητικὸν, ὁμῶ δὲ καὶ τὸ τῆς τῶν Ἀλόγων Αἰσθητικόν· πάνυ δὲ ἀμυδρῶς τῦτο. Ὅμως γέ τοι Δυνάμεις εἰσὶ Ψυχῆς, εἰ καὶ Ψυχαὶ λέγονται. Τῆς δὲ τῶν Ζώων ἐχέσης μὲν τὸ Θρεπτικὸν καὶ Αὐξητικὸν, καὶ ὅσα τῶν Αἰσθήσεων· μετὰ τῦ Ἀλόγε δὲ, ἐνδεῖ τῆς τελείας Αἰσθήσεως τοῖς ΖωοΦύτοις, τῇ συμπλύξει μόνῃ καὶ ἀναπλύξει δοκῦσιν αἰσθάνεσθαι Φυλατλομένοις ἢ Θαλπομένοις· ἄλλης δέ τινος Αἰσθήσεως ἢ Αἰσθητηρίε μὴ προσόντος αὐτοῖς, ἢ Αἰσθητῦ τινος διαγινωσκομένε. Ὁμῦ δὲ τῇ ἀτελεῖ ταύτῃ Αἰσθήσει ἔχσι καὶ τὴν Θρεπτικὴν ταύτην δύναμιν, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς Φυτοῖς ἔσαν κοινὴν, ἔχσι (τοῖς Φυτοῖς) μόνην αὐτὴν. ἀτελεσέραν ἔσαν τῶν ἄλλων, καὶ ἀδρανεσέραν, ἢ τρέφεται καὶ αὔξει τὸ Φυτὸν, ὑπερχέσης τῆς γενεᾶς ἰκμάδος, καὶ τῆς τῦ Ἡλίε θάλψεως. Ἐπελθόντος δὲ τύτῳ Σιδήρε, ἢ ἄλλε τε συμπλώματος, προαποίχεται καὶ αὐτῦ ἡ τοιαύτη ψυχικὴ Δύναμις, ὡς καὶ ἐπὶ τῦ ἀλόγε ζώε. Συναποθνήσκεσι γὰρ τοῖς σώμασιν. Οὐ γάρ εἰσιν αἱ τοιαῦται Ψυχαὶ ἐσίαι χωρισαὶ τῶν σωμάτων ὧν εἰσι, κατὰ τὰς λογικὰς, αἳ ζῶσι καὶ καθ' ἑαυτὰς, καὶ τοῖς σώμασι παρέχσι τὸ ζῆν, καὶ ἐνεργῦσι δι' αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς, καὶ χωριθεῖσαι τύτων ἀποιχομένων, αὖται ζῶσιν ἔτι καὶ βέλτιον· ἀλλὰ συμφθείρονται τοῖς ἰδίοις σώμασι, τῷ πεφυκέναι τύτων ὕλη μόνον ζωογονῦσα καὶ τρέφσα αὐτά. Ψυχὴ γὰρ „ Ζώε, φησὶ, τὸ αἷμα αὐτῦ. Φυτῦ δὲ ἡ γενερὰ ἰκμὰς σὺν „ τῇ ἡλιακῇ περιθάλψει. Ταῖς τοιαύταις δὲ Ψυχαῖς ἡ τελειότης πρόεισι κατὰ βαθμὸν καὶ εὐτακτόν τινα προκοπήν. Τῆς Φυτικῆς γὰρ ἕχέσης τὸ Θρεπτικὸν καὶ Αὐξητικὸν μόνον, ἡ τῦ ΖωοΦύτε μετὰ τύτων ἔχει τι πλέον τὴν μερικὴν, ἣν εἴπομεν Αἴσθησιν. Ἡ δὲ τῶν Ἀλόγων μετὰ τύτων ἔχει τι πλέον ὅτι κινεῖ τὸ Σῶμα, καὶ τὴν τῶν αἰσθητηρίων ἐνέργειαν αὐτῷ παρέχει καθαράν.

Ἐκ τύτε τῦ προβιβασμῦ ἔπεσι δοξάσαι τισὶ προϊέναι τὴν λογικὴν Ψυχὴν εἰς τελειότητα κατὰ προκοπὴν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς Φύσεως καὶ ἄλλων τινῶν συνεργίᾳ. Καὶ

ἀρχὴν μὲν καὶ πρῶτον ὑπέθεντο βαθμὸν τὸ Σπέρμα, προϊὸν μετὰ Ψυχῆς ἀπὸ τῆ προϊχομένε αὐτὸ, οἰκειέσης ἐν αὐτῷ, ὡς ἀπὸ ἐμψύχε ἔμψυχον ὄν. Τὴν οἱαν δή τινα δὲ ἐνέργειαν ἐχ οἷόν τε εἶναι διαδείκνυθαι, τῆς ὕλης τῆς ἀθενείας ἕνεκα, μέχρις ἂν ἀδροτέρας ὕλης τύχη, καὶ στοιχιακῆς συνεργίας, κατὰ τὸν ἐν ποδιᾷ κρυπτόμενον ποιηθῆρα, ἢ ζύμην ἐν τῷ φυράματι, ὅτε καὶ τῷ φυτικῷ Σπέρματι ἔοικε. Τῇ δὲ ἐπὶ πρόσω προκοπῇ, τῇ τῶν ἀλόγων Ζώων ἐξομοιῶται Ψυχῇ, ἀπὸ τῆς Φυτικῆς εἰς τὴν Αἰθητικὴν προϊᾶσα, τῷ μετὰ τὴν ἐν τῇ νηδύι καταβολὴν μεταχεῖν Αἰθήσεώς τινος καὶ Κινήσεως. Ἀνάγκης δὲ ἔσης ὅμοιον ἀποτελεθῆναι τῷ προϊχομένῳ τὸ Σπέρμα, πρόεισιν εἰς τελειότητα τῆς λογικῆς Ψυχῆς, μετὰ τῆς ἐνεργείας τῶν Δυνάμεων αὐτῆς. Ὧ δὴ τρόπῳ καὶ τὰ περὶ τὰς ἄλλας Ψυχὰς οἰκονομῆνται *) τελειωτικὰ, ἐκ τῆ Σπέρματος Ψυχῆς ὄντος καὶ Σώματος, τελειέσης τῆς Φύσεως τὴν ὁμοιότητα τῆ προϊχομένε αὐτὸ, Φυτῆ μὲν τὸ αὐτὸ Φυτὸν, ὡσαύτως καὶ ΖωοΦύτε· τῆ τοιῆδε δὲ Ζώε τὸ ὅμοιον Ζῶον· ἕτω καὶ τῆ Λογικῆ τὸ αὐτὸ Λογικόν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι. Καὶ εἴτις αὐτοῖς συσαίη, καὶ παραδέξαιτο ἕτως ἁπλῶς, ἀμήχανον μὴ ἀχὶ τῷ αὐτῷ τῆς ἀσεβείας βόθρῳ συγκατενεχθῆναι καὶ αὐτὸν τοῖς Αὐτοματισαῖς, ἐδαμῆ τῶν τοιότων ἐθέλοντα ἔχειν χώραν τὸν Θεόν· Φρονῆσι δὲ πάντα ὑπὸ τῆς Φύσεως διευθύνεθαι καὶ κυβερνᾶθαι, καὶ ἀρχόμενα καὶ προκόπλοντα καὶ τελειόμενα, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τῆς ἀπογοίας ἐκείνων ἐστίν. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἕτως.

Ἡμεῖς δὲ ἐκ ἀπαξιῶμεν ἐκλεξάμενοι τότων τὰ εἰκότα, καὶ ἐγκολπωσάμενοι, τὰ παράμεσα καὶ ἀπάδοντα ἐρίῳ ξέσαντες ἀποπέμψαι, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἀλόγε γὰρ ἡγλᾶθαι δόξομεν μήνιδος, ἀθρόον πάντα διαβάλλοντες. Ἀναληπλέος δὲ ὁ Μάργαρος ἐκ τῆ βορβόρε τοῖς γε φρενῶν εὖ ἔχεσίν ἐσιν· ὃ καὶ τοῖς Ἁγίοις καὶ ἱεροῖς τῆς Ἐκκλησίας Διδασκάλοις καὶ ἡμῶν μυσαγωγοῖς παρέση, ὁπότε τότοις Φυσιολογίας ἐδέησεν ἅψαθαι. Τῇ γὰρ ὁδηγίᾳ τῆ Πνεύματος ἐκ τῶν φυσικῶν τῆς ἔξω Σο-

*) ἐν ἑτ: ἐνεργῆνται. φίας

φίας ἐκλεξάμενοι, καὶ τοῖς μὲν ἔξω τῆ ὑγιῆς τῆς εὐσεβείας σκοπῆ πλανωμένοις μὴ δὲ προσχόντες τὸν νῶν, τὰ δὲ τούτῳ συναίδοντα ἐγχειρισάμενοι, ἵνα τὸν λόγον συνεξύφαναν.

Λέγομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς, διαγράφοντες τὸ ἀπεμφαῖνον τῶν λόγων ἐκείνων ὡς ἀχρεῖον καὶ ἀνόητον, προσιθέντες δὲ, ἃ αὐτοῖς ἐνδεῖ, τὸ ἀναγκαῖον καὶ ὑγιὲς, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης πάντων τῶν ὄντων, ὃς ἐδημιούργησε ταῦτα τῷ προστάγματι ἐκ τῆ μὴ ὄντος μετὰ καὶ τῶν Φύσεων αὐτῶν. Πρώτως τοίνυν ἐδὲν τούτων ἐτελεσφόρησε βαθμῷ τινι καὶ προαγωγῇ Φυσικῇ, σπέρματι δηλονότι καὶ αὐξήσει καὶ τελειώσει. Ἀπηξίωται γὰρ τοῦτο τῇ θείᾳ Ἰσχύϊ ὡς χρόνῳ δεόμενον, καὶ τύρβης καὶ χολῆς· ἀλλ' ἅμα τῷ δημιουργικῷ Προστάγματι, ἅπαν εἶδος Φυτῆ τέλειον ἀνῆκεν ἡ γῆ, μετὰ πεπόνων τῶν καρπῶν. Εἶτα καὶ τὸν Ἄνθρωπον, ὁ τὸν ὅμοιον τρόπον προστάγματι πρὸς τὴν γῆν παρήγαγεν, ἀλλ' αὐτὸς οἰκείαις ἔπλασε χερσὶν, ἀντὶ Σπέρματος χρησάμενος τῷ Χοΐ, καὶ ἰδίῳ Ἐμφυσήματι ψυχώσας αὐτόν. Ἡ μέντοι Γραφὴ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ὁρῶσα, διὰ „ τὴν αὐτῆς παχύτητα προήχθη χρήσασθαι τῷ, ἔπλασε „ χερσὶ, καὶ τῷ, ἐνεφύσησεν. Ἅπαν γὰρ ἀπείρηται τῇ θείᾳ Φύσει σωματικόν. Ἀλλ' ἐπαξίως τῆς θείας Φύσεως καὶ ἰσχύος φρονητέον ἡμῖν ἐστιν, ὡς ἐν τῷ ἀκαρεῖ νεύσει βλήματος ἀθρόον τὸ λογικὸν τοῦτο τὸ Ζῶον ὑπέστησεν ἅμα, τῷ διαρτίσαι ἀπὸ χοὸς τὸ Σῶμα, κλίσας ἢ συγκλίσας, καὶ ἐνθεὶς αὐτῷ τὴν Ψυχὴν, ἀδενὸς καιρικῆ διαστήματος τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ τελειώσει αὐτῆ μεσιτεύσαντος. Ταῦτ' ἄρα καὶ Ἄνθρωπος ἐγένετο ἐκ Ψυχῆς ἀθανάτε καὶ Σώματος θνητῆ, κατανοῶν τὸν Θεὸν τὸν ἴδιον αὐτῆ δημιουργὸν, καὶ τ' ἄλλα αὐτῆ δημιουργήματα, τῆ τῆς λογικῆς Ψυχῆς προτερήματος τοῦτο παρέχοντος αὐτῷ, ἓ τῶν ἄλλων ἀδενὶ δημιουργημάτων μέτεσι· τῷ Ἀνθρώπῳ δὲ μόνῳ. Ὁ δὴ μέρος τῆς τῆ Θεῆ δημιουργίας διεξιὼν ὁμακάριος Ἰωάννης ὁ ἐκ Δαμασκῆ, τὴν τῆ πρώτε Ἀνθρώπε δηλαδὴ διάπλασιν, ἀπεφήνατο εἰπὼν, ἅμα τὸ Σῶμα „

» καὶ ἡ Ψυχὴ πέπλασαι· ἐ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστε-
» ρον, κατὰ τὰ Ὠριγένες ληρήματα. Ὧ καὶ ἡμεῖς συνάφ-
» δομεν νῷ τε καὶ λόγῳ, καὶ πᾶς ὁστισῶν ἕτερος, εἴτις
» βέλοιτο ἐκκλίνειν τῆς ἀπονοίας Ὠριγένες τῦ Πλατωνικῦ.
Ἐπανιτέον δ' ἐπὶ τὸ προκείμενον προσδιορθῶσιν ἡμῖν τοῖς προειρημένοις λόγοις τὸ ἐνδέον τῇ ἀρχῇ καὶ τὴν ἀναπλήρωσιν.

Τί ἔν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ οἷόν τι βάθρον εἶναι ᾠφείλον; Πᾶς τις ἂν εἴποι φρονῶν εὖ, ὅτι Θεός ἐστι Δημιεργὸς ἐ μόνον τῶν ἐκ γῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀτόμων, ὁμῦ τε καὶ καθ' ἕκαστον, ὧν τὸ Σπέρμα πρόεισιν, ὥσε καὶ αὐτῦ τῦ Σπέρματος μετά γε τῆς ἐν αὐτῷ φυσικῆς δυνάμεως· καὶ ἐδὲν αὐτῦ τῇ δημιεργικῇ προσίσταται δυνάμει, ἐφ' ᾧ πρὸς Πάντα μικρά τε καὶ μείζω διατείνει, εἰκαὶ μηκέτι ἐκ νέε Φύσεις δημιεργεῖ, ἀλλ' ἔν ἂς Φθάσας ἐδημιέργησε τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς ὡρισμέναις ἐκείναις ἡμέραις, ὥσε συνισᾶν αὐτὰς καὶ κυβερνᾶν καὶ βελ-
» τιῦν. Ἀεὶ γὰρ ἐργάζεται κατὰ τὸ λόγιον. Μέγας γάρ
» φησιν ὁ Κύριος, καὶ μεγάλη ἡ Ἰσχὺς αὐτῦ. Τά τε γὰρ
» ταπεινὰ ἐφορᾷ καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει.
Τί δ' ἂν ἄλλο φαίη τις τὴν τοιαύτην τῦ Θεῦ ἐπίβλεψιν, ἢ τὴν πρὸς πάντα δημιεργικήν τε καὶ συνεκτικὴν αὐτῦ πρόνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τὸ πρόσφορον ἑκάστε τέλες ὁδηγίαν; Ὥσε ἄνες καὶ ἄφρων ὁ ταύτῃ μὴ τιθέμενος τῇ
» δόξῃ. Εἶπε γάρ, φησιν, Ἄφρων ἐκ ἔστι Θεός. Εἰ γὰρ μὴ ταῦτα ἐνεργεῖ, ἐκ ἔστιν. Ἀλλ' ἔστι κἂν ἀπαρέσκῃ τῷ Ἄφρονι, καὶ ἀεὶ ἐνεργεῖ, ὡς Δημιεργὸς Θεός. Κτί-
» σον γάρ φησιν, ὁ Θεὸς καρδίαν ἐν ἐμοὶ καθαρὰν Δαβὶδ ὁ παρ' αὐτῦ τὰ τῆς αὐτῦ σοφίας ἄδηλα καὶ κρύφια διδαχθείς. Τὸν τοιῦτον ἐπιπλήττων Ἄφρονα, καὶ Ἀθα-
» νάσιος ὁ μέγας, ἐν τῷ εἰς ὁ Χριστὸς λόγῳ, φησί· Καὶ
» ἡ χεὶρ δὲ ἡ πλάσασα τότε τὸν Ἀδάμ, αὕτη καὶ νῦν καὶ
» ἀεὶ τὰς μετ' ἐκεῖνον πάλιν πλάττει. Καὶ συνίησι καὶ
» τῦτο ὁ Θεὸς αὐτός· τῷ μὲν Ἱερεμίᾳ φησί· Πρὸ τῦ με
» πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε. Καὶ πάλιν διὰ Ἡσαΐε
» φησίν· Οὕτω λέγει Κύριος ὁ λυτρέμενός σε καὶ πλάσαν σε

ἐν

ἐν κοιλίᾳ. Καὶ ὁ Δαβίδ. Αἱ χεῖρές σε ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με. Καὶ ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ· Οὕτω λέγει Κύριος ὁ πλάσας με ἐν κοιλίᾳ δοῦλον ἑαυτῷ. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐπανέλθωμεν.

Δημιουργήσας ὁ Θεὸς τὰ πάντα οὐ τρόπον εἴρηται, ὁμοῦ τῇ τελειότητι αὐτῶν, τοῖς μὲν ἀναχθσι τῆς γῆς, ἐχαρίσατο τὴν αὔξησιν καὶ τὸν πληθυσμόν, ἃ τὸν ὅμοιον τρόπον εἰς τὸ ἕξης ἄνευ Σπέρματος καὶ τέλειαι ἀνίσχειν, ἀλλὰ τῇ σπερματικῇ δυνάμει τῇ ἐντεθείσῃ τοῖς Σπέρμασι παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ θεοῤῥήμονα φάσκοντα. Οἷς τὸ θεῖον ἐνέθηκε πρόσαγμα, δύναμιν αὐξητικήν τε καὶ θρεπτικήν, καὶ σπερματικήν, ἤτοι ὁμοουσίᾳ γεννητικήν, ἵνα τῇ τοιαύτῃ δυνάμει προάγωσι τὰ σπέρματα τῶν φυομένων τὰ εἴδη εἰς πληθυσμόν. Ἔπεσησε δὲ τὴν Φύσιν, ἵνα τὴν προαγωγὴν ἐργάζηται εὐτάκτῳ ὁδῷ τινι, καὶ σοφίαν ἐχαρίσατο τὴν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος ταύτην οἰκονομοῦσαν.

Τίς ἂν ἡ σοφία τῆς Φύσεως; καταβληθέντος τοῦ Σπέρματος ἐν ταῖς τῆς Γῆς λαγόσιν, ἡ Φύσις κινήσασα τὴν σπερματικὴν δύναμιν ἀναζωπυρήσασα τὸ Σπέρμα διὰ τῆς περιθάλψεως καὶ τῶν ἰκμάδων τῆς γῆς, καὶ οἷόν τινα ὕλην ἐξ αὐτῶν μηχανωμένη, καὶ παρεχομένη, ἐξ ὧν ἡ φυὴ γίνεται, προάγει ταύτην εἰς τὰ ἔξω, καὶ εἰς τελείωσιν ἐπάγει ταῖς κατὰ μικρὸν προθήκαις, ὑπεργάντων πάντων, οἷς ἐνέθηκεν ὁ Θεὸς ὀργάνοις εἶναι καὶ συνεργοῖς τὰ τοιαῦτα τελεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων.

Ἡ δὲ περὶ τὰ Ἄλογα τῶν Ζώων γινομένη παρασκευὴ τῆς διαδοχῆς αὐτῶν καὶ αὐξήσεως, ἔχει τι πλέον, ὡς ἔστι μαθεῖν ἀπὸ τῆς Γραφῆς. Περὶ μὲν γὰρ ἐκείνων φησίν. Εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ Γῆ Βοτάνην Χόρτου, καὶ Ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ Σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. Περὶ δὲ τούτων· Ἐξαγαγέτω ἡ Γῆ Ψυχὴν ζῶσαν κατὰ Γένος Τετράποδα καὶ Ἑρπετὰ θηρία. Φαίνεται τοίνυν ὡς ἡ σπερματικὴ δύναμις τῶν Φυτῶν ὁδῷ βαδίζουσα

προκέκοφεν, ἐπὶ τὴν τῶν Ζώων γένεσιν προσλαβῆσα τὶ πλέον. Ἐκλήθη γὰρ Ψυχὴ πάντως, ὅτι καὶ πλείω ἔχει γνωρίσματα Ψυχῆς ἢ ἡ Φυτική. Καὶ γὰρ ζωογονεῖ τὸ Ζῷον καὶ κινεῖ, καὶ αἴσθησιν αὐτῷ ἐμποιεῖ καὶ γνῶσιν. Ἔγνω γάρ φησι, Βεσ τὸν κλησάμενον, καὶ Ὄνος τὴν Φάτνην τῆ Κυρίε αὐτῆ· καθ' ἃ καὶ λέγοιτο ἂν Ψυχὴ, ἀλλ' ἐ κυρίως. Τῆ παντὸς γὰρ δέει, ἐφ' ᾧ ἔσαι κυρίως Ψυχή. Οὐδὲ γὰρ ἐκ τῆ Θεῆ πέπλασαι, ἀλλ' ἐκ τῆς Γῆς ἀνέχε. Καὶ ἵνα τ' ἄλλα παρῶ, ἀνόσιος καὶ ἀνυπόσατος, καὶ ἀχώρισός ἐσι τῆ Σώματος, ὅθεν καὶ συμφθείρεται αὐτῷ. Γῆ γάρ ἐσι καὶ εἰς γῆν διαλύεται. Ψυχὴ γάρ ἐσι τῆ Ζῴε τὸ αἷμα αὐτῆ. Τὸ δὲ αἷμα ἐκ τῆς γῆς ἔχον τὴν γένεσιν, διὰ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων τροφῶν, καὶ πηγνύμενον εἰς σάρκα, μετὰ μικρὸν πάλιν εἰς γῆν σὺν αὐτῇ καταλύει. Ἡ γῆ γὰρ ἀνθέλκει καὶ ὃ φθάσασα παρέχετο. Τῆτο καὶ ὁ ἐκ Δαμασκῆ Θεολόγος Φυσιολογῶν φάσκει. Οἱ μὲν γὰρ καρποὶ ἐκ τῶν Στοιχείων συνίσανται, οἱ δὲ χυμοὶ ἐκ τῶν καρπῶν. Τὰ δὲ τῶν Ζώων Σώματα ἐκ τῶν χυμῶν, καὶ εἰς αὐτὰ ἀναλύεται ἐξ ὧν καὶ συνετέθη. Ἐνθέν τοι καὶ τὸ Σπέρμα τῆ Ζῴε ἐκ γενεᾶς συσᾶν ὕλης, τοιαύτης ὕλης ἐσὶν ἀρχὴ τῷ προσάγματι τῆ Θεῆ, ἵνα ᾖ τῆ ὁμοίε γεννητικὸν, κατὰ τὰ ἄλλα τῶν ἑτεροσίων Σπέρματα. Ὃ καταβληθὲν ἐν τῇ τῆ ζῴε Νηδύϊ τῇ περιθάλψει τῆς Μήτρας αἱματῆται, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν Ψυχὴ τῆ Ζῴε γίνεται, καὶ ἕτω ζῇ ἐν τῇ Μήτρᾳ, προβιβαθὲν διὰ τῆς ἐμψυχώσεως ἐκείνης εἰς Ζωοφύτε Φύσιν. Τότε γὰρ ἐδὲν πλέον, ἔδ' ἧτον ἔχει, ἕως ἂν ἐκεῖσε μένῃ, καὶ ἅμα τῷ προελθεῖν ἐκεῖθεν τελειῆται τὸ Ζῶον ἐν ταῖς προσηκούσαις τελειότησι πάσαις, καὶ ἀποτελεῖται ἄλογον Ζῷον, ὡς ἐκ Σπέρματος ἀλόγε προβιβαθὲν κατὰ τὴν ἀποκληρωθεῖσαν αὐτῷ δύναμιν ἀπὸ Θεῆ, ἀποτελεῖν τὴν ὁμοιότητα τῆ προϊχομένε αὐτό. Ἐπανίτω δ' αὖθις παρὰ τὸν σκοπὸν ὁ Λόγος ὃν πρᾳσησάμεθα. Οὗ χάριν καὶ τὰ ἐς δεῦρο διεξιέναι ἡμῖν ἐπῆλθε, ἐφ' ᾧ καὶ τὰς ἐφεξῆς λόγες ῥαδίαν ἔχειν τὴν καταλῆψιν ἀπὸ τῶν προειλημμένων. Περὶ γὰρ τῆς τελειοτάτης,

της, καὶ ἡ μόνη κυρίως ἂν λέγοιτο Ψυχὴ, λόγῳ τετιμημένη, ἀσίᾳ τε ἐνυποστάτῳ σεμνυνομένη ὁ σκοπὸς τοῖς λόγοις τούτοις.

Καὶ δὴ φαμὲν ἐξ ἐφόδου τῷ Λόγῳ βοηθοῦντες, ὡς αὐτὴ ἐστὶ τὸ ἐξαίρετον καὶ ὑπερκύρον πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τοῦ κλίσαντος αὐτὰ κλισμάτων. Ὃ καὶ ὁ θεόπλης Μωϋσῆς δεῖξαι βεληθεὶς, τοῖς λόγοις τούτοις ὑπεσημήνατο. Ἐνεφύσησεν εἰπὼν ὁ Θεὸς, καὶ ἐγένετο εἰς Ψυχὴν ζῶσαν. Ὡς καὶ περὶ τοῦ ταύτης ὀργάνου, τοῦ Σώματος λέγω, εἴρηκε χερσὶ Θεοῦ πεπλάσθαι αὐτὸ, δεικνὺς ὅσον τιμᾶται τὸ ἐξ ἀμφοῖν τούτων πλασθὲν αὐτῷ Ζῶον, ἧ χάριν καὶ τὸ διάφορον τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας ἐμηχανήσατο. Ἕτερον μὲν τὸν τῶν Φυτῶν, καὶ ἄλλον τὸν τῶν Ἀλόγων, καὶ ἰδιάζοντα ἕτερον τὸν τοῦ Ἀνθρώπου τρόπον τῆς Δημιουργίας συνθέμενος. Ἔχομεν τοίνυν ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων τοῦ Πνεύματος λογίων τὸ Ἀξίωμα, καὶ τὴν μεθ' ὅσης τῆς χάριτος προεδρίαν τῆς λογικῆς Ψυχῆς, καὶ ὅπως ἀπείρῳ τῷ μέσῳ τοῖς πᾶσι διαλλάττει τῶν ὁμωνύμων αὐτῇ.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ζητεῖται, μᾶλλον δὲ ἐκ ἀτιμελῶς ἐζήτηται ἐπὶ τῶν προτέρων, πότερον; ἡ Ψυχὴ προηγεῖται τοῦ Σώματος κατὰ τὴν ὕπαρξιν χρονικῷ τινι διαστήματι, ἢ τοῦτο τῆς Ψυχῆς; Καὶ περὶ ταύτην τὴν ζήτησιν ὅτι πλεῖστοι προβλήθησαν λόγοι παρὰ πολλῶν, τῶν μὲν, τῇ προϋπάρξει, τῶν δὲ, τῇ μεθυπάρξει συνισαμένων. Οὓς ἡμῖν ἐατέον δοκεῖ ἀλλήλοις ἀντιλέγειν καὶ ἀνατρέπειν. Ἡμεῖς δ' ἐγχειρισάμενοι τὰ τοῦ ἱεροῦ Διδασκαλίου ῥήματα, καὶ ἀναπλύσαντες ταῦτα, ἐροῦμεν συνάρσει Θεοῦ τὰ εἰκότα, ὅσα ἡμῖν ὑφηγεῖται ἡ περὶ τὸν τρόπον τῆς διαπλάσεως τοῦ λογικοῦ τότε Ζῴου γεγενημένη θείᾳ οἰκονομία, ἔκ τε τῶν κατ' ἀρχὰς ἐκ Θεοῦ περὶ ταύτην διαπεπραγμένων, καὶ ἐκ τῶν ἐς δεῦρο γινομένων, ἤδη καὶ πείρᾳ καὶ ὄψει πιστευομένων, ἀναλεξάμενοι τὴν ἀλήθειαν ὡς οἷόν τε. Οὐχ ἧκιστα δὲ καὶ παρὰ τῶν Διδασκάλων ἐρανιζόμενοι τὰ ὑγιῆ τῆς Ἐκκλησίας φρονήματα, ἐξ ὧν ὡς ἔνεστιν ἡμῖν πειρασόμε-

σόμεθα σαφῆ ποιῆσαι τῦ ζητεμένε τὴν δήλωσιν. Λέγομεν δὲ ἕτω.

Τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ ἡμῶν τὸν ὁρώμενον τῦτον κόσμον ὑποτήσαθαι βεληθέντι, συνεργίας ἐκ ἐδέησε τῆς σίασεν, ἢ Φύσεως, ἢ Στοιχείων, ἢ ἄλλε τινός, ὅτι μᾶλλον Δημιεργῷ καὶ αὐτῶν. Ἐφ' ᾧ οἷόν τινας Ἀρχὰς εἶναι, ἢ Ῥίζας, καὶ Ὑποβάθρας τῶν αὐτῦ δημιεργημάτων. Παρήγαγε τοίνυν ἅπαντα τὰ Εἴδη τὰ σπερματικὰ, ἅμα τῷ δημιεργικῷ προσάγματι τέλεια, καὶ ἐ κατὰ τὴν μετέπειτα γεγενημένην Φυσικὴν εὐτακτον καὶ κατὰ βραχὺ πρόοδον. Οὕτω καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ Φυτὸν εἴδη, καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ ἄλογον Ζῶον. Ἐπὶ τέτοις διαπέπλασαι αὐτῷ, καὶ τὸ λογικὸν τετὶ Ζῶον ὁ Ἄνθρωπος τέλειον καὶ αὐτὸ, συγκληθείσης ἅμα τῷ Σώματι καὶ τῆς Ψυχῆς, ἐδενὸς καιρικῦ διαστήματος μεσιτεύσαντος· εἰ καὶ τὸ Ἅμα προήγη σίν τινα ὑπεμφαίνει τῦ ἑτέρε, ὡς ὅταν λέγωμεν, Ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐπηκολούθησε. Τετέσι μετὰ τὸν λόγον, καὶ ἡ τῦ ἔργε ἐνέργεια τετέλεσαι. Εἰ γὰρ μὴ τῦτο ἦν καὶ ἐναλλάξ ἂν ἠδύνατο λέγεσθαι, ἅμα τῇ Ψυχῇ καὶ τὸ Σῶμα διαπέπλασαι. Ἀλλ' ἑδαμῦ τῆς Γραφῆς εὑρήσει τῦτό τις. Οὐ γὰρ οἷόν τε προηγεῖσθαι τὸ Εἶδος τῆς Ὕλης. Ἀνάγκη γὰρ ὑποσάσῃ τῇ Ὕλῃ περιγενέσθαι αὐτῇ τὸ Εἶδος ἐν ταὐτῷ. Ὥσε πρώτη ἡ τῆς Ὕλης κατασκευὴ, εἶτα ἡ ἐν τῷ Εἴδει τελειότης. Ἐντελέχεια δή ἐσιν ἡ Ψυχὴ, καὶ Εἶδος ἐντιθεῖσα τῷ Σώματι, καὶ μίαν ὑπόσασιν ἐργαζομένη τὸν Ἄνθρωπον. Καὶ Εἴτις μετὰ τὸ πλασθῆναι τὸ Σῶμα καὶ ἀπαρτισθῆναι, ἐγχεθῆναι αὐτῷ καὶ τὴν Ψυχὴν εἴποι ἐκ Θεῦ, ἐκ ἂν ἁμάρτοι. Τέτῳ τῷ λόγῳ γένοιτ' ἂν καὶ τοῖς εἰρημένοις παρὰ τῶν Ἁγίων, τῶν μὲν λεγόντων ἅμα τῷ Σώματι καὶ ἡ Ψυχὴ πέπλασαι· τῶν δὲ, ὅτι διαπεπλασμένῳ καὶ ὀργάνε τάξιν ἀπειληφότι τῷ Σώματι θεόθεν ἐγχεῖται ἡ Ψυχὴ, ἡ ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ συνδρομή. Ταῦτα δὲ ὑποτίθησιν ἡμῖν ἡ τῦ ἁγίε Πνεύματος χάρις διὰ τῆς τῦ θεόπνε Μωϋσέως γλώττης. Ὥσε μὴ ἂν ἕνα μηδένα τῶν πάντων ἔχειν διαπιεῖν.

Τέτων

Τέτων ἕτω παρηκολυθηκότων τῷ τότε, κατὰ τὴν πρώτην καταβολὴν τῆς δημιεργίας, καὶ τῷ Θεῷ τὴν εἰς τὸ ἐξῆς αὔξησιν καὶ τὸν πληθυσμὸν χαρισαμένῳ τέτοις τῷ ἰδίῳ προσάγματι, ἐκ ἔστιν ὁρᾶν ὑπὸ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα τρόπον τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς τελειώσεως ὄντα, τά τε τῆς Φυτικῆς μετέχοντα, τά τε τῆς αἰσθητικῆς Ψυχῆς, καὶ τὸν τῆς λογικῆς Ψυχῆς Ἄνθρωπον. Ἀλλὰ τὸ διάφορον τῆς δημιεργίας αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἐν τῇ τελειώσει αὐτῷ τὸ διαλλάττον ἐχέσῃ ἀπὸ τῆς ἐκείνων τελειώσεως. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κοινωνεῖ τοῖς Φυτοῖς καὶ Ἀλόγοις. Καὶ μετὰ τὴν τῷ Σπέρματος καταβολὴν, ἀλλοιεμένῳ τότε καὶ σαρκεμένῳ, αὔξει μεγέθει, ὅ ἐστι Ψυχῆς ἔργον θρεπτικῆς, καὶ οἷόν τι Ζωόφυτον ἀποκαθίσαται. Ἐπειδὰν δὲ καὶ μέλεσι καὶ μορίοις διαρθρωθῇ, τότε καὶ ἡ θρεπτικὴ εἰς τὴν αἰσθητικὴν Ψυχὴν προβαίνει, τῷ πρὸς τῷ θρεπτικῷ καὶ τὸ αὐξητικὸν λαβεῖν, καὶ ἕτω γίνεται Ζῷον ἕτως εἰδοποιηθὲν τὸ ἐν τῇ Μήτρᾳ Ἔμβρυον ἐν ὡρισμέναις ἡμέραις. Καὶ ταῦτα μὲν κοινὰ πᾶσι τοῖς ἐκ Σπέρματος. Ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἐ δεῖ λογικῆς Ψυχῆς. Τῷ δὲ Ἀνθρώπῳ μάλισα, ἵνα ᾖ Ἄνθρωπος, τότε δὲ ἐ κοινωνεῖ ἐκείνοις· Ἐγκλίζεται γὰρ αὐτῷ παρὰ Θεῷ ἡ Ψυχὴ ἰδιάζοντι τρόπῳ. Καὶ ἐν ἐκείνοις εἴτις ἐρεῖ ἐκ τῷ Σπέρματος ἡ Ψυχὴ, ἢ τὸ αὐτὸ Σπέρμα καὶ Ψυχὴ ἐ διοίσομεν.

Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δὲ ἐχ ἕτως. Οὔτε γὰρ τὸ Σπέρμα ἔμψυχον (Ὠριγένης γάρ ἐστι τῦτο Φλυαρία, καὶ ἀποκεκήρυκται παρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἐκλησίας) ἔτε Ψυχῆς ἀρχὴ, ἀλλὰ σώματος, ὅτι καὶ αὐτὸ σῶμα σύνθετον συνθέτε, ὑλικὸν ὑλικῷ, φθαρτὸν φθαρτῷ, εἰκὼν τῷ χοὸς ἐξ ἧ τὸ σῶμα, σύγκραμα τῶν τεσσάρων Στοιχείων τῶν συνισώντων τὸ σῶμα. Ἔχει δέ πως δυναμικῶς πρὸς τὸν Ἄνθρωπον ἀνθρώπινον Σπέρμα. Μὴ γίνεσθαι γὰρ ἄνθρωπον, ἀλλά τι ἕτερον ἐκ τοιύτε Σπέρματος ἐχ οἷόντε. Ταύτην γὰρ μόνην εἴληφε τῦτο δύναμιν ἐκ Θεῷ τὴν σπερματικὴν, ἥτοι ὁμοίε γεννητικήν. Ἕτερον δὲ ἐδέν. Ἄνθρωπος δὲ ἐστιν

ἐκ

ἐκ Ψυχῆς λογικῆς καὶ Σώματος· τῦ μὲν Σώματος ἔχοντος τὴν ἀρχὴν ἐκ τῦ Σπέρματος, τῆς δὲ Ψυχῆς ἐκ τῦ Θεῦ τρόπω δημιεργίας. Ἥτις ἐστὶν Ἀσώματος Ἐκ τῦ Ἀσωμάτε, Ἄϋλος ἐκ τῦ Ἄϋλε, Ἀθάνατος ἐκ τῦ Ἀθανάτε, Ἁπλῆ ἐκ τῦ Ἁπλεστάτε· Φύσει μὲν δέλη Θεῦ· χάριτι δὲ καὶ αὐτὴ Κυρία ἐκ τῦ τῶν ὅλων Κυρίε τῦ Θεῦ, ἔχεσα τὸ σῶμα ὑποχείριον Φύσει, εἰ μήπε παρὰ Φύσιν κατεξαναισίη τῆς κυρίας τὸ δέλον. Ὥσε πόρρω παντὸς εὐλόγε λόγε σύμφυτον ἡγεῖθαι τὴν Ψυχὴν τῷ Σώματι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν ἀρχὴν ἀμφότερα ἕτω διαλάττοντα. Ἡ δέ γε τῦ Ὠριγένες κακόνοια ὑποτίθεται τὴν προϋπαρξιν, καὶ τὲς μεταγγισμὲς, ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα μετατιθεῖσα τὴν Ψυχὴν διὰ τῶν Σπερμάτων, κατὰ τὴν Πλάτωνος μυθολογίαν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῦ πρώτε Ἀδὰμ ἀρξάμενον τὸ Σπέρμα ἐψυχωμένον μεταβαίνει ἀλληλοδιαδόχως μέχρις ἡμῶν, τί ἄλλο, ἢ κατὰ μεταγγισμὸν πρόεισιν, ἑκάστε ἀεὶ τὴν ψυχὴν προϊχομένε τῷ ἐφεξῆς διὰ τῦ Σπέρματος; Καὶ λοιπὸν ἐδὲ ἀπὸ Θεῦ πλάττεται, καὶ χώρας τῷ αὐτομάτῳ. Διαπέπλωκε δὲ καὶ τοῖς Ἁγίοις ὁ περὶ τέτε λόγος. Οὐκ ἔστι τῦτο ἐκ ἔστιν. Ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπειον Σπέρμα τὸν Χῦν εἰκονίζει τὸν ἐξ ἀρχῆς ληφθέντα, καὶ εἰς ἀνθρώπινον μεταμεφθέντα σῶμα παρὰ Θεῦ· ᾧ λόγῳ καὶ τὸ, Χοϊκοὶ καὶ Γηγενεῖς εἶναι καὶ λέγεθαι

» ἕλκοντες ἐκ τῦ Ἀδάμ, (ὁ πρῶτος γάρ, φησιν, Ἄνθρωπος

» ἐκ γῆς χοϊκὸς.) ἔτε ἀπεβάλομεν ἔτε ἀποβαλοῦμεν. Τῦτο γὰρ τῷ γένει σύμφυτον, καὶ τῷ πρώτῳ Ἀνθρώπῳ ἡμᾶς ἐνῆν, κἀκεῖνον ἡμῖν. Ἄνεε τὸ μεγάλε Ἀθανασίε ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως τῦ Χριςῦ λέγοντος. Οὐχ ὁ

» μοέσιος ἅσα ἡ Σὰρξ τῆς τῦ λόγε θεότητος ὡς συναίδιος, ἀλλὰ ἰδία κατὰ Φύσιν γενομένη, καὶ ἀδιαίρετος καθ' ἕνωσιν, ἐκ Σπέρματος Δαβὶδ καὶ τῦ Ἀβραὰμ, καὶ τῦ Ἀδὰμ, ἐξ ἧ καὶ ἡμεῖς γεγεννήμεθα. Καὶ πάλιν, ἐν τῷ, ὅτι εἷς ὁ Χριςός. Ἐκ τῦ Ἀδὰμ τὸ χῆμα προσλαβὼν τὴν Σάρκα λέγω· Σάρκα δὲ λέγω τὴν μετὰ Ψυχῆς ἀνθρωπίνης, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος κατὰ τὸ ὁρατόν.

ὁρατόν. Ὁρᾷς ὅτι κατὰ τὴν Σπερματικὴν δύναμιν ἐσμεν ἐν τῷ Ἀδάμ, ἥτις τὴν Σάρκα συνισᾷ. Τὸν δὲ Χριστὸν διδάξας τὴν Σάρκα προσλαβόντα ἐκ τῆ Ἀδὰμ μετὰ Ψυχῆς ἀνθρωπίνης φησὶ, καὶ ὁ Σάρκα μετὰ Ψυχῆς ἐκ τῆ Ἀδάμ. Ἡδὲ ψυχὴ εἰκὼν ἐστὶ τῆ Θεῆ καὶ θεία ἐπίνοια, ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων παρὰ Θεῆ κλιζομένη κατὰ τὰς ἁγίας Διδασκάλας. Εἰ δὲ εἰς ἄκραν ἕνωσιν συνέρχεται τῷ σώματι, καὶ μίαν ὑπόστασιν ἀποτελεῖ, ἀλλ' αἱ ἑκατέρων ἀσιώδεις διαφοραὶ, ἃ συνέρχονται εἰς ταὐτόν. ἤ γὰρ ἂν ἐγεγόνει κρᾶσις ἢ σύγχυσίς τις τῶν ἀσιῶν ἑκατέρων· σωζόμεναι δὲ σώζουσι καὶ τὰς φύσεις τὰς οἰκείας, κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Μάξιμον λέγοντα ἐν δευτέρῳ Κεφαλαίῳ τῶν κατὰ τῶν Αἱρέσεων. Ἡ ἄκρα ἕνωσις ἐπὶ τῆ Ἀνθρώπε καὶ Ταὐτότητα ἔχει καὶ Ἑτερότητα. Ταὐτότης μὲν γάρ ἐστι προσώπε, ἑτερότης δὲ ἀσιῶν. Ἑνὸς γὰρ ὄντος τῆ Ἀνθρώπε, ἄλλης ἀσίας ἐστὶν ἡ Ψυχὴ, καὶ ἄλλης τὸ Σῶμα, διὰ τοῦτο καὶ τὸ σῶμα εἰς γῆν ἐπάνεισιν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, διαλυθὲν τῆς Ψυχῆς· Γῆ γὰρ εἶ φησι, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ἐκ ἐφικνεμένε τότε τῆ λογίε καὶ τῆς Ψυχῆς· ἕτερον δὲ ἡτοιμάσθη αὐτῇ τὸ κατάλυμα. Ἥξει δέ ποτε καὶ τὸ σῶμα ἐκεῖ σὺν αὐτῇ, ἀλλὰ ἀλλοιωθὲν μυστηριώδει λόγῳ καὶ θειοτέρῳ. Φαίνεται τοίνυν ἀριδήλως, ὅτι τὸ Σπέρμα τὸ ἀνθρώπειον, ἔτε Ψυχῆς ἐστιν ἀρχὴ, ἔτε Ψυχὴν ἐνίησι τῷ σώματι. Εἰ γὰρ ἀπὸ Ἐψυχωμένε πρέσεισι σώματος, ἀλλὰ τὸ ἑαυτῆ δίδωσι σῶμα. Ἡ ψυχὴ δὲ ὁ γεννᾷ ψυχὴν, κατὰ τὰς τῶν ἀφρόνων λήρες. Ψυχῶν δὲ ὅμως ἐστὶν ἀρχὴ τὸ Σπέρμα τῶν ὑλωδῶν, θρεπτικῆς τε καὶ αὐξητικῆς καὶ αἰσθητικῆς, αἳ καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ἐνθεωρῆνται τὸ κατ' ἀρχὰς ἔτι ὄντι ἐν τῇ Μήτρᾳ, ἐχ ὡς ἐνυπόστατοι ἀσίαι· ὁ γάρ εἰσι· δυνάμεις δὲ μόνον, ἡ φυτικὴ δηλαδὴ, καὶ ἡ αἰσθητική. Γυμνάσωμεν δὲ τὸν λόγον, εἰ δοκεῖ, καὶ παραδείγματι, ἵν' εὐσύνοπτος γένηται.

Οἱ τῶν ἰατρῶν φασι παῖδες ἐκ τῆς συνεχείας ἀποτίκτεσθαι θέρμην· ἡ δὲ, φύσις ἐστὶ Πυρὸς, ὡς καίτις τῶν πάλαι

πάλαι Σοφῶν εἴρηκεν· ὅτι τὸ ἀγαθοποιεῖν φύσις ἐστὶ θεῦ, ὡς καὶ τῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν. Συντριβομένων τοίνυν συνεχῶς λίθων τε καὶ σιδήρου, καὶ γινομένης θέρμης ἐκ τῆς συντριβῆς, ἀποπάλλεταί τι φωτοειδὲς, ἢ πῶς εἴπω, πυροειδὲς ἔξαλμα, κατὰ τὴν διάτλασαν ἀσφαπὴν τὰς ὄψεις περιαστράπτον, ἔτε δὲ πῦρ ἐστιν, ἢ γὰρ ἂν ὑφίσατο κἂν ἀκαριαῖον χρόνον, ἔτε πυρώδες ἀμοιρεῖ δυνάμεως. Μὴ ὂν δὲ, ἔτε ὑφίσαται, ἔτε διαμένει. Οἴχεται γὰρ ὁμῦ τῷ φανῆναι· πολλοσὸν δέ τι μέρος εἰ τύχοι δραξαθαι ὕλης τινὸς εὑρήσεις, τυχὸν μὲν ἐφ' ἕτως εἰς ὑπόστασιν πυρὸς τελειῦται. Ἐπειτεσέσης δέ τινος αὔρας ῥιπιζέσης αὐτὸ, ἀναζωπυρῦται καὶ εἰς ὑπόστασιν ἔρχεται πυρός. Τῦτ' ἄντις κατίδοι καὶ ἐπὶ τῦ ἀνθρωπείε Σπέρματος. Πολλὰ μὲν προίχεται ἡ φύσις τῦ σώματος, ὧν καὶ εἰκῇ χεῖνται τὰ πλεῖξα· ἐξ ὧν ἐκ ἄντις εὐφρονῶν λογικὰς ἀπαιτήσει ψυχὰς ὡς ἀπὸ λογικῶν ἐκκρινομένων. Οἴχονται γὰρ εὐθὺς καὶ εἰς τὸ μηδὲν χωρῆσι, κατὰ τὸ ἐκ τῆς συντρίψεως ἐκεῖνο πυροειδὲς ἔξαλμα· ὅπερ ἔτε πῦρ ἐστιν, ἔτε ἀρχὴ γίνεται πυρὸς αὐτὸ καθ' αὐτό. Τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ πολλῶν Σπερμάτων ἀποῤῥῦέντων, ὅπερ ἂν ἐπιτηδείε τύχῃ χώρε ἐν τῇ Μήτρᾳ ἐκεῖσε ἀλλοιωθὲν, καὶ εἰς σῶμα μεταποιηθὲν τῇ σπερματικῇ δυνάμει καὶ ζωτικῇ, τῇ συνεχέσῃ καὶ διασφιγγέσῃ αὐτὸ, φύσει σκεδασὸν ὂν καὶ εὐδιάχυτον, τῇ τε τῆς φύσεως εὐτάκτῳ προαγωγῇ, καὶ τῇ συνεισφορᾷ τῆς ὕλης, αὔξει καὶ ψυχῦται τῇ φυτικῇ πρῶτον ψυχῇ, καὶ συναύξει τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ, καὶ ὥσπερ ζωόφυτον ἀποκαθίσαται. Εἶτα καὶ ζῶε φύσιν προβιβαζόμενον ἀπολαμβάνει· ἐκ ὂν μὲν ἄλογον ζῶον, ἐδὲ ζῶε ἄλογε φύσιν ἔχον, διὰ δὲ τὸ ἀτελὲς ἐοικὸς αὐτῶ, δυνάμει δὲ ἔχον τὴν τῦ ζῶε τῦ λογικῦ φύσιν. Ἤ τί ἂν εἴποις περὶ τῦ καταβληθέντος ἑνὸς Σπέρματος, καὶ τρία σώματα ἔμψυχα ἀποτελέσαντος· τρεῖς ἄρα ψυχὰς ἔχον ἐνίησι τοῖς τρισὶ σώμασιν ἐκείνοις; Καὶ τὶς εὖ ἔχων νῦ λέξει τῦτο; Ἀλλ' ἢ δυνάμει ὁ τῦ Σίτε

κόκκος

Κόκκος τὰς πολλὰς ὑποσάσεις τῆ Σίτυ ἀποτελεῖ ἐν τῷ Στάχυϊ, τῇ αὐτῇ καὶ τὸ ἀνθρώπειον Σπέρμα, τό, τε ἓν πλείω σώματα.

Εἰδέ τινα θράττεσιν αἱ φωναὶ, λεγόντων ἡμῖν, ὅτι ὁ Ἄνθρωπος ζῇ τὴν τῆ Φυτῆ ζωήν, καὶ τὴν τῆ ΖωοΦύτυ, καὶ τὴν τῆ ἀλόγυ Ζώυ, καὶ τῆ Λογικῆ ὕστερον, ἀκουσάτω τῆ Θεολογικωτάτυ Ἰωάννυ τῆ Δαμασκηνῆ, Φάσκοντος ἐν τῷ περὶ τῆ Ἀνθρώπυ Κεφαλαίῳ. Χρὴ γινώσκειν ὅτι „ ὁ Ἄνθρωπος καὶ τοῖς Ἀψύχοις κοινωνεῖ, καὶ τῆς τῶν „ Ἀλόγων μετέχει ζωῆς, καὶ τῆς τῶν Λογικῶν μετέληφε „ νοήσεως. Κοινωνεῖ γὰρ τοῖς μὲν Ἀψύχοις κατὰ τὸ σῶμα, „ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν τεσσάρων Στοιχείων κρᾶσιν· τοῖς δὲ „ Φυτοῖς κατάτε αὐτὰ καὶ τὴν θρεπτικὴν, καὶ αὐξητι- „ κὴν, καὶ Σπερματικὴν, ἤως γεννητικὴν δύναμιν, τοῖς δὲ „ Ἀλόγοις· καὶ ἐν τέτοις μὲν, ἐξ ἐπιμέτρυ δὲ, καὶ κατὰ „ τὴν ὄρεξιν, ἤως θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ κατὰ τὴν αἴ- „ θησιν, καὶ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν. Ἀκέεις τῆ Διδασκά- „ λυ τὰς ἀνὰ μέρος ἐν τοῖς ἄλλοις εἴδεσι θεωρεμένας Ψυ- χὰς, συλλήβδην τῷ ἀνθρώπῳ παρεῖναι λέγοντος; Ἐπεὶ δὲ πάρεισιν ἐξ ἀρχῆς τῆς αὐτῆ γενέσεως ἕως ἂν περίεσι, τί τὸ ἄτοπον, εἴτις ἐρεῖ πρῶτον μὲν διαΦαίνεσθαι ἐν τῷ Σπέρματι τὴν Φυτικὴν, ἔπειτα μετὰ τὸ παυῆναι αὐτὸ καὶ ψυχωθῆναι τὴν αἰσθητικὴν, μέχρις ἂν ὁ Θεὸς ἐπαγάγῃ τὴν νοερὰν χρόνῳ, καὶ τρόπῳ, οἷς οἶδε μόνος αὐτός; Οὐ γὰρ ἐσίας ἐνυποσάτυς λέγομεν τὴν Φυτικὴν, καὶ τὴν αἰσθητικὴν, ὡς μὴ οἵον τε εἶναι συνελθεῖν τῇ νοερᾷ, ἔσῃ ἐνυποσάτῳ ἐσίᾳ, ἢ κράσει, ἢ συνθέσει, ἢ ἄλλῳτῳ τρόπῳ. Ἀλλ' ἐκεῖναι καὶ ταύτης εἰσὶ δυνάμεις ἀχώρισοι, καὶ ἓν μετ' αὐτῆς. Ἤκουσας ὅτι τῷ λόγῳ τῆ σώματος, καὶ τῷ τῶν Στοιχείων ὁ ἄνθρωπος κοινωνεῖ τοῖς Ἀψύχοις; Πῶς ἄλλως; Ἢ ὅτι κἀκεῖνα ἄψυχα. Ἄψυχα δὲ ὄντα ὡς ὁ Διδάσκαλος διέξεισι, πῶς ἂν δύναιντο Ψυχὴν ἐνιέναι τῷ ἀψύχῳ σώματι; Εἰδὲ ἀπὸ τῆς τῶν ἀψύχων Στοιχείων κράσεως ἃ πρόεισι Ψυχὴ νοερὰ, ἄλλος δὲ τρόπος ἂν ἐξευ-

ρίσκεται

ρίσκεται παράγων αὐτὴν, ἀπὸ Θεῆ ἄρα ἐντίθεται ἡ νοερὰ Ψυχὴ τῷ σώματι.

Εἰδὲ ἡ τῶν Στοιχείων κρᾶσις κατὰ τὸν Διδάσκαλον ἄψυχος, ἄψυχον ἄρα καὶ τὸ Σπέρμα προέρχεται, τὴν Σπερματικὴν μόνην ἔχον δύναμιν. Ἀποπέμπεται δὲ αὐτὸ ἡ Φύσις ἐ κατὰ τὰ ἄλλα τῆ σώματος περιτλώματα ἔτως ἁπλῶς, ἀλλὰ πρῶτον μὲν διεγείρει τὸ Ἧπαρ, ὅ ἐσιν ὄχημα τῆ καθ' ὅλε ἐπιθυμητικῆ, ὥς καὶ τῆς τεκνογονίας, καὶ πηγὴ τῆ αἵματος· εἶτα διαθερμανθὲν τὸ καθ' ὅλε σῶμα ἀπὸ τῆς συντρίψεως, καὶ ὅλως διαδονηθὲν, συσφιχθέν τε, καὶ οἷον εἰς ἑαυτὸ συσραφὲν, (γίνεται δὲ ταῦτα τῇ καταχέσῃ τὴν Φύσιν βίᾳ, καὶ ἐπισπευδέσῃ ταύτην ἐρανίσαθαι τὸ λεπλότερον τῶν στοιχειακῶν ὑλῶν ἀπὸ τῆ καθ' ὅλε σώματος καὶ συσῆσαι τὸ Σπέρμα.) ἔτως ἀποδίδωσι μετὰ βίας αὐτὸ, ὥσπερ τι ὀφείλημα εἰσπρατόμενον ἀναγκασικῶς, εἰσπράτλοντος πάντως τῆ θείε προσάγματος, καὶ καταβληθὲν ἐν τῇ Μήτρᾳ, τρέφεται καὶ αὔξει ὥσπέρ τι Ζῴφυτον, καὶ εἰς μέλη καὶ μέρη διατυπῆται, κατὰ προκοπὴν ἀνθρωπόφυτον γινόμενον· καὶ κατ' ὀλίγον ἐναδρυνόμενον ἐπὶ πλέον κατ' ἐπίδοσιν, καὶ αἱ ζωτικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις ἐνεργῶσιν ἐν αὐτῷ. Οὐκ ἄχαρι δ' ἴσως δόξειεν, εἰ καὶ μικρόν τι τῇ Φυσιολογίᾳ προσδιατρίψαιμεν.

Φασὶν οἱ περὶ αὐτὴν ἐχολακότες, καὶ ἀπιστεῖν ἐδεῖ, ἐπικυρέσης τῆς πείρας. Φασὶ τοίνυν ὅτι μετὰ τὴν καταβολὴν ἀλοισμένε τῆ Σπέρματος, πρῶτον πήγνυται λεπλός τις Ὑμὴν, ὃν καλῆσι Χωρίον, ὡς χωρῆν καὶ περιέχον τὸ Ἔμβρυον, τὴν ἀρχὴν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆ Σπέρματος λαβών· Εἰκονίζει δὲ πάντως αὐτός τε καὶ τὸ ἐντεροειδὲς ἐκεῖνο σαρκίον, δι' ἧ τρέφεται τὸ Ἔμβρυον, τὴν καλάμην καὶ τὴν θήκην, ἐν ᾗ τρέφεται κρυπλόμενος ὁ τῆ Σίτε Κόκκος, ἢ Κάλυκα, ἢ Ἔλυτρον οἰαδήτινος καρπῆ. Ἐνέμενος ἓν ὁ Ὑμὴν ἐκεῖνος τῇ Μήτρᾳ διά τινων Ἰνῶν, καὶ Φλεβιδίων, καὶ διὰ τέτων αὖ ἀρῦόμενος ἐκ τῆ καθ' ὅλε μητρῴε σώμα-

σώματος τὴν φυσικὴν ἰκμάδα, πλεκτῶσαν τὸ ἔμφυτον ζωτικὸν θερμὸν, πρῶτον μὲν παραπέμπει αὐτὴν τῷ Σπέρματι, καὶ συνισᾷ τοῦτο εἰς σάρκα· Παραπέμπει δὲ διὰ τῆς αὐλοειδοῦς σαρκὸς τῆς συνημμένης μὲν αὐτῷ, μέχρι δὲ τοῦ Ὀμφαλοῦ τῆς Ἐμβρύου διατεινούσης, καὶ ἔνδοθεν μετ' αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ σιδήρῳ τομῇ ἐκκόπτεται, καὶ χωρίζεται τοῦ Ἐμβρύου ὕστερον. Μεταπηγνυμένης δὲ τοῦ Σπέρματος ὃν εἴρηται τρόπον, πρῶτον πήγνυται ἡ Καρδία, οἷόν τι θεμέλιον καὶ ὄχημα τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ἢ εἰ βέλοιτό τις εἰπεῖν τῆς Ψυχῆς, ἐπεὶ καὶ ἡ Γραφὴ ἀντὶ Ψυχῆς τῷ ὀνόματι χρῆται τούτῳ· ὡς τὸ, εὐφρανθήτω Καρδία ζητούντων τὸν Κύριον. Ὑποτεθείσης δὲ παρὰ τῆς Φύσεως τῆς Καρδίας οἱονεί τινος βάθρου καὶ ὀχήματος τῆς ἄλλης οἰκοδομίας καὶ διαρτίας τῶν μελῶν, καὶ τῆς Ψυχῆς αὐτῆς, συνεξυφαίνεται ἐν ἐκείνῳ τῷ τῆς Φύσεως ἐργαστηρίῳ, ἢ κλίζεται καὶ ἀπαρτίζεται συμμέτρως τοῖς ἀρχαῖς τὸ καθ' ὅλου σῶμα τῇ Φυσικῇ οἰκονομίᾳ κατ' εὐτακτον πρόοδον ἐπιδιδοῦν κατὰ βραχὺ καὶ διαρθρούμενον, καὶ τελειούμενον, καὶ τὴν τῆς Φύσεως πάσης ἀπολαμβάνον καταβολήν· καὶ καιρῷ καλοῦντος πρόεισιν εἰς τὸ ἔξω μετὰ Ψυχῆς, ἣν ἔχει ἐκ Θεοῦ· ἀπειληφὸς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν ψυχικήν τε καὶ σωματικήν· ὅτε καὶ τὰ συνεκλικὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτῶν μεταβαίνουσι τόπον· Οὐκ ἔτι γὰρ ἐκ τοῦ Ὀμφαλοῦ ἀλλ' ἐκ τοῦ Στόματος καὶ ἀναπνεῖ καὶ τρέφεται, καὶ τὴν τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων ἐνέργειαν λαμβάνει, ὧν ἐδενὸς μέτεστιν αὐτῷ ὄντι ἐν τῇ Μήτρᾳ. Καὶ ἔστιν ὁ παντοδύναμος Θεὸς αἴτιος καὶ Δημιουργὸς ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἕτω δὴ καὶ τοῦ λογικοῦ τούτου ζῴου, ὁ καὶ τῷ Σπέρματι τὴν δύναμιν ἐνθεὶς, καὶ ἐν τῇ Νηδύι πᾶσαν τὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν κατασκευάσας διὰ τῆς Φύσεως, καὶ τῶν στοιχειακῶν Ἀρχῶν, καὶ ψυχὴν αὐτῷ ἐγχέας, καὶ τελειώσας διὰ πάντων αὐτὸ. Περὶ τούτου καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὀλίγοις συνελὼν ῥήμασιν, εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ μορφῆς κεφαλαίῳ· ἡ οὐσία μορφωθεῖσα, καὶ εἰδοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ σώ-

„ ματος τῦ ἐμψύχυ, καὶ αἰθητικῦ, καὶ ἀποτελέσασα τὸ
„ Ζῷον, πάλιν τε προσλαβῦσα τὸ λογικόν τε καὶ τὸ θνητὸν,
„ ἀποτελεῖ τὸ τῦ ἀνθρώπυ Εἶδος.

Τὸ δὲ κατὰ τὴν Εὔαν ἔργον τῦ Δημιυργῦ, ἐννοεῖν ἐμποιεῖ τισιν ἔμψυχον ἐπισπᾶσθαι τὴν τῦ Ἀδὰμ πλευράν, καὶ μεταπεπλάσθαι εἰς γυναῖκα, μὴ δεηθεῖσαν ἐμψυχώσεως. Καὶ εἰ μὲν τῇ παντοδυναμότητι τῦτο παρέχεσι τῦ Θεῦ, ἀντερεῖν ἐδεῖ. Ἔξεσι γὰρ ἀεὶ τῷ Θεῷ βελομένῳ μεταμείβειν τὰς Φύσεις. Εἰδὲ τῷ εἰρμῷ τῆς Φύσεως εὐδόκησε γενέσθαι, ἤδη καὶ αὐτῆς συνυποσάσης τῷ Ἀδὰμ, καὶ ἔδει λαβεῖν καὶ ἀρχὴν τῦ ἐνεργεῖν τὰ ἑαυτῆς, εὔδηλον ὡς ὁ διήλαζεν ἡ ἀρχὴ τῆς μετὰ ταῦτα ἐνεργείας· μᾶλλον δὲ ὁμοία γέγονε τῇ περὶ τὸν Ἀδάμ. Ἡ γὰρ Πλευρὰ, ἀντὶ Σπέρματος ἐλήφθη, ὡς ἐπ' ἐκείνε ὁ Χῦς· ἐπεὶ καὶ γειτνιάζει τῇ Ὀσφύϊ, ταμείῳ ὄσῃ τῦ Σπέρματος· ὡς μόριον δὲ σώματος ἐκ τῶν τεσσάρων ὄντος Στοιχείων, ἄψυχον ἔμελλεν ἔσεσθαι. Ἤκεσας γὰρ τῦ Διδασκάλε Ἰωάννε, ὅτι ἄψυχόν ἐσι τὸ Σῶμα καὶ τὰ Στοιχεῖα, ἴσως καθ' ἑαυτὰ θεωρέμενα. Καὶ πόθεν αὐτοῖς ἡ Ψυχὴ ἐμὴ ἐκ Θεῦ; Παρίσησι δὲ τῦτο καὶ ἡ τομὴ οἰσθήτινος μορίε σώματος ἅμα ταύτῃ ὁρωμένε ἀψύχε. Ἀποσπάσα δὲ Ψυχῆς τὶς ἂν εἴποι φρενῶν ἔχων εὖ; Ἡδὲ τῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς διαπλασθέντος τῆς Εὔας σώματος ἐμψύχωσις ἐπροσετέθη τῇ Γραφῇ, ὡς ἑνὸν καὶ τῷ τυχόντι ἀνθρώπῳ διαγνῶναι αὐτὴν ἀπὸ τῦ κατὰ τὸν Ἀδὰμ ὑποδείγματος· ὡς ἐνετέθη καὶ αὐτῷ ἡ Ψυχὴ παρὰ τῦ Πλάσε αὐτῦ, ὡς ἐν ἐκείνῳ.

Εἰσὶ δέτινες οἱ τὴν Ψυχὴν ἀξιῶντες συγκαταβάλλεσθαι τῷ Σπέρματι τελείαν λογικήν· ἐκεῖνο μὲν ἀπὸ τῦ Ἀνδρὸς, ταύτην δὲ ἀπὸ Θεῦ. Καὶ τόγε νῦν ἐῶ, ὡς καὶ αὐτοὶ συντίθενται τοῖς ἄψυχον εἰδόσι τὸ Σπέρμα· εἰ καὶ ἄλλοις αὐτῶν λόγοις συνίσανται τοῖς ἔμψυχον οἰομένοις, ἑαυτοῖς ἀντιφάσκοντες. Εἰ γὰρ ἅμα τῷ καταβληθῆναι ψυχῦται, ἄψυχον ἄρα ἐσὶ μένον ἐν τῇ Ὀσφύϊ·

Εἰ

Εἰ δὲ Ψυχὴ λογικὴ ἐστιν ἐκείνη ἡ ἐμῇ τῷ Σπέρματι καταβαλλομένη, ἐ χωρὶς τῶν συσατικῶν ἔσαι διαφορῶν. Αἱ ἀσιῳδεις γάρ, φησι, διαφεραὶ ὁ μέγας Ἰωάννης, ἐκ εἰσὶ συμβεβηκότα· καὶ παρεσαι σάζεσι, καὶ ἀπεσαι φθέρεσι· διὸ καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ λαμβάνονται. Καὶ πάλιν, διὰ τῶν ἀσιῳδῶν διαφορῶν ἡ ἀσία εἰδοποιεμένη, τοιῆτον εἶδος ἀποτελεῖ, καὶ τοιάδε γίνεται. Τῆτο βέλεται καὶ τὸ Φιλόσοφον ἀξίωμα λέγον. Ἡ περὶ τὸν λόγον καινοτομία φθείρει τὴν φύσιν τῆ ὁρισῆ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων τῆς λογικῆς Ψυχῆς, ἔχεσι προβαλέσθαι τὴν ἐπιπρόσθησιν τῶν συγκλειόντων τὸ σῶμα, ἐκεῖνο εἴργειν αὐτὰ διαφαίνεσθαι. Τὸ δὲ ἀθάνατον αὐτῆς, ὅπερ ἐ πέφυκεν εἴργεσθαι ὑπ' ἐδενὸς, ὀφείλει διαφαίνεσθαι πάντοτε καιρῆ καλῆντος. Ἐκτρωθέντος ἓν τῆ Ἐμβρύῳ, ἢ τεσσαρακονθημέρῳ, ἢ τριμηνιάῳ, ἢ καὶ ἐπέκεινα, ἡ Ψυχὴ ἐκείνε ἔσα ἐνυπόσατος ἐσία κατ' αὐτὲς καὶ ἀθάνατος, ὀφείλει καὶ τόπον ἔχειν εἰς ἀποκατάσασιν ἀπαλλάξασα τῆ σώματος. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων Ψυχῶν τὰ θεῖα λόγια πολλὰς εἶναι τὰς μονὰς παρεδήλωσεν. Ἠξίωσε δὲ μνήμης ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καὶ τὰς τῶν πρὸ ὥρας ἀναρπαζομένων νηπίων, καὶ εἰς προσηκέσας αὐτοῖς μονὰς ἀποκαθισᾷ. Ἐμνήθη δ' ἂν ὁ αὐτὸς, ἢ τὶς ἕτερος καὶ περὶ τῶν ἐκ τῶν ἀμβλωμάτων, εἰ ἤδει τέτοις ἐνέσας τελείας λογικὰς Ψυχάς. Ἀλλὰ μᾶλλον ἤδει, ὡς ἔσιν εἰπεῖν συναποίχεσθαι τοῖς ἀμβλωθριδίοις τὰς Ψυχὰς αὐτῶν, αἰθητικὰς μόνον ἔσας· καθ' ὃ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰρηκε κοινωνεῖν τὸν ἄνθρωπον τοῖς ἀλόγοις. Οὐκ ἄρα ἐσὶν ἐν τῷ Ἐμβρύῳ ἡ ἀθάνατος λογικὴ Ψυχὴ, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἐξεικονισμὸν, ἢ φησιν Ἀναστάσιος. Ἡ τολμησάτωσαν καὶ τὸ ἀθάνατον ἔχειν δυνάμει φάναι ὥσπερ καὶ τὸ λογικὸν, καὶ τὸ διανοητικὸν, καὶ τ' ἄλλα. Πρὸς γὰρ τῇ ματαιότητι, καὶ ἀπάντησιν ἔχει, ὅτι τὸ δυνάμει ὂν, μὴ ὄν ἐσιν, ἕως ἂν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ φθάσῃ. Καὶ ἐδεὶς λόγος οἷός τ' ἂν γένοιτο ἀποδεῖξαι τὸ μὴ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ δυνάμει, ὄν.

Τὴν δὲ σφῶν αὐτῶν δόξαν, ὅτι ἔμψυχόν ἐστι τὸ Σπέρμα, καίτοι ὁμολογηκότες ἄψυχον, εἴπερ ὡς αὐτοί φασι ψυχῆται ἅμα τῇ καταβολῇ, φύραμα ὂν τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἀψύχων ὄντων, ὡς τῷ φιλοσοφωτάτῳ Ἰωάννῃ τῷ ἐκ Δαμασκῦ δοκεῖ. Ταύτην ἓν τὴν δόξαν βελόμενοι συσῆσαι, ἀπὸ τῦ κατὰ τὸν Κυρίον ἡμῶν Ἰησῦν Χριστὸν μυστηρίε ἐπιχειρῦσι φάσκοντες, ὡς ὅλον τὸν Ἀδὰμ ἀναπλάσαι βεληθεὶς ὁ Θεὸς, ὅλον αὐτὸν ἐφόρεσεν ἐκ τῆς ἀειπαρθένε Μαρίας, καὶ τὴν Ψυχὴν ἐκ τῆς ἀδαμιαίας Ψυχῆς ἐκείνης λαβών. Τὸ μέν τοίγε δοξάζειν ἐπισφαλῶς ὡς ἀπὸ τῆς ἀδαμιαίας Ψυχῆς ἐτέχθησαν πολλαί, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς λαμπάδος ἀνάπτονται πολλαί, καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἦλθε καὶ εἰς τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν ἀπὸ τῦ πατρικῦ αὐτῆς Σπέρματος, πρὸς τῷ ἀλόγῳ καὶ ἀλλοκότῳ φρονήματι, ἔτι ἀντιφάσει καὶ τῇ δόξῃ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἁγίων αὐτῆς Διδασκάλων, ἐκ τῦ Θεῦ πλάττεσθαι διδασκόντων τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν τικτομένων ἐν τῷ κυοφορεῖσθαι, ὡς ἤδη δειχθήσεται, καὶ ἐχὶ Ψυχῆς Ψυχὰς γεννώσης, τῦτο ἐπ' αὐτοῖς ἐστὶ φρονέντων ὡς ἐθέλουσιν. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Θεάνθρωπος λόγος ἀνείληφε τὴν ἀδαμιαίαν ψυχὴν, πρὸς τῷ ἀτόπῳ, καὶ ὅσον ἐστὶ βλάσφημον, τραπόιτο εἰς τὰς τῶν φρονέντων ταῦτα καὶ λεγόντων κεφαλάς. Ἐπεται γάρ, ὅτι μετὰ τῦ προπατορικῦ ἁμαρτήματος ἐτέχθη ὁ Θεάνθρωπος Ἰησῦς Λόγος, εἴπερ τὴν ἀδαμιαίαν εἰληφε ψυχὴν ὁ Χριστὸς ἐνεχομένην τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἀλλ' ἁμαρτίαν ἐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτῦ. Ἀλλ' ὑμεῖς, ὦ βέλτιστοι καὶ νέοι Δογματισταὶ τῷ Σπέρματι δωρεῖσθε διαβιβάζειν τὰς Ψυχὰς εἰς τὰς ἐφεξῆς. ὁ δὲ Κυρίος ἐκ ἐκ Σπέρματος ἀνθρωπίνε γεγέννηται. Οὕτω καὶ ἑαυτοῖς περιπίπτετε. Οἱ δὲ τοιῦτοι Μεταγγισμοὶ, καὶ αἱ Γενέσεις τῶν Ψυχῶν ἐρρέτωσαν σὺν τοῖς ἐξευρῦσιν αὐτάς.

Περὶ δὲ τῦ ἀνθρωπίνε τῦ Κυρίε φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι ἐ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν τῆς σαρκὸς ἡ σύστασις ἐγένε-

ἐγένετο τῦ Κυρίε, εὐθὺς γὰρ τέλειον σαρκὶ τὸ κυοφορέ- „
μενον, ὲ τῶς κατὰ μικρὸν διαπλάσεσι μορφωθὲν· ὲδὲ „
γὰρ ἔρηται τὸ κλιθὲν, ἀλλὰ τὸ γεννηθέν. Ἐξ ἁγιωσύ- „
νης ἓν ἡ σὰρξ συμπαγεῖσα, ἀξία ἦν τῇ θεότητι τῦ μο- „
νογενῦς ἑνωθῆναι. Ὁδὲ μέγας Ἀθανάσιος. Ὁδὲ μέγας „
Λυτρωτὴς ὲ τῦ Ἀδὰμ τὸ εἶναι λαβὼν, ἀλλ' ἐκ τῦ Ἀδὰμ „
τὸ χῆμα προσλαβὼν, τὴν Σάρκα λέγω. Σάρκα δὲ λέ- „
γω τὴν μετὰ Ψυχῆς ἀνθρώπινης, καὶ γενόμενος Ἄνθρω- „
πος κατὰ τὸ ὁρατόν. Καὶ ὁ λοιπὸς τῶν Θεολόγων Χορὸς
τὴν τοιαύτην Σάρκα ἐψυχωμένην διδάσκει λαβεῖν τὸν
Κύριον. Καὶ ὲδὲις προηγόρευσε τὴν Ψυχὴν τῦ Κυρίε ἀδα-
μιαίαν, ἀλλὰ τῦ Διαβόλε τῦτό ἐςι τὸ φρόνημα· ὃ καὶ
ἡγησάμενος κατεδυνάσευε καὶ ἐδελῦτο τὰς Ψυχὰς τῶν
Δικαίων. Ταῦτ' ἄρα καὶ τύραννος καὶ δυνάσης καὶ βίαιος
ἀκέει· ὅτι παρὰ τὸ εἰκὸς κατετυράννει τῶν Ψυχῶν, ἃ
ὐκ ἦσαν ὑπόχρεω δίκας ὑπέχειν αὐτῷ. Ἐνθέντοι καὶ
ὁ Κύριος ὅλον τὸ ἀνθρώπειον εἶδος, ἤτοι σῶμα ἔμψυχον
ἀνείληφεν ἐκ τῆς Θεοτόκε, τῆς τῦ Ἀδὰμ ἁμαρτίας
ἀμέτοχον. Καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας ἐν τῇ πρὸς ἀδέλ-
φιον ἐπίσκοπον ἐπιςολῇ φησι. Τὸ Σῶμα τῦ Κυρίε, πῶς „
ὲ πανάγιον καὶ πάνσεπλον ἀληθῶς, ὃ ὑπὸ μὲν τῦ Ἀρχαγ- „
γέλε Γαβριὴλ εὐηγγελίδη, ὑπὸ δὲ τῦ Πνεύματος τῦ „
ἁγίε ἐπλάδη, καὶ τῦ λόγε γέγονεν ἔνδυμα προσκυνητόν; „
Καὶ πάλιν, ὅτι ἐν τῇ Γαςρὶ τῆς Παρθένε ἔπλασεν ὁ Θεὸς „
ἄνθρωπον, ἄνευ σπορᾶς ἐνεργείᾳ τῦ ἁγίε Πνεύματος. Ἡ „
δὲ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀνθρωπεία Φύσις εἰληφθεῖα τὴν κατάραν, „
πρὸς ἅπαν τὸ γένος διατείνει κατὰ τὸν μέγαν Κύριλλον, „
Φάσκοντα συνῳδὰ καὶ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ· Χοϊκοὶ γάρ „
ἐσμεν ὡς ἐκ χοϊκῦ τῦ Ἀδὰμ, παραπεμψάσης ἡμῖν τῆς „
ἀρᾶς τὴν φθοράν· δι' ἧς καὶ ὁ τῆς ἁμαρτίας εἰσέδυ Νό- „
μος ὁ ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκός. Εἶεν. „

Τῦ δὲ μακαρίε Ἀποςόλε λέγοντος, ὅτι ὁ Λευὶ ἐν τῇ Ὀ- „
σφύϊ τῦ Ἀβραὰμ ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ Μελχισε- „
δὲκ, ὄντος τῦ Λευὶ τετάρτε ἀπὸ Ἀβραὰμ, τὶ δεῖ νοεῖν;

Ὅτι τρεῖς ἄνθρωποι ἦσαν ἐν τῇ Ἀβραὰμ Ὀσφύϊ, ὁ Λευὶ καὶ ὁ τότε Πατὴρ ὁ Ἰακὼβ, καὶ ὁ τότε πάλιν ὁ Ἰσαάκ; Ἢ τρεῖς Ψυχαὶ ἦσαν; Ἢ τρία Σπέρματα; Καὶ πάλιν,
» ὅταν λέγῃ, ὡς οἱ ἐκ τῶν Υἱῶν Λευὶ τὴν Ἱερατείαν λαμβά-
» νοντες, Ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατεῖν τὸν λαὸν κατὰ τὸν
» Νόμον, τουτέστι τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθό-
» τας ἐκ τῆς Ὀσφύος Ἀβραάμ. Τίνι λόγῳ φήσομεν τὸν μακάριον Ἀπόστολον; Ὅτι τοσαῦτα Σπέρματα ἦσαν ἐν τῇ Ὀσφύϊ τῦ Ἀβραὰμ ἐψυχωμένα; ἐγὼ δὲ λέγω καὶ ἄψυχα, ὅσα καὶ ὁ λαός. Καὶ τὶς ἂν εἴποι τοῦτο; Τὸ γὰρ Σπέρμα τότε συνίσταται ἐν ἑκάστῳ τῶν Ἀνθρώπων, ὅτε ἡ Φύσις ἑτοιμάσει προαγαγεῖν αὐτό· ἔ ἡ σύστασις ἐκ τῶν τεσσάρων ἐστὶ στοιχείων, ὄντων ἀψύχων ὡς ὁ ἐκ Δαμασκῦ Διδάσκαλος ἐξηγήσατο. Ἀλλ' ἦν δῆλον ὡς κατὰ τὴν σπερματικὴν μόνην δύναμιν, ἣν ἐπισύρονται τὰ Σπέρματα πάντα, εἴτε Φυτῶν, εἴτε ὠντινωνῦν ἀπὸ τῦ ἐξ ἀρχῆς δημιουργηθέντος οἰκείᾳ εἴδει θείῳ προστάγματι. Τὸ θεῖον γάρ φησιν ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνὸς πρόσταγμα δύναμιν ἐνέθηκε τοῖς Σπέρμασιν αὐξητικὴν, καὶ θρεπτικὴν, καὶ Σπερματικὴν, ἤτοι ὁμοίᾳ γεννητικήν. Ὁρᾷς, ὅτι δύναμιν ἔχει ὁμοίᾳ γεννητικὴν ἀπὸ τῦ θείου προστάγματος τὸ Σπέρμα; Ταύτην τοίνυν τὴν δύναμιν ἕλκει τὸ Σπέρμα ἀπὸ τῦ πρώτου Ἀνθρώπου συνεκδοχικῶς, ἀφ' ἧς ὅμοιοι ἐκείνῳ γινόμεθα· οὐκ ἔτι δὲ οὐσίαν Ψυχῆς. Παρίτω καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας
» ἐν τῷ περὶ Σαρκώσεως τῦ Χριστῦ Φάσκων. Οὐχ ὁμοούσιος
» ἦσα ἡ Σὰρξ τῆς τῦ Λόγου Θεότητος ὡς συναΐδιος, ἀλλὰ
» ἰδία κατὰ Φύσιν γενομένη, καὶ ἀδιαίρετος καθ' ἕνωσιν ἐκ
» Σπέρματος Δαβὶδ, καὶ τῦ Ἀβραὰμ, καὶ τῦ Ἀδὰμ, ἐξ
» ἧς καὶ ἡμεῖς γεγεννήμεθα.

Τῇ τοιαύτῃ ἓν Σπερματικῇ δυνάμει καὶ ἡ τῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ ἁρὰ μέχρις ἡμῶν διῆκνεῖται, κατὰ τὴν εἰκόνα τῦ Σίτου, τῦ γυμνῦ μὲν, καὶ δίχα προκαλύμματός τινος ἐσπαρμένου, αὐξομένου δὲ καὶ εἰς τελείωσιν ἥκοντος μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ πατροπαραδότων ἐπιβλημάτων, ἃ τὴν ἀρχαίαν ἁμαρτίαν εἰκονίζουσιν, ἐφεπομένην ἀεὶ τοῖς

Σπέρ-

Σπέρμασιν, οἷς ἐκ ἐφαρμότ|ει, εἴτις εὐφυῶς βέλοιτο λέγειν δυνάμει κεκῆσθαι τὰ ἀποτελέσματα, ἥως ἐνδεχομένως. Δύναται γὰρ τὸ Παιδίον γενέσθαι γραμματικὸν, ἢ ἐκ ἐνδέχεται. Τὸ δὲ Σπέρμα ἀρξάμενον ἀκολουθίας, ἀναγκαίως ἀποτελεῖ τὸ ὅμοιον, καὶ ἀδύνατον ἄλλως γενέσθαι, εἰ μὴ ἐξαμβλωθείη· ὅπερ ἐκ ἔστι πρὸς αὐτῦ, σύμπλωμα δὲ μᾶλλον κωλυτικόν. Καὶ χῶρός τις εἰς οἰκοδομὴν οἰκίας εὖ ἔχων, ἐνδέχεται δέξασθαι οἰκίαν, καὶ ἐκ ἐνδέχεται. Ἀρξαμένης δὲ τῆς οἰκίας κλίζεσθαι, ἐκ εὐθὺς ἀπὸ γραμμῆς εἶδος οἰκίας, ἀλλὰ θεμέλιοι, καὶ ἕτερ ἀκόλουθα. Εἶτα ἀναγκαίως τελειῦται ἐν τῷ εἴδει ἡ οἰκία, καὶ ἐκ ἄλλοτι. Καὶ τὸ Εἶδος ἔτε πρότερον τῆς Ὕλης, ἔθ' ὕστερον, ἀλλὰ συναπαρτίζεται τῇ Ὕλῃ. Κἂν χρόνιος ἡ οἰκοδομία γίνηται, τὸ Εἶδος ἐ διαφέρει τῆς Ὕλης χρόνῳ. Οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπεία Ψυχὴ συντρέχει μετὰ τῦ Σώματος, καὶ ἔτε Σῶμα καθ' ἑαυτὸ συνίσταται, ἔτε Ψυχὴ προϋπάρχει τῦ Σώματος. Συγκλίζεται δὲ καὶ συναύξει αὐτῷ, καὶ διαπλαθέντι, καὶ ὀργάνε τάξιν ἀπειληφότι ἐπιλάμπει αὐτῷ, ὡς Ἐντελέχεια καὶ Εἶδος αὐτῦ. Καὶ ἵνα συλλήβδην εἴπω τὸ πᾶν, δοκεῖ καὶ τῷ ἱερῷ Δαμασκηνῷ, ὁ Ἄνθρωπος κατὰ τὸ ἀπὸ τῶν τεσσάρων Στοιχείων σύγκραμα, ἐξ ἧ τὸ Σπέρμα καὶ τὸ Σῶμα κοινωνεῖ τοῖς ἀψύχοις, τῆς Φυτικῆς μόνον μετέχων Ψυχῆς· εἶτα καὶ τῆς τῶν ἀλόγων μετέχει, τῆς σπερματικῆς ἐκείνης δυνάμεως, δηλαδὴ, προκοψάσης καὶ γενομένης αἰσθητικῆς· εἶτα τελειῦται καὶ τὴν τῶν λογικῶν δέχεται νόησιν, ἐπεισκριθείσης πάντως ἐν αὐτῷ θεόθεν τῆς λογικῆς τε καὶ νοερᾶς, ἐκ ἔτι δυνάμεως, ἢ δυνάμει ἔσης, ἀλλ' ἐσίας ἐνυποστάτε μετὰ τῶν αὐτῆς συστατικῶν διαφορῶν καὶ ἰδίων, Βασιλίδος τρόπον ἐν ἡτοιμασμένοις βασιλείοις, καὶ πρεπέσαις ταῖς παρασκευαῖς λαμπρῶς μεθ' ὅτι πλείσης τῆς δορυφορίας ἀποκατασάσης. Τοιαῦτα γάρ τινα αἱ φθάσασαι ψυχικαὶ δυνάμεις τῇ σφῶν αὐτῶν κυρίᾳ τῇ λογικῇ Ψυχῇ προητοίμασαν· αἵτινες εἰσδεξάμεναι αὐτὴν οἰκείαν ἔσαν αὐτῇ, καὶ δυνάμεις αὐτῆς γε

γενημέναι μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτῆς αὖ ἀντιλαβομένης αὐτῶν, ὡς οἰκείων δυνάμεων, μίαν σύνθετον ὑπόστασιν ἐκ Ψυχῆς καὶ Σώματος, τὸν ἐκ Ψυχῆς καὶ Σώματος λογικὸν ἄνθρωπον ἀπετέλεσαν. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς Φιλοσόφων ἐκ τῶ περὶ ἐνυποστάτε Κεφαλαίω φησί. Κυρίως Ἐνυπόστατόν ἐστι, καὶ τὸ σὺν ἄλλω διαφόρω κατὰ τὴν οὐσίαν, εἰς ὅλα τινὰς γένεσιν συντιθέμενον, καὶ μίαν ἀποτελῶν ὑπόστασιν σύνθετον. Οὔτε δὲ ἡ Ψυχὴ μόνη λέγεται Ὑπόστασις, οὔτε τὸ Σῶμα, ἀλλ' Ἐνυπόστατα. Τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελέμενον Ὑπόστασις ἀμφοτέρων.

Ἡ δὲ παρὰ τῶ ἐν ἁγίοις Πατρὸς Γρηγορίε τῶ Νύσσης εἰσαγομένη περὶ τούτε τῶ Ζητήματος Γνώμη, ἀπηγόρευται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συμβαίνουσα τῆ ὠριγενιακῆ Φλυαρίᾳ τῆ προϋπαρξιν ὑποτιθεμένη τῆς Ψυχῆς τῶ φάσκειν ἔμψυχον εἶναι τὸ Σπέρμα καὶ τὴν Ψυχὴν ἐκ τῶν ἄνω τῶ γένες ἕλκειν προγόνων. Ἔχε δὲ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῶν πλατωνικῶν, ἢ καὶ ἀπεκηρύχθη, καὶ ἀναθέματι καθυπεβλήθη διὰ τῆς Πέμπλης τῶν Οἰκεμενικῶν, ὡς ἡ Βίβλος διέξεισι τῶν συνοδικῶν Πράξεων ἑτωσίν. Ἡ Πέμπλη συνήθροισε Σύνοδος τῶν ἑξῆ, ἁγίων Πατέρων κατά τε τὸ Ὠριγένες, καὶ τῶν ἀλλοκότων ἐκείνε Δοξῶν, καὶ τῶν πρεσβευόντων τὰ ἐκείνε, Διδύμε καὶ Εὐαγρίε· οἵτινες τῶν Ψυχῶν προϋπαρξιν ἐδογμάτιζον, καὶ τέλος τῆς Κολάσεως ἔλεγον· ἐς καὶ Ἀναθέματι, καθυπέβαλον, καὶ μετὰ τῶν ἑξῆς προσεθησομένων αὐτοῖς. Ὁ δὲ γε τὰ θεῖα σοφὸς Μάξιμος, δεινὸν ἡγησάμενος ὑπάγεθαι τῆ Ὠριγενιακῆ αἱρέσει τὸν ἐνδοξότατον ἐν θεολογίᾳ, καὶ ἑδενὸς τῶν ταύτης προηγόρων ἐνδευτέρω τατλόμενον, προέχοντα δὲ μᾶλλον πολλῶν, ἐχ ἥκιστα δὲ καὶ ταῖς ἠθικαῖς Ἀρεταῖς ταῖς τὸν Ἄνθρωπον οἰκειόσαις Θεῶ, αἰδοῖ τότε ἐπαινετῆ, εἵλετο καθυφεῖναί τι τῆς ἀκριβείας ἐν τούτω τῶ ζητήματι, καὶ πλέον, τι τῶ διατεταγμένω παρὰ τῶν λοιπῶν Ἱερῶν Διδασκάλων γνωματεῦσαι, εὐγνωμόνως τὰ τῶ Γρηγορίε εἰς τὴν εὐσεβῆ διαζόμενος δόξαν. Ἃ δὲ

ἔχεσιν

ἔχθσιν ἐμφαινομένην καθαρῶς τὴν τῦ Ἱερῦ Μαξίμυ διάνοιαν, ἣν αὐτὸς ἐπιτίθησιν αὐτοῖς, καὶ ἀγῶνα μὲν ἀνείλετο, τὸ μὲν ἀφαιρῶν, τὸ δὲ προστιθεὶς· εἴπως τῇ τοιαύτῃ μεσιτείᾳ οἷός τε γένοιτο συμβιβάσαι τοῖς ἄλλοις τὸν Ἱερὸν Γρηγόριον. Ἀλλ' ἐκ ἐξεγένετο αὐτῷ ἱκανῶς τῦτο ποιῆσαι, εἰ καί τι πλέον παρέσχετο, ἢ ἡ τῶν λοιπῶν Διδασκάλων συμφωνία παραδίδωσι.

Τίνες δὲ ἦτοι; Πρῶτον μὲν ὁ τῆς τρίτης Συνόδυ Καθηγεμὼν ὁ μέγας Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς τὺς Πρεσβυτέρυς καὶ Μονάζοντας ἐπιστολῇ ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν πράξεων τῆς τρίτης Συνόδυ κειμένῃ, (ἧς ἡ ἀρχὴ· Ἀφίκοντο μέν τινες) ἔτως αὐτῇ λέξει φησίν. Ἔοικε δέ πως τῷ καθ' ἡμᾶς τόκῳ τὸ ἐπὶ τῦ Χριστῦ Μυστήριον. Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς Μητέρες ὑπηρετῆσαι τῇ Φύσει πρὸς γένεσιν, ἔχθσιν ἐν τῇ Μήτρᾳ κατὰ βραχὺ πηγνυμένην τὴν σάρκα, καὶ ἀφράστοις τισὶν ἐνεργείαις Θεῦ προϊῆσαν, καὶ τελειθμένην εἰς μορφὴν Ἀνθρωπίνην. Ἐνίησι δὲ τῷ Ζώῳ τὸ Πνεῦμα Θεὸς καθ' ὃν οἶδε τρόπον. Πλάττει γὰρ Πνεῦμα Ἀνθρώπυ κατὰ τὴν τῦ Προφήτυ φωνήν. Ἕτερος δὲ Σαρκὸς, καὶ ἕτερος ὁμοίως ὁ τῆς Ψυχῆς Λόγος ἐστίν. Ἀλλ' εἰ καὶ γεγόνασιν αἱ Γυναῖκες μόνων τῶν ἀπὸ γῆς σωμάτων Μητέρες, ἀλλ' ἓν ὅλον ἀποτεκῆσαι τὸ Ζῷον, τὸ ἐκ Ψυχῆς λέγω καὶ Σώματος, ἐχὶ μέρος λέγονται τεκεῖν. Καὶ μετ' ὀλίγα, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ τῦ Ἀνθρώπυ Ψυχὴ τῷ ἰδίῳ συναπογεννᾶται Σώματι, καὶ ὡς ἓν λελόγισται πρὸς αὐτὸ, καίτοι τὴν Φύσιν ἑτέρα. Καὶ ἔτω μὲν ὁ μακάριος Κύριλλος, συνῳδὰ φθεγγόμενος Βασιλείῳ τῷ μεγάλῳ, ταῖς κατὰ μικρὸν διαπλάσεσι μορφῦσθαι λέγοντι ἐν τῇ Μήτρᾳ τὸ Ἔμβρυον. Ἀλλὰ καὶ συναπογεννᾶσθαι λέγει τὴν Ψυχὴν τῷ Σώματι.

Λέγοιτο δ' ἂν Σῶμα Ἀνθρώπινον μετὰ τὸν ἐξεικονισμὸν, κατὰ τὸν Θεῖον Ἀνασάσιον. Πρὸ τύτυ γὰρ σαρκίον ἐστὶν ἀμόρφωτον, καὶ ἐκ ἂν λέγοιτο Σῶμα ἀνθρώπινον.

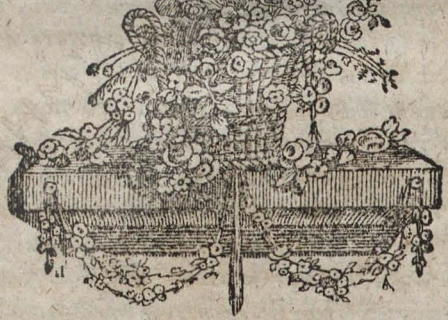
Ὥσπερ ἐδὲ ὁ θεμέλιος οἰκία, ἀλλ' οἰκίας θεμέλιος. Καὶ τὰς Μητέρας ὑπηρέτας εἶναι λέγει τῆς φύσεως, ἐν μόνοις τοῖς ἀπὸ τῆς γῆς Σώμασιν, ὡς τῆς Ψυχῆς ἀφικνεμένης ἐξ Οὐρανῦ παρὰ Θεῦ. Ἡδὲ τῦ Προφήτε φωνὴ τὸ· Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς Καρδίας αὐτῶν, ἤτοι τῶν Ἀνθρώπων, τί ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ κατὰ μίαν ἑκάστην ἰδιαζόντως, καὶ μὴ κατὰ τὴν Φυσικὴν τῦ Σπέρματος πρόοδον πλάττεθαι παρὰ Θεῦ; Καὶ τὸ· Ὁ πλάσων Ἄνθρωπε Πνεῦμα ἐν αὐτῷ, ἢ τί ἕτερον, ἢ τῦτο βάλεται; ἔ καὶ ὁ μέγας Κύριλλος ἐν τῷ πρὸς Βασιλίδας λόγῳ μέμνηται, καὶ διερμηνεύων φησίν. Ἐφ' ἑνὸς δὲ προσώπε πολλάκις διπρόσωπον ἡμῖν εἰσφέρεται λόγε χῆμα, καὶ κατ' ἀδέναν τρόπον ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν· οἷον φέρε εἰπεῖν, ὡς εἰ λέγοιτο περὶ Θεῦ παρὰ τῆς Θεοπνεύστε Γραφῆς· Ὁ πλάσων Πνεῦμα Ἄνθρωπε ἐν αὐτῷ. Καί τοι πῶς ἐχὶ πᾶσιν ἐναργὲς ὡς ἐκ ἂν νοῖτο παρὰ τὸν Ἄνθρωπον ἕτερον τὸ ἐν αὐτῷ πλατῦόμενον Πνεῦμα; Τὸ δὲ τῦ ἁγίε Πνεύματος δοχεῖον, ὁ μακάριος Ἰσαὰκ ἐν δευτέρῳ λόγῳ τῦ πρώτε αὐτῦ Βιβλίε ἔτως αὐτῆ λέξει φησίν. Ὥσπερ ἀδύνατον ἵνα ἔλθῃ ἡ Ψυχὴ εἰς γένεσιν, χωρὶς τελειότητος τῆς διαπλάσεως τῦ Σώματος σὺν τοῖς μέλεσιν αὐτῦ, ἔτως ἀδύνατον εἶναι τὴν Θεωρίαν τὴν δευτέραν Ψυχὴν, ἥτις ἐςὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀποκαλύψεως, χωρὶς τῆς τελειώσεως τῦ ἔργε τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐςὶν οἶκος γνώσεως τῆς δεχομένης τὰς Ἀποκαλύψεις. Ὁ δὲ ἅγιος Αὐγεςῖνος ἔτω φησί. Διαπεπλασμένῳ καὶ ὀργάνῳ τάξιν ἀπειληφότι τῷ Ἀνθρωπίνῳ Σώματι, κλιζομένη θεόθεν ἐγχεῖται ἡ λογικὴ Ψυχὴ, καὶ ἐγχεομένη κλίζεται. Καὶ ὁ μέγας καὶ γενναῖος Ἰωὴβ ὁ πολύτλας πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην καὶ ποιητὴν τὸν λόγον ποιέμενος ἔφη. Μνήθητι ὅτι πηλόν με ἔπλασας, εἰς δὲ γῆν με πάλιν ἀποςρέφεις. Ἢ ἐχ ὥσπερ γάλα με ἤμελξας, ἔπηξας δέ με ἶσα τυρῷ· Δέρμα καὶ Κρέα ἐνέδυσάς με, Ὀστέοις δὲ καὶ Νεύροις ἐνεῖράς με· Ζωὴν δὲ καὶ ἔλαιον ἔθε παρ' ἐμοί· ἡ δὲ Ἐπισκοπή σε ἐφύλατέ με τὸ Πνεῦμα; Ὁρᾷς πῶς ἅπαντες συμφώνως τῇ ἀκολε-

ἀκολουθία τῆς φύσεως ἐχόμενοι, τελειῶσι τὸ Ζῶον τῷ λόγῳ· ἅμα δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα, παρὰ Θεοῦ πλατυνόμενον ἐγχεῖσθαι αὐτὸ διδάσκουσιν; Ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου Ζῶον αὐτὸ ἀποκαλοῦσιν, ἐ ῥητορικῇ κομψείᾳ χρώμενοι, ἀδὲ ταῖς τῆς ἔξω μωρίας μᾶλλον εἰπεῖν, κατὰ τὸν Μακάριον Παῦλον, ἢ σοφίας θέσεσιν ἑπόμενοι. Ἑτέρᾳ γὰρ σοφίᾳ καὶ ἰδιαζούσῃ αὐτῷ τὰ πάντα δεδημιούργηκε, καὶ δημιουργεῖ ὁ παντοδύναμος Θεὸς· ἢ καὶ οἱ τοῦτον φέροντες ἐν σοφίσιν αὐτοῖς, τὰ περὶ τούτων ἡμᾶς παρεγγυῶσιν, οἷς καὶ πείθεσθαι δεῖ τοιούτοις ὄσι, καὶ ἔτω φθεγγομένοις μετὰ τοῦ Πνεύματος. Τούτοις συνᾴδει καὶ ὁ μακάριος Θεοδώριτος ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς, ὃς ἐστι πέμπτος κατὰ Ἑλλήνων αὐτῷ λόγος, λέγων. Ταῦτα μὲν ὁ Νομοθέτης ἐν τῇ κοσμογενείᾳ συνέγραψε. Παραπλήσια δὲ καὶ τοῖς Νόμοις διδάσκει. Περὶ γὰρ τῆς Ἐγγύμονος τῆς ἔκλινων πληγῶν ἀμβλωσκούσης διαλεγόμενος, διαμορφοῦσθαι πρότερον ἐν τῇ Νηδύϊ τὸ Βρέφος, εἶθ' ἔτω ψυχοῦσθαι, ἐ θύραθέν ποθεν τῆς Ψυχῆς εἰσκρινομένης, ἀδὲ γε ἐκ τῆς γονῆς φυομένης, ἀλλὰ τῷ θείῳ ὅρῳ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐντεθέντα Νόμον ἐκ Θεοῦ δεχομένης τὴν γένεσιν. Καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν μακαρίων καὶ θεολόγων Ἀνδρῶν, τοῦτ' αὐτὸ συμφωνοῦντας εὑρήσει ζητῶν τις, οἷς ἔργον γέγονέ ποτε ἡ περὶ τούτου σκέψις. Εἰδέ τις ὑπὲρ τὸ μέτρον τῇ πείρᾳ χρώμενος, ἔροιτο, τὴν πεῦσιν ὑποκρινόμενος, τὸ πότε, καὶ πῶ, καὶ πῶς ἡ τῆς Ψυχῆς εἰς τὸ Σῶμα γίνεται εἰσοίκησις μαθεῖν σκεπτόμενος, (ὅπερ ἐ συνίσταται τῇ τοῦ Κυρίλλου γνώμῃ λέγοντος καθ' ὃν οἶδε τρόπον ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι συναπογενναται τῷ σώματι.) ἰτέον αὐτῷ παρ' αὐτὸν τὸν δρῶντα, ἐφ' ᾧ πυθέσθαι καὶ μαθεῖν, καὶ ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι. Τὰ γὰρ θαυμάσια αὐτοῦ τὶς διηγήσεται; φησιν ὁ Προφήτης; Εἰ δὲ ἐχ οἷόν τέ ἐστιν αὐτῷ τοῦτο, ἀλλ' ἀναμενάτω βραχύ. Μικρὸν γὰρ ὅσον ὅσον ὁ Κύριος ἔρχεται καὶ ἐ χρονιεῖ, ὅτε καὶ τῷ θείῳ αὐτοῦ κελεύσματι τὰ Στοιχεῖα μὲν τὴν συνεισφορὰν ἐργάζονται τῶν Σωμάτων· ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτῶν συστάσεως εἰώθασι ποιεῖν. Αἱ δὲ Ψυχαὶ

ἐν

ἐν αὐτοῖς ἀφίξονται, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς ὑφισαμένοις διὰ τῆς φύσεως καὶ τῶν Στοιχείων ἀφικνῆνται Σώμασι. Καὶ τότε γνώσονται σαφῶς πᾶς ὅστισῦν τὲς τρόπες ἐρευνῶν, πῶς ἡ τῆς Ψυχῆς ἐνοίκησις γίνεται τῷ Σώματι, καὶ ἀπὸ τῦ Τέλες τὴν Ἀρχὴν ἕσεται, ἐὰ μὴ βέλοιτο καὶ ἄμφω ἀπὸ τῶν εἰκότων καὶ εὐλόγων μεταμαθεῖν. Καὶ ταῦτα διασαφῆντος τῦ μακαρίε Ἀποσόλε,*) ὅς ἐσι σόμα Χριςῦ, ἓ διδάσκοντος ἀκέειν ἐσὶ λέγοντος αὐτῦ τῦ Χριςῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τὲς αἰῶνας, ἀμήν.

*) Καὶ πῶποτε διεσάφησεν ὁ Ἀπόσολος τὸν Τρόπον, καὶ τὸν Χρόνον, καὶ τὸν Τόπον, ἢ τὰ εἰκότα καὶ εὔλογα, καθ' ἃ ἐνίησι τῷ Ζῴῳ τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός; „ Ἢ ὅτι τῦτο λέγει, ὅτι ἄρτι γινώσκομεν ἐκμέρες· „ Ὅτε δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκμέρες καταρ- „ γηθήσεται. Ἀ Κορινθ. ΚΕΦ. ΙΓ'. Ἐδάφ. Θ.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΜΗΔΕΙΑΣ ΘΕΟΦΑΝΗΝ.

Περὶ τῆς Λογικῆς καὶ Ἀνθρωπίνης Ψυχῆς ἐπισήσαντος τῷ προηγησαμενῳ ἐν ταῦθα τέτε Συγγράμματι περὶ τῆς αὐτῆς Ὑποθέσεως.

Ἐδεξάμεθά σε τὸ Σύγγραμμα, καὶ καλῶς ἐπισήσαντες, ὡς ἠξίες, αὐτὸ μὲν ἐπηνέσαμεν ἐπαίνων ἄξιον ὂν, τῷ συγγραψαμένῳ δὲ συνήθημεν· τῦτο μὲν, τῆς πολυμαθῦς ἀκριβείας περὶ τὰ θεῖα· τῦτο δὲ, καὶ τῆς θεόθεν ὁδηγίας πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ἀληθῶν, ἣν ἀκ ἔστιν ἐκείνης ἄνευ εὑρεῖν, κἂν πάνυ τὶς ᾖ σοφὸς περὶ τὲς λόγες· Ἐμπνεῖ δὲ ὁ Θεὸς τοῖς μετ' εὐλαβῦς προσεδρίας καὶ μετριωτέρῳ Φρονήματι τὴν χάριν ταύτην αἰτῦσιν. Ἡμεῖς δ' ἔτε πρότερον ἀντιλέγοντές τῳ, τὸν περὶ Ψυχῆς ἐκεῖνον συντεθείκαμεν λόγον, ἔτ' ἀναγκαῖον ὂν ἐδαμόθεν, ἔτε δίκαιον ἄλλως, ἔτε πρέπον ἡμῖν. Φίλω δὲ

δέ τινι ζητήσαντι συντεθεικότες πεπόμφαμεν, ἐδ' αὐτὸν εἰδότες τῇ ἡμετέρᾳ κρίσει προσθέσθαι βελησόμενον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δυνησόμενον, ἀλλὰ φίλον ἐζητηκότα περιϊδεῖν μὴ κρίναντες δεῖν. Καὶ τῇ σῇ νῦν Ἱερότητι τὸ τῆς ἀγάπης χρέος πληρῶντες, τὸ παρὸν ἀντιπέμπομεν. Ἠξίας γὰρ ἡμᾶς μεταθεμένας νῦν τὸ τῆς γνώμης φιλήσυχον, ἐπισῆσαι μὲν τῷ Συγγράμματί σε καλῶς· ἐκφῆναι δέ σοι τὰ δόξαντα περὶ τούτε. Καὶ σὺ μὲν ἐκ ἀμέσως ἡμῖν ἔπεμπες, ἔτε γράφων ἠξίας ὑπ' εὐλαβείας, ἀλλά τῳ τῶν οἰκειοτάτων ἡμῖν ταῦτα γράφων ἐδήλες. Ἡμεῖς δ' ἀμέσως σοι τὴν γνώμην δηλῶμεν, τὸν περὶ τῆς σιγῆς νόμον λύοντες.

Τὸ μὲν ἓν πρότερον ἐκεῖνο περὶ Ψυχῆς ἡμῖν Σύγγραμμα, ζητήματος εἶχε τάξιν. Ὅθεν ἐδείκνυτο μὲν, ἃ περὶ τῶν λοιπῶν Ψυχῶν γένες, καὶ τῆς πρὸς ἀλήλας τε καὶ τὴν λογικὴν αὐτῶν τάξεως, ἁπλῶς τε καὶ χωρὶς σκοπεμένης, καὶν τῇ παρασκευῇ τῦ τῆς Ψυχῆς ὀργάνε τῦ Σώματος πᾶσι τοῖς σοφῶς ἐζητακόσι δοκεῖ. Πρὸτείνετο δὲ, καὶ ἄτις ἂν ἀπορίη. Ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἀληθεζάτοις ἀντιτάξαθαι τῷ δοκεῖν τε καὶ λόγε χάριν πρὸς μείζω τῆς ἀληθείας βεβαίωσιν, καὶ τῦτο πᾶσι Σοφοῖς ἐσπέδασαν. Οἱ δ' ὀλίγα εἰδότες, ἀντὶ τῶν ἀληθῶν ταῖς πρὸς ταῦτα μᾶλλον Ἀντιθέσεσι τίθενται. Ἐλυόμεν τοίνυν τὰς πρὸς τὴν ἀλήθειαν δοκέσας ἀντιθέσεις οἰκείως. Αἱ δ' ἦσαν ἡ περὶ τῦ ῥύπε τῆς προγονικῆς Ἁμαρτίας. Ἡ περὶ τῦ πεπαῦθαι τῦ δημιεργεῖν τὸν Θεόν. Ἡ περὶ τῆς Εὔας, ὅτι μὴ κατὰ τὸν Ἀδὰμ παρῆχθαι γέγραπται, προσεχὴς αὐτῷ καὶ δεύτερος Ἄνθρωπος γενομένη. Ἡ περὶ τῶν πορνικῶν συναφειῶν. Ἡ περὶ τῶν ἀπίσων καὶ πονηρῶν. Ἐκ τέτων γὰρ ἔδοξε τὸν πρόσθεν χρόνον τισὶ δεῖν ἂν μᾶλλον τῷ Σπέρματι καὶ τὰς ἀνθρωπείας συνεῖναι Ψυχὰς, ὥσπερ τὰς ἄλλας, ἢ ἐκ Θεῦ δημιεργεμένων τά δε συμβαίνειν. Καὶ τότε μὲν εὐθὺς βραχὺ τὸ Σύγγραμμα ἦν, τῦ καιρῦ ποιῆντος ἕτω πέμπειν τῷ φίλῳ. Μετ' ὀλίγον δὲ προθήκαις ηὐξημένον, τῦ καιρῦ τετὶ συγχωρῆντος, πολλοῖς ἐζητηκόσιν ἐκδέδο-

ται.

ται· ὑφ' ὧν οἶμαι καὶ πολλαχῆ τῆς γῆς αὐτὸ διεσπάρθαι. Οὐκ οἶδα δ' εἰ καὶ αὐτόθι παρά σοι, ἢ τῳ τῶν ἄλλων φίλων κατήντησε, καὶ δηλοίης ἂν ἡμῖν ἐπισείλας. Ἐκεῖνο μὲν τοιοῦτον ἦν. Ἔσαι δέ σοι καὶ τὸ παρὸν, βραχὺ μὲν, τῷ καιρῷ τοῦτ' ἀπαιτοῦντος, ἱκανὸν δὲ Σοφῷ τυγχάνοντι, κἂν ἔλαττον ᾖ. Ὁμῶ γὰρ τὴν σὴν βεβαιώσει περὶ τοῦ ζητήματος γνώμην, καὶ κρίσις μὲν περὶ τοῦ Συγγράμματος ἔσαι τοῦ σοῦ. Τῶν δὲ πρόσθεν ἡμῖν ἐπεσταλμένων τῷ φίλῳ βεβαίωσις. Χρείας δὲ καλέσης, καὶ τρίτον ἴσως ζητήσοντι πέμψομεν, εἰ καὶ τὸ Πνεῦμα ἔτι τῷ πηλῷ παραμένοι, τῷ Θεῷ τῇ τῆς ζωῆς παρατάσει ταύτης παιδεύοντος ἅμφω τώδε.

Ἀλλὰ δέοι γ' ἂν μᾶλλον ἀρκεῖσθαι σέ τε καὶ ἡμᾶς τοῖς καλῶς ἐγνωσμένοις περί τε ἄλλων καὶ τῶν ἡμετέρων Ψυχῶν, καὶ τῷ δεδωκότι Θεῷ τὴν χάριν εἰδέναι. Τὴν δὲ πολλὴν φροντίδα ποιεῖσθαι περὶ τοῦ μέλλοντος, ὃ χάριν ἡμῖν αἱ Ψυχαὶ, καὶ Ψυχῶν εἵνεκα πρὸς ὑπεργίαν μὲν, ὥδε· ἐκεῖ δὲ, πρὸς κοινωνίαν μόνην τὰ σώματα. Τότε γὰρ τῷ μὲν ὅπως γέγονεν ἕκαστος, λόγος ἡμῖν ἐδεὶς ἔσαι. Καὶ αἱ νῦν γὰρ ἀγνοοῦσαι Ψυχαὶ, τότε μαθήσονται, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν νῦν ἀγνοουμένων εἴσονται τότε. Ἐργῳ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως εἴσονται, ὅτι τὸ χωρισθῆναι τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς σωμάτων, καὶ ζῆν χωρισθείσας, καὶ τὸ συναφθῆναι μετὰ τοσοῦτον αὖ χρόνον ἐκ θαύματος, ἐπόμενον ἦν τῷ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν Φυσικῶς ἐνεῖναι καὶ συνεῖναι τοῖς σπέρμασιν· ὃ καὶ σὺ πάνυ σοφῶς ὥσπερ σφραγίδα τῷ καλῷ Συγγράμματι τέθεικας. Καὶ ἡμὲν τῶν Σωμάτων Ἀνάστασις ἐκ ἄνευ θαύματος ἔσαι, τῷ παραυτίκα μᾶλλον, ἢ τῷ ἐκ τῶν στοιχείων αὖ συνίσασθαι καὶ ἀναμορφοῦσθαι παραδοξοποιουμένη. Ἤδη τούτοις τῶν Ψυχῶν ἕνωσις ἐ σὺν θαύματι. Ἐκ γὰρ τοῦ πρὸς ταῦτα τότε πρῶτον ἡνῶσθαι παρὰ Θεῷ, πρὸς τὸ καὶ πάλιν ἑνῶσθαι, τῷ Θεῷ βεληθέντος ἂν, εἰθισμένην τε ἐν ἑαυταῖς καὶ σωζομένην τὴν Φυσικὴν ῥοπὴν ἔχουσι. Ταυτὶ μὲν ἴν μαθήσονται τότε καλῶς αἱ νῦν ἀγνοοῦσαι Ψυχαί. Τὸ δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον αὐταῖς, ἢ τὸ

χεῖρον

χείρον μαθεῖν, τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ἔσαι τὸ τέλος καὶ ὁ καιρὸς, ὁποτέραν ταῖν ὁδοῖν ἂν ἕλοιντο. Ὅθεν τοῦτο δεῖ μάλιστα φροντίζειν ἡμᾶς. Ἐπεὶ δ' ὑπ' εὐνοίας τῆς πρὸς τὸν φίλον τότε προήχθημεν, ἐδέ σοι δυναίμεθ' ἂν νῦν σιωπᾶν εὐνοίᾳ μείζονι, καὶ πολλῶν χάριν ὀφειλομένην τῶν θεόθεν σοι κεχορηγημένων καλῶν.

Οἱ τῆς Ἐκκλησίας τοίνυν Διδάσκαλοι (Ἰέναι γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον δεῖ) τῷ μὲν Σπέρματι συνεῖναι τὴν νοερὰν Ψυχὴν καὶ ἀσώματον, καὶ συνεζιέναι τε καὶ συπείρεσθαι ἀπαξίωσι, πολλῶν ἀτόπων ἕνεκα, καὶ ἀδυνάτων ἑπομένων ἐξ ἀνάγκης ταύτῃ τῇ θέσει. Τῷ δὲ Σώματι ὀργανικῶς μορφωθέντι, καὶ αὐτὴν εὐθὺς ἐνδημιεργεῖσθαι λέγεσι. Καὶ τότε δὴ τῇ ἐξ ἀμφοῖν ταῖν Φύσεοιν Σώματός τε καὶ Ψυχῆς ἀπαρτίσει, καὶ εἰς ἓν ἄτομον συνόδῳ συνεστηκότα τὸν Ἄνθρωπον ἐκεῖθεν προβαίνειν ἄρχεσθαι, ταῖς θατέρῳ τῶν μερῶν ἀρμοττούσαις ἐπιδόσεσιν, αἳ καὶ τῷ συναμφοτέρῳ τρόποις ἄλλοις λογίζονται, αἰτίαν ἔχουσαι λοιπὸν αὐτὴν τὴν Ψυχὴν, καὶ τὰς ταύτης δυνάμεις. Τὴν δὲ τῆς Ψυχῆς ἐν τῷ νοερῶς ἐνεργεῖν πρόβασιν σημειωσόμεθα, προϊόντος τοῦ λόγου.

Καὶ φεύγει μὲν ἡ σοφὴ Θέσις αὕτη τὴν Ὠριγένους περὶ τῆς τῶν Ψυχῶν προϋπάρξεως δόξαν ἐκ τῶν πλατωνικῶν ἀνασχεθοῦσαν λήρων. Ἀπήλλακται δὲ καὶ τῆς τοῦ Κιττιέως Ζήνωνος μετὰ πολλῶν ἄλλων ἑπομένων αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς παγκοσμίου πλάνης καιρόν. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ Ἀπολιναρίου ἐν τῷ τῆς ἀληθείας καιρῷ προελομένου καὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ Ζήνωνος καὶ Κλεάνθους, εἰ καὶ μετά τινος διαφορᾶς. Οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀνθρωπείαν ψυχὴν τῷ Σπέρματι συμμιγνύντες καὶ συγκιρνῶντες, καὶ φθαρτὴν εἶναι ταύτην ἐνόμιζον. Καὶ τότε ἐλέγχει πάνυ σοφῶς καὶ δικαίως ὁ θεόσοφος καὶ μακάριος Θεοδώριτος ἐν τοῖς κατὰ Ἑλλήνων λόγοις, ὡς λίαν ὑβριστικῶς καὶ ἀτόπως διειλεγμένους περὶ Ψυχῆς. Ἀπολινάριος δὲ συνεῖναι τῷ Σπέρματι τὴν Ψυχὴν ἐφρόνει, καὶ συμπροϊέναι παρὰ τοῦ σπείροντος καὶ συπείρεσθαι. Καὶ θνητὰς μὲν ἐκ ἔλεγε τὰς ἀνθρωπείας Ψυχάς· γίνεσθαι δὲ Ψυχὰς ἐκ Ψυ-

χῶν,

χῶν, καθάπερ ἐκ Σωμάτων Σώματα, ὡς ἐκ κοινῆς ἀρχῆς τῆς τῦ Σπέρματος. Καὶ Ζήνων μὲν διχῶς ἐψεύδετο· ἡ δ' ἀκολουθία κατὰ λόγον αὐτῷ συνέβαινε. Ψευδεῖ γὰρ ἡγεμένῳ ψεῦδος ἑπόμενον εἶχεν. Ἀπολινάριος δὲ πλέον μὲν εἶχε Ζήνωνος τὸ τὴν Ψυχὴν ἀθάνατον λέγειν· (ὅπερ ἦν ἀληθὲς.) ἡγεμένῳ δὲ ψευδεῖ, τὴν ἀληθῆ συνέπλεκε δόξαν ὑπ' ἀμαθίας, καὶ πολλοῖς τῦ περὶ τέτων πλανᾶσθαι γέγονεν αἴτιος. Ἀλλὰ καὶ τῶν ὑστέραν τῦ Σώματος δοξασάντων ποτὲ τὴν Ψυχὴν, καὶ θύραθεν εἰσιῦσαν, (οἳ πολλαῖς κατεμερίζοντο δόξαις ἐντεῦθεν περὶ αὐτῆς.) κἀκείνων τὸ ψεῦδος ἡ σοφωτάτη τῶν Διδασκάλων Θέσις ἐκπέφευγε. Μετριώτεροι δ' ἦσαν περὶ τὸ ψεῦδος, οἱ τὴν Ψυχὴν συγκαταβάλλεσθαι πεφρονηκότες τῷ Σπέρματι. Ἐκ τῦ ἀνδρὸς μὲν τὸ Σπέρμα, τὴν δὲ Ψυχὴν ἀπὸ Θεῦ. Οὔτε γὰρ τὸ Σπέρμα τῆς λογικῆς Ψυχῆς αἴτιον ἐδόκει φρονεῖν, ἔτε τὸν ἀπείραντα· ἀλλὰ περὶ τὸν τῆς παραγωγῆς χρόνον τε καὶ τρόπον σφαλλόμενοι, τῷ μὴ προσέχειν ἐθέλειν, ἢ μὴ δύνασθαι τῇ τε Γραφῇ καὶ τοῖς Ἱεροῖς Διδασκάλοις, καὶ αὐτοὶ τῆς πρὸς τὰς τὰ χείρω φρονῦντας διαφορᾶς ὀλέθρου τι κερδαίνοντες ἦσαν. Ἀλλὰ πρὸς τὴν προκειμένην ἀκολουθίαν ἐπάνιμεν.

Τῷ Σπέρματι μὲν ἕν ἐ συνεῖναι λέγεσιν οἱ Διδάσκαλοι τὴν λογικὴν Ψυχήν. Τὸ γὰρ Σπέρμα ἔπω ζῶν ἐστι Σῶμα, ὀλέθρου τοιαύτῃ πρέπον Ψυχῇ· εἰ μήτις αὐτὸ λέγοι Σῶμα, κατὰ τὸν κοινότερον τῦ Σώματος λόγον· ᾧ δὴ πρὸς τὸ Ἀσώματον ἀντίκειται γε τὸ Σῶμα. Οὕτω δὲ καὶ τὰ Στοιχεῖα Σώματα λέγονται, εἰ καί ἁπλᾷ τῇ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν παραθέσει. Ἀλλ' ἐκ τῦ Ἀνθρωπείε Σπέρματος τὸ Ἀνθρώπειον Σῶμα Φυσικῇ τινι προόδῳ, (ἣν ὁ Δημιεργὸς τῆς Φύσεως ἔταξεν ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα, ἢ καὶ μικρόν τι πρός.) γεγονὸς, τῶν συνοίκων αὐτῷ Ψυχῶν εὐτάκλως ὑπεργασῶν, εὐθὺς καὶ τὴν λογικὴν Ψυχὴν ὑπὸ Θεῦ δημιεργεμένην εἰσδέχεσθαι τὴν οἰκείαν τῷ ἀπείροντι. Κἀντεῦθεν ἐστὶ τὸ, ἅμα Σῶμά τε εἶναι καὶ Ἀνθρώπειον, καὶ

Ψυχὴν Ἀνθρωπείαν· ὡς ὁπότε πρώτως αὐτὸ μεμορφωμένον ἦ, καὶ ὠργανωμένον, αὐτίκα καὶ τῆς Ψυχῆς θεόθεν ἐγκτιζομένης ἑτοίμῳ τῷ δεκτικῷ καὶ οἰκείῳ γε καὶ προσήκοντι, καὶ ταύτης χάριν ἡτοιμασμένῳ. Τὸ γὰρ ἅμα εἶναι, ἐ τὸ συμπεφυκέναι δηλοῖ μόνον, ἢ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ γίγνεσθαι, κἂν μὴ ᾖ συμπεφυκότα, ἀλλὰ καὶ πλείοσιν ἄλλοις τρόποις ἔστι καὶ λέγεται, ὧν ἔστι καὶ ὁ νῦν ἡμῖν ὡρισμένος. Ὁ τοίνυν μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν λόγῳ τὴν τῶν πρώτων Ἀνθρώπων δημιουργίαν ἀκολόθως τῇ τῦ Μωσέως θεόθεν ἐπιπνοίᾳ περὶ αὐτῶν ἐκλιθεὶς· Τὰς μὲν νοερὰς Φύσεις ἅμα φησὶν, ὑπέστησεν ὁ Θεὸς, ἔτε δύναμιν αὐταῖς ἔδωκε τῦ προάγειν ἀφ' ἑαυτῶν ἄλλας Φύσεις, ὡς μὴ κατὰ λόγον ὂν τῦτό γε. Τῶν δ' αἰσθητῶν ὁπόσα γενητὰ καὶ φθαρτὰ ποιεῖν ἐβελήθη κατ' εἶδος, ἑνὶ προσάγματι καὶ ἁπλεσάτῳ παραγαγών· τὰ μὲν ἐκ γῆς, τὰ δ' ἐξ ὑδάτων, καὶ δύναμιν δέδωκε τῦ προάγειν ἐκ διαδοχῆς ὁμοίας· τῶν μὲν ἀμέσως ἐκ γῆς τε καὶ ὕδατος γινομένων, τῶν δὲ τῇ τῶν Σπερμάτων διαδοχῇ· τῶν Στοιχείων αὐτοῖς τροφήν τε καὶ αὔξησιν διδόντων μέχρι τῆς αὐτῶν τελειώσεως. Καὶ ἔτω διακέκριθον ἀλλήλων, Νῆς τε καὶ Αἴθησις. Οὔπω δὲ ἦν κρᾶμα ἐξ ἀμφοτέρων, ἐδέ τις μίξις τῶν ἐναντίων. Συναιρῶμεν δὲ τὴν τῦ μεγάλε διάνοιαν, τὴν ἐν τῷ πλάτει τῶν λέξεων, ὥσπερ καὶ τὰ τῆς παινοτέρας ταύτης καὶ συνθέτε, καὶ διὰ τῦτο πάντων ὑσάτης Δημιουργίας ἐγκώμια παρίεμεν νῦν, τῦ προκειμένε μόνον φροντίζοντες· Τό δ' ἐσὶν ὁ τρόπος τῆς ἐκ τῶν ἔτω διεξηκότων τῦ Ἀνθρώπε Δημιουργίας· ταὐτὸ δ' ἀπάντων ἡμῶν εἰπεῖν, ὃν αὐτῇ λέξει τῇ δε παρίσησι. Τῦτο δὴ βεληθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι Λόγος, καὶ Ζῶον ἓν ἐξ ὁρατέ τε λέγω καὶ ὁρατῆς κλίσεως, δημιργεῖ τὸν Ἄνθρωπον. Καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τὸ Σῶμα, ἤδη προϋποσάσης, παρ' ἑαυτῦ δὲ πνοὴν ἐνθεὶς, ἣν δὴ νοερὰν Ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεῦ οἶδεν ὁ Λόγος, οἷόν τινα Κόσμον δεύτερον, ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ τῆς γῆς ἵσησιν, Ἄγγελον ἄλλον· καὶ τὰ ἑξῆς. Ὥσπερ

ἓν

ἓν ὁ θεῖος Μωσῆς τῇ ἱστορίᾳ τῆς διαφόρε πρός γε τὰ ἄλλα παραγωγῆς τῶν Ἀνθρώπων, εἰς ἄλλην τε ἡμῶν ὠφέλειαν ἐχρήσατο θεολογικήν τε καὶ ἠθικήν, καὶ ὅπως ἂν τῇ αὐτῇ ὁδῷ καὶ ἡμᾶς αὐτὸς εἰδῶμεν νῦν γίνεσθαι· καὶ τὸ μὲν Σῶμα προσεχῶς ἐκ τῆς ὕλης ἔχειν, καὶ διὰ ταύτης ἐκ τῦ Θεῦ, τὴν δὲ Ψυχὴν ἀμέσως παρ' αὐτῦ· ἕτω καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος, τέτων τῶν ὠφελειῶν ἕνεκα, πρὲργε τὰ κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν παραγωγὴν ἐξηγήσατο. Μᾶλλον δὲ Θεός ἐσιν ὁ Μωσεῖ πρώτῳ ταῦτα ἐμπνεύσας χάριν ἡμῶν, καὶ δι' αὐτῦ τῷ Γρηγορίῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις. Τότε μὲν ἓν παρὰ τῆς γῆς ὡς ὕλης τὸ Σῶμα ἔλαβεν, ἐ τάξει τινὶ καὶ προόδῳ σωματώσας αὐτὴν, ἀλλ' εὐθὺς ποιήσας Σῶμα Ἀνθρώπειον· τὴν δὲ Ψυχὴν ἔτε ἐξ ὕλης προϋποκειμένης, ἔτε μεταβολῆς τινος προηγησαμένης, ἀλλ' ἀμέσως ἐκ τῦ μὴ ὄντος δεδημιεργηκὼς, ἐνέπνευσε τελείῳ καὶ ὀργανωμένῳ τῷ Σώματι· ὥσε λόγῳ μὲν εἶναι ὑσέραν, ὡς ἐπὶ πάσης Ἐντελεχείας ἐσίν· ἔργῳ δὲ μετὰ τὸ Σῶμα ἦρχθαι· τῦτο μόνον ὑσερῆσαν αὐτῦ ὅτι ἐν αὐτῷ γέγονεν, (ἐ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἄλλως γίνεσθαι.) καὶ τῦτο πλέον ἔχειν τῶν Ἐντελεχειῶν, ἃς ἀχρόνως τῇ τελειώσει τῶν ὑλῶν συνεπανθεῖν οἱ τῶν Σοφῶν ὁρίζονται λόγοι. Οὐ γὰρ Ἐντελέχεια μόνον ἐσὶν ἡ λογικὴ Ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ μείζες ἄλλας ἔχει τάξεις πρὸς τὸ Σῶμα τοιαύτῃ Φύσει, καὶ ἕτω γενομένῃ πρεπέσας, καὶ ἕτω διαμένειν μελλέσῃ, καὶ ἕτως εὐδαιμονεῖν. Καὶ τὸ Σῶμα δὲ τῆς ἁπλῶς λεγομένης Ὕλης διέσηκεν, ὥπερ ἡ Ψυχή ἐσιν ἡ λογικὴ συναπλέα· ἃ νῦν ἐ δεῖ πολυπραγμονεῖν. Τότε μὲν ἓν ὁ Δημιεργὸς ἡμῶν ἕτω πεποίηκεν. Ἐν δὲ τῇ κατὰ διαδοχὴν γενέσει, δέδωκεν ἐκεῖθεν ἀντὶ γῆς ὕλην τὸ Σπέρμα· ἓ παρὰ τῦ ἀνδρὸς ἐναπειρομένε τῷ θήλει, καὶ ἀλλοιώσεσι κατὰ μικρὸν καὶ αὐξήσεσιν ἐν ὡρισμέναις ἡμέραις εἰς τὸν τῦ Ἀνθρωπείε Σώματος λόγον ἐλθόντος, ὡς μηκέτι λοιπὸν Σπέρμα εἶναι· Σῶμα δὲ, Ἀνθρώπῳ πρέπον τε, καὶ Ψυχῇ Ἀνθρωπείᾳ, (εἰ καὶ ἀμυδρὸν ἔτι καὶ βραχὺ τῇ ποσότητι, ὡς εἰκός ἐσιν, ἐν ἀρχῇ.) εὐθὺς παρ' ἑαυτῦ

τὴν πνοὴν ἐντίθησι, τετέσιν ἐκ Δημιεργίας τὸ Πνεῦμα. Τὸ μὲν γὰρ Σῶμα κατὰ διαδοχὴν οἷόν τ' ἦν γίνεσθαι, καὶ εὔλογον ἦν τῇ προόδῳ τε Σπέρματος, σωματικῆς τε καὶ συνθέτε φύσεως ἀμφοῖν ὄντων. Τὴν δὲ λογικὴν καὶ νοερὰν Ψυχὴν καὶ ἀσώματον, τὴν θείαν εἰκόνα ἀμέσως ἐχρῆν ἐκ τε πάντα πληρέντος καὶ περιέχοντος θείε Λόγε παράγεσθαι, καὶ κλίζεσθάτε ὁμε, καὶ ἐμπνεῖσθαι.

Λέγεται μὲν γὰρ ὁ Ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα Θεε γεγενῆσθαι, ἀλλὰ διὰ τὴν Ψυχὴν τετο λέγεται. Καὶ ἡ Ψυχὴ δὲ εἰκών ἐσι Θεε κατά γε μόνον τὸν Νᾶν κυρίως, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ νοερὰς ἐνεργείας, οἷς ὁ Ἄνθρωπος τῶν ἄλλων ὑπερέχει κτισμάτων· δι' ὃ καὶ μόνος αὐτὸς εἰκὼν τε Θεε λέγεται. Συνῆψε μὲν ἓν εἰς ἔνδειξιν τῆς παντοδυνάμε Σοφίας καὶ Ἀγαθότητος αὐτε τὰς ἐναντίας ἔτω Φύσεις εἰς μίαν ὑπόςασιν· Σῶμα δὴ καὶ Ψυχήν. Ἀλλ' ἔτε τὴν Ψυχὴν προακλικὴν καὶ ποιητικὴν ἑτέρας Ψυχῆς πεποίηκεν εἶναι, (Τετο γὰρ ἐδὲ τῶν ὑψηλοτέρων Πνευμάτων τε καὶ Νῶν ἐδενὶ δέδωκεν, ὡς τῷ πρώτῳ νῷ καὶ πάντων αἰτίῳ, τετέσιν ἑαυτῷ μόνῳ προσῆκον. Νᾶς δὲ καὶ ἡ Ἀνθρωπέια Ψυχὴ, καὶ τῆς τῶν ὑψηλοτέρων νῶν φύσεώς τε καὶ τάξεως, εἰ καὶ σὺν ὑφέσει χάριν τε συνημμένε. Οὕτω γὰρ Θεὸς ἐβελήθη.) ἔτε τὸ ἀνθρώπειον Σπέρμα προακλικὸν καὶ ποιητικὸν τῆς ἀνθρωπείας Ψυχῆς τῆς οἰκείας εἰκόνος εἶναι ἠθέλησεν. Ἧκει γὰρ ἐκ τε Σπέρματος φυέντι τῷ Σώματι, τοιέτῳ νῷ συναπλεθαι παραδόξως. Αἴτιον δὲ αὐτῇ καὶ γόνιμον τὸ Σπέρμα γίνεσθαι κατ' ἐδένα τρόπον οἷόν τ' ἂν ἦν, ἔτ' ἔδει. Τί γὰρ ἂν ἔχε πλέον τῶν ἀλόγων Ζώων, ἢ καὶ Φυτῶν Ἄνθρωπος, καὶ ἡ ἐκ Θεε πνευθεῖσα τέτῳ Ψυχή; Περὶ μὲν τῶν Ἀλόγων ἐν τῇ Γενέσει λέγεται, ὅτι ἡ Ψυχὴ αὐτε ἐν τῷ αἵματι αὐτε ἐσιν. Ἀλλὰ καὶ περὶ τε Ἀνθρώπε ἐν τῷ Ἐκκλησιαςῇ λέγεται, ἕως ὁ Χᾶς εἰς τὴν γῆν ἐπισρέψει ὅθεν ἦν, καὶ ἐπανέλθοι τὸ Πνεῦμα πρὸς τὸν δόντα αὐτό. Οὐ γὰρ περὶ τε Ἀδὰμ τε τ' ἐκεῖ, περὶ δὲ παντὸς Ἀνθρώπε λέγε-

λέγεται. Ὥστε τῶν Ἀνθρώπων ἑκάστῳ κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν, Θεός ἐστιν ὁ διδοὺς τὸ Πνεῦμα ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς· ἐχ ὁ θορὸς, ἐδὲ τὸ ἐξ αὐτῆ πηγνύμενον Σῶμα, (Ἡ γὰρ ἄνκαὶ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα πρὸς τὴν γῆν μετὰ τῶν αἰτίων ὑπέ-
5 στρεφεν.) ἐδ' ὁ Πατὴρ· (τὸ γὰρ Σπέρμα δίδωσι μόνον, τὸν Χᾶν τὸν εἰς τὴν γῆν ἐπιστρέφοντα.) ἐδ' ἐμπνεῖ· (Θεᾶ γὰρ τᾶτό ἐστι μόνε.) ἐδ' ἐμπνέοιτ' ἂν ὁ θορὸς· ἐδὲ πάρεστιν αὐτῷ μορφεμένῳ γᾶν ὕστερον ὁ πτείρας, καὶ δεκλινῷ τᾶ Πνεύματος γενομένῳ.

10

Διὸ καὶ τῶν μὲν ἄλλων κλισμάτων ἐ λέγεται Πατὴρ ὁ Θεὸς, καί τοι Δημιεργός τε ὢν αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τῆς κατὰ διαδοχὴν αὐτῶν ἐκεῖθεν Γενέσεως Αἴτιος, τῷ δύναμιν αὐτοῖς τότ' εὐθὺς δεδωκέναι τοιαύτην, καὶ μέ-
15 χρι τέλες διδόναι τῷ βέλεσθαι. Μόνων δὲ τῶν Ἀνθρώπων Πατὴρ ἠξίωσε λέγεσθαι· καὶ ἔτω καλεῖν αὐτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπει, ὡς μόνων τε εἰκόνι θείᾳ τετιμημένων· καὶ τότε μὲν, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰδικῶς ὑποφαίντων καὶ γενικῶς· ἀτομικῶς δὲ καὶ νῦν ὑπ' αὐτᾶ γινομένων τῷ μέρει μόνον
20 τᾶ Πνεύματος, ὥστε μηδέν τι προσίσεσθαι τῇ τότε διδομένῃ κατ' εἶδος διαδοχῇ, καὶ μέχρι νῦν πληρεμένῃ, τὴν ἐν τοῖς ἀτόμοις ἐξ αὐτᾶ συνεργίαν. Κελεύει δ' ἐπειδὰν αὐτὸν καλῶμεν Πατέρα, τὸ ἐν Οὐρανοῖς προσιθέναι, ὡς καὶ γήϊνον ἡμῶν ἐχόντων Πατέρα. Ἀλλ' ὁ μὲν γήϊνος τᾶ
25 ἐν ἡμῖν γήϊνε Πατὴρ ἐστιν. Ὁ δ' ἐράνιος, καὶ ἀμφοῖν μέν ἐστι Δημιεργὸς τᾶτε ἐρανίε ἐν ἡμῖν καὶ γηΐνε, μᾶλλον δέ ἐστι τᾶ ἐρανίε Πατὴρ, ὡς βελτίονός τε καὶ ὑψηλοτέρε, καὶ τρόπῳ ὑψηλοτέρῳ τῇ ἀμέσῳ παραγωγῇ τὸ εἶναι λαμβάνοντος. Φημὶ τοίνυν ἐπανιὼν, ὡς ἐ μόνον τῷ εὐ-
30 σεβεῖ λόγῳ κατακολεθῶν σοφώτατος ὤν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἱερᾷ Γραφῇ συνᾴδων ὁ μέγας Γρηγόριος, ὃς ἡμῖν ἀντὶ βάθρε τοῖς παρᾶσι γέγονε λόγοις, ἔν τε τοῖς λόγοις, ἔν τε τοῖς ἔπεσιν αὐτᾶ, πανταχᾶ τὴν τοιαύτην περὶ τῶν Ψυχῶν ἡμῶν ὑφηγεῖται γνώμην, καὶ δίδωσι.

35

Καὶ ἤρκει μὲν τὸ τῆ Ἐκκλησίᾳ τῆ. Ἀλλὰ καὶ παντα-
χῆ τῶν θείων Γραφῶν τὴν δόξαν ταύτην εὑρεῖν ἔστιν ἐναρ-
γῆ. Τί γὰρ ἐναργέστερον τῆ· Ὁ πλάσας κατὰ μόνας
τὰς Καρδίας αὐτῶν, τὰς Ψυχὰς δηλονότι· τετέστι κατὰ
μίαν ἑκάστην ἰδιαζόντως, καὶ μήτε πάσας ὁμῆ, μήθ' ἑκά-
στην κατὰ τὴν Φυσικὴν πρόοδον τῆ Σπέρματος; Τί δὲ σα-
φέστερον τῆ· Ὁ πλίζων Ἀνθρώπε Πνεῦμα ἐν αὐτῷ, ὁ τὴν
ἀσώματον δηλονότι καὶ νοερὰν τῆ Ἀνθρώπε Ψυχὴν ἐν αὐ-
τῷ πλίζων τε καὶ δημιεργῶν; Καὶ τί δεῖ πάντα καταλέ-
γειν; Ἐντεῦθεν ἡγμένος καὶ ὁ θεολογικώτατος Κύριλλος
ὁ τῆς τρίτης Συνόδε Καθηγεμὼν, ἐν τῇ πρὸς τὰς μονάζον-
τας ἐπιστολῇ ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν πράξεων τῆς τρίτης Συνόδε
κειμένῃ, (ἧς ἡ ἀρχὴ· Ἀφίκοντο μέν τινες) ἔτως αὐτῇ λέξει
φησίν. Ἔοικε δὲ πως τῷ καθ' ἡμᾶς τόκῳ τὸ ἐπὶ τῆ Χριτῆ
Μυτήριον. Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς Μητέρες ὑπηρετῆσαι
τῇ Φύσει πρὸς γένεσιν, ἔχουσιν ἐν τῇ Μήτρᾳ πηγνυμένην
κατὰ μικρὸν τὴν σάρκα, καὶ ἀφράτοις τισὶν ἐνεργείαις
τῆ Θεῆ προιῆσαν, καὶ τελειωμένην εἰς μορφὴν ἀνθρωπί-
νην. Ἐνίησι δὲ τῷ Ζώῳ τὸ Πνεῦμα Θεὸς, καθ' ὃν οἶδε τρό-
πον. Πλάττει γὰρ Πνεῦμα Ἀνθρώπε ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν
τῆ Προφήτε φωνήν. Ἕτερος δὲ σαρκὸς, καὶ ἕτερος ὁμοίως
ὁ τῆς Ψυχῆς λόγος ἐτίν. Ἀλλ' εἰ καὶ γεγόνασιν αὗται
τῶν ἀπὸ γῆς Σωμάτων Μητέρες, ἀλλ' ὅλον ἀποτεκῆ-
σαι τὸ Ζῷον, τὸ ἐκ Ψυχῆς λέγω καὶ Σώματος, ἐχὶ μέ-
ρος λέγονται τεκεῖν. Οὐδ' ἂν εἴποι τις, Φέρε εἰπεῖν, τὴν
Ἐλισάβετ, σαρκοτόκον μὲν, ἃ μὴν ἔτι καὶ ψυχοτόκον.
Ἐκλέτοκε γὰρ ψυχωθέντα τὸν Βαπτιτὴν, καὶ ὡς ἓν ἐξ
ἀμφοῖν τὸν Ἄνθρωπον ἐκ Ψυχῆς λέγω καὶ Σώματος. Ὡς
ἓν ἐκδηλοτάτης ἔσης καὶ πᾶσιν ὁμολογημένης, καὶ τοῖς
ἀντιδοξῆσιν αὐτοῖς τοῖς περὶ Νετόριον τῆς τοιαύτης τῶν
ἀνθρωπείων Ψυχῶν ὑπάρξεως, ἐκ ταύτης τὴν ἀμαθῆ
Νετορίε δόξαν ἐλέγχει. Ἔτι καὶ τῶν κανονικῶν Γρα-
φῶν ἔτιν ἡ περὶ τῆς Ψυχῆς αὕτη Γνώμη. Ἐκεῖθεν γὰρ
αὐτὴν καὶ Κύριλλος καὶ Θεοδώριτος Φέρουσι. Καὶ συνοδική
ἔτι Γνώμη ταῖς πράξεσιν ἐγκειμένη τῆς τρίτης Συνόδε. Καὶ

τρί-

τρίτον, ὅτι τῇ τοιαύτῃ περὶ Ψυχῆς Γνώμῃ, τὴν ἀσέβειαν ἐξορίζουσι Νεοῤῥίζοι Κύριλλός τε καὶ ἡ Σύνοδος. Τῇ αὐτῇ καὶ ἡ τῶ Ἀπολιναρίου ἀναιρεῖται δυσέβεια. Οὐκοῦν ὡς κανονικαῖς Γραφαῖς καὶ Συνόδοις καὶ Διδασκάλοις πολλοῖς καὶ μεγάλοις συνιστάμενη τὸ κράτος ἔχει. Πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἀπείρας, Πατὴρ λέγεται καὶ γεννήτωρ ὅλως τοῦ γεννηθέντος εὐλόγως, καὶ τοι τῆς Ψυχῆς ἐκ ὧν αἴτιος. Τοῦ γὰρ καὶ τὴν Ψυχὴν γενέσθαι, ὅθεν ἂν εὐλόγως γίνοιτο, τὴν ὑλικὴν παρασκευὴν αὐτὸς ἐδεδώκει· εἰ καὶ χρόνῳ μὲν πρότερον, τῇ Φύσει δ' ὕστερον ἦν τὸ παρ' αὐτοῦ δεδομένον, ὡς ἐπὶ πάσης ἔχει τῆς ὕλης. Ὅθεν καὶ τοῦ συναμφοτέρου Πατήρ ἐστιν, εἰ καὶ τοῦ μέρους αἴτιος ἦν. Τὸ γὰρ συναμφοτέρον ἐστὶν Ἄνθρωπος. Θατέρου δὲ χωρὶς, ἐκ ἂν εἴη τὸ συναμφότερον. Ὁ δὲ μακάριος καὶ πάνσοφος Θεοδώριτος, ὁ θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην πᾶσαν σοφίαν ἐν Βιβλίοις ἀναριθμήτοις ἠκριβωκὼς, ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς λόγῳ, ὃς ἐστὶ πέμπλος κατὰ Ἑλλήνων αὐτῷ, τοιάδε φησί. Ταῦτα μὲν ὁ νομοθέτης ἐν τῇ κοσμογενείᾳ συνέταξε. Παραπλήσια δὲ καὶ ταῖς Νόμοις διδάσκει. Περὶ γὰρ δὴ τῆς Ἐγκύμονος τῆς ἔκλινων πληγῶν ἀμβλωσκούσης διαλεγόμενος, διαμορφοῦσθαι πρότερον ἐν τῇ Νηδύϊ λέγει τὸ Βρέφος, εἶθ' ἕτω ψυχοῦσθαι. Οὐ θύραθέν ποθεν τῆς Ψυχῆς εἰσκρινομένης, ἐδέ γε ἐκ τῆς γονῆς φυομένης, ἀλλὰ τῷ θείῳ Ὁρῶ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐντεθέντα Νόμον ἐκ Θεοῦ δεχομένης τὴν γένεσιν. Τοῦτο καὶ ὁ γενναῖος Ἰὼβ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἀγῶσι, πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην καὶ ποιητὴν διαλεγόμενος, ἔφη. Μνήσθητι ὅτι πηλόν με ἐποίησας, εἰς δὲ γῆν με πάλιν ἀποστρέφεις. Ἢ οὐχ ὥσπερ γάλα με ἤμελξας, ἔπηξας δέ με ἴσα τυρῷ. Δέρμα καὶ Κρέα ἐνέδυσάς με, Ὀστέοις δὲ καὶ Νεύροις ἐνεῖρας με· Ζωὴν δὲ καὶ ἔλεον ἔθου παρ' ἐμοί· ἡ δὲ Ἐπισκοπή σου ἐφύλαξέ μου τὸ Πνεῦμα; Διὰ δὴ τούτων ἔδειξε μὲν τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν, ἔδειξε δὲ τῆς παιδοποιίας τὰς ἀφορμὰς, καὶ τὸν μικρὸν ἐκεῖνον σπόρον εἰς μυρίας ἰδέας μεταμορφούμενον, καὶ τηνικάδε τὴν Ψυχὴν δημιουργουμένην τε καὶ συναπτομένην τῷ

» Σώματι· καὶ μέν τοι καὶ μετὰ τὰς ὠδῖνας τὴν θείαν ἐπι-
» κρείαν φρεῤῥῦσαν καὶ κυβερνῶσαν. Ταῦτα μὲν ὁ σοφώ-
τατος Θεοδώριτος ἄριστα συμβιβάζων τὸν μέγαν Μωσῆν·
ἐν οἷς τήν τε παραγωγὴν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ἱστόρησεν
ἐκ Θεῦ, καὶ τὴν ποινὴν διέκρινε περὶ τῶν ἐκ πληγῆς ἀμ-
βλωθέντων. Ἐλάττω μέν αὐτὴν ὁριζόμενος, ὅταν ἀμ-
βλωθῇ μὴ ἐξεικονισμένον· μείζω δὲ, ὅταν ἐξεικονισμένον.
Ἐξεικονισμένον δ' ἔφησι τὸ μεμορφωμένον. Ὅταν δὲ μορφω-
θῇ καὶ Ψυχὴν ἔχῃ παρηγμένην ἐκ τῦ Θεῦ τὴν θείαν εἰκό-
να, καὶ διπλῆν ἔχει τὸν ἐξεικονισμὸν, καὶ Ἄνθρωπός ἐστι
τότε. Περὶ δὲ τῦ διπλῆ τότε καὶ προσεχῶς ἐξεικονισμῦ,
ἐκ Ἀνθρωπος τὸ ἠμβλωμένον, ἀλλ' ἁπλῶς ἔμβρυον. Διὸ
καὶ μικρὰν ὁρίζει τότε τὴν τιμωρίαν. Ἂν δ' ἐξεικονισμέ-
νον ἀμβλωθῇ ταῖς πληγαῖς, ἢ νεκρὸν, ἢ ἠκρωτηριασμέ-
νον, τὴν τοῖς φονεῦσιν, ἢ ἀκρωτηριασταῖς ὡρισμένην ἐπι-
τίθησι τιμωρίαν, τὸ Ψυχὴν ἀντὶ Ψυχῆς δίδοσθαι, καὶ
Ὀφθαλμὸν ἀντὶ Ὀφθαλμῦ, καὶ Χεῖρα ἀντὶ Χειρὸς, καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Ταῦτα μὲν ἓν φησι Μωϋσῆς
ἐν τοῖς Νόμοις, ἀρίστην καὶ σοφωτάτην κρίσιν δοὺς, καὶ
θείᾳ νομοθεσίᾳ πρέπουσαν.

Παραπλήσια δ' εἶναι ταῦτα καὶ συνῳδὰ τοῖς ἐν τῇ Κοσμο-
γενείᾳ συντεταγμένοις τῷ τε Θεοδωρίτῳ, καὶ πᾶσι Σο-
φοῖς δοκεῖ. Ἦτλον μὲν γὰρ ἀμαρτάνειν τὸν τὸ μέλλον καὶ
μήπω ὂν κλείοντα, τῦ τὸ γεγονὸς καὶ ὂν κλείοντος. Γεγο-
νὸς δὲ καὶ ὄν, Ἄνθρωπός ἐστι καὶ ἐξεικονισμένον ὡς εἴρηται,
Ψυχῇ ἀπηρτισμένον καὶ Σώματι. Πρὶν δ' ἐξεικονισθῆναι,
γενησόμενόν ἐστιν Ἄνθρωπος, καὶ μέλλον, ἐκ ὄν. Ὥσπερ οὖν
τῦ πηλῦ τότε πλασθέντος μόνε, ἀλλὰ καὶ τῦ Πνεύματος
ἐντεθέντος αὐτῷ, Ἄνθρωπος ἐγένετό τε, καὶ ἦν. Ὁδὲ
ἔνθεος Ἰσαὰκ ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ τῦ πρώτε Βιβλίε,
» ἔτως αὐτῇ λέξει φησίν· Ὥσπερ ἀδύνατον ἵνα ἔλθῃ ἡ Ψυχὴ
» εἰς γένεσιν χωρὶς τελειότητος τῆς διαπλάσεως τῦ Σώμα-
» τος σὺν τοῖς μέλεσιν αὐτῦ, ἔτως ἀδύνατον εἶναι τὴν θεω-
» ρίαν τὴν δευτέραν Ψυχὴν, ἥτις ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀπο-
καλύ-

καλύψεως, χωρὶς τῆς τελειώσεως τὸ ἔργον τῆς Ἀρετῆς· »
ὅπερ ἐστὶν οἶκος γνώσεως τῆς δεχομένης τὰς Ἀποκαλύψεις. »
Ὁ δὲ μακάριος Αὐγουστῖνος, διαπεπλασμένῳ φησὶ καὶ ὀρ- »
γάνῳ τάξιν ἀπειληφότι τῷ Ἀνθρωπίνῳ Σώματι, κλιζομέ-
νη θεόθεν ἐγχεῖται ἡ λογικὴ Ψυχὴ, καὶ ἐγχεομένη κλίζε-
ται. Τετέχνηται ἅμα τε δημιουργεῖται καὶ ἐγχεῖται τῷ Σώ-
ματι. Περιτρέπεται γὰρ πάνυ σοφῶς τὰς ἑκατέρωθεν
συνεπομένας ἀναρμοσίας, εἰ θάτερον ὁποτερονοῦν χρόνῳ
τὸ λοιπὸν προηγοῖτο.

Οἱ Διδάσκαλοι τοίνυν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ταῖς θείαις ὡρισμένα Γραφαῖς, καὶ τῷ λόγῳ σφόδρα εἰδότες συμβαίνοντα, μετὰ πλείστης γε τῆς τεθαρρηκότος καὶ ἀποδεικτικῶς αὐτὰ βεβαιοῦσι. Τὸ γὰρ ἀνθρώπειον Σπέρμα δυνάμει μὲν εἶναι Φυτὸν ἤδεσαν εὐθὺς, εἶτα δυνάμει καὶ Ζῷον, ὡς τοιαύτην δύναμιν ἔχον συμπεφυκυῖαν, καὶ μέχρι τούτων τὴν Φυσικὴν εἶναι τοῦ Σπέρματος δύναμιν. Πρὸς δὲ τὴν λογικὴν Ψυχὴν τοιαύτην ἐκ ἔχειν δύναμιν, δυνάμει μόνον εἶναι πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν τοῦ πεποιηκότος σκοπὸν, ὃς ἐμίγνυ τὰ ἐναντία παραδοξοποιῶν, κατὰ τὸν μέγαν » Γρηγόριον. Ἐμίγνυ δὲ, ἢ μᾶλλον συνῆπτεν ἐκ εἰς μίαν Φύσιν, ἀλλ' εἰς ὑπόστασιν. Δυνάμει δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην Ψυχὴν εἶναι, ἐχ ἧ προακτικὸν αὐτῆς, ἀλλ' ἧ δεκτικὸν, ὡς ἐκ τοιούτου παρὸν, καὶ ὡς τοῦ δέξασθαι χάριν ἔτω προβαῖνον, ταῖς οἰκείαις τε καὶ Φυσικαῖς καὶ ἐνέσαις πρὸς τὰ ἄλλα δυνάμεσιν εἰς ἔργον ἰέσαις. Ἕτερον δὲ τὸ Δυνάμει εἶναι τόδε πρὸς τόδε, καὶ ἄλλο τὸ τοιόνδε δύναμιν ἔχειν. Ἀὴρ μὲν γὰρ ἔχει δυνάμει πρὸς τὸ ἐξ Ἡλίου φωτίζεσθαι σκοτεινὸς ὤν. Ἥλιος δὲ τὴν τοῦ φωτίζειν αὐτὸν ἔχει δύναμιν, ἐνεργείᾳ φῶς τε ὢν, καὶ φωτιστικός. Οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐξ Ἀνθρωπείου Σπέρματος Σῶμα, αἰθητικὸν γινόμενον καὶ ζῳῶδες, δυνάμει πρὸς τὴν λογικὴν ἔχει Ψυχὴν ἐκ τῶν εἰρημένων. Γεγονὸς δὲ καὶ ἀπαρτισθὲν, ἔξωθεν μὲν τὴν τοῦ δυνάμει τελείωσιν, τῷ ἐνεργείᾳ τοιοῦτον γεγονέναι λαμβάνει· ἄλλοθεν δὲ ἐδαμόθεν, ἢ θεόθεν προσήκει,

σήκει, τῆς θείας εἰκόνος τῆς νοερᾶς Ψυχῆς (ὁπόταν πρώτως ἕτοιμον ᾖ·) προαγομένης εὐθὺς αὐτῷ καὶ ἐμπνεομένης. Καὶ τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐκ ἐνεφύσησεν εἰς τὸν Χοῦν τὸν ἐκ τῆς γῆς εἰλημμένον πρὶν μορφωθῆναι, ταὐτὸν ὃ εἰπεῖν ἐκ ἐνεδημιέργησεν, εἰδ' ἐνῆκε. Τοῦτο γὰρ συνεσιῶν ἂν ἦν, ἐχ ἑνῶν καθ' ὑπόσασιν, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον τῷ πλασθέντος ὀργάνῳ τὴν πνοὴν τῆς Ζωῆς ἐνεφύσησε. Τῷ δὲ προσώπῳ ἡ ὅλη μὲν κατασκευὴ τοῦ Σώματος τοῦ Ἀνθρωπείε δηλοῦται καὶ σύνθεσις καὶ διάκρισις τῶν ἔξω τε καὶ ἔνδον μορίων. Πρόσωπον μὲν γὰρ ἐν τῇ Κεφαλῇ· αὐτὴ δὲ τῷ σύμπαντος Σώματος τὸ Κεφάλαιον. Δηλοῦται δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ ἐμπνεύσει πρέπων μάλιστα τρόπος. Τούτοις δὲ πᾶσιν ὁ εἰδικώτατος τῆς τοῦ Ἀνθρώπε παραγωγῆς τρόπος δηλοῦται πάνυ καλῶς, τῷ, Ἐξαγαγέτω, καὶ τοῖς περὶ τῶν ἄλλων λεγομένοις ἥκιστα κοινωνῶν.

Οἰδ' ἀπαγορεύσιν οἱ τῆς Ἐκκλησίας Διδάσκαλοι τὸ συνεῖναι τῷ Σπέρματι τὴν λογικὴν Ψυχὴν, ὡς ἀργόσης ἂν ἔτως ἐν τῷ σπείρεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαί γε, καὶ σαρκοῦσθαι, καὶ μηδὲν ἐχόσης λογικὸν ἐνεργεῖν. Ἀλλ' ὅτι τοιαύτης ἂν ἔσα Φύσεως, καὶ ἔτως ἴσα διὰ τοῦ Σπέρματος εἰς τὸ εἶναι, ἐκ ἂν εἶχεν, οὐδὲ μετὰ ταῦτά ποτε τὸ λογικῶς τε δύνασθαι καὶ νοερῶς ἐνεργεῖν. Ὀργανωμένῳ δὲ γε τῷ Σώματι παραγενομένη θεόθεν, τελεία μὲν κατ' ἐσίαν ἐσί, καὶ τὴν οἰκείαν αὔξην καὶ πρόσφορον εὐθὺς διδοῦσα τῷ Σώματι. Δυναμικῶς δ' ἔχει πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας μέχρι τινός· ἐ δι' αὐτὴν, διὰ δέ γε τὸ συνημμένον. Ἐγκαίρως δὲ καὶ εἰς ἔργον ἔχει προϊόσας τε καὶ αὐξόσας, τοῦ Σώματος τοιότε μετὰ τὴν γέννησιν κατὰ μικρὸν γενομένε, ὡς ἐ μόνον μηδέν τι προσίσαθαι τοῖς οἰκείοις καὶ κατὰ φύσιν αὐτῆς ἐνεργείαις, ἀλλὰ καὶ ὑπεργεῖν τε καὶ συνεργεῖν, ὡς τότε χάριν γεγενημένε, ἣ φασιν οἱ Φιλόσοφοι πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην, εἴτις ἐκλέλοιπεν αἴθησις, καὶ ἐπισήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι. Οὕτω καὶ συνεργόν ἐσι πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν τῆς Ψυχῆς ἐνεργειῶν ἡ τοῦ συνημμένε τελειω-

τελείωσις, εἰ κατὰ λόγον αὐτῷ γε ἡ Ψυχὴ χρῶτο, καὶ τὴν ἐντεθεῖσαν αὐτῇ θεόθεν δύναμιν, καὶ αὐτὸ ὑπεῖκον ἔχοι (ἕξει δὲ βελομένη τε καὶ παιδάζεσα·) Δεσποτίδι προσηκόντως ὡς ὄργανόν τε καὶ θέλον. Τέτοις τοῖς ἠριθμημένοις Διδασκάλοις τοῖς τετωνὶ τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ἄλλοις, (Τί γὰρ δεῖ τὰ τῆ μεγάλα Χρυσοστόμε, ἢ τὰ τῆ μεγάλα Βασιλείε καταριθμεῖν;) καὶ οἱ Νεώτεροι συνάδεσι, κἂν τ' ἄλλα ἤτλες, κεκηρυγμένοι μέν τοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆ τῶν προτέρων σειρᾶ ἁγιότητός τε αὐτῶν εἵνεκα, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγώνων.

Αὐτίκα ὁ θεῖος Μάξιμος τὸ τῆ μεγάλα Γρηγορίε βελόμενος ἀναπλύσειν, ἔ καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα πρὸ τῶν ἄλλων ἐμνήθημεν, ἔτω φησί. Ψυχῆς μὲν ἔν γένεσις ἐξ ὑποκειμένης Ὕλης ἐ γίνεται καθάπερ τὰ Σώματα, ἀλλὰ τῷ βελήματι τῆ Θεῆ, διὰ τῆς ζωτικῆς ἐμπνεύσεως ἀῤῥήτως καὶ ἀγνώσως, ὡς οἶδε μόνος ὁ ταύτης δημιεργός, ἡ Ψυχὴ τὸ εἶναι λαμβάνεσα κατὰ τὴν σύλληψιν ἅμα τῷ Σώματι πρὸς ἑνὸς ἀνθρώπε συμπλήρωσιν ἄγεται. Τί τέτε συμφωνότερον ἂν εἶπε Διδασκάλοις τοῖς ἄλλοις, καὶ μάλισα τοῖς θείαις Γραφαῖς; Τὴν γὰρ Ψυχὴν καὶ αὐτὸς ἐξ ὑποκειμένης Ὕλης ἐ βέλεται γίνεθαι. (Τέτο γὰρ τοῖς Σώμασι καὶ τοῖς σωματικοῖς μόνοις προσήκει. Ψυχὴ δὲ ἀσώματος καὶ λογική.) ἀλλ' ἐκ τῆ θείε παράγεθαι μόνε θελήματος, καὶ τὸ κατασκευαθὲν ἐξ ὕλης σῶμα τῇ τοιαύτῃ ἐμψυχῶθαι Ψυχῇ, ὥσε τὸ εἶναι λαμβάνειν τὴν ἀνθρωπείαν Ψυχὴν ἐκ ἐκ τῆς ὕλης, ταὐτὸν δὲ φάναι τῆ Σπέρματος, ἀλλ' ἐκ τῆ Θεῆ· καὶ τέτο λαμβάνειν ἐ προϋπάρξει τινί, ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς Συλλήψεως. Ἧς ἀρχὴ μὲν, ἡ τῆ ποιητικῆ Σπέρματος πρὸς τὴν τῶν ἐν τῇ Νηδύϊ ζητεμένων ὑλικῶν αἰτίων φυσικὴ συμφωνία καὶ σύγκρασις· (διίστανται γὰρ πολλάκις καὶ ἀκαρπῶσι, θατέρε τέτων, ἢ καὶ ἀμφοῖν, ὁ μεῖζον, τῶν ἀναγκαίων ἔλειψιν πάχοντος.) πέρας δὲ, ὁ μετὰ τὰς μυρίας ἀλλοιώσεις τε καὶ

καὶ μεταμορφώσεις, ὡς ὁ μέγας Θεοδώριτος ἔφη, τῦ ζῴε ἀπαρτισμός. Ὁπόταν ἓν ἐντῷ καιρῷ τέτω τῆς Συλλήψεως τὸ Σπέρμα γένηται Σῶμα, Ψυχῇ τοιᾷδε προσῆκον καὶ οἰκεῖον τῷ πείραντι, ἵνα καὶ οἰκείαν ἐκ Θεῦ λάβῃ Ψυχήν, καθάπερ ὁ πείρας, τότ' εὐθὺς δημιεργεμένη, καὶ ζωτικῶς ἐμπνεομένη ἅμα τῷ τοιῷδε Σώματι, πρὸς ἑνὸς ἀνθρώπε συμπλήρωσιν ἔρχεται. Καὶ τὸ μὲν μὴ τὴν ὕλην, ταύτὸν δὲ φάναι τὸ Σπέρμα, ἢ τὸ ἐξ αὐτῦ σῶμα ὠργανωμένον τῆς Ψυχῆς ὑπάρχειν ἀρχήν, ἀλλὰ Θεῦ δημιεργέντος ταύτην ἐμπνεῖσθαι, δῆλον εἶναί φησι· τὸν δὲ τῆς δημιεργίας καὶ ἐμπνεύσεως τρόπον, ἄῤῥητον εἶναι καὶ ἄγνωσον λέγει πάνυ καλῶς, αὐτᾷ μόνῳ ἐγνωσμένον τῷ Δημιεργέντί τε καὶ ἐμπνέοντι, καθάπερ ἔφη καὶ Κύριλλος. Καὶ ὁ θεῖος δὲ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ταὐτὰ τῷ Μαξίμῳ βέλεται, παραχὰν αὐτῷ ποτε περὶ τέτων εἰπεῖν.

Εἰδέ πε καὶ δόξειαν ἔτοι πρὸς τὸν μέγαν ἐκεῖνον διίσασθαι τῶν Διδασκάλων χορόν· πρῶτον μὲν, εἰ καὶ καθάπαξ διίσαντο, θαυμαστὸν ἐδὲν ἂν ἦν. Οὐ γὰρ πᾶσιν ἅπαντα δίδονται ὁ μέγας εἴρηκε Παῦλος· ἔτε Δόγμα τῆς ἱερᾶς τέτο Πίστεως· Ζήτημα δὲ, Φιλοσοφίας καὶ Θεολογίας προσῆκον· καὶν τοῖς τοιέτοις οἰκείως τῇ δυνάμει κρίνεσιν ἕκασοι. Ἔπειτα τῇ Γνώμῃ μὲν ἃ διίσανται, διαφωνᾶσι δὲ μόνον ἴσως τῇ κατὰ τὴν λέξιν ἀκριβείᾳ, καὶ τῇ τῶν νοημάτων δεινότητι, καὶ ἃ τῆς αὐτῆς εὑρετῆτός τε καὶ δεξιότητος τοῖς προτέροις ἐκείνοις εἰσὶ, κἂν αὐτοὶ φαῖεν οἱ Μακάριοι. Εἴη δ' ἂν Σοφῶν μὲν, δικάζειν νῦν περὶ τέτων ὀρθῶς, κανόνι κεχρημένες τῷ λόγῳ τῷ τε αἰωνίε καὶ θείε Νόμε ταῖς Ψυχαῖς ἐμπυρεύματι· ἀνίοις μέντοι ἐναναπλομένῳ Ψυχαῖς, ἅτε πολλοῖς ὁδοῖς καὶ τρόποις καὶ διὰ χρόνε τῶν ἀναπλόντων συλλεγομένων. Διὸ καὶ Σοφὲς μὲν, τὲς λόγῳ τὰ πάντα εἰδότας· Λόγον δὲ, τὴν ὀρθὴν περὶ ἁπάντων κρίσιν ὁρίζονται. Φρονίμων δὲ, τοῖς πλείοσί τε καὶ ἀξιωτέροις προσίθεσθαι. Ἀγαθῶν δὲ, τὸ πάσῃ σπεδῇ τὴν φαινομένην ἐν αὐτοῖς λύειν διαφωνίαν· καὶ τὲς

τὲς ἐλάττες ἀριθμῶτε καὶ τάξει τοῖς πλείοσι συνάγειν καὶ μείζοσι. Καὶ τοῖς ἔτω ποιῆσι χάριν ἂν εἰδοῖεν ἐκεῖθεν οἱ πάντα βλέποντες.

Ἡμεῖς δὲ χάριν ὁμολογῆμεν τῷ πλάσαντι μὲν μετὰ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν φύσιν ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς. Εἶτ' ἐκεῖθεν, ὡς τότε, ταῖς διπλαῖς ὁδοῖς πλάττοντι· τῆ μὲν Πατρὸς τὴν τῆ σώματος διδόντος ἀρχήν· ταυτὸν δὲ φᾶναι τῆς οἰκείας ὕλης τῷ Πνεύματι· αὐτῆ δὲ, τὸ Πνεῦμα ἐμπνέοντος, καὶ τὸν ἄπονον τετονὶ πόνον ἐκ πολλῆς ἐλομένω φιλανθρωπίας. Διὰ ταύτην γὰρ ἐκ ἀφῆκε τὴν τῆ πονηρῆ βασκανίαν, καὶ τὴν τῶν Σπερμάτων ἡμῶν ἀφροσύνην πρὸς τὴν Λῆξιν τῶν ἀπὸ γῆς Πνευμάτων ἰσχύσαι. Οἷς ἀναπληρῶσαι τὸν ἄπειρον ἀριθμὸν τῶν ἐρανόθεν κατενεχθέντων θελήσας, ἐ πέπαυται δημιεργῶν τὲς ἄλλες Ἀγγέλες, τὲς ἐπόπλας μὲν τῆς ὁρατῆς κλίσεως, μύσας δὲ τῆς νοσμένης, τὲς προσκαίρες καὶ ἀθανάτες, τὲς ὁρατές τε καὶ νοσμένες, κατὰ τὸν θεῖον Φᾶναι Γρηγόριον· ἀλλ' ἐπλήρωσε τὸν Οὐρανὸν τῶν καλίσων τέτων Πνεύματων, εἰ καὶ νῦν τῷ τὴν κακίαν ηὐξῆθαι βραχέων ὄντων τῶν ἀνιόντων, ἡ λῆξις ἐγγὺς ἔσαι λοιπὸν ἡ προηγορευμένη, ὡς καὶ τὸ ταύτης αἴτιον προηγόρευται.

Εἰ δὲ καὶ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τότε τῶν ἔργων αὐτῆ, καθὼς εἶπε Μωσῆς, ἔργα λέγων τὰ διάφορα τῶν ὄντων εἴδη καλῶς· (Ἐκεῖθεν γὰρ ἐδὲν εἶδος ἐκ νέε, καὶ Φύσιν ἄλλην ἐκ τῆ μὴ ὄντος προήγαγεν, ἐδὲ μέχρι τέλες παράξει.) ἀλλ' ἐργάζεται μέχρι νῦν ἐξ ἐκείνε πολλὰ ὁ Λόγος αὐτῆ, δι' ἃ πάντα γέγονέτε καὶ γίνεται, τῆτ' εἴρηκε, καὶ Φησίν. Ἐργάζεται γὰρ, τὰ μὲν τῇ Φύσει χρώμενος δέλῃ καὶ ὑπερχῷ· τὰ δὲ, ταύτην ἀναπληρῶν. Πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν Φύσιν ἐργάζεται μετὰ τῆ ταύτην ἐκ ἀναιρεῖν. Τί δὲ περὶ τῆς ἄλλης Προνοίας, καὶ τῶν πατρικῶν, ἢ δικασικῶν ἔργων αὐτῆ δύναιτ' ἄν τις εἰπεῖν,

τῶν

τῶν πάντα λόγον νικώντων; Ὧν ἐ μόνον ἕκαστοι χωρὶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ συνοικίας μείζες τε καὶ ἐλάττες ὅσαι ὥραι διηνεκῶς πάντες ἀπολαύσιν Ἄνθρωποι. Καὶ τέτων αὖ ἕνεκα, ὁπόσα τέτων χάριν γίνεται καὶ ἐσί. Διὸ καὶ τῇ ἐρανίῳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀδιαλείπτως οἰκονομίᾳ, ἐ μόνον ταῖς εὐωθείαις τε καὶ ἐξ ἀρχῆς δεδομέναις, ἀλλὰ καὶ παραδόξοις ἄλλαις ὑπερβολαῖς ταῦτα δελεύσιν.

Ἔτι χάριν ὁμολογῆμεν τῷ παναγάθῳ Δημιεργῷ, ὡς μετὰ ταῦτα καὶ Πνευματικῶς ἀναπλάσαντι, καὶ πάντας ἀναπλάσαντι τὸ καθ' αὑτὸν, εἰ καὶ μὴ πάντες ἀναπλασθῆναι ἠθέλησαν. Ἀκόλας δ' ἀναπλάττειν ἔχ οἷόντε ἦν· εἴγε μὴ δὲ τὸ τῆς προαιρέσεως ἀγαθὸν ἀφαιρεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅ ταυτὸν ἦν τῷ μὴδ' εἶναι ἀνθρώπες. Ἀνθρώπες δέ γε καὶ προαιρετικὲς ὄντας εἰκὸς ἦν ταῖς γνώμαις μερίζεθαι. Καὶ πρὶν μὲν, ἀπήλαξε τῆς προγονικῆς Ἁμαρτίας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ποινῆς τὲς ἐν Ἅδῃ πεπιστευκότας. Ἐκεῖθεν δ' ἀπήλαξε πάντας, καὶ ἀπαλλάττει τὲς πιστεύοντας τῷ βαπτίσματι, ᾧπερ εἰς τὸν θάνατον αὐτῦ βαπτιζόμεθα.

Ἐποίει δὲ καὶ ποιεῖ διαδόσιμον τὴν προγονικὴν Ἁμαρτίαν τε καὶ ποινὴν μάλιςα μὲν τὸ Σπέρμα, ὡς ἐκ τῆς ῥίζης ἐκείνης ἥκον διαδοχῇ· ἐκ αὐτὸ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ προλαμβάνεσα τᾶτε πειρόντος ἐπιθυμία, καὶ ἐν ᾗ πείρεται, καὶ ἡ μεσιτεύσασα τῆς σαρκὸς ὄρεξις, δι' ἧς πειρόμενοι συλλαμβάνονται· ἃ καὶ αὐτὰ τῇ προγονικῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τῇ ταύτης ἐν τοῖς ὑςέροις πᾶσι μεθέξει ἀκόλεθα. Καὶ καθάπερ διπλῆ τε τοιᾶδε σώματος ἡ ποιητικὴ ἀρχὴ, τό, τε Σπέρμα, καὶ ὁ τᾶτο διδὲς, εἰ καὶ τρόπον ἕτερον· (προσεχὲς μὲν γὰρ αἴτιον τῦ γινομένε τὸ Σπέρμα, πορρωτέρω δὲ ὁ Πατὴρ ὁ τῦ Σπέρματος αἴτιος. Ὅθεν καὶ τὸ Σπέρμα τῦ Ἰωνᾶ Πέτρος γίνεται, ὁ δ' Ἰωνᾶς ἐ γίνεται Πέτρος· καὶ τὸ μὲν γίνεται μετὰ μικρὸν, Ἄνθρωπος ἕως ἂν γεγονὼς καὶ εἴη λοιπόν· τὸ γὰρ γινόμενον

μενον ἔπω ἐσὶν, ὁ δὲ ἐσι, πάλαι γεγενημένος·) ἕτω καὶ διαφόρως μὲν ἑκατέρωθεν ἡ διαδοχὴ τῦ προγονικῦ ῥύπε τῷ γεννωμένῳ· συνάγεται δ' ἓν. Ἐς ὅσον γὰρ ἀρχὴ τῦ γεννωμένε τὸ Σπέρμα, καὶ ὁ Σπείρας ἐς τοσῦτόν ἐσι τῷ λόγῳ δηλονότι τῦ ζῳώδες σώματος καὶ ὀργανικῦ· πρὸς γὰρ αὐτὸ τὴν δύναμιν ἔχεσιν ἄμφω.

Τὸ δὲ τοιῦτον σῶμα λοιπὸν, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν καὶ ἁρμόττσαν αὐτῷ ψυχὴν προσεχῶς ἔχει δυνάμει· ἧς προσιθεμένης ὡς εἴρηται, καὶ Ἄνθρωπός ἐσιν ἀληθῶς τὸ συναμφότερον τότε, ὡς ἐξ Ὕλης μέν πη τῦ σώματος, Εἴδες δὲ τῆς λογικῆς Ψυχῆς ὑφεσώς. Τότε δὲ καὶ τὴν τῦ λογικῦ διαφορὰν ἐπαληθεύσασαν ἔχει· πρότερον δ' ὄ. Οὐ γὰρ ὅτε Φυτὸν ἦν, ἐδ' ὅτε μετὰ τῦτο Ζῷον ἐγένετο. Εἶδος μὲν γάρ ἐσι τῶν Φυτῶν ἡ Φυτικὴ καὶ ἡ αἰσθητικὴ τῶν ζώων, ἀλλ' ἀχώρισοί γε τῆς ὕλης. Συμπεφύκασι γὰρ αὐτῇ, διὸ καὶ συμφθείρονται. Ἀνθρώπε δὲ ἡ λογικὴ Ψυχὴ, χωρισόν ἐσιν Εἶδος· ἐ τῷ λόγῳ μόνον ὡς τ' ἄλλα, ἀλλὰ καὶ τῷ πράγματι. Ἐπακλοῦ γὰρ· ἐδ' ἐμβεβαπλισμένον τῇ ὕλῃ, καὶ περιέχον μᾶλλον, ἢ περιεχόμενον. Διὸ καὶ χωριζόμενον μένει. Ὅθεν καὶ τῶν ζῴων μὲν ὁ, τιῶν ἐγχωρεῖ καὶ ἐγγάσριον ἔτι ὂν, τοδὶ ζῷον καλεῖν, ἵππον τυχόν, ἢ πρόβατον, ἕως τὴν αἰσθητικὴν ἔχει ψυχήν. Τὸ δ' ἐκ τῦ ἀνθρωπείε Σπέρματος σῶμα πρὸ τῦ τὴν λογικὴν Ψυχὴν δέξαθαι, (δέχεται δὲ τελειωθὲν, ὡς εἴρηται, καὶ ὀργανωθὲν) ἐκ ἔσιν ὑπόσασις, κἂν αἰσθητικὴν ἔχῃ τότε Ψυχὴν, καὶ τὴν Φυτικὴν ὑπ' αὐτῇ δύναμιν. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ τὴν οἰκείαν καὶ ὡρισμένην αὐτοῖς Ψυχὴν ἔχεσι. Τὸ δὲ τὴν οἰκείαν Ψυχὴν, καὶ πρὸς ἣν ἑτοιμάζεται, ἔπω λαβὸν ἔχει. Πῶς ἓν ὑπόσασις ἂν εἴη καὶ λέγοιτο τῷ οἰκείᾳ εἴδες ἄνευ, καὶ ὁ τέλος ἐσὶ τῆς γενέσεως; Ὁπότε δὲ λάβῃ, καὶ ὑπόσασίς ἐσιν εὐθὺς τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Φθείρεται δὲ καὶ ἡ αἰσθητικὴ, τῆς λογικῆς ἐπιγενομένης. Καὶ ἔσι μὲν ἐκ ἄνευ τῆς Φυτικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἡ λογικὴ τότε Ψυχὴ· ὡς οἰκείας μέντοι δυνάμεις αὐτὰς

τὰς ἔχει, ἐχ ὡς Ψυχὰς ἑτέρας συνέσας. Διὸ καὶ τῆς λογικῆς Ψυχῆς ἐξιέσης τῦ Σώματος, ἀδ' αὐτὸ ζῇ λοιπόν.*

Τῷ τοίνυν λόγῳ τῦ Σέρματος, (ἐπάνιμεν γὰρ ἐξενεχθέντες μικρόν.) διαδιδομένης ἡμῖν ἐκ τῶν πρώτων ἐκείνων τῆς συνοίκε τῇ σαρκὶ Ἁμαρτίας, καὶ ἡ Ψυχὴ κοινωνεῖ· διαδοτικῶς μὲν εὐθύς, ἐ κατ' οἰκείαν ἐνέργειαν. Ἀπαλλάττεται δὲ βελητθεῖσα τε καὶ πεθάσασα, τῇ πίσει τε καὶ τῷ βαπτίσματι, τῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς ἀπάσας προσκαλεμένε λαμπρῶς, ὁπόσαι μὴ ἑκῦσαι τυφλώτλεσι. Καὶ τὴν ἀρχὴν γὰρ τῆς σαρκός τε καὶ ἀιθήσεως ἦν ἡ πρώτη πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁρμή. Εὖα γὰρ ἦν ἡ τῆς παραβάσεως ἀφορμὴ τάξιν ἀιθήσεως ἔχεσα. Ὁ δὲ τῦ λόγε τὴν τάξιν ἔχων Ἀδάμ, ἀντὶ τῦ ῥαπίσαι μᾶλλον ὑπήκεσε. Καὶ τὸ μὲν φαγεῖν τότε, τῆς ἀιθήσεως ἦν. Τὸ δὲ ἕνεκα τῦ γινώσκειν, ἦν τῦ Λόγε φθορά.

Ὅθεν καὶ τὴν θείαν Οἰκονομίαν ἐκ τῆς θείας Ἐπιεικείας γεγονέναι φασὶν οἱ τῷ θείῳ πεφωτισμένοι Πνεύματι. Καὶ τῦτο τὸν θεῖον πεπροφητευκέναι Δαβίδ, ὅτι ἔλεος καὶ ἀλήθεια συναντήσεσι· δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καταφιλήσεσι, τὸ ἐσόμενον ταῖς τῦ παρωχηκότος ὑποκρύψαντα λέξεσιν. Εἶχε γὰρ ἡ Ψυχὴ πρὸς τὴν θείαν Ἐπιείκειαν παραιτήσεως τινα λόγον, ὅτι ταῖς τῦ συνημμένε Σώματος ψεκῶς μὲν, παρακρεθεῖσα δ' ὅμως ὑποβολαῖς, ἔτως ἠχρείωται. Ταύτης δὲ τοῖς Δαίμοσιν ἐ προσέσης τῆς παραιτήσεως, ἀνιάτως τε καὶ διηνεκῶς κακοδαιμονᾶσιν, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων Φύσις μετὰ τὴν παραδοξοτάτην ὁμᾶ καὶ ἐπιεικεςάτην αὐτῆς Ἰατρείαν ἀμεταγνώτως παρανομᾶσα, ἀφύκτες καὶ διηνεκεῖς ἐκλίσεις τὰς δίκας. Πολλοὶ γὰρ τῦ προγονικῦ ῥύπε τῇ Πίσει κεκαθαρ-

* Οὐ γὰρ τῆς Ψυχῆς ἐξερχομένης θνήσκεσιν αἱ δυνάμεις αὗται, ἀλλ' ἐκείνων φθαρεισῶν τῇ νόσῳ καὶ διαλυθέντων τῶν ζωτικῶν Πνευμάτων, ἐξέρχεται ἡ λογική. Οὐ γὰρ ἔχει οἰκείαν ὕλην ἐπὶ τὸ μένειν.

κεκαθαρμένοι καὶ τῷ Βαπτίσματι, ταῖς προσωπικαῖς Ἁμαρτίαις ἀναῤῥυπῆναι, καὶ τὴν ἀνεωγμένην πύλην τῆς αἰωνίᾳ ζωῆς σφίσιν αὐτοῖς αὖθις κλείσαι, ὥσπερ οἱ ταῖς κατ' ἐνέργειαν Ἀρεταῖς συμβεβιωκότες καλῶς, ὡς ἐκεῖθεν ἀνεωγμένης Ἀκωλύτως εἰσέρχονται. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμαρτηκόσι προσωπικῶς ἐκ πολλῆς τῆς θείας Ἐπιεικείας τὸ τῆς Μετανοίας δίδοται Φάρμακον, καὶ γνησίως μετανοοῦντες, τῇ Πίστει τὴν τῆς σωτηρίας πύλην εὑρίσκουσι. Συμπέπλεκται τοίνυν τοῖς ἐκ Σπέρματος Ἀγαθοῖς ἐχ ἥπτω τὰ Φαῦλα. Καὶ θεόθεν μὲν τὰ Καλὰ, παρ' ἡμῶν δὲ τὰ Φαῦλα. Ἀλλὰ καὶ τέτων Ἰατρὸς ὁ Δημιεργὸς ἡμῖν ἐκ πολλῆς Ἐπιεικείας γεγένηται τοῖς εὖ Φρονοῦσι, καὶ γίνεται τρόποις πολλοῖς τε καὶ παραδόξοις, καὶ τῆς μεγαλοπρεπῆς Ἐπιεικείας ἀξίοις. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐκ ἐκ Σπέρματος γέγονεν, ἵνα καθαρὸς ὑπὲρ ἀκαθάρτων, καὶ ἀναμάρτητος ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπολογήσηται, καὶ δίκην ὑπὲρ ἁπάντων ὑποχῇ. Τέτε χάριν ἐλθὼν, (αὐτὸς δ' ἦν ὁ λαμβάνων καὶ ὁ διδές· ἐδίδε μὲν γὰρ ὡς Ἄνθρωπος· ἐλάμβανε δὲ ὡς Θεὸς μετὰ τῦ Πατρὸς καὶ τῆς ἀδαμιαίας Ψυχῆς, ἣν ἦλθε λέσωντε καὶ καθαριῶν, καὶ τῆς ἐν Ἅδῃ πολυχρονίᾳ κακοδαιμονίας ῥυσόμενος,) ἐκ εἶχεν ἐδέν, πλὴν τῆς κατὰ Φύσιν ἀληθῦς ὁμοιότητος· τὸ σῶμα μόνον ἐκεῖθεν εἰλήφει. Ἐκεῖθεν γὰρ εἰς τὴν μακαρίαν Παρθένον ἦν κατελήλυθὼς, καὶ τῦτο κατὰ μόνην εἰλήφει τὴν Φύσιν. Ἡ γὰρ εἰδοποιὸς τῦ Σώματος δύναμις, ἐκ ἐκ τῦ Προπάτορος, ἀλλ' ἐκ τῦ ἁγίε Πνεύματος ἦν.

Ἡ δὲ παναγία Παρθένος τῷ μὲν ἐκ Σπέρματος γεγεννῆσθαι, τῆς προγονικῆς Ἁμαρτίας ἐκ ἂν ἀμέτοχος ἦν, καίτοι τῶν Γονέων Ἀπαραβλήτων ὄντων εἰς ἀρετήν. Μετεῖχον δὲ κἀκεῖνοι τῦ κλήρε· ἀλλ' ἡ χάρις τῦ Θεῦ καθάπαξ αὐτὴν ἀπήλλαξεν, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ χωρὶς ἐγίνετο Σπέρματος, ἵνα τῇ τῦ θείε Λόγε σαρκώσει πάντη καθαράν ὑπόχῃ τὴν Σάρκα. Ὅθεν ὡς ἀπηλλαγμένη καθάπαξ τῆς προγονικῆς ἐνοχῆς καὶ ποινῆς, καὶ μόνη πάντων

ἀνθρώπων λαβεσα τετὶ το δῶρον, ἀνεπίβατον καὶ τοῖς νέφεσι τῶν λογισμῶν ἔχε παντάπασι τὴν Ψυχὴν, καὶ Σαρκὶ καὶ Ψυχῇ θεῖον ἔτω γέγονε τέμενος. Ἡ μὲν ἓν τὴν μητρῴαν ὕλην, ἀνθρωπικὴν μὲν ἀληθῶς, ὑπεραγίαν δὲ τῷ θείῳ δέδωκε Λόγῳ. Ποιητικὸν δὲ τε Σώματος Αἴτιον, ἀντὶ τε προσεχε ἐν ἀνθρώποις πᾶσιν αἰτίε τε Σπέρματος, αὐτὸς ὁ πάντα ποιῶν τε Θεε λόγος ἦν· αὐτὸς ὠργάνωσεν εὐθὺς ἐκ τῆς παρθενικῆς τὸ σῶμα σαρκὸς, αὐτὸς καὶ τὴν Ψυχὴν παρήγαγεν ἅμα καὶ συνῆψεν ὀργάνῳ τῷ σώματι, ὄργανον ἑαυτῷ συνημμένον πρὸς τὴν δι' αὐτε θείαν Οἰκονομίαν τὸν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐκεῖνον κατεσκεύασεν ἄνθρωπον, καὶ εἰς μίαν ἑαυτῷ συνῆψεν ὑπόστασιν, ἵνα καθάπερ ἐκ τε πρώτε Ἀδὰμ καὶ χοϊκε εἰς τὸν Κόσμον εἰσῆλθεν ἡ Ἁμαρτία, καὶ δι' αὐτῆς ὁ Θάνατος, ἕτω καὶ διὰ τε δευτέρε Ἀδάμ, (δῆλον δὲ τε ἐρανίε τε καὶ χοϊκε τὸ διάφορον.) ἀπολυθεῖεν πάντες, ἀποτινύντος ὑπὲρ πάντων, ὅπερ ἐκ ὤφειλε. Καὶ τῷ μὲν ἄνευ Σπέρματος γεννηθῆναι, τε προγονικε πλαίσματος ἀμέτοχος ἦν, ταῖς δ' οἰκείαις ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ προσωπικαῖς Ἀρεταῖς ὑπόδειγμα τοῖς πιστεύσιν ἐγεγόνει, ἵνα μὴ μόνον ἀναγεννωμένοις τῇ πνευματικῇ αὐτε χάριτι ἡ πύλη τῆς αἰωνίε ζωῆς ἀνεωγεῖα λοιπὸν ᾖ, τε προγονικε φυγόντος κωλύματος, ἀλλὰ καὶ τῷ κατ' αὐτὸν ὡς οἷόν τε συμμορφέμενοι βίῳ μετὰ τῆς εὐτυχε ἐκείνης εἰσόδε, καὶ τῶν ἔνδον ἀπολελαυκότες ὧσι καλῶν, ἀναλόγως ταῖς ἐνταῦθα ὡσθαῖς ἕκαστοι.

Ὅθεν δ' ὑπόδειγμα τῆς ἡμῶν ἐς τόνδε τὸν βίον εἰσόδε, ταυτὸν δ' εἰπεῖν τῆς γεννήσεως ποιεῖσθαι δεῖ τὴν παραδοξοτάτην ἐκείνην Οἰκονομίαν ἐν τῇ ὑπερφυεῖ τε θείε Λόγε πρὸς ἡμᾶς κοινωνίᾳ κατὰ Σῶμά τε καὶ Ψυχήν. Οὐ γὰρ μετὰ τὴν Οἰκονομίαν ἐπλάθημεν, ἀλλ' ὅπως μᾶλλον ἀναπλασθῶμεν τὰ ἀπόῤῥητα ᾠκονομήθη ἐκεῖνα. Τῇ δ' ἡμετέρᾳ μᾶλλον ἐκ σώματος καὶ Ψυχῆς γεννήσει, καὶ τῇ τῆς γεννήσεως τάξει, καθάπερ τινὶ βάθρῳ κεχρῆσθαι τῆς θείας Οἰκονομίας, ἵνα τὴν ἀληθῆ πρόσληψιν ἐν τῷ

θείῳ

θείῳ Λόγῳ τῆς ἡμῶν Φύσεως ταῖς ὁμοιότησι βεβαιῶμεν, κατὰ τῶν ἐξ ἀπιστίας ἀνθισαμένων, τῶν ἀνοικείων μόνων ἐξαιρεμένων. Πλὴν γὰρ τῷ μὴ ἐξ Ἀνδρὸς, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν δίχα Σπέρματος γεγενῆθαι, καὶ τῶν ἑπομένων ταῖς ἀρχαῖς ταύταις κακῶν, ἅπερ ἐ προσῆκε Θεῷ, καὶ ἃ λύσων μᾶλλον ἀφίκετο, τἄλλα πάντα συμφώνως τοῖς Ἀνθρώποις ἐπλήρε, καὶ Σῶμα ἔλαβε καὶ Ψυχήν· τὸ μὲν, πλάσας ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων καὶ σαρκώσας, καὶ ὀργανώσας εὐθὺς· τὴν δὲ, ἐμπνεύσας εὐθὺς ὀργάνῳ τελείῳ, χρόνῳ μηδενὸς μεσιτεύσαντος ἐν τῷ τηρῆσαι τὴν τάξιν. Χρόνῳ γὰρ Δεσπότης ἦν οἱοῖων, καὶ ἑαυτῷ ταῦτα ἐποίει· εἰ καὶ μὴ δι' αὐτὸν, ἀλλὰ τῶν δέλων καὶ τέκνων εἵνεκα· Ὥσε καὶ Φυσικῶς ἀνθρωπικὴν τὴν εἰς τὸ εἶναι τότε Σώματος καὶ τῆς Ψυχῆς ἔλευσιν γεγονέναι τότε, καὶ τρόπον ἄλλον ὑπερφυᾶ καὶ θειότερον, ὡς ὁ χρόνος δεῆσαν καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις πρὸς παρασκευὴν τῷ τῆς Ψυχῆς οἴκῳ τῷ σώματος, ἀλλ' εὐθὺς αὐτότε ὀργανωθέντος ἐκ τῶν ἁγίων σαρκῶν, καὶ εὐθὺς ἑπομένως ἐμψυχωθέντος.

Ὑποδείγματι δὲ μόνον κεχρῆθαι τῇ θείᾳ Οἰκονομίᾳ πρὸς τὴν τῆς Ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ δίκαιον ὁμῶ καὶ συμφέρον, ὡς καὶ τότε χάριν γεγενημένην μετὰ πολλῶν ἄλλων τῶν ἐκ ταύτης καλῶν, καὶ συμμορφῶθαι ὡς οἷόν τε, τῷτε ἄλλῳ βίῳ τῷ ἡμετέρῳ Δεσποτότε καὶ Καθηγητῷ, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν τέκνων τε καὶ δέλων παθήμασι.

Τούτων ἁπάντων εἵνεκα, χάριν ὁμολογεῖν τῷ ἡμετέρῳ Δημιουργῷ καὶ Ἀναπλάστῃ δικαίως ὀφείλομεν, καὶ τὴν τελεωτάτην αὐτῷ φιλανθρωπίαν καὶ σοφίαν ὑμνεῖν. Μὴ δ' ἀπορεῖν εἰ πολλὰς τῶν δημιουργεμένων Ψυχῶν ἀπιστίας καὶ πονηρίας συζησομένας εἰδὼς, καὶ τὴν δεδομένην παρασκευὴν περὶ τῆς τότων ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν ἐ προσοισομένας, ὅμως θέλει δημιουργεῖν. Οὔτε γὰρ αὐταῖς λύοιτ' ἂν ἐκ τῆς πρὸς τὸ τοιοῦτον σῶμα κοινωνίας τὸ ἔγκλημα, πλείσων εὐσεβείᾳ τε καὶ χρηστότητι τὸν τῇδε βίον ἀνυσσῶν, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἔτως ἀφικνεμένων καλῶς,

λῶς, ὡς εἰ καὶ πάντη καθαροῖς ἐνεδημιεργεῖντο καὶ συνήπλοντο σώμασιν, ἔτ' ἀνάρμοσός τις τῷ παναγάθῳ καὶ παντοδυνάμῳ Θεῷ λογισμὸς ἐντεῦθεν ἀνίσχει ψυχαῖς, φύσει τε καὶ λόγῳ καὶ θείᾳ χάριτι πρὸς τ' ἀληθὲς ὁδηγεμέναις καλῶς. Τοιοῦτοι δ' ὄντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας Διδάσκαλοι, τὴν ἀληθῆ καὶ δικαίαν περὶ τῆς Λογικῆς Ψυχῆς ἐξέθεντο δόξαν, ἐκ ἀγνοοῦντες μὲν τὰς πρὸς αὐτὴν ἀντιθέσεις· ὡς δὲ μηδέν τι δυναμένων καὶ ψευδῶν ὑπεριδόντες καθάπαξ, καὶ τὴν ὑπερβάλλεσαν μᾶλλον ἐν Θεῷ ἀγαθότητα καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν ἐκεῖνοί τε συνεῖδον, κἀντεῦθεν πάνυ καλῶς καὶ οἱ νῦν ἐκείνοις προσέχοντες. Τί γὰρ μεῖζον εἰς λόγον τῶν θείων τετανῖ πλεονεκτημάτων, ὅτι καὶ τὲς πρώτες μᾶλλον ἀνθρώπες εἰδὼς ὅτι τοιοῦτοι φανέντας, ἐκ ἔπαυσε τὸν περὶ τῆς αὐτῶν Δημιεργίας σκοπὸν, καὶ πάντων ἀνθρώπων τὸν κάλλιστόν τε καὶ μέγιστον, εἰδὼς καὶ ἣν ἀνέξεται πράττειν ἰατρείαν αὐτῶν, καὶ τὰς ἄλλας μεθόδες πρὸς τὴν αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ πάντων βελτίοσιν, τῷ γε μὴ πάντας ἂν βεληθῆναι; Ἤδει δὲ καὶ ἐκεῖθεν ἄχρι τῶν τῆς Οἰκονομίας καιρῶν, καὶ μετὰ ταύτην ἄχρι καὶ νῦν τὰς ἀπισίας συζησομένας ἐκ τῶν δημιεργεμένων Ψυχῶν, καὶ τῶν μελλεσῶν αὖ πισεύειν, τὰς φαύλως βιωσομένας, ἀλλὰ τὴν γένεσιν ἐ βελόμενος παύειν ἐκ πολλῆς ἀγαθότητος, ἐ δὲ τὴν ἐντεῦθεν ἀναρίθμητον τῶν πιστῶν καὶ δικαίων Πνευμάτων καρποφορίαν, τῇ περὶ τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἀρχῆς τάξει κέχρηται. Καὶ δίδωσι μὲν ὁ Πατὴρ τὴν τε Σώματος ἀρχὴν προσεχῆ, ἕτω τάξαντος τῆ Θεῆ τῆς κοινῆς καὶ πρώτης πάντων Ἀρχῆς· αὐτὸς δὲ τὸ Πνεῦμα ἐμπνεῖ, ταυτὸν δ' εἰπεῖν ἀμέσως ἐγκλίζει τελείῳ καὶ ζωτικῷ τῷ Σώματι. Καὶ εἰμὴ κωλύει τὸν ὑετὸν, καὶ τὴν ἡλίε λάμψιν αὐτὸς ὢν ὁ ταῦτα ποιῶν, καὶ κωλύειν διὰ τέτο δυνάμενος, ἵνα μὴ προφάσει τῶν ἀπίσων καὶ πονηρῶν διαφθαρεῖεν οἱ Δίκαιοι, καὶ οἱ γίνεθαι μέλλοντες, ἐκ ἔτι λοιπὸν γίνοιντο. ἀλλὰ καὶ ἀμφοῖν ταυτὶ δίδωσι τὰ καλὰ, εἰ καὶ διαφόροις λόγοις τε καὶ σκοποῖς πᾶσι πρὸς τὸ δίκαιον ἅμα καὶ ἀγαθὸν αὐτῆ τείνεσι βέλημα. Δημιεργεῖ καὶ Ψυχὰς οἰκείως

κείως τῇ πρώτῃ Παραγωγῇ, ὡς ἐκ εὐλογον ἄλλως γίνεσθαι τὰς τοιαύτας τῇ Φύσει. Τὸ δ' Ἀγαθαῖς ἢ Φαύλαις ἔσεσθαι, αὐταῖς καταλείπει. Καὶ δημιεργεῖ μὲν Ἀγαθὰς, ἀλλὰ τῇ Φαύλας ἐνίας τῇ προαιρέσει σφῶν αὐτῶν γίνεσθαι μετὰ ταῦτα, ἀνέχεται, μὴ καὶ τῶν Ἀγαθῶν ἐκλείπῃ τὸ πλῆθος τῶν Φαύλων ἕνεκα, τῆς διαδοχῆς πεπαυμένης. Ἐπείπερ ἅπαξ τὴν αὐτῶν παραγωγὴν ἐξ ἀρχῆς ἠθέλησεν εἶναι, καὶ τὸν ἄνθρωπον τῷ Σώματι μὲν ἐκ διαδοχῆς, ἐκ δημιεργίας δὲ τῇ Ψυχῇ γίνεσθαι. Ὅθεν δὲ κυρίως ἐστὶν εἰπεῖν δημιεργεῖσθαι τὰς νῦν ἀνθρώπους, τῷ τὰς αὐτῶν Ψυχὰς ἅπαξ γίνεσθαι. Δημιεργία γὰρ ἀνθρώπου κυρίως ἡ εἰδικὴ τούτου Παραγωγή, ταυτὸν δ' εἰπεῖν τῷ συναμφοτέρῳ. Τὸ γὰρ συναμφότερον κυρίως Εἶδός ἐστι καὶ Φύσις ἀνθρώπου. Ἄλλον δὲ τρόπον τὸ Εἶδος τὸ πρὸς τὴν Ὕλην λέγεται. Τοιαύτη δ' ἦν ἡ πρώτη Παραγωγή. Τὰ Εἴδη τοίνυν, τετέχται τὰς Φύσεις τῶν ὄντων, τότε πέπαυται ποιῶν ὁ Θεὸς· τῇ δ' ἐκ διαδοχῆς γενέσει τῶν εἰδῶν συνεργεῖ, συνεργῶν τοῖς ἀτόμοις· τοῖς μὲν ἄλλοις, κοινοτέρῳ τε τρόπῳ καὶ ὑφειμένῳ· ἀνθρώποις δὲ, ὑψηλότερον. Ὡς γὰρ Φυσικὸν μὲν τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους μέρος τὴν Ψυχὴν, ταυτὸν δὲ φάναι τῆς Φύσεως, καὶ μέρος εἰδοποιὸν, ὑψηλὸν δὲ καὶ τῆς ὕλης ὑπερκείμενον λίαν, τῷ καιρῷ τῆς διαδοχῆς συνάπτει κλίζων τῷ Σώματι.

Εἰδ' ἀπορίας ἦν ἄξιον, ὅτι παράγει ψυχὰς σώζεσθαι, καὶ τοῦ οἰκείου τέλους τυγχάνειν, καὶ ἔχαριν παράγοντας, μὴ βελομένων ἐνίων, καὶ μηδὲν ἦν ἄκος τῆς ἀπορίας, καὶ σπειρομένων ἂν καὶ τῷ Σπέρματι συμπεφυκειῶν, εἰ οἷόν τ' ἦν, τοῦτ' ἂν ἦν ἀπορεῖν. Οὐ γὰρ ἐκ τῆς ἀνθρωπικῆς καὶ τῶν σπειρόντων δυνάμεως ἡ τοιαύτη τῶν Ψυχῶν ἦν ἂν γένεσις πρᾶγμα, ἀλλ' ἄνευ Θεοῦ, ἐκείνου καὶ ἅπαξ δεδωκότος καὶ διδόντος ἂν ἀεὶ τῇ ἀνθρωπείᾳ Φύσει τὴν πρὸς τοῦτο πᾶν δύναμιν. Ἀλλὰ μὴν, ὃ μεῖζον, καὶ προνοεῖ μὴ μόνον Ἀγαθῶν καὶ Πιστῶν, ἀλλὰ καὶ Φαύλων γε καὶ Ἀπίστων ὁ θεῖος Παῦλός φησι· προνοεῖ δ' ὡς ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων, καὶ ὡς ἔργον ὄντων πάντων αὐτοῦ· καὶ προειδὼς

ἄρα τὴν αὐτῶν πονηρίαν, ὅμως ἐ βέλεται μὴ γίνεϑαι, μὴ δ' εἶναι αὐτές τε καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν ἕνεκα.

Δόξα τῇ πανσόφῳ αὐτῦ ἀγαϑότητι, δόξα τῷ ἐλέει αὐτῦ, ὅτι καὶ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων ἐφώτισε τὴν Ψυχήν.

Εἰσὶ μὲν ἓν καὶ ϑειότεροι περὶ τῦ προκειμένϑ καὶ σοφώτεροι λόγοι τῶν πρότερον καὶ νῦν εἰρημένων, πρὸς τὸ αὐτὸ δὲ τοῖς εἰρημένοις φέροντες τέλος· τὴν δὲ τῶν ἐντευξομένων ὑπερβαίνοντας ἕξιν παρήκαμεν, καὶ τότε καὶ νῦν· ὧν τῆς ὠφελείας χάριν ἑδενὸς ἄλλϑ ἐκεῖνά τε καὶ ταυτὶ συνϑεῖναι προήχϑημεν. Σὺ δὲ τῶν ἄλλων πάντων ἐξήρησαι. Διὸ καὶ τῇ ἀληϑείᾳ γενναίως πάνυ συνέσῃς ἐν τῷ σοφῷ σϑ Συγγράμματι. Εἰκῇ δὲ καὶ ἄμφω πονῦμεν.*)

Ἀλλὰ συνέρειν ἐ δεῖ τὰ πολλῆς τραγῳδίας καὶ θρήνων ἄξια.

*) Τίνος ἕνεκα εἰκῇ φησι καὶ ἄμφω πονῦμεν; Καὶ τίνα τὰ πολλῆς τραγῳδίας καὶ θρήνων τυγχάνϑσιν ἄξια;

Ἢ τὸ μὲν εἰκῇ φησι, διὰ τὸ ἀδύνατον τὲς μετὰ τῦ σώματος ὄντας, τὸν ἀνερμήνευτον διερμηνεῦσαι τρόπον τῶν τῷ Σώματι ἐγκλιζομένων Ψυχῶν. Τὰ δὲ τραγῳδίας ἴσως εἰρηκεν ἄξια, διὰ τὲς μὴ ταῖς περὶ Ψυχῆς εἰρημέναις ϑεοπαραδότοις ἀποδείξεσι πειϑομένες.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΟΝΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΗΜΑΘΙΑ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΥ, ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ,

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΩΤΕΡΑ, ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΠΟΛΛΟΥΣ.

Ὅτι ἡ Ἀρχόντισσα ἡ Μαρκεσίνα, ἡ ἐξόχως ἐρωμένη τῦ Βασιλέως, καὶ διὰ τῦτο πάντων ὑπερτερῦσα, καὶ αὐτῆς τῆς Αὐγύσης πρωτεύσσα τυραννικῶς, ἐσέφρησεν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς σεβασμίᾳ Μονῇ τῦ Ἁγίου Γρηγορίου τῦ Θαυματυργῦ· ἐν ἐκείνῃ τῇ Μονῇ τῶτότε διαγόντων ἡμῶν. Εἰσῆλθε δὲ καὶ Πρὸς τὸν Ναὸν τῦ Θεῦ, τελυμένης τῆς Λατρείας, καὶ ἀπελάθη παρ' ἡμῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀκροάσεως, καὶ ἀπεδιώχθη μετὰ αἰσχύνης, ὀδυρομένη τὸ γεγονὸς ἐπ' αὐτῇ.

Πάλιν ἡμεῖς ἐν Πνεύματι Τολμητίαι· καὶ πάλιν ἡμῖν ἀπειλαὶ, καὶ περισάσεις, καὶ κίνδυνοι. Ἔτι τὴν κοσμικὴν ἔσμεν Σοφίαν ἀπαίδευτοι, καὶ ἄσυγητοὶ διὰ τῦτο, καὶ ἀποτρόπαιοι. Πάλιν

λιν ἀντιφερόμεθα ταῖς Ἀρχαῖς, καὶ εἰκότως ἀπελεγχόμεθα δύχρησοι. Μικρὸν τῆς τῶν δεινῶν ἐπιφορᾶς ἀνεψύξαμεν, καὶ ὁ Σατὰν ἤγαγεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀσελγῆτε καὶ φαρμακὸν, τῆς οἰκεμένης τὸ πρόσκομμα, τὸ παγκόσμιον σκάνδαλον μετὰ τε αὐχένος, καὶ τῆς ὀφρύος, καὶ τε φρυάγματος· τάχα μὲν καταπλήξων καὶ καταπαλαίσων ἡμᾶς, ἤδη ταῖς τῶν ἀλγεινῶν ἐκδειματωθέντας καὶ προκατασειθέντας ἐπαγωγαῖς· (τέτο γὰρ ᾠήθη πλωχὲς τὴν Διάνοιαν καὶ τὸν τῆς Ψυχῆς τόνον παρειμένες εἰδὼς.) Ὄντως δὲ τῷ μόνῳ Σοφῷ τε καὶ Ἰσχυρῷ κατασοφισθησόμενός τε, καὶ ἐκνευρισθησόμενος.

Ἄθρες, ἀκάθεκτος ἡ μανιὰς τῷ ἡμεδαπῷ σεμνείῳ προσέρρηξε, μετὰ βαρείας ὅσω καὶ σφοδρᾶς τῆς πομπῆς, ὀξύρρυδ δίκην χειμάρρυδ πολυμιγῆς. Ἑωρακότες αὐτὴν οἱ περὶ τὰς Πύλας ἡμέτεροι, καὶ ὅσοι τῶν ἐντὸς, περίκασι, διαπεφωνήκασιν. Εἰ σερρύη πανετοίμως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Νεὼν, τῆς θείας καὶ μυσικῆς ἐπιτελεμένης Θυσίας ἡ ἐναγής. Ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦτ' ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες τῷ ἀδοκήτῳ τε πράγματος, ἀπείργομεν εὐθὺς τὴν Μοιχαλίδα τῆς ἱερᾶς Ἀκροάσεως, τῆς κοινῆς καὶ συμφώνε τῶν Πιστῶν εὐχῆς τε καὶ ὑμνῳδίας· ἀποτροπιαζόμεθα τὴν ἀχήμονα, τὴν ἐκτόπως τοῖς Νόμοις τε Χριστε ἐνυβρίζεσαν, καὶ τὴν ὕβριν δημοσιεύσαν· ὅλαις ὁρμαῖς ἐξοσρακίζομεν τῶν ὁσίων τόπων τὴν βέβηλον, περιδεεῖς μὲν ὄντες τῇ ἀσθενείᾳ τῆς σαρκὸς καὶ ὑποτρόμοι· τῷ τε Κύριε δὲ κρατίσῳ Φόβῳ τὴν ἄνθρωπον ἐκκρεμόμενοι· καὶ τε παρανομῆσαι, τὸ θανεῖν μᾶλλον αἱρέμενοι· καὶ τὸ, τῇ ἀκοινωνήτῳ συνεκκλησιάσαι τῶν ἀπευκταίων πλέον ἡγέμενοι, τε πικρῶς ἀπαλλαγῆναι τέδε τε σκήνες, πλησὰς ἐν αὐτῷ καὶ καθείρξεις, καὶ λιμάξεις, καὶ ἔτι ἄλλο τῶν ἀπειλεμένων ὑπενεγκόντες διὰ βίε παντός.

Τῶν μὲν γὰρ παρόντων Ἀνδρῶν τὸ βιαιότατόντε καὶ μονιμώτατον, μὴ περαιτέρω τῆς τε δεσμε διαρρήξεως ἐξιχύσαν, τῇ ἐπικήρῳ συγκατεσράφη ζωῇ, μεγίσων ἀντιφιλοτιμησάμενον, καὶ ἀκαταλύτων ἐπάθλων ἐσμὸν.

Τὸ

Τὸ δ' ἀσοχῆσαι Νόμων Θεῦ, καί τι τῶν θελγόντων τὴν αἴσθησιν προκρῖναι τῶν τῦ Κυρίε Θεσμῶν, τὸ ἀπερρίφθαι προξενεῖ ἐξ' αὐτῦ πικρίαν ἀνύποιστον, αἰχύνην ἀπέραντον.

Χρὴ μὲν ἓν ἡμᾶς τὴν ἐν Προσευχαῖς ἀληθίζειν ἐπίκλησιν, καὶ οἷα τέκνα τῦ ἀγαθῦ τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν, εἰ καὶ ὁ Χῦς ὑποσύρει, συντόνως ἀνθέλκειν ἑαυτὲς πρὸς τὰ ἄνω, διὰ τὴν πρὸς τὸν ὕψιστον πατέρα αἰδῶ, καὶ τὸ πολίτευμα ἔχειν, ὡς ἐν Πατρίδι, ἐν Οὐρανοῖς, ἔρρειν ἀφέντας πᾶν γενεὸν, καὶ πρόγε τῆς ἀναλύσεως. Εἰδὲ τῆς πρώτης ἐκ ἐφικνέμεθα τάξεως, πρὸς τὰς ἀνεκφράστες ἀπολαύσεις τέως ὁρᾶν· αἳ δὴ βραβεῖα τοῖς ἐν Ἀρετῇ καμῦσι προητοιμάθησαν, καὶ πᾶσαν θλῖψιν ὑποφέρειν διὰ τὴν αἰωνίζεσαν εὐκληρίαν. Οὐ γάρ ἐσιν ὅλως τῦ νῦν καιρῦ τὰ παθήματα, κἂν ὁποῖα πότ' ἂν ᾖ, πρὸς τὴν ἐλπιζομένην ἀντίδοσιν ἄξια. Εἰ δὲ καὶ τῆς τῶν μισθωτῶν διαμαρτάνομεν Ὁμηγύρεως, κἂν γῆν τῇ ἐχάτῃ Μοίρᾳ τῶν σωζομένων ἐγκαταλέγεθαι, καὶ τῶν δεσποτικῶν προσαγμάτων ἀντέχεθαι, δεδοικότας τὸ τῆς περιφρονήσεως ἐπιτίμιον, τὴν ἐν Γεέννῃ κατάκρισιν, καὶ διὰ τῦτο καὶ προκινδυνεύειν αὐτῶν, εἰ δεήσειεν. Ἐπεὶ πόσης ἀνοίας ἐσὶ, τὸ μικρῶν Τιμωριῶν τὰς μείζες, καὶ παυροτέρων Βασάνων τὰς διαρκεσέρας ἀλλάξαθαι; Καὶ μᾶλλον εἴπερ αἱ μὲν, αἱ βραχεῖαι σωφρονίζεσι καὶ καθαίρεσι. (τὶς γὰρ ζήσας ἐχ ἥμαρτεν; ἀπορύπε δὲ τὶς καθαρός;) αἱ δὲ λάχος εἰσὶν ἀναφαίρετον.

Ὥσπερ γάρ τις ὀπωσῶν ἐπλαικὼς, ἐκ λογῆς ἑαυτῷ προκειμένης κολάσεων, εἰ τῶν τήμερον κεφοτάτων, μετρίων ἴσως τινῶν ῥαπισμῶν, προέλοιτο τὰς ἐπιπονωτέρας εἰς τὸ ἔξῆς, οἷον φλεβλώσεις, ξέσεις, μελῶν ἐκ τομὰς, ἀφρονέσατος κρίνοιτ' ἂν δικαίως καὶ ἀλογώτατος· ἕτως ὁ τῶν ἄρτι προελόμενος δυσχερῶν τὰς ἐσομένας ἀλγηδόνας ἐν Αἰῶνι τῷ τῆς ἐκτίσεως, ὅταν ἐκάσε τὸ ἔργον, οἵοις ἐσι δοκιμάσῃ τὸ πῦρ, ἀνοητότατός τε καὶ ἀθλιώτατος.

Παραπλησίως καὶ ὁ τὴν τῶν Ἀνθρώπων ἀπάτην ὑπὲρ τὴν τῦ Θεῦ Δόξαν ἠγαπηκώς. Καὶ ἕτος γὰρ ὄντως τετύ-

φλωται, καὶ σκιᾶς ἐπειλημμένος, ἢ Νηὸς ἴχνος ἐν ὕδασιν, οἵεταί τι ἔχειν ἀδέν. Ἐπεί τοίγε εἰ Φιλοδοξῇ, ζητείτω δόξαν τὴν ἀληθῆτε καὶ μένεσαν, μὴ τὴν ψευδομένην καὶ παραῤῥέεσαν, Ἀνθρώποις προσκείμενος, καὶ Θεῦ ἀφισάμενος. Ὁ γὰρ Ἀνθρώποις ἀρέσκειν, ἐκ ἔστι δῆλος Χριστῦ. Καὶ οἷς πάντες ἄνθρωποι λέγωσι καλῶς, τούτοις ὁ ἀληθὴς λόγος ἀποκληροῖ τὸ, ἀμή. Κἂν ἔχ οἱ πολλοὶ τῆς ἴσης γνώμης ἡμῖν. ἀλλὰ μήτ' ἐνπονηρευομένοις παραζηλῶν διδασκόμεθα, μή τε τὸς τὴν Ἀνομίαν ποιῆντας ζηλῶν. Κἂν ἦτοι Πατέρες εἶεν, ἀφιέναι προσῆκον αὐτὸς, καὶ ἀκόλεθεῖν ὀπίσω Χριστῦ, τῶν ἰχνῶν αὐτῦ δεδράχθαι, τῶν αὐτῦ δικαιωμάτων ἐξέχεθαι. Μὴ ἦτω γάρ τις ποιῶν, ἄξιος ἐκ ἔστι Χριστῦ.

Τοῖς τοιούτοις ἐπειγόμενοι λογισμοῖς, ἀπελαύνομεν παραυτίκα τῶν θείων Σηκῶν τὴν ἀνόσιον· ἤτε τὸν Ἅγιον Ἄρτον τῇ ἀναιδεῖ καὶ ἀκαθάρτῳ δῆναι τολμήσαντες, ἤτε μὴν ἔμπροσθεν τῆς καλινδεμένης τῷ τῆς Μοιχείας βορβόρῳ τὸς λαμπρὸς βαλεῖν καὶ μαργαρώδεις λόγος τῆς ἱερᾶς Τελετῆς. Ὅθεν ἐν Κυρίῳ καρτερῶμεν, τὰ ἐπερχόμενα.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ,

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ

τὸ ἀνεγερθέντος παρ' αὐτῷ Φροντιστηρίῳ, ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ αὐτοῦ Βιβλίῳ

ΠΕΡΙ

ΠΙΣΤΕΩΣ ΛΟΓΟΣ.

Τοῖς ὁσίοις τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ τοῖς ὄντος, καὶ ἐκλεκτοῖς φοιτηταῖς, ὁ κατ' εὐδοκίαν αὐτοῦ καὶ χρηστότητα Κτίτωρ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ Φροντιστηρίου Νικηφόρος, ἐν μοναζουσιν Ἱερεὺς γηραιὸς ἀθλητής, τῶν τῆς ὑμῶν ὁσιότητος Εὐχῶν ἐπιδεὴς, τὴν παροῦσαν ὑμῖν ὑπόμνησιν ἐξ ἀγάπης ὑπαγορεύω, πάσης αὐτὴν ὑποτυπώσεως ἑτέρας προεκθέμενος. Ἐπειδὴ γὰρ πρώτιστον τῶν Χριστιανῶν καὶ πάντων ἀναγκαιότατον εἰδέναι τὴν Εὐσέβειαν, καὶ ταύτην ἀσπάζεσθαι, καὶ ταύτῃ συζῆν, καὶ ζωῇ τῇ παρούσῃ συνεκδη-

νεκδημεῖν, ἄξιόν ἐσι πιςεύειν καὶ ὁμολογεῖν καὶ κηρύτ-
ἡμᾶς, ὅτι Θεὸς εἷς ἐσιν, ἤγεν ἐσία μία θεότητος ἀκατά-
λημπλος καὶ ἀπρόσιτος, ἐν τρισὶ τελείαις ταῖς Ὑποσά-
σεσι, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.
Ἄκλισος ὁ Πατὴρ, ἄκλισος ὁ Υἱὸς, ἄκλισον τὸ Πνεῦμα 5
τὸ ἅγιον, ὁ Πατὴρ ἀγέννητος· ὁ Υἱὸς ἐκ ἀγέννητος·
ἐγέννησε γὰρ τὸν Υἱὸν ὁ Πατὴρ πρὸ πάντων τῶν αἰώ-
νων θεοπρεπῶς· τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐ γενητὸν, ἐκ
ἀγέννητον, ἀλλ' ἐκπορευόμενον ἀσιωδῶς παρὰ τῦ Πατρός.
ὁ Πατὴρ ἦν ἀεὶ, καὶ ὁ Υἱὸς ἦν ἀεὶ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ 10
ἅγιον ἦν ἀεί.

Καὶ ὥσπερ ἐκ ἔσιν ἐννοῆσαί ποτε τὸν Ἥλιον ἄνευ τῦ οἰκείε
Φωτὸς, ἕτως ἐδὲ τὸν Πατέρα δύναται τις φανταθῆ-
ναι ὅλως χωρὶς τῦ Υἱῦ. Πατὴρ γὰρ ἦν ὁ Πατὴρ ἀεί. Δῆ-
λον ἦν ὅτι καὶ Υἱὸν εἶχεν ἀεί. Διὸ κατὰ τὴν χρονικὴν 15
ἀρχὴν, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἄναρχος, ἕτω καὶ ὁ Υἱὸς ἄναρ-
χος. Ἀεὶ γὰρ ἦν ὁ Πατὴρ, καὶ ἀεὶ Πατὴρ· ἀεὶ ἦν ὁ Υἱὸς,
καὶ ἀεὶ Υἱός. Τὸ γὰρ θεῖον τροπὴν ἐ προσίεται. Κατὰ
δὲ τὴν Φυσικὴν Ἀρχὴν, εἴτ' ἦν τὸ Αἴτιον, ἐκ ἄναρχος ὁ
Υἱός. Ἀρχὴ γάρ ἐσιν αὐτῦ ὁ Πατὴρ ἀσιωδῶς, ἐ δημιερ- 20
γικὴ. Μόνος τοίνυν κατὰ τὴν Φυσικὴν Ἀρχὴν ἄναρχος
ὁ Πατὴρ, μὴ ἔχων τινὰ Αἴτιον ἑαυτῦ. Διάτοι τῦτο καὶ
ὁ Κύριος τὸν αὐτῦ Πατέρα τιμῶν ἔλεγεν, ὁ Πατήρ με μεί-
ζων μέ ἐσι· Μείζων ὡς Ἄναρχος, ὡς Ἀναίτιος, ὡς Ἀρχὴ
Φυσικὴ, καὶ κατ' ἀσίαν αἴτιος τῦ Υἱῦ. 25

Ὥσπερ δ' αὖ ὁ Ἥλιος Φυσικῶς καὶ ἄνευ τινὸς πάθε, ἢ
βραδυτῆτος ἐκλάμψας τὸ Φῶς, ἐκ ἀποτέτμηται τῦ
Φωτός· ἔσι γὰρ τὸ Φῶς καὶ ἐξ αὐτῦ καὶ ἐν αὐτῷ· πα-
ραπλησίως καὶ ὁ Πατὴρ ἀσιωδῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀπα-
θῶς γεννήσας τὸν Υἱὸν, ἐδ' ὁπωσῦν διέσηκε τῦ Υἱῦ· ἔσι γὰρ 30
ὁ Υἱὸς καὶ ἐκ τῦ Πατρὸς ἀεὶ, καὶ ἐν τῷ Πατρὶ ἀεὶ, καὶ
ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ ἀεί. Καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῦ Πα-
τρὸς ἀεὶ ἐκπορεύεται· καὶ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ἐν τῷ Υἱῷ
ἐσιν ἀεί. Καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι τῷ
ἁγίῳ ἀεί. Μονὰς ἦν καὶ κατὰ τῦτο καθέσηκεν ἡ ἁγία 35
Τριάς. Καὶ κατὰ πάντα δὲ, πλὴν τῶν Ἰδιοτήτων, ὁ Πα-

τὴρ

τὴρ καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἕν εἰσι. Θεὸς τέλειος ὁ Πατήρ. Θεὸς τέλειος ὁ Υἱός. Θεὸς τέλειος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀλλ' εἷς Θεὸς, ἐ τρεῖς Θεοί. Τὲς μὲν γὰρ τρεῖς Ἀνθρώπες, ἀλλὰ δὴ καὶ τὲς δύω, ἐκ ἔστιν εἰπεῖν ἄνθρωπον ἕνα κἂν φύσεως ὦσιν ἄνθρωποι πάντες μιᾶς. Ἀπ' ἀλλήλων γὰρ διακέκριντα πράγματι, καὶ ἕκασος αὐτῶν ἰδίαν ἔχει περιγραφὴν τοπικήν· ἀλλὰ καὶ χρόνῳ, καὶ γεννήσει, καὶ βελήσει, καὶ δυνάμει, καὶ δόξῃ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἕτερος ἑτέρᾳ διέργεται. Παραπλήσιόν τι καὶ πὶ τῶν Ἀγγέλων ὑποληπτέον. Κακείνων γὰρ ἕκασος ἰδίῳ τόπῳ νοερῶς περιγράφεται· διότι πάντες περιγραπτοί, καὶ βαθμὸς ἄλλος ἄλλῳ κεκλήρωται· καὶ ἄλλος ἄλλην ἔλαμψιν δέχεται· καὶ ὁ μὲν πρότερον, ὁ δ' ὕστερον, καὶ ὁ μὲν, ἀμέσως, ὁ δ' ἐκ ἀμέσως, ἀλλ' ἢ δι' ἑνὸς, ἢ διὰ πλειόνων τῶν μεταξύ· καὶ ἄλλος ἀλλαχῆ ἀποστέλεται· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πολλὰ ἐστι τὰ ἐξ ἀλλήλων αὐτὲς διατέμνοντα. Μόνα δὲ τὰ τρία πρόσωπα τῆς ὑπερτάτης, Θεότητος ἔτε τόπος ἀπ' ἀλλήλων διίστησιν, ὅτι ἀπερίγραπτα, καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἐν ἀλλήλοις περικεχωρήκασιν ἄτερ συγχύσεως· ἔτε χρόνος· προαιώνια γὰρ ὁμῶ τὰ τρία καὶ ὑπερχρόνα, καὶ ἓ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ· ἀλλὰ καὶ μία τοῖς τρισὶ Βέλησίς τε καὶ Θέλησις· μία Δύναμις πανθενὴς· Ἐνέργεια μία παντεργικὴ· μία Κυριότης παντοκρατής· Δόξα, Λαμπρότης, ὑπέρδοξος, ὑπέρλαμπρος, ἡ αὐτὴ τοῖς τρισὶν· ὁμοσσίως τε τοῖς αὐτοῖς καὶ ὁμοτίμως τὸ ὑπερσιον. Οὕτω τοι τὰ τρία ἓν ἀραρότως εἰσὶν, ἀσύγχυτα, ταῖς ὑποστατικαῖς Ἰδιότησι καὶ ὄντα καὶ πιστευόμενα.

Ἰδιότης δὲ καὶ Ἰδίωμα καὶ Ἴδιον λέγεται, τὸ μιᾶς ἑκάστης χαρακτηριστικὸν Ὑποστάσεως γνώρισμα, διὰ τὸ ἰδικῶς ἐκείνῳ μόνῳ προσεῖναι τῷ, ἔ ἐστιν Ἴδιον, ἐ μὴν καὶ ἄλλῳ τινί. Τὸ γὰρ καὶ ἄλλῳ τινὶ πρόσον, τῦτο κοινὸν καὶ ἐκ ἴδιον. Οἷον, Ἴδιον τῦ Πατρὸς τὸ Ἀγέννητον· τῦτο ἰδικῶς μόνῳ πρόσεσι τῷ Πατρὶ· μόνος γὰρ ὁ Πατὴρ Ἀγέννητος, ἐπεὶ καὶ μόνος Πατήρ. Ἴδιον τῦ Υἱῦ τὸ Γεννητόν. Ἴδιον τῦ ἁγίε Πνεύματος τὸ Ἐκπορεύεσθαι παρὰ τῦ Πατρός.

τρός. Οὔτε δὲ τὸ Πνεῦμα γεννᾶται τὸ ἅγιον, ἔτε ὁ Υἱὸς ἐκπορεύεται. Τὸ μέν τοι ἄκλιτον καὶ ἀπερίγραπτον καὶ ὑπερθσιον καὶ τὰ τοιαῦτα, Κοινὰ Πατρὸς καὶ Υἱῦ καὶ ἁγίε Πνεύματος. Διὰ τῦτο καὶ τῆς θείας Φύσεως Ἰδιώματα λέγονται. Τῆς θείας μὲν Φύσεως, ὅτι Φυσικὰ καὶ ἐχ ὑποσατικὰ ταῖς τρισὶν ὁμοτίμως προσόντα τῆς θεότητος ὑποσάσεσιν. Ἰδιώματα δὲ, ὡς ἄλλη πάσῃ Φύσει, πλὴν μόνης τῆς θείας ἐσίας, πάμπαν ἀμέθεκτα, μήτ' Ἀνθρώποις, μήτ' Ἀγγέλοις ὅλως ἐνθεωρέμενα. Καλεῖται δὲ Οὐσία, καὶ Φύσις, καὶ Μορφὴ κοινῶς, ἡ τῶν ἰδικῶς ὄντων Περιοχή· Οὐσία, ὡς ἔσα ἀεί· Φύσις δὲ, ὡς φύσα τὰς Ὑποσάσεις· Μορφὴ δὲ, ὡς ὅλων τῶν μορφωμάτων τῶν ὑπ' αὐτὴν, ἤτοι τῶν Χαρακτήρων συλληπτική. Τὰ δὲ περιεχόμενα λέγονται καὶ Ἄτομα, καὶ Ὑποσάσεις, καὶ Πρόσωπα· καὶ Ἄτομα μὲν, διὰ τὸ μηδὲν αὐτῶν τομὴν, ἤτοι διαίρεσιν ἐπιδέχεθαι. Τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης ἐσίας, ταυτὸν δ' εἰπεῖν ἀνθρωπότητος, εἰς τὰς κατ' αἴθησιν Ἀνθρώπας διαιρεμένης, ἕδεις αὐτῶν εἰς ἄλλας Ἀνθρώπας τέμνεθαι δύναται· ζῶα λογικὰ καὶ θνητὰ, νῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικά. Καὶ κατὰ τῦτον τὸν λόγον, οἱ ἐπὶ μέρες ἅπαντες, Ἄτομα. Ὑποσάσεις δὲ, ὡς ὑπὸ τὴν Φύσιν ἑστῶτα καὶ μένοντα, καθ' ὅλε ταύτης ἔσης καὶ θεωρεμένης ἐννοηματικῶς· τῶν δὲ, μερικῶν ὄντων, καὶ τὸ εἶναι ἐχόντων πραγματικῶς. Πρόσωπα δὲ, διότι ἔκαστον αὐτῶν οἰκεῖον ἔχει χαρακτῆρα τοῖς λοιποῖς ἀκοινώνητον. Τοιγαρῦν Κοινὸν ἐπὶ τῆς θεότητος, μίαν Οὐσίαν, μίαν Φύσιν, μίαν Μορφὴν δογματίζομεν. Ἄτομα δὲ τρία, τρεῖς Ὑποσάσεις, τρία Πρόσωπα χαρακτῆρσι τρισὶ καταλλήλοις, ἐπ' ἔν Ἰδιώμασι γνωριζόμενα.

Χαρακτὴρ δὲ λέγεται τῆς πατρικῆς Ὑποσάσεως ὁ Υἱὸς, ἐχ ὅτι αὐτός ἐστι τὸ Ἴδιον τῦ Πατρός. Τίς γὰρ τῦτ' ἂν ὑπονοήσειε, λόγε μετεχικός; ἀλλ' ὅτι καθ' ὃ Πατὴρ ὁ Πατὴρ ἐκ τῦ ἔχειν Υἱὸν χαρακτηρίζεται καὶ γνωρίζεται, καὶ ὅτι πάντα τὰ τῦ Πατρὸς ἔχων ὁ Υἱὸς ἐν ἑαυτῷ, μένων Υἱὸς, δείκνυσι τὸν ἐξ ἑ, καθάπερ εἰκὼν αὐτῦ Φυσικὴ καὶ ἀπαράλλακτος. Διὸ καί φησιν, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε

ἑώρακε καὶ τὸν Πατέρα. Νῦς δὲ ὢν ὁ ἀνάρχος Φύσει Θεός, ὁμοφυῆς ὑπάρχει λόγε πηγαστικός. Πατὴρ δὲ ὤν, γεννητικός ἐστιν ὁμοουσίε Υἱε. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς ὁ αὐτός.

Οὗτος ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δι' ἧς πᾶσαν τὴν κλίσιν, ὡς δι' οἰκείας σοφίας τε καὶ δυνάμεως ἐδημιέργησεν ὁ Πατήρ. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ τοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις. Οὗτος δι' ἡμᾶς εὐδοκίᾳ τοῦ γεγεννηκότος αὐτὸν ἐνηνθρώπησεν, ἐν τῷ Πατρὶ ὢν καὶ μεθ' ἡμῶν γεγονὼς, (ἀπερίγραπτος γάρ·) καὶ Σάρκα, Ψυχὴν, Νοῦν, Λόγον, Θέλησιν, Ἐνέργειαν, πάντα τὰ κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ προσόντα προσείληφε, μὴ δ' αὐτῶν τῶν μετὰ τὴν πρώτην ἁμαρτίαν ἐπεισαχθέντων ἡμῖν παθῶν, ὧν ὁ καθικνεῖται μῶμος, μένας ἀπείρατος. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα διὰ πολλὴν συγκατάβασιν προσηκάμενος, ἵνα μεταskευάσῃ πρὸς τὸ κρεῖττον πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τέλειος γέγονεν Ἄνθρωπος ὁ κατὰ φαντασίαν ἢ δόκησιν, ἀλλ' ὄντως καὶ ἐναργῶς ὑπάρξας Ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς ὁμοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς.

Καθ' ἡμᾶς μὲν, ὅτι συλληφθεὶς ἐν Μήτρᾳ Γυναικὸς, ζωοπλαθεὶς ἐν αὐτῇ, κυοφορηθεὶς, ἐφ' ὅσον, καὶ καθὼς ὁ τῆς Φύσεως ἐδίδε Νόμος, ἐτέχθη βρεφοπρεπῶς. Ὑπὲρ ἡμᾶς δὲ, ὅτι περ ἡ Σύλληψις ἐξ ἁγίε Πνεύματος, ἄτερ συνδυασμοῦ, σαρκικῆς ἑκλὸς ἡδονῆς, χωρὶς τινος ἐμπαθοῦς ἐνοήματος. Ἡ τοῦ Σώματος σύμπηξις ἐκ παναγνων αἱμάτων τῶν παρθενικῶν. Ἡ τελεσιεργία τοῦ Σχήματος, ἐκ πρώτης ἀρχῆς, ἐξ αὐτῆς τῆς Συλλήψεως. Οὕτω γὰρ ἔπρεπε τῷ δίχα σποράς. Ὁ τόκος ἄνευ ὠδίνων, καὶ τὴν τῆς γεναμένης Παρθενίαν ἐκ ἐλυμήνατο. Μεμένηκε γὰρ αὕτη Παρθένος καὶ μετὰ τόκον, ὥσπερ ἦν καὶ πρὸ τόκε καὶ πρὸ συλλήψεως, ἡ καὶ διὰ βίε παντὸς Ἀειπάρθενος, ἄχραντός τε καὶ ἀκηλίδωτος. Τοιαύτην γὰρ ἔπρεπεν εἶναι τὴν τεκοῦσαν Θεόν. Καθ' ἡμᾶς ὅτι σῶμα χοϊκὸν ἀνελάβετο καὶ φθαρτὸν ἐκ τῶν τεσσάρων συντεθειμένον Χυμῶν, Ψυχῇ τριμερεῖ ζωοποιούμενον, ἐμφύτῳ θερμῷ καὶ δυνάμεσι φυσικαῖς διοικούμενον, πόνῳ καὶ δίψῃ καὶ τοῖς

ἄλλοις

ἄλλοις ἀνεγκλήτοις τῆς Φύσεως ἀδενήμασιν ὑποκείμενον. Ὑπὲρ ἡμᾶς, ὅτι περ ὁ ψιλὸς ἄνθρωπος ἦν, ἀλλὰ Ἄνθρωπος ὁμῦ καὶ Θεός. Οὐ γὰρ τραπεὶς ἐκ τῦ εἶναι Θεὸς, εἰς τὸ γενέσθαι Ἄνθρωπος τὴν οἰκείαν ἐνανθρώπησιν ἐξετέλεσεν, ἀλλὰ μείνας Θεὸς ὅπερ ἦν, γέγονεν Ἄνθρωπος ὅπερ οὐκ ἦν, ἐκ εἰς θείαν Φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην Φύσιν μεταβαλών, ἣν προσείληφεν, ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις μείνασαν, θεώσας αὐτὴν διὰ τῆς ἄκρας ἑνώσεως. Ὥσπερ γὰρ τῷ Σιδήρῳ τὸ Πῦρ ἐνέμενον ὁλικῶς, ἐκ πυρὸῖ μὲν αὐτὸν, τῆς δὲ τῦ Σιδήρε Φύσεως ἐκ ἐξίσησι· μένει γὰρ ἔτος καὶ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν Σίδηρος, καὶ πεπυρωμένος Σίδηρος ἐσί τε καὶ λέγεται. Τοιωτοτρόπως τῇ βροτείᾳ Φύσει ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τῦ Θεῦ καὶ Θεὸς ἑνωθεὶς, ἐθέωσε μὲν αὐτὴν, τὸ δὲ βροτείαν εἶναι Φύσιν αὐτὴν ἐκ ἐξέσησε. Μένει γὰρ αὕτη βροτεία Φύσις καὶ μετὰ τὴν θέωσιν, καὶ τεθεωμένη Φύσις βροτεία καὶ λέγεται καὶ ἐσί· τεθεωμένη σὰρξ μετὰ Ψυχῆς νοερᾶς, λογικῆς, θελητικῆς, ἐνεργητικῆς.

Ἐπεὶ δὲ νόθον ἡ ἁμαρτία καὶ παρὰ Φύσιν, (ἔξωθεν γὰρ ἡμῖν, ὅταν μὴ νήφωμεν, ἐπεισέρχεται.) ταύτην εἰκότως ὁ Θεὸς Λόγος ἐ προσελάβετο. Πάλιν ἐπεὶ τὴν προσληφθεῖσαν Φύσιν ὅλην ἐθέωσεν, ἀνεπίβατος δικαίως ἡ θεωθεῖσα καὶ ἄψαυστος κατὰ πάντα τρόπον τῇ ἁμαρτίᾳ μεμένηκεν. Ἀλλ' ἆδε προαίρετις ἡ ἀμφιῤῥεπὴς ἦν ἐν Χριςῷ. Προαιρετικὸς μὲν γὰρ ἦν, ὡς Αὐτεξέσιος, καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὁ Χριςὸς, ὅτι καὶ λογικός. Πᾶν γὰρ λογικὸν αὐτεξέσιον. Πᾶν δὲ αὐτεξέσιον προαιρετικόν. Βελῆς δὲ καὶ σκέψεως καὶ γνώμης καὶ προαιρέσεως, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχρηζεν ἐδαμῶς· ὥσπερ οὖ ἐ δὲ νήψεως. Θεὸς γὰρ ἦν κατ' ἄμφω, τὸ μὲν, Φύσει, τὸ δὲ, θεώσει. Διὸ δὴ καὶ κατὰ τῦτον τὸν λόγον πάσης ἁμαρτίας ἀνώτερος ἦν. Ἡ γὰρ ἐξ ἐπισφαλῆς προαιρέσεως τὸ ἁμαρτάνειν· ἢ καὶ παρὰ προαίρεσιν ἐξ ἀπροσεξίας ἡμῖν ἐπιγίνεται. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀπροσεκλῆν ἁμαρτία ἐσὶν, ἢ τέως γῆν ἁμαρτίας ἀρχή. Διάτοι τῦτο καὶ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημά-

τημάτων εἰσπρατλόμεθα δίκας. Ὅθεν δ' ἀπέδρα τὸ αἴτιον, ποίαν ἐκεῖ τὸ αἰτιατὸν εἶχε περείσδυσιν;

Προαίρεσις μὲν ἓν ἁπλᾶς ἐσι, Πρόοδος πρὸς τὸ αἱρετὸν, ἤγεν αὐτεξούσιος Ἔλογος ὁρμὴ πρὸς τὸ θελητόν· ἥτις πρόσεσι παντὶ λογικῷ κατὰ Φύσιν. Προαίρεσις λέγεται πάλιν, ἡ πρὸ ἑτέρε αἵρεσις, ἥτις γίνεται Βελῆς προηγησαμένης, εἶτα Κρίσεως· μεθ' ἣν ἡ πρὸς τὸ ἐκ Βελῆς κριθὲν διάθεσις ἔπεται, καὶ λέγεται Γνώμη. Τὴν Γνώμην, ἡ νῦν δηλεμένη Προαίρεσις, εἰτ' ἓν ἡ ἐπιλογὴ τᾶ δόξαντος καλᾶ διαδέχεται. Τὴν τοιαύτην Προαίρεσιν, ἐκ ἂν εἴποι τις εὖ Φρενῶν ἐπὶ τᾶ Χρισᾶ. Ποίας γὰρ ἦν Βελῆς ἐνδεὴς; ἢ τίνος τῶν ἐκ Βελῆς ὁ θαυμασὸς Σύμβελος, ἡ Σοφία τᾶ Θεᾶ καὶ Πατρός; Ἢ πῶς ἂν προσαφθείη Προαίρεσις ἡ ἐν ἡμῖν τῷ προεκλεξαμένῳ τὸ Ἀγαθὸν καθὼς μεμαρτύρηται; Καὶ γὰρ Ἡσαΐας προανακέκραγεν· ὅτι „ πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὰ ἐκλέξεται τὸ „ Ἀγαθὸν, τᾶτ' ἔσιν ἅτ' ἂν γνοίη πονηρὰ συνόλως ἅτος, ἅτ' ἂν προέλοιτο. Τὸ δ' Ἀγαθὸν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ἐκλέξεται. Καὶ αὖθις· πρὶν ἢ γνῶναι τὸ Παιδίον Ἀγαθὸν ἢ Κακὸν „ ἀπαθεῖ πονηρίας τᾶ ἐκλέξαθαι τὸ Ἀγαθόν. Ἦγεν πρὸ „ πάσης γνώσεως τὸ Παιδίον ἐν ἄκρᾳ νηπιότητι πρὸς τὸ Πονηρὸν ἀπαθῶς ἔχον καὶ ἀβρέπως, τὸ Ἀγαθὸν οἰκειώσεται. Τὸ δὲ πρὶν ἢ γνῶναι, κατὰ τὸ Φαινόμενον εἴρηται. Πότε γὰρ ἦν μὴ γινῶσκον τὸ Παιδίον, ἐν ᾧ πάντες οἱ θησαυροὶ τᾶς Σοφίας καὶ τᾶς Γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι, καταλλήλοις καιροῖς ἐφ' ὅσον ἐχρῆν, φανερέμενοι; Τοιᾶτόν ἐσι καὶ τὸ Σοφίᾳ καὶ Χάριτι προκόπλειν μετὰ τᾶς ἡλικίας „ τὸν Ἰησᾶν, κατὰ τὸ Φαινόμενον δηλαδή. Τᾶς μὲν γὰρ ἡλικίας ἐπίδοσις ἦν αὐξανομένε τᾶ Σώματος Φυσικῶς. Σοφίας δὲ καὶ Χάριτος τῶν πρωτίσων καὶ ἀκροτάτων ἐκ ἐπίδοσις, ἀλλὰ Φανέρωσις εὐκαιρος. Τοιγαρᾶν ὁ Χρισὸς, Θεὸς ὢν ἡνωμένος τῇ ἀνθρωπίνῃ ἁσίᾳ καθ' ὑπόσασιν, ἦν Ἀγαθὸς ὡς Θεός. Εἶχε δὲ καὶ ὡς Ἄνθρωπος αὐτεξουσίως τὸ Ἀγαθὸν, κατὰ Φύσιν ὄν. Ὥσπερ γὰρ τὸ Κακὸν καὶ ἡ Ἁμαρτία παρὰ Φύσιν· ἕτω δὴ τὸ Ἀγαθὸν καὶ ἡ Ἀρετὴ κατὰ Φύσιν ἐσί. Διὰ τᾶτο καὶ ἡ Ἁμαρτία τὴν τοιαύτην

ἔσχηκε προσηγορίαν, ὡς ἀποτυχία τῦ κατὰ φύσιν καὶ Ἀγαθῦ. Οἱ μὲν ἓν Ἄγγελοι δυσκίνητοι πρὸς τὸ κακὸν καὶ λέγονται καὶ εἰσὶ, τῇ περὶ Θεὸν προσεδρίᾳ, καὶ τῇ ἐκεῖθεν ἐλλάμψει τῇ συνεχεῖ βοηθέμενοι· ἡ δὲ τῦ Κυρίε Ψυχὴ, παντελῶς πρὸς τὸ κακὸν ἀκίνητος ἦν, αὐτὸν ἔχεσα τὸν Θεὸν Λόγον ἐν ἑαυτῇ ὲ κατὰ χέσιν, ἀλλὰ καθ' ἕνωσιν. Καὶ ἡ μὲν, τὴν ἡγεμονίαν ἐνήργει τῦ Σώματος· ὁ δὲ Θεὸς Λόγος ἦν αὐτῆς Ἡγεμὼν, αὐτεξεσίως ἑπομένης αὐτῷ, καὶ τὴν τῦ θείε θελήματος αὐτῦ καὶ λίαν ἐπιποθέσης ἐκπλήρωσιν, τῷ τῆς ἁγιότητος ὑπερβάλλοντι. Διὸ καὶ ὁ Κύριος πρὸς τὸν αὐτῦ Πατέρα προσευχόμενος ἐν τῷ καιρῷ τῦ πάθες, ὡς Ἄνθρωπος ἔλεγεν· Οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σὺ, γενηθήτω τὸ θέλημά σε. Καὶ γὰρ ἓτος ὁ Λόγος τῆς τῦ Κυρίε Ψυχῆς, ἓν εἰδύιας θέλημα τῦ ἡνωμένε ταύτῃ Θεῦ Λόγε καὶ τῦ Πατρός.

Εἶχε μὲν ἓν ὁ Δεσπότης τὰ τῶν δέλων, διὰ τὲς δέλες, ἀλλ' ὑπὲρ τὲς δέλες. Δεσπότης γὰρ ἦν, εἰ καὶ δελικὴν εἰλήφει μορφὴν, ἐπείνα κατ' ἀλήθειαν, ὡς ἡμεῖς, ἔδίψα, νυσταγμὸν ἔφερε, κοπιᾶν ἦν, λυπέμενος ἦν, δακρύων, δειλιᾶν, ἀγωνιᾶν· ἀλλ' ἑκεσίως. Ὅτε θέλων αὐτὸς ἐνεδίδε τῇ αὐτῦ ἀνθρωπότητι τὸ ἴδιον ἀμέμπλως ποιεῖν, τῦτο ὑπὲρ ἡμᾶς. Πάλιν ἤθιεν, ἔπινεν, ἐκάθευδε, διελέγετο, καθάπερ ἡμεῖς· ἀλλὰ πάντα ἀναμαρτήτως, καὶ τῦτο ὑπὲρ ἡμᾶς. Τίνι γὰρ ἂν ἡμῶν ἐν τοῖς Φυσικοῖς καὶ ἀδιαβλήτοις εὑρεθείη δι' ὅλε τὸ ἀμεμπλον; Ἔπαχεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἤλγει τῇ ἐν Σταυρῷ προσηλώσει καὶ διατάσει· τέλος, ἀπέθανεν. Ἀλλ' ἐθελέσιον ἦν αὐτῷ καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸ ἄλγος, καὶ τὸ θανεῖν. Ἔπαχεν ἡ Σὰρξ, ἤλγει Φυσικῶς ἡ Ψυχὴ διὰ τὴν συνάφειαν. Ἐξ αὐτῆς γὰρ ἡ αἴθησις τῇ σαρκί. Πλὴν ἡ Θεότης ἡ ἐν ἀμφοῖν, ἐκ ἔπαχεν, ἐκ ἤλγει. Τῶν γὰρ τοιύτων τὸ θεῖον ὑπέρτερον. Ἡ Ψυχὴ διήγετο τῆς σαρκὸς, ἀλλ' ἡ Θεότης ἐξ ἀμφοῖν ἀδιαίρετος ἦν. Παθῶν γὰρ ὁ Κύριος καὶ θανὼν καὶ ταφεὶς, ἀπετινάξατο τὴν φθοράν, καὶ τὰ τῆς φθορᾶς· καὶ μετασκευάσας αὐτῦ τὸ Σῶμα πρὸς ἀφθαρσίαν, καὶ τὴν οἰκείαν Ψυχὴν κατ' ἐξσίαν, ὡς Θεὸς προσλαβόμενος,

ἀνέ-

ἀνέστη τριήμερος. Ἐγὼ γὰρ τίθημι τὴν Ψυχήν μου φησὶν, ἵνα λάβω πάλιν αὐτὴν· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν πάλιν αὐτήν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν Ἀναστασιν ὁ Κύριος ἔφαγεν, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν τοῦτο πεποίηκε, τοῖς ἰδίοις παρισῶν μαθηταῖς, ὡς αὐτὸς ἦν ἀναστὰς ὁ πρότερον ὢν μετ' αὐτῶν. Ὅταν δὲ λέγω κατ' οἰκονομίαν, τὴν Φαντασίαν ἐκκρούομαι. Καὶ γὰρ ἔφαγεν ἀληθῶς· τὴν τροφὴν δὲ καινοπρεπῶς, ὡς οἶδεν αὐτὸς, διῳκήσατο· Διὰ τοῦτο καὶ τύπους ὑπεδείκνυ πληγῶν, καὶ τὰ γεγονότα μὲν, μὴ ὄντα δὲ, παρόντα ποιῶν ὡς παντοδύναμος. Ἐπεί τοί γε τὸ Σῶμα ἐκεῖνο, (ὅτε λέγω τὸ Σῶμα ἐκεῖνο, συνεκδοχικῶς φημι τῷ Χριστῷ τὸ τεθεωμένον Σῶμα μετὰ τῆς τεθεωμένης Ψυχῆς αὐτοῦ) πάσης ἐνδείας, πάσης ἀντιτυπίας ὑπέρτερον γεγονός, ἔτε τροφὰς, ἔτε ψηλαφήσεις προσίετο. Διὸ καὶ μὴ κατὰ Σάρκα νῦν εἶναι τὸν Κύριον λέγομεν, ὡς τὰ τῆς Σαρκὸς ἀποθέμενον, τροφῆς ἔφεσιν, ὕπνον, κόπον, καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἀντίτυπον. Τὸ Σῶμα γὰρ αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπεκδύσεως τῆς Φθορᾶς, ἀνενδεὲς ἀπετελέθη, καὶ ἀπαθὲς, καὶ ἀναφὲς, καὶ ἀθάνατον, ἃ μὴν καὶ ἄκλινον, ἔτ' αὖ ἀπερίγραπτον. Ταῦτα γὰρ μόνης θεότητος. Καὶ ἵν' εἴπω συνελών, ὅσον μὲν ἦν δεκτικὸν θείων αὐχημάτων τὸ ἀνθρώπινον τῷ Χριστῷ, μετέσχεν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λόγου, διὰ τὴν ἕνωσιν· δι' ἣν καὶ σεπτὸν ἐστι καὶ προσκυνητόν. Ὅσον δ' ἐκ ἦν δεκτικὸν ἃ μετέσχεν, ἵνα κἀνταῦθεν τό, τε διάφορον τῶν Φύσεων τῷ Χριστῷ, τό, τε μοναδικὸν τῷ προσώπῳ γινώσκωμεν.

Πρεσβεύομεν τοίνυν ἐπὶ Χριστῷ μίαν Ὑπόστασιν σύνθετον, ἐκ δύω συντεθειμένην Φύσεων, Θεότητος δηλαδὴ καὶ Ἀνθρωπότητος, ἀλλήλαις ἡνωμένων κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Λόγου Ὑπόστασιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν τοιαύτην ἕνωσιν, καθ' Ὑπόστασιν λέγομεν, ὅτι μία Ὑπόστασις ἐκ τῶν τριῶν τῆς Θεότητος Ὑποστάσεων, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ Υἱοῦ, τὰς δύω Φύσεις ἀλλήλαις ἥνωσεν ἀσυγχύτως ἐν ἑαυτῇ τε καὶ καθ' αὑτήν. Οὐ γὰρ ὑπέστη καθ' αὑτὸ κἂν ἀκαριαίως τὸ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρώπινον, ὡς ἂν Ὑπόστασις τοῦτο λέγοιτο.

Καὶ γὰρ ἐκ ἐχρῆν. Τί γὰρ ἦν τὸ κέρδος ἡμῖν τὸ θεωθῆναι μίαν Ὑπόστασιν; Ἀλλὰ τὴν Φύσιν ὁ Θεὸς Λόγος ἐν ἑαυτῷ προσελάβετο πᾶσαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἵνα θεώσῃ πάντας ἡμᾶς. Ὅθεν μιᾶς Ὑποστάσεως κηρύττομεν τὸν Χριστὸν, καὶ δύω Φύσεων ἡνωμένων ἀλλήλαις ἀσυγχύτως ἕνωσιν ἄκραν, ἀδιαιρέτων μενουσῶν ἀϊδίως ἔκ τε ἀλλήλων, καὶ τῆς Ὑποστάσεως καθ' ἣν ἥνωνται. Τῶν δὲ Φύσεων ἐχουσῶν τὸ ἀσύγχυτον, καὶ τὰ προσόντα ταύταις ἀσύγχυτα τὰς Θελήσεις καὶ τὰς Ἐνεργείας φημί. Μένει γὰρ ἡ θεϊκὴ Θέλησις, θεϊκὴ, καὶ ἡ Ἀνθρωπίνη πάλιν Ἀνθρωπίνη· πλὴν τεθεωμένη διὰ τὴν ἕνωσιν. Τοῦτο καὶν ταῖς ἐνεργείαις γινώσκεται. Δύω τοίνυν Θελήσεις Ἐνέργειάί τε δύω, καθὼς καὶ δύω Φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ.

Θέλων δὲ καὶ κατ' ἄμφω τὰς Θελήσεις, καὶ κατ' ἄμφω τε τὰς Ἐνεργείας ἐνεργῶν, εἷς ὁ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος, μὴ διαιρέμενος εἰς Θεὸν ἰδικῶς, καὶ εἰς Ἄνθρωπον ἰδικῶς· ἀλλ' εἷς ἀμερίστως ὑπάρχων Θεὸς καὶ Ἄνθρωπος ὢν ὁ αὐτός· ταὐτὸν δ' εἰπεῖν Θεὸς καὶ Ἀνήρ. Ὅθεν θεανδρικὴν Ἐνέργειαν ὁ εἰπὼν, ἐ σύγχυσιν ταῖς Φυσικαῖς Ἐνεργείαις εἰσήγαγεν· ἀλλὰ τὴν εἰς ἄκρον αὐτῶν παρέσησεν ἕνωσιν, καὶ τὸ τεθεῶσθαι τὴν ἀνθρωπίνην Ἐνέργειαν. Ὥσπερ γὰρ ἐν Χριστῷ διὰ τῆς ἑνώσεως ἡ ἀνθρωπίνη τεθέωτο Φύσις· ἔτω δὴ καὶ ἡ Θέλησις συντεθέωτο καὶ ἡ Ἐνέργεια. Διὸ καὶ τερατεργοῦντος αὐτῷ τοῖς θεϊκοῖς ἐνεργήμασι τὰ ἀνθρωπικὰ συνεζεύγνυτο· καὶκ τῶν ἀνθρωπικῶν ἐνεργημάτων, λόγε, δηλονότι, καὶ ἀφῆς καὶ τῶν τοιούτων αἱ Θεοσημεῖαι προέβαινον. Καθάπερ Σιδήρε τμητικῆ πυρωθέντος καὶ τέμνοντος καὶ καίοντος ἐν ταὐτῷ, καὶ ἡ τομὴ μετὰ τῆς καύσεως γίνεται, καὶ ἡ καῦσις ἀχώριστός ἐστι τῆς τομῆς· καὶ ἡ τῶν δύω ἐνεργειῶν συνδρομὴ, τὸ ἐνιαῖον εἰσφέρει ταύταις ἐ κατὰ Φύσιν, ἀλλὰ καθ' ἕνωσιν. Ὁ τοίνυν θεανδρικὴν Φήσας Ἐνέργειαν, διὰ μὲν τῆς ἑνικῆς προφορᾶς τὸ τὰς δύω Ἐνεργείας ἓν εἶναι τῇ συνελεύσει, καὶ μὴ διακεκρίθαι ταύτας πραγματικῶς ἀπ' ἀλλήλων δεδήλωκεν. Ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν Θεανδρικὴν, θείαν δηλονότι καὶ ἀνδρικὴν, τὸ τῶν Ἐνεργειῶν τῇ Φύσει διάφορον, καὶ μετὰ τὴν

τὴν ἕνωσιν ἔδειξεν. Ἄλλως δὲ δύω τινὰ δηλοῦντος τοῦ τῆς Ἐνεργείας ὀνόματος. Ἐνέργεια γὰρ Φυσικὴ ἐστιν ἡ τῆς ἐνοικούσης τῇ Φύσει δυνάμεως πρόβασις, εἰς ἔργου τινὸς ἐκπλήρωσιν· ἥτις ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἔχει τὸ εἶναι, καθὼς ἡ δυνάμις ἐν τῷ πεφυκέναι καὶ δύνασθαι. Λέγεται πάλιν Ἐνέργεια καὶ ἡ τοῦ ἔργου ἐκπλήρωσις, αὐτὸ τὸ ἐνεργητὸν, ὁ τοῦ πράγματος ἀποτελεσμὸς, ἡ πρᾶξις αὐτή. Τοῦτο δὴ τὸ δεύτερον σημαινόμενον τῆς Ἐνεργείας προσαρμοσέον τῇ Θεανδρικῇ. Θεανθρώπου γὰρ ὑπάρχοντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶσα πρᾶξις αὐτοῦ Θεανθρωπικὴ καὶ Θεανδρική. Τὸ δ' οὕτω λέγειν ἀ φέρει σύγχυσιν ταῖς Ἐνεργείαις ταῖς Φυσικαῖς, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι διασαφεῖ τὸν ἐνεργοῦντα καὶ θεϊκῶς καὶ ἀνθρωπικῶς· ἔστε τὰ θεῖα κατὰ Θεὸν, Ἄνθρωπος γάρ· ἔστε κατὰ Ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπινα, Θεὸς γάρ. Ὡσαύτως καὶ ὁ μίαν Φύσιν εἰρηκὼς τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, ἐμιᾶς Φύσεως τὸν Κύριον ἐδογμάτισε. Τὸ γὰρ σεσαρκωμένην προσθεὶς, τὴν τοιαύτην ἀνεῖλεν ὑπόνοιαν. Ἑτέρα γὰρ ἡ τοῦ Λόγου Φύσις, ἤγουν ἡ θεία, καὶ ἑτέρα πάλιν ἡ τῆς Σαρκὸς, ἤτοι ἡ ἀνθρωπικὴ συνεκδοχικῶς, ἕτερον θέλημα τῆς θείας Φύσεως, καὶ ἕτερον τῆς ἀνθρωπικῆς. Θέλημα δὲ τὴν θέλησιν λέγομεν αὐτὴν τὴν δύναμιν τὴν θελητικὴν, ἥτις ἐστὶ θέλημα Φυσικόν. Τὸ τοίνυν τῆς ἀνθρωπίνης θέλημα Φύσεως, ὁ Κύριος προσλαβόμενος, καὶ θεώσας αὐτὸ, διετήρησεν, ὅπερ ἦν κατὰ Φύσιν ἀνθρώπινον. Καὶ τοῦτο παρασῆσαι βουλόμενος ἐναργῶς, εἰσελθὼν εἰς οἶκον ἐν τοῖς μέρεσι Τύρου καὶ Σιδῶνος, „
ἠθέλησε γνῶναι, καὶ ἐκ ἠδυνήθη λαθεῖν· οἰκονομικῶς „
γὰρ θελήσας λαθεῖν, ἃ δεδύνητο, διδάσκων ἡμᾶς διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης θέλημα Φύσεως τὸ ἀθενὲς, ὁ παθητὸς ἐκ ἀπεδοκίμασεν, ἀλλ' ὁσιωδῶς ᾠκειώσατο καὶ αὐτὸ, τὴν ἡμετέραν ὅλην Φύσιν μετὰ πάντων τῶν κατὰ Φύσιν ἀναλαβών.

Λέγεται μὲν ἓν Θέλημα προηγμένως ἡ Θέλησις, ἥτις ἐστὶ θέλημα Φυσικὸν, ὡς δεδήλωται. Λέγεται γὰρ Θέλημα καὶ αὐτὸ τὸ θελητὸν, ὅπερ ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ὑποκλινόν, ἃ τὸ αὐτὸ πάσῃ τῇ Φύσει πρόσον. Τῷ

μὲν γὰρ τῶν Ἀνθρώπων, τὸ ἰδιάζειν τυχὸν τεθέληται, τῷ δὲ, τὸ παρῃσιάζεσθαι· καὶ τῷ μὲν, τὸ γεπονεῖν· τῷ δὲ, τὸ ναυτίλλεσθαι· καὶ ἄλλῳ πάλιν ἄλλο τί κατὰ γνώμην ἐστί. Πολλάκις δὲ τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ διάφορον καὶ ἄλλοτε ἄλλο τὸ θελητόν. Καλεῖται δὲ τὸ τοιῦτον ὑποτακλικὸν θέλημα γνωμικόν. Τοιγαρῦν ὁ Κύριος, ἐπεὶ δύω φύσεων ὡμολόγηται, δύω κεκλῆσθαι καὶ θελήματα πιστεύεται φυσικὰ, θεῖόν τε καὶ ἀνθρώπινον· ἦγεν Δυνάμεις δύω θελητικὰς, ἀλλήλων διαφερούσας τῷ λόγῳ τῆς Φύσεως. Ἐπεὶ δὲ μιᾶς ὑποστάσεως ἔγνωσαν, σφαλερὸν εἰπεῖν ἐπ' αὐτῦ διάφορα θελήματα γνωμικά. Τὸ γὰρ θελητὸν ἓν, ὅτι καὶ ὁ θέλων εἷς· τῆς ἀνθρωπικῆς αὐτῦ Θελήσεως πρὸς τὸ οἰκεῖον θελητὸν κινεμένης, ὅτε τῦτο τῇ θεϊκῇ Θελήσει αὐτῦ, θελητὸν ἦν· καὶ ἐφ' ὅσον ἦν θελητόν.

Δχῶς δὲ τῆς Γνώμης λεγομένης, (Λέγεται γὰρ Γνώμη καὶ ἡ ἁπλῶς ῥοπὴ πρὸς τὸ θελητὸν, ὡς ἐλλόγως γινομένη καὶ μετὰ γνώσεως ἐν τοῖς λογικοῖς. Λέγεται Γνώμη καὶ ἡ ἐκ προβελεύσεως καὶ κρίσεως περί τι διάθεσις.) Οὐκ ἀσφαλὲς ἦ Γνώμην, ἢ Θέλημα γνωμικὸν εἰπεῖν ἐπὶ τῦ Χριστῦ, κατὰ τὸ τῆς Γνώμης δεύτερον σημαινόμενον, διὰ τὸ συνεισάγεσθαι τῦτοις τὴν ἄγνοιαν. Εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀγνοῦσαν ὁ Κύριος Φύσιν ἀνέλαβεν, ἀλλὰ τῶν θείων αὐχημάτων ταύτῃ μετέδωκε. Καὶ ἦν ἡ τῦ Κυρίε Ψυχὴ, πᾶσαν ἔχουσα Σοφίαν θείαν, ἅμα δὴ καὶ ἀνθρωπικὴν, πᾶσαν γνῶσιν, τῶν γεγονότων, τῶν ὄντων, τῶν ἐσομένων, ἐ Φύσει, ἐ χάριτι· διὰ δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν τὸν μόνον Σοφὸν, καὶ πάντα καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν γενέσεως εἰδότα προαιωνίως καθ' Ὑπόστασιν Ἕνωσιν. Ποίας ἦν ἔχρηζεν αὖτη Βελῆς; Τίνος τῶν μετὰ τὴν Βελὴν, ἡ πάντα γινώσκουσα καθὼς ἔφαμεν; Εἰδὲ ποτε πεινῶντα τὸν Κύριον ἐλθεῖν γέγραπται πρὸς Συκῆν καρπὸν ὐκ ἔχουσαν, εἰ ἄρα εὑρήσῃ τί ἐν αὐτῇ, καὶ ὐχ εὗρεν εἰ μὴ Φύλλα, καθ' ὑπόνοιαν ὁ τοιῦτος τῦ λόγυ χηματισμὸς, καθὼς ἂν ὑπενόησεν ἴσως ὁ τὴν αὐτῦ πρὸς τὴν Συκῆν κατιδὼν ἔλευσιν, μὴ μέντοι τὸν τῆς Οἰκονομίας λόγον εἰδώς. Τίνι γὰρ ἂν καὶ τῶν τυχόντων ἠγνοήθη τὸ πρόδηλον; ἐπεὶ καὶ καιρὸς Σύκων

ἐκ

ἐκ ἦν· ἀλλ' ὡς ἂν ὁ τὸ πᾶν ἰσχύων, ἐνδείξηται κατὰ καιρὸν, ὅτι μὴ μόνον ἔχει ἐνεργετικὴν δύναμιν, ἀλλά γε καὶ τιμωρητικὴν, καὶ ὡς εἴπερ ἐθέλοι λόγῳ μόνῳ τὸς σαυρώσαντας ἀποξηρανεῖ, τὴν πεῖναν καὶ τὴν πρὸς τὴν Συκῆν ἔλευσιν προηγέμενα τίθησι τῆς τοιαύτης ἐνδείξεως ὁ Σοφὸς καὶ Φιλάνθρωπος. Διά τοι τοῦτο καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς ἡ πεῖνα, πρωΐας ἔσης. Καθὼς τεθέλητο τοιγαροῦν ἡ πρὸς τὴν Συκῆν ἄφιξις, ὡσαύτως καὶ ἡ περὶ τὸ Λαζάρου πεῦσις ὅποι τέθειτο θανὼν ἐκεῖνος, καὶ ἔτι παραπλήσιον, ἐκ ἀγνοίας, ἀλλ' Οἰκονομίας καὶ προσφόρου συγκαταβάσεως. Κατὰ μὲν ἓν τὸ δεύτερον τῆς Γνώμης καὶ τῆς Προαιρέσεως σημαινόμενον, ἔτε Γνώμην, ἔτε Προαίρεσιν εἴποιμεν ἂν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ δὲ τὸ πρῶτον καὶ κατὰ Γνώμην Θεοῦ τό δέ τι διαπεπράχθαι φαμέν· τοῦτ' ἔστι θεσπέσιον τῷ Θεῷ καὶ ἀποδεκτὸν τὸ πραχθέν, ὡς εἰ λέγοιμεν τὸν Δαβὶδ βεβασιλευκέναι κατὰ Γνώμην Θεοῦ· καὶ Προαιρετικὸς μὲν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, Προαιρετικὸν δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι.

Δέον ἓν ἐρευνᾶσθαι τὴν λέξιν ἐν ἅπασιν, εἰ πλείω δηλοῖ τοῦ ἑνὸς, καὶ μετ' εὐκρινείας τὸς λόγους προβαίνειν πρὸς τὰ δηλούμενα. Πολλὴ γὰρ ἡ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἀπάτη, καὶ πρῶτος αὕτη τρόπος ἐν τοῖς σοφίσμασιν. Οὕτω τοι καὶ τὸ Θεὸς ὄνομα καὶ τὸ Ἄνθρωπος, ποτὲ μὲν Φύσιν σημαίνει, ποτὲ δὲ Ὑπόστασιν. Ἡ δὲ Θεότης ὡσαύτως καὶ ἡ Ἀνθρώποτης, Φύσιν ἀεὶ μόνην, ἀλλ' ἔποτε καὶ Ὑπόστασιν. Τὸ δὲ Χριστὸς, Ὑπόστασιν δηλοῖ σύνθετον, ἐκ Θεότητός τε καὶ Ἀνθρωπότητος. Καὶ τὸ Χρίσμα μὲν ἡ Θεότης, ἡ Ἀνθρωπότης δὲ τὸ χριθέν. Χρίσιν δὲ νοητέον, τὴν ὅλε τοῦ χρίσματος εἰς ὅλον τὸ χριωθὲν Περιχώρησιν. Οὕτω γὰρ ἂν εἴη τὸ τὴν χρίσιν δεδεγμένον τοῦς ἀληθείας ὅλον Χριστόν. Τὸ γὰρ ἐπιπολαίως χριωθέν, ἐκ μέρους χριστὸν, ἀλλ' ἐχ ὁλικῶς. Ὅθεν ἐ δὲ κυρίως χριστόν. Διὸ Βασιλεῖς τε καὶ Ἀρχιερεῖς τῷ ἐλαίῳ χριόμενοι, καὶ τὴν ἐπιπόλαιον δεχόμενοι χρίσιν, ἐ κυρίως Χριστοί· Εἰ δὲ ἡ Χάρις εἰς βάθος διὰ τοῦ Χρίσματος, ἀλλ' ἐδὲ πάλιν κυρίως Χριστοί. Χάριτι γὰρ, καὶ ἐπίκηροι. Μόνος τοίνυν ὁ Κύριος

κυρίως Χριστός. Ὡς ὅλος δι' ὅλε καὶ ἐ χάριτι, τῇ δὲ καθ' Ὑπόσασιν Ἑνώσει καὶ ἀϊδίως Χριστός.

Τὸ δὲ Θεὸς ὄνομα σημαίνει μέν καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ δημιεργικόν. Θεῖναι γὰρ τὸ ποιῆσαι, καὶ θεὶς ὁ ποιήσας. Ἀριδηλότερον δὲ καὶ τῆς θεατικῆς ἐνεργείας ἐστὶ παραστατικόν. Καὶ αὐτῶν γὰρ τῶν μήπω γενομένων, ὡς ὑπ' ὄψιν κειμένων θεατής ἐστιν ὁ Θεὸς, ἔφορός τε τῶν ὅλων ἁπαξαπλῶς. Πάντων δὲ τῶν ὀνομάτων οἰκειότερον τῷ Ἀνάρχῳ καὶ Ἀπείρῳ καὶ Παραγωγεῖ τῶν ποτε μὴ ὄντων, τὸ, Ὤν, ὅτι τε ἀεί ἐστι μόνος αὐτὸς, καὶ ὅτι πηγὴ τὸ εἶναι μόνος αὐτὸς· καὶ διὰ ταῦτα Κύριος καὶ ἀληθῶς ὢν μόνος αὐτός.

Τὸ

Τῦ αὐτῦ περὶ Ἀρετῆς καὶ Ἀσκήσεως.

Ἤδη τῇ πρώτῃ καὶ δευτέραν ὑμῖν ὑπόμνησιν προσεκτίθημι τοῖς κληρονόμοις τῆς ὄντως ζωῆς· ὡς πάσης ἀπερρέγμένοις θνητότητος, ἀφωσιωμένοις δὲ τῷ ὄντι, διὰ τὸ τὰ μὴ ὄντα πάντα καταλιπεῖν, ἀποξῆναί τε τῆς ὕλης ὁλοτελῶς ματαιότητος. Ἐπεὶ γὰρ Ἔργα Πίστεως ἔρημα, καὶ Πίστις Ἔργων χωρὶς, οἷα νεκρὰ, ζωὴν τῷ κεκλημένῳ παραχεῖν ἐχ ἱκάνωνται, περὶ τὸ ὀρθὸ Δόγματος ἐν ἐπιτομῇ προδιαλαβὼν, εἰκότως καὶ περὶ τῆς ὀρθῆς Πράξεως τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιδιαλαβεῖν ἐ κατώκνησα. Τὴν μὲν ἓν πληρεστάτην ὑφήγησιν ἐν ἀμφοῖν ἐκ τῶν κοινῶν Μυσηπόλων τῆς Χάριτος ἔχετε. Πλὴν καὶ αὐτὸς ἔργον πνευματικῆς ςοργῆς ἐκτελῶν, τὰ τῆς Σωτηρίας αἴτια καθ' ὅσον οἷόν τε πάσης ὑποτυπώσεως προεκθεῖναι προήρημαι, βραχεῖάν τινα τῶν ἀναγκαίων ἐγνῶσθαι ποιέμενος ὑπαγόρευσιν.

Ἡ τῦ ἀνθρώπυ Ψυχὴ, μήτε πρὸ τῦ Σώματος ὅλως ὑπάρξασα, μήτε μὴν μετὰ τὸ σῶμα καὶ ὑςερογενῶς, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ τε καὶ μετ' αὐτῦ, (κἂν τὸ μὲν ἐκ τῆς τετρακτύος συντέθειται τῆς ςοιχιακῆς, ἡ δ' ἀνωτέρας ἐσίας τετύχηκε.) λογικὴ παρῆκται καὶ νοερὰ καὶ αὐτεξσίως θελητικὴ καὶ αὐτεξσίως ἐνεργητικὴ, καὶ ἡγεμονικὴ καὶ ἀθάνατος, κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν γεγονυῖα τῦ κτίσαντος· κατ' εἰκόνα διὰ τὸ ἀρχικὸν, καθ' ὁμοίωσιν ὡς ὁμοιῶσθαι Θεῷ, κατὰ τὸ δυνατὸν, πεφυκυῖα διὰ τῶν Ἀρετῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἰδιαίτατα τῆς τῦ ἀνθρώπυ Ψυχῆς. Ὑπέζευκται δὲ ταύτῃ καὶ τὸ Ἐπιθυμητικὸν καὶ Θυμικὸν, ὀρεκτικαὶ Δυνάμεις καὶ τοῖς ἀλόγοις Ζώοις κοιναί. Πλὴν καὶ τέτοις διενήνοχε τῶν ἀλόγων τὸ λογικὸν Ζῶον ὁ Ἄνθρωπος. Ὅτι τὰ μὲν, ὑπὸ τῆς ὀρέξεως ἄγεται, τὸν ἡγεμόνα Λόγον ἐντὸς ἐκ ἔχοντα. Τὸ δὲ λογικὸν Ζῶον ἄγειν δύναται τὰς ὀρέξεις, ὡς Λογικόν τε καὶ Ἡγεμονικὸν, καὶ χρᾶσθαι ταύταις ὡς βέλεται, καὶ ὅτε, καὶ ὅποι, καὶ ἐφ' ὅσον, ὡς Αὐτεξέσιον. Πᾶσα

σα γὰρ ὄρεξις καὶ ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, ἐν αὐτεξουσιότητι γίνεται, καὶ ἄρχονται ὑπὸ τῦ λόγυ, τό, τε Θυμικὸν καὶ Ἐπιθυμητικὸν· καὶ πείθονται τῷ λόγῳ κατὰ θεῖον θεσμὸν Φυσικῶς. Διὸ καὶ τῆς Ψυχῆς τὸ μὲν ἁπλῶς λογικὸν, τὸ δὲ πῶς λογικόν· ἤγουν ὡς λόγῳ ἐπιπειθές· τῦτ' ἔστι τὸ μὲν, ἀσιωδῶς λογικὸν· τὸ δὲ, κατὰ μέθεξιν. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν δύω Φωτήρων ἐστιν ἰδεῖν· Ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν οἰκοθεν φωτεινὸς, καὶ φωτιστικός· ὁ δέγε κατ' ἐπεισαγωγήν. Ἀερομιγὲς γὰρ ἔχων τὸ σῶμα καὶ ζοφερὸν, ἐκ τῦ μάζονος εἰσδέχεται τὰς αὐγὰς, καὶ γίνεται καὶ ἔτος φωτοειδής. Ὅταν δὲ ἐξ Ἀντιφράξεως τῆς γῆς κωλύοιτο καταυγάζεσθαι, φωτὸς ἐσερημένος εὑρίσκεται· Καὶ ποτὲ μὲν ὁλικῶς ἐκλείπει τὸ φαεινὸν ἐξ αὐτῦ, ποτὲ δὲ μερικῶς πρὸς λόγον τῆς Ἀντιφράξεως. Οὕτω τοι καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν τῇ τῦ ἀνθρώπυ Ψυχῇ φύσει λογικὸν ὑπάρχει καὶ νοερὸν· τὸ δ' ὑποβεβηκὸς ἄνευ καὶ ἄλογον. Θέσει δέ πως γίνεται καὶ αὐτὸ λογοειδές τε καὶ νοοειδές. Ὅτε μέν τοι παρὰ τῦ ὑπερέχοντος, τὰς λογικάς τε καὶ νοερὰς ἐλλάμψεις ἃ δέχοιτο, τῆς γενερᾶς διατειχιζέσης καὶ ὑλοχαρῆς προαιρέσεως, τὴν ἀλογίαν εὐθὺς ἐπιδείκνυσι, καὶ κλιναδῶς ὑπὸ τῶν ὀρέξεων ἄγεται πρὸς μέτρον τῆς κατὰ προαίρεσιν ὑλοχαρίας καὶ γενερότητος. Διὸ πᾶσαν σπεδὴν εἰς βελτίωσιν Προαιρέσεως εἰτάγειν ἀναγκαιότατον. Προαιρέσεως γὰρ εὖ ἐχέσης, ἅπαν κατορθῦται χρηστὸν, ἐλεῦντος Θεῦ· χωρὶς γὰρ αὐτῦ, καθὼς φησιν αὐτὸς, ἃ δύναταί τις ποιῆσαι ἐδὲν.

Προσευχὴ τοιγαρῦν προηγέμενον αἴτιον παντὸς κατορθώματος. Αὕτη γὰρ ἐπισπᾶται τῷ προσευχομένῳ τὸν ἔλεον τῦ Θεῦ. Προσευχὴ δέ ἐστιν ὁμιλία νῷ πρὸς Θεὸν δεητική. Πέφυκε δ' αὕτη μὴ μόνον ἐν τεταγμένοις καιροῖς, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἐπιτελεῖσθαι κατὰ πᾶσαν ὥραν, ἐργαζομένων, τρεφομένων, ἢ καὶ ἀλλήλοις ὁμιλέντων ἡμῶν. Οὕτω καὶ δυνατὸν, καὶ κατὰ πάντα λυσιτελέστατον τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι.

Βελτιῦται δὲ Προαίρεσις, πρῶτον μὲν ἐκ τῦ πάμπαν τῆς τῶν ἀβελτέρων ἀπέχεσθαι συναναστροφῆς. Αὕτη γὰρ

ἐνίησι

ἐνίησι τῇ Ψυχῇ τῶ τοῖς εἰρημένοις ἐνδιατρίβοντες τὴν μίμησιν τῶ καλῶ λαθρηδὸν, ὥσπερ τινα θανατηφόρον ἰόν. Εἶτα μεγάλην δίδωσι τῇ προαιρέσει ῥοπὴν πρὸς τὸ Ἀγαθὸν, τὸ διηνεκῶς φέρειν ἐν λογισμῷ τὰς θεοφιλεῖς ἐργασίας τῶν λαμψάντων ἐν ὁσιότητι, καὶ μετὰ πάσης ἀτενίζειν ἐπιμελείας πρὸς τὰ τῆς Ἀρετῆς παραδείγματα. Τὸ μὲν ἓν ἀπὸ τῶν ῥαθύμων ἐκκλίνειν ὁλοχερῶς, καὶ τὰς αὐτῶν ὁμιλίας ἀποφυγεῖν, ἀρχὴ βελτιώσεως, ὅτι περ οἱ τοιῶτοι καὶ μόνον ὁρώμενοι, πολλὴν τὴν λύμην ἐνιέναι πεφύκασι, ταῖς ἐπιῤῥεπέσιν εἰς ῥαθυμίαν ψυχαῖς. Τὸ δὲ νοερῶς καὶ συνδιάγειν τοῖς νήφουσιν, ἐκ τῶ τὰ περὶ αὐτῶν ἰσορέμενα διὰ μελέτης ποιεῖσθαι, καὶ λίαν ἐπωφελές. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς πρόδηλα διὰ βραχυλογίας ἐπήλθομεν.

Καταμάθωμεν τὸ λοιπὸν τί τῶ Ἀνθρώπῳ τὸ ἔργον ἐστὶν, ἐκ καθ' ὃ γεωργικὸς ἔτος, ἢ ναυτικὸς, ἢ τέχνης ὅλως εἰδήμων τινὸς, ἀλλὰ καθ' ὃ Ἄνθρωπος. Τὸ μὲν ἓν ἁπλῶς ζῆν, φαίνεται κοινὸν εἶναι καὶ τοῖς Φυτοῖς. Ζῆ γὰρ καὶ ταῦτα τρεφόμενα καὶ αὐξανόμενα, πρὸς δὲ καὶ γεννητικῆς ἐκ ἐστερημένα δυνάμεως. Τὸ δ' αἰσθητικῶς ζῆν, καὶ καθ' ὁρμὴν κινεῖσθαι, καὶ κατ' ἐπιθυμίαν ὀρέγεσθαι, καὶ θυμὸν, κοινὰ ζῴῳ παντί. Λείπεται τοίνυν Ἀνθρώπῳ ἔργον εἶναι καθ' ὃ Ἄνθρωπος τὸ μετὰ λόγῳ ζῆν. Ἐπεὶ δὲ πανταχῶ διαφέρει τὸ ἁπλῶς ἐνεργεῖν, καὶ τὸ εὖ ἐνεργεῖν· διαφέροι ἂν καὶ τὸ ἁπλῶς μετὰ λόγῳ ζῆν, καὶ τὸ εὖ μετὰ λόγῳ ζῆν. Τῶ μὲν ἓν ἁπλῶς Ἀνθρώπῳ ἔργον ἐστὶ, τὸ ἁπλῶς μετὰ λόγῳ ζῆν. Τῶ δὲ Σπουδαίῳ, τὸ Εὖ μετὰ λόγῳ Ζῆν. Λογικὸν γὰρ ζῶον ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ λόγῳ πᾶσα πρᾶξις αὐτῶ. Ἀλλ' ὁτὲ μὲν ἀπλανῶς πράττει τὸ Ἀγαθὸν, ὁτὲ δὲ πεπλανημένως τὸ μὴ ἀγαθὸν, ὡς ἀγαθὸν ἐνεργεῖ. Πολλάκις δὲ καὶ τὸ μὴ ἀγαθὸν οἶδεν, ὅτι ἐκ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐκ φαύλης προαιρέσεως πράττει αὐτό. Ἐνίοτε δὲ ἐκ ἀγαπᾷ πράττειν αὐτὸ, ἀλλ' ὑπὸ μοχθηρᾶς συνηθείας ἀγόμενος, πράττει αὐτὸ, ἔστιν ὅτε καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πράττειν καταγινώσκων αὐτῶ. Ποτὲ δὲ πράττων τὸ Ἀγαθὸν, ἐκ ἀεὶ καὶ ἀπλημμελῶς καὶ καθὼς δεῖ πράττει

τει τὸ Ἀγαθὸν. Τῦτο δέ ἐσι τὸ μὴ ζῆν αὐτὸν δι' ὅλε κατὰ τελείαν Ἀρετὴν καὶ ἀνόθευτον.

Χρὴ τοίνυν διαλαβεῖν περὶ Ἀρετῆς, ἥτις ἐκ τῦ αἱρετὴ κατὰ Φύσιν εἶναι τὴν κλῆσιν εἴληχε. Εἴη δ' ἂν μᾶλλον ἐκ τῦ αἴρειν ἐτῶς, ἤγεν ὑψῦν ἀληθῶς τὸν κεκλημένον ὠνομασμένη, καθὼς ἡ Κακία τὸ ἀντικείμενον ἐκ τῦ κάτω κεῖθαι ποιεῖν. Οὔσης δ' ἐν ἡμῖν τριμερῦς τῆς Ψυχῆς, καὶ διαιρεμένης εἴς τε τὸ Ἄρχον, καὶ τὸ Ἀρχόμενον. Ἄρχον μέν ἐσιν ἐν αὐτῇ κατὰ Φύσιν τὸ Λογικόν. Ἀρχόμενον δὲ τὸ Ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ Θυμικόν. Ἐπὶ δὲ τῶν Φαύλων ἄρχει παρὰ Φύσιν τὸ ὑποβεβηκὸς, καὶ κατακυριεύει τὸ χεῖρον τῦ κρείτλονος ἐπικρατέσης τῆς ἀλόγε ζωῆς. Ἐπὶ μέν τοι τῶν Σπεδαίων Φυλάτ]εται τὸ κατὰ Φύσιν, καὶ τῦ χείρονος ἄρχει τὸ κρεῖτλον πρεπόντως, τὸ Λογικόν. Τῦτο δὲ καλεῖται καὶ Νοερὸν καὶ Διανοητικόν. Νοερὸν μέν, ὅταν αὐτόθεν ἁπλαῖς ἐπιβολαῖς ἐντυγχάνῃ τοῖς νοητοῖς. Διανοητικὸν δὲ, ὁπότε διὰ κατεξετάσεως νοεῖ καὶ μαθήσεως.

Ἀλλ' ἐν οἷς μὲν χέσις ἐκ ἔσι τις ἔνυλος, ἔθ' ὅλως προσπάθεια σώματος, ἀμέσως καὶ ἀχρόνως τὸ Νοερὸν ἐπιβάλλει τοῖς νοητοῖς, καὶ καλεῖται Νῦς ἐνεργείᾳ· καὶ ἔσι Νῦς πρῶτος θεωρητικός. Καὶ καθάπερ ὄψις ὁμιλῦσα τοῖς ὁρατοῖς, ἃ δεῖται τῦ διδάσκοντος, ὅτι τόδε λίθος τυχόν ἐσι, καὶ τόδε ξύλον, καὶ ἄλλοτί τῶν ἀιδητῶν· βλέπει γὰρ καὶ γινώσκει τὶ τάτων ἕκαςον. Οὕτω καὶ Νῦς ἐπιβάλλων τοῖς νοητοῖς, ἃ χρῄζει διδασκαλίας τινὸς εἰς τὴν αὐτῶν κατανόησιν. Ἐναργῶς γὰρ αὐτὰ καθορᾷ. Διὸ καὶ καλῶς εἴρηται τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ὅπερ Ὄψις ἐν τῷ Σώματι, τῦτο Νῦς ἐν Ψυχῇ. Τῦτο μὲν ἂν ἐν τοῖς ὑπεραναβεβηκόσι τὴν αἴθησιν.

Ἐν οἷς δὲ βίος ἐσὶν ὑλικώτερος, καὶ προμήθεια σώματος, διανοητικῶς ἐνεργεῖ τὸ τῆς Ψυχῆς Λογικὸν, καὶ Διάνοια καὶ δυνάμει Νῦς ὀνομάζεται. Διάνοια μέν, ἐκ τῦ διά τινος ὁδῦ νοεῖν, καὶ διὰ μεσοτήτων τινῶν καὶ μεταβάσεων ἐνεργεῖν, ἀλλ' ὁ πρώτως εὐθὺς χωρὶς μερισμῦ. Δυνάμει δὲ Νῦς, ὡς μὴ τῇ ἕξει σύνδρομον ἐπιδεικνύμενον τὴν ἐνέργειαν

γειαν καθὼς ἔχει φύσεως, ὑλικαῖς εἰς τοῦτο καὶ σωματικαῖς ἐπισκοτήσεσι κωλυόμενον. Δυνάμενον μέντοι κατὰ πρόβασιν, τὸ κατὰ πρώτας ἐπιβολὰς ἔργον ὑφέρως ἐπιτελεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ δυνάμει καὶ ἀτελῶς εἰς τὸ ἐνεργείᾳ προϊέναι, καὶ τελείως διὰ ζητήσεως καὶ ἀνιχνεύσεως· ἔτι τε τῷ ἐκ διδασκαλίας φωτὸς, καὶ τῆς ἔξωθεν ὁδηγίας καὶ δείξεως. Οὐχ ἕτερος γὰρ ὁ δυνάμει Νοῦς τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας παρὰ τὸν ἐνεργείᾳ Νοῦν· ἀλλ' εἷς Νοῦς ὁ αὐτὸς διαφοροτρόπως τὰς ἐνεργείας, πρὸς τὴν ὡσδὴν ἢ τὴν ῥᾳθυμίαν τῶν κεκτημένων ποιούμενος.

Τοῦτο δὴ τὸ τῆς Ψυχῆς διανοούμενον· περὶ μὲν τὰ καθ' ὅλε καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν ἐνδιατρίβον, Σοφίαν τε κατορθοῖ καὶ Ἐπιστήμην, καὶ Νοῦς θεωρητικὸς καὶ Διάνοια λέγεται. Περὶ δὲ τὰ καθ' ἕκαστα καταγινόμενον καὶ πρακτὰ, Νοῦς τε πρακτικὸς καὶ Λογισμὸς ὀνομάζεται, καὶ Φρόνησιν ἀπαρτίζει, καὶ δι' αὐτῆς τὰς ἄλλας πρακτικὰς Ἀρετάς. Ὅτε μὲν γὰρ τὴν τῶν ὄντων Γνῶσιν περισκοπῇ, θεωρητικῶς ἐνεργεῖ· ὅτε δὲ τὴν τῶν συμφερόντων τῷ ἀνθρώπῳ, πρὸς τὸ εὖ μετὰ λόγε ζῆν, εὕρεσιν ποιεῖται, πρᾶξιν ἐπιτελεῖ. Τέλος δὲ τῇ Θεωρητικῇ ἡ Ἀλήθεια· τῇ Πρακτικῇ δὲ τὸ Ἀγαθόν. τοῦτ' ἔστιν ἡ Ἀρετή.

Τέσσαρες δὲ παραδέδονται γενικαὶ περιληπτικαὶ πασῶν Ἀρετῶν πρακτικαί· Δικαιοσύνη, Σωφροσύνη, Ἀνδρία, καὶ Φρόνησις. Ὑπερέχει δὲ τῶν ἄλλων ἡ Φρόνησις. Ἀρχὴ γάρ ἐστι πασῶν πρακτικῶν Ἀρετῶν. Ὅτι καὶ τοῦ ὑπερέχοντος καθέστηκεν Ἀρετή· τῷ Διανοητικῷ φημι καὶ τῷ Λογιστικῷ· πρακτικὴ δὲ Ἀρετή. Θεωρητικὴ γὰρ Ἀρετὴ τοῦ Λογικοῦ τῆς Ψυχῆς ἡ Σοφία ἐστὶν, Ἐνέργεια ἔσα περὶ τὰ πάσης ὑπεραναβεβηκότα μεταβολῆς. Ἡ δὲ Φρόνησις περὶ τὰ πρακτὰ, ἐν οἷς αἵρεσις καὶ φυγὴ κατὰ τὴν ἡμῶν αὐτεξουσιότητα. Καὶ, γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν αὐτὰ πρᾶξαι καὶ μὴ πρᾶξαι. Ταῦτα δὴ καὶ μεταβολῆς ἐκ ἐκτός. Ποτὲ γὰρ τὸ δὲ συμφέρει· ποτὲ δ' ἐ συμφέρει· καὶ πᾶσι πάντα συμφέρειν καὶ ὡσαύτως ἀδύνατον.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ δὲ Φρόνιμός ἐστιν ὁ δυνάμενος ἀρίστως βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ, δι' ὧν ἂν ἔχοι τὸ εὖ κατὰ ἀλήθειαν ζῆν, ἀνάγκη τὴν Φρόνησιν Ἕξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ, περὶ τὰ ὄντως ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν. Φρονήσεως γὰρ ἔργον εὑρίσκειν τί τὸ Ἀγαθὸν, καὶ τί τὸ Κακὸν, καὶ βουλεύεσθαι πῶς τῦ Ἀγαθῦ μὲν ἐπιτεύξεται, τὸ πονηρὸν δὲ ἀποφύγῃ. Καὶ ἄμφω γάρ ἤτε τῦ Ἀγαθῦ ἐπίτευξις, καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῦ Κακῦ, Φρονήσεως κατορθώματα. Ὥσπερ δὲ ὁ Ἀρχιτέκτων τοῖς οἰκοδόμοις ὑφηγεῖται τοῖς ὑπ' αὐτὸν, τὰς τῆς δομήσεως τρόπας ἀρχικῶς τε καὶ διδασκαλικῶς, ἕτω καὶ ἡ Φρόνησις τῶν ἄλλων ἐξάρχουσα πρακτικῶν Ἀρετῶν, ταύταις ἐπιτάττει τὰ δέοντα. Σοφίας δέ τις ἅσα οἷον ἐπίτροπος, τὰ πάθη κατέχει καὶ σωφρονίζει· καὶ ταύτην παρασκευάζει τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀθορύβως ποιεῖν. Ἔργον δὲ Σοφίας ἐστὶν ἡ Γνῶσις τῶν ὄντων καθ' ὃ ὄντα εἰσὶν· ἡ Εὕρεσις τῶν ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ γνῶσις· ἡ Θεωρία τῆς ἀληθείας καὶ ἡ Εὐσέβεια. Σύνεσις δὲ καταγίνεται μὲν καὶ αὕτη περὶ τὰ πρακτὰ, πλὴν κἂν τοῖς θεωρητικοῖς εὑρίσκεται χρησιμεύσα. Πῦ γὰρ ἂ χρήσιμον τὸ συνιέναι; Περὶ μὲν ἓν τὰ μεγάλα καὶ ὁλικώτερα τῶν πρακτῶν, ἡ Φρόνησις τῶν ὅλων ἀρχιτεκτονῦσα πρακτικῶν Ἀρετῶν καταγίνεται. Περὶ δὲ τὰ μικρὰ καὶ μερικώτερα καὶ καθ' ἡμέραν, ἡ Σύνεσις. Συνετὸς γάρ ἐστιν ὁ δυνάμενος ὀρθῶς περὶ τῦ προκειμένυ βουλεύσασθαι, καὶ τὸ δέον γνῶναι καὶ συνιδεῖν οἰκοθέντε, κἀκ τῶν ἑτέρωθεν ὑφηγήσεων καὶ διατάξεων τὸ κρίναι καλῶς τὰ λεγόμενα. Συνέσεως δὲ καὶ Φρονήσεως ποιητικὰ, πολυπειρία, καὶ προσευχὴ, καὶ ἀγάπησις τῦ καλῦ τὸ δὴ πρῶτιστον.

Εἰ τοίνυν μετ' ἐπιστασίας ἐν ἀληθεῖ καρδίας διαθέσει τὰ περὶ τῶν ἀπεδαίων ἀνδρῶν ἰσορέμενα ἀπευθυμὲν ἀναλέγεσθαι καὶ κατέχειν παρ' ἑαυτοῖς, ἐσόμεθα πορισικοὶ τῶν πρὸς εὐζωΐαν ἀληθῆ συμφερόντων ἡμῖν. Φρόνησις μὲν ἓν ἐκ τῦ φέρειν ὄνησιν ἢ ὠφέλειαν, ἄρηται. Σύνεσις δ' ἓν ἐκ τῦ συνιέναι τὸν συνετὸν εἴτ' ἔν συνορᾷν, εἰς γνῶσιν ἄγειν, καταμανθάνειν τὸ χρήσιμον· ὃ δὴ καὶ αὐτῷ τᾷ συνιέντι

καὶ

καὶ λοιποῖς πρὸς ὠφέλειαν. Ἐν γὰρ τοῖς βλαπτικοῖς, ἔστε Σύνεσις ἔστε Φρόνησις, ἀλλὰ Πονηρία καὶ Δολιότης. Ἄκρων δὲ δύω φευκτῶν Ἀφροσύνης καὶ Πονηρίας, Μεσότης ἡ Φρόνησις· αὐτῇ τε τῇ Φρονήσει καὶ ἀλλήλοις ἀντικειμένων· τῇ μὲν, ὡς Μεσότητι καὶ ὡς αἱρετῇ κατὰ Φύσιν· ἀλλήλοις δὲ, πάλιν ὡς ἀλλήλων πορρωτάτω διεστηκόσιν. Ἡ δὲ Σύνεσις, Μεσότης Ἀσυνεσίας καὶ Δολιότητος, καὶ ὁμοιότροπος ἡ ἀντίθεσις ἐπί τε ταύτης καὶ πάσης Ἀρετῆς. Αἱ κακίαι γὰρ αἱ παρ' ἑκάτερα τῆς Μεσότητος, ἀντικεινται μὲν, ὡς Κακίαι τῇ Ἀρετῇ, καὶ ὡς ἄκρα τῷ μέσῳ. Διὰ δὲ τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἐς τόσον ἀπόστασιν, (τὸ μὲν γὰρ, Ἔλλειψις· τὸ δ', Ὑπερβολή.) καὶ ἀλλήλοις ἀντίκεινται. Φρόνησις μὲν ἔν Ἀρετῇ τῇ Λογιστικῇ, καθὼς ἔφαμεν. Ἀνδρεία τῇ Θυμικῇ· Σωφροσύνη τῇ Ἐπιθυμητικῇ καὶ τῇ Θυμικῇ. Δικαιοσύνη κοινὴ τῇ Ἐπιθυμητικῇ καὶ τῇ Θυμικῇ. Καὶ γὰρ ὁ μὴ ἐπιθυμῶν τῶν ἑτέρῳ διαφερόντων, καὶ διὰ τοῦτο τὴν πλεονεξίαν ἀποστρεφόμενος, Δίκαιος· ὅ, τε μὴ Προσωποληπτῶν ἐν τῷ δικάζειν, μὴ τῷ ἀρέσκειν χάριν, μὴ δώροις ἐφηδόμενος, Δίκαιος. Ὡσαύτως ὁ λαχὼν ἄρχειν καὶ τὸν προσελθυπηκότα μὴ ἀμυνόμενος, μήτε μὴν ἐν κρίσει παρορῶν αὐτὸν ἀδικούμενον, μήτε μὴν ἐν διανομαῖς τῶν κατ' ἀξίαν ἀποστερούμενον, μήτε μὴν ἐν λειτουργίαις παρὰ τὸ εἰκὸς βαρυνόμενον· ἀλλ' ἀπονέμων ἐν πᾶσιν αὐτῷ τὸ κατάλληλον, ἀντιλυπῆσαι μὴ προαιρούμενος, Δίκαιος.

Δικαιοσύνη δὲ καὶ Σωφροσύνη καὶ Ἀνδρία, ὡς ἐξ Ἔθους κλώμεναι καὶ Ἀσκήσεως, καὶ ὡς τὸ τῷ ἀνθρώπῳ κοσμῆσαι ἦθος, τὸν τρόπον δηλονότι, τὴν διαγωγὴν, τὴν ἀναστροφὴν, ἀνομάθησαν ἠθικαί. Πάμπολυ γὰρ ὁ πρὸς αὐτὰς ἐθισμὸς εἰς τὴν αὐτῶν συμβάλλεται κλῆσιν καὶ παγιότητα· καὶ τό γε πλεῖον, εἰ μὴ πᾶν ἐξ ἔθους ἐστὶν ἐν αὐταῖς.

Ἔθος γὰρ Φύσις δευτέρα καὶ λέγεται καὶ γινώσκεται. Διὸ δὴ καὶ τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν Ἐπιστημῶν, αἱ Ἀρεταὶ μονιμώτεραι· τῆς αἰεὶ διενεργήσεως τῷ κατ' αὐτὰς ζῶντι προξενούσης τὸ ἀνεπίληπτον. Ἐν Ἀρετῇ μὲν γὰρ τῷ

τῷ ἀνθρώπῳ διὰ παντὸς ζῆν ἐποφείλεται· κατὰ δὲ τὰς Τέχνας καὶ τὰς Ἐπιστήμας, ὲ διὰ παντὸς ὁ ἄνθρωπος ἐνεργεῖ. Τοίνυν ὁ κατὰ τὰς Ἀρετὰς διηνεκὴς ἐθισμὸς, παρέχει ταύτας τὸ βεβαιότατον. Ἔθει μὲν γὰρ κλῶντας, πόνῳ πολλῷ καὶ μεγίστῃ ἀσφαλῆ ῥιζέμενας τῇ Ψυχῇ· Κλιθεῖσαι δὲ καὶ ῥιζωθεῖσαι ῥᾳότερον ἐνεργοῦνται καὶ εὐχερέστερον. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν ἐθίσας καταφρονεῖν ἡδονῶν, καὶ τούτων ἀπέχεσθαι, γινόμεθα Σώφρονες. Γενόμενοι δὲ μᾶλλον αὐτῶν ἀπέχεσθαι καὶ πλέον δυνάμεθα, τῶν τε φοβερῶν καταφρονεῖν ἐθιζόμενοι, καὶ ὑπομένειν αὐτὰ καὶ φέρειν γενναίως, ἀνδρεῖοι γινόμεθα. Γινόμενοι δὲ, καταφρονητικώτερον φέρειν ἰσχύομεν. Ὅθεν δεῖ πεπαιδεῦσθαι καλῶς ἐκ νεότητος, ὥστε καὶ τῶν ἡδονῶν κρατεῖν, καὶ τῶν λυπηρῶν κατευμεγεθεῖν.

Ὅτε μὲν ἔν τις τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καθυπερτερεῖ, καὶ μάλιστα τῶν δι' ἁφῆς τε καὶ γεύσεως, Σώφρων καθωμολόγηται. Συμφορᾶς δὲ καὶ περισάσεσιν ἀνθρωπικαῖς ἐχ' ἡττώμενος, ἔτε φόβοις ἐπὶ προσδοκίᾳ σωματικῆς κακώσεως δειλαινόμενος, ἔρεμνιός τις ὢν καὶ ἀπερικλόνητος, Ἀνδρεῖος ἐπέγνωσαι. Καὶ ὁ μὲν Σώφρων ἐκ τῦ τὰ σῶα φρονεῖν κατωνόμασαι. σῶον ἔχων ἅπαν τὸ Φρόνημα, καὶ τοῖς ποικίλοις τῆς ἡδονῆς δελεάσμασιν ἀδόλως ἐξαπατώμενος. Ὁ δ' Ἀνδρεῖος ἐκ τῦ τὰ ἄνω δρᾶν προσηγόρευται, τὰ ὑψηλὰ δηλονότι καὶ ἀταπείνωτα, μὴ καταπλήττόμενος τοῖς ἐπερχομένοις ἀνιαροῖς, ἔκ τε τῦ ἀῤῥενωπός τις εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ διεγηγερμένος, εὐθαρσὴς, εὐσαθὴς, καὶ ἀκαταγώνιστος· ἀναλλοίωτος μένων ἐν ταῖς τῶν καιρῶν ἀλλοιώσεσι, καὶ ταῖς τῶν πραγμάτων μεταπλάσεσιν ἀμετάπλωτος· μήτ' ἐν δυσημερίαις καὶ δυσπραγίαις καταπίπλων· μήτ' ἐν εὐημερίαις καὶ εὐπραγίαις ὑπεραιρόμενος.

Ὁρίζονται δὲ τὴν Ἀνδρίαν, Ἕξιν ἐκ προαιρέσεως ὁρμητικὴν κατὰ λόγον, πρὸς τὰς ὑπὲρ Ἀγαθῦ κινδύνας, ἐν Ὑπομονῇ βεβαίᾳ τῶν κατ' ἄνθρωπον ἀλγεινῶν. Τὴν δὲ Σωφροσύνην Ἕξιν ἀνένδοτον περὶ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς μετ' ὀρθῦ λόγυ κατὰ Προαίρεσιν. Μεσότης ἡ Ἀνδρία,

Δειλίας

Δειλίας καὶ Θράσεος· ἡ Σωφροσύνη, Μεσότης Ἀκολασίας καὶ Ἠλιθιότητος. (ἐ τῆς ἐκ Φύσεως, ἢ νοσήματος, (ἐ κακίας γὰρ αὕτη· καὶ γὰρ ἀπροαίρετος.) ἀλλὰ τῆς ἐκ προαιρέσεως. Ὅτε δή τις τὰ Κρέα, τὸν Οἶνον, τὸν ἔννομον Γάμον, ἐκ ἐν τῷ ζῆν ἐθέλειν ὑπὲρ Φύσιν καὶ Νόμον μετ' αἰσθήσεως παραιτοῖτο ψυχῆς· ἀλλ' ἀναισθήτως, εἴτ' ἔν ἀφρόνως ἀποχρέφοιτο μυσαττόμενος, καὶ τὲς αὐτοῖς χρωμένες βδελυκίες ἡ γοῖτο καὶ ἀποτροπαίες ποιοῖτο. Πῶς γὰρ ἐκ ἠλίθιος ἔτος, ὁ μὴ τὴν Φύσιν εἰδὼς, ὁμὴ τὸν Νόμον τιμῶν· ὧ καὶ Θεὸς ἐπένευσεν ὁ τῆς Φύσεως Δημιεργὸς, ἐπείπερ ἐ πάντες χωρεῖσι τὸν λόγον τῆς ὑψηλοτέρας διαγωγῆς;) ἡ Ἐγκράτεια, τῇ Σωφροσύνῃ καὶ γειτνιάζει καὶ ὑποβέβηκε. Σώφρων μὲν γάρ ἐςιν ὁ Φαύλαις ἡδοναῖς ἀπροσπέλαςος ἐκνικήσαντος τὲ λόγε, καὶ πᾶσαν ἀποκρεσαμένε παρὰ λόγον προσβολήν. Ἐγκρατὴς δέ ἐςιν ὁ τοιαύταις μὲν ἡδοναῖς ἐνοχλέμενος· ἀντιβαίνων δὲ καὶ κρατῶν, καὶ μὴ ἐκνικώμενος, ἔχων τὸν ὀρθὸν Λόγον, καὶ δι' αὐτὲ πρὸς τὸ σωφρονικὸν ἐπειγόμενος. Ὡς ἡ Ἐγκράτεια πρὸς τὴν Σωφροσύνην, ἡ Καρτερία πρὸς τὴν Ἀνδρίαν. Ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρεῖος τῆς ἐν Κόσμῳ δυχερείας ἀπάσης ἐλόγως ὑπερορᾷ, καὶ χαίρει μᾶλλον ἐγκύρσας ἀνιαροῖς διὰ τὸ ἀγαθόν· ὁ δὲ Καρτερικὸς, βιάζεται μὲν, ἀνθίσαται δὲ, μὴ παρασυρῆναι τοῖς ἀνθρωπίναις περισάσεσιν ἀγωνιζόμενος, ὀρθότητι λόγε πείθων ἑαυτὸν ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς· ἡ Ἀκρασία τῆς Ἐγκρατείας ἰδίως ἀντίθετος, καὶ ἡ Μαλθακότης τῆς Καρτερότητος. Τ' ἄλλα δ' ἄκρα τοῖς ὑποβεβηκόσις πρὸς τὰς ὑπερεχέσας, κοινά.

Λείπεται περὶ Δικαιοσύνης εἰπεῖν. Ἐπεὶ γᾶν Δίκαιος ὁ ἐκ προαιρέσεως δι' αὐτὸ τὸ Ἀγαθὸν δικαιοπραγῶν· ἐκ τὲ δίχα δὲ τὸ δίκαιον ἔρηται, δίχαιον ὡς ἂν εἴποι τις ὂν, ἡ Δικαιοσύνη, τὲ δίχα καὶ τὲ ἴσε τυγχάνει διανεμητική. Τὸ Ἴσον δὲ νοητέον κατ' ἀναλογίαν, ἐ κατὰ ποσότητα. Τὸ γὰρ Ἴσον ποσότητι, προδήλως ἄνισον. Εἰ γάρ τις τῷ πολλῶν ἀξίῳ, καὶ τῷ μὴ πολλῶν ἀπονέμοι τὸ ἴσον κατὰ ποσὸν, ἀνισότητα μᾶλλον καὶ ἀδικίαν ἐποίησεν. Δι-

καιοσύνη τοίνυν ἐστὶν Ἕξις προαιρετικὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν Λόγον, τῦ κατ' ἀξίαν παρεκλικὴ. Δικαιοσύνη δὲ κυρίως καὶ πρώτως ἡ τελεία καθέστηκεν Ἀρετή· καθ' ἣν πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς ἀναῤῥήσεως ἀξιῦται ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς ὁ Δίκαιος, ὁ Φύλαξ ὅλε τῦ Νόμε, τῦ γεγραμμένε δὴ καὶ τῦ Φυσικῦ, τῶν ὁμοίων καὶ συγγενῶν καὶ τῦ αὐτῦ σκοπῦ. Γεγραμμένος Νόμος, αἱ Ἐντολαὶ τῦ ἡμετέρε Νομοθέτε καὶ Βασιλέως Χριῦ. Φυσικὸς Νόμος, ὅτε δὴ τὸ καθῆκον ἑκάςῳ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν διασώζοιτο· καὶ τῷ μὲν Λόγῳ, τὸ Ἀρχικὸν καὶ Βασιλικὸν· τῷ δὲ Θυμῷ, τὸ Στρατηγικὸν, καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα δορυφορικὸν, καθὼς ἂν ἐκεῖνος ἐπιτάττοι καθυπηρετικὸν, οἰκειῶν τε καὶ ἀλλοτρίων σφαλμάτων ἐπεξελευσικῷ χρηματίζοντι, διὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον ὑπακοήν· εἴτι μὲν χαῦνον φρόνημα καὶ ὡς ἐ δεῖ καταπεπλωκὸς, διεγείροντι καὶ συντείνοντι· πᾶσαν δὲ τυραννικὴν ἐπανάςασιν καταβάλλοντι· βίαν ὕπνε βιαίως ἐξαίροντι· τροφῆς λίχνον ἔφεσιν μετ' αὐςηρίας ἀναχαιτίζοντι· σὺν ἀπειλῇ δὲ μείζονι θράσος ὀργῆς ἀποκρεμένῳ παράλογον· Ἀλαζονείαν καὶ τύφον ἀποῤῥαπίζοντι καὶ διώκοντι· Δοξομανίαν φαυλίζοντι, καὶ σὺν μυκηρισμῷ καὶ χλεύῃ κατὰ τὸ πρόσηκον ὑπερορίζοντι· χέσιν τὴν πρὸς τὴν σάρκα γενναίως ἐκκόπτοντι, καὶ πᾶσαν ὁμῶ κίνησιν ἄτοπον ἐμβριθῶς ἠρεμίζοντι. Ταῦθ' ἕτως ὁπότ' ἔχοι. Τῇ δ' Ἐπιθυμίᾳ προσείη τὸ μόνος ἄρχεθαι καὶ μὴ ἀντιτείνειν ὅλως, ἀλλ' ὑπείκειν κατὰ πάντα καὶ πείθεθαι. Τῦτο γὰρ ταύτῃ κατάλληλον ἡ κρατισεύσα τότε τῷ ἀνθρώπῳ ζωή. Τί γὰρ τὸ ἐνοχλῆσον, ἔνθα τὸ τοιῦτον ἁρμοδιώτατον εὑρίσκοιτο Δίκαιον; δέδιε τὰ πάθη καὶ πέφρικε, πάντα κατέπληχε, πάντα διαπεφώνηκεν. Αὕτη Δικαιοσύνη τὰ μάλιςα καὶ ὁ τοιῦτος τρόπος διοικέμενος, ἐντελέςατος Δίκαιος.

Ἔςι Δικαιοσύνη, καὶ ἡ συνεζευγμένη ταῖς γενικαῖς· ἥτις ἐνθεωρεῖται Διανομαῖς, Συναλλάγμασι, Κρίσεσιν· ἐν πᾶσι δικαιοπραγεῖ τέτοις ὁ κατ' Ἀρετὴν προηρημένος βιῦν· ἐν Διανομαῖς παρέχων ἑκάςῳ τὸ πρὸς ἀξίαν· ἐν Συναλ-

Συναλλάγμασι πλεονεξίαν μὴ προσιέμενος, ἀλλ' ἤδη καὶκ τῶν οἰκείων ἐπιδιδὲς· ἥδεν γὰρ ἀπόλλυσιν· ἐν Κρίσεσι τὲς Νόμες μετ' ἐπιεικείας τηρῶν. Ἐπιεικὴς δ' ἔσιν ὁ τὸν Νόμον ἐκλαμβανόμενος πρὸς τὸ συμπαθὲς, καθ' ὅσον οἷόν τε, χωρὶς τῦ παρανομεῖν, ἢ τόσον τῷ γράμματι προσέχων, ὅσον τῷ τῦ Νομοθέτε σκοπῷ, συγγνωμονικὸς μετὰ νεχίας γινόμενος· ὥσε μὴ τὸ κακὸν λαμβάνειν ἐκ τῆς συγγνώμης ἰχύν. Οἶμαι δὲ κατὰ τῦτον τὸν λόγον εἰρῆθαι καὶ τὸ, μὴ γίνε Δίκαιος πολύ· τῷ χρῆναι τὸν Δικασὴν τὸ ἀκριβοδίκαιον μικρὸν ὑπεκκλίνοντα, μετ' ὀρθῦ λόγε νεύειν πρὸς τὸ φιλάνθρωπον.

Ἐπεὶ δὲ τὴν ἠθικὴν γινώσκομεν Ἀρετὴν περὶ λύπας ἔσαν καὶ ἡδονὰς, ἀγνοεῖν ἐ δεῖ τὴν ὄντως Ἡδονὴν, ἐ τὴν βεβηλον λέγω καὶ ἄτιμον, τὴν κληνώδη καὶ ἄλογον, ἀλλὰ τὴν ἔλογον καὶ ἀνθρώπῳ τῷ κατ' εἰκόνα θείαν ἐπιπρεπῆ, τὴν τιμίαν καὶ ἱερὰν Ἡδονήν· ἥτις ἀδιαξάτως τῷ Σπεδαίῳ παρέπεται. Τῷ γὰρ τῶν ἡδονῶν ὑπερανωκίθαι, καὶ τῶν λυπηρῶν ὑπερῆρθαι, θαυμαξάς τινας ὁ πρὸς τῦτ' αὐτὸ πεφθακὼς, καὶ βεβαιοτάτας καρπῦται τὰς ἡδονάς. Ὅθεν ὁ κατ' Ἀρετὴν βίος, ὁμολογεμένως μεθ' Ἡδονῆς ἀληθῆς. Εἰ γὰρ ἐ μεθ' Ἡδονῆς, ἐδέ γε κατ' Ἀρετήν. Ὁ γὰρ τῷ δικαιοπραγεῖν μὴ χαίρων, ἐ Δίκαιος, εἰ καὶ πράτ[ει] διόλε τὸ δίκαιον· ἀλλ' ἐδὲ Σώφρων, ὁ μὴ τῇ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπιγαννύμενος ἀποχῇ, καὶν ταῖς αὐτῶν πυκναῖς προσπελάσεσιν ἀήττητος μένων. Οὔτ' αὖ Ἀνδρεῖος ὁ μὴ ταῖς διὰ τὸ καλὸν ὑποφοραῖς τῶν ἀλγεινῶν γεγηθώς. Ἀνδρεῖος καὶ γὰρ ἐκεῖνός ἐσιν ὁ τῇ συρροίᾳ τῶν δυχερῶν ἀπερίτρεπτος καθεσὼς, ὥσπερ τις πύργος σερρότατος, κἀντεῦθεν ἀγαλλιώμενος, μή τις ἀνάλγητος ὢν, ἀλλὰ γενναίδας καὶ βεβηκώς. Οὗτος ἐδὲ τιμαῖς, ἢ ἄλλοις τισὶν ἀνθρωπίνοις θυμήρεσι χαυνωθήσεται· μένει δ' ὁ αὐτὸς ἐπὶ πάσαις ταῖς ἐν βίῳ μεταβολαῖς. Ἡδονῇ τοίνυν συνέζευκται, καθάπερ διασεσάφηται, τὸ κατ' ὀρθὸν λόγον ἐνεργεῖν προαιρέσει Ἀγαθὸν, διὰ αὐτὸ δῆτα τὸ Ἀγαθὸν, μὴ πλημμελῶς, μὴ κατ' ἀνάγκην, μὴ διὰ τι-

μὴν, μὴ δι' ἔπαινον. Ὅθεν οἱ τῆς Εὐσεβείας Ἀγωνισταὶ πολυτρόποις ἰδέαις ὕβρεων κυκλέμενοι καὶ κολάσεων, ταῖς ἀτιμίαις ἐτέφροντο, ταῖς βασάνοις ἐνετρύφων, καὶ ὡς ἀκηδέργοι πικρῶς ἀναιρεθέντες σὺν ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ τῆς παρέσης ζωῆς μεθίσαντο. Πρὸς τῶτο δὴ τὸ κατ' Ἀρετὴν ἡδύ τε καὶ χάριεν, καὶ τὸ πάντοτε χαίρειν ἐν Κυρίῳ τείνει· καὶ ἔτω δυνατὸν πληρῶθαι τὸ τοιῶτον παράγγελμα. Τὸ μὲν δὴ κατ' Ἀρετὴν Ἡδύ, καὶ Κυρίως Ἡδύ.

Τὰ δὲ τῶ Σώματος ἡδέα, κἂν τοῖς κακῶς διακειμένοις ἡδέα δοκοίη, πλὴν τοῖς ὑγιαίνεσι τὰ τῆς Ψυχῆς Αἰθητήρια τἐναντίον φαίνεται· καὶ οἱ ταῦτα μεταδιώκοντες, πόῤῥω τῶ ἡδέος ἀπεπλανήθησαν. Ἡδὺ τῷ Χοίρῳ βόρβορος, καὶ τῷ διεφθαρμένῳ σαρκὸς ἡδονή. Λογικῷ δὲ ζώῳ καὶ πάσχοντι κακῶς, ὁ κατ' Ἀρετὴν βίος ἡδύτατος· κἂν ὑπό τινων δυσφημοῖτο, καὶ πολλῶν ἢ καὶ πάντων ὁ τὴν Ἀρετὴν μετιὼν, ἐκ ἂν ἐπισταφοίη δυσφημιῶν, ἐδ' ἀνθρωπίνες ἐπαίνες ὁ Σπεδαῖος περισκοπήσειε, πρὸς μόνον ὁρῶν τ' Ἀγαθὸν, καὶ διὰ τῶτ' αὐτὸ πάντα δρῶν. Ὅς δ' ἀνιᾶται κακηγορέμενος, ἢ μὴ τιμώμενος ἄχθεται, σκιὰν κατέχει καὶ εἴδωλον Ἀρετῆς, αὐτὴν δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐσίαν ἀφῆρηται.

Τεσσάρων δ' ἐσῶν ἐν τῇ Ψυχῇ γενικῶν ἀρετῶν, εἶναι λέγονται καὶν τῷ σώματι τέσσαρες. Ὡς πρὸς Φρόνησιν Εὐαισθησία, γνῶσις εὖ ἐχέσα καὶ αὕτη, πάσης ἐν σώματι προεξάρχέσα πράξεως. Ὡς πρὸς Ἀνδρίαν Ῥώμη, τὰς σωματικὰς πόνες εὐμαρῶς ὑποφέρέσα. Ὡς πρὸς Σωφροσύνην Κάλλος, τῶν ὅλων μορίων τῶ Σώματος τὸ σῶον ἐχόντων καὶ ἄριςον, κατά τε μέγεθος καὶ σχῆμα καὶ χροιὰν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. Ὡς πρὸς Δικαιοσύνην Ὑγιεία· ὅτε δὴ τὸ ἀνάλογον ἑκάτω τῶν Χυμῶν ἐν τῇ Κράσει διαφυλάτ[illegible]οιτο. Διὸ καὶ κατὰ συνεπλυγμένας ὑπογραφὰς, Φρόνησίς ἐστιν Εὐαισθησία Ψυχῆς. Ἀνδρία, Ῥώμη Ψυχῆς. Σωφροσύνη, Κάλλος Ψυχῆς. Δικαιοσύνη, Ὑγιεία Ψυχῆς. Ὅθεν ὁ τέτων ἐςερημένος, ἔτος ἀναίσθητος, ἢ δυσαίθητος, ἀνίχυρος, ἀίχιος, νόσωδέσατος.

Διὸ

Διὸ δὴ πᾶσαν εἰσενεκλέον σπουδὴν εἰς τὴν κλῆσιν τῶν Ἀρετῶν, ἵνα μὴ κατὰ τὸν Κόσμον τῦτον φαινοίμεθα οἷον Ἐκλελοίπατα. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν ἀεὶ μένοντα, τὸ ἀπερίφθαι Θεῦ, καθάπερ ἄγη τινὰ καὶ βδελύγματα κληρωσάιμεθα. Τοῖς καλοῖς ἔθεσιν ἐνασκήσωμεν, φερεπονῦντες ἐν πᾶσι τοῖς δυχερέσι κατ' ἄθησιν. Πολλοὶ γὰρ τὸν ὀρθὸν ἔχοντες Λόγον καὶ μιτητὸν ἡγέμονα τὸ κακὸν, εἰς αὐτὸ φέρονται καὶ κατολισθάινεσιν, ἐξ ἐθῶν πονηρῶν. Παιδαγωγητέον τὴν Ἄθησιν, καὶ πρῶτον τὴν Ὅρασιν, ὥςε τὲς ἀρχομένας, ἤδη δὲ καὶ τὲς προϊόντας εἰς Ἀρετὴν μὴ ἀναιδῶς εἰς πρόσωπον καθορᾶν· τῦτο δὴ καὶ Φυλακλικὸν, τῦτο δὴ καὶ σεμνοπρεπές. Ἀσεμνολογία πᾶσα, μήτε λεγέσθω μήτε ἀκυέσθω. Καὶ γὰρ ἔννοιαν ἀσεμνοπραξίας ἐνίησιν· ἀλλὰ καὶ καθ' αὐτὴν σεμνοῖς ἀνδράσιν ἀπόβλητος, καὶ συγητὴ τῷ Θεῷ.

Τὸ Ψεῦδος ἐκ τῦ Διαβόλε· μᾶλλον δ' αὐτὸς ὁ Διάβολος. Εἰ γὰρ Χριτὸς ἡ ἀλήθεια, τὸ Ψεῦδος πάντως ὁ Ἀντικείμενος. Ὅθεν μηδὲ γινώσκοιτο τοῖς Μαθηταῖς τῦ Χριτῦ, τοῖς τῆς ἀληθείας θεραπευταῖς. Ἐξορισέον τῶν σωζομένων τὸ τῆς ἀπωλείας παραίτιον. Ἀπολεῖς γὰρ „ πάντας τὲς λαλῦντας τὸ ψεῦδος, ἐν Πνεύματι φησὶν „ ὁ προφήτης πρὸς τὸν Θεόν. Ὀλέθριος ἡ Καταλιὰ, καὶ ἀπωτέος ὁ ταύτῃ χρώμενος. Τὸν καταλαλῦντα γάρ „ φησι λάθρα τὸν πλησίον αὐτῦ, τῦτον ἐξεδίωκον. Τὸ μὴ „ ὀμνύειν ὅλως ἐπιτάτλει μὲν ὁ Δεσπότης, αἰδεσίμες δὲ καθιτᾶ τὲς Φυλάτλοντας. Εὐτραπελίαν καὶ Γελοιασμοὶ τῆς ἀσκητικῆς ἀπηλλάχθωσαν κοσμιότητος. Ταῦτα γὰρ παιζόντων καὶ παιζομένων, ἀλλ' ὐ σπουδαζόντων ἐπιτηδεύματα. Ῥόδων, Ὠκίμων, Μύρων, καὶ τῶν ὁμοίων ὐ προσιτέον τὰς εὐωδίας. Περιτλὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλόγε ὀρέξεως προκλητικά *), καὶ τοῖς ἀποταξαμένοις ἀνοίκεια καὶ καταγνώσεως ἄξια. Καρυκείας βρωμάτων καὶ λιπαρότητας, καὶ πεμμάτων γλυκύτητας, καὶ πομάτων

*) Ἐκλῆς περιτατικῆς ἴσως τῶν ὑπ' αὐτὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀχολίας καὶ παραχρήσεως ὁ Πατὴρ ταῦτα λέγει.

ἡ δύτητας, ὅσον χρὴ Φεύγειν τὸν Ἀσκητὴν ἐκ ἔξιν εἰπεῖν. Οὐδὲ γὰρ γεγόναμεν, ἵν' ἐθίωμεν, ἵνα πίνωμεν· ἀλλ' ἵνα ταῖς Ἀρεταῖς εἰς δόξαν τῶ πεποιηκότος ἡμᾶς διαλάμπωμεν. Τρεφόμεθα καὶ κατ' ἀνάγκην, ἵν' ἡμῶν ἡ κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν συντηροῖτο ζωή, δι' ἃ καὶ γεγόναμεν.

Χρεὼν ἦν μόνοις ἡμᾶς εἰς τροφὴν ἀρκεῖσθαι τοῖς συντηρητικοῖς τῆς ζωῆς, ὡσαύτως καὶ εἰς σκέπην τῶ Σώματος. Διόπερ ἀδὲ τῶν ἐνδυμάτων ἐπιλεκτέον τὰ μαλακὰ, καὶ τὴν χροιὰν ἀνθηρά τε, καὶ ξίλβοντα. Φιλοκοσμίας τῶτο καὶ Ματαιότητος· Ἀλλ' ἀδ' αὖ τἐναντίον διεῤῥηγμένα περιβλητέον, ἢ μὴν ἐκ πολλῶν τεμμαχίων συντεθειμένα τε καὶ συνεῤῥαμμένα. Τῶτο γὰρ ἀλαζονείας καὶ ὑποκρίσεως, ὥσπερ καὶ τὸ τὴν γενειάδα πιλεῖν, καὶ ἔτι ἄλλο τῷ τοῖς ἐρημικοῖς πάντη καὶ ἀσκηταῖς πρεπωδέστατον συνδιάγοντι. Αἱ πάντων δ' ἀκρότητες ἀπρεπεῖς τε καὶ σφαλεραί. Τό γε μὴν ἐνδοτάτῳ καὶ ἄλλο πρὸ παντὸς περιβόλαιον, ὅσῳ τραχύτερον, τοσῶτῳ τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ χρησιμώτερον, ὥσπερ Εὐνὴ σκληρὰ, τροφῆς ἔνδεια, βραχύτης Ὕπνε, καὶ τἄλλα τὰ Σάρκα πιέζοντα καὶ χαλινῶντα τὸ ταύτης φρύαγμα, καὶ τὴν ἄλογον Φορὰν ἀναῤῥέλλοντα. Πολὺ τὸ ἐπίβλον τῆς Ἀφῆς· πολλῆς δεῖται καὶ τῆς εἰς αὐτὴν παραφυλακῆς. Ὅθεν συντετηρημένων ἀνδρῶν ἔξιν ἀπέχεσθαι τῶν πρὸς ἀλλήλας προσεγγισμῶν, καὶ μὴ τὴν ἀγάπην διὰ προσψαύσεων ἐθέλειν ἐνδείκνυσθαι. Καὶ γὰρ ἐκ ὀλίγοι διὰ τῶ κατὰ Θεὸν δῆθεν ἀγαπᾶν καὶ ἀγαπᾶσθαι, καθάπερ διά τινος δελέατος τὸ τῆς ἡδονῆς ἄγκιστρον εἰσωκίσαντο, καὶ τὸν θάνατον ἐξ ἀβελίας ἑλεεινῶς ἐπεσπάσαντο. Διὸ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων μελῶν τὰς ἐκ ἀναγκαίας πρὸς ἄλληλα θήξεις παραιτητέον ἕκαστον ὅση δύναμις, κἂν εἰς ἄκραν ἴδῃ τις ἑαυτὸν ἀπάθειαν καταντήσαντα. Τότε γὰρ χρεία μᾶλλον, ὅσῳ καὶ μείζων ὁ Φθόνος, ἀγῶνος μείζονος, καὶ τῶ τὸν μόνον σώζειν δυνάμενον ἐπικαλεῖσθαι πρὸς ἀρωγὴν δι' ἐμμονωτέρας ἐντεύξεως. Πολλοῖς γὰρ ἐν ἀπαθείᾳ θαῤῥήσασιν ἑαυτοῖς, οἰκλισον πλῶμα καὶ πολλῶν δακρύων ἐπισυμ-

συμβέβηκεν ἄξιον. Δεῖ δὴ τὸ λοιπὸν ἡμῖν Ταπεινοφροσύνης καὶ νήψεως, καὶ τῆ προορᾶθαι τὸν Κύριον ἑαυτῶν ἐνώπιον διὰ παντός.

Ἐπεὶ δὲ προδήλως ἐξ ἀναθυμιάσεως γαστρὸς ὁ Ἐγκέφαλος βαρυνόμενος, καίρον ἐμποιεῖ καὶ χρόνιον νυσταγμὸν, περιαιρετέον τὰ αἴτια, βρωμάτων παχύτητας, οἰνοποσίας, καὶ ἀναπαύσεις σωματικάς. Ταῦτα γὰρ καὶ μακρὰς ὕπνους ἐπάγεσι, καὶ νῆψιν περιαιρεῖσι, καὶ τῆ σαρκὶ ταραχὰς καὶ κλύδωνας ἐπεγείρουσι, καὶ τὸν ἡμέτερον ἐκ ἐῶσι νᾶν ἀνάγεσθαι πρὸς Θεόν. Θαυμασίως ἔν εἴρηται καὶ ἀρίστως τὸ τὸν ἀγωνιζόμενον, μὴ τὸ μὲν, τὸ δ', ἅ, τὰ πάντα δ' ἁπλῶς ἐγκρατεύεσθαι. Σαρκὸς γὰρ εὐπάθεια, ταλαιπωρία Ψυχῆς. Ὅσον δ' ὁ ἐκλὸς ἄνθρωπος φθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἐντὸς ἀνανεοῦται, κατὰ τὸ λόγιον.

Ἔκδικος δὲ δρασήριος ἐκ τῆ Δημιεργῆ δεδομένος ἡμῖν πρὸς ἐμπαθῆ πᾶσαν ὄρεξιν ὁ Θυμός. Εἰ τοίνυν ἔλλογος τούτω χρησαίμεθα, καὶ λαιμᾶ κρατήσομεν, καὶ γαστρὸς, ὕπνε τε βάρος ἀποσεισόμεθα τῷ Θυμῷ, καὶ σκιρλημάτων πωλικῶν κατακυριεύσομεν, καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ὀργὴν ἢ μῆνιν ἐκδιώξομεν διὰ Θυμᾶ, τὸ καινότατον. Εἴτις ἀσφαλῶς ἐθέλει ταῦτα γνῶναι τῆ πείρᾳ γνώσεται. Δύναμις Ψυχῆς τὸ Θυμοειδὲς πρὸς ἀποτροπὴν τῶν παρὰ Βέλησιν, καὶ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐναντιωμένων ὁρμητική. Τὸ δ' Ἐπιθυμητικὸν, Δύναμις Ψυχῆς καὶ αὐτὸ, πρὸς οἰκείωσιν τῶν κατὰ Βέλησιν, καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ἐφετῶν διεγερτική· τὰ δὲ ταύταις ἀντικείμενα, παρὰ Βέλησιν ἐφετὰ τοῖς τὸ διακριτικὸν ὑγιαίνουσι· τὰ καθαρῶς (γὰρ) ἡδέα καὶ διαπαντὸς, ὧν ἐχ' ἅπλεται μῶμος, ἐκ αἰχύνητις, ἀμεταμέλος (κατὰ Βέλησιν.) Ἐναντιώμενα δέ εἰσι τὰ πρὸς Ἀρετὴν ἐμποδιστικά. Πάντων δὴ τῶν τοιούτων ἐναντιωμάτων, πάσης τε κακίας ὁ ἔλλογος Θυμὸς ἀναιρετικός. Πρὸς τοῦτον δὴ τὸν σκοπὸν ὑποτεθεῖθαι δοκεῖ, καὶ τὸ τὸν Θυμὸν ἡμῖν ἔναγ κατὰ μόνε τῆ Ὄφεως. Ἵνα δηλονότι πᾶν ὑφέρπον τῆ Ψυχῆ πάθος ἀποδιώκοιτο, τῆ τῆ Θυμῆ συντόνω φορᾷ. Τὶ γὰρ ἀλγεινὸν ἐξ ἀνθρωπίνε Θυμᾶ τῷ Σατάν,

εἰ μὴ τῷ τὰ πάθη μετὰ σφοδρότητος ἐξ ἡμῶν ἀπελαύνεσθαι, καὶ τὰς δυνάμεις ἐκείνας, δι' ὧν ἐκρατεύει καθ' ἡμῶν ἡττᾶσθαι, καὶ δραπετεύειν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιτιμήσεως; Μήποτε δὲ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν κατὰ τῆς Λύπης Ἐμβρίμησιν ὥσπερ τινα παιδείαν ἔμπρακτον ὁ Σωτὴρ ἡμῶν πρῶτεινε καὶ Καθηγητής. Δι' ἀποπομπῆς ἑνὸς ἀδιαβλήτου πάθους ὑποδεικνὺς, ὅπως χρὴ καὶ ἡμᾶς μετὰ σφοδρᾶς ὁρμῆς τοῖς πάθεσιν ἀντιφέρεσθαι, καὶ κατ' αὐτῶν ὀργίζεσθαι καὶ παράτλεσθαι, καὶ οἷον ἐκφοβεῖν αὐτὰ καὶ ἀποτρέπειν σὺν ἀπειλῇ. Τί γὰρ ἔχρηζεν αὐτὸς ἐμβριμᾶσθαι, καὶ παραγμὸν ὅλως ἐμφαίνειν ἐν ἑαυτῷ, νεύματι τὸ πᾶν ἰσχύων φέρειν ὅποι καὶ βάλοιτο;

Τοῦ τοίνυν Θυμοειδοῦς ἐμπάθειαν πᾶσαν ἀποσοβοῦντος ἐκ τῆς Ψυχῆς, ἔτι τε σὺν τῷ Ἐπιθυμητικῷ τὰς ἠθικὰς Ἀρετὰς εἰσοικίζοντος ἐν αὐτῇ, διὰ τῆς τοῦ λογικοῦ κατὰ τὴν Φρόνησιν ὑφηγήσεως, τὸ αἰσιώτατον τέλος ἔπεται. Τό δ' ἔστι τὸ κατὰ πᾶσαν ἀρίστην πρᾶξιν ἀπόνως καὶ ἡδέως ἐνεργουμένην τὸν Ἄνθρωπον ζῆν, τὸ θαυμαστὸν ἆθλον τῶν προηγησαμένων κόπων ἐν Ἀρετῇ. Τοῦτο δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς μὴ πεπηρωμένοις πρὸς Ἀρετὴν ὑπάρξαι δύναται, διὰ Μαθήσεως, δι' Ἐθισμοῦ, δι' Ἐπιμελείας, διὰ Φερεπονίας ὡς εἴρηται. Τοῦτον ζήσεται τὸν τρόπον ὁ Φιλῶν ἀληθῶς ἑαυτόν. Ὁ δὲ κατὰ τὰς δοκούσας ἐθέλων ζῆν ἡδονὰς, ἐμίσησε καὶ ἀπεκλήρωσεν ἑαυτόν.

Διττῆς δὲ τῆς Φιλαυτίας γινωσκομένης, τῆς μὲν, ὄντως. Τῆς δὲ, δοκοῦντος, καὶ κατὰ τὰς πολλάς. Φίλαυτος μὲν ἀληθῶς ἐστιν ὁ Φιλῶν ἑαυτὸν ἐμπαθῶς, ὁ Φιλόψυχος, εἴτ' ἔν Φιλόζωος, ὁ Φιλόπρωτός τε καὶ Φίλαρχος· ὁ πᾶσαν σωματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ πᾶσαν ἀνθρωπίνην τιμὴν ἕλκων εἰς ἑαυτὸν, καὶ πάντα πράττων ἕνεκεν ἑαυτοῦ. Πάλιν ἐπεὶ Νῷ καὶ Λόγῳ τῶν ἄλλων ζώων διενηνόχαμεν. Νοῦς παράτιτι τῶν ἀρχαιοτέρων Σοφῶν ὁ Ἄνθρωπος εἴρηται. Διὸ καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Νοῦς· αὐτοῦ δὲ τὸ Σῶμα· περὶ αὐτὸν δὲ, πάνθ' ὅσα τῷ τῆς περιουσίας ὀνόματι προσφυῶς περιείληπται. Τοίνυν εἰ τὸ νοερὸν αὐτὸς, τὸ Θυμικὸν καὶ τὸ

Ἐπιθυ-

Ἐπιθυμητικὸν αὐτῦ μᾶλλον, ἤπερ αὐτός. Ὁ μὲν ἓν Φίλαυτος ὡς φιλῶν ἑαυτὸν, τὴν νοερὰν καὶ λογικὴν μεταδιώκει ζωήν. Ὁ δ' ὡς φιλῶν τὸ ἑαυτῦ Φίλαυτος, τῷ ἀλογωτέρῳ χαρίζεται τῆς Ψυχῆς. Ἰδίως παρὰ τῇ Συνηθείᾳ Φίλαυτος ὁ Αὐτάρεσκος, ἴσως ἐκ τῦ Φιλεῖν τὸ αὐτῦ Νόημα, κἂν μοχθηρὸν εἴη, τῦτ' ἔστι σέργειν καὶ περιέπειν ἐξόχως, μεταπειθῆναι μηδαμῶς ἀνεχόμενος. Ὁ μὲν ἓν ἀλόγως Φιλῶν ἑαυτὸν, ἢ τὸ αὐτῦ Φίλαυτος, ἄτιμος. Ὁ δ' ἐμλόγως Φιλῶν αὐτὸν, Φίλαυτος τίμιος. Καλοῖτο δ' ἂν ὁ τοιῦτος Φίλαυτος, καὶ ὡς τὸ φίλιον ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀσασίασον, καὶ εἰρηναῖον πάντη κατορθωκώς· τῦ μὲν ἡγεμόνος νῷ προνοῦντος τῶν ὑπ' αὐτὸν μετὰ πολλῆς νήψεως καὶ σοδῆς, καὶ προσηκόντως αὐτὰ παιδαγωγῦντός τε καὶ ῥυθμίζοντος· τῶν δ' αὖ ἑτοίμως πειθομένων τοῖς αὐτῦ διατάξεσί τε καὶ ὑφηγήσεσι, καὶ ὅλαις ὁρμαῖς ἑπομένων ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς ἄγοι δεσποτικῶς τε καὶ κηδεμονικῶς. Κατὰ τέτες τὲς λόγες ἡ Φιλαυτία ζηλωτὴ, καὶ ὁ Φίλαυτος ἐπαινέμενος.

Εἰ τοίνυν ἐπαινετόν τε καὶ τίμιον τὸ φιλεῖν αὐτὸν ἀληθῶς ὡς δεδήλωται, ἐ καλὸν εἶναι τοιῦτον καλὸν ἀκοινώνητον. Τάχα γὰρ ἐδὲ καλὸν ἂν εἴη συμφερατλόμενον καὶ ξενοχωρέμενον, μὴ μέντοι προχεόμενόν τε καὶ μετεχόμενον. Οὐ δὲ φιλεῖτις ἑαυτὸν ἀσφαλῶς, ὅτε μὴ κἀκείνες, οἷς συντέτακται, τὸν ὅμοιον τρόπον φιλεῖ. Τὸ γὰρ αὐτόν μὲν ὀλβιᾶν Ἀρετοῖς, ἀλογεῖν δὲ τῶν σὺν αὐτῷ τῆς αὐτῆς ἐχόντων ἐνδεῶς ὀλβιώσεως, ἐκ ἀσφαλὲς φιλίας τῆς εἰς αὐτὸν, ἐπείπερ ἐδὲ τῆς Ἐντολῆς. Ἀγαπήσεις γάρ φησι τὸν πλησίον σε ὡς ἑαυτόν. Διὸ χρὴ κήδεσθαι τὲς συνασκεμένες ἀλλήλων ὡς ἑαυτῶν. Καὶ εἴτις ἴσως σφάλοιτό ποτε κατά τι τῦ δέοντος, ὑπόμνησιν ποιεῖσθαι τὲς ἱκανωτέρες τῦ συνοίσοντος πρὸς αὐτὸν ἐν πραότητι, τὸ σφάλμα τιθέντας ὑπ' ὄψιν, καὶ τὴν διόρθωσιν ἐπισεύδοντας. Ἐλεγμῷ γὰρ ἐλέ ξεις τὸν πλησίον σε γέγραπται, καὶ ἐ λήψη δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν. Ἁμαρτάνει τοιγαρῦν ὁμολογεμένως ὁ ἐφησυχάζων τοῖς ἁμαρτάνεσιν· ὅ, τε δῶ-

ρον εἰληφὼς ἀρετῆς καὶ παρ' ἑαυτῷ κατορύττων, καὶ μὴ διδοὺς ἐν παιδιᾷ τοῖς ἐκ ἔχουσιν, ὡς ὀκνηρὸς δῆλος καὶ πονηρὸς κατακρίνεται, καὶ σωτηρίαν ἑαυτῷ μονοτροπευόμενος, σωτηρίαν ἀπόλυσι, τῷ περιορᾶν τὸν ἀδελφὸν μὴ σῳζόμενον. Ὁ γε μὴν ἔργοις τιμίοις ἑαυτόν τε πλετίζων, καὶ πενομένοις προσεπαρκῶν, ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, καὶ πολλῶν ἐπάξιος ἀντιδόσεων.

Τοσαῦτα κατ' ἐπιτομὴν εἰρήθω περὶ Ἀρετῆς Πρακλικῆς καὶ Καθαρτικῆς. Καθαρτικὴ γὰρ ἀδὲν ἕτερον, ἢ τῆς Πρακλικῆς τὸ ἀκρότατον· μεθ' ἣν ἡ Νοερὰ, μεθ' ἣν ἡ Θεουργική. Τέσσαρας γὰρ Ἀρετῆς ἤδεσαν βαθμίδας οἱ Παλαιοί. Δύω Πρακλικῆς, Πολιτικὴν, ἣ καὶ Μετριοπάθεια, καὶ Καθαρλικὴν, τὴν δὴ καὶ Ἀπάθειαν. Δύω τε Θεωρητικῆς, Νοερὰν ἣ τῶ ἀμιγῶς καὶ ἀσυνθέτω καὶ ἀληθῶς Ἀνθρώπω ζωὴ, καὶ Θεουργικὴν, ἥτις ἐσὶν ὑπὲρ Ἄνθρωπον. Αἱ μὲν γὰρ ἠθικαὶ Ἀρεταὶ καὶ ἡ Φρόνησις, Ἀνθρώπω εἰσὶν Ἀρεταὶ τῶ ἐκ Ψυχῆς συντεθειμένω καὶ Σώματος. Τῶ δ' ἁπλῶ Ἀνθρώπω καὶ ὄντως, ἡ κατὰ νῶν ἐνέργεια καθέσηκεν Ἀρετὴ, καὶ τὸ ὑπὲρ Ἀρετὴν αὐτὸν ἐνεργῶν. Ὅτε δὲ καὶ αὐτὴν ὑπεραναβαίη τὴν Φύσιν, καὶ ἀδιασάτως καθ' ὅσον οἷόν τε τὸν Θεὸν ἐνοπτρίζοιτο, τότε τὴν Θεουργικὴν Ἀρετὴν ἐκ θείας κληρῶται χάριτός τε καὶ ἀγαθότητος, καὶ ὑπὲρ Ἄνθρωπον ἐνεργῶ, καὶ ὑπὲρ Ἄνθρωπον ζῶ, Θεὸς γεγονὼς τῇ μετοχῇ τῆς θείας ἐλλάμψεως. Οὐ μὴν εἰς τὴν ὑπερέσων ἰσίαν ὁπωσῶν μεταβιβαζόμενος. Τέλος Πρακλικῆς, ἀληθὴς Εὐζωία καὶ Μακαριότης· ἣν ὁρίζονται Ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' Ἀρετὴν τελείαν ἐν Βίῳ τελείῳ, μεθ' ἡδονῆς ἀψευδῶς. Βίος τέλειος, ἡ πᾶσα τῶ Ἀνθρώπω ζωή. Ἀρετὴ τελεία, ἡ ὁλότης τῶν Ἀρετῶν. Ὁ γὰρ εἰς τὴν τοιαύτην Εὐζωίαν καὶ Μακαριότητα πεφθακὼς, ἐνεργήσει κατὰ πάσας τὰς Ἀρετὰς ἐν ἡδύτητι θαυμασῇ διὰ Βίε παντὸς, μεμνημένος τῶν διὰ τὴν Ἀρετὴν κόπων καὶ πόνων αὐτῶ, καὶ ἧς δι' αὐτῶν τετύχηκε διαγωγῆς ἐκ θείας χρησότητος, ὅσων τε καὶ οἵων ἐπάθλων διὰ δεσποτικὸν ἔλεον ἐσύσερον τεύξεται, θυμηρεσάτην

ρεσάτην εἰλικρινῶς τὴν ὅλην ἕξει ζωήν. Κἂν τι τῶν ἐν βίῳ δυσχερῶν ἐπισυμβαίη καὶ πάλιν, προσθήκη καὶ τοῦτο γένοιτ' ἂν αὐτῷ τῆς Ἀγαλλιάσεως.

Προσεχῶς δὲ φάμενοι τὰς Ἀρετὰς ἐνεργεῖν τὸν Μακάριον· ἐνέργειάν τε τὴν Μακαριότητα κατὰ πᾶσαν εἰρηκότες εἶναι τὴν Ἀρετὴν, περὶ τῶν κατὰ πρᾶξιν εἴπομεν Ἀρετῶν. Περὶ τε Τέλους γὰρ τῆς Πρακτικῆς ἐποιήμεθα τὸν λόγον, καὶ τῆς κατὰ πρᾶξιν Μακαριότητος. Ἡ γάρ τοι Θεωρία πάσης Ἀρετῆς ὑπεραγώκισα Πρακτικῆς, ἐρανία τις ἔσα καὶ ὑπερύψηλος, ἐνεργείᾳ θείᾳ κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην παρεμφερής. Ἀδύνατον δὲ συζῆναι ταύτην ἐκ ἕξεως Πράξεως. Ἀλλ' ὅταν ἡ Πρᾶξις ἐκτελεσθείη βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς, καὶ ὡς ἐκ ἂν ἔχοι τις κρειττόνως εἰπεῖν, καὶ ἡ καθ' αὐτὴν ἔλθοι Μακαριότης, κάλλει φυσικῷ διαλάμπουσα, τότε καὶ ἡ Θεωρία μετὰ πλείστης ἀγλαΐας ἐπέρχεται καὶ φαιδρότητος, τὴν Πρᾶξιν ὄχημα ποιουμένη, καὶ ταύτης ἐπιπρεπῶς ἐπιβαίνουσα. Θεωρία γάρ ἐστιν ἐνέργεια νοερὰ, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ζωὴ νοερὰ ζωὴ, (διὰ τελείας κατορθουμένη καθάρσεως.) καὶ παντὸς σαρκικοῦ Φρονήματος ἀπόθεσις. Σύμπαντα γὰρ τὰ τοῖς σαρκικοῖς ἐμφαινόμενα πορρωτάτω, διὰ τῆς καθαρτικῆς ἀποσκορακίσας ὁ Θεωρητικὸς, καὶ πᾶσαν ὕλην ἐκλιναζάμενος ὥσπερ τινα φόρτον ἀλλοίκειον, ἀκαταλλήλον, καὶ ἀπέριτλος, ἢ μᾶλλον ἄυλος γεγονὼς, κἄφως ἄνεισι πρὸς Θεὸν τῆς αὐτοῦ μόνης ἐφιέμενος λαμπρότητος καὶ θαυμασιότητος. Ταῖς θείαις τοίνυν ἀστραπαῖς ἐλλαμπόμενός τε καὶ φωτιζόμενος, καὶ ἄῤῥητον ἀγαλλιώμενος ἀγαλλίασιν, ὅσον ἐλλάμπεσθαι δύναται, μᾶλλον ἐπιτείνει τὴν ἔφεσιν. Ὅσον δ' αὐτὴν ἐπιτείνει, πλέον ἐλλάμπεται. Διὸ δὴ πᾶσαν χέσιν καὶ κόσμε καὶ Σώματος, καὶ ζωῆς τῆς ἐν γῇ πάμπαν ἀπαρνησάμενος, καὶ πάντα πόθον ὁλοτελῶς συναγαγὼν εἰς Θεὸν, καὶ παρὰ Θεῷ μένων ἡδρασμένος διαπαντὸς, Θεὸς γίνεται κατὰ μέθεξιν καὶ αὐτὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἁπλῶς νοερᾶς ἐνεργείας τε καὶ ζωῆς, φθάνει πρὸς τὴν θεουργικὴν, βαθμὲς ἀμείβων Μακαριότητος.

ριότητος. Ὥσπερ γὰρ τῆς Πρακλικῆς ἀκρότατον ἡ Καθαρτική· ἔτω τῆς Θεωρητικῆς ἀκρότατον ἡ Θεουργική. Καὶ καθὼς ἡ πολιτοπρεπὴς Ἀρετὴ μετριοπαθῆ ποιεῖ τὸν ταύτην κλησάμενον, ἡ δέ γε κάθαρσις ἀπαθῆ· παραπλησίως ἡ νοερὰ μόνως καὶ ἰδιαίτατα δείκνυσιν Ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα ταύτην. Καὶ γὰρ Ἄνθρωπος εἰλικρινὴς ταῖς ἀληθείαις ὁ Νῦς, ἐκλός τινος ἑτερότητος. Ἡ δέ γε Θεουργικὴ Θεὸν ἐργαζομένη τὸν εἰς αὐτὴν καταντήσαντα, τὸ Τέλος τῆς ἀναβάσεως δίδωσιν αὐτῷ, καὶ εἶναι καὶ ζῆν, καὶ ἐνεργεῖν ὑπὲρ Ἄνθρωπον. Ὁ μὲν ἓν διὰ τῆς Πρακλικῆς ἑαυτὸν ἀπαθανατίσας Μακάριος. Ὁ δὲ καὶ τὴν Θεωρίαν διὰ τῆς παντελῆς καθάρσεως ἠξιωμένος προσεπικλήσαθαι, καὶ νοερῶς ζῆν, εἶτα καὶ τελέως μετὰ Θεῦ τετάχθαι, καὶ χάριτι τεθεῶσθαι· Μακαριώτατος.

Τῷ Συντελεστῇ τῶν Ὅλων Θεῷ Χάρις, τῦ Τέλους χάριν.

τοῦ Ν ἀπὸ ῥιζῶν.

χιλιάς = 100

ὀκτακοσιοστή = 71 : $\frac{1}{2}$

ἑξακοσιοστή = 60 : $\frac{1}{2}$

πεντακοσιοστή = 54 : $\frac{1}{2}$

τετρακοσιοστή = 47 : $\frac{1}{3}$

τριακοσιοστή = 45 :

διακοσιοστή = 42 :

ἑκατοντάκις ἑκατόν = 39 :

ἑκατοντάκις τεσσαρακοστή = 38 : $\frac{1}{4}$

μυριάς — 26 :

χιλιοστή — 21 :

ἑκατοντάς — 14 :

πεντηκοστή — 12 : $\frac{1}{5}$

δεκάς — 5 :

εἷς — 5 : $\frac{1}{4}$

ἥμισυ — 5 :

τρίτη — 4 : $\frac{3}{4}$

τέτρτη

α. β. γ. ἄρθρα. δ. ε. ζ. ἰσόπλευρα. η. θ. ι. ἰσοσκελῆ. ια. ιβ. ιγ. σκαληνά. ιδ. ιε. ὀξυγώνια. ις. ιζ. ιη. ὀρθογώνια. ιθ. κ. κα. ἀμβλυγώνια.

γαλεπόν δακτυλίδι ζωήν.
δλώ σαρακοστή δλαφρόχαρδον.
δλώ σαρακοστή γυμνοκοπάει μαγί.
εἰσέ δλάβετ μαζί λαγί.
δλώ αἵματον δαμέν.
δλώ σαρακοστή ἐλαδόχαρδον.
ναί ἐνώσω χαλεπή ἐωίαν δαρδαρδαίδα.
νά ἀλλ χειοδή ὁ ἔχω αὐλή ἀφ ἐδαφ.
νά λό σαρκοί αδαγλίδω φά χλέον γλάκ.
δλά λιλοῦδ σοιλοῦλ.

δλαλή χνοιδαγάν γ διαβρέαν σοφ
ἐδαρεον ἐνοί σαρεί σαρί χαλλέ
ἐνοί ἄλδρα μαλή. νά ποφαίνοον λαγώς
φά σχάβρον χαδαί. γλο βερέον μέ φοδρ:
μαγί ὡς ναί ἐνώσω ἐδαχέοι. νά λαλ:
εἰσέλο ζία χάσαι ὠδαί φαλδάναι ἀφ ἐδαί:
εαν χωρίς ναί ζάγ γ ναί σάγλ ὑγλεον
ἐως γφά ὠέας νά ἐλέον. ὁμοίως σοιλο
νά λό σεωί: νά αὐ σοίχ ζλ σοιλο νά λόαγλ
ἐδαίεως ὠδαύλις γ νά γαίδ. δλόλδ σοχοῖς
σοφλή 40: νά γαίδαν.

ἐνοί μαχαγάν. σαφρ. μέσιλ ἐδέλ. μέσιλ ἀλγ.
φαρ. γλαιάβλιν ἐδέλ. γλαιαβλάλγ. βαζαδ. δαιδαί.
γραλαβαί. δαδαλ. βίλ ναιλέ. βίλ χαβέ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000079606